Abram S. Hewitt
1843

Wm. M. Holland
1832.

Q. HORATII FLACCI

ECLOGÆ,

CUM SCHOLIIS VETERIBUS.

CASTIGAVIT

ET NOTIS ILLUSTRAVIT

GUILIELMUS BAXTERUS:

VARIAS LECTIONES ET OBSERVATIONES ADDIDIT

JO. MATTHIAS GESNERUS;

QUIBUS ET SUAS ADSPERSIT

JO. CAROLUS ZEUNIUS,

PROF. GR. LITT. VITEBERG.

EDITIO AUCTIOR ET EMENDATIOR, CUM INDICE VERBORUM ET NOMINUM COPIOSISSIMO.

Londini:

IMPENSIS GEO. B. WHITTAKER; J. NUNN; C. ET J. RIVINGTON; BALDWIN, CRADOCK ET JOY; J. RICHARDSON; HARDING, LEPARD ET CO.; ET SIMPKIN ET MARSHALL.

1826.

JO. CAR. ZEUNII

PRÆFATIO.

Cum, exemplaribus editionis secundæ divenditis, novam adornare instituisset Redemtor, et a me petiisset, ut, si quid haberem, adderem; opellæ qualiscunque a me hic adhibitæ paucis reddenda esse videtur ratio. Observationibus quidem Baxteri et Gesneri, quas, si a paucis Baxterianis recesseris, servandas esse duxi omnes, passim addere ausus sum meas, si quas rei intelligentia desiderare videbatur *. Textum nonnullis in locis, sed caute et parce, ad fidem librorum mutavi, causasque rei commemoravi. Gesneri varietati lectionis meam quoque inserendam esse existimavi, quam vel ex Bentleiana editione, nondum a Gesnero notatam, vel Venetiana de anno 1559, vel *Glareana*, quæ Friburgi a. 1536 prodiit in lucem, vel Chabotiana a. 1615, vel Lambini Wecheliana a. 1596, collegeram. Præterea cum, singulari Titii Professoris Physices longe celeberrimi et Collegæ mei conjunctissimi liberalitate, exemplar editionis Glareanæ manu Crusii olim Professoris Vitebergensis ad meos usus accepissem, inde codicum Bersmanni varietatem et paucas Crusii conjecturas in hanc editionem transferendas putavi. Quoniam argumentorum enarratio ad rei intelligentiam non parum facere existimatur; omni, qua potui, diligentia, inprimis Sermonibus Epistolisque illa præpo-

* Quæ huic repetitæ editioni accessere, his signis [†] notata sunt. *C. C. W.*

sui. Pro indice prioris editionis valde jejuno et imperfecto, qui nec nomina nec Latinitatem satis exhibebat, confeci indicem Nominum cum brevi explicatione, præsertim cum in notis huic rei non ubique satisfactum esse videretur. Omnino autem hic, inprimis in personarum ratione, quantum fieri potuit, Jani doctissimi, qui Horatii Carmina elegantissime edidit, et Wielandii viri ingenio et doctrina clarissimi, qui Sermones et Epistolas, additis observationibus lectu dignissimis, Germanice reddidit, opera me usum esse gratus profiteor. Quare si quid in hac editione a me præstitum fuerit, quod juventuti scholasticæ ad facilius et rectius Horatium intelligendum prosit, vehementer lætabor.

BIBLIOPOLÆ LECTORIBUS.

Pro indice a Zeunio supra memorato, gratiam, quod speramus, vobis facturi, substituimus longe locupletiorem et utiliorem, studio prius et labore Treteri collectum, quem editioni postea Bentleianæ Amstelædami vulgatæ Isaacus Verburgius adaptavit; quem denuo mille locis auctum atque emendatum subjecit editioni suæ Londinensis editor operum Horatii cum notis variorum in duobus tomis in 4to anni MDCCXCII. III.

Dabamus Londini,
Mense Martii, MDCCCIX.

J. M. GESNERI

PRÆFATIO.

Adeo ab omnibus inde sæculis sategerunt circa Horatii Flacci Eclogas Librarii, Interpretes, Critici, ut possit homo diligens, cui Bibliothecæ pateant, facile librum mediocrem vel sola hujus Poëtæ enarranda historia literaria implere.

Et tamen, quod sine injuria cujusquam hominis simpliciterque dictum volumus, desideratur a multis inde annis editio quæ primum verba Auctoris, quantum potest, integra atque emendata repræsentet, neque superioris barbariei vitiis horrida, neque eadem corrupta et interpolata a Criticis.

Quod ut judicari melius possit, adjici optabam varietatem lectionis, sive ab antiquis librariis ea profecta sit, sive a recentiorum hominum invecta ingeniis, non omnem illam quidem, quod infinitum est, et in libro, qualem hic describimus, non necessarium; sed eam, quæ vel sententiam Poëtæ, vel veterem Orthographiam mutet, vel aliud memorabile habeat, quod non ignorare velit aliquis mediocriter horum studiorum curiosus. Nam qui plane se illis dedidere, his nihil nimium est. Hoc igitur alterum erat, quod requirebam.

Denique cum plurimi, quin plerique sint Horatianæ elegantiæ studiosi, qui vel per ætatem, vel per quascunque alias vitæ suæ rationes, non possint satis intel-

ligere poëtam, novatorem in verbis nonnunquam, multa e Græco fonte licentius derivantem, sæpe ad Fabulas, Historias, Geographiam, Genealogias, Personas sua ætate nobiles, post paullo ignorantiæ quadam nocte sepultas, alludentem; quibus neque vacet, neque alias integrum sit ad alios libros transire, magnos commentarios volvere, qui præsertim destituant sæpe, ubi minime opus erat, studiosos; hac ergo conditione cum et major et nobilior pars sit lectorum Horatii; optabile sane erat talium exemplarium exstare copiam, quæ breves, ne onerent et velut obruant ipsum Poëtam, sed, quantum præstari potest, bonas interpretationes eorum locorum habeant.

Spectabant hoc prudentes viri qui Delphino tum suo, et per hunc studiosis reliquis, parari jubebant eorum, qui classici vocantur, Latinorum scriptorum editiones: sed quantum h. e. quam parum quidam, quam nihil plerique profecerint, sæpe jam homines eruditi conquesti sunt.

Horatio illud commode præter plerosque accidit, quod inventi sunt mature Grammatici, qui vel nomina Horatiana libris explicarent, vel scholia et Annotationes scriberent, quibus ea loca declararent, quæ obscuritatem aliquam ab iis, quas commemoravi modo, causis contraxerant; qui præstarent Horatio, quod suo Boilavio nostra memoria præstitit, ab ipso adjutus auctore, Brossettus; cujus absque commentario, quotus-quisque Gallorum ipsorum hodie intelligeret Boilavium? Antiquissimi ergo eorum, quos hodie Scholiastes vulgato nomine appellamus, discere multa ex senibus vel ex libris poterant, quorum postea memoria intercidit.

Horum si hodie sinceri exstarent commentarii, ad eum modum, ut Asconii Pediani quædam Ciceronis ora-

tionum interpretamenta habemus, mire inde adjuvaretur jucundissimi poëtæ intelligentia. Sed dolendum est, ita a posterioribus priorum labores esse corruptos, truncatos, interpolatos, uti nunc opus sit homine subacti multo usu et longa consuetudine judicii, qui veteris purpuræ lacinias, interdum vix filamenta, eruere ex istis centonibus, et inde lucem suam dare Horatio possit. Si quis talis nanciscatur etiam antiquissimorum exemplarium copiam, et adhibeat ad eam rem patientiam satis longam, ille forte hinc inde adhuc ultra Baxterum Flacco prodesse queat.

Nempe ad hoc nunc veniendum est. WILLIELMUS BAXTERUS *, vir doctus, Richardi nobilis Theologi fratre genitus, ὀψιμαθὴς ille quidem, sed item tamen πολυμαθέστατος, qui in literis antiquariis Britannorum suorum, tum Græcorum Romanorumque, et institutione puerorum, et re tenui, consenuit, auctor *Glossarii Antiquitatum Britannicarum*, dedit Londini CIƆIƆCCI, 8vo. *Q. Horatii Flacci Eclogas*, cum scholiis *præcipue antiquorum Grammaticorum, Helenii* Acronis, Pomponiique Porphyrionis, *quorum reliquias fœdis interpolationibus purgatas ac fere integras reponere* se putabat. Utrum suo solius ingenio et judicio in censura illa delectuque versatus sit, an adjumenti quidquam ex antiquis libris habuerit, nusquam, puto, indicat: sed dum de præsidiis externis tacet, fatetur, credo, nulla se habuisse.

Ceterum mihi non est dubium, quin plerumque certe bene judicarit *vir reconditæ eruditionis*, ut illum appellat severus censor Bentleius ad Carm. 1. 3. 20.; qui *docti*

* Qui de viri vita et libris editis ineditisque doceri volunt, adire debent Biographiæ Britannicæ tomum primum.

interpretis elogium illi non invidet, neque eum reprehendit, ut ad Ser. 2. 3. 28. it. 2. 4. 67. Et sane eruditus est, ac doctrinæ melioris aliquid nobis impertit, etiam cum errat, aut nimis indulget ingenio; id quod præcipue circa illas Dilogias i. Allegorias, tantopere amatas viro, contingere observo V. G. Carm. 1. 15. et 28. et 34. it. 2. 1. 11. et 3. 3. et 4. 1. atque 6. denique Epodon 13. 12.; in quibus locis parum videtur memor fuisse eorum, quæ salubri consilio ipse monuit ad Car. 4. 7. 10. (vid. Addend.) sed ut simul moneret de *tribus horis* s. anni tempestatibus, quod nescio an Latinis literis proditum sit. Quod in posteriore editione amarus interdum videtur in Bentleium, forte ab illo contemtum se putabat (vid. ad Car. 4. 14. 10.), forte morosulum senectus fecerat, forte ne destinarat quidem typis omnia, quæ illuserat marginibus libri sui.

Quæ cum ita sint, Baxteriana exemplaria Horatii commendare solebam junioribus amicis; et nunquam forte de edendo Horatio cogitaturus ipse fueram, illorum si copia fieri studiosis in Germania potuisset. Sed cum visum esset librum ita utilem, ita commodum, parabilem etiam facere nostris, nolebam illum sine dote aliqua a me dimittere, idque eo minus cum præter ea, quæ quadraginta amplius annorum cum Flacco familiaritas, et usus aliquis earum rerum, quibus hic opus est, subjicere poterant, etiam a fortuna offerrentur quædam ornandæ editionis præsidia. Quare statui tribus illis generibus, quæ in ipso ingressu commemoravi, augere, pro præsenti copia et voluntate, Baxteri editionem.

Ac primo quidem non tam hoc egi, ut emendarem Horatium, quod munus cumulate, et forte plus, quam opus erat, illi præstitum arbitror; quam ut ab intempestivis

emendationibus h. e. corruptionibus illum tuerer, et in statum velut suum assererem.

Quo plures lectores et studiosos habuit Horatius, eo plures illi etiam manus admovere emendandi caussa conati sunt, non æquo successu, dissimili nimirum ipsi ingenio doctrinaque. Ingeniosi et eruditi viri sibi placuerunt, si quid exsculpere possent elegantia Horatii, ut ipsi arbitrabantur, dignius: sed primum illud ipsum judicium, Quid sit in scriptore prope bis mille annorum elegantius? difficile est et ita multis sæpe rationibus involutum, ut merito hoc maxime in genere quo quis est doctior, tanto majoris modestiæ caussas habeat.

Et si demus viris doctis, (quod cum universim negari propter humanæ naturæ et rei ipsius conditionem non possit, tamen in hoc vel illo loco propter caussam modo indicatam concedi vix ac ne vix quidem potest) ipsos aliquid invenisse accepta lectione melius, pulchrius; an ideo illud potius scripsisse Horatium, confectum est? Licuitne dormitare, halucinari etiam Horatio?

Quid scripserit Flaccus, ea quæstio historica est: in ea testibus, h. e. libris antiquis, consentientibus præcipue, credendum, quamdiu ipsi sibi fidem non abrogant, quamdiu non dicunt aperte repugnantia. Sed videntur interdum repugnare, quæ, circumspecta rite omni circumstantia, in concordiam possunt redigi eo, ut in musicis, jucundiorem, quod habent aliquid pugnæ admistum. Tali ὀξύμωρα non observata fraudi fuere non nunquam Bentleio V. C. Serm. 2. 5. 79. et 103. Si quid autem sit etiam, quod a vitiosa repugnantia liberare non possim, non ideo urere et secare licet, non

grassari in libros, ut in discipulorum pensa solet emendatrix manus præceptoris: sed nisi ita mollis, ita liquida, ita clara, ita unica sit emendatio, plane uti dubitare homini rerum perito non liceat, modestiæ nostræ et bonorum librorum integritati potius ita consulamus, ut in margine, quid nobis videatur, indicemus.

Dici non potest, quam facile sit hic falli, labi, corrumpere quod emendare velis. Cum concedatur senibus περιαυτολογεῖν, dicam quid mihi usu venerit. Fuere ab adolescentia inde mea amici, eruditi sane homines et ingeniosi, qui subinde accusarent meam in emendationibus vel alienis vel meis admittendis tarditatem. Sed fateor ingenue, aliquoties tamen cum omni illa, quam ego cautionem appellabam, ipsi timiditatem, aliquoties mihi usu venisse, ut aucto scilicet rerum verborumque usu, retractandæ essent emendationes, quæ valde mihi placuerant.

Quo minus pœnitet in Horatio causam receptarum lectionum suscepisse non nunquam contra ipsum Bentleium, etiam ubi irascitur (ut ad Art. Poët. 441.), quod solent non nunquam viri docti, cum putant iniquum esse librariis semibarbaris plus fidei haberi quam suæ rationi, hoc est rectæ: quasi vicissent vero suam rationem hic esse rectam. Contra hanc criticorum quorumdam vehementiam armatum pectus habere debet Horatii præsertim editor, et malle cum Philoxeno ire in Lautumias, quam laudare non bonas, cujuscunque demum sint, quam recipere pulchras quantumvis, sed minus necessarias, emendationes.

Qui hoc potest, ille multo minus movebitur ab iis, qui vel omnium bonarum rerum rudes, vel certe suavitatis poë-

ticæ expertes, aut non satis familiariter versati cum scriptore, quem contrectare audent, corrigere aliquid et emendare conantur. Talia multa cum non ignorarem, præterii sciens, ac satis habui ipso silentio de illis judicasse. Eandem fere rationem tenui circa portentosos Harduini conatus, qui in Pseudo-Horatio, parte operum Varior. Amst. 1733 fol. Lyrica opuscula omnia, qua solebat importunitate et impudentia, veteri Horatio, cujus esse fatetur sermones atque epistolas, abjudicata, cohorti impuræ, in cerebro ipsius nidulanti, adscribit, quæ sæculo XIII. ea confinxerit et antiquis hominibus per fraudem subjecerit, quæ puerili credulitate Ciceroni, Virgilio, ceteris, eruditi omnes, ante quam ipse exoriretur, tribuerint. Hujus, speciminis causa, portenta quædam insignia deportavi; ceterorum ne mentionem quidem faciendam censui.

Nec valde commemorabiles putabam ullas trajectiones, quas Dan. Heinsius, et Boivinus, et non ita pridem Aldrichius*, commenti sunt; quod genus emendandi tum demum probabile fit, cum potest ratio perturbationis vel folii unius pluriumve trajectione, vel ex verborum eorumdem repetitione, ita clare demonstrari, ut oculis cerni et prope manu teneri res possit, quomodo curatum a nobis Demosthenis encomium Lucianeum arbitramur.

An huc referimus etiam illam Sanadonis, ingeniosi sane atque eruditi hominis, ordinationem Odarum Horatii, quæ, ne quid aliud dicamus, repugnat non libris modo omnibus, quorum ad nos memoria pervenit, sed cum

* Qui Serm. 2. 3. plane aliter ordinavit, ad cujus mentem ea ecloga expressa est in calce Baxterianæ secundæ. De Heinsii et Boivini conatibus vid. Bentl. ad Epist. 2. 2. 87.

ceteris Grammaticis*, tum Diomedi, qui Prisciano certe et sexto sæculo nostro est antiquior, idemque odas omnes poëtæ eo ipso ordine, quo habentur in libris nostris, recenset? Poëtam quidem ipsum primo libros tres carminum, deinde intervallo longo interposito quartum edidisse, auctor est Suetonius in vita; cui rei plane Sanadoni institutum repugnat.

Sed operæ pretium est, h. e. studiosis Horatii, qui Bentleianum exemplar ad manus non habent, accommodatum, poni post hanc præfationem locum integrum ex præfatione viri magni, quo tempora librorum Horatii ordinat; de quo hoc certe confirmare possum, me, dum recenseo singulas Eclogas, diligenter attendisse, si quid esset Bentleianis temporum rationibus adversum, nec deprehendisse quidquam, quod momentum aliquod ad eam evertendam haberet, licet quibusdam Eclogis non improbabili ratione forte tempus etiam aliud, recentius præsertim, possit adscribi. De Sæculari Carmine suo loco satis dictum, et laudatum ingenium Sanadoni. Possit aliquis drama velut quoddam non absimile contexere ex iis, quæ in Canidiam scripta sunt, si jungat Serm. 1. 8. Epod. 5. et 17. denique Carm. 1. 16. qui ipse ordo ex argumento elucens pulchre Bentleianam de temporibus hypothesin confirmat.

Quæ adhuc disputavi, ea ad illam fere partem consilii

* Excipio solum Priscian. i. 14. p. 997. med. ubi citatur Horat. in 1 Car. *Ludere cum vitulis salicto Prægestientis;* quod est Car. 2. 5. 9. Sed licet ita sit etiam in editionis Aldinæ et Basileensis exemplaribus, non dubito quin sphalma sit illi simile quod i. 6. p. 689. med. tanquam ex primo citatur versus Horatii Car. 2. 15. 14. *Nulla decempedis* etc. quod ipse Priscianus emendat, qui i. 8. p. 794. pr. laudat ex *secundo.*

mei pertinent, quod statui conservare, quantum in me est, Horatii verba, ordinemque poëmatum, ut ea ex antiquis libris ad nos pervenere. In varietate lectionis, quam alteram dotem editionis nostræ volebam esse, modum servare eum volui equidem, quem optimum mihi videri, supra indicavi. Notarum, quibus ea in re usus sum, explicationem deinde ponam, et eadem indicabo auxilia hujus editionis, eorumque auctores.

Qualem optarem interpretationem Horatii, id ipsum quoque supra ostendi, eamque rationem pro virili parte secutus sum. Bene dicta ab antiquis scholiastis et Baxtero non opus habebant mea confirmatione: si quid secus sentirem, in iis locis, qui momentum aliquod habere viderentur, indicavi libere: ceterum hic moneo, silentio me meo non probare voluisse quidquam; sed uti de meis observationibus, ita de Baxterianis integrum lectori relinquere. Itaque iniquus fuerit, si quis cogere me velit ad præstanda omnia, quæ vir doctissimus posuit. Ceterum, quod jam innui, eam suis est meritis opinionem consecutus Baxterus, ut neque cum sine teste in re antiquaria loquitur, fides illi temere neganda sit.

In refutandis aliorum interpretationibus rarissime occupatus fui; satis habui in iis locis, quæ non recte tractata arbitror, eam ponere sententiam, quæ vera mihi videtur vel certe aliis probabilior. Si quid mihi invito exciderit, quo vel religio in Deum lædatur, vel humanitas, illud ne dictum volo, et mea primus sententia ultro damno.

Scrib. Gottingæ XIII. Cal. Octob.
CIƆIƆCCLI.

DE

TEMPORIBUS LIBRORUM HORATII

ET

POEMATUM ADEO

RICH. BENTLEII

SENTENTIA.

MAGNO quidem studio et acerrima contentione post Tanaquilli Fabri operam clarissimi viri Dacerius Massonusque in hanc arenam descenderunt; quorum equidem acumen et eruditionem in partibus laudo; in operis vero summa totoque constituendo rem eos infeliciter admodum gessisse censeo. Horum enim rationibus, et Carminibus et Epodis et Sermonibus Epistolisque scribendis uno ac eodem tempore vacavisse Nostrum necesse est; et singula quæque Poëmatia separatim in vulgus edidisse; quorum utrumque a vero alienum esse mihi pro comperto est. Quippe omnibus, qui ejusmodi Poëmata scripserunt, id in more erat, ut non sparsas Eclogas, sed integros libellos semel simulque in lucem ederent. Ita *Catullus* fecit, ut ex Epigrammate I. constat, *Cui dono lepidum novum Libellum:* ita *Tibullus;*

quem vide Elegia I. libri tertii, v. 7. et 17. ita *Propertius* Eleg. I. librorum II. III. et IV. ut et Libri II. Elegia X. v. 25. et XIX. v. 39. ita *Virgilius* Bucolica dedit, uti patet ex ultimo illo, *Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem:* ita *Naso* Amorum et Tristium et Ponticorum libros, ipso teste: ita *Statius* Silvas suas: ita *Martialis* Epigrammata, ut Præfationes eorum fidem faciunt: ita *Persius* Satiras; *Phædrus* et *Avienus* Fabulas: *Ausonius, Prudentius, Sidonius, Venantiusque,* sua Carmina; quod ex eorum Prologis abunde patet. Quid quæris? Ipse quoque Horatius Libellos suos junctim editos aperte indicat; primum Carminum librum ex Prologo; secundum tertiumque ex Epilogis; Epodos ex illo XIV, *Inceptos olim promissum carmen Iambos ad umbilicum adducere;* Sermonum priorem librum ex versu ultimo, *I puer atque meo citus hæc subscribe* LIBELLO; posteriorem ex Prologo: priorem vero Epistolarum et ex Prologo et ex Epilogo. Quartum vero Carminum et Epistolarum secundum *longo* post cetera *intervallo* emissos esse, plenissimum est *Suetonii* testimonium, quod qui aut refellere aut eludere conantur, inanem operam insumunt. His jam positis; primum Horatii opus statuo *Sermonum* librum *primum,* quem triennio perfecit intra annos ætatis XXVI. XXVII. XXVIII. postea *secundum* triennio itidem, annis XXXI. XXXII. XXXIII. deinde *Epodos* biennio, XXXIV. et XXXV. tum *Carminum* librum *primum* triennio, XXXVI. XXXVII. XXXVIII. *Secundum* biennio, XL. XLI. *Tertium* pariter biennio, XLII. XLIII. inde *Epistolarum primum* biennio, XLVI. XLVII. tum *Carminum* lib. *quartum* et *Sæculare* triennio, XLIX. L. LI. Postremo *Artem Poëticam* et *Epistolarum*

librum *alterum*, annis incertis. Intra hos cancellos omnium Poëmatiōn natales esse ponendos, et ex argumentis singulorum et ex Annalium fide constabit. Inde est, quod in Sermonibus et Epodis et Carminum primo, *Cæsar* semper, nunquam *Augustus* dicitur; quippe qui id nomen consecutus est, anno demum Flacci XXXIX. in sequentibus vero passim *Augustus* appellatur*. Inde est, quod in Sermonibus et Epodis Juvenem se ubique indicat; et quod sola Satirarum laude inclaruisse se dicit, ut Bucolicorum tum Virgilium (Serm. I. 10. v. 46.) nulla Lyricorum mentione facta. In ceteris autem singulis procedentis ætatis gradus plenissimis signis indicat; idque tibi ex hac serie jam a me demonstrata jucundum erit animadvertere; cum operibus juvenilibus multa obscæna et flagitiosa insint; quanto annis provectior erat, tanto eum et poëtica virtute et argumentorum dignitate gravitateque meliorem castioremque semper evasisse. Ceterum ubicunque viri doctissimi extra limites hic positos in adsignandis temporibus evagantur, toties illi in errores prolabuntur. Facile quidem mihi foret id in singulis ostendere; verum unum modo alterumve hinc attingam, cetera tuæ industriæ relinquens. Libri I. Carmen 21. *Dianam teneræ dicite Virgines*, perperam *Sæculare* vocant, et ad Horatii annum XLIX. referunt; ringente Suetonio, qui tres Carminum libros *longo intervallo* eum annum præcessisse testatur. Atqui nihil quicquam hic de *Sæcularibus*

* Si recte annos vitæ Horatii cum Varronianis Urbis Conditæ comparavit Massonus, *Augusti* appellationem suscepit Octavianus (ineunte A. U. C. 727.) anno adhuc Horatii XXXVIII. quem libro primo carminum adhuc attribuit ipse Bentleius: et ipse recte retinet veterem titulum *Odæ secundæ libri primi* AD AUGUSTUM. Vid. dicta ibi ad. v. 29. GESN.

ludis proditur; sed aut ad Dianæ aut Apollinis festum spectat, quorum illud mense Augusto, hoc Julio singulis annis celebrabatur. Eodem pertinet Catulli carmen XXXV. *Dianæ sumus in fide;* quod Sæculare etiam a viris doctis pessime inscribitur; cum nihil ibi de Sæculo habeatur, isque diu diem obierit ante ludos Augusti Sæculares. Tum et II. 17. Ad Mæcenatem ægrotum, immani parachronismo ad Horatii annum LV. ultra libri quarti tempora ablegant; idque levi et futili argumento, quod eo anno continua insomnia vexari cœperit Mæcenas triennio ante diem fatalem; quasi vero non plus semel in tam longa vita ægrotaverit, quem Plinius major VII. 51. *perpetua febre* ab adolescentia laborasse tradidit. Illud vero in Sermone VI. libri 2. *Quid? militibus promissa Triquetra Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?* non, ut volunt, ad pugnam Actiacam annumque Flacci XXXV. referendum erat, nec ad Philippensem annumve XXIV. quippe de agrorum divisione hic agitur, quæ post Siculam de Pompeio victoriam et Lepidi deditionem in Campania alibique facta est, anno Flacci XXXI. ut disertis verbis narrat Dio pag. 456. 457. Plutarchus Antonio pag. 941. Paterculus II. 81. et Appianus p. 1176. Alia omnia pari felicitate refutari possent; sed his fruere et vale.

PRÆSIDIA QUÆDAM

HUJUS EDITIONIS.

I.

HABET Bibliotheca Academiæ Gottingensis Codicem charta bombycina, eleganti manu scriptum, literis quales formis suis sculpi curavit Jensonius; recentioris illum quidem sed bonæ notæ, quem optimarum plerumque partium esse, collatio nostra docet. Habet in margine argumenta pariter et scholia quædam, sed quæ, rubrica fugiente scripta, sæpe legi non possunt; nec in iis observavi quidquam, quod non habeant antiqui scholiastæ, qui editi sunt.

II. E Bibliotheca Regia Hannoverana ab ILL. SCHEIDIO, fautore rerum omnium bonarum, et amico meo veteri, mecum communicata sunt duo fragmenta codicum Horatii chartæ Pergamenæ, 8. min. Unum charactere scriptum Longobardico sed satis tenui at eleganti, nec tamen sine vocum compendiis, continet Serm. I. 1. usque ad 2. 121. tum 1. 4—4—2. 4. 50. Porro 2. 6. 14. ad finem libri. Alterum, literis minutissimis Longobardicis, habet Epist. 1. 3. 27.—1. 18. 13. In priori fragmento post Sat. 1. 10. 21. insertus est versus 71. *Sæpe caput scaberet, vivos et roderet ungues,* qui infra s. l. repetitur sine animadversione antiqua.

III. Donavit mihi, cui alia et majora debeo, plurima debebit olim, si Deus faveat, literarum res publica, CHRISTOPH. SAXIUS V. C. Syllogen variantium lectionum a se descriptarum, partim de exemplo Cuningamianæ editionis, cui alleverat illas B. Cortius e Lipsiensi et Vinariensi Codicibus, quod exemplum est penes *Kappium* V. C. partim ex alio Maittairianæ editionis, quod ipse possidet, cui docta manus IX Codicum lectiones commiserat. Hac sylloge ita usus sum, ut simpliciter, quæ inde pro consilio meo enotarem, *Saxianæ collationi* tribuerem; quando spes est futurum, ut ipse vir doctus, si tanti putet, eam syllogen integram Horatio impertiat.

Fuit penes me beneficio viri præclari FRIDERICI CHRISTO. SCHMINKII, qui ut in aliis rebus bonis ita in amicitiis quoque colendis paterna premit vestigia, exemplum Torrentianæ editionis, cui commissa erat collatio libri antiqui, quem Jo. *Brodæi* fuisse, pater Schminkius ὁ μακαρίτης adscripserat. Sed quidni totam illius adnotationem apponimus: A. CIƆIƆCCXII. *mense Julio Trajecti ad Rhenum contuli libros IV carminum, Epodon, et carmen seculare cum codice papyraceo ex Bibliotheca Amplissimi Koolii Senatoris Amersfurtiensis cum viveret. Hic codex minime contemnendus spectavit olim teste ipsius manu ad Brodæum. In fine codicis hæc adscripta leguntur: A.* 1392. *die* 18. *mensis Febr. complete fuerunt Ode Oratii per A. A. morantem Papiæ hora XIX. pulsante.* Sunt in his lectionibus memorabiles quædam, ut illud 2. 14. 10. *cujusque*, et 2. 20. 17. *Colchis*, et 3. 5. 54. *reliquerat*, et Epod. 2. 69. *redegit*, it. Epod. 5. 54. *Arcum.*

V. Illustrissimi Viri F. C. AB HARDENBERG liberali-

tate possideo exemplum primæ quæ adhuc innotuit editionis, cuivis libro MS. facile comparandum, quæ editio cum nullam editoris, loci, temporis expressam mentionem habeat, ne titulum quidem s. indicem, conjectura nescio quam probabili Antonio Zaroto Parmensi, et Mediolano et anno circiter 1470. a Maittairio adsignatur. Literæ sunt ejus formæ, quam Jensonius adhibuit, sed paullo minus cultæ et incompositæ, ut appareat, neque matrices fuisse ita perfectas ut fuere Jensonianæ, neque ita accuratam versuum dirigendorum rationem. Porro literæ nullæ initiales, sæpe ſ longum in fine vocis positum etc. Volumen constat quinternionibus, i. e. quinque plagulis (semiplagulas vulgares æquantibus) duplicatis, ut oriantur denorum foliorum libelli, ita consuti deinde, ut in mediæ plagulæ sulco adglutinata sit tenuis virga membranacea, quæ fila contineat, et firmitatem præstet codici. Folia ipsa non signata neque literis neque numeris, custodes nulli, nullum registrum, literæ sæpe transpositæ; infantia denique artis, et operum ruditas, undique apparet. Voces vel *omissæ*, vel cum ipsius metri pernicie permutatæ, fidem faciunt, non præfuisse editioni Grammaticum sed simpliciter exemplum suum, i. manu scriptum Codicem, secutos esse typographos. Unde illud consequitur, ut, quæ bonæ sunt lectiones, eas ab antiquo codice, non ab ingenio correctoris esse, intelligamus. Memorabilis admodum mihi visa est lectio, quam solus hic liber habet Epist. 2. 2. 140. *pretium mentis*, ut ibi admonui.

COMPENDIA NOMINUM

QUIBUS USUS SUM IN VARIETATE LECTIONIS INDICANDA.

Non est opus ea hic adscribere, quibus *Aldi*, *Bentleii*, *Cruquii*, *Cuningami*, *Ge. Fabricii*, *Lambini*, *Rutgersii*, *Henrici et Roberti Stephanorum*, *Talboti*, *Torrentii*, et similia nomina indicantur: sed satis est ponere illa, quæ propria quodam modo huic editioni sunt. Nempe

Birr. quod occurrit modo Car. 2. 2. declaratur ibi ad v. 2.

Bos. *Lamberti Bos Animadversiones ad scriptores quosdam Græcos*, quibus adjecit etiam *Latinas*, *ad Horatium* quidem a p. 26.

B. Br. *Brodæi* Codex MS. de quo modo in Præsidiis n. IV. dictum.

Col. Sax. vid. Præsid. n. III.

F. Fl. Florentina A. 1482. f. quam possideo carum et gratum munus Illustrissimi Hardenbergii. Est hæc princeps editio Horatii, in qua interpretationis Landini adjunctæ sunt. Subscriptio hæc: *Christophori Landini Florentini in Q. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis divino auxilio felix. Impressum per Antonium Miscominum Florentiæ* An. salutis MCCCCLXXXII. Nonis Augusti. Typi, chartæ, descriptio interpretationum in marginibus, nec hodiernam elegantiam dedeceant. Qua-

terniones non illi quidem literis Alphabeti signati, sed folia ipsa in angulo dextro paginæ adversa numeris per totum opus continuis distincta, ad quos accommodata est tabula vocabulorum, quæ in commentariis explicantur, non bono consilio post omissa. Quales sint illæ interpretationes, ostendent specimina multa a Baxtero allata. Illud universim tenendum, multa tunc ignorata etiam doctis, quæ in trivialibus libellis habentur; multa melius nunc traduntur in Lexicis vel vivæ interpretationi reservantur, quæ tum in Commentarios referebant merito etc.

G. Gott. Gottingensis Codex MS. de quo Præsid. n. I.

H. Han. Hannoveranus, de quo n. II.

Loch. Locheri (Jacobi) quam *Loscheri* vocare solet Bentleius: habui e Bibliotheca Regia Hannoverana benignitate laudati *Scheidii.*

Med. Mediolanensia exemplaria habet Bibliotheca nostra tria, unum *opera et impensis Philippi Lavagniæ* civis *Mediolanensis anno a natali Christiano* MCCCCLXXVII. *tertio Kl. Maii* f. Alterum habet hanc subscriptionem: *In officina egregii librarii Antonii Zarotti Parmensis impendio Alexandri Minutiani Appuli de Sancto Severo hæc opera Mediolani impressa sunt. Anno a salutifero Virginis partu sexto et octogesimo supra millesimum et quadringentesimum. Quinto idus Martias.* fol. Memorabilis est præfatio Alexandri Minutiani ad Bartholomæum Chalcum, Ducalium secretorum Magistrum, unde quædam hic excerpemus. Scripta est *in diali arce* (an hoc est in palatio Episcopali?) *pridie idus Martias Anno a nato Domino MCCCCLXXXVI. Postulaverunt a me quidam superiori anno, ut Flacci libros: quos impressuri erant cum Acrone et Porphyrione accuratissimis interpretibus casti-*

garem; quam quidem castigationem—non potui—Stephano tuo Cremonensi—denegare—et quia tibi ob ejus prudentiam singularesque virtutes carus est contubernalis.—Præsertim cum vererer ne si id penitus detrectassem: plurimum de majestate Oratiana nobis tolleretur: ob temerarium et veluti sacrilegum cujusdam conatum: qui recentissimas in Flaccum interpretationes edidit: (Christo. Landinum tangit) *de quibus verissime dici potest id quod de Rupilio rege noster inquit Oratius Pus atque venenum tam sensuum quam verborum hujus eminentissimi vatis; id quod nisi Porphyrionis antidotis repressum fuisset; brevi totus contabuisset Oratius. Quodni dubitarem te maximis curis districtum longiori epistola remorari: commemorarem hic multa in quibus egregius ille enarrator honestissimis dictionibus poëtam hunc fraudando penitus insanivit. Itaque hos libros studiosissime quantum sub unico exemplari: eoque temporum injuria exeso: librariorumque incuria mendosissimo recognovimus. Ceterum impressis libris et recognitione jam publicata* (Estne hæc, quam B. Fabricius ita memorat, *per Anto. Zarotum Parmensem, impensis Augustini Mariæ Conagi,* Mediol. 1485 fol.?) *venit ad manus meas Porphyrio quidem antiquissimus: cujus ope: pleraque in quibus intelligendis nec frequens lectio: nec pertinax studium vel minimum conferret: melius corrigi castigarique possent. Quare ut amantissimis mei plenius obsequerer: hoc libros meis sumtibus iterum imprimendos curavi: atque—ita expositores in poëtæ marginibus collocavi: ut facile cognitu sit omnibus: quid Acro quid eruditus Porphyrio super eodem sentiant.* In fine denuo aliquid bilis in Landinum et forte Angelum Politianum est: *In qua quidem recognitione non inficior multa ut in exem-*

plari reperiebantur reliquisse: ne scilicet deraso aut mutato loco cujus sensum ignorarem ejus arguerer impudentiæ: qua plurimos nostri temporis viros taxari videmus. Illi enim, dum, stulta quadam persuasione tanquam omnia noverint, quod sibi incognitum est deradunt atque invertunt, multis honestissimis dictionibus linguam Latinam defraudant. Non pœnituit ista describere ex libro satis raro, quæ literariæ historiæ studiosis grate esse speremus. Tertium exemplar in fronte hæc habet verba: *Horatius ita emendatus, ut ejus interpretes non multum desideres Lector candidissime.* In fine hæc, Mediolani apud *Alex.* Minutianum MDII. Prid. Kal. Decembr. Splendide impressum opus, nihil præfationis habet, nihil aliud, quod observarim, singulare.

S. Sax. Collatio Saxiana, de qua Præsid. n. III.

Z. Zarotti, ut putatur, editio, de qua Præsid. n. V.

WILLIELMI BAXTERI

PRÆFATIO

EDITIONI SECUNDÆ

LOND. 1725. PRÆMISSA.

Ecce jam altera vice prodit in lucem, post plus viginti annorum spatium, Horatius meus. In causa autem hoc fuerat, quod jam paucorum teratur manibus, et quod paucula erant emendanda, nonnulla permutanda, adjicienda vero plura, præsertim postquam Clarissimus *Bentleius* tanto cum molimine et pompa, collatis omnium temporum Exemplaribus et Auctoritatum Exemplis, Scriptorem istum videretur magis oppressisse quam adornasse. Certe nos diversum ingressi sumus iter; nam pro curta nostra supellectile, contenti fuimus flosculos quosdam nostros, quos magna ex parte jam olim vacivis quidem horis collegeramus, in unum quasi fasciculum congerere, publicoque Eruditorum usui proponere; quo non tam scirent quid nos ipsi sentiremus, quam quid illustrioribus Horatii Interpretibus, tam veteribus quam novis, per omnia tempora visum fuerit. Atque in his facem nobis prætendunt quæ credimus adhuc in ruderibus exstare veterum scholiorum Helenii Acronis Pomponiique Porphyrionis Excerpta. Hos viros floruisse stante adhuc deorum cultu

vel ex ipsorum scriptis legentibus patebit. De nobis vero, et præsenti nostro instituto, aliorum erit judicare; qui si studioso favebunt labori, erit cur nobis gratulemur; sin (quod sane exspectandum duximus) plures damnaturi sunt quæ non intelligunt, nos factum nostrum durato corde feremus. Sicubi vero in hoc opusculo nimis acri videbimur usi stilo, Criticumque gladium de consueto more strinxisse, illud de jure nostro nobis vindicandum censemus. Genus enim irritabile Criticorum natio. Abest tamen odium, ira, et æmulatio prava, imo et partium studium a studio Musico quod sumus professi.

> Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis:
> Vivitur hoc pacto.—

Non vidit exemplum hujus editionis Baxterus. Monet lectorem Londinensis editor, "Enarratorem eruditum "huic operi recensendo per menses aliquot incubuisse, "nec multis, antequam fatis cessit, diebus absolvisse." G.

EJUSDEM

PRÆFATIO PRIOR,

SIVE

INSTITUTI OPERIS RATIO.

In hoc Commentario Veterum Scholiorum Reliquiæ, quas, tanquam Tabulas e naufragio, summa cum diligentia, ex imperitis rudioris ævi compilatoribus collegimus, merito suo facem præferunt. Absque his foret, vel eruditissimi in multis frustra desudaverint; quinimo in plurimis plane cæcutire deprehenduntur. Sunt ista sane et lacera et fœde interpolata, dum splendida Acronis atque Porphyrionis nomina præ se ferunt. Forsitan tu quæras, quid ego de his sentiam: rem omnem paucis expediam. Pomponius Porphyrio, homo doctus atque diligens, incertum quo ævo, stante certe deorum cultu, Helenii Acronis, vetusti Grammatici, forsan etiam aliorum fusiora Commentaria, in breve compendium redegerat: Magistri Librarii sequioris ævi hunc itidem compilavere; quorum in numero cum Pseud-Acrone et Pseudo-Porphyrione, Cruquianus Interpres nominandus venit; etsi hic quidem sit cæteris multis in rebus et plenior et purgatior. Post hos Recentiorum præcipuos adivimus; præsertim vero Lambinum, Cruquium, atque Torrentium, tria Horatii lumina.

Lambinus πολυμαθείᾳ atque diligentia mirus; Cruquius apprime doctus ingenioque præcipuus; Torrentius et probus et judicii plenus, pulcherrimisque rebus ubique refertus: omnes in conferendis scriptis codicibus diligentissimi. Cruquium fere per omnia sequitur in luculenta sua Paraphrasi Lubinus; hunc iterum excerpsit noster Bondius. Superiore etiam sæculo Christophorus Landinus plurima acute protulit. Erat et Antonius Mancinellus homo diligens et multæ lectionis, ut vere de eo Glareanus censuit: solas tamen Odas, quod quidem scimus, hic interpretatus est. Antonius Muretus pauca commentatus est, sed plane aurea. Henricus Stephanus feliciter limam suam admovit. Cæteri vel hoc uno laudandi, quod tantum scriptorem adamaverint, curaque sua dignum existimaverint. Heinsio non defuit doctrina, sed Horatianus genius. De Scaligero mallem Andream Dacerium audires: *Ce sçavant homme a été malheureux*, inquit ille, *dans tous les endroits qu'il a blamé; et de toutes ses Critiques, il n'y a pas une juste.* Justissima sane censura, tantoque viro digna. Tanaquillo Fabro cæteri mortales *Acrisia proles* videntur, in ipsius tamen notulis οὐδὲν ὑγιές. De ipso Dacerio qui Gallice sciunt melius judicabunt: quare Petrum Rodellium audies, virum non ineruditum de Societate Jesu, qui nuper pauca, sed bona, in Horatium conscripsit: *Judicet æquus lector et videat,* inquit ille, *malitne in isto Interprete fidem an diligentiam desiderare.* De me ipso autem, siquid et mihi post tantos viros humanitus acciderit, quod certe fiet, ignoscent ingenui, et laudabunt diligentiam, etiam ubi defuisse videbitur successus. Nihil moror sciolos, morosulos, et vultuosos: his enim, satis scio, placebit nihil, nisi quod dis-

plicebit; nam sola rimabuntur vitia; etsi et hoc propemodum humanum vitium sit:

> Discit enim citius meminitque libentius illud,
> Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.

Æmulos ætas nostra multos habet, amicos paucos, invidos plures, qui omnia inanis arrogantiæ causa sibi assumunt, et ne parum multa scire videantur, ea damnant, quæ penitus ignorant. Jacobus Gutherius de Jure Manium.

Q. HORATII FLACCI VITA

A

SUETONIO TRANQUILLO

CONSCRIPTA.

Quintus Horatius Flaccus Venusinus, patre, ut ipse quidem tradit, Libertino, et Exauctionum * Coactore, ut vero creditum est, Salsamentario; cum illi quidam exprobrasset, *Quoties ego vidi Patrem tuum brachio se immungentem!*† Bello Philippensi, excitus a M. Bruto Imperatore, Tribunus Militum meruit; victisque partibus, venia impetrata, Scriptum Quæstorium ‡ comparavit; ac primo Mæcenati, mox Augusto in gratiam insinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Mæcenas quantopere eum dilexerit satis testatur illo Epigrammate:

Ni te visceribus meis, Horati,
Plus jam diligo, tu tuum sodalem
Minno § me videas strigosiorem.

* Ita legendum censeo, pro eo quod erat *Exactionum*. Cur non possit finita et peracta Auctio dici *Exauctio*, uti *Exædificatio* perfecta ædificatio, et *Exconsul* functus Consulatu? *Vide ad Sat.* 1. 6. 87.

† *Emungentem* al. G.

‡ Cicero in Verr. clare ostendit cuivis e Libertinis nonnullis corrogatis Decuriam Scribarum emere licuisse.

§ Pro *Hinno* Petrus Nannius edidit *Mimo,* de quo nos fecimus *Minno:*

Sed multo magis, extremis Esquiliis * tali ad Augustum Eclogio †;

Horatî Flacci ut mei esto memor.

Augustus Epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Mæcenatem scripto significat: *Ante ipse sufficiebam scribendis Epistolis Amicorum; nunc occupatissimus et infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in Epistolis scribendis adjuvabit.* Ac ne recusanti quidem aut succensuit quicquam, aut amicitiam ingerere destitit. Exstant Epistolæ, e quibus, argumenti gratia, pauca subjeci. *Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam si convictor mihi fueris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri possit.* Et rursus: *Tui qualem habeam memoriam poteris ex Septimio ‡ quoque nostro audire: nam incidit ut coram illo fieret a me tui mentio. Neque enim si tu superbus amicitiam nostram sprevisti, ideo nos quoque ἀντυπερηφανοῦμεν.* Præterea sæpe eum inter alios jocos *putissimum penem*, et *homuncionem lepidissimum* appellat, unaque et altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem ejus usque adeo probavit, mansuraque perpetuo opinatus

est autem *Minnus*, vel *Minus*, ovis ventre glabra, *Festo* a Græco, ἄπτικος, *Apica*, dicta. Nostri dicerent, **More haggard than a peel'd Ewe.** BAXT. *Titii Sodalis Ginno* Gronovius, ut ludatur in aliquem vicinum vel notum, *Titium* strigoso mulo vehi solitum. GESN.

* *Esquiliis* nemo alius, quod observarim; sed vel *judiciis*, vel simpliciter *extremis*. *Esquiliis* forte huc irrepsit ex fine hujus Vitæ, de monumento Horatii. GESN.

† Pro *Elogio* reponendum duxi *Eclogio*, de qua voce vide eruditissimum Jacobum Gutherium, De Jure Manium.

‡ De Septimio isto vide quæ diximus ad Epistolam 9.

est, ut non modo Sæculare Carmen componendum injunxerit, sed et Vindelicam Victoriam * Tiberii Drusique Privignorum suorum; eumque coëgerit propter hoc, Tribus Carminum Libris ex longo intervallo Quartum addere; post Sermones vero lectos quosdam, nullam sui mentionem habitam, ita sit questus: *Iratum † me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris ne apud posteros infame sit quod videaris familiaris nobis esse?* expressitque Eclogam ‡ cujus initium est:

> Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
> Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
> Legibus emendes, in publica commoda peccem,
> Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.

Habitu corporis brevis fuit atque obesus; qualis et a semetipso in Satyris § describitur, et ab Augusto hac Epistola; *Pertulit ad me Dionysius libellum tuum, quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscunque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne majores libelli tui sint, quam ipse es. Sed si tibi statura deest, corpusculum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas ¶, cum circuitus volu-*

* Vid. Od. 4. 4. et 14. GESN.

† *Irasci* al.

‡ *Elogium* al. male, puto. Est autem Ecloga s. Epistola libri secundi prior. GESN.

§ Hinc constat et Epistolas fuisse olim pro Satyris. BAXT. Respicere enim videtur Epist. 1. 4. extr. GESN.

¶ Nemo, quod sciam, neque quærit, neque docet, quid sit in *sextariolo scribere.* Nam quod jubent correpere cum suo aqualiculo poëtam intra sextariolum, tanquam in lecticam lucubratoriam, sive *Cabinetum,* ut hodie vocamus, et ibi contractis pedibus scribere, Angli juvenes, quorum deinde insectatio Bentleii commemorabitur, illos risum quærere apertum est.

W. BAXTERI

JUDICIUM DE HORATIO

ATQUE

EJUS SCRIPTIS.

De Horatii gente nihil constat, nisi fuisse eum quod ex ipse prodit, Libertini generis et patria Venusinum; crediderim etiam et domo Græcum, quod nusquam Romano more in Græculos desæviat, imo quandoque eos collaudet, et vel Romanis suis anteferat. De scriptis ejus impræsentiarum hæc habeto. Omnes qui Musis litare student, sua mella e veterum scriptis excerpere debent. Maro igitur et Flaccus noster, qui hoc fecere, pro liberali suo ingenio, furta sua palam professi sunt, dum imitata sua poëmata Eclogas inscripsere:

—Ego apis Matinæ
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo.

Atque hinc factum est, quod ex eo tempore quævis brevia poëmatia, auctore Vetere Interprete, Eclogæ dicerentur: cum proprie Ecloga 'Ανθολογία sit, sive florum delectus, pictusve fasciculus, ut vel ad Tonantium significat Apollinaris:

Vernans per varii carminis Eclogas
Verborum violis multicoloribus.

Quin et Julii Flori Satyrographi, prodente eodem eruditissimo Scholiaste, exstabant Electæ ex Ennio, Lucilio, et Varrone. Denique nova Comœdia, auctore Cruquiano Interprete, Ἐκλεγομένη ὑπωνομάζετο, quod optima quæque (ut puto) e veteri Comœdia in usum suum delegerit *. Illud autem in hoc vate vel præcipue laudandum duco, quod cum ipse sit et lingua liber, et superstitioni maxime adversus, nusquam tamen publica sacra lædat: nusquam viros illustres in os proscindat; nusquam ingenuas fœminas in publica traducat facie, quarum et veris nominibus semper parcit; nunquam projecte loquatur, nisi apud anum et turpem; excepto quod in Satyra secunda Luciliana licentia ex occasione usus sit. In Odis autem Alcæum et Sappho imitatus est potissimum; in Epodis Archilochum, et in Sermonibus Veterem Comœdiam, magis quam Lucilium. In Odis sublimi charactere usus est, et nonnunquam florido et amœno; in Epodis humili; et in Sermonibus comico et civili; nisi quod in Epistolis, accedente jam senectute, omisso ut plurimum ludo et joco, ad Philosophicum vultum, uti decuit, sese composuerit. Artem Poëticam comico, hoc est, Satyrico stilo conscripsit. Satyra hæc est in sui sæculi poëtas, præcipue vero in Romanum Drama. Est autem Horatiana Satyra Comica, Juvenalis Invectiva sive Tragica, Persiique mixta. Pompeianarum partium initio fuerat, et, ut videtur, secta Stoicus: verum sub Augusto, patrocinii et dulcis lucelli gratia, sententiam suam vel immutavit, vel vafre dissimulavit, Academicum se professus, et partium medium, nonnunquam etiam plane Epicureum.

* Observat F. Ursinus, Virgil. illustr. p. 3. *Eclogas* dici in vetustis Codicibus Bibliothecæ Vaticanæ, quæ alias sint Satiræ Horatii. V. Commentatorem Cruq. ad Serm. 2. 1. 1.——Ecloga *hæc omnia sub se continet: si ad Jovem* Prosodia *dicuntur; si ad Apollinem, Dianam, aut Latonam,* Pæanes; *si ad Liberum aut Semelem,* Dithyrambi; *si ad ceteros Deos,* Hymni; *si ad homines laudandos, vituperandos, reprehendendos, lugendos,* Odæ *sunt et* Eclogæ: *sunt enim brevia Poëmatia.* Gesn.

POSUIT BAXTERUS DEINDE

DUORUM VETERUM DE HORATIO JUDICIA:

QUINCTILIANI 10, 1. 96:

INTER Lyricos solus fere dignus est legi Horatius, quoniam et insurgit aliquando, et plenus est jucunditatis et gratiæ, variisque verbis et figuris felicissime audax *.

Fragmentum Hendecasyllaborum Cilnii Mæcenatis in obitum HORATII, quod apud Isidorum † est, ita restituit Janus Dousa:

Lugens te, mea vita, nec smaragdos,
Beryllos mihi, Flacce, nec nitentes,
Nec percandida margarita quæro,
Nec quos Thynica lima perpolivit
Anellos, nec Iaspos lapillos.

Utinam cætera non desiderarentur.

* Hunc Horatii charactera non cogitant, qui quoties aliquid offertur quod ipsi non capiunt, urere et secare conantur. GESN.

† Orig. 19. 32. Sed vid. omnino I. H. Meibomii Mæcen. c. 25. GESN.

METRA HORATIANA.

CH. WASE AMBROSIO BONWICKE

S. S.

Amissos tot magni inter Græcos nominis Lyricæ Poëseos auctores unus nobis Horatius facit, ut lenius desideremus. Placuit igitur seculis ingenii felix, numeris curiosus. Horatiana certe metra Diomedes et Marius Victorinus, præter Plocium et Atilium Fortunatianum, ex professo posteris explicata reliquerunt. Specimen eorundem in brevem tabellam conjectum continenti carmine Petronius, quisquis is fuit (nam alios ejusdem nominis alia ætas tulit), in vulgus edidit. Ad istud exemplum magistri, quorum disciplinæ origo mihi tecum communis fuit, quot septimanis mutato titulo, nos tirones ad multijugam Lyræ Latinæ modulationem exercuerunt. Ita velim hoc nomini tuo inscriptum accipias, ita tuearis, non tanquam aliquod magnum aut novum, sed ut indignum quod in desuetudinem abeat, cum in se tantum habeat compendii. Tuum erit vicem *Pasiphaes* substituere, *Daphnen*, *Phaëthonta*, *Cadmum*. Quantum argumenti veri aut fabulosi eminet, materiam suppeditabit; modo ne desit afflatus: Ultro rapiet ad se generosam urbanæ juventutis indolem, ni fallor, artifex pagina; quo rectius ad Dithyrambum contendant. *Vale.*

PASIPHAE.

Notæ Marginales: D. *Dactylus*, S. *Spondeus*, T. *Trochæus*, I. *Iambus*, J. *Ionicus a minori*.

DS	1	Filia Solis
DD-	2	Æstuat igne novo;
SDS	3	Et per prata juvencum
SDD	4	Mentem perdita quæritat.
SDDS	5	Non illam thalami pudor arcet,
SDSSDS	6	Non regalis honos, nec magni cura mariti.
TST-	7	Optat in formam bovis
SISI	8	Convertier vultus suos:
SISI-	9	Et Prœtidas dicit beatas,
IISII-	10	Ioque laudat, non quod Isis alta est,
SISISI	11	Sed quod juvencæ cornua in fronte erigit.
SD-DD	12	Siquando miseræ copia suppetit,
TSDTT	13	Brachiis ambit fera colla Tauri,
SI-DD	14	Floresque vernos cornibus illigat,
DDTT	15	Oraque jungere quærit ori.
SD-D-DD	16	Audaces animos efficiunt tela Cupidinis;
DT-T	17	Illicitisque gaudet
TSD-DTT	18	Corpus includi stabulis, se faciens juvencam;
JJJ	19	Et amoris pudibundi malesuadis
DSSDTTT	20	Obsequitur votis, et procreat, heu nefas! bimembrem.
DD-SISI	21	Cecropides juvenis quem perculit fractum manu,
SISIDD-	22	Filo resolvens Gnossiæ tristia tecta domus,

1. *Adonium*, *Adonidium*; Plocius adducit in exemplum Ὦ τὸν Ἄδωνιν. Dicitur Epodos quia subjicitur Sapphicis, apud Horatium, ternis: Anapæstis apud Senecam, quotenos res tulerit. Heroïci Κόμμα ληκτικὸν vel τελικόν. *Dimetrium ex inferiori parte Hexa-*

metri. Diomedes Metr. Horat. l. 1. O. 10. nominari perhibet *nicen celicon climeteon*; corrupte, quantum auguror, ex ἐπικὴν τελικὴν Διμοιρίαν. *remoto Hexametri besse, reliquum trientem*. *Nota*. Versus certis pedibus alligati, qui *Monoschematisti* audiunt, per syllabas numerari patiuntur: unde *Sapphicum pentasyllabum* vocatur. Musicis Choriambicum monometrum hypercatalectum.

2. *Archilochium heptasyllabum* constat ex *basi* vel *Dipodia Dactylica* cum semipede. Dimetrum Dactylicum hypercatalectum. *Cæsura ex superiori parte Hexametri Penthemimeres*. Subnectitur Hexametro. Carm. I. 4. Od. 7.

3. *Pherecratium* ab inventore. Pherecrates in Coriano:

Ἄνδρες πρόσχετε τὸν νοῦν
Ἐξευρήματι καινῷ
Συμπτύκτοις ἀναπαίστοις.

Plocius *Monoschematistum* vocat: habet enim pedes in eodem situ invariabiles; ut qui juxta Grammaticos duobus hinc inde Spondeis Dactylum semper interjiciat medium: unde et *Heptasyllabum* fieri necesse est. Quod addit idem alios *Symptycton*, alios *Anapæsticum* dicere, vereor ut alterutri quid sibi velint, satis intellexerint; nec enim Pherecratis verba de *pede Anapæsto* ceperim: cum Hephæstion *Metricus* Pherecratium *Hephthemimeres Antispastico* generi vindicet, ita scilicet patitur ut Epitritum quartum complicet, cum Epitrito primo cujus ultima deficit. Διακατάληκτον vocat et ἀσυνάρτητον κατὰ ἀντιπάθειαν, quia *Trochaicam protomen* claudit *Iambica catalexis*; cum hæ *conjugationes* sibi mutuo *adversentur*. *Sesquiseptenaria* clausula dicitur quod tribus dissyllabis pedibus bisectis accedat semipes. Ἀνάπαισις hic id valere videtur quod in Ionicis Ἀνάκλασις. Pes enim septem temporum cum pede quinque temporum simul sumti puncta conficiunt duodecim: ut *Dimetrum*, quamvis syllaba deficiat, tamen per hanc *Epiplocen* velut ex repercussione justos absolvat numeros. Post Asclepiadea bina ponitur sequente Glyconio. L. 1. Od. 5. 14. 21. 23. et L. 3. Od. 7. 13.

4. *Glyconium Octasyllabum*; duobus Dactylis Spondeum præ-

jacit. Locum sortitur apud Horat. vel ante singula Asclepiadea, vel post bina cum Pherecratio, vel denique post terna. *Hemiepos* dicitur. Animadvertas licet *Glyconium Pherecratio præmissum conficere Priapeium*, quomodo Catullus,

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape.
Cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos? VIRG.

5. *Tetrametrum Dactylicum.* Si desinit in Spondeum *Archilochium*; sin in Dactylum, *Alcmanium.* Hexametri Κόμμα ἀρκτικόν. ex parte superiore versus. δίμοιρον ἔπους. Pes Hexametri. *Bucolica tome*, in Tetrametrum Alcmanium Pastorale carmen Theocrito, quam Virgilio, frequentius cæditur. Postponitur Hexametro. L. 1. Od. 7. 28. Epod. 12.

6. *Heroicum; Epos.* L. 1. O. 7. 28. Præmittitur Tetrametro Heroico. Epod. 12. Penthemimeri Dactylico. L. 4. O. 7. Iambico Dimetro. Epod. 14. 15. Trimetro puro. Epod. 16. Horatiano seu Archilochio composito ex Iambico Dimetro et Penthemimeri Dactylico. Epod. 13.

7. *Trochaicum* vel Choricum *Dimetrum Catalecticum.* Δηκύθιον Euripidium. *Complementum Penthemimeris Iamb. ad Trimetrum.* Præponitur Iambico Trimetro Catalectico. Carm. L. 2. O. 18.

8. *Dimetrum Iambicum.* Succinitur Trimetris; unde Epodi nomen imprimis. Epod. a 1. ad 10. idem Hexametris. Epod. 14. 15. Nota *Dimetrum Trochaicum Catalecticum* si connectas cum *Dimetro Iambico Acatalecto*, exhibet *Septenarius Trochaicus*, qui est versus *Comicis* perquam familiaris.

9. *Alcaicum.* *Iambicum Dimetrum Hypercatalectum.* Enneasyllabum in Alcaico carmine tricolo tetrastropho tertiam sedem semper obtinet.

10. *Iambicum trimetrum catalecticum Hendecasyllabum* bis apud Horatium reperitur. L. 1. O. 4. Subjectum versui composito ex Bucolico et Ithyphallico: L. 2. O. 18. Trochaico Dimetro Catalectico pariter subjectum.

11. *Archilochium Iambicum Trimetrum Acatalectum.* Iambus per

se facit canticum ad Canidiam et Palinodiam; alibi Trimeter Dimetro præmittitur, Epod. a 1. ad 10. aut Heroo purus subjungitur, Epod. 16. aut denique prætenditur Horatiano seu Archilochio composito ex Penthemimeri Dactylico et Iambico Dimetro. Epod. 11.

12. *Asclepiadeum Dodecasyllabum*; ipsum cantilenam absolvit. L. 1. O. 1. Glyconium subsequitur. L. 1. O. 3. etc. terna præcedunt Glyconium. L. 1. O. 6. etc. bina sibi aggregant Pherecratium cum Glyconio. L. 1. O. 5. et sæpius.

13. *Sapphicum Hendecasyllabum*; unius omnino figuræ quarto clauditur Adonio: passim.

14. *Alcaicum Hendecasyllabum*; ubique sibi par constat ex Penthemimere Iambica et basi dactylica. Prima combinatio est sex septemve temporum. Bina Hendecasyllaba ducunt. Enneemimeris Iambica sequitur.

15. *Alcaicum Decasyllabum* cogit agmen. Hanc carminis complexionem Horatius imprimis celebravit.

16. *Phalæcium Antispasticum Tetrametrum.* Ratio cur hoc nomine insigniatur est ex Canone. Epitritus 4. Antispast. Antispast. Diiambus. Nos autem id agimus ut, quod fieri potest, intra trisyllabos pedes subsistamus; quare *versum heccædecasyllabum* per duas Cæsuras Penthemimere et Triemimere carpimus, donec in Basin Dactylicam deponatur. Lib. 1. Od. 11. L. 4. O. 10.

17. *Alcaicum* vel Anacreontium *Dimetrum Heptasyllabum.* Quodcunque metrum constat ex Dactylis et Trochæis, *Logaœdicon*, id est *Prosometrum* appellatur; eo fortassis quod Asiatici Oratores orbem verborum ditrochæo libenter claudebant: alias ex Choriambo et Bacchio. Lib. 1. O. 8.

18. *Sapphicum Hephthemimeres* cum supraposito *Alcaico Dimetro.* Superior versus cum hoc sic conjungitur apud Horatium. Verior metiendi ratio est per Epitritum, vel Hippium secundum duos Choriambos et Bacchium. *Alcaicum Pentecædecasyllabum* dicitur. L. 1. O. 8.

19. *Ionicum a minori Trirrhythmum Acatalectum*; binis trirrhythmis subjungitur tetrarrhythmum. L. 3. O. 12.

20. *Archilochium* compositum ex *tome Bucolica* quod est *tetra-*

metrum Dactylicum, et *Trochaico Dimetro Brachycatalecto*, quod *Ithyphallicum dicitur*. Subjectum sibi habet Iambum trimetrum catalecticum. L. 1. O. 4.

21. *Archilochium* compositum ex Penthemimeri Epico, et Iambico Dimetro. Observatu dignum Metra quæ Dactylicis Iambos apponunt, *Encomiologica* dici. Postponitur Iambo trimetro. *Elegiambus* appellatus: Epod. 11.

22. *Archilochium* compositum ex Iambico Dimetro et Penthemimeri Epico. Sequitur Hexametrum. *Iambelegos*. Epod. 13.

ERRATA.

Pag.	293	vers.	92	*pro*	habes	*lege*	habeas.
—	373	—	71	—	secrata	—	secreta.
—	388	—	24	—	hortus	—	hortos.
—	—	—	31	—	bone te	—	bone, ne te.
—	520	Arg.		—	EPISTOLA II.	*lege*	I.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER PRIMUS.

ODE I.

AD MÆCENATEM.

Horatius semistoicus, quo novum et leve Carminis genus apud severos excuset, fatetur se cum cæteris mortalibus insanire. (*Est autem hæc velut præfatio libri.* G.) *Alii aliis delectantur studiis; ego vero, si a Mæcenate inter lyricos relatus fuero, h. e. si carmina hæc mea probata fuerint Mæcenati.* Z.

Metrum Choriambicum Asclepiadeum.

MÆCENAS atavis edite regibus,
O et præsidium, et dulce decus meum,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat: metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.

VARIETAS LECTIONIS.

1 regiis *Brod.* 2 O desiderium et d. d. m. *laudat Turnebus Adv. XXVI.* 7. *ut dubium sit, emendare voluerit, an memoria deceptus sit.* C. 3 Olympium *conj. Cuning.* 6 evehere *conj. Bentl.*

ODE I.

1 Erat enim, si Veteri Scholiastæ fides, Porsenæ affinis, adeoque a veteribus Hetruriæ Lucumonibus, sive Regibus, originem suam duxit. *Dicitur contempsisse senatoriam dignitatem, mansisse autem semper in equestri ordine.* Vet. Schol. B. Cf. infra III. Od. 29. 1. Sat. I. 6. 1. Propert. III. 9. 1. Vellei. II. 88. Z.

2 *Præsidium*, quia Patronus; *Decus*, quia Augusti gratia potens. *Insigne mœstis, præsidium reis.* Lib. II. Od. 1.

3 *Curriculum* nunc pro stadio accipiendum, non pro curru, quod nonnulli putant.

4 *Omnis certantium labor in circumagendo ad metam.* Torrentius. Sic et Homerus Iliad. Ψ. 340, λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν, Μή πως ἵππους τε τρώσῃς κατὰ θ' ἅρματα ἄξῃς.

5 Non opus est plena distinctione ad *palmaque nobilis*, quod putavit vir magnus Ianus Rutgersius.

6 *Terrarum dominos* simpliciter Deos hic vocat: de Græcis studiis loquitur, apud quos ad Deorum fastigium evehi sibi et præconibus suis videbantur certaminum sacrorum victores. Conf. mox v. 30. *DIs miscent superis.* G. Igitur perperam Baxterus aliique intelligunt Romanos, quos Virgilius *Rerum dominos* vocat. Z.

Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, si proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto

7 nobilium *Brod. Golt. a manu prima. it. collat. Sax.* 8 Certet *MSS. duo Bers.* C. 10 vertitur *MS. Bersm.* C. 13 demoveas *conj. Lambini.* Z. 15 Icareis *Glarean.* 17 *Pro* rura, tuta, *conj. Acidal. ad Vellei. II.* 110. 1. *probant Gronov. et Bentl.*

7 *Hunc* intellige *juvat*, vel *ad Deos evehit.* Infinitum et nomen eodem verbo juncta, ut mox v. 20. ut Car. 4. 1. 29. *Me nec femina —nec certare* juvat *mero.* cf. Epist. I. 17. 33. G. Suaviter *turba Quiritium:* siquidem antiqua Quiritium appellatio honoratior; uti nostris hominibus Britannorum.

8 *Tergemini* sunt, ubi tres uno partu eduntur; estque Dativus pro Accusativo; et *Finitus numerus pro infinito.* Vet. Schol. B. Igitur *ter geminis honoribus tollere* est ad multiplices honores extollere et provehere. Neque tamen displicent, qui Ablativum malunt, et *ter geminos honores* volunt esse ædilitatem, præturam, et consulatum. G. Sententia poëtæ videtur hæc: Hic se putat beatum, si populus Rom. cujus in comitiis favor est inconstans, eum certatim ornat summis et amplissimis honoribus. Z.

9 Vocibus *proprie et patrios* inest ἦθος avari hominis. *Gaudentem;* h. e. quod gaudeat; est enim 'Αιτιατικόν.

10 *Quidquid*, i. e. omne genus, et quantum, proportione habita, si agri illius æque feraces sint, ac Byzacenus ille, de quo Plin. 17. 5. *Centena quinquagena fruge fertilis campus.* Sic Ser. 2. 3. 87. *Frumenti quantum metit Africa.* G.

11 *Sarculum* Græcis Σκαφίον et Σκαλίδιον, ἢ Ἄμην; alii Μάκελλαν dicunt. B.

12 *Attalicis cond.* h. e. Attali, seu maximis divitiis propositis. Z.

13 Neque ab æneis clavis, neque a nautica materia *trabem Cypriam* nominavit Poëta; sed a Cypriis mercibus: *Ne Cypriæ Tyriæque merces Addant avaro divitias mari,* Lib. III. Od. 29.

14 *Nautam* per 'Ευτελισμὸν mercatorem dicit; et *secet* pro *trajiciat*, quomodo Anacreon meus, τὰ πρῶτα τέμνει. B.

Baxterus respexit forte ad Anacr. 35. 6. τὸ κῦμα τέμνει. G.

16 *Metuens* reduplicative sumendum, quatenus, quam diu metuit. G.

20 Posterius *nec* dicitur pro *et non.* *Scilicet ut non intermittat, sed continuet lætitiam totius diei.* Vet. Schol. *Vinoque diurno Placari Genius festis impune diebus.* De Arte Poët. 209. Hoc sequentia satis probant. Sic et Homerus scribit et deos convivatos fuisse, πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα. B. Est igitur sententia, Et ne parte quidem dempta, vel excepta, totum ac solidum diem impendere voluptati atque otio. G. Imo sensus est, ut dudum Lambinus vidit: *Alius delectatur valde vino optimo vetere, et beatum se putat, si diei integri, quem alii in rebus agendis consumunt, partem consumit bibendo.* Ergo, *demere partem de die solido*, est idem quod infra II. 7. 6. *diem morantem frangere mero.* Z.

Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra juvant, et lituo tubæ
Permistus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor;
Seu visa est catulis cerva fidelibus;
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederæ præmia frontium
Dîs miscent superis: me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo; si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

24 Permixtus *MSS. Bersm. sed repugnante consuetudine Horatii.* Z. 25 Detestanda *legit Lactantius ad Statii Theb. III.* 377. C. 30 Diis *vulgo: sed metrum poscit scripturam MS. Anhalt.* Z. 33 prohibet *Brod.* neque Polymnia *codd. Aldi, male.* Z. 35 inseres *codd. duo Bland. et Carr.* C.

23 *Litui acutus est sonus, tubæ gravis: inter lituum et tubam hoc distare inveni: Lituus equitum est et incurvus; tuba vero peditum et directus.* Vet. Schol.

25 *Manet*, pernoctat.

28 *Plagæ* funes sunt, quibus retia tenduntur, prodente Servio. B. *Rupit plagas*, alii interpretantur *perruptis plagis evasit*, alii, *irruit in plagas, ut evaderet.* Z.

29 Quod placet quibusdam viris doctis, *Te doctarum* etc. ut ad Mæcenatem referatur, nec librorum suffragium habet, et exigua laus est in Mæcenate poëtica facultas, insuperque falsa. Vid. Meibom. Mæc. c. 23. Sed de se passim talia prædicat Horatius, præsertim Carm. 3 extr. *Exegi monumentum*, etc. G. Ergo, si *me* est vera lectio, sensus est: *Me maximopere delectat corona hederacea, qua frontes poëtarum ornantur, item solitudo et nemus opacum, quo quidem loco solent esse Nymphæ et Satyri saltantes; si Musæ me compellunt ad Odas faciendas.* Z.

31 *Ascripsit Liber Satyris Faunisque Poëtas.* Ep. 19. Lib. I.

33 Sosipater et antiquissimi Cruquii Codd. habent *Polyhymnia* non *Polymneia*, quod nonnulli volunt.

34 *Barbiton*, *Lyra septichordis eburnea.* Vet. Schol. *Lesboum* autem ob imitationem Alcæi atque Sapphus.

35 Longe suavius est *inseris* in Præsenti, quam Futurum *inseres.*

36 Rursus Dilogia usus est, q. d. et divus fiam et insaniam; et imitatus est Theocritum; Εἰς αἰθέρα ὔμμιν ἁλεῦμαι—*Cæcus amor sui, et tollens vacuum plus nimis gloria verticem.* Od. 18. Lib. I. B. De magna felicitate Ovid. 1. 210. *Et tetigit summos vertice Roma Deos.* G.

ODE II.

AD AUGUSTUM CÆSAREM.

Poëta incertum se dicit, quis Deus sub humana Augusti specie Divi Julii necem vindicaverit. (Non potuit Horatius invocare Deum ultorem necis Cæsarianæ, miles ipse Bruti: sed blanditur Augusto post bella civilia reddenti tranquillitatem: et pertinet forte, quod pulchre conjecit Sanadonus, neque Bentleianis rationibus repugnat, ad illud ipsum tempus, quo Augusti nomen, quod habet vetus inscriptio hujus carminis, suscepit. Vid. Dio. 53. 20. p. 510. C. et quæ dicentur ad v. 29. G.)

Metrum Sapphicum; quartus versus Adonius.

Jam satis terris nivis atque diræ
Grandinis misit Pater, et rubente
Dextera sacras jaculatus arces,
    Terruit urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhæ, nova monstra questæ:
Omne cum Proteus pecus egit altos
    Visere montes:
Piscium et summa genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis:
Et superjecto pavidæ natarunt
    Æquore damæ.

1 *Pro* terris *Heins. conj.* tetræ, *quod placet Burm. ad Serv. Æn.* 3. 589, *no.* 97. 4 orbem *Brod.* 7 dum *MS. Bersm.* C.

ODE II.

1 *Diræ* dicitur in prodigio, quod ira divina est immissum: erat haud dubie grando multa et magna. Z.

2 *Rubente dex.* h. e. fulmine quod mittit dextra. Z.

3 *Arces.* Summa quæque appellantur Græcis ἄκρα.

5 *Grave* dicimus et oculis et animo: per Tralationem ab eo quod humeris grave est.

6 *Sæculum Pyrrhæ*, uxoris Deucalionis, quæ interfuit eluvioni nobilissimæ. Quas ineptias vocat Seneca Nat. 3. 27 in Ovid. Met. 1. 304. *Nat lupus inter oves*, etc. eas metuo ut satis effugerit hic Flaccus. Vid. tamen Vet. Schol. ad v. 9. G. *Nova* jam dicuntur, nunquam hactenus visa.

7 Virg. Ge. 4. 395 de Proteo: *Immania* Neptuni *armenta pascit.* G. *Pecus* convenienter dixit: erat enim Proteus (juxta Veterem Schol.) *belluarum marinarum pastor.*

9 Hunc locum imitatus est Naso Met. 1. 296. *Hic piscem summa deprendit in ulmo. Leviter in re tam atroci et piscium et palumborum meminit, nisi quod hi Excessus Lyricis concessi sint.* Vet. Schol.

10 *Columbis* locum in arboribus, et hic adeo, negant Critici post Bentleium, et *palumbis* substituunt. At generis nomen est *columba*, quo et *palumbes* et *turtures* comprehendi possunt, quibus in arboribus sedes esse nemo negat. Ita *palma frequentatur columbarum nidis* apud Sueto. Aug. 95. Vet. Scholiastes *palumbes* speciei nomine declarat. Vid. Plin. 10. 34. et 35. Sic Virg. Æn. 6. 203. *columbæ super arbore sidunt.* G.

11 *Superjecto* posuit pro exeunte et terras

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Littore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta regis,
Templaque Vestæ:
Iliæ dum se nimium querenti
Jactat ultorem; vagus et sinistra
Labitur ripa (Jove non probante) u-
xorius amnis.
Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persæ melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet divûm populus ruentis
Imperî rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?

15 disjectum *Cun. ex MSS.*

inundante: *Superjecto, id est, super terras jacto.* Vet. Schol.

13 Terribiliter proferendum. *Flavum dixit colore limi.* Vet. Schol.

14 *Litus Etruscum* vel maris inferi s. Tyrrheni, cujus fluctus ab Austro commoti exitum non dant defluentibus undis, et sic eas retorquent, vel, quod fere malim propter ea quæ sequuntur, litus ipsius Tiberis dextrum, quod spectat Etruriam et occidentem: unde *retortis undis, sinistra ripa,* Romam alluente, *labitur.* Nempe paullo supra Romam a sinistra veniens Anio, Iliæ maritus, Tiberi infunditur. Potuit ergo Horatius ipsum quoque Tiberim, respectu Iliæ, matris Romuli et Remi, *uxorium amnem* vocare, qui injurias illius et querelas, de interfectis liberis suis, exsequeretur in illis, qui a mutua cæde supererant. G.

15 Ita per Periphrasin nominavit regiam. *Regiam dicit Numæ Pompilii qui ad Vestam habuit regiam.* Vet. Schol. *Nuper me ad regiam pene confecit,* Cicero de eodem loco; teste eodem Schol. *Dicebatur Tiberis per Rostra ante habuisse meatum, quæ templo Vestæ junguntur.* Vet. Schol. *Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ, Tunc erat intonsi regia magna Numæ.* Ovid. Fast. VI. 263.

17 Fabulæ ferunt Iliam nupsisse Anieni flumini, quem et Tiberinum vocabant, hodie Tiverone. *Nimium jactat,* non *nimium quærenti:* Quærebatur *de morte Cæsaris, hominis suæ originis.* Vet. Schol.

19 Erat urbs Roma in Jovis Capitolini tutela. Est igitur hæc præparatio ad sequentia, *Cui dabit partes,* &c. *Terreri Jupiter jussit populum, non perire.* Vet. Schol. Neque sane erat Jupiter alioquin admodum uxorius. Est igitur emphatica Dilogia in *Uxorius amnis.* B. Jupiter non modo Homericus medium se servat, cujus somno abutuntur alii DI, Iliad. Ξ. sed etiam ille Ciceronianus pro Rosc. Am. c. 45. *nihil perniciei causa, consilio divino,* nocet. G.

21 Etiam bella civilia deorum iræ tribuuntur.

24 Figurate *Juventus* pro posteritas.

28 Ignem Trojanum, quem Æneas Latio secum intulit, et ex quo fatum hujus urbis et imperii pendebat. Divus Julius erat Vestæ sacerdos. *Ne dubita, meus ille fuit, meus ille Sacerdos; Sacrilegæ telis me petiere manus.* Ovid. citante Rodellio. B. Locus est Fast. 3. 699 et mox 706 idem *Pontificale caput* vocatur. Vesta itaque indignabatur cædem Cæsaris: sed non minus graviter ferebat exhauriri cædibus urbem, suæ tutelæ commendatam. G.

Cui dabit partes scelus expiandi
Jupiter? tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo.
Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circumvolat, et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis autor,
Heu nimis longo satiate ludo:
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer et Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.

29 Cui dabit parti sc. expiandum *MS. Bersm.* C. 31 Candenti *al.* candentis *etiam coll. Sax.* 39 Marsi *conj. Faber et Bentl.*

29 *Scelus expiare* hic non est punire interfectores Cæsaris; hoc olim factum erat, satisque parentatum illi sanguine tot hominum: sed purgare a scelere, ab impietate bellorum civilium, rempublicam, et pace firmare atque concordia. Hæc res cum humanis viribus major videatur, deorum alicui negotium uti det Jupiter, rogant Romani, ut Apollini, oraculorum omnium patri, Sibyllinorum librorum autori; vel patri gentis suæ, Marti; vel Genetrici Veneri, cujus proprium opus est pacare homines, &c. Denique eo devenit, ut Mercurium (cognatum Romanis per Trojanos numen; fuit enim consobrinus frater Dardani. Vid. Virg. Æn. 8. 134. sqq.) delitescere dicat sub figura Cæsaris Augusti. Nempe Mercurius semper juvenis, internuntius Deorum hominumque, pacificator, artium omnium præses: quæ hac ipsa fictione ad Augustum Poëta accommodat. *Juvenes* Romæ quadragenarios etiam dici, tralaticium est, a qua ætate adhuc aliquot annis tum aberat Augustus. G.

31 *Melius* candenti nube, *quam* candentes humeros; Vet. Schol. Sic et Lambinus et Torrentius in duobus Codd. legerunt. Modo H pro Consona est. *Candidis nubibus velatus, ut qui videri possit; non amicti enim dii nequeunt conspici.* Vet. Schol. Cruq. B. Quin *Nube amicti* DI videri non possunt. *Candentes humeros* nube amictus est Apollo, ne possit videri, ut pulchre ostendit Bentl. G.

32 *Augustus, qui se Apollinis filium volebat videri.* Vet. Schol. Imo se pro Apolline aliquando gessit. Sueton. Hinc Virgilianum illud Ecl. 4. 10. *Tuus jam regnat Apollo.* (vid. Serv.) Erat etiam Augustus divinandi peritissimus; adeo ut, teste eodem autore, *omnium bellorum eventus præsenserit.*

33 Erat Romæ templum Veneris Erycinæ, Juliæ gentis parentis. Τῇ δ' Ἔρος ὡμάρτησε καὶ Ἵμερος ἕσπετο καλός. Hesiod. Hanc etiam Od. 12. dicit *Julium sidus.*

35 Divus Julius etiam Martis nepos dicitur ob amorem Martis et Veneris, uti ego sentio. Etiam Ode sexta Augustum appellat Martem. Credo *neglectum* genus jam dici per Charientismum pro *contemptum.* B. Imo intelligitur Mars ipse, auctor gentis Romanæ. Z.

37 *Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti.* Od. 28. Nam, ut cum Vetere Schol. loquar; *hujus ludus in præliis est.*

39 *Acer*, Figurate pro *ferox*, non pro ἀνδρικός, ut Lambinus. *Marsi* pro *Mauri* nulla cum autoritate a doctissimo Bentleio ponitur. Credibile mihi videtur Maurorum, barbaræ gentis nomen fuisse Romanis terribilius quam Marsorum, vicini et socii populi. Quin potius nominaret externam gentem, quam Italici generis in tali materia. B. *Marsi peditis* mentio, præter ea, quæ Bentleius verissime disputavit, etiam eo forte nomine præferenda quod in proximis bellis civilibus frequens illius usus et mentio fuerat. Non valde me movebat Johnsonus, qui negat hic virtutem *Mauri peditis* prædicari. Sed dubitationem injicit denuo Christii V. C. defensio, qui *Maurum* equo dejectum desperate pugnantem pingi arbitratur. G.

Sive mutata juvenem figura,
Ales, in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris ultor:
Serus in cœlum redeas, diuque
Lætus intersis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat! hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

46 Quiritum *Br.* Quirino *Cuning. et Heins. ad Ovid. Fast.* 4. 475. 48 Ocyus *Gott.* 51 Nec *Brod.*

41 Augustus et Apollo semper juvenes. Sic et Virgilius, *Hic illum vidi juvenem, Melibœe.*

42 *Almæ*, i. e. *sanctæ*, Vet. Schol. Cruq.

43 *Patiens*, non dedignatus. Erat Augustus, ut Mercurius, *Centum puer artium*.

44 *Cæsaris ultor* Epitheton Augusti huic rei aptum: postquam jure sanguinis et adoptionis Cæsarem ultus est, idem pacat orbem.

45 *Suaviter optat Augusto ut diu vivat.* Vet. Schol.

46 *Lætus* proprie de deo dicitur. Siquidem iratos et tristes deos ludis scenicis et similibus placabant.

47 *Iniquum*, iratum, non lætum. *Ocior aura t.* nimis mature avoles in cœlum.

49 *Triumphos* scil. ames. Z.

50 Ferunt F. Camillum primum, atque dein M. T Ciceronem *Patrem patriæ* a senatu appellatum. Princeps erat, qui primus sententiam dixit in senatu primoque loco sedebat. B. *Pater* de communi DIs pæne omnibus appellatione intelligit Massonus: cum *pater patriæ* Augustus post mortem demum Horatii dictus sit. *Principis* nomen hoc ipso tempore, in quod Oden hanc conferimus, accepisse Augustum constat. G.

51 Pro Parthis Medos ob vetustatem nominavit: Medi etiam Parthorum regno continebantur. Proprie posuit *equitare*, quod Parthi et Scythæ maxime equestri pugna delectarentur. Nove etiam *inultos* pro impunitos. B. *Medos et inultos* Harduinus affert, post alia etiam nugaciora, unde probet, Odarum libros non esse antiqui et veri Horatii. Debebat cogitare, uti *Medis* etiam Virgilium, et quidem in Georgicis, quæ illi relinquit: *inultum* autem pro impunito semel iterumque dixisse Horatium Satirarum et Epistolarum autorem, V. G. Sat. 2. 3. 189. G.

ODE III.

AD NAVEM QUA VEHEBATUR VIRGILIUS ATHENAS PROFICISCENS.

Precatur Virgilio Athenas proficiscenti prosperum navigium. Exsecratur Tiphyn primæ navis repertorem. Originale hominis peccatum curiosum ingenium.

Primus versus Glyconicus; alter Choriambicus Asclepiadeus.

Sic te, diva potens Cypri,
  Sic fratres Helenæ, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
  Obstrictis aliis, præter Iapyga:
Navis, quæ tibi creditum
  Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
  Et serves animæ dimidium meæ.
Illi robur et æs triplex
  Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
  Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
  Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;

2 fulgida *Cun.* 3 pater regat *MS. Bersm.* C. 4 obstructis *MS. Bersm.* C. 10 circum *conj. Fabric.* C.

ODE III.

1 *Sic* votum indicat, cui velut conditio aut effectus adeo adjectus est felix navigatio Virgilii. G.

Potens, domina s. regina. Invocatur Venus, quia, inquit Schol. ejus sidus est salutare navibus. Z.

2 *Lucida*, læta et hilaria; contra mox dicit *tristes Hyadas*. Estque *figura Epexegesis*, autore Vet. Schol. B. Conf. Car. 1. 12. 25. sq. it. 3. 29. extr. G.

4 Male nonnulli *Obstructis*; corrupte etiam *obstrusis* legitur apud Servium. *Iapyges* sunt Appuli Græci generis. B. *Obstrictis aliis* alludit ad utrem illum Æoli, in quo is in gratiam Ulyssis ἀνέμων κατέδησε κέλευθα, præter Zephyrum, quo opus erat, unde, cum a sociis apertus esset, sine more modoque proruerunt. Vid. Lib. III. Od. 27. princ. G.

7 Bene *creditum*, *debes*, *reddas*. *Reddas* autem dicit, eo sensu quo *reddere epistolam* dicimus.

8 *Suaviter hoc dictum secundum illam amicitiæ Diffinitionem qua plurimi utuntur*, Φιλία ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασιν. Vet. Schol. Cruq.

9 *Habet autem hic quiddam Homericum*. χάλκεον δὲ μοὶ στῆθος. Vet. Schol. Robur, *Duritia sine sensu periculi*. Vet. Schol. B. Gravius loquitur Propertius, qui I. 17. 13. primum nautam exsecratur sic: *Ah pereat quicunque rates et vela paravit Primus, et invito gurgite fecit iter*. Z.

14 *Hyades*, ipso nomine triste et pluvium

Quo non arbiter Adriæ
    Major, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
    Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turbidum, et
    Infames scopulos, Acroceraunia?
Necquicquam Deus abscidit
    Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiæ
    Non tangenda rates transiliunt vada.
AUDAX omnia perpeti
    Gens humana ruit per vetitum nefas.

18 rectis *Bentl. conj.* fixis *conj. Sanadon.* 19 turbidum *etiam Br.* turgidum *al. quod forte mel.* G. *Etiam MS. Bersm. et alii libri multi dant* turbidum: *at* turgidum *edd. Glarean. Lamb. et aliæ.* Z. 20 Acroceraunia *Gott. et Flor.* 1482. *Recepit etiam Bentl. Talbot. rell.*

cœlum notant. Vid. Colum. 11. 2. 34. et 36. Hæ enim sunt *Suculæ*. G.

15 *Arbiter judex est qui totius rei habet arbitrium et facultatem.* Festus. Hoc adnotavit Antonius Mancinellus. B.

17 *Gradum* h. e. genus. Sensus est, Ne maxime miseram quidem et horrendam mortem reformidavit. Z.

18 Equidem non video, cur quis præponat Bentleii *rectis oculis* vulgato *siccis oculis*. Certe timentium est lacrimare magis quam oculos avertere. Quid quod pro nobis faciant Editi Libri et Membranæ? B. *Rectos oculos* pulcherrime huc convenire, facile effecit Bentleius; sed non perfecit, ut necesse sit Horatium ita scripsisse. Metum quoque suas habere lacrimas, quis ignorat? fortis ille et audax, cui, quæ stuporem aliis afferunt, ne excutiunt quidem lacrimas. *Fixis oculis* displicuit Cuningamo qui excogitarat, a Sanadono receptum. G.

19 *Vidit*, nunc positum pro *aspexit*, quo modo Ovidius, *Cœlumque videre Jussit*. Est autem *turbidum*, quod in Vet. Schol. et Cruquii MSS. pro *turgidum* legimus, vox huic loco convenientissima atque efficacior altera.

20 Lutatius Placidus legit *Alta Ceraunia*, et *Ceraunia* est apud Vet. Schol. Sic et Virg. Georgic. primo ut adnotavit H. Stephanus. *Acroceraunia* ex Glossemate est, quia vulgatius. De *Alta Ceraunia* nihil refert litigare, etsi videatur magis Poëticæ varietatis, quam vulgatum *Acroceraunia*.

22 *Dissociabilis* nunc Active dicitur, pro eo qui valet dissociare. Horatianæ Syntaxi magis convenit *dissociabili*, consueta huic Scriptori Hypallage, quam eruditissimi Viri *dissociabiles* de proprio ingenio tantum. B. Recte Baxterus. Ne quis offendatur insolentia, aut plane Harduino credat, esse hoc barbarum, et Horatio indignum, ponamus indicem talium adjectivorum, quæ activam significationem habere, ut alia taceam, thesaurus noster docet. Sunt autem, quæ observavimus ista; *Adjutabilis, Agilis, Apertibilis, Delectabilis, Delebilis, Exsuperabilis, Facilis, Fallibilis, Fragilis, Favorabilis, Illacrimabilis, Impetibilis, Impetrabilis, Incogitabilis, Indocilis, Instabilis, Insatiabilis, Intestabilis, Intolerabilis, Irritabilis, Litabilis, Offensibilis, Patibilis, Penetrabilis, Placabilis, Reparabilis, Suffocabilis, Terribilis, Vincibilis, Vulnerabilis*, et forte plura. Interim nec *dissociabiles terras* Bentleii, nec *dissociabile* adverbium Cuningami, damnare ausim. De *Amabilis* mox 1. 5. 10. G.

23 *Impiæ rates*, quia naturam, opus Dei, violant. G.

24 *Transiliunt* per contemptum. *Non tangenda* sc. ob consilium Dei, *Vada* h. e. mare. Z.

25 Qui ardua et difficilia aggrediuntur, multa perpetiuntur. Quid opus est Danielis Heinsii Hellenismo? B. Nempe ait Heinsius, h. l. *perpeti* esse *agere*, ut *πάσχειν* pro *ποιεῖν* ponatur: quod nec de Græco verum esse arbitror. G.

26 *Vetitum nefas*, ideo nefas, quia a natura vetitum. G. *Ruit*, fertur temere, natura et legibus Dei neglectis. Z.

Audax Iapeti genus
 Ignem fraude mala gentibus intulit:
Post ignem ætheria domo
 Subductum, macies et nova febrium
Terris incubuit cohors;
 Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
 Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
 Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est:
 Cœlum ipsum petimus stultitia; neque
Per nostrum patimur scelus
 Iracunda Jovem ponere fulmina.

30 Subvectum *Cod. Fabric.* C. sublectum *conj. Cun.* G. 36 Acherunta *ed. Lambin.* Z. 37 Ardui *Bentl. ex MSS. cui favet collat. Sax. et L. Bos il. Brod.* G. Libri quidam Lambini idem habent. Z.

27 *Audax Iapeti genus.* Prometheus, postquam figmentum suum, homines, igne, e sole surrepto instruxit, eadem fecit, ut mollitis, calidisque cibis ac potionibus, vaporatis item diætis, febres sibi pararent: metallis tractandis mortifera arma in mutuam perniciem pararent, &c. G.

30 *Maciem, tabem* vocat, quæ febrium perpetua fere comes. Mire autem ignem cœlo subductum igne febrili puniri dicit.

32 *Ea enim non nisi post multa secula venire solebat.* Vet. Schol. Cruq. *Necessitas* Homero ἦμαρ ἀναγκαῖον. H. Stephanus. B.

Primorum hominum μακροβιότης ex historia sacra transiit etiam ad fabulas. Et traduntur Americani longioris ipsi quoque ævi fuisse ante quam luxu nostro mollescerent. G.

33 Torrentius in nullo MS. legit *lethi*; sed in omnibus *leti*.

36 Siquidem hic erat unus ex duodecim Herculis laboribus, Cerberum canem ex Orco educere.

37 *Arduum*, inaccessum dicit ob sequentia. Pleniori bucca dici videtur, *nil arduum*, quam *nil ardui*, quod mire placuit doctissimo Bentleio. Certe *nihil ardui* Genitivus est, qui dicitur Partitionis: ideoque minus est quam *nihil arduum.* B. *Nihil* est e græcismo οὐδὲν, quod non habet adjunctum genitivum. Z.

40 Bene *ponere fulmina*; respexit enim fulminatos gigantes.

ODE IV.

AD L. SEXTIUM, CONSULAREM.

Hortatur L. Sextium, Consularem virum, et quondam Brutianæ et Pompeianæ factionis asseclam, ut vere jam ineunte, dimissa Catoniana sua severitate, ad Epicureismum se recipiat.

Primus versus est Heptameter Archilochius, constatque ex Bucolico, h. e. ex Tetrametro Heroico, cujus ultimus pes est semper Dactylus, et ex tribus Trochæis. Alter versus est Trimeter Iambicus Catalectus.

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favonî,
  Trahuntque siccas machinæ carinas;
Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
  Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna;
  Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
  Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
  Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.

5 Nam *pro* Jam *MS. Bersm. et pro* Venus *conj. Cuning.* levis *h. e. saltans.* Z. 8 visit *Rutgers. e MSS. Bersm. it. Bentl.* Z.

ODE IV.

1 *Solvitur hiems* et mox v. 10 *terræ solutæ* respectum habent ad gelu, quo *adstringi* dicuntur humida. G.

Ver incipit secundum Varronem (De Re Rustica 1. 28.) vii Idus Febr. quo etiam die, ut Columella (II. 2. 15.) refert, Favonius (qui et Zephyrus) spirare incipit. *Mancinellus.*

2 Jacobus Cruquius putavit *machinas* istas *palangas* fuisse, navium carinis suppositis, nostra vernacula **Crundles**; crediderim et trochleare machinamentum aliquod fuisse insuper adhibitum.

5 Clara nocte; Erant enim Idus. Rustica numina saltare non solent nisi ad claram Lunam.

6 *Per* Nymphas *mulieres intelligit, per* Gratias *virgines.* Vet. Schol. solita Dilogia. *Grata ferunt Nymphæ pro salvis dona maritis.* Ovid. Her. 1. 27. *Junctæ* supple dextras: *decentes* et ad gestum pertinet, *Sit formosa, decens.* Juvenal. Sat. 6. 162.

7 *Graves* h. e. plenas laborum et molestiarum. Z.

8 Sudans præ nimio labore æstuque fornacis. Vulcanum inducit, quia Venerem jam nominavit, ridicule et festive. Fecit Vulcanus, quod optimum maritum decebat. Imperiti erat Librarii de *urit*, longiuscula *r*, rescribere *usit*, *ussit*, atque *visit*, quod miror potuisse placere magno Bentleio. B. *Urit officinas.* Cum dixerit non modo Juvenal. 14. 118. *ardente camino;* sed Ovid. Fast. 4. 473. *Antra Cyclopum positis exusta caminis*, quæ *antra* profecto sunt ipsa *officina:* non video, cur non patiatur Bentleius *officinas uri* a Vulcano. Quod autem *visit* reponit, eo minus probare possum, cum *visere officinam*, sit ejus, qui modo per intervalla eo veniat, non qui ita assiduus sit, ut bonus vir Vulcanus. Nec bis idem dicit *ardens urit:* sed res diversas diversis vocibus eloquitur. G. Cæterum Lambinus recte monet, hanc temporis descriptionem sumtam esse ab incendio Ætnæ aut insularum Vulcaniarum. Z.

9 *Nitidum* h. e. unguentis delibutum. Z.

Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna, sive malit hædo.
Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Sexti,
Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Jam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia; quo simul meâris,
Nec regna vini sortiere talis;
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

12 agnam—hædo *Gott.* agnam—ædos *Flor.* 1482. *it. Brod.* 13 pede pulsat *MS. Bersm.* C. 14 Sesti *MS. Bersm. edd. Glarean. Bentl.* Z. 16 fabulæque et manes *Gott.* manesque *Cun.* fabulæque inanes *conjiciebat Bonfin.* 17 exilii *conj. Heins.* [† *quem refellit Rutgers. Lectt. Venusin. p.* 240.] *et Barth.* Z.

11 Sacra Fauni, seu Panis, circa Idus Febr. erant.

12 Omnes Torrentii MSS. habebant *agna* et *hædo* in Ablativo; sic et Vet. Schol. et Cruquius legit. *Nescio quomodo quædam elocutiones per fœmininum genus gratiores fiunt.* Vet. Schol.

14 *Beatus dicitur qui multa habens, sine malo aliquo degit.* Cicero in Tuscul. Mancinellus.

15 *Summam pro paucorum annorum numerum posuit.* Vet. Sch. Dicitur *summa*, ut *pars*, pro magna et parva summa; quia vox est mediæ significationis.

16 Ostendit se plane Epicureum hoc loco. *Dii boni manes dicebantur, nam manes apud antiquos, boni dicebantur.* Vet. Schol. Cruq. B. Posse aliquem *fabulas* putare *manes*, et tamen non Epicureum esse, vel principium Tusculanæ primæ satis ostendit. G. *Jam*, mox, opinione citius. *Premet*, opprimet, ex improviso in te ingruet. *Nox*, mors, Orci tenebræ. Z.

17 *Exilis*, quod et tenuis et umbratilis, Dilogia manifesta. *Exilis domus est ubi non et plura supersunt.* Epist. 2. Lib. I. B.

Plutonis appellatio, Harduino inter argumenta est, non esse Odarum libros antiqui illius Horatii: cum tamen Plutonem Ciceroni non ignotum fuisse, doceat locus de N. D. 2. c. 26. et Græca amare Horatium, constet. Ceterum *domum Plutoniam* intelligo inferos ipsos, *exilem* domum, i. vacuam, inanem. G.

18 Mirifice mihi placet Francisci Luisini interpretatio, ab aliis explosa; neque sane vera est vulgaris. (Qua scilicet *talis* est talorum jactu, præsertim cum præcedat *sortiere*. Z.) Omnia enim peraguntur apud Inferos quæ hic; sed quasi per somnium et imaginem. *Sortiere regna vini*, sed non talis quale hic est. Hæc sublato manu poculo proferenda. Mirari nequeo non placuisse erudito Bentleio Luisini interpretationem *οἴνου τοίου, vini talis*, cum jam meminerit Flaccus *Exilis Plutoniæ domus.* Sed gaudere solent Eruditi in diversa discedere. B. Haud nego, non valde *συμποτικοὺς* homines mihi videri, nec valde poëtas, quibus non placet illa Luisini interpretatio, quæ motum et quasi vitam addit versiculo. Vinum sibi adesse, fingit Poëta, Lycidan interesse convivio. G.

19 Quid refert *Lycidam* legatur, an Græca Declinatione cum Bentleio *Lycidan?* Verum ille consueto sibi more Hellenismo favet, æque atque Archaismo in scribendis Latinis vocabulis. B. *Lycidan* cum Bentl. Iano et codd. nonnullis edidi. Nam infra Serm. II. 4. 3. est *Pythagoran:* nec abhorret Noster a Græcismis. Z.

20 Mire *tepebunt* de virginibus, *calet* de juvenibus. Vet. Schol. Cruq. *frigebunt, marcescent:* quasi diceret *lento igne macerabuntur.* An Lycidas Sextii erat pocillator? B. Imo amasius fuit, ut Jovis iste Ganymedes. Z. *Tepere* de virginum modesto amore, *calere* de vehementiore affectu juvenum. G.

ODE V.

AD PYRRHAM.

Amicæ suæ inconstantiam, quam ficto Pyrrhæ nomine designat, pulcherrima Allegoria insectatur.

Duo priores versus sunt Choriambici Asclepiadei, tertius Pherecratius, quartusque Glyconicus.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urguet odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam
Simplex munditiis? Heu quoties fidem
Mutatosque deos flebit, et aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis! Miseri quibus

4 flavas r. comas *MS. Bersm.* C. 5 quotiens *MSS. tria Bersm.* C. 6 ut aspera *conj. Cun.* 8 Ut mirabitur *conj. Bentl.* Heu mirabitur *al. apud Cun.*

ODE V.

1 *Ille tamen gracili cum Ganymede jacet.* Martialis. B. *Gracilis*, delicatus, tenellus. Schol. Z.

2 *Perfusus*, largiter unctus, delibutus: *liquidis odoribus*, unguentis, Schol. *urguet*, tenet, amplectitur, Schol. Z.

4 *Cui*, in cujus gratiam, ut placeas.

5 *Munditias ejus laudat, sed quadam amantis invidia.* Schol. B. *Simplex mund.* simpliciter ornata, quia et sine exquisito ornatu videris placere ob formæ scilicet praestantiam. Z.

6 *Mutatos deos* pronum est intelligere ex propitiis iratos. Nam felicitatem quamcunque DIs assignabant: ἐπαφρόδιτος, cui Venus favet, felicem generatim notabat, ut in Sullæ cognomine. Sed hic jungitur *Fidem mutatosque deos. Fidem mutare* est rescindere contractum. Vid. Ter. Phor. 3. 2. 27. *Fidem et deos mutat* puella, cum deos perjurio fallit. G.

7 *Nigros ventos* per metonymiam dicit, qui nubes obscuras cient, mare turbant. Sic *Auster nigerrimus*, Virg. Georg. 2. 278. Contra *Albus notus* est mox 7. 15. Quid si huc tandem redeunt, quæ Huet. Dem. Evang. 4. 8. 14. p. 124. de *nigri* appellatione rebus septentrionalibus tributa disputat? G. Cæterum amorem mulierum inconstantem solent poëtæ cum mari comparare sæpe. Z.

8 *Insolens*, insuetus, nondum expertus. Z.

9 *Blanda, pulchra, propitia.* Vet. Schol. Cruq.

10 *Vacua* mulier, non occupata ab alio, uni soli se præbens, ut Tac. An. 13. 44. *vacua* est, quæ a marito discessit, quo nubere possit alii. *Amabilem* etiam active hic accipiendum videtur. Bene Vet. Schol. Vacuam *sibi soli paratam, contemtis aliis*; amabilem, *suo amori deservientem.* Amatoris tormentum amare non amantem. Sic ipse Magister posuit, *ut ameris, amabilis esto.* Vid. ad 1. 8. 22. G. *Amabilem* jam posuit pro aditu facilem.

Intentata nites. Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris deo.

13 Intemptata *MSS. tria Bersm.* C. 14 humida *MS. Bersm. et ed. Glar. ex glossemate haud dubie.* Z.

ODE VI.

AD AGRIPPAM.

Horatius adhuc Semipompeianus callide se excusat M. Agrippæ, Augusti genero, poscenti ut Carmen Heroicum in civile bellum componat. (Similis est argumenti, cujus prima Anacreontis, Θέλω λέγειν Ἀτρείδας. Add. Car. 1. 19. 10. it. 4. 15. G.)

Metrum tribus versibus Choriambicum, quarto Glyconicum.

Scriberis Vario fortis, et hostium
Victor, Mæonii carminis aliti,
Quam rem cunque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit.

1 Ad Agrippam, *plenius Lamb.* Ad. M. Vipsanium Agrippam. 2 alite *vulgo:* alteri *conj. Markland.* æmulo *conj. Jones.* 3 Qua *Bentl. e conjectura Mureti:* quum *conjicit Bentl.* Z.

13 *Intentata,* cujus mores nondum usu cogniti sunt. Tropus ductus est quoque a mari, quod quis nondum pernavigavit. *Nites,* places, fidelis et amabilis videris. Mare nitet pr. si tranquillum est. *Me tabula* etc. Sensus est: ego naufragium feci, h. e. inconstantiam amoris Pyrrhæ expertus sum. Z.

14 *Madidus extrinsecus, uvidus intrinsecus.* Vet. Schol.

15 *Videmus autem quosdam hodie quoque pingere in tabulis suos casus, quos in mari passi sint, atque in fanis marinorum deorum ponere. Sunt autem qui vestem quoque ibi suspendunt, diis eam consecrantes.* Vet. Schol. B. vid. Art. Poet. 20. G.

ODE VI.

2 *Alite, Homerici carminis sublimitate.* Vet. Schol. Cruq. *Multa Dircæum levat aura Cygnum, Tendit, Antoni, quoties in altos Nubium tractus,* Lib. III. Od. 2. Jure ridet Rodellius Galli Interpretis Gallum Gallinaceum. Frustra sunt etiam qui mutant *alite* in *aliti:* Est enim ista constructio satis frequens: *Atque sua cæsum matre queruntur Ityn.* Ovid. B. *Aliti* recte, puto, legendum judicarunt Passeratius et Lambinus, ut referatur ad *Vario,* tertio casu, velut apud nostrum *bella tibi pugnata;* apud Maronem, *Nulla tuarum audita mihi neque visa sororum.* Quod Ovidii locum pro Ablativo sine præpositione laudat Baxterus, nihil est. Nam sic habetur Am. 2. 14, 30. *Atque sua cæsum matre queruntur Ityn.* Deinde consuetum est *cycnos* vocari poëtas, qui sunt alites, *Multa Dircæum levat aura cycnum,* infra 4. 2. 25: *alitem* ponere pro sublimitate et majestate carminis, nisi fallor, inauditum. G.

3 Pro *Quam rem cunque* Bentleius de ingenio suo reposuit, *qua rem cunque* (i. e. sive terra sive mari) sed nihil opus. B.

Quam rem cunque rectum esse puto. *Scriberis Vario* i. Varius de te scribet, *quamcunque rem gesserit miles te duce.* G.

Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Peleidæ stomachum, cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssei,
Nec sævam Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia; dum pudor,
Imbellisque lyræ musa potens vetat
Laudes egregii Cæsaris, et tuas
Culpa deterere ingenî.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydeiden superis parem?
Nos convivia, nos prælia virginum,
Sectis in juvenes unguibus acrium,
Cantamus vacui, sive quid urimur,
Non præter solitum leves.

7 reducis *conj. Bentl.* duplices *Br. coll. Sax. Gott. Flor. MSS. duo Bersm.* Ulixei *tria MSS. Bersm. Bentl. et alii.* Z. 9 *Post* tenues *ponit punctum MS. Bersm.* C. 10 vetant *MSS. Fabric.* C. 14 Troïo *conj. Heins. quod tanquam poëticum recepit Iani.* Z. 17 convicia *conj. Acidalii ad Vellei. II.* 110. C. 18 sectos *conj. Gronovius, et* strictis *i. e. armatis conj. Bentl. sed vulg. melius: nam* præcisos *habere ungues puellas elegantes, est in promtu.* Z. 19 quod *edd. Glarean. Lamb. et Baxt.* Z.

6 Neque Iliada neque Odysseida valemus imitari, quod fecit Virgilius. B. *Stomachum*, iram. *Cedere nescii*, ferocis, inexorabilis. Z.

7 *Duplicis Ulissei* πολυτρόπου, versuti, qui simplicitatem cum præ se ferret, aliud semper agebat, quam volebat videri. Hæc multo faciliora, quam *duplicis* intelligere Accusativo plurali ad *cursus* i. e. itum et reditum (seu cursus per mare Mediterraneum et Atlanticum, quæ Vossii est opinio). G.

Quid opus fuerat Bentleium pro *Ulyssei* reponere *Ulixei*, sequiori scriptura, cum notissimum sit antiquo tempore Literam *X* sonum habuisse duarum *S*? Sic apud Suetonium legimus *ixe* pro *isse* vel *ipse*, in Augusto.

8 *Pelopis domum* argumentum Tragœdiarum habebant Poëtæ: ex hac enim Thyestes, Atreus, Agamemnon, Orestes, Electra. G. *Fuit autem Q. Varius et ipse Carminis, Tragœdiarum, et Eclogarum auctor, Virgilii Contubernalis.* Vet. Sch. *Thyesten Tragœdiam Varius scripsit.* Idem. Imo Cassii Parmensis scrinia compilavit. Vide ad Epist. 4. B. *Sævam*, cædibus domesticis famosam et horribilem. Z.

10 *Imbellis*, ineptæ ad carmen heroicum et tragœdias. *Musa potens*, facultas, quæ in me est, poëtica: in cujus potestate sita est lyra imbellis. Z.

11 *Laudes* pro merita ut apud Virgilium, *Sunt hic etiam sua præmia laudi.* B.

12 *Culpa d. ing.* i. e. imbecillitate ingenii imminuere et extenuare. Z.

13 Homerica argumenta hic ponit, quibus tacite comparat res Augusti: non autem puto speciatim illum personas personis comparare voluisse: sed nominare aliquot heroas peculiariter laudatos Homero. V. G. *Tydeiden* i. Diomedem Tydei F. laudat ab amicitia et ope Palladis i. prudentia etc. G. *Martem*, intelligit Augustum, et Merionem Agrippam, nec non Diomedem Augustum.

Adamas non solum de lapide dicitur verum etiam de durato ferro, ex quo loricæ. Ἀδάμαντα τινὲς σίδηρον. Theocriti Schol. B. Nempe etymologice ponit, pro indomita, impenetrabili. V. 3. 24. 5. G.

18 *Sectis unguibus* ad jocosa prælia aptius est. Severas et serias nobis pugnas *strictis unguibus* narrat Bentleius, quas huc vix putem convenire. Conf. mox 9 extr. et 2. 12 extr. G.

19 Ostendit se sive ex otio, sive ex amore levitatis usum jam contraxisse. Male doctis-

ODE VII.

AD MUNATIUM PLANCUM, CONSULAREM.

Munatium Plancum, Consularem virum et quondam Pompeianum, postquam Augusti gratia excidisset, præ animi mærore voluntarium exsilium minitantem, a consilio revocare conatur, laudata Tiburtina ejus villa, præ omnibus Græciæ civitatibus. (De Planci ingenio, quod merito suspectum esse Augusto poterat, Vell. 2. 83. Rhodon et Mytilenen tunc placuisse exsulibus, docet etiam Cic. fam. 4. 7. et 7. 3 fin. G.)

Primus versus Hexameter Heroicus: secundus Tetrameter Heroicus, seu Phaliscus.

LAUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
  Aut Epheson, bimarisve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
  Insignes, aut Thessala Tempe:
Sunt quibus unum opus est, intactæ Palladis urbem
  Carmine perpetuo celebrare, et
Undique decerptam fronti præponere olivam:
  Plurimus in Junonis honorem

1 Mytilenen *Gott. Flor. Locher. et nummi.* Mityl. *al.* G. *Hoc est conveniens scripturæ gr. et loco infra Epist.* 1. 11. 17. Z. 2 Epheson, *MS. Bersm. et alii, quod ob græcismum, quem sectatur alibi Horatius, magis placuit: vulg.* Ephesum. Z. 5 *pro* urbem, arcis s. arces *post alios Bentl. et Cun. ex MSS. G.* arcem *MS. Bersm.* C. 7 *Sic etiam Flor. et coll. Sax.* decerptæ frondi *Erasm. et alii, quos refellit Bentl.*

simi viri reponunt *quid*, cum *vacui* sit Αἰτιατικόν. Minusque arridet Bentleii *quid* quam nostrum *quod*, quod in medio relinquimus. *Quid* indefinite dici videtur de utroque sexu, *quod* autem temperatius et minus inhonestum. B. *Quid urimur* est in MSS. et editis i. aliquid amamus. Baxteri ratio, illud *vacui* causam significare, non probat quod debebat. Cantare se ait Horatius, sive *vacuus* sit (vid. 5. 10.) ab amore, sive amet aliquid: *αἰτιατικὸν*, potest esse utrumque, utramque conditionem significare. G.

20 Sensus est: qui nostro more sumus ad amorem proclives. Z.

ODE VII.

1 Futurum Indicativi pro Imperativo. Emphaticum est, quasi dicat, *per me laudabunt, ego nunquam.* B. Conf. Epist. 1. 11. pr. G.

Propterea clarum quod soli sit exposita, de qua et Lucilius sic ait: Carpathium Rhodos in pelagus inclinat apertum. Vet. Schol. Cruq. Solinus addit *nunquam cœlum ita nubilum esse, ut in sole Rhodos non sit.* Mancinellus.

2 *Corinthi mœnia* displicent Harduino: sed obliviscitur, ipsum genuinum Horatium Ser. 1. 5. 97. *Bari mœnia piscosi* dixisse simpliciter de urbe. Et restituta tum erat Corinthus. G.

4 *Peneus perfluit Tempe, quæ patent inter Ossam et Olympum longitudine quinque millia passuum, et latitudine ferme sesquijugeri.* Mancinellus. Τέμπη dicuntur Græcis quævis amœniora loca ad fluminum ripas seu paludes. Et Thessala videtur vox initio, atque eadem fere quod Τέμενος, unde et Latinum *Templum.*

5 Simplici narrationi magis convenire videtur vulgata lectio, quam Bentleii *Palladis arces*, alieno loco posita Figura. B. *Unum*, qui in hoc uno sunt occupati, ut etc. *Intactæ*, virginis. Z.

6 *Carmine perp.* quod ab initio deinceps omnes laudes Athenarum continet. Z.

7 *Undique decerptam* dicit pro undequaque ex *omnibus collectam.* Vet. Schol. Supple

Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos; sic tu sapiens finire memento

9 *Pro* dicit *recepi e cod. Bersm, edd. Venet. et Bentl. aliisque futurum : nam præcedit* laudabunt. Z. 11 perculsit *ed. Glar.* 13 *Pro* et *recepi* ac *cum Bentl. e codd. Bersmanni aliisque.* Tiburtis *Brod.* Tyburti *Glar.* Tiburti *MS. Bersm.* Z. 15 *Hic novæ odæ initium Zarot.* deterget *omnes.* G. detergit *MS. Bersm. et alii.* 17 Perpetuo *Bentl.* Perpetuum *Cun.*

locis. Ubicunque videt olivæ folia, ea statim decerpit, et fronti suæ præponit. Notum est unumquemque veterum habuisse deum aliquem sibi proprium atque tutelarem; sic Augustus habuit Apollinem. B. Bentleius ita interpretatur, *Hoc est, ex eo argumento undiquaque exhausto coronam sibi poëticam quærere:* eamque interpretationem et lectionem omnibus ingenii viribus tuetur post Turnebum. Nempe est et altera lectio, Erasmo adscribi solita, *undique decerptæ frondi* i. e. cuicunque alii aliarum arborum ramo, *præponere olivam*, haud paullo sane facilior, et tam copiose ornata a Lambino, et Da. Heinsio, recepta Talboto, ut puerilium ineptiarum accuset Dacerius, qui sentiant aliter. Sed nec pepercit Bentleius Dacerio. Mihi laudandum videtur ingenium patronorum utrorumque: in tanto consensu librorum nihil mutandum: fateor tamen, me malle scripsisse ut dedit Erasmus, quam ut credere oportet libris, scripsisse Horatium: denique antiquam lectionem melius explicatam fuisse a Baxtero. Non tam poëtarum studia diversa prædicare videtur Flaccus, quam hominum judicia de locis quibusdam celebrioribus indicare. G.

9 *Aptum equis*, perpetuum Epitheton, quo modo *Homerus*, Ἄργος ἱππόβοτον. Plinio *Argos Hippium.*

Per *dites* expressit Homericum πολυχρύσους, ut adnotavit vir doctissimus Ant. Muretus.

10 *Patiens, quia in Agoneis verberibus immobiles cædebantur.* Vet. Schol. B. Hinc Spartana nobilitas plagipatidarum. G.

11 *Opimæ* est Homericum Ἐριβώλακος. Ant. Muretus. Perpetuum Epitheton. B. *Percussit*, amœnitate sua et fertilitate movit, s. delectavit. Z.

12 *Domus Albuneæ resonantis*, ipse Catarracta est Anienis, quem incolæ hodie *la Cascata* vocant. *Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni Amnis*, inquit Ovidius de Catarracta Penei fluminis. Fortasse *Albunea* Nympha non alia erat quam ipsa *Ilia* Anienis uxor; nomen habuit ab Albula Anienis fonte. Hanc Lactantius tradit (ut notavit Mancinellus) Sibyllam fuisse Tiburtinam. Erat etiam Tiburi Albuneæ lucus.

13 Pro *Tiburti*, quod in antiquioribus editionibus erat, Turnebus et Muretus, utrique doctissimi viri, *Tiburni* reposuere. Certe in vetustissimis codicibus ægerrime discernuntur literæ T et N. Legimus etiam apud Juvenalem non semel *Lacertam* pro *Lacernam*, ut alibi forsan dicturi sumus. Tiburnus Heros, Tiburis conditor, et Amphiarai vel filius vel nepos.

15 *Album autem notum dixit, ut Græci* λευκόνοτον. Vet. Schol. B.

Auso. Eid. 12. p. 481. Velivolique maris constrator, Leuconotos Libs. Contra nostro modo erant 5. 7. *Nigri venti*, qui turbant cœlum. Ceterum his *MSS.* quidem adscribunt novum lemma, *Exhortatio ad bene vivendum vel simile.* Itaque novam etiam oden quidam hic incipiunt. Sed plura sunt, in Lyricis præsertim, abrupta: et satis bene argumentum utrumque Baxterus jungit. G.

Vet. Schol. habet *detergit*, etsi Torrentius non probet: nos tamen prætulimus.

16 Magis Horatianum nobis videtur *imbres Perpetuos*, quam Bentleii *imbres Perpetuo*, etsi sit suffultus autoritate quorundam Codicum. Hiulca Syntaxis Flacco nostro inconsueta est.

17 *Sapiens*, Philosophus factus; callide eum ad aulicam sectam, Epicureismum trahit.

Tristitiam vitæque labores
Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis
Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristes affatus amicos:
Quo nos cunque feret melior fortuna parente,
Ibimus, o socii comitesque:
Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teucro;
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, pejoraque passi
Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

18 dolores *cod. Fabr.* C. 27 Nec desperandum *MS. Bersm.* C. 32 intrabimus *Brod.*

19 *Molli, maturo et vetusto.* Torrentius. Eum audacter nominando fiduciam sibi sumit, ob novum consilium. B. *Molli* accipit Sanadonus de verbo, h. e. lenire stude. Z.

Fulgentius dixit ob aureas aquilas.

21 Crediderim eum ex aliqua Tragœdia hanc fabellam hausisse.

23 *Bene populeam, nam hæc arbor in tutela erat Herculis.* Vet. Schol.

25 *Illa enim dabit patriam, quam pater negat.* Vet. Schol. *Telamon filiis suis, Teucro et Ajaci, ad Trojanum bellum proficiscentibus legem posuit, ut alter sine altero non rediret. Ajace itaque se perimente, quod per dolum Ulyssis judicio armorum victus sit, cum ipse corpus Achillis liberasset, Teucer memor imperii paterni, et patriam fugiens, responso Apollinis cum sociis alibi condidit civitatem.* Vet. Schol.

26 *Socius par est, comes minor.* Mancinellus.

27 *Auspice Teucro* dicit, quia Teucer consulebat Apollinem. Innuit etiam prospera esse omnia Augusti auspicia. Bentleius de *auspice Teucro,* contra fidem omnium Librorum fecit *auspice Phœbo,* sicuti et Cuningamius *obside Teucro.* Quis non miretur Hypallagen Horatianam fugisse tantos Interpretes? Quid enim *auspice Teucro* nisi *Teucri auspicio* seu *fortuna?* B. Præclare Baxterus. Ipsi nostro Car. 3. 27. 8. *providus auspex* est observator quivis auspiciorum, non sacerdos Romanus. Teucer suorum et dux est et idem auspex, cui auspicanti, i. successum petenti negotii sui, et de eventu quærenti, bona signa miserat Phœbus. Conjecturæ Bentleii et Cuningamii suis auctoribus dignæ, sed nihil minus quam necessariæ. *Auspice Teucri* quod est etiam in collat. Saxiana, significare potest Apollinem, quem auspicem habet Teucer. Quod est de allusione ad Augustum, viderit Baxterus. G.

29 *Ambiguam* cognominem dixit: erat enim altera Salamis Cypri, quam hodie *Famagustam* vocant. B. *Nova tellus* Cyprus est, in qua novam Salamina Teucer condidit. G.

30 Sic et Virgilius, *O passi graviora.*

32 Rursus Futurum pro Imperativo, ut superius etiam in *Ibimus, o socii.*

ODE VIII.

AD LYDIAM.

Sub fictis Lydiæ atque Sybaris nominibus, exprobrat amicæ suæ rivalis amorem.

Primus versus constat ex Choriambo et Bacchio; secundus ex Epitrito secundo, duobus Choriambis et Bacchio.

Lydia dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
Cur neque militaris
Inter æquales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frænis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque jam livida gestat armis

2 Hoc deos *Gott.* G. *Idem habent codd. Bersm. Pulmanni et Bentl. unus MS. Bersm. dat* Hæc deos. Z. [† O deos *habet Cod. vetustissimus Dorvillii. v. ad Charit. p. 22.*] Properes *edd. Venet. Lamb. et Bentl. Sed recte Bentleius conjicit,* hanc mutationem *a librariis ortam esse ob seq.* oderit. *Idem valet de seqq.* equitet *et* temperet, *quod est in edd. Lamb. et Venet.* Z. 4 Impatiens *conjicit Crusius. At vulgatum est verum; modo interpreteris,* qui olim fuit patiens. Z. 5 militares *duo codd. Bersm.* C. 6 equitat *etiam Brod.* equitet, temperet *al.*

ODE VIII.

2 *Properes* apud Bentleium vitiosum est, ipso judice; nam ἀνακολουθίαν sapit, ut patet ex sequentibus. Natum fatetur hoc de *Oderit,* quod usurpatur pro Præsenti Indicativi Declinationis necessitate.

3 *Non per Antiphrasin, sed vere.* Vet. Schol. Cruq. Perdere dixit pro dementare, et bene *properas.*

Apricum posuit, quod latebat inter mulierculas.

4 *Oderit,* h. e. nauseaverit, vel non tulerit. B. *Campum,* sc. Martium, ubi exercitationes gymnasticæ habebantur. Z.

Cum jam possit ferre militares labores. Vet. Schol. per ætatem scilicet.

6 *Lupata fræna sunt aspera.* Vet. Schol. A lupinis dentibus, quia inæquales sunt, ut inquit Servius. Mancinellus. *Et placido duros accipit ore lupos.* Ovid. Fast. 4. 6. 4. ut adnotavit Torrentius. B. *Gallica ora,* ora equorum Gallicorum, ob velocitatem et ferociam celebrium. Z.

8 *Flavum* jam posuit ut perpetuum Epitheton. *Qui in campo Martio exercebantur, etiam natabant post exercitium, quia et hoc videtur necessarium militiæ esse.* Vet. Schol. Idem adnotavit Mancinellus ex Vegetio.

Hoc olivum erat ceroma, sive oleum ceræ mixtum. Mancinellus. Ergo notatur luctatio. Sensus est: cur plane abhorret a lucta? Z.

10 *Livida armis,* ob pondus et frictionem disci. Z.

Brachia, sæpe disco,
  Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinæ
  Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Trojæ
Funera, ne virilis
  Cultus in cædem et Lycias proriperet catervas?

ODE IX.

AD THALIARCHUM.

Horatius, dum fingit se adhuc doctrina Stoicum, adolescentes nobiles, sub ficto Thaliarchi nomine, a cogitatione Reipublicæ ad Epicuream et aulicam vitam allicit.

Duo priores versus Alcaici, qui constant ex Penthemimeri Iambica Cæsura et duobus Dactylis. Tertius Dimeter Iambicus Hypercatalecticus. Quartus Pindaricus Dactylicus ex duobus Dactylis et duobus Trochæis.

VIDES, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
  Silvæ laborantes, geluque
    Flumina constiterint acuto.

4 *Acuto.* Sunt qui interrogative efferri velint. Z.

11 *Discus e ferro fieri solebat, vel ex ligno, vel ex ære, ex lapide vero ut plurimum, loro medio ejus circumdato, quo contorquebatur et emittebatur.* Lambinus ex Eustathio in Homerum. *Posinactum dicebant certi ponderis discum quo juvenes in agone contendebant.* Vet. Schol. Cruq. Notandum vocem istam *Posinactum* non alias comparere; componi autem videtur a *post* et *nactum* passive accepto; ut, Postmœrium pro *Pomœrium.* Hinc Anglica vox, A Posnet, pro caudato ahenulo. B. Aut malo equidem fateri, me nescire, quod sit Posinactum, aut quid si est Ποσίνακτος, ποσὶν ἀκτὸς pedibus agitabilis discus? qui non manu projicitur, sed impellitur pedibus. G.

13 *Expedito,* emisso, jacto. Z.

14 *Quid latet,* cur non in publicum ad exercitationes et munera viri prodit? Z.

Achillem mater sua in Scyro insula inter filias Lycomedis educari pro puella voluit. Ille virum se prodidit amicæ primum, deinde astu Ulyssis, inter muliebres nugas arma venditantis, detectus, in castra Græcorum ad Trojam abducitur, pugnaturus contra *Lycios* etiam Trojanorum socios, ultimos in Catalogo Homerico, Sarpedone et Glauco ducibus. G.

16 Idem est *proriperet* quod *protraheret,* nisi quod illa sit paullo moderatior vox. B. *Cultus,* vestitus. Z.

ODE IX.

1 Stet, *plenum sit,* quale *stant pulvere campi, apud Ennium.* Vet. Schol. B. *Stet,* potius interpretor, rigeat, horreat. G.

2 *Notandum autem quod neutro genere Soracte dixerit, cum vulgo Sorax dicitur: est autem hic mons in Phaliscis.* Vet. Schol. Vulgo *Monte di Sante Silvestro.*

4 Enargia: effractæ glaciei frusta stabant erecta. *Quod frigus velut vitrum acutum sit.* Vet. Schol. B. *Gelu acutum* simpliciter vehemens interpretari malim: illa ima-

Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.
Permitte divis cætera; qui simul
Stravere ventos æquore fervido
Deprœliantes; nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere; et
Quem sors dierum cunque dabit, lucro
Appone; nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas,
Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et campus, et areæ,
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora:
Nunc et latentis proditor intimo

6 benignior *conj. Cun.* 7 Sabino *conj. Galeus ap. Bentl. quasi dicta sit a gr.* διώτης. 8 dyota *ed. Venet. et Glar.* Z. 14 fors, *Lambin. ex codd.* 16 tu *displicet Scaligero, et abest a duobus codd. Bentleii, qui recte defendit.* Z.

go V. Scholiastæ, et Baxteri videtur magis ad gelu post solutionem denuo ingruens pertinere. Verbum *constiterint* suadet, ut hoc intelligamus de primo frigore. Sic Ovid. Tr. 5. 10. 1. *Ut sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister:* tres hiemes signat. G.

6 *Benignius* jam liberalius.

8 *Thaliarchus,* Magistrum convivii notare videtur: sed potuit etiam certum amicum ita designare. *Diotam* esse amphoram, quatenus mensuræ id nomen est, non ausim confirmare: *Sabinam* malit dici Torrentius a patria ipsius Diotæ, quam vini: cum vinum *Sabinum vile* vocet ipse Poëta mox 20. 1. Sed tamen hoc ipso loco Mæcenati illud promittit. G.

Diotam a duabus auribus amphoram, sive quadrantal, vocat: continet autem 48 sextarios. Lambinus. *Sabinam* vocat ob vinum Sabinum, quod in ea condebatur.

9 Elegantissima Allegoria, qua significat pacificum Augusti imperium, deorum voluntate stabilitum. B. *Simul,* h. e. simul atque. Z.

10 *Fervidum æquor* velut ab igne bulliens. G. Nempe quia antea procellarum vi agitatum erat. *Stravere,* sedaverunt, represserunt. *Deprœliantes,* inter se certantes per mare. Z.

14 Vet. Schol. et plurimi Codd. habent *sors,* non *fors,* quasi diceret *sors tua.* B. *Lucro app.* deputato tibi esse in lucro, quia præter spem ad vitam, quæ tam caduca et incerta est, accessit. Z.

16 *Puer* pro, *dum puer es.* Vet. Schol.

18 *Morosa, difficilis: nam morosi dicuntur multorum morum inter se contrariorum.* Vet. Schol.

Loca in urbe pura areæ dicuntur. Varro. B. *Campus et areæ,* ambulationes et ludi in Campo Martio et urbis areis. Z.

19 *Lenes susurri,* confabulationes submissæ cum puellis. Z.

21 *Latentis;* Virgilianum est, sic enim ille: *Et fugit ad salices et se cupit ante videri;* quod et Vetus Interpres innuit. B. Fingendus est ludus, ubi aliquis vel videns, vel alligatis oculis, quærere jubetur *latentes;* ubi *pignus* dare, qui peccavit in leges ludi; quod deinde imperato aliquo actu reluendum est. *Lacerto* armilla deripitur, *digito* annulus. *Male pertinax* puella, *quæ male repugnat, tanquam quæ vincere nolit.* G.

Gratus puellæ risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis
Aut digito male pertinaci.

ODE X.

AD MERCURIUM.

Mercurio Deo suo tutelari (V. 2. 17. 29.), ex imitatione Alcæi, Hymnum canit.

Metrum Sapphicum.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decoræ
More palæstræ:
Te canam, magni Jovis et deorum
Nuntium, curvæque lyræ parentem,
Callidum, quicquid placuit, jocoso
Condere furto.

1 *Interpunctio hæc debetur Bentleio. Vulgo interpungunt post* facunde. 2 cœtus *conj. With.* 4 humore, *h. e. ceromate conj. Heinsius. Damnat conjecturam Bentleius.* Z.

28 Malim cum Cruquiano Interprete optimisque MSS. *dereptum* quam *direptum* legi.

24 *Male pertinaci; male in tenendo perseverante.* Vet. Schol. Eleganter.

Lepidissimum Alcæi Fragmentum, quod in hac Ode imitatus est Horatius, nos ita expressimus:

"Ὕει μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' ὠρανῷ μέγας
Χειμὼν, πεπάγασιν δ' ὑδάτων ῥοαί·
Κάββαλλε τὸν χειμῶν' ἐπιθεὶς πῦρ,
Ἐν δὲ κιρνὰς οἶνον ἀφειδέως
Μελιχρόν.. . . . . B. Ex Athenæo l. 10. attulerat Lambinus. Paullo aliter Rutgers. G.

ODE X.

1 Calumniatur Harduinus, Mercurium vero Horatio esse modo lucri Deum. Sed cum Græce eruditum fuisse constet; nonne potuit etiam hoc e Græco fonte petiisse? G. *Nepos.* Nam Maia erat filia Atlantis. Z.

2 *Feros cultus* modo ferinos appellat mores: siquidem *mutum et turpe pecus* initio eramus.

3 *Voce formasti;* Mercurius primus vocem finxit, et gestum et incessum: Constat etiam ex Fabio Institut. Lib. 1. cap. 11. palæstritas fuisse illis temporibus quod hodie saltandi artifices.

Catus, Sabinorum lingua acutus est. Varro, ut ostendit Mancinellus. B. h. e. solers, ingeniosus. Z.

4 Vetuste *More* pro *Modo* positum est: Atque hoc est pro *Arte.*

6 *Curva lyra* vel gibbosa, si eadem est quæ chelys vel testudo; vel inter *Curva* cornua bubula intentas fides habens. G.

Parentem; ipse enim dicitur Lyræ inventor, ut Apollo Caducei. Vet. Schol.

7 *Jocoso, mire moderatur dicendo jocoso; jocosum autem furtum vocavit artem Præstigiatorum, quam ipse invenit.* Vet. Schol. Nam et Caduceus et Instrumenta Musica, uti et cæteræ subtiliores artes, ad præstigia-

Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignes et iniqua Trojæ
Castra fefellit.

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, superis deorum
Gratus et imis.

14 Relicta *conj. Cun. frustra. Nam quamquam IV.* 9. 18. *est femininum: aliis locis tamen est neutrum, ut III.* 17. 4. *IV.* 4. 53. *etc.* Z.

turam pertinere credebantur. B. *Callidum condere*, Græca constructio est, ad condendum, s. qui artem occultandi calles. Z.

9 *Te boves; Fabula hæc ab Alcæo facta.* Vet. Schol. Admeti hæ erant boves.

10 Iterum Charientismo utitur, dicendo *amotas* pro *surreptas*. B.

Amovisse dicitur, qui de hereditate, de patris bonis, aliquid clanculum sibi assumit. G.

12 Inter ipsas minas Apollinis Mercurius etiam pharetram illi subduxit, et risum ea re expressit licet irato. *Viduus risit* Græco more, *risit se viduum*, vel privatum, fraude Mercuriali, pharetra sua. Suaviter illa Mercurii furta pinguntur in Hymno in Mercurium Homerico. G.

13 *Duce te;* vide Iliad. Ω. B.

Priamus cadaver Hectoris sui redemturus ab Achille, qui illud circa mœnia Trojæ raptare instituerat. G.

14 *Dives; Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.* Virgil.

15 *Thessali ignes:* Achillis erant vigiles ignes. B. *Iniqua Tr.* h. e. Trojanis infesta et hostilia. Z.

17 Animarum quidam dux ad inferos Mercurius, de qua re lusit Seneca in Claudium, et multa Lucianus in dialogis mortuorum: *levem turbam* pulchre vocat animas illas et εἴδωλα, quorum totæ cohortes flatu oris abigi possunt. G.

18 *Virgam dicit Caduceum quod primo Apollo habuit, et donavit Mercurio, Lyra sibi tradita.* Vet. Schol. Veteres etiam Regum Sceptris, quæ a Diis ipsis tradita credebant, vim quandam divinam inesse existimabant: qua de re Homerus passim.

ODE XI.

AD LEUCONOEN.

Sub nomine Leuconoes, nobiles Romanas a Mathesi deterret (h. e. ab artibus divinatoriis. G.J.

Metrum Choriambicum Hendecasyllabum, constans Spondeo, tribus Choriambis, et Pyrrichio vel Iambo.

Tu ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, Leuconoë; nec Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quicquid erit, pati!
Seu plures hiemes, seu tribuit Juppiter ultimam,
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et spatio brevi

1 *Valde turbati versus et numeri hujus carminis in Flor.* 1482. *sed nihil mutat Gott.* G. 2 dederunt *MS. apud Bentl.* neu *corr. Cun.* Leucothoë *quidam codd. ap. Glar.* 3 *Pro* ut *conj. Crusius* sit, *et* at *Burmannus ad Suet. Vesp.* 33. Z. Temptaris *MSS. tria Bersm.*

ODE XI.

1 Ad Emphasin posuit, *Tu ne quæsieris;* quasi, diceret, *Aliæ hoc faciant, quæ minus quam tu sapiunt.*

Ordo est, *Quæsieris scire,* non *nefas scire:* Est autem *Nefas* διὰ μέσου legendum; et bene subjicitur *Dii dederint:* namque horum est de nobis quod libet decernere. B.

Et tamen mihi magis placet jungere, *scire nefas,* id quod scire nefas est, vel, est enim scire nefas. G.

2 *Leuconoë* quasi tu *candidam animam* dicas, blanda compellatio caræ mulieris. G.

Babylonios numeros dicit, quos Cicero alicubi *Chaldaicas Rationes. Babylonii enim Astrologiam invenisse traduntur, per quam Genesis colligitur.* Vet. Schol. B. *Babylonios numeros* intelligere juvat præsertim *ephemeridas,* in queis cursus, conjunctiones, comparationes planetarum descriptæ ad usum divinandi: quos etiam *Thrasylli numeros,* forte cum respectu ad h. l. vocat Juvenalis 6. 576. ubi totum locum de studiis matronarum astrologicis tractat. V. G. v. 565. *Consulit ictericæ lento de funere matris, Ante tamen de te Tanaquil tua.* G.

3 *Ut melius!* h. e. quanto consultius! Nam et exclamative legit vir elegans Antonius Muretus. *Nihil tam irridebat Epicurus quam prædictionem rerum futurarum.* Cicero de Divinat. notante doctissimo Mancinello.

5 Significat hæc a se scripta fuisse hiberno tempore. *Suaviter debilitat.* Vet. Schol. B. Periphrasis hiemis, quæ ut solet esse tempestatibus agitata, frangit fluctus maris Tyrrheni s. inferi, ad moles Baianas et alias, in ea vicinia, villarum maritimarum et similium voluptatis locorum caussa objectas, unde *contracta pisces æquora sentiebant,* vid. Car. 4. 1. 33. His molibus struendis nihil fuisse commodius i. e. firmius *pumice Pompeiano,* et *Puteolano pulvere,* ab igni subterraneo elaboratis, docet Vitruv. 2. 6. et 5. 12. G.

6 Plane Erasmo assentior, *Sapias* et *liques,* Imperative sumenda, non Conjunctive, subintellecto, *si,* ut putavit Priscianus, et Vet. Schol.

Ut plus capiamus sacco frangimus vires. Plin. *Sacculis et colis mixta nive et glacie.* Torrent. B. *Vina liquantur* sacco, *tenui vimine rarius contexto, inversæ metæ simili* Colum. 9. 15. 12. ubi jam laudavit Rhodium ad Scribon. c. 122. p. 196. *Utilissimum* autem vinum esse *omnibus, sacco viribus fractis,* docet Plin. 23. 1. s. 24. G.

Propter breve spatium. Vet. Schol.

Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Ætas; carpe diem, quam minimum credula postero.

7 Diffugit *ed. Ald. quod placet Fabricio.* C.

ODE XII.

AD AUGUSTUM.

Poëta dum ancipitem se fingit quem deum præcipue canat, dumque omnes per Oratoriam παράλειψιν (ut loquitur Vetus Scholiastes) carmine celebrat, Augusti tamen laudes (secundum Jovem) cæteris præponit. Atque in hac gratificatur Augusto, qui (auctore Suetonio c. 31.) proximum a diis immortalibus honorem memoriæ ducum præstitit, qui imperium P. R. ex minimo maximum reddidissent. Itaque et opera cujusque manentibus titulis restituit, et statuas omnium triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicavit.

Metrum Sapphicum.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?
Quem deum? cujus recinet jocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Hæmo?
Unde vocalem temere insecutæ
Orphea silvæ,
Arte materna rapidos morantem

2 et 3 sumis *etiam Brod.* recinit *etiam Gott.*

7. *Resecare* proprie de unguibus et similibus. *Resecat de tergore partem Exiguam.* Ovid.

Fugit hora, quod loquor inde est.

8 *Carpe diem: Translatio a pomis.* Vet. Schol.

ODE XII.

1 *Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι, Τίνα Θεὸν; τίν' ἥρωα; Τίνα δ' ἄνδρα κελαδήσομεν;* Pindarus. *Quem virum de vivis? quem heroa de mortuis?* Vet. Schol.

2 Cum Torrentio, Lambino, et Veteri Scholiaste legimus *sumis* et *recinit* in Præsenti; non ut reliqui *sumes* et *recinet* in Futuro, quod longe suavius videtur.

3 *Recinet* recte præfert cum aliis Bentleius. Nam *sumis celebrare* habet vim Futuri, quicum *recinet* pulchre convenit. G. *Sumis* et *recinet* est in edd. Venet. Glar. Sed Lambinus edidit *sumes*, et *recinet*. Erasmus apud Glar. legit *recinat*. Z.

4 Sic vocem repercussam, quæ echo vocatur, describit etiam mox 20. 8. G.

7 *Vocales dicuntur homines summæ vocis* Vetus Schol.

Confuse, Vet. Schol. quia summa cum festinatione.

9 Veteres artem præstigiatoriam Musicis æque ac Mercurio tribuebant. B. Mater Orpheo assignari solet Calliope, quæ vel sola facit, uti Musæ non omnes sint virgines. G.

Fluminum lapsus, celeresque ventos;
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentis
Laudibus? qui res hominum ac deorum;
Qui mare et terras, variisque mundum
Temperat horis:
Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quidquam simile, aut secundum.

10 Fluminis *coll. Sax.* G. 13 *Vulgaris lectionis* parentum *sensus videtur hic: Quid* (*h. e. quem*) *prius laudabo more parentum nostrorum? cum qui* etc. *At sic displicet* Quid, *nec satis sequentia respondent. Cum Baxtero et Gesnero per* laudes parentum *intelligere ipsum Jovem, est valde durum. Conjectura Mureti, quam confirmat MS. Pulmanni,* Quid prius dicam? solitis parentum laudibus, qui etc. *merito damnatur a Bentleio, qui cum Lambino recepit ex codd. optimæ notæ* parentis, *h. e. Jovis. Lectionem hanc, ob facilitatem, probatam Heinsio, Cun. aliisque, nos recipere non dubitavimus. Z.* 14 rex homin. *MSS. quidam.* 15 ac terras *Bentl. e. codd. nonnullis.*

10 Quid opus est Bentleii veteri scriptura *labsus* etc.? Hæc enim jam olim Grammaticorum Arte intercidit. Nollem etiam Accusativum Pluralem tertiæ [declinationis] semper terminari in *is* Bentleiano ritu, et secundum veterem scribendi usum.

11 Auritas, *audacter dictum.* Vet. Schol. B. h. e. auscultantes. *Blandum ducere,* qui blando cantu, fidibus demulcendo, ducebat. Z.

13 *Quibus laudibus usi sunt parentes.* Vet. Schol. Cruq. Apage *solitis parentis* Dan. Heinsii. *A Jove Principium.* Virg. Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. Aratus. Cum plerique Codices, etiam vetustissimi, *parentum* nobis repræsentent, maluit tamen Vir magnus, cum Daniele Heinsio, singulare nomen *parentis,* ne turbaretur constructio: neque advertit *ipsum Jovem* modo dici posse *parentum,* sive *Majorum laudes,* facili Figura; atque commodius etiam *Laudes* positæ sunt quam *Laus,* quod omni tempore quotannis recurrerent festo tempore *Laudes* Jovis. *Qui* autem [V. 15.] pro *Ille qui* est; nam Jovem modo περιφραστικῶς nominat, laudando scilicet: Condonandum est vero τῷ Ἀνακολούθῳ. Sic et Virgilius pro *O Jupiter, O qui res hominumque Deûmque Æternis regis imperiis.* B.

Laudes solitæ parentum sunt consueta metonymia ipse Jupiter, *qui res hominum,* etc. In masculino pronomine *qui* est Synesis. Lectionem nostram non ferit objectio Harduini, Jovem non recte *Parentem* dici: sed ea alioquin vana est. G.

16 *Traxit Temperat a Lyra.* Vet. Schol. B. Hoc voluit Vet. Schol. in verbo *Temperat* esse allusum ad lyram, cujus fides *temperari* dicuntur. *Horæ* enim sunt *tempestates,* quarum-præcipuæ velut Tetrachordum quoddam constituunt. Macrobius Satur. 1. 19. ubi solem facit etiam Mercurium, ait *Tetrachordum ei attributum* significare *quatuor vices temporum, quibus annus includitur.* Ceterum *Temperare strepitum testudinis* dicitur musa nostro Car. 4. 3. 17. G. *Mundum,* cœlum, quæ est pars hujus universi. Z.

17 *Unde* ad personam refertur, ut *unde petitur,* id est, reus. Ex Jove *nihil majus ipso generatur.* Itaque cavit sibi Promethei monitu a Thetide, cui fatale erat parere suo genitore fortiorem. Æschylus Prom. Vincto v. 767, *ἣ τέξεταί γε παῖδα φέρτερον πατρός.* G.

18 *Secundum Aruspicum dicta, vel disputationes, qui Jovem primam, secundam, et tertiam partem cœli solum volunt in fulminibus tenere.* Vet. Schol. B. Ut Baxterus dedit verba Vet. Schol. ita edita sunt etiam a Fabricio. Sed Cruquianus ita, *Juxta aruspicum responsa, qui Jovem fulminis in cœlo volunt primam, secundam, et tertiam tenere.* An huc aliquid facit quod apud Serv. ad Æn. 8. 427, *dicunt Physici, de sexdecim partibus cœli jaci fulmina?* G. *Viget,* excellit potentia et dignitate. Z.

Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Prœliis audax neque te silebo
Liber; et sævis inimica virgo
Belluis; nec te, metuende certa
Phœbe sagitta.
Dicam et Alciden, puerosque Ledæ;
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit saxis agitatus humor:
Concidunt venti, fugiuntque nubes,
Et minax (quod sic voluere) ponto
Unda recumbit.

19 *occupabit, sc. in hoc carmine, conj. Puteani, Heins. Rutg. et Dacer.* Z. 28 Sidera fulgent *Flor.* 31 nam sic *L. Bos ex MSS.*

19 *Proximos* ob usum fulminis atque ægidis, quibus reliqui cœlestes non erant armati. Quid quod apud Homerum Pallas secundam sedem teneat in Gentilium Triade Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον; B. Ultra etiam progreditur Hesodius Theog. 896. Ἶσον ἔχουσαν πατρὶ μένος, καὶ ἐπίφρονα βουλὴν, quam Jupiter ex Metis conjugis utero exemtam suo inseruerit ideo, ut sibi indicaret bonum et malum. G.

21 Hiulca videtur Bentleiana Distinctio post *Prœliis audax*, et versum facit delumbem. B. *Prœliis audax* retrahi ad Pallada vult Bentleius, quem alii sequuntur. Sed sic post majus et longe augustius elogium Palladis subjicietur minutum comparatione, et Bacchus solo nomine indicabitur, qui audaciam non solo adversus gigantas prælio, sed præsertim expeditione Indica declaravit. Bacchi non minus quam Martis epitheton ἐνυάλιον ex Macrob. Sat. 1. 19. jam attulit Marcilius. Conf. Car. 2. 19. 21.

22 *Virgo*, Diana venatrix. Z.

23 *Certa*, quæ nunquam aberrat ab eo quod petit. Z.

25 *Græca consuetudine pueros pro filiis.* Vet. Schol. B. *Alciden*, Herculem, Alcæi nepotem. Z.

26 Expressit Homericum, Κάστορά θ' ἱππόδαμον καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα. Ant. Muretus.

27 *Laus Stellæ a tempore, nam verno tempore nascitur, quo et nives resolvuntur. Vere novo gelidus canis cum montibus humor Liquitur* Virg. Ge. I. 44. Vet. Schol. Verno etiam tempore navigabant. B. *Simul alba stella* veris paraphrasis, si audimus V. S. Sed potius finis tempestatis cujuscunque hic signatur, quem adferunt *fratres Helenæ lucida sidera*, ut dixit Od. 1. 3. 2. gemini illi ignes, unde σωτῆρες vocantur Castor et Pollux. *Simul* hic poni pro *simul ac*, facile apparet, ut 1. 4. 17. et 4. 7. 10. Sed an eadem vox notat etiam *una?* ut indicetur utriusque stellam s. flammulam *simul* et *una* apparere debere? Sic puto: aliquanto plura dare possum exempla, ubi eadem vox eodem loco duplicem velut personam sustinet, iis, quæ dedi in Lex. rust. v. DUPLEX. *Alba stella* felix est, præsertim ad serenitatem, hiemes *nigræ*. Singularem posuit, quod suam sibi quisque fratrum stellam habet; ceterum tanto magis voce *simul* etiam conjunctionem flammulæ utriusque notari arbitror. G.

29 *Agitatus, resolutus.* Vet. Schol. Ex nive scilicet, quæ antea in saxis hærebat. B. *Agitatus humor* spuma est a fluctibus allisis. Non audiendus hic Vet. Schol. G.

31 Cum alii legant *quia*, alii *Dii*, ego cum Vetere Scholiaste retinui *quod*, quod ille exponit *cum*. Simplicius etiam nobis videtur quod a Scholiaste ponitur, *quod si voluere*, quam Bentleii *sic Dii voluere*, quod interpretamentum sapit. Cuningamii *sic ii voluere* vix

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, et Scauros, animæque magnæ
Prodigum, Pœno superante, Paulum,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.
Hunc, et incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Sæva paupertas, et avitus apto
Cum lare fundus.

38 *Sic ex MSS. Bentl.* Paullum superante Pœno *al.* 43 *Pro* sæva *conj. Crusius* læta, *et Bentl.* sancta, *ac* casta *With.* *Pro* apto *conj. Bentl.* arto.

Latinum est. B. Puto veterem Schol. qui exponit primam vocem per *cum*, legisse in libro suo *quom* vel *quum*. Pulchre ita majestas horum *σωτήρων* exprimitur, voluntate sua sola undam comprimentium. G.

34 *Superbos magnificos.* Vet. Schol. Tarquinius Priscus, devictis Hetruscis, duodecim Hetruriæ Lucumonum sceptra, quæ postea fasces vocabant, adeptus est.

35 *TarquinI fasces* in *Junii* (Bruti consulis) *fasces* mutari optat Cuningamius: Bentleius pro *an Catonis*, *anne CurtI* tentat legere: quod tyrannum laudare apud Romanos, Catonem apud Augustum, parum conveniat. Sed ne dicamus, utrumque esse contra libros: non probat poëta superbiam Tarquinii, ne accusat quidem: *superbi* enim *fasces* sunt magnifici, ut *postes* Carm. 4. 15. 7: sed memorabilem illam rerum sub Superbo conversionem dignam poëta materiam ait: Catonem nec ipsum, licet aliquamdiu Brutianus, et Pompeianorum amicus, laudat simpliciter, sed ea ratione mentionem viri facit, ut Carm. 2. 1. 24. Quidquid enim de partibus et causa Catonis sentias, *nobile* certe viri *letum* fuit, quod nec Augustus celebrare nollet, qui Catonem ut *civem* et *virum bonum* laudavit Macrob. Sat. 2. 4. et Ciceronem legi a suis nepotibus voluerit, tamquam eloquentem et amantem patriæ virum, Plut. Cic. extr. suamque Bruto statuam relinqui, Plut. Brut. extr. G.

Hoc dicit ut Pompeianis suis gratificetur. Quo pacto Catonis laus displicere potuerit Augusto, cum ipse vellet videri a partibus stare veteris Reipublicæ, et ab his ad Imperium evectus, et cum Cæsariani magis faverent Marco Antonio, quam Augusto? Subit igitur mirari magnum Bentleium hoc non vidisse; præcipue vero cum ipse Poëta Brutianarum esset partium, quas nunquam sub Augusto non laudavit. Apage igitur *anne Curti nobile letum.* B.

37 M. Æmilius Scaurus vir gravissimus et potentissimus et Princeps Senatus fuit. Hunc nominat quia et Augustus Princeps a Senatu salutatus est. Prudenter vitia sua dissimulavit, ut Augustus. Hinc legimus apud Juvenalem *fictos Scauros.* Vid. Sallust. Bello Jugurth.

38 Gratiori dicitur sono *Prodigum Paulum, superante Pœno*, quam Bentleii *Prodigum, Pœno superante, Paulum*, quod et a plerisque Codicibus confirmatum video. *Prodigi dicuntur proprie, qui bona sua a se disperdunt, et quasi porro a se agunt.* Vet. Schol. B. *Animæ* magnæ *prodigum* Paullum q. d. parvum, suavi illa antithesi dicit, quod exemplum Horatianis Oxymoris addere poterat Cuning. Animadv. c. 9. Loquitur autem de Æmilio Paulo, qui in prælio ad Cannas periit. G.

40 *Fabricium*, quem Pyrrhus magnitudine animi non minus quam armis secum certantem dicebat *difficilius ab honestate, quem solem a suo cursu averti posse.* Aur. Vict. de Vir. Ill. 35. G.

41 Curius Dentatus dixit eum esse perniciosum civem cui septem agri jugera non sufficerent. Torrent. B. Hic est ille contemtor auri Samnitium. V. Victor de Vir. Ill. 33. *Incomtis capillis*, intonsum et capillatum more antiquo, sed non calamistratum, non unguentatum, quod sequentis ætatis juvenum crimen fuit. G.

43 *Sæva, magna; Sævus ubi Æacidæ te-*

Crescit, occulto velut arbor ævo,
Fama Marcelli: micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.
Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho,
Sive subjectos Orientis oræ
Seras et Indos,

45 *Pro* ævo *conj. Heinsius* arvo: *ad hanc conjecturam commendandam laudat Bentleius Hom. Iliad.* P. 53. *Οἷον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, quod Scholiastes interpretatur ἐρήμῳ καὶ μονήρει.* Z. 54 Domitor *seu* dominus *conj. Galei ap. Bentl.* 55 Oræ *Brod. Gott. Ro. Steph. coll. Sax. Bentl. Cun. Talb.* Oris *al.*

lo jacet Hector, Virg. Æn. 1. 99. Vet. Schol. *Sæva* autem proprio sensu *atrociter fortis* est, et per hoc *terribilis*. Bentleii *sancta* vapide sonat. B. Potius severam, duram, et austeram dicere, hic voluit poëta: quod facile usus apud ipsum nominis ostendit. *Aptum larem*, non majorem domum, quam pro portione agri binorum, ad summum septenorum jugerum. G.

45 Solent præcocia subito flaccescere, sed quod paullatim accrescit durabile est. Erasmus. Notat et veterem et novam hujus gentis gloriam præcipue autem (juxta veterem Scholiastem) *Marcellum Octaviæ filium sororis Augusti* significat, de quo Virgilius, *Hic Marcellus erit*. B. Expensis disputationibus hominum eruditorum, nihil puto melius, quam Marcellum intelligere illum quinquies Consulem Annibalis antagonistam. Marcellum juvenem annorum XVII, vivum hic laudare inter heroas, non conveniebat. Alia Virgilii causa, mortuo jam Marcello. Æn. 6. 862. Noster satis blanditur genero et adoptivo Augusti filio, quod veterem Marcellum commemorat. Transit deinde ad ipsum Julium Cæsarem, tanto illustriorem ceteris heroibus, quanto splendidior est lux lunæ sideribus reliquis. De Julia Marcello nupta cogitare potuisse quemquam, mirum est. G. Sensus videtur hic: Gloria illius veteris Marcelli, qui temporibus Annibalis floruit, crescit, quasi renovatur, in Marcello Augusti filio adoptivo, quemadmodum arbor sensim crescit. Z.

47 Julia Marcello nupta Julium sidus. Marcellus, ob nuptias Juliæ. Rodellius. Verum comparatio Lunæ ostendit esse ipsam Iliam. Habuit etiam in animo Divi Julii astrum. B. *Julium sidus* respicit ad *Dionæi Cæsaris astrum*, ut vocat Virg. Ecl. 9. 47: *stellam crinitam*, de qua Serv. ad l. c. et Sueton. Jul. 88. et ipsis Augusti verbis Plin. 2. 25. quæ cum ludis funebribus Cæsaris apparuisset, pro anima Cæsaris in cœlum recepti habita, et simulacro ejus in vertice addita est, ut in nummis hodie conspicitur. G.

51 *Fatis* illis, quibus sunt a Jove reges, ἐκ Διὸς βασιλῆες, qui διογενεῖς ideo Homero. Vid. Spanh. ad Callim. H. in Jov. 79. Illud *secundo Cæsare* respicere videtur ad v. 18. ubi negavit *vigere quidquam simile aut secundum Jovi*: ut nunc corrigat superiora. Bene tamen est quod rogat Jovem, ut sibi secundum esse patiatur Julium [Augustum]. G.

53 Ob superatum Crassi exercitum ipsi Romæ et Latio imminebat Parthus. B. *Parthos Latio imminentes* Harduinus non potest concoquere. Sed post magnam victoriam non absurdius est cogitare Parthos de Latio, quam Romanos de Euphrate; et quid si absurde cogitarunt Parthi? quid si nimius hic fuit Horatius? G.

55 *Oris* plurium est Codicum, non Bentleii *oræ*; neque me deterret sibilus. Certe *Seres* et *Indi* subjecti sunt pluribus oris.

Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

57 lætum *MS. Ro. Steph. coll. Sax. Brod. codd. aliquot Lamb. et Bentl. it. ed. Venet.*

ODE XIII.

AD LYDIAM.

Horatius amicæ suæ, quam Poëtico nomine Lydiam nominat, ob amorem Telephi Græci Poëtæ atque sodalis sui furiose zelotypus.

Primus versus Glyconicus; alter Choriambicus Asclepiadeus.

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia; væ! meum
Fervens difficili bile tumet jecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa sede manet; humor et in genas

5 calor *Flor.* 1482. *Sed in Landini comment.* color. 6 Manet *etiam Gott. Flor. Ro. Steph. al.* G. *sed* manent *ed. Venet. antiqua et Lamb. et codd. ap. Lamb.* Z.

57 *Te minor* solo: ut Car. 3. 6. 5. *DIs te minorem quod geris imperas. Lætum orbem* quod in MS. invenit Ro. Stephanus, mirifice mihi placet: ita profecto scripsisse malim ego, quam *latum:* in quo majestas est, at in *lætum* dulcedo: quam amat Horatius et commendat. G.

58 *Hoc secundum vulgarem opinionem dicit.* Vet. Schol.

60 *Parum castis, pollutis, secundum Pontificum et Aruspicum documenta, quia dicunt nunquam fieri fulmina nisi in lucis pollutione aliqua alienis.* Vet. Schol. B. Expiare tales lucos fulmine attactos opus fratrum arvalium, de qua re supersunt antiquæ inscriptiones publicatæ a F. Ursino ad Cato. R. R. 141. et ea occasione etiam a nobis declaratæ p. 128. sq. G.

ODE XIII.

2 *Roseam;* Rosaceo nitentem; *Rosea cervice refulsit.* Virg.

Cerea, Ceræ similia. Vet. Schol. Qualia scilicet ceree imagines referunt. Nequeo satis mirari potuisse Bentleio placere *lactea* pro *cerea,* idque tantum autoritate Capri Grammatici, qui lapsus videri possit sua memoria, quod sæpe aliis Veteribus accidisse novimus. B. *Cerea* malim interpretari mollia i. e. flexilia, mobilia, ut *Cereus in vitium flecti.* Recte Landinus, *Ostendit autem ex hoc agilitatem, quæ corporis non parva laus est.* G.

Repetitio vocis Telephi habet Ethopoeian, seu Mimesin Lydiæ identidem Telephi nomen in ore habentis, quod augebat zelotypiam.

3 *Væ! dolentis est.* Vet. Schol.

4 *Difficili,* ab effectu, quia difficiles reddit. Christoph. Landinus.

Jecur iræ et libidinis sedes, ob commotam bilem.

5 *Mens* etiam memoriam continet.

6 Assentior Bentleio melius poni *manet*

Furtim labitur, arguens
  Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
  Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ; sive puer furens
  Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
  Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus
  Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,
  Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
  Suprema citius solvet amor die.

16 Quanta! *conj. Ramires. Pentecont.* 50. 19 Divulsos *conj. Bentl.*

Singulari numero, quam *manent* Plurali; etsi parum intersit.

7 *Furtim*, me non advertente. Mancinellus.

8 Adeo languidis, ut vel ipsum amantem lateat ignis, *Lentis*, *diuturnus*. Mancinellus. Lingering.

Penitus, *valde interius.* Vet. Sch. B. *Ignibus*, cruciatibus, doloribus animi vehementioribus. Z.

9 Uror. *Aspectu crucior*, Vet. Schol.

11 Furens, *impatientia amoris*, Vet. Sch.

12 *Memorem notam* transitive, quæ memoriam servat, ut *memores fastos.* Car. 3. 17. 4. G.

16 *Quinta parte*, h. e. *Cælesti:* Cœlum sive æther quintum elementum, *ex quo astra et animæ singulares.* Cicero. B. De illo quinto Aristotelis elemento videri possunt quos laudat Davis. ad Cic. Acad. 1. c. 8. Huc vero respicere poëtam, non valde mihi probabile videtur: multo minus audiendus Dacerius, qui hic illam *Quintam* Paracelsi *Essentiam* magna cum asseveratione inculcat, cœleste illud, quod ex omni genere corporum elicere se sperant quidam Chemici. Vid. Conring. de Hermet. medic. 2. 9: contra quem disputans Borrichius Hermet. 2. 6. prudenter ab hoc loco abstinet. Scholiastæ veteres et semiantiqui, in his etiam MS. Gotting. trahunt ad quinque illos gradus vel partes amoris Venerei, quos habet notus versiculus *Visus*, *colloquium* etc. et Donatus ad Ter. Eun. 4. 2. 12. Quid? si recte huc advocavit Marcilius locum Ibyci apud Athenæum 5. ubi *mel nona esse pars Ambrosiæ* dicitur: et Schol. Pindari Pyth. 9, qui *mel decimam partem immortalitatis* a quibusdam dictum memorat. Qui probant illud *quanta*, de quo in varietate lectionis monui, supersedere hac disputatione possunt. G.

11 *Copula* funiculus quo venatorii canes retinentur. *Utque canem pavidæ nactum vestigia cervæ Latrantem frustra copula dura tenet*, Ovid. Tr. 5. 9, 28. Mancinellus. *Copula proprie dicitur cujuslibet rei duplex numerus, unde tractum est, ut matrimonium copula diceretur.* Vet. Schol. B. Sumsit, ut hodie Francogalli suum *couple.* Eodem jure, i. eadem injuria, poterat *copulam matrimonialem* inculcare, aut laudare Plaut. Pœn. 1. 2. 132. G. *Malis*, summis, quæ tantæ sunt, ut amorem penitus extinguant. Z.

ODE XIV.

IN SEXTUM POMPEIUM CIVILE BELLUM RENOVANTEM.

Perpetua hac Allegoria, qua ex imitatione Alcæi Rempublicam lacero navigio comparat, Pompeianos suos a renovando Bello civili deterret. (Quinctil. 8. 6. 44. exemplum laudat allegoriæ hunc locum, *quo*, inquit, *navim pro rep., fluctuum tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit.* T. Faber, Epist. 1. 53. post Muretum negat hic esse allegoriam, sed alloqui Horatium navim, qua post Philippense prœlium vectus fuerit in Italiam. His assentitur non gener modo Fabri Dacerius, sed ipse Bentleius etiam. Crever. in hist. Ro. probat allegoriam et collocat in tempus a Philippensi prœlio proximum: Sanadonus autem in illud, quo vel serio vel simulate deliberabat de rep. reddenda Augustus. Me nondum pœnitet modestiæ, quam ad Quinct. l. c. professus sum; nec ausim mihi sumere arbitrium causæ tantis hinc auctoritatibus, hinc ingeniis defensæ. Illud modo observari velim, propter versus 17 et 18 non videri posse intelligi totam rempublicam; verum quatenus Pompeiana fuerat: deinde illud, quod recte etiam Baxterus præcipit, non esse opus in allegoria, ut morose omnes illius partes examinentur et ad rem significatam applicentur. Suavis est, si usquam, hic Harduinus, qui scriptam ait hanc oden A. C. 1233 vel 1234. cum Johannes Brennensis comes Imperium Romaniæ suscepturus mari Byzantium peteret. G.)

Duo primi versus Choriambici Asclepiadei, tertius Pherecratius, quartusque Glyconicus, sive Tripodia Dactylica.

O Navis! referent in mare te novi
Fluctus? o! quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant? ac sine funibus

MS. Gott. lemma habet, In navim de Bruto reparante bellum: immo ad remp. vel Sextum Pompeium. 1 referunt *Con. conj.* 6 gemunt *et* 8 possunt *e conj. Bentl. et Cun.* possunt *etiam Brod.* G.

ODE XIV.

1 Exstat luculentum hoc Alcæi Fragmentum, quod reperitur ap. Heraclid. Pont. de Alleg. Hom. p. 413.

Τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται,
Τὸ δ' ἔνθεν· ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσον ναῒ
Φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ
Χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ μάλα
Πὰρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπίδαν ἔχει.
Λαῖφος δὲ πᾶν ζάδηλον ἤδη,
Καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτό·
Χαλῶσι δ' ἄγκυραι. * * *

8 *Vides ut gemant* non est absurda locutio, ut propterea aliquid mutandum sit. Visus pro quocunque sensu ponitur. Ipse Cic. Div. in Cæc. c. 15. *In clamando quidem* video *eum esse bene robustum atque exercitatum,* etc. G.

4 Detergentur in conflictu navium, vel ad scopulos vicinos remi. G.

6 Importuni sunt qui partes hujus Allegoriæ nimis morose pensitant.

Funes dicit quibus carinam jam dissilientem vincire solebant nautæ, quod fiebat in extremo periculo. *ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον.* Act. 27. 17. B.

Funes plurium navium, quibus ancoræ demittuntur, et *carinas*, intelligi vult Bentleius. Et sane *carinæ* indicant sermonem esse de pluribus navibus, quarum exemplo suam monet poëta. Neque enim unius navis nisi una carina est. G.

Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? non tibi sunt integra lintea,
Non Dî, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvæ filia nobilis,
Jactes et genus et nomen inutile;
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit: tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper solicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites æquora Cycladas.

10 Prensa *conj. Heinsius ap. Bentl.* 14 tumidus *et mox* fidat *conj. Scalig. ap. Bentl.*

7 Demiror displicuisse Bentleio *carinas* multitudinis numero, cum unam tantum alloquatur navem. Quo pacto tantus vir ignorare potuit ex usu esse Latinæ Linguæ, præsertim apud Poëtas, Plurativo uti Amplitudinis, decoris gratia; sicuti *tecta* pro *tectum*, *æquora* pro *æquor*, et similia infinita?

10 *Ipsi* Dii Tutelares de propria sede excussi sunt.

11 Ex Ponto optima materia fabricandis navibus. Etiam *Sexti Pompeii pater de Mithridate triumphavit.* Vet. Schol. Dilogia.

14 *Dicit Stemmata et divitias necessitati ultimæ non prodesse.* Vet. Schol. B. *Timidus*, qui metuit procellas et tempestates. Z.

16 'Οφλισκάνεις γέλωτα. Muretus. B. Sensus est: nisi te vi ventorum agitari et naufragium facere malis, noli iterum te mari committere, allegorice, belli fortunam tentare. Z.

17 *Ostendit Poëta se partium Bruti fuisse.* Vet. Schol. Erat Tribunus Militum sub Bruto. B.

Tædium proprie ad nauseam, et molestiam navigandi pertinet: allegorice potest ostendere, sibi quædam non placuisse in illis partibus: *desiderium* est eorum, quorum absentiam dolemus, vel mortem adeo. G. *Tædium* sc. eras, cum ego in te navigabam, h. e. bello intereram: *Levis* sc. es, h. e. nunc desiderio tui commotus vehementer metuo, ne prorsus pereas. Z.

18 *Ob miserationem Bruti.* Vet. Schol.

19 *Nitentes, longe apparentes.* Vet. Schol. Ægeum pelagus maxime tempestuosum. Tanaquillus Faber Quinctiliano doctior Allegoriam improbat: Imo et magnus Bentleius, omnibus doctior, eandem amplectitur sententiam. B. *Interfusa æq.* mare quod est inter etc. Z.

ODE XV.

IN M. ANTONIUM ET CLEOPATRAM.

Exemplo Paridis luxuriosi Juvenis M. Antonium a Civili Bello deterret. (Similis vetustissimus liber Torrentii, MS. Gott. Landinus, Locherus etc. et probat allegoriam Sanadonus. Ac difficile est rem negare simpliciter: sed nec est, quo refellas eum, qui dicat, lusisse Horatium vel imitatione vel translatione adeo Græci Carminis. Equidem puto, si cogitavit Antonium et Cleopatram Horatius, illum modo cogitasse, nihil aliud. G.)

Tres primi versus Choriambici Asclepiadei, quartus Glyconicus.

Pastor cum traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
  Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite
Conjurata tuas rumpere nuptias,
  Et regnum Priami vetus.

2 Helenen *dant edd. Venet. Glar. Bentl. etc. vulgo exhibent* Helenam.

ODE XV.

1 Lenta navigatione, ob tranquillam tempestatem. *Hac Ode Bacchylidem imitatur; nam ut ille Cassandram facit vaticinari futura belli Trojani* (supple *mala*:) *ita hic Proteum.* Vet. Schol. B.

Nihil tale de Bacchylide Fabricio innotuit. Voluitne homo nominare Lycophrona, cujus Cassandra exstat? G. *Traheret*, duceret vi et invitam. Z.

2 Magis mihi arridet Latina Declinatio *Helenam hospitam*, quam Bentleii Græca *Helenen hospitam*, ob Ὁμοιοφωνίαν Poëtis gratam. Vide quæ diximus ad primam oden Anacreontis. B. *Hospitam* ξένην, quæ male audiunt. Sic *peregrina* Car. 3. 3. 20. G.

3 *Ingrato, Paridi*, ob moram. Vet. Schol. B. *Ingrato*, aut ventis aut Paridi *Schol. Acr.* Prior ratio de ventis præstare videtur. Nam sequitur *obrueret*, invitos coërceret et quiescere prorsus juberet. Z.

Obruit otio, h. e. posuit in quiete: Metaphora a sepultura vel somno.

4 *Fera*, funesta, maxime horrenda. Z.

5 Aliud agebat Vet. Schol. vel ejus exscriptor cum *Proteum* posuit, quid enim Proteo cum ventis? Horum enim imperium ad Nerea spectat, ut constat ex Onomacriti Hymnis, quæ vulgo Orpheo tribuuntur.

Ὃς κλονέεις Δηοῦς ἱερὸν βάθρον, ἡνίκα πνοιὰς
Ἐν μυχίοις κευθμῶσιν ἐλαυνομένας ἀποκλείεις. B.

Nereus vates etiam non minus quam Proteus. Ἀψευδέα καὶ ἀληθέα vocat Hesiod. Theog. 233. G. *Mala avi*, malo augurio, cum magno malo. Z.

7 *Inter* conjurare *et* conspirare *hoc interest, quod conspirare interdum bonorum est, conjurare malorum.* Vet. Schol. B. Ne fallat nos Grammaticus: *conjurare* etiam verbum est honestissimum. Vid. noster A. P. 411. Conjuraverant proci Helenæ, id est, principes omnes Græcæ juventutis, se defensuros quem Tyndarus elegisset sibi generum, et propulsaturos ab eo injuriam. G. *Rumpere*, h. e. solvere *nuptias*, et evertere *regnum*; est figura Zeugma. Z.

Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas et ægida
  Currusque et rabiem parat.
Necquicquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides:
  Necquicquam thalamo graves
Hastas, et calami spicula Gnossii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Ajacem. Tamen, heu! serus adulteros
  Crines pulvere collines.
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Urguent impavidi te Salaminius
  Teucer, te Sthenelus sciens
Pugnæ, sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. Ecce, furit te reperire atrox
  Tydides, melior patre:

17 Cnossii *ed. Lamb. et Bentl.* 21 excidium *codd. ap. Bentl.* 22 Genti *Cun. Codd. quondam ap. Bentl.* 24 Teucerque et *Bentl. Cun. ed. Venet.*

9 Nereus tanquam Vates claram habet eorum quæ prædicit visionem: Atque hæc causa suspirii est.

10 *Moves;* suscitas.

11 *Genti* pro domui.

Ægis pectoris est munimentum, habens in medio Gorgonis caput. Quod si in pectore numinis fuerit, ægis vocatur: si in hominis pectore, ut in antiquis Imperatorum statuis videmus, lorica dicitur. Servius, adnotante Jacobo Cruquio. B.

12 Rabiem, iram sævam, furorem bellicum. Z.

15 *Carmina divides*, h. e. tactis hinc inde fidibus modulos leges. B. *Dividere* carmina potius est per vices et alternis canere, ut pulchre ostendit Voss. ad Catull. p. 239. G. *Imbelli cith.* inepta ad canendas res bellicas, sed apta tantum ad res amatorias. cf. interprr. ad Iliad. γ'. 54. Z.

17 *De canna sagittæ fieri consueverunt.* Vet. Schol. B.

19 *Ajacem*, sc. Oïlei, qui ob celeritatem laudatur Iliad. β'. 527. *Serus*, sero, tandem, postquam te fortiores et meliores perierunt. Z.

20 *Pulvere collines* præsertim sanguine permixto, ne de re sicca dicatur *collinere:* ut Hectori tribuit Virg. Æn. 2. 277. *Concretos sanguine crines.* G.

24 *Teucer, te.* Sic legimus cum Dionysio Lambino et Jacobo Cruquio; alii *Teucerque et.* Bentleius mavult *Teucerque et*, quod minus videtur.

26 Erat Sthenelus Diomedis auriga et vir strenuus.

27 *Et hoc etiam inertiæ Paridis assignat, tantam esse moram, quanta eum faceret inveniri.* Vet. Sch. B. Hoc vult Scholiastes, victoriæ ita certum Diomedem, ita ignavum Paridem, ut de eo tantum laboret ille, ut inveniat; hic, ut fugiat. Invenisse Paridem Diomedi est vicisse. G.

28 Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. Inquit Sthenelus apud Homerum,

Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu;
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum classis Achillei:
Post certas hiemes uret Achaïcus
Ignis Iliacas domos.

36 Pergameas *habent codd. Glar. et ediderunt Cun. Sanad. et Iani, quia vulgari lectione* Iliacas *versus glyconicus violari videtur.* Z.

ODE XVI.

PALINODIA AD TYNDARIDEM.

Satisfacit Tyndaridi, h. e. Gratidiæ Unguentariæ Neapolitanæ, amicæ suæ, quam in Epodis sub Canidiæ nomine miserrime laceraverat. (Canidiam vehementer læserat Poëta Sat. 1. 8. tum Epod. 5 et 7 quos libros ante hunc scriptos ponit Bentleii ratio. Hæc ode palinodiam continet vel versam e Græca Stesichori (vid. no. ult.) vel imitatione expressam, quod indicat nomen *Tyndaridis*, et primus versus. Si omnino Canidiam s. Gratidiam respicit, de quo viderint, qui affirmant, hæc Palinodia: ad filiam illius directa videtur. Nam Canidiam jam anum fecit in superioribus. G.)

Metrum primis duobus versibus Alcaicum, tertius versus Dimeter Iambicus Hypercatalecticus, quartus Pindaricus Dactylicus.

O! MATRE pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum

citante Cruquio. B. Versus est Iliad. Δ. 405. pronuntiante illum Sthenelo pro se et Diomede, ad refellendam reprehensionem Agamemnonis.

31 Tanquam de cervo loquitur; altum fumante anhelitu; quod fit in summa lassitudine. Hic locus ab omnibus frustra tentatus, quod satis mirari nequeo, cum sit intellectu facillimus.

Mollis nunc pro *timidus* figurate.

32 *Quantum mutatus ab illo!* B. Objicit glorias suas *Paridi* sua Helena Iliad. Γ. 430. *Tuæ* dixit ut mox Car. 1. 25. 7. *Me tuo*, etc. G.

34 *Achillei et Ulyssei vetere Declinatione.* Vet. Schol. B.

Hæc est ira Achillis, quam canit Homeri Musa: qui dum pugnare recusat contra Trojanos, læsus ab Agamemnone, hanc illi moram et veluti laxamentum habent excidii. G.

35 *Certas*, h. e. fato destinatas. Z.

ODE XVI.

1 O! admirantis. B. Quidni et invocantis? Magis huc refert observasse, Ledam (uxorem Tyndari, Helenæ matrem) inter paucas pulchritudinis laude floruisse. V. G. Lucia. Dial. Mort. 18. Tyro, Helena, Leda, etc. G.

2 Crimen, vox mediæ significationis, et verum, et falsum scilicet. B. *Criminosis iamb.* quibus olim maledixi tibi ita commotus, quæ solet mirum in modum perturbare animum hominis. Z.

Modum, finem.

Pones iambis; sive flamma,
Sive mari libet Hadriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque, non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Tristes ut iræ: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Juppiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio gravi

3 *Solebant veteres quicquid detestabantur ut prodigia, vel in ignem, vel in aquam projicere. Hinc Nonius Marcellus, prodigium a porro adigere.* Torrent.

5 *Dindyma* Phrygiæ mons, ubi mater Deûm furiosis cerimoniis colebatur: hinc ipsa *Dindymene*. G. *Adyta*, occulta et remota templi loca, quo adire præter sacerdotes non fas est. Z.

6 *Incola Pythius* a mente sacerdotis quam incolit in dandis oraculis. Cruq. *Est autem post confessionem adhibenda excusatio.* Vet. Schol.

8 Pro *sic geminant*, Bentleius edidit, *si geminant*; notissimum est pulsationem Cymbalorum semper fuisse geminatam. Quid igitur hic facit *si?* Sic geminant, sic pulsando turbabant mentem. B. *Sic geminant* servandum puto, non modo quia est in omnibus libris, quod in Horatio magnam vim habet: sed quod multo poëticoteron videtur illo *si*. Qui in comparationibus poëtarum velit illam Grammaticam *ἀκρίβειαν* severe semper exigere, illum plane ad hoc judicium poëtæ veri non admiserint. Vid. v. g. Virg. Æn. 2. 496. it. 5. 144. Conf. Hor. Car. 3. 23. 18. Et quid absurdi est, si dixit Flaccus, Non sic quatiunt hastas suas Corybantes, ut tristes iræ arma quatiunt, quæ furor ministrat. Taceo quod poëta si voluisset illud dicere, quod placet Bentleio, positurus erat CUM *geminant*, non SI *geminant*. G.

9 *Tristes* jam pro diræ et funestæ, per Euphemismum. B. *Noricus ensis* non potest esse a Stesichoro, si ponamus etiam illius Palinodiam esse expressam. Ille potius Pontum et Chalybas nominavit, si tale quid scripsit. G.

10 *Mare naufr.* tempestas gravissima, quæ navibus naufragium infert. Z.

11 *Sævus ignis*, fulgur, s. fulmen, quod tantopere sævit et nocet. Z.

12 *Tumultu*, pro immani et confuso sono. B. Haud dubie intelligitur tonitru, editum una cum fulmine. Z.

13 Vox *Fertur* ostendit hanc fabellam ab Horatio non fuisse confictam. B. Similem fabulam habet in Protagora Plato p. 198. quæ huic potest occasionem dedisse. Consumserat Epimetheus omnia naturæ munera robur, celeritatem, ciborum et tegumentorum genera, in animalibus: coactus est Prometheus Diis suffurari ignem et artes, quibus demum ornati homines durare possunt. Horatius, Stesichorum forte secutus, convertit fabulam, et ab animalibus repetita quædam fingit. G. *Principi*, primo, unde hominem finxerat. Z.

14 Quod in formandis brutorum membris artem suam omnem exhausisset.

15 *Timorem a lepore posuit, a vulpe astutiam, a lupo rapacitatem, ab equo velocitatem, a columba libidinem, et ex reliquis reliqua, ac per hoc intelligitur nihil gravius esse homine.* Vet. Schol.

17 Atrei scilicet iræ. Falsus est Interpres Gallus cum credidit, Thyesten positum esse pro Atreo. B.

Stravere, et altis urbibus ultimæ
Stetere causæ cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem; me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, et in celeres iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

ODE XVII.

AD TYNDARIDEM.

Invitat Tyndaridem, sive Gratidiam, jam sibi reconciliatam, ad villam suam in Sabinis, elegantissime descripta loci amœnitate.

Metrum ut in Ode præcedente.

Velox amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, et igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.

18 *Altas urbes* dicit poëta ob adspectum, quia eminent et procul fere conspiciuntur. *Ultimæ*, principes, quæ solæ effecerunt ut etc. *Steterunt*, gravius est quam *fuerunt*. Dicitur enim de causa, quæ obtinet, superatis impedimentis. Z.

20 *Condendis atque evertendis civitatibus hæc consuetudo fuit, ut aratro fieret.* Vet. Schol. B.

21 *Insolens*, victoria ferox et elatus. Z.

22 *Mentem* nunc figurate pro *iram* posuit. B. *Mentem* plane Græco more θυμὸν dicit, quo nomine et animum et iram significari constat. Ad sonum vocis propius accedit Gr. *μένος*. G.

23 *Dulci* dixit, quia in juventute nimis nobis placere solemus. B. *Dulcem juventam* potius interpreter musteam, quæ effervescat facile.

24 *Celeres* per Dilogiam, quasi diceret et celeres et iracundos.

26 *Dum* pro *modo*.

27 *Recantantur opprobria cum mutato carmine laudibus corriguntur.* Vet. Schol.

28 *Animumque* ac si animo linqueretur Poëta, vel exanimaretur præ dolore. In hac Od. *imitatus est Stesichorum Poëtam Siculum qui vituperationem scribens Helenæ obcæcatus est, et postea responso Apollinis laudem ejus scripsit, et oculorum aspectum recepit.* Vet. Schol. Atque hinc est quod Gratidiam suam Tyndaridem vocat.

ODE XVII.

1 Hypallage Figura. Priscianus et Vet. Schol. B. *Velox*, celeriter, brevi. Z.

Defendit, propulsat. Henr. Stephanus.

Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes et thyma deviæ
Olentis uxores mariti:
Nec virides metuunt colubras,
Nec martiales hæduleæ lupos;
Utcunque dulci, Tyndari, fistula
Valles, et Usticæ cubantis
Levia personuere saxa.
Dî me tuentur; Dîs pietas mea
Et musa cordi est, hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle caniculæ
Vitabis æstus, et fide Teïa

5 Totum *e codd. quibusdam Lamb. edidit Bentl. quia* impune tutum *pareret tautologiam.* Z. 8 colubras *etiam Br.* G. *Ed. Venet. et alii libri nonnulli exhibent* colubros. Z. 9 *Sic ex MSS. Bentl. Cun.* hædilia *al.* G. 14 Hinc *est in edd. vett. Ven Glar. Lamb. etc.* Z. 18 ictus *pro* æstus *conj. Cun.* G.

5 Miror Bentleium atque alios posuisse *totum* pro *tutum*, cum sit Αἰτιατικόν. Ideo enim *impune* quia *tutum*. cf. v. 24.

Arbutum quem vulgo appellant. Vet. Schol. The Strawberry-tree.

7 *Olentis*, vox mediæ significationis, et bene scilicet et male.

Uxores festive. Ἀστειολογία. Vet. Schol. *Vir gregis ipse caper.* Virgil.

8 Optimi Codd. cum Vet. Schol. *Colubras.*

9 *Lupi in tutela Martis.* Vet. Schol.

Mire se torquent Interpretes dum legunt alii *hædiliæ*, alii *hædulei*. Ego censeo posse dici et *hædilis* et *hædĭlis* media brevi, ut *humilis*: et proinde hœdilia esse Adjectivum, subintellecto Septa. *Hædilia; septa hædorum.* Vet. Schol. Ἐμφαντικῶς. Ultima producitur ob sequentem liquidam, ut docte observavit Aldus Manutius. B. Cum *hæduleæ* sit in bonis libris; *hædilia* autem (quod nec ipsum aliunde videtur probari posse) duplici excusatione opus habeat; illud prætuli. G.

10 *Utcunque, quotiescunque.* Vet. Schol.

11 *Usticæ, Nomen Montis et Vallis; sic in Epistolis; Continui montes nisi dissocientur opaca Valle. Cubantis suaviter pro depressæ.* Vet. Schol. B. *Cubantis* i. supinæ. Absurde hic, ut fere semper, Harduinus auctorem accusat, a metro coactum absurda epitheta posuisse; *Supinæ* hic prius in mentem venit unicuique, quam *cubantis*, quod est abstrusius. G.

12 *Levia*, scil. aquarum decurrentium lapsu attrita. Z.

13 *Carmine dii superi placantur, carmine manes.*

14 Sive *hic* legas sive *hinc* tantundem fuerit. Bentleio placuit bis poni *hic*. *Hinc*, quidem mihi videtur commodius, et verbo *manabit* convenientius. B. *Hic* id est in prædio meo ad montem Lucretilem. Sic edidit et interpretatus est Landinus Flor. 1482. Quod Bentleius laudat Locheri editionem, voluit ille *hinc* scribi, ut ex interpretatione apparet, *ex isto agro.* G.

Metaphora, a Cornu Fortunæ, quo dicitur divitias consuesse largiri. Vet. Schol.

15 *Ad plenum*, elegans dictio. B. ut Virg. Ge. 2. 244. G.

16 *Honores*, munera dicuntur. *Aut aris imponat honorem.* Virg.

17 *Reducta*, Metaphora ab arcus nervo jam adducto. B. Non capio hanc metaphoram: simpliciter intelligo flexuosam, sinuosam. G.

18 Tei nascebatur Anacreon.

Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra; nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia; nec metues protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes injiciat manus,
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

19 Disces *codd. quidam ap. Bentl. perperam.*

ODE XVIII.

AD VARUM.

Laus et vituperium vini.

Metrum Pentametrum Choriambicum, ex Spondeo, tribus Choriambis et Iambo.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis, et mœnia Catili.

1 Nul. vere novo *Acron Fabricianus, ut Virg. Geo.* 2. 319.

19 Præ amore ægrotantes. B. *Uno,* unius Ulyssis amore. *Dices,* tu canes lyra æque molliter et venuste atque Anacreon. Z.

20 *Vitream, Mari vicinam.* Vet. Schol. Sic etiam alibi *vitreo daturus Nomina ponto;* pro cœruleo; is enim veteris vitri color. Perpetuum Epitheton.

22 *Duces* nunc pro hauries. B. *Ducere pocula* puto esse otiose et sensim bibere, ut diutius immoretur linguæ et palato saliva vini, et pleniorem jucunditatem adferat. G.

23 *Thyoneus a Thyone quæ et Semele dicta est, matre Liberi patris.* Vet. Schol.

Protervi dicuntur intemperantes et ignavi. Cicero, notante doctissimo Mancinello. B. Pulchre jungit Plautus Bacch. 4. 3. 1. *Petulans, protervo, iracundo animo, indomito, incogitato.* G.

25 Non censeo cum Jacobo Cruquio, Cyrum istum significare Tyndaridis virum zelo incitatum; verum turpem illum et publicum adulterum quem nominat Od. 33.

Male pro inhumane et sæve. *Dispari,* utpote feminæ viro impari. Commode *incontinentes,* quia protervum dixerat.

27 Pendentem et inter rixandum laceratam. B. *Hærentem coronam* hic (ut Ser. 1. 10. 49.) puto referri ad firmitatem, quæ scindatur potius, quam integra possit auferri. Indicatur ergo vis et injuria detrahentis. G.

ODE XVIII.

1 Ex Alcæo, cujus hic versus citari solet a doctis viris: *Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω.* Credibile est hunc fuisse Q. Varum Imperatorem, non Poëtam Cremonensem, quod tamen in medio relinquimus. B. L. Varum, Epicureum, Cæsaris amicum, intelligit Massonus, de quo Quinctil. 6. 3. 78. G.

2 Virgilio Catillus dicitur frater Tiburni

Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt solicitudines.
Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Evius;
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam; nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam: sæva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quæ subsequitur cæcus Amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

5 increpat *Brod. etiam et coll. Sax.* C. increpet *ed. Glarean.* 7 Ac. *Bentl. e codd.* 13 dium *ed. Glar.* 14 *et* 15 sui et Adtollens *Cuning. it. ed. Glar.* Extollens *coll. Sax.*

primi Tiburis conditoris. Epexegesis Figura.

3 *Siccis pro sobriis.* Vet. Schol.

Metaphora a conviviis. B. Sensus est: res humanas Deus ita instituit, ut, qui vinum non bibant, hi vitæ incommoda sentiant. Z.

4 *Ὅταν Βάκχος ἐσέλθῃ Εὕδουσιν αἱ μέριμναι.* Anacreon.

5 *Crepare, assidue de re aliqua loqui.* Lambin. Ante Lambinum legebatur *increpat.*

6 *Decens* modo de forma dicitur; alias de moribus. *Sit formosa, decens.* Juvenal.

7 Bentleius de ingenio suo reposuit *Ac.* Sed exceptivum *At* magis placiturum est.

Magis temerarium *transiliat* quam transeat.

8 *Rixa Jurisconsultis est pugna a verbis orta.* Torrent. B.

Ad Pirithoi nuptias invitati Centauri vino et amore saucii turbarunt omnia. Describit more suo illam cum Lapithis (Thessalica gente) pugnam Ovid. Met. 12. 210. G.

9 *Λιτότης* est, *cum minus dicitur, plus intelligitur.* Vet. Schol. Sithonia ab Æmo ad Istrum. Torrent.

10 *Exiguo fine,* i. e. *Nulla differentia.* Vet. Schol. Non fine libidinum, sed avidi libidinum. B. *Avidi libidinum* quarumcunque cum sunt ebrii, nullo *fine,* certe *exiguo, fas atque nefas discernunt,* sed ruunt, quo fert impetus. Itaque non probo conjecturam eruditi amici mei, pro *avidi* legentis *madidi.* G.

11 Bacchum candidum vocat, quia in vino veritas: Candidi sunt puri et simplices, nihil habentes obscuri.

Βασσαρεὺς quasi Βατταρεὺς, lingua titubans vel blæsus, ut Βρόμιος a Βρόμος et Βρέμειν. De Bassaride seu talari veste Bassaræ Lydiæ oppido confecta nihil constat. B.

Bassareus Harduino obscenum est ex בצר (voluit בשר) ut accipitur Ezech. 23. 20. Huc etiam refert verbum *quatiam* castus senex, et totum hunc locum vult in posterum omitti, et reliqua id genus. G.

12 Quatiam *pro* moveam, *quia in sacrorum renovatione commovebantur simulachra.* Vet. Schol. imo et in Pompa circumferebantur.

Cistæ sive Arcæ Bacchi pampinis et hederæ foliis opertæ, quas nefas movere. Torrent. *Non arcana naturæ proferam: vult per Allegoriam intelligi se per vinum secreta non prodere.* Vet. Sch. Inest igitur Dilogia.

13 Mixta sunt sacra Bacchi cum sacris Matris Deûm. B. *Sæva tene,* etc. h. e. compesce tympana et cornua tua, quæ immodice sumto vino homines adigunt ad insaniam, seu, fac ne ebrius fiam. Z.

ODE XIX.

AD GLYCERAM.

Horatius ob intermissum aliquamdiu amorem vehementius amat. Conf. argumentum I. 6.

Metrum primo versu Glyconicum, altero Choriambicum Asclepiadeum.

Mater sæva Cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et lasciva licentia
Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus aspici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, turaque
Bimi cum patera meri:
Mactata veniet lenior hostia.

2 Jubent *codd. quidam ap. Bentl.* *Pro* Semelæ *vulg. quod primus recepit Lambinus, græcam formam Horatio usitatam ex edd. vett. cum Bentl. revocavi.* Z. 8 Libentia *conj. Bentl.* 12 attinet *Brod. imperson.* G. 14 thura *edd. vett.*

ODE XIX.

1 *Sæva,* Venus quæ miserum in modum solet vexare amantes. cf. infra IV. 1. 5. Z.

8 *Licentia, Otium.* Vet. Schol. Fortasse tempus erat festum. B. *Lasciva,* ad amorem impellens. Z.

5 Urit, macerat, occidit.

7 *Protervitas; superbia, fastidium.* Vet. Schol. a pro et torvus.

8 *Nimium,* miserabiliter proferendum.

Lubricus aspectu mire dictum; vultus enim cum aspicitur in libidinem proclives facit viros. Vet. Schol. Cruq. B. *Lubrica via,* in qua facile est labi. G.

10 Κύπρον ἱμερτὰν λιποῖσα καὶ Πάφον περιῤῥύταν. Alcman adnotante Cruq.

11 *Versis. Et missam Parthi poscunt in tergo, sagittam.* Vet. Schol. B. V. Car. 2. 13. 17.

12 Τί δέ μοι λόγων τοσούτων τῶν μηδὲν ὠφελούντων; Anacreon, quem hoc loco imitatus est, *Jucunde nihil ad se pertinere ait alia.* Vet. Schol.

13 Mos erat aras, præsertim privatas, ex viridibus cespitibus erigere.

14 *Verbenæ,* omnes herbæ vel frondes e sacris locis petitæ, quæ consecrandis altaribus utiles habebantur.

16 Aliquando etiam Venus colebatur sanguine, ut ostendit Cruquius contra Servium.

Veneri scilicet mactata hostia Glycera lenior veniet. Vet. Schol. Jucunde etiam *veniet* pro *fiet.*

ODE XX.

AD MÆCENATEM.

Probabile est Mæcenatem per literas invitasse se ad Horatium, atque eum per ludum et jocum tali modo respondisse.

Metrum Sapphicum.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
Cum tibi plausus,
Care Mæcenas eques; ut paterni
Fluminis ripæ, simul et jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, et prælo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

5 Clare *conj. Bentl.* 9 Cæcubam *codd. Lambini quidam, edd. Sanad. et Iani, non male, adeo ut referatur ad seq. uvam.* Z.

ODE XX.

1 *Vile pro non vetusto videtur dixisse: alioquin Sabinum vinum si vetustum sit, non est vile.* Vet. Schol. Tradit Athenæus Sabinum vinum esse omnium levissimum, ut notavit Cruquius.

Hinc patet omnes Cantharos non fuisse ejusdem magnitudinis. Cantharus ansatus erat, ut vel ex Virgilio patet; *attrita pendebat Cantharus ansa.* A Jug.

2 *Ut inde traheret aliquid suavitatis.* Vet. Schol.

3 Linebant ora cadorum pice, resina, gypso admixtis corticibus.

Diximus et supra claros et bonæ existimationis viros plausu populi solitos fuisse excipi, malos autem exsibilari. Vet. Schol. B. *Cum tibi plausus,* haud dubie propter sanitatem recuperatam. cf. infra II. 17. 26. Z.

5 *Carum* Mæcenatem non sibi tantum, sed populo Rom. dicere voluisse poëtam, pulchre observatum Christio. G.

Constat Mæcenatem in equestri dignitate sua voluntate permansisse, cum utique facultas lati clavi pateret. Vet. Schol. B. *Paterni fluminis,* Tiberis ex Etruria venientis, unde quoque Mæcenas originem duxerat. Ad hujus ripam situm erat theatrum Pompeianum, unde hic plausus datus est. Z.

8 Sic echo vel vocem repercussam etiam describit supra 12. 4. G.

11 *Temperant* posuit ob mixturam aquæ calidæ, vel frigidæ; vel etiam nivis.

ODE XXI.

Jubet ter novem nobiles pueros atque puellas Apollini et Dianæ, in quorum Tutela Imperium P. R. erat, Hymnum pro incolumitate hujus Imperii atque Augusti cantare, Ludis Sæcularibus, ut Vet. Scholiastæ videtur; fortasse horum Natali die. (Nihil hic est, quod ad ludos sæculares conveniat, quin æque commode ad quodcunque sacrum Apollinis ac Dianæ queat referri. Choros puerorum et puellarum in aliis quoque sacris esse, docet v. g. Car. 4. 1. 25. G.)

Metrum duobus primis versibus Choriambicum Asclepiadeum, tertio Pherecratium, quartoque Glyconicum.

DIANAM teneræ dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam fluviis et nemorum coma,
Quæcunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.

5 comam *etiam Schol. Gott. et Flor.* 1482. 8 Cragi *post al. Bentl. Cun.* Gragi *MSS. et primæ editt.*

ODE XXI.

1 Cantando dicite. B. Alternis canere jubet mares et feminas sui sexus Diis, vid. etiam Car. 3. 28. 9.

2 *Intonsum,* h. e. perpetuo Juvenem. Juvenes enim non tondebantur nisi sumta toga virili, h. e. ineunte anno ætatis suæ decimo septimo, vel etiam decimo quarto in prævatura pubertate.

4 *Penitus, funditus:* Vet. Schol. Ob tam pulchros liberos scilicet.

5 Equidem cernere non possum cur Bentleio placuerat *nemorum comam* pro *coma,* neque vidit Poëtam rediisse ad *Dianam,* quam primum nominaverat. B. *Nemorum coma,* nemoribus, quæ arboribus sunt densa, quæ quidem loca amœna, et Dianæ imprimis grata, sunt in Algido ob umbram frigido; in opacis silvis Erym. et Cragi viridis. Igitur cum nemora sint partes silvarum in illis montibus, non opus esse videtur, ut pro *silvis* conj. *arvis* cum Sanad. aut *clivis* cum Jan. Z.

6 In montibus, Algido, Erymantho et Crago, maxime colebatur Diana.

8 Omnes MSS. habebant *Gragi* pro *Cragi.* Torrent. Sic et Vet. Schol. B. Edidi *Cragi* cum edd. Venet. Lamb. Bentl. et aliis, quia græce per K. scribitur. Z.

9 *Tempe in honorem Apollinis merito laudatur, quod ibi laurus plurima sit,* Vet. Schol. B.

11 *Insignem,* ornatum, conspicuum. *Fraterna lyra,* qua donatus Apollo erat a Mercurio fratre, qui invenerat. Z.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo et principe Cæsare, in
Persas atque Britannos,
Vestra motus aget prece.

14 a populo, principe Cæsare, *omisso* et, *edidit Jan. ex conj. Scaligeri.* 16 mitis *conj. Jan.*

ODE XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Poëta se Stoicum profitetur, dum numinum Providentiæ tribuit, quod immanis lupus in Sabinis se inermem fugerit. (Homo innocens tutus est in summis periculis. Nam dum ego Lalagen meam cano aliquando; lupus immanis me fugit inermem. Quare eam amabo ubique terrarum. Z.)

Metrum Sapphicum.

INTEGER vitæ scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis neque arcu
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra:
Sive per Syrtes iter æstuosas,

2 Mauris *Gott. Zar. Bentl. Cun.* [† *vid. Heins. ad Ovid. Fast. V.* 580.] Mauri *etiam Brod.*

13 Apollo et Diana, 'Αλεξίκακοι, sive Averrunci sunt. Deos nunquam iræ suæ pœnitet, neque pœnas condonant: nonnunquam in pecudum, vel etiam hominum capita, intercessione *Averruncorum potissimum, supplicia devolvunt.* B. Ingeniose Bentleius *Hæc bellum*; ut referatur ad Dianam, quemadmodum illud de fame et pesti ad Apollinem. Vellem ostendissent viri docti, a quoquam veterum sic distributas esse provincias. Quod enim laudat Bentleius Callim. H. in Dia. v. 133. illud oppido infirmum esse inspicienti locum apparet. Felicitatem temporum a DIs præsidibus temporum, a Sole et Luna, generatim petunt: in primis a Sole, duce anni et siderum. G.

15 Notandum hic Britannos nostros æquari Parthis, quos jam per Synecdochen Persas appellat. B. Breviter, *Persæ* proprie dicti ante victoriam Alexandri et post instauratum ab Artaxerxe A. C. 230 imperium; medio tempore *Parthi*, etc. G.

ODE XXII.

1 *Integer*, intactus, ab antiquo Verbo *Tago*, quod pro tango.

Gentiles se innocentes et diis caros credebant, si a perjuriis, cædibus et rapinis immunes essent: reliqua vitia cum diis ipsis habebant communia.

2 Inusitatior lectio maxime placet Bentleio, ideoque reposuit *Mauris jaculis* pro *Mauri jaculis*, invenuste. B. Imo *Mauris* est in codd. optimis et edd. vett. Venet. Lamb. aliisque. Est quoque sono gratior lectio et exquisitior sensu, quam vulg. *Mauri.* Z.

5 *Syrtes* et terra et mari mobiles sunt arenæ, a Σύρειν, quod *Verrere est.* *Syrtes Africæ loca sunt arenosa.* Vet. Schol. Cruq. *Nec responsa dabat Libycis in Syrtibus Ammon.* Prudentius notante Torrentio.

Æstuosas, nimio sole ferventes. Vet. Schol. B.

Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit æsculetis,
Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor æstiva recreatur aura,
Quod latus mundi nebulæ malusque
Juppiter urguet;
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;

11 expeditus *etiam Flor.* 14 Daunias *MSS. ap. Bentl. it. Coll. Sax. MSS. Gott. tum cdd. Flor. Locher. Fabric. Cun.* Daunia *in Ro. Steph. Henr. Steph. Lambi. Bentl. Talb.* G. *it. Venet. sed Baxter. c. codd. quibusdam legit* Daunia latis, *male.* Z.

6 *Inhospitalem*, ἄξεινον, qui sine periculo adiri nequit. Z.

7 *Fabulosus, de quo multa finguntur miranda per fabulas.* Vet. Schol. [†imo *clarus*, nam *fabulosus* etiam celebritatis et famæ vim habet. v. Bentl.]

10 *Meam Lalagen* cum dicit poëta, refellere mihi videtur Sanadonum, qui existimare potuit, laudari a Poëta Speratam Aristii, ad quem scribit. Nec ausim dicere, eandem esse Lalagen, et eam de qua Car. 2. 5. Pulchre Harduinus, credo, ut expiet Bassarea illum suum 18. 11. hic ait Lalagen esse pietatem Christianam: cur? quia alteri rei vel personæ non conveniunt, quæ hic prædicantur. Aliquando ergo tamen pia est illa cohors nebulonum, tot fraudum rea, quæ nobis confinxit Horatii Odas et Æneida, et reliqua, quæ pro antiquis hodie habemus bardi homines. G.

11 Muretus, Lambinus, Torrentius cum Vet. Schol. legunt *expeditis*, non *expeditus*. Bentleius vult retineri *expeditus*: raro ille agnoscit Horatianam Hypallagen.

14 Appuli Græcis Dauni, auctore Strabone, ut puto, corrupte pro Danai. Advertendum etiam *a* in Daunia produci sequente liquida *l*, ut supra in *Hædilia*. Frustra sunt qui legunt *Daunias* et *Daunia in*, contra fidem optimorum Codd. atque in his est Bentleius. B.

Illud de producenda brevi vocali ante liquidam Homericum est, non, puto, Horatianum. *Daunias* videbatur mihi eruditius, quam ut librariis deberetur. Græca amat Horatius: et si *Appias* non displicuit Romanis auribus de personis usurpatum; nec *Daunias*, credo, illas de regione dictum offendit, cum *Troada* et *Hellada* et *Cycladas Sporadasque* audire assuetæ essent. G.

Esculus est Græcorum φηγὸς sive quercus, cujus glandibus antiqui mortales vescebantur.

16 Festive posuit *Arida nutrix;* quædam enim sunt aridæ nutrices. B. *Arida* est sicca ob aquæ penuriam. Z.

17 *Pigris*, incultis et sterilibus ob frigus. Z.

18 *Recreatur, perflatur.* Vet. Schol. Cruq.

20 Major Jupiter Cœlum est, minor autem Sol. B. *Malus Jupiter* de cœlo sive aëre, ut *hibernus, humidus, pluvius* apud bonos poëtas. G.

22 Ex veterum opinione. B.

Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

ODE XXIII.

AD CHLOEN.

Puellam quondam imperitam et subrusticam sub Chloës nomine deridet. (Puellam jam viro maturam pellicit ad amorem, eamque comparat cum timido hinnuleo. Z.)

Metrum duobus primis versibus Choriambicum Asclepiadeum, tertio Pherecratium, quartoque Glyconicum.

VITAS hinnuleo me similis, Chloë,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et siluæ metu.
Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertæ,
Et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera

5 vitis inhorruit ad ventum *Muretus e codd. sed Bentl. conj.* vepris inhorruit etc.

Zonam torridam nempe habitari negabant propter intolerabiles æstus, quod satis refellunt experimenta posteriorum, et ipsa ratio perpetui æquinoctii. G.

23 Expers scilicet omni metu, Figura Παρὰ προσδοκίαν: materiam gravem semiepicureus risu claudit: Et imitatur Poëtriam Sappho,

Καὶ πλασίον ἀδὺ φωνεύ-
σας ὑπακούει,
Καὶ γελάσας ἱμερόεν—

ODE XXIII.

1 Longe elegantius *Vitas*, quam *Vitat;* atque ita legitur in Vet. Schol. Cruquii; Estque imitatio quædam Anacreontis.

Πῶλε Θρηκίη τί δή με
Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα, etc. B.

Laudant alii rectius illud Anacreontis:
Ἅτε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνόν, ὅς ἐν ὕλῃ κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ἀπὸ ματρὸς ἐπτοήθη. Z.

6 *Hypallage*, pro *Veris adventu folia mota inhorruerunt.* Vet. Schol. *Inhorruerunt, commota sunt et tremuerunt.* Vet. Schol. Plus nimio in hoc loco se torserunt Interpretes, dum nodum in scirpo quærunt. Folia autem modo dicit anni superioris folia, jam vento arida facta. Eruditissimus Bentleius de suo ingenio miram cudit Lectionem, nullis suffragantibus Membranis. Sic autem se habet;—*seu mobilibus vepris inhorruit ad ventum foliis;* quam quidem Lectionem necesse est et fictam esse et nauci. B.

Bentleio tanto minus auscultandum putabam, quod *veris* tempus pulchre convenit parvis hinnuleis. Iidem Zephyri, qui vernam temperiem faciunt, etiam folia siccant primo ab hiberno madore, deinde erigunt et sibi habent ludibria. *Adventus veris* potest totum ver complecti, quod bene monet Christius. G.

9 Insurgit jam.

Aspera proprie de dentibus; Metaphorice etiam mores asperi dicuntur.

Gætulusve leo, frangere persequor:
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro

ODE XXIV.

AD VIRGILIUM.

Erant Horatio et Virgilio duo corpora, una anima, unus idemque dolor; ut vel ex hac aurea Threnodia, qua Quinctilii Vari Cremonensis, Virgilii cognati atque sodalis, obitum miserabiliter deflet, manifestissime patet. Consolatio est ad Virgilium scripta.

Metrum tribus versibus Choriambicum Asclepiadeum, quartoque Glyconicum.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Præcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quinctilium perpetuus sopor
Urguet! cui Pudor, et Justitiæ soror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?

8 inveniet *etiam Br.*

10 *Frangere* jam pro discerpere. *Frangunt tauros*, inquit Solinus de Canibus, citante Torrentio. B.

Add. Heins. ad Claudian. Stil. 2. 21. G.

12 *Sequi* frequentissime usurpatur pro quærere; unde nostratibus, To seek.

ODE XXIV.

1 Statim ab initio vel ipsis Philosophis indignatur ob solam consolandi voluntatem. *Est aliquis et dolendi decor: hic Sapienti servandus est, et quemadmodum in ceteris rebus, ita et in lacrimis aliquid sat est.* Seneca, ut docte admonuit Mancinellus. B. Sensus est: Quomodo luctum ob tam carum hominem nobis turpitudini ducere possumus aut modum in eo servare? Z.

2 Immittit jam dolori suo totas habenas. B. *Præcipere* est capere aliquid præsente alio, et sic illum docere, quomodo tractandum illud sit, ut *præire*. G. Implorat Musam ob rei magnitudinem. Z.

3 *Liquidam, puram, dulcem sive canoram.* Schol. Z.

4 Cithara triangularis lyra Decachorda, quale Δ: haud absimilis erat *Harpæ* nostræ, et Syrorum *Sambucæ*. B. Vellem hæc auctoritate confirmasset vir doctus. G.

5 Ægre patitur se adduci ad credendum. B. Vid. Sat. 2. 5. 101. G. Hinc incipit Musæ cantus lugubris. Z.

Elegans et miserabilis somni Periphrasis; Estque Figura Euphemismus in voce *sopor*, quia odio erat nomen mortis.

6 Ut non amplius palpebras aperiat. B. *Urguet*, constrictum retinet. Z.

7 *Nuda, quæ nil occulti habet, ut egeat tegumento.* Vet. Schol. Cruq.

8 *Quando acuta prima syllaba vim interrogativam habet.* Vet. Sch. Hinc discimus dici et *quándo* et *quandò*.

Bentleius autor est se in plus decem Codicibus reperisse *inveniet* pro *invenient*: quæ Lectio tamen nobis minus probabilis videtur,

Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
Poscis Quinctilium deos.
Quod si Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! SED levius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.

9 Ille quidem *edd. Venet. et Glar.* 13 Quid? si—num vanæ *etiam MS. Gott. Br. Lambi. etc. Al.* Quod si—non vanæ. Num *etiam Talb.* G. *Cum Bentl. et aliis e codd. et vett. edd. recepi* Quod si—non vanæ, *quia interrogatio intempestive obtundere videtur lugentem Virgilium.* Z.

cum *Pudor*, *Fides*, et *Veritas* pro trium Numinum veniant Personis, quibus ob eam rem convenientius erit Plurale Verbum. B. *Inveniet* convenit constanti Horatii consuetudini, velut Carm. I. 2. 38: I. 3. 3: I. 6. 10. etc. Ergo recepi. Z.

9 *Occidisse magnos et probatos viros dicebant.* Vet. Schol. B. Nimirum ut solem, ut sidera. G.

10 Nigidius (ut refert Gellius 13. 25.) in *Valeri* in Casu Vocandi scripsit, summo, i. e. acuto tono esse primam, deinde gradatim descendere: sed siquis nunc (inquit Gellius) Valerium appellans in Casu Vocandi secundum id præceptum Nigidii acuerit primam, non aberit quin rideatur. Notavit doctissimus vir Ant. Mancinellus.

11 Quod suum est Dii reposcunt. B. Quoscunque vidi interpretes, illi hic sibi deprehendere videntur locum communem Lucretii, *Vitaque mancipio nulli data omnibus usu:* quod mihi videtur contrarium sensui poëtæ, qui *frustra pium* fuisse ait Virgilium in *credendo* h. e. commendando DIs Varo suo. Plane *creditum* sumit ut supra 3. 5. *Navis quæ tibi creditum debes Virgilium.* Ita DI Virgilio debebant creditum sibi et commendatum piis illius precibus Quinctilium: quem vita functum ab illis poscit cum expostulatione quadam. Quo usque progressæ sint iræ hominum ita debitos sibi homines reposcentium, docet Sueto. in Calig. c. 5. de Germanico, *quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subversæ deûm aræ, Lares a quibusdam familiares in publicum ejecti.* Hoc est *intentare DIs manus* Senecæ de clem. 1. 25. extr. Ut Augustus inclamabat alterum Varum, *Vare redde legiones!* Sueto. c. 23: ita clamabat Virgilius, *DI reddite Varum.* Nimis naturale est stultitiæ humanæ accusare deum. G.

15 Hæc ad Eurydicen referuntur; de qua elegantissimum Episodion, apud Maronem Georgicorum fine, quem statim adi.

16 *Horrida*, ab effectu, Metonymice.

18 Antiptosis Dativi pro Accusativo.

19 *Durum!* luctuosa confessio et invita. Pium est pati quod dii voluerint. Sapientis etiam quod corrigi non potest: Esto sane; veri tamen doloris aculei solo tempore hebetantur.

20 *Nefas* jam pro impossibile est.

ODE XXV.

AD LYDIAM.

Sub Lydiæ nomine amicæ cuidam suæ jam vetulæ, olim autem nimis arroganti, furiose insultat.

Metrum Sapphicum.

PARCIUS junctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt; amatque
Janua limen,
Quæ prius multum facilis movebat
Cardines: audis minus et minus jam,
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?
Invicem mœchos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Threcio bacchante magis sub inter-
lunia vento

2 Jactibus *coll. Sax.* 7 longam—noctem *conj. Bentl.* longa nocte *coll. Sax.* 11 Threcio *Gott. Flor.* Thracio *al.*

ODE XXV.

1 *Junctas fenestras* intelligo valvis clausas, ut *jungi ponte* dicuntur flumina. Fenestra proprie foramen est. G.

Quatiunt jam pro feriunt; ut alibi, *Alterno terram quatiunt pede.* B.

2 *Protervi, insolentes, superbi.* Vet. Schol. B. Malim cupidos intelligere, procaces, intromitti petentes, indignantes se excludi. G.

3 *Amatque janua limen;* Festiva Emphasis, quasi diceret, facit hoc janua limini, quod tibi olim amatores tui. *Non recedit a limine.* Vet. Schol.

5 Vet. Schol. optimique Codd. legunt *facilis* non *faciles. Facilis, uncta ne resonaret.* Vet. Schol.

6 Amara vox *jam.*

7 Particula aliqua amatoriæ cantilenæ, quam (ut notavit Torrentius) Παρακλαυσίθυρον Græci vocabant; nostri homines, A Serenade. Mirum est magnum Bentleium de *Me tuo longas pereunte noctes* fecisse *Me tuo longam pereunte noctem.* "Satis erat (inquit ille) de una illa nocte queri." Unde novit vir doctus Παρακλαυσίθυρον istam cantilenam fuisse a cantante ipso confectam, neque alius cujusdam viri vel veterem?

Dilogia est in voce *pereunte,* præ amore scilicet et frigore.

9 *Invicem* jungendum cum *arrogantes.* Arrogans est qui nimium sibi placet, aliosque vilipendit.

Amatores jam *mœchos* vili nomine appellat, per Catachresin.

10 *Solo* jam posuit pro obscuro. B. *Levis,* deposita gravitate omni et honestate. G.

Angiportus qua nihil possit agi. Varro. *Vicus sine exitu.* Vet. Schol.

11 *Sub interlunia,* recte *quia tunc fere concitantur tempestates.* Vet. Schol. Pulcherrima Allegoria, quasi diceret, sicut enim emortua jam Luna magis bacchatur gelidus

Cum tibi flagrans amor, et libido
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulcerosum;
Non sine questu,
Læta quod pubes hedera virenti
Gaudeat pulla magis atque myrto;
Aridas frondes Hiemis sodali
Dedicet Euro.

Boreas; ita emarcescente jam forma magis sævit frigidus anilis amoris furor. Hoc ostendunt sequentia. B.

Laudatus commodum a viris doctis Veget. de re mil. 5. 10. *Interluniorum dies tempestatibus plenos—etiam vulgi usus intelligit.* Ceterum Scaligeri reprehensionem hujus loci, quæ induxit Bentleium, ut *bacchante* in *bacchata* mutare cogitaret, facile, puto, effugimus interpunctione sublata, quam posuunt omnes, quod sciam, post versum 12. Hoc dicit poëta, *Flebis, o Lydia, cum tibi amor et libido, quæ* etc. *magis Threcio vento sub interlunia bacchante, circa jecur saviet.* Nihil hic non dignum Horatio, nihil difficile, nisi quod aliquantum dilata à *cum* videtur nubem objecisse hominibus. *Threcius ventus* Boreas, cum *Threce* s. Thracia Græciæ septentrionalis sit. Nec tamen dissimulandum Vet. Schol. Brod. *Bacchante, id est, faciente te bacchari*, quasi ventus ille furorem augeret. G.

14 *Furiare verbum fictum videtur. Ante omnes furor est insignis equarum.* Virg. Ge. 3. 266. Vet. Schol.

15 *Ulcerosum, ex contemptu.* Vet. Schol. Vetulæ veterem libidinem Metaphorice significat.

17 Bene *læta* cum sit subjecturus *virenti*. Ordo est, gaudeat virenti hedera atque myrto magis pulla hedera atque myrto: Male enim distinguitur post *gaudeat*. Pullus color est aridarum frondium, quæ Allegorice significant vetulas ætate frigidas, et emarcidas.

18 Discedendum et hic fuit a Baxtero et a Salmasio ad Soli. p. 674 *pullam* nigram interpretante. Recte *pulla myrtus* a Scholiaste Cruquiano explicatur *succrescens et tenera*, et in Schol. Gott. *novella.* Sic pulchre respondet *virenti ederæ.* Hanc vim esse nominis declaravi ad Cato R. R. 151. 2. Sensus igitur est, juventutem magis gaudere coronis ex virente hedera et pulla myrto, etc. Sic *pulla ficus* Epod. 16. 46. G.

19 Notum est Hiemem nomen esse numinis: Erant autem Deorum Assessores quidam quos Συνθρόνους atque Παρέδρους Græci nominabant. B. Vid. Car. 3. 18. 6. G.

20 Hebrum per dilogian dicit et Thraciæ fluvium, et vetulum quendam mœchum, de quo vide Lib. III. Od. 12. *Liparæi nitor Hebri. Dedicet, deputet.* Mancinellus. Quis hic probet Rutgersii atque Bentleii *Euro*, pro *Hebro*, nulla cum veterum librorum auctoritate? B. Coronas, etiam si sint ex edera et myrto, *aridas* juventus hilaris *Euro dedicat*, i. temere objicit, ut fiant ludibria ventis, quales *hiemem* i. procellas comitari solent atque efficere: uti mox *tradit ventis tristitiam* 1. 26. pr. uti vulgo *Vulcano dedicantur*, quæ cremantur. Nempe recepi lectionem, cujus historiam et patrocinium vid. apud Burm. ad. Æn. 1. 317: cui hoc addendum est, in codice editionis Flor. 1482 f. qui penes me est liberalitate Illustrissimi Hardenbergii, ab antiquissima manu, seculi nisi omnia me fallunt XV. jam adscriptum esse *Euro*, quæ res haud paullum me movit, ut post Bentleium et Cuningamium eam lectionem reciperem. Quæ dici erudite pro *Hebro* possunt, dixit post Johnsonum Christius. Ille ingeniose sane advocavit morem capillos dedicandi fluvio, cujus fundus est Il. ψ. 142. Nuperus editor Anglus, qui figuris exornatum dedit Horatium 1749, *dedicat igni* jubet nos legere. Pareat, qui volet. G.

ODE XXVI.

AD ÆLIUM LAMIAM.

Ælium Lamiam primæ nobilitatis virum et Pompeianum, Reipublicæ curis implicitum, au res hilares hortatur.

Metrum duobus primis versibus Alcaicum, tertius versus Iambicus Dimeter Hypercatalecticus, quartusque Pindaricus Dactylicus.

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis, queis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridatem terreat, unice
Securus. O quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplea dulcis: nil sine te mei
Prosunt honores: hunc fidibus novis,

3 quis *edd. vett. et sunt qui de nominativo accipiant, male. hinc et natum istud* qui, *quod in paucis codd. reperit Bentleius.* 4 oræ et *Ascens. et Bonfin.* 5 Mithridatem *ed. Venet. et quidam codd. ap. Lambin.* Tyridatem *ed. Glar. et Schol. nos cum Bentl. et Ian. formam. gr. recepimus. vulgo* Tiridatem. Z. 9 *MS. Gott.* Piplea, *sed ultimæ literæ superpositum antiqua manu* i. S. G. *Bentleius emendavit* Pimpleï, *quia* Πιμπληῒς *sit Musa, sed* Pimplea *dicatur de loco.* Z. 10 Possunt *Rutg. Bentl. Cun. it. ed. Venet. et Jani.*

ODE XXVI.

2 *Tradam ventis,* pro *obliviscar* proverbiali sermone dicitur. Servius. Imitatus est hoc loco Anacreontem.

Τὸ δ' ἄχος πέφευγε μιχθὲν
Ἀνεμοτρόπῳ θυέλλῃ. B.

Protervis, pro libidine et temere jactantibus et vexantibus. Z.

3 *Queis* exprimendum curavi, ut melius appareat, esse dativum plur. Recte enim Vet. Schol. et Landinus observant, sensum esse, a quibus metuatur rex Scytharum. G.

4 Hoc tempore Phrahates a Tiridate ob sævitiam regno pulsus cum ingenti Scytharum exercitu reditum minabatur.

5 Hoc unice terrebat Tiridatem, ne Augustus (quod boni omnes verebantur) a partibus suis non staret; quod Hercules, neque fecit. B. Vid. Justi. l. 42. extr. G.

6 *Securus, amotus a cura.* Vet. Sch.

Fons *integer* illimis est. Curis liberum oportet esse Poëtam. B. Malim, unde nemo transit, ut mox v. 10. *fidibus novis.* G.

7 Bene *apricos,* h. e. non tristitia contractos. Cum sol se aperit, flores etiam se aperiunt.

9 Pimpleum, Libethrum et Pieria, olim Thraciæ, postea Macedoniæ montes fuerant et Musis sacri: in plerisque hujusmodi montibus erant etiam sacri fontes ejusdem nominis. "Omnes qui nunc exstant Codices (inquit doctissimus Bentleius) aut *Pimplea* habent aut *Piplea;*" unde igitur ille novit legendum esse Græca Declinatione *Pimple* hoc loco?

10 Cur magis probem *possunt* quam *prosunt,* cum idem fere valeant? Nil tam placet Bentleio quam quod paucis commendatur autoribus, et quod in obscuro latet.

Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

ODE XXVII.

AD SODALES.

Horatius illiberales et cerebrosos convivas reprehendit, et ostendit non esse rixandum inter pocula, sed de rebus suavibus fabulandum.

Metrum ut in præcedenti.

Natis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.

5 acinacis *etiam MS. Gott.*

Bene *honores;* sunt enim honores deorum, et munera hominum. Veteres credebant se sacrari coronis et vatum carminibus.

Novis dixit, quia subjecturus erat *Lesbio plectro:* h. e. Alcæi et Sapphus, Romanis hactenus incognito. Erat autem plectrum acuminati bacilli forma.

ODE XXVII.

1 Sensus sumtus ab Anacreonte in Libro Tertio:

Ἄγε δῆυτε μηκέθ' οὕτω
Πατάγῳ τε κἀλαλητῷ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ
Μελετῶμεν. Vet. Schol. Cruquii.

Natis, ad hoc factis. Vet. Schol.

Scyphus Herculis, ut Cantharus Bacchi: Mancinellus. [illegible]

2 *Tollite,* auferte; in Verbo Adverbium est fastidiendi; quasi diceret *Apagete.*

3 *Verecundum, quod virgineo ore fingatur.* Vet. Schol. Erat enim Bacchus Cupidini quam simillimus. B. *Verecundum* vult esse Bacchum, ut alias *modicum;* non inverecundum, ut alio respectu vocatur Epod. 11. 13. Itaque nec *inverecundum* Bentleii conjecturam recipiam, neque *verecundi* Cuningamii placent. G.

4 *Hypallage;* pro *prohibete a Baccho sanguineas rixas.* Vet. Schol.

5 Vet. Schol. optimique Codd. habent *acinacis* non *acinaces;* quod tamen perinde est. Erat gladiolus Persicus sicæ formæ incurvus. B. *Vino et luc.* a conviviis nocturnis longissime distat furor bellicus. Z.

6 *Immane quantum! admiranda dicit.* Vet. Schol. Θαυμαστὸν ἴσον, Græcis, adnotante Cruquio.

Impium inter sacra Bacchi lætitiæ datoris pugnare. Quidni? B. *Impium* ego dici putem *clamorem,* quia velut civilis aut familiaris adeo belli præcursor et incentivum est. G.

7 *Sodales quod una sederunt,* Festus, adnotante Mancinello. B.

8 *Cubito r.* ne surgite ad rixandum, sed permanete in lectis, in quibus accubuistis. Z.

Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quæ te cunque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus: ingenuoque semper
Amore peccas: quicquid habes, age,
Depone tutis auribus.—Ha! miser,
Quanta laborabas Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

13 voluptas *In codd. quibusdam, perperam.* 18 an miser *est in edd. Ven. Glar. Lamb. Bentl. et apud Schol. Z.* 19 laboras *Gott. et primæ edd. sed nusquam est* in. G. *Imo* laboras in *est in edd. Venet. Glar. et Lamb.* Z. 24 chimæra *coll. Sax. ii. Br. Zaro. etc. al.* Chimæræ.

9 *Severi, austeri.* Vet. Sch. Falernum sua natura austerum erat teste Athenæo: subdulce tamen erat ubi vindemiæ tempore flabant austri. Hoc adnotabat Lambinus.

11 In obscuro latet nomen hujus sive fratris, sive cognati Megillæ. Certe Megilla ista erat eo tempore omnium ore decantata, adeoque cognato suo celebrior. Quid si vel ipsa hæc Megilla nomen erat puellæ de qua quæstio a vaferrimo Flacco agitatur? Haud multum dubito. Fortasse etiam si Libertina erat, ut probabile est, splendidam aliquam personam Græci generis, cujus nomen hic reticet, excusandi amoris sui causa, et ut ancillarioli nomen effugeret, simulasse se ejus affinem fuisse.

In *beatus* Sarcasmus est satis amarus. B. Imo est oxymoron. Sensus est: cujus amore se beatum putet, quam puellam perdite amet. Z.

13 *Cessat,* qui ægre adducitur.

15 *Ingenuo amore,* mulieris ingenuæ, sive nascendi conditione, s. animo. G.

18 Vet. Schol. Cruq. cum omnibus fere libris habet *Ha. Ha! Cum execratione miratur.* Vet. Schol. *Ostendit etiam, eum quasi in aurem sibi esse confessum.* Vet. Schol.

19 Omnes fere Codd. cum Vet. Schol. habent *laborabas* non *laboras in;* quod miror viris doctis non placuisse. Quasi diceret, *Laborabas et ego nesciebam;* nam Ethicum habet Charactera. Pro *laborabas,* Bentleius tamen probat *laboras in:* quod non capiat comicum Scriptoris stilum et irrisionem. Quasi diceret, *Tu laborabas, et ego nesciebam.*

21 *Sagæ sunt præcantatrices, quæ vel accersere carminibus mala hominibus possunt, vel expellere.* Vet. Schol.

23 Significat eam esse omnibus artibus armatam in ejus perniciem. Vox *triformi* refertur ad Homericum istud:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση καὶ χίμαιρα. B.

Symbolum impudici amoris chimæram faciebant veteres. Vid. Fulgent. Mythol. 3. 1. Pegaso insidens, ab eoque adjutus Bellerophon Chimæram confecit. Chimæras hoc genus fugere, est vincere. Absurde ergo Perraltus simile facit hoc genus loquendi illi, si quis ita ægrotare aliquem dicat, ut *mula* (qua vehi solet medicus) *expedire illum non possit.* G.

ODE XXVIII.

Archytæ Tarentini eximii Pythagorici exemplo, qui in litore Apuliæ a misero naufragio diu inhumatus jacuit, ostendit idem fatum et bonos et malos in hac vita manere. Callida Dilogia, sive Hyponœa, Bruti sui fatum deflet, flebilique et simplici sermone dolet summam virtutem tali viro nihil profuisse. (Fateor, me neque Brutum hic invenire, neque aliam allegorian vel dilogian, aut irrisionem adeo Tarutii illius, de quo Cic. de divinat. 2. c. 47. Suspicor potius animi causa, quacunque invitante occasione, poëtam vel e Græco expressisse; vel ipsum lusisse talem cum Archyta dialogismum, quo vanitatem studiorum humanorum contra Fortunam et mortem ostendit. Incipit autem nauta apud cadaver Archytæ misereri ejus sortem. G.)

Metrum primo versu Hexameter Heroicus: secundo Tetrametrum Heroicum.

Te maris et terræ numeroque carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope littus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodest
Aërias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro!
Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum;
Tithonusque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admissus: habentque

4 Funera *conj. Heinsii ap. Bentl. male!* 5 temptasse *MSS. Berm.* C. 6 Decurrisse *Flor. et Locher.*

ODE XXVIII.

1 *Forte* poëtæ animo obversabatur Archimedis Arenarius, quo ille demonstravit, rationem iniri posse numeri omnium arenarum, quæ totum orbem terrarum impleant. G.

2 *Mensorem*, Geometram dicit et Arithmeticum.

Cohibent, bene et emphatice, per totum mundum antea vagatum scilicet. B. Malim ita, Munera pulveris exigui nondum sibi persoluta, sepulturæ inopia, retinent umbram tuam, ne liceat tibi Styga trajicere. G.

3 *Matinus vicus et mons Apuliæ.* Vet. Schol. Cruq.

4 *Munera* per Prolepsin dixit ad præsignificandum nautæ humanitatem.

Aërias tentare domos nescio utrum ad machinationem volantis columbæ referatur, an ad astrologiæ studia? illud videtur dicere, quod supra 3. 38. *Cœlum ipsum petimus stultitia.* G.

6 Quod pro *percurrisse, decurrisse* habent primæ editiones, forte non temere est. *Decurrunt* milites exercitationis causa: Archytas exercuit se decurrens per totum cœlum. G.

7 Respondet Archytas Horatio, non Nautæ ut Cruquius voluit. B. Sed ita fiant tres personæ, et Anachronismus. Dicamus, ex Horatii sententia loqui nautam. Suum sensum nautæ tribuit Poëta. G.

Etsi conviva. B. *Conviva deorum* Tantalus, illo honore abusus, punitus propterea apud inferos. G.

8 Etsi Auroræ curru in cœlum raptus. Occidisse tamen hic dicitur quod vivus in cœlum evectus sit. Frustra igitur quærit Bentleius cur Horatius Tithonum in mortuis numeret. Cum non esset in vivis, quin inter mortuos censendus videretur?

9 Callide finxerat iste Minos se Leges suas in antro Jovis, quod in Ida monte erat, ab ipso Jove didicisse.

Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti concesserat atræ;
Judice te, non sordidus auctor
Naturæ verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti:
Exitio est avidum mare nautis.
Mista senum ac juvenum densentur funera: nullum
Sæva caput Proserpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus et capiti inhumato

14 Judice me, *conjectura cujusdam ap. Cuning.* *Sed vid. not. Gesneri.* 15 mors *MSS. Bersm.* [† *et ed. Lips.* 1498.] *quod est glossema. Z.* 18 avidum *Br. Gott. et primæ edit. it. coll. Sax. tum Bentl. Cun. et MSS. Bersm. duo. vulgo* avidis. 19 densantur *edd. Venet. Glar.*

10 *Tartara*, per Catachresin jam pro Elysio.

De Pythagora consulendus Ovidius Metamorph. Lib. XV. B.

Breviter. Euphorbum Panthoi filium se Homericis temporibus fuisse, dicebat Pythagoras, ejusque sibi vindicabat clypeum. G.

11 *Refixo* jam pro fixo, non pro detracto ut putavit Stephanus: habet enim hæc vox duos contrarios intellectus. B. *Refixo* tamen h. e. revulso et ablato clypeo opus erat, ut agnosceretur, an fuisset Euphorbi, quod dixerat Pythagoras antequam illius intus inspiciendi fuisset copia. Sic certe Max. Tyr. 16. 3. G.

13 *Nervos et cutem*, h. e. corpus. Z.

14 Etiam te ipso judice. B. Noverat videlicet Archytas in illa parte Italiæ esse magnam auctoritatem Pythagoræ etiam apud vulgus. G. *Sordidus auctor* contemnendus interpres, s. perscrutator. Z.

17 Veteres, cædes atque bella Bellonæ Furiarumque inspirationi tribuebant.

Theatra et Amphitheatra Latinis Spectacula dicta. *Heu nimis longo satiate ludo!*

18 Nescio cur Bentleius prætulerit *avidum mare* alteri lectioni, cum navigantium aviditas causa sit eorum exitii pæne unica. B. Sed illud etiam cogitemus, *avidum mare* suavi valde metaphora dici. G. Ergo recepi. Accedit quod Archytas philosophus non videtur decore et vere se accusare aviditatis. Z.

Nautas mercatores per contemtum appellat.

19 Vet. Schol. optimique Codd. *densentur* habent, quod verbum Lucretio familiare est.

20 *Hypallage* pro *nullum caput fugit Proserpinam.* Vet. Schol. *Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem abstulerat.* Virgil. Æn. 4. 698. Credebant veteres ægrotantes mori non posse priusquam Proserpina crinem de vertice secuisset. B. Hic Harduinus, *Non novit*, inquit, *iste* Pseudo-Horatius *Proserpinam: sæva non est.* Sed tamen *imperiosa* est illi, quem solum verum putat Horatium Sat. 2. 5. 109. G.

21 *Notum est ortu et occasu Orionis tempestates concitari.* Vet. Schol. V. Epod. 10. 10. et Serv. ad Æn. 4. 52. G. *Devexi*, ad occasum vergentis. Z.

22 *Notus* hic certe non minus locum habet quam Æn. 1. 575. Non scrupulose ventis sua nomina et plagas assignant poëtæ; norunt propter flexum litorum *noto* aliquem in litus Africæ vel Apuliæ expelli posse. G.

23 Ex invidia inhumanus. Malignus dicitur qui vel operæ vel impensæ nimium parcit.

Arenam pulverem dicit, uti Virgilius frequenter in Georgicis.

Particulam dare: sic, quodcunque minabitur Eurus
  Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectantur silvæ, te sospite; multaque merces,
  Unde potest, tibi defluat æquo
Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
  Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
  Debita jura vicesque superbæ
Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
  Teque piacula nulla resolvent.
Quanquam festinas (non est mora longa); licebit
  Injecto ter pulvere curras.

29 Sub Jove *conjectura Crusii.* 31 forsan *Lamb.* 32 vicesque, superbe, *conj. Passeratii ap. Bentl.* 33 inultus *conj. Passerat. ap. Lambin.* 35 festinans *ed. Venet.* Z.

27 Ex veteri opinione pœnas condonari non posse, in alia diverti posse.

28 In animo habuit aureum Danaes imbrem, ut puto.

29 *Tarentum erat in tutela Neptuni.* Vet. Schol. B. Est enim Taras Neptuni filius conditor Tarenti. G.

30 Negligis, *leve putas?* Vet. Schol. Cruq. B. Glossema videtur, quod pro *negligis* Pithœus (in collat. Sax.) adscripsit *audes*, conf. mox 29. 16. *temnis* pro *tendis*. G.

31 Notandum *postmodo* dici pro *post*.

Fraudem inhumati piaculum. Vet. Schol.

Melius *fors et*, quam *forsan:* sic et Vet. Schol. legit. [† etiam vetusti codices. v. Heins. ad Valer. Flacc. I. 478.]

32 *Vices superbæ, pœnæ superbis factis tuis.* Vet. Schol. *Debita jura* Periphrasis Nemeseos, sive divinæ vindictæ.

33 *Precibus non. l. i.* non relinquar a Diis, adeo ut preces seu execrationes meæ sint vanæ, h. e. quas non sequatur ultio. Z.

34 Dira detestatio nulla expiatur victima juxta jus Pontificium.

Qui vel a Magis vel etiam ab aliis devoventur, obligantur, nisi contraria resecratione resolvantur.

36 *In sacris hoc genus Sepulturæ tradebatur, ut si non obrueretur, manu ter jacta terra, cadaveri pro Sepultura esset.* Vet. Schol.

Festive *curras*, cum ante posuerit *festinas:* proprie etiam nautæ *per mare currunt;* ut sit elegantissima Dilogia.

ODE XXIX.

AD ICCIUM.

Facete carpit Iccium, qui, studio philosophiæ, quod ambitiose ante affectarat, nunc repente abjecto, militare instituerat spe lucri. Z.

Metrum duobus versibus Alcaicum, tertio Iambicum Dimetrum Hypercatalecticum, quartoque Pindaricum Dactylicum.

ICCI, beatis nunc Arabum invides
Gazis; et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. Quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti;

1 Icti *Baxt.*

ODE XXIX.

1 Docte animadvertit Torrentius fuisse Romæ gentem Itiam. Non dubitavi igitur pro *Icci* reponere *Icti*, ut in Epodis pro *Icti*, *Petti*: Siquidem in veteribus libris Literæ c et t vix discerni possunt. B. Non videntur ista cohærere. Retinui lectionem librorum, puto, omnium. Vid. tamen pro *Itio* Gallandii epistola in Obss. misc. Burn. Vol. 6. p. 385. Conf. Hor. Epist. I. 12. ad eundem forte data. G. *Beatis*, opulentis. Augustus, duce Ælio Gallo, exercitum misit in Arabiam felicem, sed eventus non respondit consilio, culpa imprimis et proditione Syllæ. i. vid. Strab. XVI. p. 780. Z.

Invides, tibi cupis; quod contrarium Stoicismo, qui nil cupere sapientem jubet.

2 *Acrem*, ferocem. Contra, Socratis erat mite ingenium.

3 Ridicule *non ante devictis, horribili Medo, et Nectis catenas.* Quantum mutatus ab illo!

4 Bentleius mallet *horribilis* vel *horribiles*, quo detraheret Epitheton *Medo*, et apponeret *catenis*, sed indicta causa. Mihi videtur ipse *Medus* horribilior suis catenis, vulgi saltem opinione. Hoc idem factum est in voce *nobiles* [v. 13.] pro qua ex ingenio suo supposuit *nobilis*, quo conveniret cum Panætio Philosopho. Certe tam nobilis Scriptoris oportuit et nobiles fuisse Libros.

5 *Nectis*, fabricas; *mutuis enim nexibus fiunt catenæ.* Vet. Schol.

8 Proprie *ad Cyathum* de Pocillatore. *Puer ex aula, qui aulæ servierit.* Vet. Schol.

10 *Arcu paterno*, i. e. Serico. Putandum enim fuisse hunc puerum natione Serem, sive Sinensem; ideoque pretiosiorem. B. Pretiosus jam erat in aula Parthica ob patriam longinquam: crescet pretium, ubi Romam deferetur. G.

11 *Pronos relabi sermo παροιμιώδης.* Vet. Schol. Græcis ἄνω ποταμῶν proverbio dicitur. Torrent.

Cum tu coëmtos undique nobiles
Libros Panæti, Socraticam et domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

13 nobilis *Bentl. e codd.* 16 temnis *ed. Glar.*

ODE XXX.

AD VENEREM.

Omnia bella numina e sedibus suis evocat, rogatque ut se transferant in novum Lararium a Glycera sua Veneri dedicatum. Est autem quasi Epigramma in Dedicationem Veneris. Vet. Schol.

Metrum Sapphicum.

O VENUS, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

1 Cnidi *Lamb. et Bent.*

14 *Panætius Stoicus fuit, Præceptor Scipionis Africani et Lælii, natione Rhodius.* Vet. Schol.

Domum, Sectam. Vet. Schol.

15 *Lorica dicta quod e loris et corio crudo pectoralia faciebant, postea succuderunt Galli e ferro sub id vocabulum ex annulis ferream tunicam.* Varro notante doctissimo Mancinello. B. *Iberis*, e ferro Ibero, quod erat in pretio. Z.

16 Metaphorice ab iis qui tendunt sagittas. *Est aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum?* Persius. B. *Tendis*, ut Epistol. 1. 19. 16. Frustra ergo barbariei hunc usum verbi accusat Harduinus. *Temnis* quod Porphyrio interpretatur *audes*, colorem accipit ex 28. 30. *negligis.* G.

ODE XXX.

2 *Sperne*, h. e. relinque, neglige.

3 *Ut plurimum de thure et floribus Veneri sacrificabatur.* Vet. Schol.

4 *Te Transfer*, h. e. migra, proprie de Diis cum evocantur.

5 *Fervidus, quod fervorem amoris inferat.* Vet. Schol. h. e. aperto et soluto sinu.

Gratiæ nudæ et sine nodis finguntur. Vet. Schol. h. e. aperto et soluto sinu.

7 *Parum comis, minus elegans. Sciendum Venerem omnium elegantiarum esse dominam.* Vet. Schol.

Juventas, Hebe. *Juventa ætas putatur, Juventas ipsum Numen, juventus adolescentia.* Vet. Schol.

8 *Mercurius* advocatur, puto, propter vim persuadendi; an etiam propter *furta* et dolos? G.

ODE XXXI.

AD APOLLINEM.

Horatius ab Apolline Palatino, tempore festo, quo ab Augusto dedicatus est, nihil petit præter mentem sanam in corpore sano. (Sæcularium quidem ludorum neque vola hic est nec vestigium. G.)

Metrum ut in ODE XXIX.

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniæ segetes feracis;
Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,

3 opimæ Sard. segetes feraces *MSS. nonnulli et ed. Glar. Lamb. Bentl.* 9 Calenam *conj. Bentl.* 10 dives ut, *Bentl. e duob. codd.* 11 calillis *a* calix, *suspic. H. Stephanus, cui favet Gott.* culillis: *sed Brod.* curutis.

ODE XXXI.

1 *Dedicatum Apollinem* vel in templo suo Palatino ab Augusto, vel in parvo sacello ab Horatio positum. *Dedicatus Apollo* aut Græca figura, cui templum vel sacellum dedicatum est; aut Metonymia consueta signum Apollinis illi dedicatum. *Dedicatus vates,* i. e. carmen seculare scribere jussus, placeat cui potest. G.

2 Bene *Vates,* cum jam nominasset Apollinem cujus in tutela sunt Vates.

Patera, calix. Vet. Schol. i. e. grandior et capacior calix.

Novum: per quod nova instaurabatur precatio. Vet. Schol. Tanquam novo deo libatio fiat.

5, 6. *Grata armenta* quæ gratiam referunt pascenti labore suo, fetu, carnibus. G.

9 *Premant; reprimant putando.* Vet. Sch. Bentleius iterum immutat locum Epitheti, autoritate sui judicii. Nam de *Calena* fecit *Calenam,* quo conveniret cum *vitem;* ac si ignoraret Horatianam Hypallagen. B.

Calena falce premuntur vites Calenæ: hypallage illa quidem, si communem loquendi usum compares; sed quæ verum tamen habet. Plane simile est 3. 6. 38. *Sabellis docta ligonibus* etc. quo epitheto solo indicatur, de Sabina disciplina sermonem esse. Sic Ser. 1. 6. 59. *non ego circum Me Satureiano vectari rura caballo,* etc. G.

10 Fortuna jam pro magnæ opes. A great Estate.

11 *Culullis, poculis manicatis, scyphis.* Vet. Schol. Cruq. Vetus Interpres a Culeo deducit. Bowls, or great Cups with handles. *Proprie autem cululli calices dicuntur fictiles quibus Pontifices et Virgines Vestales in sacris utuntur: hic autem pro Urceolis et Conchis posuit.* Vet. Schol.

12 *Reparata, commutata.* Vet. Schol. magis *requisita.* B.

Dîs carus ipsis; quippe ter et quater
Anno revisens æquor Atlanticum
Impune. Me pascant olivæ,
Me cichorea levesque malvæ.
Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones, et, precor, integra
Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

15 pascant *Bentl. ex MSS. Cuning. et Ian. recte: nam praecedit premant. Ergo recepi ipse. Vulgo* pascunt. Z. 18 *Dedi lectionem edd. Ven. Lamb. Ian. et al. pro* at precor *ed. Bast. Glar. aut* ac precor. *Bentl.* Z.

ODE XXXII.

AD LYRAM.

Poëta Lyram suam alloquitur, et magnifice de se sentit, quod sit quasi alter Alcæus; et Bellator, et Poëta, et Lyricus. (Videtur hoc carmen Horatius, cum a Mæcenate, vel ipso etiam Augusto invitatus esset ad scribendum solennius aliquod carmen, forte feriis Latinis canendum, aut Apollinaribus ludis: de sæculari carmine cogitabam, cui domi et privatim sic præluserit poëta; sed intercedit ratio temporum Bentleiana, quam certe hoc uno carmine refellere nolim. G.)

Metrum Sapphicum.

POSCIMUR. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum

1 Poscimur *etiam coll. Sax.* Poscimus,—antro *Bentl. ex MSS.* Poscimus *Gott. sed superposito r.* Poscimus *Zar. Flor. Loch. R. Steph. etc.*

Reparare ICtis certe permutare significat, vel permutatione sibi comparare. Præter locum Alfeni citatum in Thesauro Stephaniano, sic loquitur Scævola l. 122, § 1. de Verb. Obl. *Add.* l. 9. § pen. de statu liberis. Quod Bentleius *reparata* interpretatur condita, minus etiam aliunde firmari, credo, potest. G.

13 *Diis quasi per invidiam caros mercatores dicit, quod et prospere et frequentius navigent.* Vet. Schol. Quod scilicet veluti miraculo servati sint.

15 Bentleius post Fabrum, pro *pascunt* reposuit *pascant:* sed nihil hoc opus fuerat.

16 *Cichorea, intuba rustica.* Vet. Schol.

Leves. Malvæ corpori leves; ut gravi malvæ salubres corpori. Vet. Schol. Christophorus Landinus et Bondius noster, metro non attendentes, crediderunt *leves* esse *lubricas,* turpi errore.

17 *Paratis, quæ in promptu sunt omnibus.* Vet. Schol.

18 Legendum, *at* pro *et* cum Vet. Schol. Theodorus Marcilius frustra legit *adprecor.*

19 Bentleius frustra delevit subdistinctionem post *Cum mente,* et per hoc commiscuit diversa.

Turpem, h. e. omnibus et sibi ipsi gravem. B. *Cithara car.* lætitiæ musicesque expertem. Z.

ODE XXXII.

1 Vet. Schol. Cruquii cum omnibus Lambini Codd. habet *Poscimur* non *Poscimus. Poscebatur enim Dicta sua edere.* Vet. Schol.

Vivat et plures: age, dic Latinum,
Barbite, carmen,
Lesbio primum modulate civi;
Qui, ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Littore navim,
Liberum et Musas, Veneremque et illi
Semper hærentem Puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.
O decus Phœbi, et dapibus supremi
Grata testudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve
Rite vocanti.

15 cuique *conj. Bentl.* nunc resolve *Heum. conj.* mihi eumque *Anchers. conj.* G. *conjicit Crusius* corda solve, *aut* iynga solve.

Alter. forsan a Mæcenate. Bentleius tamen pro *Poscimur* reposuit *Poscimus*, invito Scholiaste atque optimis Libris. B. *Poscimur*, jubemur scribere. Si quid ergo unquam carmen victurum cecinimus, nunc optamus tale nobis contingere. Votum hoc exprimitur allocutione ad Barbitum Alcæi, cujus laude oden absolvit. G.

Etsi et Diomedes et Servius, vetustissimi Grammatici, habeant *sub umbra*, Bentleius tamen autoritate unius Manuscripti motus, reposuit *sub antro*. Quid? an nullæ sunt umbræ præterquam sub antris? Potuit esse vel patula arbor vel pergula. Sed mirifice placent illi quæ nova sunt.

2 Bene *Lusimus* cum jam dixerit *vacui*. *Sic fere Poëtæ verecunde carmina sua lusus vocant.* Vet. Schol.

3 *Latinum* potest respectum habere ad ferias Latinas, quas eo tempore studiose celebrari solitas, constat. Sed vid. argumentum. G.

4 *Carmen*, nunc Melos vel Oden dicit, et *Latinum* dicit, quasi sibi proprium inventum.

6 *Alcæus res bellicas adversus Tyrannos gessit, Pittacum et Myrsilum.* Vet. Schol. Cruq.

Alcæus navali prœlio plerumque cum hostibus agebat: quasi diceret, sive in alto mari, sive in portu erat.

10 *Hærentem*, assidentem. Erat enim Cupido fere semper Veneri Πάρεδρος, seu in Templis Assessor.

11 Lycus Alcæi amasius.

15 *Cunque*, *quandocunque*. Vet. Schol. Componitur a *cum* et *que*.

16 *Rite vocanti*. Ac si numen aliquod inesset Lyræ, quia decus, seu gestamen Phœbi erat. B.

Non puto opus esse defendere lectionem omnium librorum post ea, quæ in Thesauro L. L. dedimus. Sententiam aperiet paraphrasis, *Salve*, o Lyra, honorata et propitia esto mihi, quæ es *mihi dulce lenimen laborum*, *cumque* quandoque, quocunque tempore, quoties collibuit, *te rite vocanti*, et solatium vel avocamenta molestiarum a te petenti. G.

ODE XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Albium Tibullum Elegorum Poëtam ob amicæ suæ (quam Glyceram appellat) inconstantiam, plus nimio dolentem solatur, ostendens Venerem perversum quendam ex amantibus nimium sibi exhibere.

Metrum tribus prioribus versibus Choriambicum Asclepiadeum, quartoque Glyconicum.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ; neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi junior
Læsa præniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor; Cyrus in asperam
Declinat Pholoën: sed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri; cui placet impares
Formas atque animos sub juga ahenea
Sævo mittere cum joco.
Ipsum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale

ODE XXXIII.

1 Fiduciam sibi assumit nominando eum.

2 *Immitis* pro *crudelis* per Charientismum.

3 *Elegos*, παρὰ τοῦ ἒ ἒ *quæ vox est lamentantium.* Vet. Schol. Bene igitur *miserabiles.*

Cur tibi junior, Ethopœia; erant enim verba ipsius Tibulli; *Cur mihi junior*, etc. Est autem jam *junior* pro *posterior.*

4 *Præniteat tibi*, magis quam tu puellæ placeat, ut 1. 5. 13. G.

5 Apud Italos et Graecos puellæ longe ampliori facie sunt, quam in Gallia atque Britannia nostra; possunt igitur illis esse tenues frontes quæ nobis satis amplæ videantur. *Reddes Forte latus nigros angusta fronte capillos.* Epist. 7. Lib. I. Ob calvitiem hoc dicit. B.

Sic *castigatæ collecta modestia frontis* laudatur Stat. Sil. 2. 1. 44. G. [† Bene Intt. vett. *augusta et parva fronte;* quod in pulcritudinis forma commendari solet.]

6 *Asper*, proprie de dentibus, figurate de moribus.

7 *Sed;* supple *aliquis dicat.*

9 *Turpi* et forma et moribus, per *Dilogiam.*

10 *Quotiescunque ratio non apparet, sic visum, interponitur.* Vet. Schol.

11 *Sub jugum mittit qui domat cum turpitudine.* Vet. Schol. Milites qui sub jugum mittebantur, exinde pro mancipiis habebantur. B.

12 *Sævo joco;* sunt qui Jocum intelligant de Deo Cupidine; sed alii rectius interpretantur, crudeli oblectamento, quod quidem Venus capit ex dolore amantium, qui non voti sui compotes fiunt. Z.

13 Forsan Uxor cum grandi dote et ingenio etiam dulci; per Dilogiam.

14 Bene *compede*, erat enim Libertina

Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros sinus.

ODE XXXIV.

Antonio et Cleopatra præter spem omnem superatis, Horatius fingit se renuntiare Epicureismo, et Providentiam agnoscere; quo facilius persuadeat populo Augusti Imperium deorum voluntate stabilitum. (Non persuadet mihi vir doctus, hoc fuisse consilium poëtæ. Sed vel serio, ad tempus certe, ab Epicuri grege se confert ad saniorem de providentia sententiam: aut ludum sibi facit suo cum tonitru Jovem. Prius puto verius. V. ad v. 5. G.)

Metrum ut in ODE XXIX.

Parcus deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos: namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens

Myrtale, h. e. ex servis nata. *Attendendum autem compedem singulari numero eum dixisse, quod non facile apud veteres invenitur.* Vet. Schol.

15 *Acrior*, h. e. ingenio ferocior, figurate.

ODE XXXIV.

2 *Insanientis, res sacrilegas suadentis.* Vet. Schol. Estque etiam Figura 'Οξύμωρον, ut notavit Lambinus.

Sapientia, Græcis Σοφία, Philosophia est.

3 *Consultus* erat quem nos *Professorem*, vel *Doctorem* nominamus. Qui vel ipse jam ab aliis consulitur.

5 *Relictos*, præteritos, vel post se relictos. Ingenio suo debet magnus Bentleius *relectos* pro *relictos*. Quis dicat cursum esse *relectum* antequam *relictus* fuerat? Neque enim ferri potest *relectos* pro *relegendos*. B. *Relectos* necessarium puto esse, licet sit ex sola conjectura N. Heinsii, (ad Ovid. Met. 8. 173. et Advers. 2. 4. p. 236) et R. Bentleii. Nam *relictos cursus iterare* hoc tantum significat, viam eandem ab initio, vel ab eo loco, ubi reliqueras, repetere et denuo percurrere. Hic autem oportet intelligi non hoc, quod diximus, sed retractationem. *Relictos cursus iterat*, qui v. g. bis Puteolis navigat Alexandream; *relectos* qui Puteolis Alexandream cum tetenderit, mutato cursu redit Puteolos. Sic ἀνατρέχειν, ἀναδραμεῖν, ἀναδραμεῖσθαι est mutare et emendare superiorem agendi rationem, tanquam navigationem. G.

Diespiter fictum videtur nomen Harduino ab impia illa cohorte (in cerebro viri enata et nidulante) in honorem Christi ex ignorabilibus mihi Hebraicis, quæ interpretatur, *qui conterentes se conteret inimicos.* Forte volebat די שף את ער Editum vero est די-השמה-הת-צר. Ceterum nomen *Diespiter*, quasi *diei patrem* dicat, pulchre convenit Jovi, cum claro cœlo tonat: quale tonitru aut fulmen, sereno cœlo missum, in prodigiis habitum ab Homericis inde temporibus, quod copiose ostendit Lambinus. Add. Jul. Obseq. c. 83. 107. 122. et Plin. 2. 52. Burm. Jove Fulgerat. c. 9. Epicurei hoc negabant, v. g. Lucret. 6. 245. sq. Horatius cum tale quid expertus ipse esset, motus certe ad tempus videtur. Facit huc, quod eam velut conditionem fert Jovi impius apud Aristophanem Socrates, ut sereno pluat sine nubibus, Νεφ. 370. Eandem putabant Epicurei rationem tonitruum: quare refelluntur, si tonet sereno. Non est hic sermo, quid verum sit, sed quid sentiant homines. Vidi ego fortes, ut sibi videbantur, Spiritus contremiscere ad subitum tonitru e nube, et impias nugas statim desinere. Quod si his sereno tonuisset? G.

Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum;
Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx, et invisi horrida Tænari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis
Mutare et insignem attenuat deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit; hic posuisse gaudet.

13 insigne *Bentl. e cod. Hinc* insignia *conj. Cuning. quod recepit Ian. Atque sane sic bene cohærent* ima, summa insignia, obscura. Z. 14 hic *it.* huic *coll. Sax.*

7 Distinguendum procul dubio post *Plerumque*, quod videtur ipse Vet. Schol. fecisse, cum ita de Jove scribat, *qui nubilo cælo coruscare consuevit*. Vir magnus atque ingenuus Richardus Bentleius maluit emendationem istam deberi nescio cui Bangio peregrino, quam mihi noto et conterraneo suo.

Quod philosophiæ naturali contrarium erat. M. Herennius *sereno die fulmine ictus est*. Mancinellus ex Plinio.

8 *Volucremque currum; ex vulgi opinione, tonitrua dicuntur strepitus esse currus et quadrigarum Jovis.* Vet. Schol.

9 *Bruti graves et tardi dicuntur quod terræ perpetuum est.* Vet. Schol. B. *Bruta*, h. e. carens sensu et ratione. Z.

10 *Tænarus* pr. promontorium in Peloponneso, per quod descensus putabatur ad inferos. H. l. sedes Tænari est locus inferorum. *Invisi*, non visi. Z.

11 *Atlanteus finis*, Atlas mons Africæ, qui ex vett. opinione finem terræ constituebat. Z.

12 Æsopus interrogatus a Chilone quam rem ageret Jupiter; ille respondit; τὰ ταπεινὰ ὑψηλοῖ, καὶ τὰ ὑψηλὰ ταπεινοῖ. Laërtius, Vita Chilonis. Hoc responsum Chiloni tribuitur a docto viro Ludovico Desprez. Verum hic ex incuria lapsus.

13 *Insignem attenuat*, Hesiodum expressit; Ἀρίζηλον μινύθει, ut monstravit Ant. Muretus, vir doctus. *Insignem* dicit M. Antonium. Pro *insignem* Bentleius solo novandi studio reposuit *insigne*, quo sit eodem genere quo *obscura;* atque hoc sine ullo grano salis. B.

Potuit cogitare Antonium et Augustum Horatius. Sed si alios quoque cogitare voluit, debuit aliter loqui. Interpretatur Hesiodi carmen Oper. pr. tractat locum communem de providentia Epicureis oppositum, etc. G.

14 *Obscura promens*, dissimulat se velle Augustum, equestri ordine virum, dum ponit Neutrum genus pro Masculino.

Phrahati Parthorum Regi tiaram (multis apicibus circumseptam) ablatam significat, et Tiridatis capiti impositam. B.

15 Bene *cum stridore acuto*, cum ante posuerit *rapax:* ad instar scilicet procellosi turbinis. Psal. LVIII. 10.

16 *Sustulit* ἀορίστως, ut solet; consuevit tollere. G.

ODE XXXV.

AD FORTUNAM.

Post Varianam cladem, qua exercitus P. R. cum ipso duce Quintilio Varo a Germanis deletus est, ingens Romæ trepidatio fuit, adeoque magnus tumultuum metus, ut Augustus ipse furiata mente identidem exclamaverit, Quintili Vare, legiones redde. Quæ mala Poëta in hac Ode impotentiæ Fortunæ tribuit; quam tandem precatur, ut præterita mala futuris successibus resarciat. (Etiam hæc conjectura videtur non valde firma. Nihil aliud, quam locum de Fortuna tractat poëta. G. Nempe de fortuna Antiate, qualis quidem fuerit in templo Antii. Z.)

Metrum ut in præcedente.

O DIVA, gratum quæ regis Antium,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te dominam æquoris,
Quicunque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni,

ODE XXXV.

1 *Antium* erat in tutela Fortunæ, quod ideo *gratum* dicit. B. Non temere turbabit quemquam delira Harduini temeritas, totam Antiatem Fortunam somniantis ex nummo male explicato confictam. Qui historiam amant præ fabulis, inspicient Torrentium ad h. l. it. Phil. a Turre monumenta veteris Antii c. 1. G.

2 *Præsens, parata.* Vet. Schol.

3 *Mors sola fatetur Quantula sint hominum corpuscula.* Juven. B. *Mortale corp.* h. e. hominem. *Superbos triumph.* summum honoris gradum, maximam gloriam. *Vertere fun.* mutare in funera. Z.

6 Notum Mathematicis Lunam esse κλῆρον τῆς τύχης, i. e. Sortem Fortunæ quæ dominatur mari. B. Non invenio, quod ait vir doctus, ipsam Lunam esse sortem Fortunæ; sed sic vocari comparationem quandam Lunæ ad alias partes cœli. Vid. Ptolemæi Tetrabibl. L. 3 peculiari capite, et Scalig. ad Manil. p. 187. sqq. Nec Horatius rimatus videtur *numeros* illos *Babylonios*, a quibus Leuconoen suam avocat 1. 11. Sed cum maris motus ac tempestates oriantur a causis latentibus, quare nec prævideri ullo modo neque caveri possunt: ideo videntur illos peculiariter Fortunæ assignasse. Hinc Fortunæ reduci in nummis dedere gubernaculum, quo maritimos cursus regat, ut rotam ad pedestres. G.

7 *Lacessit,* remis impellit. *Bithyna car.* nave a Bithynia profecta. Z.

9 *Profugi, quia nusquam certam sedem habent.* Vet. Schol. Cruq. Jam movebant Scythæ bellum, quo restitueretur Phrahati regnum. B. Cf. infra III. 24. 9. Z.

11 Crediderim eum de Phrahatis matre

Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit serva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Gestans ahena; nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.
Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,
Utcunque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum et meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis

14 fremens ad arma cursantes *conj. Bentl.* 17 Serva *etiam Gott. et Collat. Sax.* 22 abneget *Brod.* 24 vertis *pro* linquis *conj. Bentl.* 25 ut meretrix *con. Cun. et sic Brod.*

locutum, atque etiam de ipso Phrahate sequentibus verbis.

13 *Injurioso*, h. e. fastuoso et fastidioso.

14 *Stantem columnam;* innuit emphatice Augustum esse unicam Reip. columnam, subtractis jam aliis, præsertim Quintilio Varo. B. Ego unumquemque hominem intelligam, quo alii ut columna nituntur. G.

15 *Bene tumultum vulgarem expressit repetendo.* Vet. Schol.

Cessantes, jam otio fruentes. *Cessantes* modo dicit locupletiores cives, et otio gaudentes. Frustra igitur Bentleius vitio dat Horatio, quod populus ipsum populum ad arma concitet. B. *Cessantes* insanis videntur qui non insaniunt, vel furunt minus. G.

16 *Frangat* pro dissolvat.

17 Cum Vet. Sch. et MSS. Cruq. reposui *serva* pro *sæva:* est enim mors (quam hic, ut etiam alibi per Euphemismum *Necessitatem* appellat) Fortunæ carnifex et suppliciorum ministra. Hoc loco hæret aqua Bentleio, neque me legere dignatus est. B. *Serva* Fortunæ, quæ illam ut lictores et anteambulones alii, *anteit, Necessitas* non moriendi modo, sed quæcunque vim et coactionem adfert. *Clavis* eruci figuntur, *cuneis* Caucaso affixus Prometheus Cic. Tusc. 2. c. 9. *Ahenam* manum tribuit illi ob duritiem, robur, etc. Conf. 3. 24. 5. G.

18 Sunt autem *Trabales clavi*, maximi clavi ex ferro, quibus trabes figuntur. Sic etiam *Od. 24. Lib. III. Si figit adamantinos Summis verticibus dira Necessitas Clavos.*

Cuneos pro *martulos* posuisse videtur.

19 *Ahenam* mortis manum Dilogus nominavit, ob ahenam ejus imaginem, ut puto, et quod erat indomita. Veteres etiam Morti hymnos canebant et thura cremabant, ut constat ex Onomacrito Atheniensi.

20 *Uncus, quo puniebantur damnati.— Sejanus ducitur unco.* Vet. Schol.

Resoluto plumbo rei puniri consueverunt. Vet. Schol. Cruq. Crediderim eum *Uncum* et *liquidum plumbum* intulisse in terrorem tumultuantis populi; cum alias *clavi* et *cunei* sufficerent. Probabile est etiam *Mortem, Spem,* et *Fidem* fuisse Παρέδρους, sive Assessores Fortunæ Antiatis.

21 Bentleius mire se torquet et cæcutit hoc loco; Horatio infensus. Spem et Fidem semper dicit comitari Fortunam, etiam cum ea adversa fuerit. Quid apertius? B. *Fides* quæ *colit* utramque *Fortunam*, eam præsertim, quæ *clavos* et *uncos* minatur rara est. Hæc se *non abnegat comitem* fortunæ amicorum, id est, amicis in utraque fortuna constitutis. G.

Fidem ideo *albo panno velatam dicit, quia albo panno caput velabant Fidei sacrificantes.* Vet. Schol.

23 *Mutata*, i. e. nigra.

24 *Linquis* illud pulchre defendit a Bentleio L. Bos. Fortunam etiam a palatio in insulam vel carcerem euntem sequitur Fides. G.

Cum fæce siccatis amici,
Ferre jugum pariter dolosi.
Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque. quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum juventus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

33 Heu heu *coll. Sax.* 36 *Sic cum Bentl. et Cun. etiam Brod. coll. Sax. Gott. Flor. Loch. etc. Sed* manus *est in edd. Ven. Glar. Lamb.* 39 defingas *conj. Bentl. et Cun.* recoctum *pro* retus. *conj. Bentl.* refusum *vir doctus in Misc. obss. Bur. Vol. 4. p.* 381. G. Defigas recusum *ed. Lamb.*

27 *Siccatis*, ebibitis.

28 *Dolosi*, tanquam non stantes promissis.

29 Mirifice displicuit Bentleio Horatii Pleonasmus *ultimos Orbis;* dicit enim *ultimos* debuisse sufficere. Ex conjectura igitur propria ipse reponit *ultimus Oro.* B. De expeditione in Britanniam tentata etiam A. U. 727. satis Marcilius et Massonus dixere ad refutandum Harduinum, qui tale quidquam ab Augusto actum esse, solita confidentia negat. Iidem de Arabica expeditione Ælio Gallo mandata eodem tempore. *Britannos orbis ultimos* dicit eodem sensu, quo *toto divisos* vel *diversos orbe Britannos* Virgilius Ecl. 1. 67. quos discludit et sejungit Oceanus. Sic Lucan. 7. 541. *extremos orbis Iberos* dixit. G.

31 *Examen, novum delectum ab Augusto habitum.* Vet. Schol.

32 *Rubro;* Æthiopico et Indico, a colore vicinarum gentium.

36 Bentleius pro Plurali *manus,* autoritate quorundam Codicum rescripsit Singulare *manum:* Minus hoc illi placuisset, si in Editis reperisset. B. Vid. Var. L.

39 *Diffingas, refabrices.* Vet. Sch. Bentleio magis arridet *defingas* quam *diffingas,* etsi agnoscat *diffingas* esse lectionem omnium Codicum atque temporum. Certe necesse fuerat *diffingi* prius quæ fuerant recudenda. Ista Μετάληψις scriptoribus est usitatissima.

40 *Massagetæ* reliquique Scythæ a partibus Phrahatis stabant, quibus ob eam rem minus favebant Pompeiani.

Docte observavit Cruquius esse etiam *Arabiam* alteram in Scythia, quam Ammian. Marcellinus *Getarum desertum* appellat. B. Sed hic opus non videtur aliis, quam iis, de quibus v. 31. sq. *Ferrum,* ab infelici illo in fratres usu *retusum* et hebetatum, *diffingi* i. malleo diduci, et ita acui optat nova i. repetita *incude,* quo adhibeatur contra *Massagetas,* etc. Ceterum nec *defingas* damnare ausim, cum *de* et *di* in compositis frequentissime confundantur. Hic quidem omnes nostri *diffingas* habent. G.

ODE XXXVI.

Gratulatur amico suo Plotio Numidæ ob reditum in patriam. Verisimile est eum fuisse Pompeianum, et Augusti gratia ab exsilio rediisse; ob enormem Horatii lætitiam.

Metrum primo versu Glyconicum, secundo Asclepiadeum.

Et ture et fidibus juvat
  Placare, et vituli sanguine debito
Custodes Numidæ deos;
  Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,
  Nulli plura tamen dividit oscula
Quam dulci Lamiæ, memor
  Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
  Cressa ne careat pulchra dies nota;
Neu promtæ modus amphoræ,
  Neu morem in Saliûm sit requies pedum;

8 Arctæ *ed. Venet.* Z. [† pueritiæ *duo Codd. Dorvillii. vid. ad Charit. p.* 382.] 10 Thressa *conj. Erasmi.*

ODE XXXVI.

1 *Fidicines hodie quoque Romæ ad sacrificia adhiberi, sicut tibicines, nemo est qui nesciat.* Vet. Schol.

2 *Placare;* Votis redditis.

Debetur hostia dum votis susceptis promittitur. Vet. Schol.

4 *Hesperia, Mauritania.* Vet. Schol. Ubi etiam hortus Hesperidum. B. Cur non potius ex Hispania? G.

6 *Dividit, tanquam quæ multis data sufficerent.* Vet. Schol.

8 *Significat Numidam Lamia Patrono usum a pueritia.* Vet. Schol. Quis nescit fuisse Romanis principem juventutis? Cur non etiam patroni, seu reges, juventutis fuerint? B. Ut nempe adulti habebant suos reges, quod clientium et minorum amicorum relativum apud Horatium est, V. G. Epist. 1. 17. 43. sic etiam pueri et adolescentuli. G. Fortassis præstat Heinsii ratio, qui rectorem interpretatur, h. e. pædagogum. Ergo *non alio* est eodem. Z.

9 Ostendit eos fuisse ejusdem ætatis. Ineunte saltem decimo septimo ætatis anno deposita prætexta sumebant togam puram, seu virilem.

10 *Cretensibus moris erat dies lætos albis calculis, nigris contrarios numerare, et ex lætorum dierum numero una et tempus metiri. Malos enim in annorum numerum non ducebant.* Vet. Schol. Verum mos iste fuit Cretensibus communis cum aliis gentibus; quare censeo *Cressam notam*, esse albam notam creta ductam. Romani enim creta et carbone albos et nigros dies notabant. Creta ista erat factitia, sicuti et alias carbo factitius; quibus notabant felices dies atque infelices. B.

Hanc Cruquii etiam et Lambini sententiam ornavit Bentleius. G.

11 *Modus* vox est mediæ significationis; jam vero *plenus modus* est. B. Quin *modus* jungendum cum *sit* versus proxime sequentis. *Ne sit modus amphoræ promtæ*, ne numeretur, quot amphoræ jam sint e cella promtæ. G.

12 *Salii sacerdotes Martis et Herculis*

Neu multi Damalis meri
Bassum Threïcia vincat amystide;
Neu desint epulis rosæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos; nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

ODE XXXVII.

Alcæum imitatus, publicam lætitiam indicit ob voluntariam Antonii et Cleopatræ necem, quæ cruento bello finem imposuit.

Metrum ut in ODE XXIX.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas, depromere Cæcubum
Cellis avitis, dum Capitolio

dicebantur. Vet. Schol. Juxta Dionysium Halicarnasseum, non alii erant quam Græcorum Curetes, seu Corybantes.

14 *Bassus,* immanis cujusdam potatoris nomen.

Amystis potabatur non ductu. Vet. Schol. Erat ingens *phiala,* teste Vet. Schol. Cruq. Ἀμυστίζειν, ἀπνευστὶ πίνειν. Plutarch. in Sympos. notante Lambino.

16 *Breve, quod cito deflorescat.* Vet. Schol. B. *An lilium breve* i. parvum, humile, quod lilium convallium vocatur? G.

18 *Putres, nimio potu marcentes et libidine resolutos.* Vet. Schol.

20 *Hederas lascivas dicit, quia quasi ludentes vagæ serpunt.* Vet. Schol.

Ambitiosa, ab ambitu lacertorum. Vet. Schol.

ODE XXXVII.

1 Νῦν χρὴ μεθύσκειν καὶ τινὰ πρὸς βίαν Πίνειν, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος. Alcæus (apud Athenæ. 10). Cum potuisset Antonium nominare, ad vitandam tamen invidiam, ei pepercit. B. Conf. infra Epod. 9. Z.

Libero lascivienti. Vet. Schol. Vel etiam a captivitate libero, eleganti Dilogia.

2 *Saliares cœnæ* in *proverbio.* Vet. Schol. B. H. e. opiparæ et sumtuosæ. Z.

3 *Ornare pulvinar, id est, mensas vel templa, quæ pulvinaria dicuntur propter Lectisternia quæ ibi fiebant, præterquam in templo Herculis, qui nunquam quieti assuetus erat.* Vet. Schol. B. Nempe aræ deorum sunt mensæ, ad quas invitantur, quin disponuntur illorum statuæ accumbentium modo in lectis et pulvinaribus. G.

4 *Tempus erat,* h. e. Jamdudum. B. Reprehendit tarditatem, q. d. jam factum oportebat. G.

Dapibus; post saltationem hostiis epulabantur. Vet. Schol.

Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurguens (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Æmoniæ) daret ut catenis

9 *Conjecturam Scaligeri* congrege *merito damnat Bentl.* 14 Meroëtico *conj. Guietus ad Lucanum X.* 117. 15 ad veros *conj. Bentl.* 18 ut leporem *conj. Cunin.*

7 *Dementes*, a dementia reginæ cogitatas. Z.

8 Credi vult Romanum Imperium Alexandriam translatum iri. B. Nempe hoc moliri cum Cleopatra Antonium, vel vere vel invidiæ faciendæ causa dicebatur. G.

9 Grex dici solet de vilioribus.

Turpium; aut malæ vitæ, aut eviratorum. Vet. Sch. per Dilogiam. B. *Turpes morbo viros* hic puto non eunuchos tantum dici, vel pathicos adeo; sed *contaminatos* ac *turpes* vocari, *morbo* animi laborare dici, qui Romani et viri Ægyptiæ feminæ servirent. L. Bos suspicatur *cum grege—orbo virorum*, i. e. carente viris. G. Videntur esse spadones, qui Epod. 9. 13. dicuntur, turpes et fœdi ob morbum corporis et animi. Z.

10 Audacissime legerat Bentleius *Opprobriorum* pro *Morbo virorum.* Etiam mutilatio testiculorum pro morbo venire potuit: nam et vulnera inter morbos recensebantur, ut et cætera corporis mala. B.

Impotens, immoderata, et non compos bonæ mentis ut circa libidines alias, ita in spe etiam. G.

11 *Dulci*, metaphorice pro blandienti.

13 Elegantissima Dilogia innuit *Augustum vitasse ejus complexus, cum Divum Julium et M. Antonium corporis sui illecebris cepisset.* Vet. Schol. B. Est hoc Scholion Acronis Fabriciani. Secundum hæc *Una navis sospes ab ignibus* fuerit ipse Augustus, quem incendere frustra conata sit Cleopatra. Sed potior est historia, qua constat, de classe Antonii vix unam sospitem mansisse, prætoriam nempe Antonii, qua Cleopatram cum suis navibus initio statim prælii fugientem secutus est. G.

14 A Faunis et Nymphis dementari credebant homines, quos ob eam rem *Νυμφολήπτους* dicebant et *Lymphatos* Latina lingua, imo et *Fanaticos*, si veteri Scholiastæ fides, a *Faunis.* B. *Mentem lymphatam Mareotico*, i. imprudentiam, et amentiam quandam ab ebrietate contractam, interpretari videtur illud subitum consilium Cleopatræ, cum rebus integris, inclinata neutro victoria cum omnibus navibus suis aufugere e prælio ad Actium instituit, eaque re fugæ Antonii et cladis auctor fuit. Hic prior metus inanis erat et Panicus: sed mox *verus timor* successit persequente illam primo per suos, deinde per se quoque et præsente Octaviano. G.

Juxta paludem Mareotidem in Ægypto, vinum erat præstantissimum. Significat Cleopatram ipsam vinosam fuisse æque atque Antonium.

15 Initio Actiacæ pugnæ Cleopatra fugam simulaverat, ut bene adnotavit Torrentius.

16 *Ab Italia* nunc volat Cleopatra, non quasi ibi fuisset, sed quod paullo ante cogitabat in Italiam victo Octaviano descendere. G.

18 *Molles* jam pro timidas, h. e. corde molles.

20 *Æmonia ab Æmo monte dicta*, ut bene monuit Vet. Schol. Siquidem Thessa-

Fatale monstrum, quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras:
Ausa et jacentem visere regiam
Vultu sereno, fortis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum;
Deliberata morte ferocior:
Sævis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

25 tacentem *conj. Bentl.* 26 *Editiones multæ interpungunt post* fortis.

lia olim ad Thracas pertinebat. B. Plutarchus narrat, duplici de causa festinasse Augustum, ut vivam caperet Cleopatram; veritus primum ne pecunias ac opes corrumperet, deinde quod illa triumphi splendorem auctura esset. Z.

21 *Monstrum* jam pro prodigium, ob insolitos animos; quod et fœmina et peregrina Imperio Romano inhiaret. *Fatale* referri videtur ad aliquod Vaticinium in Sibyllinis carminibus de ea acceptum. Dilogus etiam fatale obscœnum dixit: Nam *Prostantes Fatales dicuntur.* Vet. Schol. Vide Juvenal. Sat. 3. B. Fortassis *fatale* est periculosum, quia Capitolio ruinas et funus imperio parabat. *Generosius*, minus ignominiose, quam si viva capta fuisset. Z.

23 Conspecto Proculeio qui ab Augusto missus fuerat ad eam vivam ad se deducendam; gladio quo erat accincta, se trucidare voluit. Hoc adnotavit Mancinellus ex Plutarcho.

Latentes, intimas Ægypti regiones. Vet. Sch. Quibus ipsa latere potuisset.

24 *Reparavit*, h. e. requisivit. Miror magis Bentleio placuisse *penetravit* quam *reparavit*, quod idem valet quod *requisivit*. Sic etiam superius 1. 31. 12. *Vina Syra reparata merce*, pro *requisita*. B. Volebat aliquando navibus partim per Isthmum ex Nilo transvectis in litus rubri maris, partim ibi ædificatis, fortunam novam experiri, et *classe cita* h. e. mota ac translata *reparare* h. e. amissis illis Ægypti inferioris circa Nili ostia litoribus, alias parare *oras latentes* Romanis, quibus vel circumnavigare Africam, vel eadem ratione trajicere classem difficile futurum erat. Aliquando navigare cum thesauris in Hispaniam consilium erat. Sed ab utroque vel destitit vel dejecta est. Poëtice facit Horatius, cum fortitudini tribuit, quod desperationis erat. *Penetravit* Bentleiano dignum ingenio, sed non necessarium. Nec non ingeniose L. Bos. *Classe cita ire paravit* (in) *oras.* G.

25 *Jacentem regiam* h. e. *Regnum suum desperatum.* Vet. Schol. Non videt vir sagacissimus Bentleius *regiam* modo dici figurate pro *regnum*, quod et adverterat antiquus Scholiastes. B. Placet eorum sententia, qui *regiam* proprie intelligunt, aulam mœstam, et ob cladem plane consternatam. Ordo enim est: non fugit in loca, ubi latere potuisset et bellum reparare, sed ausa est se conferre Alexandriam ipsam, vultu metum omnem dissimulante. Z.

29 *Deliberata*, h. e. mente diu agitata.

30 *Liburnis* posuit pro Liburnis nautis, quorum opera potissimum Augustus victoriam adeptus est.

32 *Non humilis*, Figura Litotes, qua minus dicitur quam intelligitur.

Nam et T. Livius refert illam, cum de industria ab Augusto indulgentius tractaretur, identidem dicere solitam fuisse, Οὐ θριαμβεύσομαι, h. e. *Non triumphabor.* Vet. Sch.

ODE XXXVIII.

AD MINISTRUM.

Sumtuosa convivia Horatio minus arrident.

Metrum Sapphicum.

PERSICOS odi, puer, apparatus;
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus, curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

6 curæ *Cun.*

ODE XXXVIII.

1 Persarum gentis unguenta erant. Plinius. *Odi*, jam pro nauseo.

Apparatus, de caris et longe petitis accipio.

2 Ex tenuissimo tiliæ arboris libro, quem veteres Philyram vocabant, delicatis coronarum lemnisci conficiebantur; ut erudite ostendit Angelus Politianus. *Philyra cortex tiliæ arboris.* Vet. Schol.

3 *Sectari*, proprie de venatoribus dicitur. *Dum tu sectaris apros*, apud Virgilium.

4 *Moretur*, vivat, vel habitet, suaviter. B. Sensus est: quibus in locis adhuc rosa floret, cum apud nos rosæ jam florere desierint. Z.

5 *Simplici, cui nihil aliud adjicitur.* Vet. Schol.

Adlabores, h. e. ulterius studiose quæras.

6 Hic locus feliciter a Bentleio restitutus est: nam de *Sedulus curo* fecit *Sedulus, cura;* quæ quidem utraque vox Horatii puerum decebat, non autem ipsum herum. B. Ut sumus homines, mihi placet vulgata omnium librorum lectio. *Nihil curo adlabores:* hoc est, non curo te allaborare, ut in illo Lucilii, *Persium non curo legere*, pro nolo: deprecatur Horatius sedulam servuli curiositatem in coronis parandis. Conjecturis virorum doctorum nihil opus esse videtur. G.

Subrusticum, scilicet et parvi emtum.

7 *Arctam vitem spissam, ac per hoc umbrosam accipe.* Vet. Schol. Simplici scilicet umbra utentem.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER SECUNDUS.

ODE I.

AD C. ASINIUM POLLIONEM.

Horatius Cæsarianarum et Pompeianarum partium medius Asinium Pollionem, Consularem virum et Augusti gratia potentem, a stringendo stilo in Pompeianos deterret, ac magis eum ad suaves mores et miserationem tot illustrium virorum adducit. (Summa videtur esse hæc:) *Tu, Pollio, scribis historiam bellorum civilium, opus arduum ac difficile: ego vero tantum carmina meditari possum leviora et amatoria.* Z.

Metrum duobus primis versibus Alcaicum, tertio Iambicum Dimetrum Hypercatalecticum, quarto Pindaricum Dactylicum.

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique causas, et vitia, et modos,
Ludumque Fortunæ, gravesque
Principum amicitias, et arma

1 civium *coll. Sax.*

ODE I.

1 Suaviter *Motum* dicit magis quam *bellum:* Estque Figura Charientismus.

Notum est Metello Celere et Afranio Coss. Triumviratum Reipublicæ constituendæ cœpisse. Quod etiam significavit. Vet. Schol. B.

Q. Cæcilio *Metello* et L. Afranio Coss. A. U. C. 694. Pompeius, Crassus, Cæsar societatem iniere, quam recentiores quidam Triumviratum appellant (ipsi nusquam eo nomine utuntur) reipublicæ exitiabilem: unde initium historiæ suæ bellorum civilium cepisse Pollionem probabile est. Quod dicit *ex Metello,* hoc ipsum indicat, non tum cœpisse bellum; sed inde arcessendam ejus originem. G.

Civicum sicut hosticum veteres dixerunt. Vet. Schol.

2 *Causas* jam prætextas dicit.

Vitia dixit non belli, sed principum. B. Intellige *belli vitia,* quæ in ratione belli recte administrandi committuntur. Z.

Verecunde insidias callidasque rationes, *modos* nominavit. *Summus nempe locus nulla non arte petitus.* Juvenal.

3 *Ludumque Fortunæ, quæ ludibrio habet res humanas.* Vet. Schol. Omnia enim facit παρὰ προσδοκίαν et splendidissimas res eludit.

Lepidissime dixit Cato Rempublicam non fuisse eversam discordia, sed amicitia Triumvirorum.

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas; et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso:
Paulum severæ Musa Tragœdiæ
Desit theatris; mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mœstis præsidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiæ;
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures; jam litui strepunt;
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos;

21 *pro* Audire *conj. Bentl.* Videre, *et probat Cun.*

5 *Uncta*, h.e. illita. Bentleius ex ingenio suo de *uncta* fecit *tincta*, sed *uncta* efficacior vox est isto loco. B. Tanto minus damnare illud *uncta* ausim, licet tenui discrimine a *tincta* distans, quod v. 29 etiam *pinguiorem* Latino sanguine campum dicit. Nec tamen negarim, honori esse Horatio, si *tincta* dedisse putetur, quo indicentur maculæ nondum deletæ, cum *uncta* detergeantur facilius. G.

7 Significat, *Odia belli civilis sub specie pacis latere, nec tutum esse per Historiæ veritatem horum offendi animos qui gesserunt.* Vet. Schol. B. *Periculosæ plen.* nam periculum est non modo offendendi, sed et errandi. Sequens phrasis *incedis per ign.* idem valet, tropus tantum est diversus. Z.

9 *Tragœdiæ; uno tempore et Tragœdiam et Historiam scribebat.* Vet. Schol. B. Sensus est: Paulisper differ tragœdias scribere, donec historiam illam bellorum civilium absolveris. Z.

11 *Ordinaris;* Enallage Personæ satis elegans; vult enim Augustum, cujus imperio forsan Pollio hæc scribebat. B. At quis ferat Enallagen rebus ipsis ita repugnantem? Tolerabilius ad Præfecturam urbis Pollioni mandatam refertur. Fefellit viros doctos formula *ordinare res publicas*, quæ hic significat nihil aliud quam ordinate referre, enarrare *res gestas*. Notandum est, *res* dici, non rem publicam: Sic *fastos ordinatos* a Verrio Flacco *narrat* Sueto. de Gram. 17. G.

12 *Cecropio*, Attico, eleganti et sublimi, quali sunt usi Æschylus, Sophocles, Euripides. Z.

13 *Fuit Caussidicus Pollio.* Vet. Schol. B. Laudatur Pollio h. l. tanquam disertus *Orator* in causis forensibus agendis, *Senator* prudens in consulendo, et *Imperator* clarus, qui Parthenos gentem Illyridis subegerat. vid. Appian. de B. C. lib. V. cap. 74. et Dio XLVIII. 41. Z.

17 *Jam nunc minaci; Laus Relatoris, tanquam hæc ipsa quæ scriberet ita commendaret, ut se auditor crederet interesse.* Vet. Schol.

19 *Hodieque fugam pro velocitate dicimus cum de equis loquimur.* Vet. Schol.

21 *Audire videor*, te, Pollio, amicis recitante historiam, in qua etiam orationes ducum referes, quibus illi milites suos adhortati sunt. Igitur carere possumus emendatione. G. Imo non solum orationes, sed quicquid de ducibus traditur, fingit poëta jam sibi recitari. Z.

Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno, et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia prœlia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne, relictis, Musa procax, jocis,
Ceæ retractes munera næniæ;
Mecum Dionæo sub antro
Quære modos leviore plectro.

33 Quis gurges *ed. Venet.* 38 funera *conj. Heins. ap. Bentl.*

24 *Atrocem, constantem.* Vet. Schol. Horatius nequit dissimulare se Romanum. B. Quod *atrocem animum* Catonis vocat, credo invidiæ apud Augustum evitandæ causa sic locutum; deinde arreptum hoc a Silio, ut etiam in laude uteretur nomine *atrox.* G.

26 *Cesserat*, a Scipione Africano evocata. B. *Impotens* etiam hic retinere potest solennem significationem non compotis sui, irati præter modum, et ira pæne furentis, quales sunt, qui impediuntur ab ulciscendo. Sed si etiam defectum potentiæ significet, ipsum tamen auctorem habebit Tullium. Inepte etiam hoc reprehendit Harduinus, ut cetera in hac Ode. G.

27 Multæ myriades Pompeianorum ad Thapsum in Africa a Cæsarianis occisi sunt; ut ostendit Jacobus Cruquius. B. Quinque myriadas Plutarchus memorat; unam modo Hirtius. G. *Victorum nep.* h. e. posteros Romanorum eorum, qui olim subegerant Africam. *Retulit inf. Jug.* obtulit victimas manibus Jugurthæ. Z.

28 Etiam *Hannibalem intelligi voluit in commemoratione Jugurthæ.* Vet. Schol.

32 Pulcherrima Hyperbole. B. *Hesperiæ*, Italiæ. . Z.

33 *Qui gurges? Pars fluminis.* Vet. Schol. Cruq. h. e. Vorago. B.

34 *Dauniæ cædes*, h. e. Italorum cædes. Z.

36 *Ora, terræ terminus.* Vet. Schol. Cruq.

37 *Procax, inverecunda, quæ alterius invadis numeros.* Vet. Schol.

38 Simonides *Cea* insula oriundus, Threnos, seu Nænias composuit.

Id carmen quod cum lamentatione extremum et ultimum mortuo accinitur, Nænia dicitur. Diomedes, citante Mancinello. Græcis 'Επικήδειον, teste Vet. Schol. Cruq.

39 Bene *Dionæo antro*, quia Dione Mater Veneris erat Nympha: Nympharum autem sunt antra. Pulchra Dilogia innuit magis placituros Dionæo Cæsari Venereos jocos, quam res tristes atque Tragœdias, quales Asinius Pollio scripturus erat. B. Non puto aliud velle Horatium, quam excusare se, quod nihil grande scribat, ut Car. 1. 6. G.

ODE II.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM.

C. Sallustium Crispum Historici ex sorore nepotem Mæcenatique suo Augusti gratia proximum, laute splendideque magna fortuna utentem, commendat Catonianis et Stoicis, quorum dogmata ad luxuriam vaferrime detorquet. (Laudatur Sallustius ob usum divitiarum rectum. Z.)

Metrum Sapphicum. Quartus versus Adonius.

NULLUS argento color est avaris
Abdito terris, inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius ævo
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis

1 *pro* color, honor *conj. Cun.* 2 Abditæ *Venet. et Lambi.* abdito *etiam Brod.* 7 agit *codd. ap. Bentl.* haud metuente *ed. Venet.* Z.

ODE II.

1 *Color*, nitor, pulchritudo. Sic Virgil. *Nimium ne crede colori.*

2 Thesauri proprie sunt qui terra conduntur.

Inimice jam dixit pro *non amice.*

Lamnam per contemtum dici, (scil. de pecunia) bene monuit Cruquius. *Laminæ* sunt quibus veteres patellæ atque sartagines ab ærariis circumforaneis sarciri solent. Vernacula nostra, [illegible]. B. Est Antonii Birrii specimen animadversionum Horatianarum in hanc oden Bas. 1748 editum, in quo interpungit post *terris*, et legit, *Inimica* (est) *lamna*, etc. Sed vulgata lectio magis poëtica est: magis blanditur Sallustio. G.

4 Significat Sallustium splendide vivere.

5 *Proculeium Equitem Romanum laudat, qui pius sic erga fratres suos Scipionem et Murenam fuit, ut cum spoliatis bello civili patrimonium suum ex integro divideret, quod cum eis jam ante diviserat.* Vet. Schol. B. Fratrem Proculeii *Cæpionem* non *Scipionem* esse colligitur ex Dione 54. 3. p. 732. 81. ubi pulchre id monet Fabricius. Sed vid. etiam Meibom. Mæcen. c. 27. Harduino *Proculeius* est Patriarcha Josephus, qui *procul* חיה i. e. vixit a patre. *Spectatum admissi!* G.

6 Distinguendum censeo post *notus*, quod miror neminem vidisse. *Notus; celebris.* Vet. Schol. Cruq. B. Recte istam Baxteri distinctionem deridet Bentleius. Z.

Animi, amoris. Vet. Schol. B. *Notus animi* intell. causa, plane Horatianum est V. G. Car. 4. 13. 21. Sic. Stat. Theb. 2. 274. *Noti operum.* G.

7 *Aget* jam pro feret, Græco more: ac si Fama cum curru suo per æthera actura sit.

Alte scilicet volando, ut Icarus; audax et festiva Figura, quam nemo quod scio animadvertit. B. *Metuens solvi penna,* quæ nunquam solvitur, et *metuentes æquore tingi Arctos* dixit Virg. Ge. 1. 246. Sic Car. 2. 14. 16. G.

9 Plus est *avidum* esse quam avarum.

10 *Spiritum* fastuosam cupidinem dicit.

Gadibus jungas, et uterque Pœnus
Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beato-
rum eximit Virtus, populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

13 vilis *pro* dirus *Flor.* 17 Phrahartem *Flor.* Phraoten *Glar.* Phraorten *conj. Glar.* Phraharten *Baxt.* Z. 18 beatûm *Flor.* plebis *codd. ap. Bentl.* 22 Deferentem *conj. Birr.* 24 Sprevit *conj. Crusii.*

Hannibalem in animo habuit.

11 *Carthago et in Hispania est quam Spartariam vocant.* Vet. Schol. B. *Uterque Pœnus* accuratius forte a Porphyrio declaratur, tum qui Carthaginem et Uticam habet in Africa, tum qui Gades condidit: ita erit epexegesis jucunda et erudita. Coloniæ Carthaginiensium aliæ in Hispania non excluduntur. G. *Pœnus uterque*, quia et in Africa et in Hispania sunt Pœni. Z.

13 Notum est Stoicos omnes animi affectus pro morbis habere. *Dirum* autem dicimus cujus vel nomen, vel aspectum ut malum omen abominamur. B. *Hydrops* an ponitur pro hydropico? Id quidem fieri ab ipso Hippocrate, docet in Œconomia Fœsius. Plane affirmarem cum viris doctis nisi *dirus* commodius morbi quam ægrotantis videretur epitheton: et morbus *hydrops crescit*, morbus est *indulgere sibi*. G.

15 *Fugerit* pro *fugatus fuerit*, Activum pro Passivo.

Albo, pallenti. Vet. Schol. Leucophlegmatiæ descriptio. B.

Albo a tensione cutis et tumore. V. Sat. 2. 2. 21. G.

17 De *Phrahate* Justinum adi. Hunc per invidiam nominat; nolebant enim Pompeiani Tyrannum solio suo reddi. B. Non opus est partium studio adscribi notam Phrahati hic inustam. Constabat pessimum hominem esse, nec reddiderat illum solio Augustus, etc. Vid. Justi. 42. 5. et Dio. 49. 23. p. 406. it. 51. 18. p. 456. G.

18 *Dissidens pl.* quæ secus sentit quam multitudo imperita. *Dedocet*, docet ne amplius plebs utatur perversis nominibus, h. e. ne beatum dicat eum, qui rex et dives tantum est. Z.

19 *Virtus*, h. e. Sapientia, seu philosophia Stoica.

Stoicis nemo Rex est præter unum Sapientem, ut quibus nihil bonum quod extra ipsum animum est, quodve auferri possit.

21 Emphasis est, in voce *tutum*: significat enim Phrahatis diadema nunquam fore tutum.

22 *Propriam* pro perpetuam dixit; ut Virgil. *Si proprium hoc fuerit.*

23 *Oculo irretorto*, h. e. *non invidente*. Vet. Schol. *Nusquam recta acies*, Ovid. (Met. 2. 776.) de Invidia, citante erudito viro Antonio Mancinello. B. *Irretorto oculo spectat acervos* auri sapiens, qui non habet opus avertere oculos, et vi quasi retorquere a divitiis; sed ridens et hilaris illas adspicit, dicens vel cogitans potius cum Socrate, *Quam multa non desidero!* Comparari potest Car. 2. 4. 22. *Integer laudo:* significat, se irretorto oculo videre posse Phyllida. G. Sensus igitur est: cujus acies oculorum splendore auri non præstringitur, sed recto oculo intuetur, h. e. non corrumpitur cupiditate divitiarum. Z.

ODE III.

AD Q. DELLIUM.

Philosophia mortis meditatio. Morituro nihil admodum vel metuendum, vel expetendum. Q. Dellium Historicum gravi aliqua animi ægritudine afflictum solatur. (Homo varius, et omnium partium transfuga. Q. Dellius. V. Fabric. ad Dion. 50. no. 74. G.)

Metrum ut in prima.

ÆQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli,
Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;
Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina et unguenta et nimium breves

4 Deli *edd. vett. ante Lambin.* 9 Qua *sic Ven. Lamb. Bentl. et Ian. quod latinius videtur quam aliorum* quo. Z. 11 Ramis quo *vel* quoque *Brod. Gott. et editt. primæ, it. R. Steph. Baxt.* Ramis et *Loch. H. Steph. etc.* G. Ramis qua *Lamb.* Ramis qua et obl. *Cuning. et Ian. Sed vereor, ne* qua *aut* quo *sit glossema.* 13 brevis *ed. Venet. et Schol. Acron. qui,* Brevis, *inquit, genitivus est : brevis autem cito transeuntis et temporalis, ut supra* breve lilium.

ODE III.

1 *Æquam,* Metaphora a statera.

Memento dicimus de re seria et magni momenti.

Arduum, et inaccessum et difficile.

2 Nescio cur Bentleius ex sola conjectura posuerit *ac bonis* pro *in bonis,* cum præcesserit *rebus in arduis.* Nimis ille cavet a quavis repetitione.

3 *Insolenti, subito orienti.* Vet. Schol. Cruq. h. e. inconsulta, temeraria.

5 Post *tempore,* supple *vitæ.*

6 *Vinoque diurno Placari Genius festis impune diebus,* de Arte Poët. v. 209. Vid. ad Car. 1. 1. 20.

8 *Quoniam interiores lagenæ solent esse, quæ prius stipatæ sunt.* Vet. Schol. B. *Interiora* etiam, quæ diligentius servantur, cum paucioribus communicantur, ut literæ amici. G. *Interiore nota,* cado, litteris Coss. aut alia ratione notato, qui reconditus servatur in interiore cellæ parte, h. e. vino optimo et vetustissimo. Z.

Nota, nomina Consulum.

9 Vet. Schol. cum pluribus MSS. habet *Quo* pro *Qua ;* uti etiam pro *et* ante *obliquo,* ut notavit Torrentius, Vir probus et doctus.

Interiora populi folia alba sunt. Vet. Schol. B.

11 Bene *laborat* quia rivus erat obliquus.

12 *Trepidare,* pro *festinare.* Vet. Schol.

13 *Breves ; cito transeuntes, temporaneæ.* Vet. Schol. Cruq.

Flores amœnæ ferre jube rosæ,
Dum res et ætas et sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmtis saltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit:
Cedes; et exstructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna serius ocius
Sors exitura, et nos in æternum
Exsilium impositura cymbæ.

14 amœnos *Cun. San. et Ian. et sic legendum necessario est, si placuerit* brevis. 23 dio *Ven. et Glar.* 28 cumbæ *Bentl. et Ian.* Z.

15 *Res* dicit pro præsens res, vel occasio. *Ætas* etiam vox mediæ significationis est: Est enim vel juventus vel senectus.

16 *Parcæ dicuntur habere manibus candida fila et nigra.* Mancinellus. B. Non puto hic *atra* a *candidis* distingui, infelicia a felicibus. *Atra* sunt omnia i. obscura, incognita, apud inferos, quorum pars Parcæ. G.

17 *Cedi* vel jure, vel possessione dicitur: Est enim verbum Juris.

Coëmtos saltus per Hyperbolen dicit prædia undecunque poterat coëmta, et ad instar latifundiorum.

19 *In altum* absolute pro in altitudinem.

21 *Inachus* antiquissimus Argivorum Rex, qui Jus, h. e. Lunæ pater ferebatur: Hinc et Arcadas Προσέληνοι, h. e. *Antelunares* vocabantur. B. *Prisco nat.* h. e. antiquo et nobili genere ortus. Z.

23 *Sub divo, sub cœlo agas.* Vet. Schol. Veteres MSS. cum Scholiaste, habent *Divo* non *Dio*, ut adnotavit Torrentius.

24 *Orcus*, idem qui et Pluto: Pœnis [illegible] terra est.

25 *Cogimur, compellimur. Tityre, Coge pecus:* Virgil. Vet. Schol.

26 *Urna, quasi sorte scilicet ducti ad mortem.* Vet. Schol. Et secutus sum punctuationem Puteani, Dousæ, et Rutgersii, qui legerunt *urna* in Ablativo, quod longe concinnius videtur. B. *Omnium* hominum *sors μοῖρα, versatur*, quatitur, *πάλλεται, urna* illa Fati, quo et venire in corpora animas et inde discedere credebantur. G.

27 Emphasis est in voce *Exitura:* Exit enim quod subito et ex improviso in conspectum venit.

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Formosulam quandam captivam a Xanthia Phoceo domino suo compressam, sub poëtico Phyllidis nomine, miris laudibus effert; ut vel antiquis Heroinis eam æquiparet. (Conf. Ovid. Am. 2. 8. 11. sqq. G.)

Metrum ut in secunda.

Ne sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu; prius insolentem
Serva Briseïs niveo colore
Movit Achillem:
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.

8 capta *coll. Sar.*

ODE IV.

1 *Amor*, verecunde de amplexu.

Ob ancillarioli probrosum nomen.

2 *Insolentem, arrogantem.* Vet. Schol. *Nihil non arrogat armis.* De Arte Poët. de eodem Achille. *Insolens qui præter legem agit humanam ac naturalem.* Donatus, citante Torrentio viro clarissimo. Bene etiam præmisit *prius*, quod admirationem auget. B. *Prius*, olim, ante te; igitur tu non es primus, qui ancillæ amore captus tenetur. Z.

3 *Serva, belli jure ancilla.* Vet. Schol.

4 *Proprie motus libidinis est.* Vet. Schol.

5 *Telamone natum*, adeoque altero Ajace nobiliorem. *Sic a Jove tertius Ajax.* Ovid.

6 In voce *dominum* Emphasis est: Significat enim Xanthiam istum fuisse puellæ dominum. Tecmessa Teuthrantis Phrygii Principis filia, ex qua Ajax suscepit Eurysacen filium.

7 *Arsit, impatienter amavit.* Vet. Schol. Cruq.

Medio in triumpho ad Emphasin posuit; cum animus spe triumphi ad alium amorem incendi posset. Vet. Schol. Sic enim lege pro *non posset.*

8 *Virgine rapta*, h. e. Cassandra, etsi cognosset eam ab Ajace Oilei raptam atque vitiatam.

10 *Thessalo victore* per Periphrasin pro Achille.

Ademtus per Euphemismum pro occisus.

11 Bene *tradidit* de mortuo.

Notissimum est *Levis* frequenter usurpari pro *facilis.* Et expressit Homericum: Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε Κείνου τεθνειῶτος ἐναιρέμεν; ut adnotavit vir doctus Ludovicus Desprez.

12 *Pergama.* Arx erat Trojana, Palladisque templum.

Nescias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certe genus et penates
Mœret iniquos.
Crede, non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia et vultum teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

15 genus ut, et *conj. Rutgers.* 18 delectam *ed. Glar.* 19 adversam *Ven. Glar.* 24 Condere *conj. Bentl.*

13 *Beati, nobiles.* Vet. Schol. B. *an*, h. e. annon. Z.

15 Majore fiducia pronuntiat in voce *certe* quod in voce *nescias* nimis hæsitanter insinuaverat. Verbo *Mœret* intelligi potest eum id ex modestia vultus ejus conjecisse.

17 *Scelesta, servili;* Vet. Schol. Cruq. Certe *mancipium* et *scelus* usitatæ erant servorum compellationes. B. *Scelesta*, de moribus, non de conditione accipit Bentleius: contra *pudenda*, h. e. ancilla, libertina, de conditione. Z.

19 Cruquius, Torrentius et Lambinus ex Vet. Codd. legunt *dilectam* pro *delectam*, quod mihi quoque videtur probabilius. Dicitur etiam Festo *Dilectus militum*, ut notavit Lambinus.

Majus est *sic* quam *tam*, et efficacius ad intentionem animi. Laborat etiam in *aversam* et *potuisse* ad faciendam ingenuitatis fidem.

21 *Teretes, rotundos cum longitudine.* Vet. Schol. Cruq. B.

22 *Integer*, innocens, in quem non cadit amoris suspicio. Z.

23 *Octo lustra quadraginta annos claudunt.* Vet. Schol.

Bene *trepidavit* ad Emphasin posuit; significat enim eum velle juniorem esse, nimisque subito factum senem.

24 *Clauditur* cui non licet ulterius progredi. Cur mallet Bentleius *condere* quam *Claudere?* Interpretamentum hoc videtur alicujus Scholiastæ veteris, vel saltem ipsius Librarii.

ODE V.

Verecunda atque nobili Allegoria declarat fœmineo sexui infra pubertatem nullas inesse Venerea. (Hortatur amicum, ut abstineat a Lalage puella nimis tenera, quam cum juvenca et uva nondum matura comparat, et ostendit, illam brevi ad Venerem proclivem, amabilem, et pulcherrimam fore. Z.)

Metrum ut in prima.

NONDUM subacta ferre jugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis. Tolle cupidinem
Immitis uvæ; jam tibi lividos
Distinguet Auctumnus racemos
Purpureo varius colore.
Jam te sequetur (currit enim ferox
Ætas; et illi, quos tibi demserit,

12 Purpureo varios *conj. Bentl.* Purpureus vario *codd. quidam ap. Lamb.* 13 curret *codd. Bentl.* 14, 15 quod t. d. a. annus *conjicit Bentleius et interpretatur*, quantum tu consenesces, tantum illa adolescet. *Sed vulgata idem valet. Z.*

ODE V.

1 *A designatione pecudis inhabilem monstrat viro; significans eam nullo adhuc calore ætatis sollicitari.* Vet. Schol.

2 *Munia, obsequia lege debita.* Vet. Schol.

3 *Æquare, pari affectu ferre.* Vet. Schol.

Tauri, mariti provectioris ætatis.

5 *Incertum est quem alloquitur hac Ode, utrum amicorum aliquem an seipsum.* Vet. Schol.

7 *Solari æstum pro refrigerare gratissime dicitur.* Vet. Schol.

8 *Ludere*, saltare.

Cum vitulis, cum pueris. Vet. Schol.

9 *Prægestientis, properantis, gliscentis.* Vet. Schol. Cruq. B. Vehementer cupientis. Z.

Aufer et *Tolle* Adverbia sunt in verbis.

10 *Immitis*, crudæ, acerbæ. B. *Jam*, mox, brevi. *Lividos dist.* ad maturitatem perducet. Z.

12 *Purpureo v. c.* qui colore purpureo est ornatus et distinctus. Z. [† Potest jungi: auctumnus varius distinguet racemos lividos colore purpureo. *Heyne* ad Tibull. 1. 4. 48.]

13 *Sequetur*, quæret, vel expetet.

Vox *ferox* ab omnibus male accepta est: *Currit* enim *ferox* qui ferociter currit. Ostendit se impatienter ferre nimium properantem senectutem; uti supra in *Trepidavit ætas.* In Epistolis etiam se *præcanum dicit.* B. Et tamen non possum non putare, illud *ferox* respicere ad puellam ferociter adhuc repugnantem blandimentis amatoriis. *Fera* est

Apponet annos) jam proterva
Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusve Gyges;
Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

20 Cnidiusve *Lamb. Bentl.*

ODE VI.

AD SEPTIMIUM.

Titio Septimio Equiti Romano, insigni Poëtæ et commilitoni olim suo, qui eum ad villam suam Tarentinam invitaverat, languenti stilo respondet, se jam vitæ laboribus pæne fatigatum in Tiburtino suo secessu malle quod reliquum est vitæ transigere: Sin autem hoc minus sibi obtigerit, libenter se apud eum Tarenti animam efflaturum.

Metrum Sapphicum.

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, et

illa ætas, non mansueta. Vid. Barth. ad Stat. 2. 715. G. *Currit,* celeriter transit ista ætas, quæ abhorret a Venere. Z.

15 *Pro viribus et ætatis flore dixit annos.* Quasi diceret: *Quantum tibi vergente jam juventute virium decesserit, tantum tunc illi cum maxime florescenti accedet.* Vet. Schol. Ex MS. H. Stephani. B. *Proterva* habet continuationem allegoriæ de juvenca. Conf. Car. 3. 11. 11. G.

17 *Pholoë, nomina pro exemplo posuit.* Vet. Schol.

Fugax; Et fugit ad salices et se cupit ante videri. Virgil.

18 *Albo pro candido.* Vet. Schol. B. *Humero,* pars pro toto. Z.

Nitens, h. e. Rosaceo nitens; sic et Virgil. *Rosea cervice refulsit.*

20 *Gyges; de hujus pueri pulchritudine etiam Ovidius locutus est.* Vet. Schol. B. An Met. 3. 323: vel 9. 712. G.

22 *Suaviter hic hospites pro ignotis dicit.* Vet. Schol.

Sagaces; quamvis sagaces. Vet. Schol.

23 *Solutis Crinibus. Discrimen sexus obscurabant per crines solutos.* Vet. Schol. Sic et Juvenal.

—*Cujus manantia fletu*
Ora puellares faciunt incerta capilli.

ODE VI.

1 De *Septimio* isto vid. *Epist.* 3. *Lib.* 1. Proprie adiri dicuntur pericula.

Se tanta gratiæ necessitudine fatetur adstrictum, ut (si velit) ad ultimas nationes ire se cum eo promittat. Vet. Schol. Hypallage est pro *aditurus tecum;* quod viri docti non adverterunt.

2 Ad Emphasin posuit *indoctum* quasi jam docendus esset. B. Vid. ad 3. 8. 22. G.

Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Æstuat unda;
Tibur Argeo positum colono
Sit meæ sedes utinam senectæ;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiæque:
Unde si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver ubi longum tepidasque præbet
Juppiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus et beatæ
Postulant arces; ibi tu calentem

10 Galæsi *Ian.* 12 Phalantho *alii.* 18 apricus—Fertilis *conj. Bentl.* Fertilis *est in ed. Glar.* 21 me tecum *coll. Sax.*

3 *Maura* per Synecdochen pro Africana.

5 *Argeo pro Argivo, antique dicitur.* Vet. Schol. Tiburnum dicit *Argeum colonum.*

Positum jam pro excitatum, vel erectum, dicimus enim *ponere muros, ponere statuam,* et similia.

7 *Modus nunc pro fine dixit.* Vet. Schol.

9 *Iniquæ* jam pro plus æquo crudeles.

10 *Tarentinæ oves pellibus teguntur.* Vet. Schol. Sic et omne Græcum pecus ad conservandas lanas. Glareanus ipse ridiculus est, dum veterem Scholiasten ridet, ac si credat aliquas oves esse absque pellibus.

12 *Quo autore et principe Partheniæ Spartani Tarentum condiderunt.* Vet. Schol.

14 *Ridet, lætus est.* Vet. Schol.

15 *Decedere proprie loco cedere est, honoris causa.* Jacob. Cruquius. B. Ubi mel non est deterius melle Hymettio. Z.

16 *Venafrum* Campaniæ oppidum olivetis celeberrimum. B. *Bacca,* oliva.

18 *Aulon mons est Calabriæ.* Vet. Schol. B. Nemo Geographorum montem Aulonem nominat. Videtur appellativum nomen esse convallis apricæ *αὐλών.* Unice huc facit Martial. 13. 125. cui præscriptum lemma, *Vinum Tarentinum, Nobilis et lanis, et felix vitibus Aulon dat pretiosa tibi vellera, vina mihi.* G. *Amicus,* gratus ob fertiles uvas. Z.

19 *Bacchum* jam ipsam vineam nominat. B. *Bacchus fertilis* ut *Ceres frugifera* est, i. e. fertilis. Dum conjectura emendat h. l. Bentleius, veluti castrat poëtam, et duplici figura illum privat. G.

20 *Invidere sibimet solent impares virtute.* Vet. Schol.

21 *Beatas arces,* Tarentinas dicit, ob nobilitatem et divitias. B.

Arces intelligo loca altiora, unde despectus in *subjectas valles* amœnus. G.

Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

ODE VII.

AD POMPEIUM VARUM.

Pompeio Varo veteri sodali suo, Pompeianisque partibus præter cæteros addicto, jam vero Augusti gratia in patriam ab exsilio (ut videtur) reverso, enormi cum lætitia gratulatur: eique suadet, ut dehinc, dimissa militari sua sævitia, se suavi et hilari vitæ tradat.

Metrum ut in prima.

O SÆPE mecum tempus in ultimum
Deducte Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;

23 Bene posuit *debita*, quia et *vates* (quod et ipse erat) et *amicus* vetusque sodalis. De ampullis lacrimalibus nil opus admonere. B. Neque etiam huc pertinent illa vascula s. urnulæ lacrimales, in sepulcris inveniri solitæ: sed agitur de condendis non sine fletu amici cineribus. G.

ODE VII.

1 *O*, recordantis est non sine dolore.

Sic decora Periphrasi mortem nominavit.

2 Tollenda est subdistinctio inter *Deducte* et *Bruto:* Dicitur enim *Deducte Bruto*, pro a Bruto; ut *Scriberis Vario*, superius.

3 Ad Emphasin posuit *redonavit:* significat enim eum initio ingens fuisse deorum donum.

Quiritem: Attende Singulari numero dictum, quod non facile apud veteres invenies. Vet. Schol. Sic et Juvenalis, 8. 26. *Agnosco procerem.* Ad Emphasin etiam dixit Quiritem, quasi diceret Antiquis Moribus Romanum, Catonis ipsius æmulum. Veterum auribus idem sonabat *Quiris* quod nostris hodie *Britannus.* Notum est Quirites a Curibus Sabinis nomen suum deduxisse. B. Mihi videbatur respicere præsertim ad solutam militiam. Sola appellatione *Quiritium* exauctorare milites visus Cæsar apud Sueto. 70. G.

4 Satis scita est ista Hypallage, *Quiritem Diis patriis*, pro *Deos patrios Quiriti.*

Jam *cælo* utitur pro *climate.*

5 *Pompei Dissyllabum est hoc loco.* Cruq. *Prime, cujus amor ante omnes.* Vet. Schol.

6 *Morantem, æstivum; qui quasi cum mora spatium suum decurrit.* Vet. Schol. B. *Morantem diem frangere* est velut comminuere tempus, quod absque illa compotatione longum fuisset: *fallere tempus* alia metaphora dicunt. G.

7 Bene *fregi:* frangitur enim quod cum difficultate, vel mora superatur; uti mox, *fracta virtus* pro ægre superata, satis usitata metaphora. Notandum enim diem hic esse pro die festo: supra: *Nec partem solido demere de die.* Hoc fugit Interpretes. Vet. Schol. *Fregi, Consumpsi;* non male, sed nimis obscure.

8 *Malobathrum* posuit figurate pro Unguento foliato, ex Malobathro scilicet, sive Indico Folio, confecto, quod Indorum *Bathrum*, sive *Berre* esse et Cruquius et alii docti viri docuere.

10 *Non bene;* Litotes est, minus enim

Cum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso levia Massico
Ciboria exple; funde capacibus
Unguenta de conchis. quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto? quem Venus arbitrum

22 affunde *Coll. Sax.*

dicitur quam intelligitur. *Parmula* etiam per Εὐτελισμὸν posuit pro clypeo. B. Videtur et hic imitatus poëta suum Archilochum, cujus de abjecto a se clypeo versiculos servavit Sextus Empir. Pyrrh. Hypot. 3. 24. G.

12 Homericæ isti imitationi inest Emphasis: Brutum scilicet et Cassium antiquis Heroïbus dissimiles non fuisse. B. Homerici heroës dum *cadunt terram mordent*, cui simile Germani dicunt *gramen mordere*. Lambinus etiam affert Ennianum *Pinsebant terram genibus*. G.

13 Superius docuimus Horatium fuisse in tutela hujus dei (Argum. 1. 10.). Per Dilogian etiam significat, *se clam et furto quodam se subduxisse*. Vet. Schol. Satis docte ut solet. B. Homericam imitationem hic etiam ostendit pulchre Lambinus ex Iliad. Γ. et Ε. G.

14 *Aëre*, pro nebula Homericus.

15 *Resorbens, Metaphora a Charybdi.* Vet. Schol.

17 *Obligatam*, debitam, si non voto promissam. B. *Dapem*, promissum ac debitum redde convivium, et sciendum, dapem singulari numero declinatum. Vet. Schol.

19 Pulcherrima Enargia; ac si ipse ut Tityrus Virgilianus, sub *laurus* umbra recubaret.

20 *Cadus*, testaceum dolium.

21 *Oblivioso; quo curæ pelluntur.* Vet. Schol.

22 *Ciborium, ex implexis Colocasiæ floribus poculum.* Plin. citante Torrentio. Οἷον σκυφίον, h. e. *Qualis parvus scyphus, vel patera.* Athenæus. Infundibuli nostri forma fuisse reor; nisi quod ventricosum erat ad summitatem. B. Ne quis putet *ciborii* nomen esse apud Plinium. Viri docti modo putant eam esse definitionem *ciborii*, quod ex Græcis illustrat Hadr. Jun. Animadv. 1. 10. Vix dubito, esse calycem siccatum floris, eandemque capsulam seminum, s. fabarum, poculo aptam; ut corium cucurbitarum lagenæ; deinde formatum forte ex qualibet materia illius figuræ poculum. Illud docent versus Nicandri apud Athenæum l. 3. pr. hoc idem Athen. 11. 7. Alabastris rosarum similia suspicari licet. Quin plus quam suspicionem esse apparebit inspicienti Salmas. ad Soli. p. 925. Plane seipsum hic superat Harduinus, cum *ciborium* ait esse illud sacrum receptaculum, quod Romana ecclesia ita appellat: indeque quam recens sit hoc carmen, argumentatur. G.

23 *Conchis, Echinis Concharum.* Vet. Schol. h. e. Echinis ex conchis factis. Conchis enim marinis, vel etiam vasis Concharum forma unguenta in convivia ferebantur (Sat. 1. 6. 117.). De Echinis inferius dicturi sumus.

24 *Deproperare, valde properare.* Vet. Schol. Idem enim est *De* quod Græcis Διὰ; sic dicimus *Delirus*, quasi Διάληρος. *Quis Interrogative cum quodam hortamento;* Vet. Schol. B. Celeriter conficere s. nectere. Z.

25 *Venereus jactus in talis summum numerum habet, id est, ter senarium.* Vet. Sch.

Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

ODE VIII.

IN BARINEN.

Horatius, ardet et odit. (Conf. Ovid. Amor. 3. 3. G.)

Metrum Sapphicum.

Ulla si juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis

2 Varine *Gott.*

Cruq. Sic et Julius Pollux et Hadr. Junius. Scholiastes autem *talis* posuit pro tesseris. Nam in talario ludo, qui talis quaternis constabat, Venus erat quando singuli tali diverso vultu apparebant: Contra in tesserario ludo tribus tesseris ludebant; et numerus ter Senarius summus erat jactus, vel Venus. Cruquius.

27 *Edoni* Thracii generis. Synecdoche est.

28 Anacreonticum illud expressit: Θέλω θέλω μανῆναι.

ODE VIII.

1 *Ulla*, Diminutivum est ab *una*.

Ut enim dicitur juris jurati, ita posuit juris pejerati. Vet. Schol. *Non enim falsum jurare pejerare est, sed quod ex animi tui sententia juraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere perjurium est.* Cicero in Offic. citante viro doctissimo Mancinello. B. Videtur illa præsertim perjuria intelligere, quibus peccata sua negabat puella. G.

Scenicum principium; intelligendum enim aliquos sermones præcessisse. Vet. Schol.

2 In Cruquii MSS. dicitur hæc *Julia Barine;* et Christophoro Landino, *Julia Barinensis.* Torrentii Codd. *Julia Varina.* Fortasse verum nomen erat *Julia*, et *Barine* fictum. Cogitet Lector!

Ἐν ἤθει dicitur *unquam;* quasi indignabundus eloquatur.

3 *Vel uno; subaudiendum extrinsecus; si saltem levissimam pœnam ob perjurium sensisses.* Vet. Schol. Emphasis est. B. Hoc vult Schol. Verba *vel uno* bis esse sumenda, retrahenda etiam ad *dente.* Talium magnam vim observare licet, ubi duplicem velut personam sustinent verba vel singula vel conjuncta. G.

5 *Crederem; deos vindices esse perjurii.* Vet. Schol. h. e. Non essem Atheus. B. Haud dubie sensus est: fidem haberem jurijurando, quo confirmas, te mihi noctem concessuram esse, aut te constanter me amaturam. Z.

Sed tu; tollenda vox est ἐν ἤθει.

Obligasti: devovisti: Contraria sunt obligare et vota solvere. Vet. Schol. Cruq. docte. B. Vid. Car. 2. 7. 17. G.

6 *Caput apud majores salutis Symbolum.* Cruquius.

Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidaque divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphæ, ferus et Cupido
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde quod pubes tibi crescit omnis;
Servitus crescit nova; nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt juvencis,
Te senes parci, miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

17 quum *conjicit Crusius, sed frustra.* 24 Cura *conj. Bentl.*

9 *Prope est ut putem rationem pietatis et religionis in contrarium esse versam.* Vet. Schol.

10 *Taciturna signa,* h. e. *taciturnæ noctis signa. Hypallage.* Mancinellus. B.

13 *Ridet,* non curat, irritum reddit. Z.

14 *Simplices, faciles; perfidiæ cum risu indulgentes.* Vet. Schol.

Nymphæ Veneris comites sunt. Vet. Schol. Vid. Od. 4. Lib. I.

15 Cupidinis sagittæ ignitæ sunt: *Πυρὶ πάντα βέβαπται.* Moschus, citante Cruquio.

16 Bene *cruenta* cum antea *ferus* posuerit. B. Ut alias cotes vel aquariæ sunt vel olеariæ, ita Cupido suis telis acuendis sanguinem miserorum amantium adhibet, eaque inficit, ut sanguine hydræ sua tela Hercules. G.

18 *Servitus,* copia amatorum novorum qui tibi servient. Z.

19 *Impiæ,* h. e. Atheæ, perjuræ.

Notum est Vet. amasios et amasias suos dominos et dominas vocitasse.

20 *Minati,* supple *quamvis.*

21 *Juvenci non tantum boves dicuntur, sed homines: quamvis in usu sit, ut non nisi per diminutionem juvenculos dicamus.* Vet. Schol.

22 *Miseræ,* sollicitæ et zelotypæ. B.

23 *Retardet,* abalienet a sese. Z.

24 *Aura; Amoris aura, quæ ad te eos fert.* Vet. Schol. Per Dilogian notat ejus inconstantiam, *auram* scilicet *fallacem;* ut supra. Tanaquillus Faber et putidus et fœdus est, dum nescio quid de odore vaccarum crepat, et juvencos putat tauros dici. B.

Siquid hic est fœditatis, id a poëta est, non a Fabro. Ponit enim profecto poëta imaginem tauri, qui captat auram h. e. odorem juvencæ, loquiturque ut Virg. Ge. 3. 251, de equis *si tantum notas odor attulit auras:* quin ut Jeremias 2. 24. *Onager— attraxit ventum amoris sui:* quod observatum Fabri genero. G.

ODE IX.

AD VALGIUM*.

Titum Valgium Rufum patricii generis, Poëtamque insignissimum, ob Mystæ pulcherrimi pueri decessum insolabiliter mœrentem, ab importuno luctu ad novas Augusti victorias cantandas devocare conatur.

Metrum ut in prima.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urgues flebilibus modis
Mysten ademtum; nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos; nec impubem parentes
Troïlon, aut Phrygiæ sorores

[† 10 Muiscum *pro* Mysten *legi jubet Reiske ad Antholog. Constant. Cephal. p.* 248.]

ODE IX.

* De *T. Valgio Rufo* v. Broukhus. et Heyne ad Tibull. IV. 1. 180.

1 *Hispidos, senticosos, herbosos.* Vet. Schol. Potuisset adjicere *juncosos*, ob aquarum scilicet diluviem.

3 *Vexant*, agitant.

Inæquales, ab effectu: quæ scilicet mare reddunt inæquale.

5 Torrentii codd. *Valgium Rufum* nominant. Landinus, *Furem*, ridicule.

Bene *iners*, cum antea posuerit *stat.*

7 *Laborant;* difficulter stant. B. Repete *usque*, aut *omnes per menses.* Z.

9 *Urgues, instanti querela.* Vet. Schol.

Flebilibus modis, h. e. Elegis. *Poëta erat Valgius.* Vet. Schol.

10 *Ademtum; tanquam non mortuum.* Vet. Schol. Per Charientismum.

11 *Amores*, desideria.

13 *Ter ævo; nonaginta annis: unam enim ætatem triginta annos ponebant.* Vet. Schol. B. Intelligitur Nestor.

Ad Emphasin posuit *Amabilem; Mysten* enim significat.

15 *Impubem*, imberbem. B. *Troïlon*, Priami filium.

16 *Phrygiæ sorores; nimium teneri of-*

Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris, et rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis minores volvere vortices,
Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

22 tollere *Lutat. ad Stat. Theb.* 11. 508.

ODE X.

AD LICINIUM.

Licinium Varronem Murænam Pompeianum, et Proculeii et Terentiæ Mæcenatis uxoris fratrem, qui postea cum Fannio Cæpione contra Augustum conjuravit, ab insanis ausis, laudato medio vitæ statu, deterret. (Serva mediocritatem et utramque fortunam fer æquo animo. Z.)

Metrum Sapphicum.

RECTIUS vives, Licini, neque altum
Semper urguendo; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

fectus. Vet. Schol. B. Trojanæ, Priami filiæ.

17 *Desine mollium; Græca elocutione figuratum.* Vet. Schol.

20 *Niphates Armeniæ mons est.* Vet. Sch.

21 *Medum flumen; Euphraten.* Vet. Sch.

22 *Vortices; undarum globos.* Vet. Schol. Cruq. B. Quia nempe sentit se esse victum. Z.

23 *Gelonos,* h. e. Alanos, Roxalanos, sive Russos. B. Cf. Flor. IV. 12. 18.

24 *Campis;* h. e. desertis, seu silvestribus locis.

ODE X.

1 *Rectius;* magis ex animo et consultius. Optimi Torrentii Codd. in Epigraphe habent *Licinium Murænam* sicut olim Landinus.

2 *Urguemus* porro, *premimus* retro.

4 *Iniquum, periculosum.* Vet. Schol. h. e. malum: iniquitas ex malitia est. B. Navibus periculosum ob scopulos. Z.

5 *Auream; pulchram, beatam.* Vet. Sch. Cruq.

6 *Obsoleti; squalidi, sordidi.* Vet. Schol. h. e. fœtidi, ab *obs* et *oleo.*

8 *Sobrius, sapiens.* Vet. Schol. Qui scilicet seorsim est ab ebrio.

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus; et celsæ graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulgura montes.
Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Juppiter, idem
Summovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit. Quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus atque
Fortis appare; sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

9 Sævius *conj. Bur. ad Ovid. Epist.* 14. 39. G. *Hanc probam emendationem recepit Iani.* 10 excelsæ *Brod.* 12 *Sic etiam coll. Sax. Bentl. Gott. Flor.* G. Fulmina *edd. vett.*

11 *Decidunt; ruunt ex alto.* Vet. Schol. Cruq.

12 Et Vet. Schol. et plurimi MSS. habent *fulgura* pro *fulmina*. Lambin. Nescio cur Torrentius non probet; cum sit satis Poëticum.

14 *Suaviter alteram pro contrariam.* Vet. Schol.

Bene præparatum; Bono instructum ingenio. Vet. Schol. B. *Bene præparatum pectus*, studiis philosophiæ atque historiarum, usu vitæ, cogitationibus ipsis illis, quas hic ponit poëta. G.

17 Θαρσεῖν χρὴ, φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. Theocrit.

18 Probabile mihi non videtur Horatium scripsisse *citharæ tacentem Musam*, quod putat Bentleius, cum omnes Codices excepto uno vel altero obscurioris notæ, habeant *cithara* in Ablativo. Et commode sane *Suscitat Musam cithara tacentem*, vel *dormientem*. Inusitatiora fere placent Bentleio.

19 Bene *Suscitat tacentem;* nequibat dicere dormientem. B.

Musa est facultas canendi: hanc *Apollo tacentem*, quiescentem et inefficacem, *suscitat* exercetque *cithara* pulsanda, *neque semper* alterum suum gestamen, *arcum* tractat, *tendit*, etc. G. Non semper Apollo iratus nocet arcu, sed idem interdum lætus oblectat cithara. Z.

22 *Idem, quisquis es.* Vet. Schol.

23 Etsi Torrentius probet *Contines* vel *Contine*, quod in MSS. reperit: nos tamen *contrahes* prætulimus cum Vet. Schol.

ODE XI.

AD Q. HIRPINUM.

Quinctium Hirpinum amicum suum hortatur, ut, accedente jam senectute, curas tam publicas quam privatas missas faciat, et hilaritati se tradat.

Metrum ut in prima.

QUID bellicosus Cantaber et Scythes
Hirpine Quincti, cogitet, Adria
Divisus objecto, remittas
Quærere; nec trepides in usum
Poscentis ævi pauca. fugit retro
Levis Juventas et Decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu jacentes sic temere, et rosa

9 honos *vulg. sed* honor *Schol. Acron, codd. Bentl. et al. rectius.* Z.

ODE XI.

1 *Scythes, Dacus,* ut dudum monuit Landinus. Cum his enim et Cantabris hoc tempore erat bellum.

2 *Cogitet, machinetur, moliatur.* Cruquius.

3 *Divisus,* pro *cum sis divisus.*

Objecto, pulchra Metaphora a fossa et vallo.

Remittas quærere, h. e. minus quæras.

4 Jam necessitatem dixit *usum.* *Ne satis agas ut habeas vitæ necessaria.* Vet. Schol. B. Puto construendum Græco more, *Nec trepides ævi* vel vitæ hujus causa, quæ pauca poscit *in usum* i. ad sumtus necessarios, modo possis avidum cupidinem domare. G.

5 *Fugit retro; recedit a nobis.* Vet. Schol. B. Illud *retro* suavitatem habet. Ita fugit juventas, ut *retro* nos sit, qui illam velut a tergo reliquimus. G.

6 Mirum est Cruquium accepisse *Levis* pro *celeris.* B. *Levis* nempe hic est imberbis, certe molli tantum lanugine prædita. Quamquam neque in altera interpretatione est quod valde reprehendas; nisi quod raro in hac regione iambum admittit Horatius. G.

9 *Honos* jam venustas. Bentleius magni fecit reponere *honor* pro *honos,* metu scilicet sibili, quod ipse narrat; quem ille quantum potest semper devitat.

12 Bene *fatigas* subjicit, cum dixerit *minorem.* *Minorem, non capacem æternorum consiliorum.* Vet. Schol. B. Rectius Lambinus: Quin tu cogitationibus longissimis, q. d. sempiternis, h. e. quæ ad longissimi temporis curam pertinent, animum, quibus par esse nequeat, conficis? Z.

14 *Temere, passim; ut habeat licentiam ipsa lascivia.* Vet. Schol.

Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo
Potamus uncti? dissipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacænæ
More comam religata nodum.

17 dissipet *conj. Heins. ap. Bentl.* 23, 24 incomtam—nodo. *Bentl.*

Rosa, oleo rosaceo. Vet. Schol. Cruq. *Succus rosæ longe antequam unguenta repertus est.* Plin. citante Landino.

17 *Dissipat curas:* Anacreonticum illud expressit: *Σκιδάσαι θέλω μερίμνας.*

18 Ostendit vox sic, quam supra posuerat, eum hæc cantasse in ipso convivio.

19 Bene *restinguet* subjecturus *ardentis.*

21 *Devium:* ut fidicina domos oberrans. Ita vir eruditus Jacobus Cruquius; cum alii omnes aliter exponant. B. Seu, cujus domus est remota a via publica. Ergo non est scortum vulgare. Z. [† *κατάκλειστοι* meretrices quædam dictæ, quæ carius se venditarent, nec omnibus paterent. *devium scortum* Horatio, quod scilicet non omnibus obvium est. *Salmas.* ad Tertullian. de Pallio, p. 177.]

Eliciet, spe lucelli.

23 De *in comptum* Bentleius, auctoritate inductus nescio cujus Torrentii Manuscripti, fecit *incomtam,* atque ita in impresso suo edidit, quod equidem nollem factum; piget plura dicere.

Comtum, compositum. Vet. Schol.

Notum est Spartanas Virgines religasse crines, reliquas demisisse. B. Vellem ostendisset vir doctus, unde notum sit de Lacænarum cultu: negat quidem Bentleius restare quidquam in veterum monumentis, unde colligamus id magis in more fuisse *Lacænis* feminis, quam aliis, et ideo optat invenire in Codice aliquo *Dianæ.* Mihi videbatur, Lacænæ nodo comarum opus fuisse certum tum, *Nitida cum nuda palæstra Pugnaret nudis femina mixta viris,* ut de Helena Ovid. Her. 16. 149. Et quid si ad imaginem Helenæ alludit Horatius? G.

24 *Grate, ut solent mulieres festinantes pexum tantum capillum in nodum colligere.* Vet. Schol. B. Conf. 3. 14. 23.

ODE XII.

AD MÆCENATEM.

Heroico Carmini se plane inhabilem dicit; neque quicquam aliud præter unam Liciniam Mæcenatis Amatam, quam ficto Lycimniæ nomine obvelat, cantare se posse affirmat. Vid. ad v. 13.

Metrum tribus primis versibus Choriambicum, quarto Glyconicum.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec durum Annibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis;
Nec sævos Lapithas, et nimium mero
Hylæum, domitosque Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: Tuque pedestribus
Dices historiis prœlia Cæsaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.

2 durum *etiam Gott. Zar. Flor. it. coll. Sax. et Brod.* dirum *al.* 6 domitosve *Cun. San. et Iani.* 12 minantium *etiam Br. Gott. et Zar.* G. *Sed* minacium *Lamb. et Bentl.*

ODE XII.

1 'Εν ἤθει dicitur *Nolis;* quasi dicat: *Noli frustra expectare.*

2 Antiquissimi Codd. Torrentii atque Cruquii habebant *Durum*, non *Dirum*. Sic et Landinus et Vet. Schol. *Annibalis enim nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat.* Livius, citante Macinello. B. Sed *dirus* idem vocatur infra III. 6. 36. Z.

Siculum mare; quia ibi navali certamine Romani Carthaginienses duce Luctatio vicerant. Vet. Schol. Gravior enim hæc clades ea quam C. Duillius primus intulit; quod voce *purpureum* significatur. B.

3 *Mollibus*, aptis ad res molles et amatorias canendas. Z.

5 *Nimium pro intolerabili posuit.* Vet. Schol. Lubinus etiam *immoderatum* et *intemperantem* reddit. *Hylæus* primus Hippodamiæ manus injecit. Frustra est Gallus Interpres dum in Hylæo ebriosum Antonium expiscatur, et in Gigantibus Brutum et Cassium, quorum cineribus Horatius, ut liberalem decet, semper parcit. Erat etiam Julius Antonius Triumviri filius, Augusti gratia potens, atque ipsi Horatio admodum familiaris. Qua de re vid. Od. 2. Lib. IV. Quid quod et Allegoria ista debuerit esse perpetua? Quis igitur *Annibal? Quæ fera Numantia?* Quinetiam Ode 37. Lib. I. ipsius Antonii, utpote magni et præclari viri, nunquam meminit, cum maxime deberet, soli Cleopatræ injurius.

6 Notum est Gigantes ab Hercule in fugam versos. B.

7 *Unde*, a quibus. *Fulgens domus*, cœlum. *Contremuit*, cum horrore timuit. Z.

8 *Domus Saturni, Regia deorum.* Vet. Schol.

9 *Pedestribus; Oratione soluta et civili.* Vet. Schol. *Mæcenas Augusti Cæsaris gesta descripsit.* Servius. B. Locus est ad Ge. 2. 42. Add. Plin. 7. 45. Meibom. Mæc. c. 25. G.

12 *Regum colla;* hæc dicit ut vates.

Me dulces dominæ Musa Lycimniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
    Fidum pectus amoribus;
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
    Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Lycimniæ,
    Plenas aut Arabum domos?

13 Lycimniæ *optimi, etiam Gott.* Liciniæ *a Landino esse videtur.* Licymniæ *Bentl. et Cun.* G. Lyciniæ *Glar.* Lycymniæ *Lamb.*

Torrentii MSS. habebant *minantium*, non *minacium;* quod longe efficacius videtur, etsi minus probet Bentleius. B. *Minantium* nempe magis actum ipsum pingit: *minantur* actu reges, et minas vultu ostendunt, in ipso quoque triumpho non dediscunt minari. *Ut pictura* poësis erit. G.

13 *Dominæ ait adolescentum more, qui amatas dominas vocant.* Vet. Schol.

Meminit et Lycimniæ Virgilius. *Mæonio regi quem serva Lycimnia furtim Sustulerat.* B. Magnam eruditis hominibus curam injecit hæc puella. Præter commentatores, vid. Faber Epist. 2. 52. Re diligentius fere, quam merebatur, considerata, nobis videbatur matronam s. *dominam* Mæcenatis, *Terentiam*, intelligi, forte recens tum nuptam, aut post divortium reductam. Puellæ humili non conveniunt, quæ de Dianæ sacro dicuntur. Et quæ de *crine Lycimniæ*, ea nimis insana fuerint de quacunque alia, quam de Terentia, si dicantur, quæ tum regnum pulchritudinis obtinere videbatur, certare Liviæ ausa, captivum ducens Augustum. V. Dio 54. 17. p. 533. E: et noster Epod. 14. 13: reliqua de Terentia apud Meibom. Mæcen. c. 27. Hanc *Liciniam* quoque dictam fuisse, sic, credo, colligunt. Murena ille, qui contra Augustum conjuravit, frater fuit hujus Terentiæ, teste Dione 54. 3. p. 522. E. Jam Murena Licinius fuit, quod et cognomen ipsum indicat, et diserte sic eum appellat Dio. Sed idem homo etiam Varro vocatur Sueto. Tib. 8. quod Terentiorum cognomen est. Scilicet adoptio intercessit in fratre Terentiæ: utrum ipsa alias quoque *Licinia* dicta sit, nemo, puto, docet. Acron enim ille, qui unus fundus est, quod sciam, tantum repetit Horatianum nomen, et uxoremne Mæcenatis, an amicam suam, sic appellet poëta, dubitat. *Liciniam*, Romanum nomen, vix admittunt numeri Horatiani, qui ait, *Rectius vives, Licini, neque altum* etc. (Quamquam non dissimulandum Λικίνιος edi apud Dionem) *Lycimnia* habet numeros eosdem, quos *Terentia*, more poëtarum, qui fingunt ea nomina: quibus vera facile in versu queant substitui, ut *Lesbiæ Clodia*, *Perillæ Metella* etc. quorum auctoritates ad h. l. larga manu Bentleius posuit. Add. *Gratidiam* Od. 1. 16. *Lycimnia* magis placet, quod videtur cognationem habere cum *Lyco:* et sic puto legi debere etiam Virg. Æn. 9. 546. ubi *Lycus* filius assignatur *Lycimniæ*. Libri utroque loco variant. G.

14 *Lucidum*, lucide. Z.

17 Saltando movetur corpus, pes fertur.

18 *Jocus est id quod contrarium est serio.* Quintil. citante Macinello. B. *Certare joco* videtur pertinere ad saltationem mimicam. Z.

19 *Nitidis* jam pro lætis et hilaribus. Sic et Juvenal. Hilares nitidique vocantur. *Natalis Dianæ a virginibus celebratur, sicut Apollinis a pueris*, inquit. Vet. Schol.

21 Tu ἐν ἤθει proferendum: ac si bene nosset ejus animum.

Primus hic Persarum rex, a quo reliqui omnes ad Darium. Mancinellus.

22 A *Mygdonibus* olim Thraciæ incolis, qui et Macedones.

23 *Crine* dixit pro cincinnulo.

24 *Plenas pro opulentis dictum est.* Vet. Schol.

Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili sævitia negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi;
Interdum rapere occupet.

25 flagrantia *etiam Br. Gott. et Zar.* 28 occupat *Bentl. coll. Sax. Zar. MS. Lamb. Bos.*

ODE XIII.

IN ARBOREM, CUJUS CASU IN AGRO SABINO OPPRESSUS EST.

Execratur scelestam arborem, cujus ictu pæne elisus est. (Cf. infra 17. 27. et III. 4. 27.) *Facta etiam inferorum mentione Alcæum et Sappho tollit ad sidera; atque hoc ut professioni suæ gratificetur.*

Metrum ut in prima.

ILLE et nefasto te posuit die,
Quicunque primum, et sacrilega manu

1 Illum et *N. Heins. et Cun. Conj.* Illum ô *Bentl.* Ille et *omn. al.*

25 Et Libri Veteres Torrentii et Vet. Sch. habebant *flagrantia*, non *fragrantia*. *Flagrantia, oscula majora.* Vet. Schol. B. Ardentia. Z.

26 *Facili sævitia*, Figura 'Οξύμωρον. *Levi luctamine*, ut eleganter Cruquius.

27 Non *a poscente*, sed *magis poscente*. *Magis enim gaudebat eripi sibi oscula ipso poscente:* Henricus Stephanus et Lubinus.

28 *Rapere occupet; Irascenti amatori satisfacere cupiens.* Vet. Schol. *Totum hoc mira Enargia expressum est;* Idem. *Enargia* autem reposui pro *Energia* quæ erat in Impressis. Cum *rapere occupet*, fatente ipso Bentleio, plurium sit Codicum atque etiam vetustissimorum, non video cur mihi placeat illius *rapere occupat: occupet* certe magis convenit τῷ *gaudeat*.

ODE XIII.

1 Quid opus erat ut Horatius exclamando alloqueretur surdam arborem? Nam Bentleius pro *et nefasto* fecit *ô nefasto*, nulla cum auctoritate. Neque advertit *et* esse geminatum; *et nefasto die et sacrilega manu.* Et plane distinguendum post *primum:* nam *Quicunque primum* positum est pro *Quicunque primum te posuit.* B. Non fit mihi probabile, in limine statim offendisse librarium eum, a quo omnes nostri libri fluxerunt, ut pro *illum* poneret *ille*. Nec difficile videtur post *primum* repetere *posuit:* ut Epod. 5. 87. *valent* antrorsus et retrorsus valet. Vid. 2. 19. 28. et 32. Sat. 1. 3. 7. Si quid omnino mutandum; blandius fuerit, cum Marcilio *et* omittere ante *sacrilega*. Sed hoc etiam tuentur omnes libri: et *produxit* diversum est a *posuit* ut statim monebimus. G.

Nefasto, non fasto et abominando. Vet. Sch. Notum est antiquis Romanis postriduanos, h. e. dies postridie Kalendas, Nonas, atque Idus fuisse *Nefastos*, neque licuisse Prætori sine piaculo jus dicere. Ut a Jus Justus, ita a Fas Fastus.

Posuit bene pro plantavit.

2 *Sacrilega* jam pro impia. Iracunda vox.

Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem opprobriumque pagi.
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis. Ille venena Colcha
Et quicquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est, in horas: navita Bosporum
Pœnus perhorrescit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata:
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi: catenas Parthus et Italum

8 Colcha *Gott. Lambi. Bentl. Cun. ex MSS.* Colchica *al.* 13 Quod *Br.* 17 reducem fugam *conj. Bentl.*

3 *Produxit*, protulit. Sustuli etiam subdistinctionem post *arbos*. B. At ego incidi utrinque, ut solemus in Vocativis. *Produxit* est eduxit, coluit ut incrementa haberet: ut *producere subolem* in Car. Sæc. 17. G.

4 *Pagus;* vox Celtica *pagus* et *magus;* hodiernis Gallis et Britannis nostris *païs* et *maïs Ager* est. Hoc ignoravit Festus.

6 *Fregisse. Novo verbo exsecratus est parricidam.* Vet. Schol.

Penetrale est prope omnis interior pars domus. Servius, citante Mancinello.

8 *Jupiter præceperat jus hospitii in primis servari.* Vet. Schol. Cruq. Hospites erant in tutela Jovis Hospitalis.

Bentleio placet *Colcha* pro *Colchica*. Sed auctore nemine: non bene convenit illi cum Græcis Adjectivis in κὸς finitis. B. Sed ob auctoritatem non minus quam ob elegantiam recepi. Z.

9 Majora possunt homines animo concipere quam re perficere. Ut eleganter Christoph. Landinus.

Nefas, piaculum. Nam *fas* ad Religionem spectat.

10 Jucunde *tractavit*, pro miscuit: tractamus quæ sæpius manu vel ore volutamus.

11 *Triste*, infelix. Infelices erant arbores in Deorum Manium tutela; quales, agrifolium, ruscus, rubus, sentis, etc. Hoc dudum adnotavit Landinus. B. Fundus est Macrob. Sat. 2. 16. G.

Caducum, ad cadendum proclive. B. V. Car. 3. 4. 44.

13 *Significat unumquemque hominum non fere periculum timere, nisi cum ei proximus sit.* Vet. Schol.

14 *Subdistinguendum post* Cautum est; *jungenda enim sunt* vitet in horas. Henricus Stephanus.

Bosporum; ubi propter angustias assidua naufragia sunt. Vet. Schol.

15 *Pœnus*, Tyrius. Species pro genere.

16 *Timet aliunde*. Tribrachys pro Dactylo.

17 *Et celerem fugam:* audi tu Bentleium: "Irascor Membranis veteribus quod constan-"ter Lectionem hanc repræsentent: certe "cessavit hic bonus Horatius, si eo modo "scripsit." Ego utcunque semper soleo stare a partibus boni Horatii. B. *Celerem fugam* videtur dixisse, quod mox, et antequam premantur, fugiunt, insidiarum causa nimirum. Conf. Car. 1. 19. 11. et quos laudat Cerda ad illud Ge. 3. 3. *Fidentemque fuga Parthum.* G.

18 *Catenas;* Hoc παρὰ προσδοκίαν, et blanditur Augusto. B. *Catenas et robur*

Robur; sed improvisa leti
Vis rapuit rapietque gentes.
Quam pæne furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedesque discretas piorum, et
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli!
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur Umbræ dicere: sed magis
Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?
Quin et Prometheus et Pelopis parens

26 cœnatem *Zar.* 32 *pro* humeris, avida *conj. Bentl.*

forte jungere oportet, ut sit paraphrasis triumphi, in quo catenati primum ducuntur, mox necantur in carcere, qui *roboris* appellatione significatur. G.

20 *Bene vis* et *rapuit*, cum ante posuerit *improvisa*.

Imperia jam *gentes* dixit. Hoc in solatium posuit.

21 *Furva mystico nomine dicebatur Proserpina*. Vet. Schol. Terribiliter protulit *Furvæ* et *vidimus*. B. *Furvum*, h. e. nigrum auctore Festo. Z.

23 Jure indignatur Torrentius Lambino quod *descriptas* pro *discretas* reposuerit.

25 *Atthide, Telesippa, Megara*, etc. *quas misere deperibat*. Mancinellus.

26 *Plenius; quia Alcæus robustior est*. Vet. Schol.

Alcæus aureo plectro merito donatur in ea parte operis, qua tyrannos insectatus est. Quintil. citante Mancinello. Dedit olim pœnas Tyrannis Byzantinis et insulsis parasitis flammis absumtus, quod sane dolendum.

27 *Dura navis*, navalia sua prœlia.

28 *Dura fugæ;* in exsilium actus est a Tyrannis Mitylenensibus, Pittaco et Myrsilo.

Dura belli; Dilogia est hoc loco: voluit Horatius se videri alterum Alcæum; ut etiam supra ostendimus.

29 Pulcherrime deorum manium attentionem *sacrum silentium* appellavit. Consecravit etiam duorum vatum carmina; nam in sacris altissimum silentium imperabatur. B. *Utrumque*, Alcæum et Sappho. Z.

31 Bene habuit quod Augustus Tyrannus non erat. *Servabit odorem testa diu*.

32 *Densum humeris*, pulcherrima Enargia. B. Circa humeros sentitur et observatur maxime densitas. *Bibit* jam cupiditatem notat, ut non sit opus *avida*. G.

34 *Centiceps, Cerberum dixit propter multitudinem anguium, qui in capite ejus eminebant*. Vet. Schol.

36 *Recreantur; est animal anguis auditus capax et MALI et BONI. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis*. Virg. Vet. Schol. B.

37 *Pelopis par*. Tantalus. Z.

Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

38 laborem *Brod. Gott. Bentl. Cun. et Lambin.*

ODE XIV.

AD POSTUMUM.

Miserabiliter deflet humanæ vitæ brevitatem; et Postumo, rei familiari nimis attento suadet, ut sibi, non heredi, vivat.

Metrum ut supra.

Eheu! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec pietas moram
Rugis et instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrimabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi
Compescit unda, scilicet omnibus,

1 Heu, heu *Flor.* Heu *Zar.* 5 tricenis *edit. primæ et Gott. it. Brod.*

38 *Laborum decipitur;* "Hanc lectionem "tuentur cum veteres Editiones, tum pleri- "que Scripti," inquit magnus Bentleius; qui tamen ductus auctoritate quorundam obscurioris notæ Codicum reposuit *Dulci laborem decipitur sono*, quod fatendum est minus sapere Hellenismum: Gaudere solet Vir doctus in diversa abire.

Decipitur laborum; audax Figura; vult enim intelligi audienti illi sensum laboris auferri. Vet. Sch. Pulchre *decipitur* pro *obliviscitur.* Hellenismus. B. Sed non minus elegans *laborem.* G.

39 *Orion* dum vivus insignis erat Venator, sic et apud Manes, ex vulgari opinione, quod supra docuimus.

ODE XIV.

1 *Eheu!* Suspirium hoc est.

Postumum bis nominat, quo eum dictis suis attentiorem reddat. *Postumus,* non Posthumus erat in omnibus Torrentii MSS. recte.

3 Bene subjecit *instanti* cum jam posuerit *labuntur.* Innuit se repente factum senem.

4 *Indomitæ; inexorabili.* Vet. Schol. Cruq.

5 Vetus Liber Cruquii habebat *Trecenis* pro *tricenis*, sic et Torrentius; atque olim vir doctissimus Ant. Mancinellus. B. *Tricenis* carmini repugnat, et hic parum est. G. *Non,* repete e superioribus *Pietas moram,* etc. Z.

6 Flebiliter *Amicum* dicit. B. *Illacrimabilem,* qui lacrimis non commovetur. Z.

7 *Ter amplum,* trium corporum. Z.

8 *Tristi, inferna;* Vet. Schol. Periphrasis est Stygii fluminis.

9 *Scilicet,* vehementer affirmantis est. B. *Compescit,* coërcet, inclusa tenet ista immania monstra, ut in vitam redire nequeant. Z.

Quicunque terræ munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Adriæ;
Frustra per auctumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum:
Visendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.
Absumet hæres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus; et mero
Tinguet pavimentum superbo
Pontificum potiore cœnis.

10 cujusque *Brod.* 13 cavebimus *conj. Gruter. in Misc. Lips. III.* 501. 18 *Sic e codd. edidit Bentl. et Iani; nam vulgo est* Cocytus. 23 cupressus *Ian. e codd.* 25 Assummet *Zar.* Assumet *Flor.* 27 superbum *Lamb. et Ian.* superbus *conj. Barthius Advers.*

13 *Carebimus,* immunes erimus. B. Nimirum *metuere* est evitare. Vid. ad Car. 2. 2. 7. G.

14 Mire *Fractis* subjecturus *rauci: nam* (inquit Vet. Schol.) *raucus sonus fractus dicitur.*

16 *Humidus est Auster, præsertim Italiæ, et noxius.* Plin. citante Mancinello.

17 *Visendus; videntes beati prætereunt.* Vet. Schol.

Bene *languido* subjecturus *errans;* erat etiam cœnosum.

18 *Danai* filiæ, vid. infra III. 11. 23. Z.

19 *Damnatus laboris dixit ut damnatus capitis.* Vet. Schol.

21 Ista ex Lucretio desumta sunt. *At jam non domus accipiet te læta, neque uxor Optima.*

22 Significat Postumo pulcherrimos hortos fuisse; quare bene *harum* et *colis.*

23 *Cupressos; Mos fuit ut ante domum defuncti ramus e cupresso poneretur, indicium Pontifici, quod, si domum funestatam ingressus esset, pollueretur.* Christoph. Landinus.

24 *Brevem dominum, ut breve lilium,* i. e. *parvi temporis.* Vet. Sch.

25 *Absumet hæres; hæc cum Invectione dicuntur.* Vet. Schol. B. *Dignior,* qui te rectius utetur istis a te tam diligenter servatis. Z.

27 *Tinguet; effusurum eum passim vina significat.* Vet. Sch. Optimi MSS. Torrent. habebant *Tinguet* non *tinget* cum Mancinello et Vet. Schol.

Superbo, pro ipse superbus. Hypallage. Vet. Schol. Lambino irascitur Torrentius quod legeret *Superbum,* nec injuria. B. Nempe *superbum* poëtæ vocant, quidquid id est, in quo superbiunt, et sibi placent homines: quo observato, nos carere posse his, quæ disputantur ad h. l. arbitror. G.

28 *Cœnis, Dativus est.* Mancinellus. *Dignior deorum conviviis.* Vet. Schol. Notum *Pontificales cœnas* in Proverbio. B. *Cœnis* potius ablativo casu accipiam, ut vinum præstantius dicat, quam sunt hac parte cœnæ Pontificum. G.

ODE XV.

Insano privatorum luxu Rempublicam pauperem fieri, et sacra negligi. Gratificatur Augusto morum emendatori.

Metrum ut supra.

JAM pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent; undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cœlebs
Evincet ulmos: tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Præscriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.

5 *Glareanus e conjectura edidit* violaria Myrtusque et. 10 Excludet æstus *codd. ap. Lamb. et Bentl.* Z.

ODE XV.

1 *Jam,* exiguo tempore. B.

Auget insaniam ædificatorum præsens periculum. Conf. Car. 3. 1. 34. *Piscinarios,* jam sua ætate reprehendebat Cicero Hortensium, Lucullum et ceteros. Hoc studium villarum urbanarum, hortorum, piscinarum, fecit inter alia, ut ex Ægypto et aliunde advehenda esset annona frumenti. G.

Regiæ moles, divitum Prætoria. Mancinellus.

4 *Immanes piscinæ* dicit et *Vivaria:* Et bene *visentur undique* ob miram novitatem.

Cœlibem platanum ait eleganter, quoniam e contrario maritari arbores dicuntur, quibus vites junguntur. Vet. Schol.

5 *Evincet; plures erant platani quam ulmi.* Vet. Schol. B. *Tum,* nempe quando luxus in dies crescit. Z.

6 Jacobus Cruquius monuit *Myrtus* esse pluralis numeri.

Interpres Gallus qui dixit hic dormitasse Horatium, ni fallor, dormitavit ipse: non enim vidit omne genus flores festive et summarie dici *copiam narium,* et *copiam* jam poni pro *Commeatu.* Ammunition for the Nose. B.

7 *Olivetis,* in olivetis, ubi ante erant oliveta, nunc vero sunt violaria, myrteta. Z.

9 *Spissa laurea,* opere topiario.

10 *Romuli; quo regnante duo agri jugera satis erant.* Landinus.

11 *Præscriptum, præceptum dicitur a magistris ludi, qui scripta pueris dant, præcipiuntque imitari.* Vet. Schol.

Non nisi post 454 urbis annos Romæ tonsores fuerant, ut notavit Landinus ex Plinio. Unde *intonsus* et *barbatus* pro vetusto, ut idem docte monuit.

12 *Auspiciis: legibus.* Vet. Schol. Cruq. Auspicato fiebant leges.

Metaphora a fabris qui normam vocant ad quod opus dirigunt. Vet. Schol. B. Ordo est: Non ita præscriptum est auspiciis Romuli et Catonis et veterum norma. Z.

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;
Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu jubentes et deorum
Templa novo decorare saxo.

13 *Brevis*, pro *curtus*: ut *curta supellex* apud Persium.

14 *Commune*; *communis res et publica*. Vet. Schol.

Decempeda, regula decem pedum. Vet. Schol.

15 *Metari dicebantur castra.* Vet. Schol.

16 *Porticus*, Cœnatio ad ventum Boream. Erant et Centenariæ et Millenariæ pro passuum numero, adnotante Cruquio.

17 Notandum hoc loco *Fortuitum* esse penultima longa, contra apud Juvenalem penultima brevi.

Cum scribat Festus *cespitem terram esse in modum lateris cæsam*, illud intelligendum est de Romano latere qui tegulis nostris latior erat, atque crassior. Vult autem veteres Romanos privatas domos vel ex cespitibus, vel ex rudibus saxis fecisse; publica autem ædificia ex lapidibus quadratis.

20 Ideo *saxum novum* dixit, quia veteribus Romanis lapides quadrati penitus erant incogniti; et primum solis oppidorum muris et deorum templis condendis adhibebantur. B. *Novo saxo* licet forte simplicius interpretari renovato, novam figuram a quadratarii manu adepto. G.

ODE XVI.

AD GROSPHUM.

Magnas opes et civilia negotia ab imperitis appeti solere; se autem exiguo rure doctoque otio beatum sentit. In hac Ode Pompeium Grosphum Siciliensem alloquitur; De quo vide Epist. 12. Lib. I. (Optant quidem omnes, nauta, Thrax, Medus, otium, h. e. vacuitatem a curis et molestiis, sed hanc non dant divitiæ, non honores, non palatia magnifica, sola vero mediocritas affert, si quis liber ab avaritia paucis contentus vivit. Nec est quod, cum vita sit brevis, multa appetamus et habendi gratia remotissimas adeamus terras. Nam ita curæ etiam extra patriam sequuntur. Contra animus bonis præsentibus contentus non curat futura, et res molestas fert æquo animo. Nam summa felicitas in humanam conditionem non cadit; id quod patet exemplis Achillis et Tithoni; atque forsitan mihi ipsi aliquid læti continget, quod tibi deerit: tibi, qui ditissimus es; mihi, qui pauper sum, facultate Græcos imitandi in carminibus levioribus præditus et animo humilem obtrectatorum multitudinem spernendi. Z.)

Metrum Sapphicum.

OTIUM divos rogat in patenti
Prensus Ægæo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis;
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura venale nec auro.

1 *Vid. not.* 2 Pressus *coll. Sax. Zarot.* 3 lumen *coll. Sax.* 8 neque *Lamb. et Ian.*

ODE XVI.

1 *Otium* non rectius intelligas hic, quam si cogites *negotio* opponi, quatenus de omni molestia et perturbatione dicitur v. g. *negotium alicui facessere.* G.

Patenti sine litoris alicujus aspectu. Vet. Schol. Terribile Epitheton. Notum est Ægæum mare esse procellis famosum. B. Placeret hoc epitheton, si de Oceano vel quacunque maris parte diceretur insulis infrequentiore, et ob ipsam vastitatem terribili. Jam, cum vel maxime ideo procellosum sit mare Ægæum, quod frequentia insularum ac promontoriorum freta multa facit: sollicitor, an non dederit Horatius *impotenti pressus Ægeo.* Certe favet ex parte aliqua prima editio, quæ habet *impatienti,* junctis literis, et Barthiana observatio Bentleio laudata, *impatenti. Impotens* continet comparationem cum homine, cui furor iraque mentem præcipitant. *Prensus* h. e. deprehensus et velut captus, pulchrum: sed *pressus* ad angustias et fluctus undique urgentes accommodatius. Etiam *lumen* pro *lunam* magis placet; ut etiam sol comprehendatur. G. *Patens mare* videtur esse idem quod *altum,* remotum a littore. *Lumen* minus recte ponitur pro *Luna:* nam imago noctis est loco et rei aptior. Z.

2 *Prensus,* ad Emphasin dixit, significat enim eum nil tale prius cogitasse.

3 *Certa,* jam pro *cernibilia* posuit: sit venia verbo!

6 Ethopoeia est in repetitione vocis *Otium.* Ac si semper Otium in ore haberent precantes.

7 Hoc loco compellat Grosphum, ut efficacius eum moneat nil proficere divitias ad animi tranquillitatem.

Non enim gazæ neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, et curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;
Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exsul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves
Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultra est,
Oderit curare, et amara lento

17 arcu *conj. Barth.* sontes *codd. 3. ap. Bentl.* 26 lento *etiam Brod. coll. Sax. Gott. Zar. Flor. etc.* animi—oderis—leni temperes risu *conj. Bentl.*

10 *Bene summovet*, cum sit subjecturus *Lictor*. Lictores enim summovebant turbas, sive populi tumultus, e Consulis via.

11 *Laqueata tecta; Lacunaria. Laquearia dicuntur opera cameræ in lacus collectæ.* Vet. Schol. Arcuatæ veterum cameræ auratis lacunis, fortasse rotundis et quadratis, pingi solebant, e quibus pendebant lucernæ. *Pendebant lychni laquearibus aureis.* Virgil.

12 *Volantes;* ac si essent vespertiliones.

13 *Vivitur*, supple *ab illo*.

14 *Splendet, purum et sine labe salinum.* Persius.

Salinum est patella in qua diis primitiæ cum sale offerebantur. Vet. Schol. Sanctius igitur erat paternum; et oportuit sancta esse pura et sine labe, adeoque *splendere*. *Sacras facitis mensas salinorum appositu et simulacris deorum;* Arnobius, citante Turnebo. Notum est pauperiores pro pane et butyro, pane et sale vesci solitos.—*Digito terebrare salinum Contentus perages.* Persius.

15 *Cupido pro avaritia, et timor pro custodia census.* Vet. Schol.

17 Bene *fortes* subjecturus *jaculamur*. *Est aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum?* Persius 3. 60. B. Nihil poterat pulchrius dici. *Jaculari* est ad scopum jactare, ut Cic. de divin. 2. c. 59. pr. *Quis est enim, qui totum diem jaculans non aliquando collineet?* Pulchre Acron: *jaculamur* declarat, *Appetimus, et cum brevis vita sit, majora tentamus.* *Fortes* habet suavem cum misericordia irrisionem. Eadem sententia Car. 1. 4. 15. Infeliciter, et plane præter scopum profecto hic jaculati sunt, qui aliquid mutare, fortes viri, voluerunt. G.

20 Bene *fugit* de *exsule*. Nam et fuga exsilium est.

21 *Scandit;* Iconismus fœdissimi monstri. *Vitiosa; ægra, macilenta.* Nam et morbus vitium est.

22 Proprie venatici canes *relinquunt* quod assequi nequeunt.

25 Pulchre posuit *lætus* pro *contentus* Metonymia effectus pro causa.

26 *Oderit:* horreat, non sustineat.

Ista repetitio vocis *lætus* decora est, et sententiam deaurat. Torrentius tamen auctor est omnes MSS. habere *lento*. Ego vel sexcentis MSS. non crederem; nam et mecum facit Vet. Schol. Bentleius etiam cui admodum

Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem;
Longa Tithonum minuit senectus;
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget Hora.
Te greges centum Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ: mihi parva rura et
Spiritum Graiæ tenuem Camœnæ
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

displicuit repetita vox *læto*, maluit *lento risu*; quam tamen lectionem nullis firmare potest exemplis. Certe qui lente ridet parce ridet, et frigidiuscule. B. Bona verba! Nihil est antiqua illa et consentiente meliorum lectione pulchrius. *Læto risu temperare amara* nemo sanus potest: sed *lento*, frigido, qui se non valde moveri, sed *lente ferre* molestias, indicet. G.

27 *Nihil est ab omni*, a Græco Proverbio ductum est; Οὐδεὶς πάντ' ἐστὶ πανόλβιος, quod citat Cicero de Invent. notante Ludovico Desprez. Poëta tamen festive posuit *Nihil beatum*, pro *Nemo beatus*.

29 *Clarum*, h. e. etsi re bellica et forma insignem. B. Respicit ad fatum Achillis, cui optio proposita erat, velletne producto inglorius ævo vivere, an cita morte æternam redimere gloriam. Vid. Il. ι, 410 sqq. G.

30 *Longa* pro *quamvis longa*. *Duo inter se contraria posuit*. Vet. Schol. B. Tithono longissima vita tributa ab Aurora, conjuge, sed decrescente et exarescente semper corpusculo, tandem in cicadam abiit. V. Car. 1. 28. 8. G.

32 Vafre *porriget* in Futuro ad Emphasin posuit. Dissimulat enim in sequentibus sese amico suo comparare velle.

Figurate *Hora* pro *Genio*. Erat enim unicuique Horæ suum Numen. *Seu nata fidelibus Hora Dividit in Geminos concordia fata duorum*. Persius, Horatii æmulus.

35 *Quadrigis*, curribus. B.

Equas feminas curulibus certaminibus fere adhibitas, frequenter observamus. G.

Afro, Tyrio. *Bis tinctæ*, *Dibaphæ vestes pretiosissimæ*. Vet. Schol. B. *Purpuræ* capiuntur etiam in *Meninge Africæ* insula, *et Gætulo litore Oceani* Plin. 9. 36. s. 60. Add. Mela 3. 10. 25. p. 301. Gron. Hinc *Gætulus murex* nostro Epist. 2. 2. 181. G.

38 Bene posuit *Spiritum* subjecturus *Camœnæ* cujus afflatu poëtæ fiunt.

Graiæ posuit ad significanda vulgi convitia qui Græcos oderunt.

Tenuem posuit, quia res grandes non attigit. *Silvestrem tenui Musam meditaris avena*.

39 *Parca;* Septimo post natum infantem die Parcæ credebantur pueri fata describere; imo ad hanc rem advocabantur, ut ex Turnebo adnotavit Torrentius.

Non mendax, h. e. inevitabilis. Hoc posuit ut levitatem carminis excusaret.

Malignum, h. e. *Maledicum*, qui oderunt doctos, passim eos Græcos vocantes. *Continuo crassum ridet Vulpenius ingens; Et centum Græcos curto centusse licetur*. Persius.

40 *Vulgus* sunt etiam divites indocti.

ODE XVII.

AD MÆCENATEM.

Mæcenatem velut assidens alloquitur querentem de periculo suo, et pro præsenti statu optantem mortem. Vet. Schol. Puto eum recidiva podagra laborasse.

Metrum ut in prima.

CUR me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æque, nec superstes
Integer? Ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcunque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.

6 alteram *conj. Burm. ad Virg. Æn.* 2. 647.

ODE XVII.

1 *Exanimas*, h. e. terrendo dementas.

2 *Amicum*, Græcis φίλον, illud est quo contenti vivimus.

3 *Obire* proprie *occidere* est. Dicitur enim *sol occidit*, et *sol obit*, eodem intellectu.

4 Vide quæ supra diximus Ode prima, Lib. I.

5 *Ah!* impatienter dolentis est.

Bene *rapit* subjecturus *maturior* et *vis*. *Rapi* dicuntur qui immature decedunt.

6 Dilogos *Vis* ponitur, et pro intemperante iracundia, quam *violentiam* appellamus. Sic Virgilius, *Vi superum*. B. Venustas omnis loci hujus pendet ab eo, quod Horatius se modo partem sui ipsius dicit, a Mæcenate si divellatur, substantiam incompletam, ut loquebantur Philosophi. Hæc venustas exstinguitur, si legas alteram. G.

7 *Nec carus æque* sc. mihi, amissa parte meliore mei. Z.

8 *Ille dies*, cum horrore meminit.

9 *Ducet ruinam*, efficacissima Metaphora atque Enargia. B. *Utramque ruinam*, h. e. interitum utriusque partis. Z.

10 Clientes olim, præsertim vero Gallorum Soldurii et Ægyptiorum Συναποθνήσκοντες, se diis Manibus ob salutem Patronorum suorum devovebant. Quod et Decii faciebant pro exercitu populi Romani. Atque hujusmodi devotio *Sacramentum* appellabatur, quo scilicet homines *sacri* efficiebantur. Bene igitur subjecit *Comites*, nam et Clientes *Comites* dicti sunt. B. Simplicius, puto, ad militarem illam conjurationem, quod *sacramentum* appellatur, respici, cum jurant milites, *se fugæ et formidinis causa non abituros* etc. G.

11 *Utcunque*, ubicunque.

Supremum iter, quo ad inferos itur. Vet. Schol.

12 Bene *Carpere* subjecturus *parati*. *Carpere* enim subito vellicantium motum significat.

Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec, si resurgat centimanus Gyges,
Divellet unquam : sic potenti
Justitiæ placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus undæ ;
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum : te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati
Tardavit alas, cum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum :
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

14 Gigas *multi;* Gyas *Lamb.* 24 volucres *codd. quidam Lamb.* 26 Faustum *conj. Cun.* festum *MSS. eodem teste.*

14 Idem Briareus, Ægæon et Gyges, ut ex Scholiaste Apollonii Rhodii monstravit Lambinus. Plerique libri corrupte *Gigas:* Priscianus tamen *Gyges* legit. B. Firmavit etiam Bentleius. G.

15 *Potenti* Substantivum est, et pro domina accipiendum: Themis, sive *Justitia* etiam ad Fata pertinet: *Parca tenax veri.* Supra (ad 2. 16. 39) ostendimus Parcas septimo a nato infante die fata ejus describere. Parcæ etiam Justitiæ Assessores, sive Πάρεδροι fuere, uti ego conjicio.

17 *Libra* ad Venerem spectat, Scorpius ad Martem, et Capricornus ad Saturnum. *Infestus fertur Scorpius genituræ juxta Mathesim.* Vet. Schol.

18 *Violentior*, sævior, vel truculentior.

19 *Tyrannus* jam pro dominus.

20 *Significat occasum hujus signi magis sævire tempestatibus, quam ortum.* Vet. Schol. B. Atqui *Capricornus medius occidit VIII. Id. Jul.* apud Colum. 11. 2. 51. quo tempore vel maxime mari confidunt nautæ. Servius ad Ge. 1. 336. putat, respicere poëtam ad illud, quod Saturnus in Capricorno pluvias faciat. Ego potius huc retulerim Manil. 4. 791. *Tu, Capricorne, regis, quidquid sub sole cadente Expositum:* quatenus nempe unicuique planetæ provinciam velut quandam in terris assignant. Cæterum non videtur valde mathematicam illam genethliacamve doctrinam vel curasse, vel novisse, Horatius: sed simpliciter dicit, quocunque sidere vel Horoscopo natus sit, sibi fatale esse cum Mæcenate vivere et mori. G.

22 Ut totum hunc de συναστρίᾳ et horoscopi societate locum pulchre expressit Persius 5. 45. sqq. ita præcipue h. l. *Saturnumque gravem nostro Jove frangimus una.* Noxium Sidus, *Saturnum, Jovis radiationibus mitigari,* genethliacorum vetus doctrina. G.

Impio, jam pro immiti, et immisericordi posuit.

24 Bentleio magis placet *volucres alas* quam *volucris Fati,* etsi sciat Hypallage plerumque delectari Horatium. Sic inferius *Nos humilem feriemus agnam,* pro *nos humiles,* eadem Figura.

Iconismus mortis, quam jam *Fatum* nominat: Latinum etiam mors quasi Μόρος. Bene etiam *volucris* subjecturus *alas.*

26 *Lætum;* ob recuperatam Mæcenatis valetudinem. Vide quæ diximus Od. 20. Lib. I.

Crepere dicitur de quolibet acuto et subito sono.

27 Hanc arborem detestatur supra 2. 13. G.

28 *Sustulerat*, pro *sustulisset:* Enallage

Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Ædemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

ODE XVIII.

Paupertatem suam magnis opibus præfert: Avaris deesse et probitatem et bonam mentem.

Metrum Hipponacteum; primus versus Trochaicus Dimeter catalecticus; alter Iambicus Trimeter catalecticus.

NON ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar,
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultima recisas
Africa, neque Attali
Ignotus hæres regiam occupavi,
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ.

3 Hymettias—recisæ *conj. Galei ap. Bentl.* 7 Lyconicas *MS. Bersm.* 8 clientes *MSS. et primæ edit.*

modi, Poëtis satis usitata. B. Imo et prosaicis. Z.

Bene *Faunum* induxit, silvestrem scilicet deum.

29 *Mercurialium doctorum, qui in tutela Mercurii sunt.* Vet. Schol. Ostendimus supra Argum. 1. 10. Mercurium fuisse Horatii numen. Faunus etiam sive Pan est Musicus Deus.

32 *Humilem, humilium oblationi aptam.* Vet. Schol. Per Hypallagen posuit *humilem* pro *humiles.*

ODE XVIII.

1 Nihil olim *Ebore* pretiosius. Ex hac materia lauti faciebant etiam lectulorum et mensarum pedes: quid *Lacunar* sit ostendimus supra Od. 16.

3 *Trabes, peristylia.* Torrentius. B. Immo Epistylia, quæ etiam *trabis, architrabis,* et similibus nominibus hodie appellantur. *Peristylium* est area columnis cincta. G.

Hymettiæ; Hymetto monte marmora excisa, quæ Thebaica dicuntur. Vet. Schol. *Cn. Domitius L. Crasso objecit quod columnas Hymettias in porticu domus haberet.* Val. Maximus, citante Cruquio.

4 *Numidicum marmor optimum ad columnas.* Mancinellus.

6 *Ignotus hæres; ostendere vult Romanos non jure factos Attali hæredes.* Vet. Schol. Bene igitur *occupavi: occupare* enim est nullo jure tenere.

7 *Laconica* purpura (auctore Plinio) erat pretiosissima.

8 Vet. Schol. et Charisius habent *clientæ,* non *clientes.* *Clientum uxores purpuras carpentes juvabant nobiles matronas.* Vet. Schol. B. *Trahunt purpuras,* lanam purpura tinctam carpunt, unde mihi conficiantur togæ prætextæ. Z.

At fides et ingenî
Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit; nihil supra
Deos lacesso; nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novæque pergunt interire Lunæ.
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus, et sepulcri
Immemor, struis domos;
Marisque Baiis obstrepentis urgues
Summovere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid? quod usque proximos
Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
Salis avarus? pellitur paternos
In sinu ferens deos
Et uxor, et vir, sordidosque natos.

25 Limitem *Brod. recte, puto.*

9 *At fides*, etc. Sed contentus sum, quod mihi habetur fides, et facultas idonea poëseos est, quare dives (Mæcenas) meam consuetudinem, quamquam sum pauper, et carmina amat. Z.

10 *Benigna*, jam pro *quæ sufficiat* ponitur; non autem pro *larga*, quod putavit Stephanus. B.

Illud modo meminerimus, *benignum maligno* opponi: *malignum* autem esse, quod justo parcius sit et restrictius. *Venam* ad fontes et metalla pertinere, qui cogitarit, divitias sententiæ hujus magis assequetur. G.

12 Ironice *lacesso* pro *rogo* ut Epicureus.

Amici erant vel majores, vel minores: majores patroni, minores clientes. *Amicum* jam Mæcenatem dicit: posuit etiam *potentem* ad Emphasin; significat enim se non esse ex desperatione parvo contentum.

14 *Sabinis* figurate pro Sabino rure, Sabinis agris. B.

15 *Truditur d.* nam vita est brevis. Z.

16 *Pergunt;* festinant. B. Dum pergunt, intereunt; cursus sui singulis momentis accedunt ad interitum. G.

17 *Tu*, stomachabundus profert et *ἐν ἤθει*, estque indefinita Persona.

18 *Locare* et *conducere* ex adverso sibi respondent.

21 *Summovere* proprie lictorum est qui turbas summovent: ædificabant etiam in ipso mari, ob Baiarum amœnum situm.

22 *Ripam* posuit pro littore; sic et Juvenalis, *ripa nutritus in illa. Continens* dicitur cujus partes inter se tangunt.

24 Qui veteres *terminos* moverat vetusto jure *homo sacer* erat: siquidem Deus *Terminus* erat Jupiter lapis, agrorum custos. R. *Ultra salis*, transilis, ex avaritia rapis agri partes pauperum clientium, quos tu defendere debebas. Z.

28 *Sordidosque natos;* invidiosa Enargia facti acerbitatem exprimit.

Nulla certior tamen,
Rapacis Orci fine, destinata
Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? ÆQUA tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris; nec satelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus: hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coërcet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.

30 sede *Baxt. et Bentl.* 34 Regumque natis *codd. Lamb. quidam et unus Bersm. cf. Canter. Nov. Lect. VI.* 14. *G.* 36 Revinxit *codd. quidam Lamb.*

29 Bene *certior* subjecturus *destinata.*

30 *Rapacis;* perpetuum Epitheton est. Vet. Schol. Cruquii, Servius et nonnulli MSS. pro *fine* legerunt *sede*, quod et nos probavimus: quid enim *Finis Orci?* B.

Blanditur conjectura Bentleii pro *rapacis* (facili in prima littera versus mutatione) legentis *capacis.* Sed repugnat illi quod *Orcus* hic persona est, cujus mox satelles commemoretur. Tum *fine* quod summo consensu primæ editiones, et magno numero MSS. tuentur, parit pulcherrimam sententiam (Bentleio etiam probatam), *Nulla certior aula manet divitem herum* illa aula, quæ non alio, quam latissime regnantis *Orci fine*, ac regione *destinata* s. designata ac descripta est: illa se mox aula jactabunt divites mixti pauperibus. Servius ad Æn. 6. 152. potuit ex memoria laudare h. l. pro *sede.* G.

32 *Tendis, cupis.* Vet. Schol. Cruq. Metaphora ab arcu. B. *Æqua t.* æque, ex æquo. cf. supra I. 4. 13. Eadem sepulcri mensura contingit omnibus. Z.

34 *Satelles Orci, Charon.* Lambinus. Plutonis Paredrus vel Assessor erat. Hic autem figurate pro morte accipiendus est.

36 *Superbum* dixit ob divitias; erat enim rex Phrygiæ, opulentissimæ regionis. *Ταντάλου τάλαντα* Græcis proverbio est.

40 *Καλούμενος κ' ἄκλητος θεὸς παρέσται.* Delphicum erat oraculum. Vide Erasmi Chiliad. B. Mihi magis placet alludi ad fabulam bajuli senis mortem invocantis. G.

ODE XIX.

IN BACCHUM.

Horatius super vino cantat laudes Bacchi.
—Satur erat cum dixit Horatius, Evoe! *Juvenal.* 7. 62.

Metrum ut in prima.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.
5 Evoe! recenti mens trepidat metu
Plenoque Bacchi pectore turbidum

5 Euhoe *Gott.* Euohe *Zar.* Heuhoe *Flor. it. Brod.* G. Evhoes *MSS. Bersm.*

ODE XIX.

1 *Bacchus* primus Choreæ et Musicæ repertor ferebatur. Cymbala, tympana, et cornua hujus dei, tonitrua exprimebant; atque ipse quidem et Βρόμιος et Βάκχος ideo nominabatur, quod sit Jupiter Tonans. Etiam Russis summum numen БОГ appellatur; a quo non abludit Latinorum *Voco* et Judæorum *Bacha.* Choreæ etiam (teste antiquo Pindari Scholiaste) solis et astrorum motus strophis et antistrophis suis referebant. Anacreon etiam Bacchum vocat Τὸν ἱφινμεστὴν χορείας.

Bene *in remotis rupibus* facturus *Nympharum* et *Satyrorum,* silvestrium scilicet Deorum, mentionem.

2 *Docentem* proprie de Poëtis sua carmina recitantibus dicitur; sic et docere Fabulam Comœdum dicimus.

Ridiculus est Dionysius Lambinus cum ad hæc verba sic loquatur: *Credat Judæus Apella.*

3 *Nymphæ* et *Satyri* erant in Bacchi clientela: atque hi erant dii Manes qui a vulgo creduntur etiam hodie in silvis saltitare. Bacchus et Ægyptius Osiris, uti et reliqua sidera, ad Manes pertinebant. Astra autem deorum quadrigæ habebantur, e quibus dii, nocturno tempore descendere credebantur.

Carmina vel cælo possunt deducere lunam.
Virg. Ecl. 8. 69.

4 Satyri ideo *capripedes,* quod primis temporibus silvestres homines caprinis pellibus amiciebantur. Etiam hodie priorum seculorum habitu, albis scilicet et cœruleis vestimentis, saltare feruntur.

Acutas jam participium est et habet Dilogian. *Videmus Satyros pingi oblongas aures acutasque habentes.* Vet. Schol. *Mira Enargia totus hic locus explicatur.* Idem. Habet etiam *Acutas* Γελοῖόν τι; Ridiculum quid.

5 *Euoe!* quasi *turbatus exclamat Euoi! velut præsentiam numinis sentiens.* Vet. Schol. Εὖ οἱ, h. e. *Bene sit ei,* agentium gratias exclamatio erat. B. Equidem ignorantiam fateri malo, quam aliud hic agnoscere, præter erumpentem præcordiis a vino inflatis cum clamore spiritum. G.

Bene posuit *metu,* cum præcesserit *vidi,* et subjecturus sit *parce.* B. *Metus* hic est horror sacer et religiosus, cujus excessus est pavor fanaticus, furor temporarius bacchantium.

6 *Turbidum lætari* philosophica, id est Stoica, sententia dixit. *Gaudium* sapientis *constans* est, *lætitia* a vino cum *perturbatione* animi conjuncta: hic præterea ad illam perturbationem mentis et furorem respicitur, quem *metum* modo vocabat poëta. Sic Sibylla Virgiliana Æn. 6. 78. *bacchatur, magnum si pectore possit excussisse deum:* inter hæc vox nulla aptior, quam *parce!* Omnia pertinent ad enthusiasmi Bacchici et poëtici simulationem. G.

Lætatur. Evoe! parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!
Fas pervicaces est mihi Thyiades,
Vinique fontem, lactis et uberes
Cantare rivos atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.
Fas et beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non levi ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum:

7 Lymphatur *conj. Heins. ap. Bentl.* 9 Thyadas *vulgo: sed scripturam rectiorem Bentleii cum aliis secutus sum.* Z. 15 non leni *h. e.* crudeli, *multi codd. Lamb. et alii, et sic edd. Bentl. al. sed vulgata videtur aptior ruinæ.* Z.

7 *Liber*, idem quod Græcis Κόρος, nobis, **The Sun.** Filius enim est Saturni et Opis, h. e. Cœli et Terræ.

8 *Gravis* dicitur, et oculis et animo. Veteres artem præstigiatorum et Mercurio et Baccho tribuebant.

Thyrsus, seu *Phallus*, ferulacius erat, et sceptrum Liberi Patris, quod virile membrum referebat: Vites atque hederæ quibus circumcingebatur, amoris erant symbola.

Lascivis hederis ambitiosior.

Ficus enim hederæ et vites, quarum folia trimembria erant, naturalem continebant rationem hoc loco tacendam. Eadem enim deorum mysteria quæ et naturæ. B. Virga s. baculo utuntur hodie præstigiatores; bifurca virgula metallica divinatores et alii: virga gestamen Mercurii, thyrsus Bacchi, utriusque archetypus Mosis baculus, si audimus Huetium. G.

9 *Fas, vult ostendere se deo non indignum.* Vet. Schol.

Pervicaces, protervas, propter bacchantium discursus et saltatus. Vet. Schol.

Bentleius ex ingenio de *est* facit *sit*. Quis autem miretur et *Thyadas* dici et *Thyiadas* cum Litera *y* fere ejusdem fuerit soni cujus et Diphthongus *υι*, unde et vernacula nostra *Wy* dicitur hæc Litera.

Thyadas a Θύω, insanio. Vet. Sch. Cruq.

10 *Vinique fontem. Thyades* enim sive Bacchæ, præstigiatura sua, terra scilicet, vel rupe aliqua ferulis suis percussa, fontes vini et lactis, itidemque rivos mellis ex arborum truncis elicuisse ferebantur. Significare voluerunt præcipua Solis munera ex generatione nobis provenire. Pudet me doctorum virorum qui etiam Mosaica sacra ad Bacchanalia referre solent. B.

Da. Heinsium, Bochartum, Huetium, accusat: quo jure, viderit. Certe hoc nemo potest negare, Mosaicam hanc esse beatæ regionis descriptionem, summæque ubertatis. Ceterum quæ tangit noster, ea habet Euripides Bacchis 141 Ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον, ῥεῖ δ' οἴνῳ, ῥεῖ δὲ μελισσᾶν Νέκταρι. Add. 703, sqq. G.

12 *Iterare, ex integro cantare, et repetere.* Vet. Schol.

14 *Honorem, Ariadnes coronam significat, quam Liber inter sidera collocavit.* Vet. Schol.

15 *Pentheus Bacchum vinctum recluserat, qui ob hanc causam fulmine ictus est.* Vet. Schol. Vulgaris opinio est eum a materteris discerptum. B. Argumentum Euripidis Baccharum: Autonoë et Ino, materteræ Penthei, et mater ejusdem Agave, materteræ omnes Bacchi e Semele nati, Cadmi omnes filiæ bacchantur, et prohibentem ea sacra, Bacchique consobrini sui fratris contemtorem Penthea, per furorem dilacerant, etc. Add. Ovid. Met. 3. 712. Nescio an Penthea fulmine ictum alius dixerit. Horatii verba etiam ad convulsos carceres referri possunt, de quibus Eurip. v. 477. sq. Add. 586. Τάχα τὰ Πενθέως μέλαθρα διατινάξεται πεσήμασιν. G.

16 *Lycurgi; hic quod vites excidisset, furore sibi a Libero injecto crura sibi falce amputavit.* Vet. Schol. Ista Sacerdotum terriculamenta erant.

17 Bacchus etiam deus Lunus erat, æstuumque maris et fluminum effector. B.

Tu separatis uvidus in jugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines:
Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors gigantum scanderet impia,
Rhœtum retorsisti leonis
Unguibus horribilique mala;
Quanquam, choreis aptior et jocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris; sed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

18 vividus *Flor.* invidus *MS. Bersm.* 21 Tum, cum *MS. Bersm.* 23 Rhœcum *Baxt. c. quibusdam recentioribus edd. sed restitui scripturam, quam Bentleius satis defendit: cf. infra III. 4. 55.* 24 horribilis *conj. Bentl.* 31 et *omittit MS. Bersm.*

Fluvios jussu Bacchi retro flexos vid. apud Nonnum 12. 124. sqq. Quid mirum, si hic Mosen et Josuam invenit, Bocharto duce, Huetius? G.

Barbarum, Indicum sive *Rubrum* vel *Æthiopicum;* significat Indicam Bacchi expeditionem. Melius Ægyptii Osirin suum dicebant ex India Ægyptum venisse. Vid. Plutarch. Isin et Osirin.

20 *Bistonidas, Thraces mulieres quæ cum in sacris Liberi patris crinibus solutis versantur, angues et in capite et in manibus gestant.* Vet. Schol. Angues etiam deorum Manium esse credebantur; atque ex medulla spinali humani cadaveris originem suam traxisse. *Pinge duos angues, sacer est locus.* Persius. His igitur tractatis se ad præstigiatoriam artem valentiores credebant.

Sine fraude, sine noxa. Vet. Schol.

22 Typhœus reliquique gigantes procellosi venti et tempestates erant. Ἐκ δὲ Τυφώεος ἔστ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων. Hesiod.

23 *Rhœcum,* non *Rhœtum* erat apud Vet. Schol. Cruq. et in quidusdam MSS. Græcis Ῥοῖκος. B. Sed *Rhœtum* summa constantia Latini. G.

In Gigantomachia Bacchus se mutavit in leonem, qua forma gigantes profligavit: h. e. Sol in leone fugavit ventos et procellas.

28 Hoc est, *Tam belli quam pacis potens.* Vet. Schol. B. Hic et mox v. 32. illud *que* indicare videtur repetendum esse verbum, cui adjungitur, *medius mediusque, tetigit tetigitque.* Sic mox 3. 1. 12. 3. 4. 11. it. Car. Sæc. v. 22. Illud de separanda *que,* nescio an probari possit Grammaticis. Exempla similia Tibulli pluscula dedit Brouckh. ad 3. 6. 48. in quibus nihil melius est, quam verbum cui adhæret *que,* bis assumere. Agnoscit hoc ipse Baxterus ad 3. 5. 7. Sic etiam *ut* ponit noster Sat. 1. 8. 2. G.

29 *Insons, quod nocere non potuit.* Vet. Schol. B. Ut modo *sine* fraude. G.

Aurea Bacchi cornua dei Luni erant, sive Attidis Menotyranni. Ægyptii ferebant Herculem suum, sive Osirin, Luna tanquam cymba circum orbem vectum fuisse. B. Servius ad Æn. 8. 93. Bacchum interpretatur solem, cui nihil nocet suus ad inferos accessus s. occasus. Descensum Bacchi ad inferos ludicrum, evocandi boni poëtæ (Æschyli) causa, exhibet Aristophanis fabula, Ranæ. *Leniter atterere caudam* est uno verbo *adulari.* G.

30 *Leniter, suaviter ut solent canes dominis suis blandientes.* Vet. Schol. Cerberus a nonnullis dicitur triceps fuisse; erat etiam hoc Ægyptium numen. Verum hic non est

ODE XX.

AD MÆCENATEM.

Horatius in cygnum versus, universum orbem volatu lustrat.

Nemo me lacrumis decoret, nec funera fletu
Faxit: Cur? volito vivu' per ora virum.

Epitaphium Ennii ap. Cic. Tusc. I. c. 15.

Circa hujus carminis argumentum se ipsum quodammodo superasse Harduinus hic videtur. " Prosopopœia," inquit, " hæc est Christi triumphantis et Judæos alloquentis statim ac resur-" rexit." Nolumus hæreseos crimen impingere ex *Prosopopœias* appellatione, multo minus refutare mirificam sententiam: sed paucula modo decerpere de interpretatione. *Biformis* hic vocatur Christus, "quia simul *in forma Dei* et *in forma servi*." Ad v. 9. " Allegoriæ," inquit, " pars altera sequitur, quæ Fratres Prædicatores sancti Dominici alumnos egregie " commendat. Vaticinatur enim Christus, se illis præconibus Evangelii sui—per com-" plures orbis provincias volaturum—*alitem album* interpretatur candida veste indutum:— " Quæ *residunt pelles cruribus asperæ*—ocreas intelligit, quibus equitans Dominicanus " crura tegit—" Ohe jam satis est: qui valido stomacho est, potest librum adire. Clauditur annotatio ad hanc oden ita: " Aut nihil in ullo ænigmate video" (quis hoc suspicetur de viro, qui tot nummorum ænigmata solvit, viditque quod nusquam erat), " aut indubitata " hæc nostra interpretatio debet videri ingeniosissimæ, ut nunc quidem arbitror, omnium " Odarum Pseudo-Horatii. Quam si quis contendat annis haud paucis scriptam fuisse post " alias plurimas: neque horum collectionem carminum lucem adspexisse ante annum circiter " 1250, haud gravate assentiar." G.

Metrum ut in prima.

NON usitata nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque major

Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,

1 *Pro* Non *quidam MSS.* Nec. G. *Sed ex codd. Bentl. Iani et alii edidere* Non us. non tenui. Z. 3 terra *MSS. etiam Brod.* terras *editt. vett.* 6 vocant *conj. Bentl.*

explicandi locus. *Tetigit* et *que* separanda duxi, ut *medius* et *que* supra.

ODE XX.

1 *Non usitata* dixit, ob novum carminis genus.

2 *Biformis*, quod et *Lyrica scribat et Hexametros.* Vet. Schol. B. Alii interpretantur, duplici forma, hominis et cygni, praeditus. *Liquidum*, purum. Z.

5 *Urbes*, ad Emphasin posuit; significat enim se Romæ malignari.

Pauperum; Quem rodunt omnes libertino patre natum.

6 Festive *Quem vocas*, pro *Qui sum*, et Emphatice; quasi dicat, major ero quam vel ipse putas. B. Quem vocas tu quoque, care Mæcenas, interdum joco *pauperem*, aut con-

Audita Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.
Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in Campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit major: ÆQUA lege Necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.
Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem;
Non avium citharæque cantus

17 Destrictus *Lamb. Bentl. Ian.*

sentit, tanquam utilibus et proficuis. B. V. Argum. G.

3 *Sacerdos* modo pro vates, vel interpres. Ad Emphasin hoc dixit, quo ostenderet aliorum Ἀμουσίαν.

5 *In proprios greges*, quos scilicet ut pecudes agitant, gravioris atque superioris regni immemores.

6 *Reges in ipsos; ostendit omnes vindictæ numinum subjacere.* Vet. Schol.

7 *Giganteo triumpho;* Argumento a majore utitur; innuit enim facilem esse de Regibus et Tyrannis Jovi triumphum.

8 *Supercilio*, h. e. contracto tantum supercilio, quod nutus genus est. B. Ad Homericum illud alludit, Ἦ, καὶ κυανέοισιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων,—μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον— unde ipsum *Numinis* nomen ortum est. Nutus in superciliis, character summæ majestatis, si *nutu, nuimine, numine* modo opus est. G.

9 *Est:* h. e. Usu venit, vel potest fieri. Frustra Bentleius de suo mutavit *est* in *esto*. Z. Plane eandem vim hic habet *est*, quam *esto*. Concedit inæqualitatem fortunarum, ut inferat communem necessitatem moriendi. G.

10 *Arbusta, arbores vitibus connexæ.* Mancinellus. Ab arbos, arbustum. *Vinearum satorem dicit.* Vet. Schol.

Generosior, genere potentior; vel numero et potentia propinquorum gratiosus.

11 *In campo Martio comitia erant populi Romani.* Vet. Schol.

12 *Meliorque* posuit pro melior atque; ideo *Melior* et *que* separanda duxi. B. Vid. ad 2. 19. 28. G.

14 *Necessitas, Mors.* Vet. Schol. B. Recte sane: sed non sola. V. 1. 35. 17. et 3. 24. 6. G.

16 *Urna: hæc secundum vulgarem illam opinionem, qua affirmabant sorte singulos ad mortem ab Orco trahi.* Vet. Schol. B. Nempe hæc est illa μοῖρα, Parcarum opus, quarum una *Lachesis*, a sortiendo ἀπὸ τοῦ λαχεῖν vocatur. Hæc illa sortitio animarum, de qua nota Platonis fabula, et multa philosophi ab Heraclito. G.

17 *Districtus;* Notissima est de Damocle atque Dionysio historia. B.—V. Cic. Tusc. 5. c. 21. G.

18 *Siculæ dapes;* Συρακουσία τράπεζα, h. e. *Syracusana mensa*, Græcis proverbio erat.

Somnum reducent: somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamque ripam,
Non zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum solicitat mare,
Nec sævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi:
Non verberatæ grandine vineæ
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Jactis in altum molibus; huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terræ
Fastidiosus. sed Timor et Minæ
Scandunt eodem quo dominus; neque
Decedit ærata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,

23 umbrosamve *Ian.* 30 Fundusve *Ian.* 39 triremi: et *editt. primæ:* et *om. Gott. it. Locher et al. Hinc Bentl. conj.* Postque equitem.

21 An obversabatur ista scribenti poëtæ sui Mæcenatis insomnia? Sen. de Provid. 3. *Feliciorem ergo tu Mæcenatem putas, cui amoribus anxio, et morosæ uxoris quotidiana repudia deflenti, somnus per symphoniarum cantum, ex longinquo lene resonantium, quæritur.* Non puto. Nec enim *impiæ cervicis* mentionem facturus erat poëta, etc. Vid. Meibom. Mæc. c. 26. pr. G.

26 *Tumultuosum.* Sequentia mercatorum avaritiam tangunt.

27 *Cadentis* et *Orientis* 'Αντίθετα *sunt.* Vet. Schol. Ὅταν ἀνατέλλωσιν οἱ Ἔριφοι ἀγριαίνεται ἡ θάλασσα. Theocriti Schol. citante Lambino. B. Colum. 11. 2. 78. *Quarto Kal. Nov. Arcturus vespere occidit, ventosus dies.* Et ibid. 73. Prid. Non. Octob. Hædi oriuntur vespere. G.

30 *Fundum* pomarium jam dicit. B. *Fundus* generale nomen est. Contrarium Car. 3. 16. 30. *segetis certa fides meæ.* In verbo *culpante* dulcis metaphora est, quasi minaci domino excuset se arbor, et culpam transferat. Ceterum videbatur mihi sententia hujus loci adjuvari, si pro *agros*, ultima litera deleta, quæ adhæsit forte de proximo *sidera*, legas *agro*. Satis dixi intelligentibus: aliis nihil satis est. G. *Mendax*, sterilis, qui, ut debitor malus, non reddit quod accepit. Sterilitatis autem causas affert tres, nimios imbres, æstum, et frigus. Z.

34 *Jactis, verbo usus est fabricantium.* Vet. Schol. Vide quæ diximus Od. 18. Lib. II.

Frequens redemtor; Enallage numeri; frequentes sunt qui densi veniunt.

35 *Cæmenta, fundamenta.* Vet. Schol. *Lapides non magni modi.* Nonius. *Cæsuræ lapidum.* Mancinellus.

Redemtor, fabricæ susceptor. Vet. Schol. B. Mihi *frequens redemtor* est, qui unus ipse multas adducit operas. G.

40 *Post equitem;* festivissimus Iconismus hic est. B. Juvat hanc imaginem, si curam,

Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque costum:
Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

43 delinit *edd. omn. sæc. XV. it. MS. Gott. et coll. Sax.* G. delenit *ed. Ven. Lamb. Ian.* Falernæ *edd. Ven. Glar.* 48 onerosiores *conj. Bentl.*

ODE II.

Virum fortem et honestum oportere supra vulgus sapere, hoc est, voluptates, divitias, popularem auram, et Epicuri dogmata contemnere. (Rectius argumentum statuit Iani hoc: Horatius commendat veterum Romanorum in filiis educandis disciplinam, nempe virtutem bellicam 1-16, virtutem civilem 17-24, pietatem erga deos 25-32. Z.)

Metrum ut in prima.

Angustam amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer

1 Amice *coll. Sax. Brod. editt. omn. S. XV. Ro. Steph. Talb.* Amici *Bentl. it. edd. Ven. Glar. Lamb.*

ut personam, lugubri sordidoque habitu cogites. G. Cf. supra II. 16. 21.

41 *Phrygius lapis, Synadicus: In Synada enim Phrygiæ civitate marmora ista cæduntur.* Vet. Schol. *Erant rubris maculis.* Torrentius.

42 *Sidere clarior;* h. e. *Quamvis clarior.* Vet. Schol. Cruq.

43 Optimi Codd. *delinit* non *delenit.* Sic. et Vet. Schol. Cruq.

Bentleius pro *Achæmeniumque,* de suo posuit *Achæmeniumve,* cum parum intersit. Videtur mihi *Achæmeniumque* ἀνακολούθως dici pro *nec Achæmenium.*

44 *Costum,* Unguentum Costinum quod et Nardinum.

45 *Invidendis postibus, ambitiosis januis. Nec varios inhiant pulchra testudine postes.* Vet. Schol. Nam testudine etiam januarum postes ornabant lauti.

46 *Moliar; exstruam.* Vet. Schol. *Molirique arcem.* Virgil.

48 *Operosiores, laboriosiores.* Vet. Schol.

ODE II.

1 Idem Latinis *Amice pati,* quod Græcis φίλως φέρειν, h. e. *æquo animo ferre:* id enim φίλον est quo contenti esse possumus. Omnes MSS. Torrentii et Cruquii habebant *amice,* non *amici,* uti Vulgati Codices: Sic etiam legit Stephanus et Lubinus, una cum Veneta Editione. B. Cum tanto consensu legatur *amice;* cum longam ultimam postulet carminis ratio; cum pulcherrima ab adverbio, et Græcis familiaris, exoriatur sententia: mèrito *amici* illud, quantumvis ipsum quoque non indignum Horatio, suis auctoribus relinquimus. G.

2 *Robustus,* h. e. *cum ætate robustus est, ac per hoc adolescens est.* Vet. Schol. Reposui autem *ætate robustus* ex ingenio, cum editum esset, *ita robustus. Robusta ætas juxta Ulpianum XXV. annorum.* Torrentius. B. Corpore robustus factus.

Condiscat; et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta:
Vitamque sub divo, et trepidis agat
In rebus: illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, et adulta virgo,
Suspiret; Eheu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
DULCE et decorum est pro patria mori:
Mors et fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus timidove tergo.
Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus:

5 dio *Ven. Glar.* 14 conseq. *conj. Bentl.* prosequitur *codd. ap. Bentl.* 18 incontaminatis *Giphanius e vet. cod.*

4 Bene *Vexet* dicturus *hasta*. Vexatio enim irritatio quædam molesta et inquieta est.

5 Meliores libri habent *sub Divo*, non *sub Dio*, quod supra etiam monuimus.

6 *Illum ex Mœnibus;* pulcherrima Enargia hæc, opportune atque e re conficta fabella.

Vetuste *hosticis* pro hostilibus, quod jam monuimus.

8 *Prospiciens*, e muris scilicet, vel aliqua fenestra.

9 Bene *Suspiret*, nam *Eheu!* suspirium est. B. *Rudis agm.* imperitus rei militaris. Z.

10 *Sponsus*, Regiæ puellæ amatus.

Asperum tactu: qui tactu asperatur. Vet. Schol. h. e. Quem neque tangere consultum foret.

13 Imitatus est hoc versu Tyrtæum, cujus hoc Distichon exstat.

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα
Ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον.

Et in sequenti Simonidem, ut adnotavit Cruquius:

Ὁ δ' *αὖ θάνατος ἔκιχε καὶ τὸν φυγόμαχον.*

Ἔκιχε, sic recte Bentleius pro ἐφῆκε.

14 Bentleius ex conjectura posuit *consequitur*, quo responderet τῷ ἔκιχε. Alii judicent; ego sto contra. B. Quem *persequitur* h. e. cupide et constanter sequitur mors, illum sine dubio *consequitur* etiam *assequiturque*. Igitur consensui omnium librorum non debet præferri conjectura quantumvis elegans. G.

16 Vet. Schol. cum bonæ notæ MSS. habebant *Timidove*, non *Timidoque*, quod et ego probo.

17 *Nescia sordidæ; Cato virtutis suæ conscius corruptum populi judicium contemsit*. Vet. Schol. Imo *qua die repulsus fuit, pila lusit*. Seneca, citante Torrentio.

17 et 18 in—Contaminatis, diviso inter duos versus vocabulo ideo fere magis placet Bentleio, quod *intaminata* in V. Gl. exponitur *μιανθέντα*: ut *intaminatus* sit velut *infucatus;* et quod *incontaminatus* Varronem quoque et Livium auctores habet. *Incontaminatis* habet etiam liber L. Bos. G. *Virtus*, studium recti et honesti, quod, spretis honoribus vulgaribus et rebus iis, quas vulgus magnifacit, virtutem et sapientiam sequitur veram. Z.

18 *Intaminatis*, h. e. pollutis vulgi manibus non tactis: nam *contaminare* (teste Donato) est rem aliquam inquinatis manibus tractare.

Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via;
Cœtusque vulgares et udam
Spernit humum fugiente penna.
Est et fideli tuta silentio
Merces: vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub îsdem
Sit trabibus, fragilemve mecum
Solvat phasêlon. Sæpe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Pœna claudo.

27 vulgavit *Brod.* 22 *pro* phaselum *cum Bentl. et Ian. e codd. formationem Græcam recepi.* Z.

19 *Nec sumit, aut ponit; in se habet honorem.* Vet. Schol. Quia *non est Consul unius anni,* ut alibi ad Lollium.

20 *Auram* nominat, quippe rem mutabilem et incertam. Sapiens vero juxta Stoicos perpetuo magistratu fungitur.

22 *Negata via; inconsuetum per iter.* Vet. Schol. h. e. Ipsa viam vel facit, vel invenit.

23 *Cœtus vulgares,* indocti vulgi consortia nominat.

Udam humum posuit pro pollutam et sordidam. Gloriæ enim securus est qui secum habitat. B. Hæc ultima Baxteri non assequor: ne quis cui idem accidat, se solum infelicem putet. G. Fortis et excelsus animus despicit res humanas et appetit ardua et honesta. Z.

25 Græcis acute dicitur, *Τῆς σιγῆς ἀσφαλὴς ὁ μισθὸς,* h. e. *Silentii tuta merces.* Taciturnitas enim mercedem suam secum habet.

26 *Ἐν ἤθει* dicitur *vetabo;* significat enim se istos pro pestibus habere.

Mysteria Cereris olim pro maximis et sanctissimis habebantur. Ceres Terræ mater lugebat Proserpinam filiam a Plutone raptam. h. e. Lunam absentem et apud inferos morantem. B. Docet nos Harduinus, hæc pertinere ad sacrificium missæ: in quo disciplinam arcani adhuc viguisse Sæculo XIII. nesciebamus. G.

27 *Sub iisdem tr.* sub eodem tecto. Z.

29 *Phaselus,* Ægyptiis fluviale navigium phaseli leguminis forma, et fictilis, auctore Juvenale. *Phaselus velox et oblonga navis.* Vet. Schol. Bentleio placet declinatione Græca dici *Phaselon,* auctoritate quorumdam Codicum. Parum tamen refert, cum Horatius non semper affectet declinare Græce. Ego igitur *Phaselum* servo.

30 *Neglectus, contemtus.* Vet. Schol. Sic Od. 2. Lib. I. *Neglectum genus et nepotes.*

Incestus est qui sacra polluit, vel non caste adit; adeoque impurus atque impius.

31 *Raro antecedentem; hoc proximum est illi quod dicitur; deos iratos pedes laneos habere.* Vet. Schol. *Lento gradu ad vindictam sui divina procedit ira, tarditatemque supplicii gravitate compensat.* Val. Maximus, citante Mancinello.

32 Bene *deseruit* dicturus *claudo.* Deserimus, vel relinquimus quod persequendo assequi non valemus. Est autem Pœna pro Nemesi, vel Furia, quæ Græcis Ποινὴ est.

ODE III.

Pulcherrima Dilogia declarat Divum Augustum ob justitiam invictamque animi magnitudinem in deorum numerum receptum, et contra M. Antonium perfidia et muliebri mollitie infamem Diis invisum periisse: Quin et Deos universos, consopito jam civili bello, consensisse ad stabiliendum Romanorum imperium. B. (Tan. Faber. Epist. 2. 43, conjicit, Horatium dehortari voluisse Augustum, ne exemplo Julii Cæsaris, de quo Sueto. c. 79. forte cogitaret de sede imperii Ilium transferenda. Massonus ait, laudari constantiam Augusti, qua is teste Dione 54. 6. p. 524. A.U.C. 733. ex Sicilia, unde in Asiam iter parabat, revocari se Romam ad turbas, occasione consularium comitiorum ortas, non passus est. At nescio, an hic *Justum et tenacem propositi virum* se valde præstiterit Augustus: et quidni dicat Faber, talium turbarum pertæsum principem vel eo ipso tempore cogitare potuisse de sede imperii Ilion transferenda? Certe Fabri conjectura ingenio Horatii et judicio infinitum quantum honorificentior est, quam Dilogia Baxteri, et Massoni historia. Sed plane sui similis est Harduinus, qui somniat, a Pseudo-Horatio Sæculo XIII hic fictam esse Prophetiam de Hierosolymis (cujus cives *Quirites* a קרית) post Babelicum excidium recidivis, et a Vespasiano denuo vastandis. G.) *Laudatur constantia in re bona exemplo Pollucis, Herculis, Augusti, Bacchi, Quirini, et imprimis Junonis de Troja nunquam reparanda, sed imperio Romano amplificando. Nec negaverim, poëtam videri voluisse cavere, ne, ut Julius Cæsar, de sede imperii Ilium transferenda cogitaret Augustus.* Z.

Metrum ut in priore.

JUSTUM et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus:
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

1 ac tenacem *Cun. San. et Ian.* 6 magna manus Jovis *Bentl. et Ian.*

ODE III.

1 Non animadverterunt interpretes, a verbo *Justum* totius Odes intellectum pendere. Injurius est Ludovicus Desprez, cum dicat *Vatem in hac Ode cæco impetu ferri.* B. Ego puto non *justitiam* modo, sed fortitudinem *propositi tenacem*, vel Augusti, si ita placet, vel cujuscunque Herois, laudari. G.

2 Proprie *Jubere* de plebe Romana dicebatur cum more majorum postulabat quid fieri.

3 *Vultus, Severitas.* Vet. Schol. h. e. truculentus vultus. Unde *vultuosi* qui vultu terrent; qualis Antonius, qui *Audacis* nomen amabat; verecunde tamen et tecte hunc ubique percutit.

4 Bene *quatit* subjecturus *solida. Mens est animi propositum vel consilium.* Vet. Schol. *Si te propositi nondum pudet, atque eadem est mens.* Juvenal. B. *Solida*, firma.

5 In Adria Actiaca pugna committebatur.

6 Bentleius magni fecit de *magna Jovis manus* reponere *magna manus Jovis*, auctoritate tantum Venetæ Editionis: Atque hæc apponit, "Paucis a natura datum est habere "aurem." Certe auri meæ prior lectio magis placet; verum ea minus fortasse docta est.

7 *Orbem* jam cœlum vocat, quod veteres Græci ex solido ære vel etiam ex lapidibus

Hac arte Pollux et vagus Hercules
Enisus, arces attigit igneas;
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;
Gratum elocuta consiliantibus
Junone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit

10 Enisus *Brod.* Enisus *ex MSS. etiam Bentl.* Innisus, innixus *al.* Invisus *Zar.* Innixus *Ven. Glar. Lamb.* 12 bibet *etiam Brod.*

(uti Anaxagoras) constitisse stolide credebant: Contra Orientales ex panno factum putabant: nam pro tentorio vel conopeo habebant, quod apud eos, præsertim antiquissimis temporibus, summum erat. Allusit etiam ad Græcorum Proverbium, Τί εἰ οὐρανὸς ἐμπέσοι; h. e. *Quid si cœlum ruat?* Erasm. et Mancinell. Vet. Schol. bene notat 'Ανάβασιν, vel gradationem a populo ad Jovem et cœlum.

9 Docte Donatus *arcem* a Græco 'Αρετὴ deducit, quod virtus est: Est enim ἀρετὴ ab ἄῤῥην, *masculus*, ut virtus a viro.

Notum est *Pollucem* cum fratre *Castore* et *Hercule* tyrannos, atque alia monstra contudisse.

10 Cum alii Codd. habeant *Innixus*, plures *Innisus*, nonnulli etiam *Enisus*, nos cum eleganti viro Jac. Cruquio *Enisus* maluimus. *Vix mane recentes Enituntur equi.* Ovid. Met. 2. 64. de solis equis. Bene igitur subjecit *Attigit*.

12 Apage miniatula deorum ora, cum constet nectar fuisse rubro colore.

Ῥόδον ὡς γένοιτο Νέκταρ
'Επιστάξας. Anacreon. B. *Purpureum os* pulchrum, floridi et vegeti coloris. Omnem coloris pulchritudinem notat: ipsi *olores purpurei* nostro Car. 4. 1. 10. Pulchre laudavit cum Simonide Catullum 46 de Acme, Bentleius. Ceterum quod *bibet* malint quidam pro *bibit*, auferunt poëtæ suam gratiam, qui *præsentem Deum* veneratur Augustum, (v. Epist. 2. 1. pr.) et forte respicit ad cœnam similem illi δωδεκαθέῳ, ubi Augustus inter duodecim Deos pro Apolline accubuit, Sueto. 70. Sic responsum etiam Harduino, qui putat de vivo Augusto ista dici non potuisse. G.

13 *Bacchus* et *Quirinus* Legumlatores et civilis vitæ auctores fuere.

16 *Martis equis*, h. e. quadrigis Martis cœlum conscendit: *Quirinum in honorem Augusti laudat.* Vet. Schol. Pulcherrimo Episodio reliqua exsequitur. B. Ne episodium quidem est, sed argumentum princeps, si valeat sententia Fabri, in lemmate proposita: quæ potest vera esse, si vel joco inciderit mentio vel in tali cœna δωδεκαθέῳ, de sede imperii transferenda in veterem patriam Juliorum. Non novit poëtas, si quis opus esse putet ad magnum et pulchrum carmen magna et seria occasione vel argumento. Quid si in illa cœna, ubi Apollo fuit Augustus, Juno fuerit Livia: quid si similem mimum egerint? conf. Virg. Æn. 12. 791—842. Ceterum pro *Martis equis* Barth. Adv. 39. 9. e MS. profert *Patris.* Pulchre sane. Quid si *Martis* glossa est? G.

17 *Consiliantibus; Consilium habentibus diis de recipiendo Romulo in numerum deorum.* Vet. Schol.

18 *Ilion; Ilion;* Amara recordatio.

19 *Fatalis* ob Cassandræ vaticinium et quod obscœnus. Antonium obscure significat. B. Auctor exitii ob fatum. Z.

20 *Mulier peregrina.* Helena et Cleopatra. Vid. quæ supra diximus Ode 15. Lib. I. Notum est *peregrinas* fuisse veteribus *infames.* B. Cleopatræ hic nihil videri esse negotii, jam indicatum est. *Hospitam* vocavit, ξένην, Helenam etiam 1. 15. 2. G.

In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castæque damnatum Minervæ
Cum populo et duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes, nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit;
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit; protinus et graves
Iras, et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, et adscribi quietis
Ordinibus patiar deorum.
Dum longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules

23 damnatum *malit* B. 30 protenus *Ian.* 32 Troïa *Bentl. e conj. Heinsii.* 34 discere *pro* ducere *MSS. ap. Bentl. recepit Ian.*

21 *Destituit deos; Laomedon pro murorum Trojæ perfectione non solverat votum numinibus promissum.* Vet. Schol. Tangit infidam Antonii Triumviri amicitiam; quam Suetonius dicit, *Semper fuisse dubiam et reconciliationibus variis male focillatam.*

23 *Damnatum, Destinatum ad perdendum.* Vet. Schol. *Bene castæ, quia incestus judex dixerat.* Idem.

25 *Splendet,* pretiosa veste. Hinc Cornelio Celso *Splendida persona,* pro fortunato dicitur.

28 *Opibus pro auxiliis ponuntur,* ut in *Fer opem.* Vet. Schol. *Hectorem* dicit *Brutum.*

29 *Ductum seditionibus;* hoc etiam Dilogos de bello inter Triumviros.

30 *Residet* quod subsidit.

Protinus, dehinc. Vet. Schol. h. e. in posterum, quasi *porro tenus.*

32 Magni non est quod Bentleius malit *Troia sacerdos,* quam *Troica.* Græca Adjectiva in αὸς raro placent illi, puto quod auri suæ præcipue fidem habeat.

33 *Redonabo,* quia in cœlum patris quadrigis rediit, ut superius diximus. *Serus in cœlum redeas.* B. *Redonabo,* ut recipere illum velut postliminio in cœlum possit: *nepotem* vocat Romulum, quatenus Mars est ipsius Junonis filius: *invisum* vero, quatenus est e stirpe Veneris per Æneam. G.

34 *Discere* illud Bentleianum dulce est, novum cœlitem significat, cui insuetum nectar etc. G.

35 Bene *Adscribi* et *Ordines,* tanquam de Senatu alicujus Reipublicæ. Græcæ enim Respublicæ Jovem credidere regnasse in Republica; atque hæc prima Polytheismi origo fuisse videtur.

Quietis; Philosophi Epicurei hanc beatitudinem diis dederunt, qua eos otiosos esse et nihil curare, nec alicujus rei sollicitudine teneri dicunt, semel mundo lege disposito. Vet. Schol. Cruq. Non prorsus valedicit Epicuro. B. Quin neque Stoicam disciplinam dedecet *quietas sedes* assignare Diis: quod pulchre ostendit meus Carpzovius in diss. de quiete Dei. G.

37 *Dum* conditionem ponit, sub qua pati velit Trojanos exsules rerum dominos esse:

In parte regnanto beati;
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, et catulos feræ
Celent inultæ; stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:
Aurum inrepertum, et sic melius situm,
Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicunque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ

46 Extendit *Brod.* 49 irrepertum *Ven. Glar. Lamb.* 51 *Ian. distinguit* cogere, humanos in usus omne, *etc.* 53 mundi *recent.* 54 tanget *Brod.*

modo ne Ilion faciant denuo caput rerum; ne Romam transferant in Asiam. G.

39 *Regnanto, ut sunto pro sint, Futurum pro Præsenti.* Vet. Schol. Cruq.

42 *Stet;* Modo *Permissivo* dicit.

44 *Ferox*, bellicosa. Z.

49 Magis placet *Inrepertum* ex MSS. quam *irrepertum*, quod tamen perinde est.

50 *Spernere fortior;* vult significare oportere eos ad stabiliendum imperium justitiam colere, quæ avaritiæ maxime contraria est. B. Roma fortior fuit, quamdiu sprevit aurum, et ne nosse quidem ejus usum tanti putavit: nummus aureus Romæ primum cusus durante bello secundo Punico. G.

53 *Mundi obstitit* videtur nobis longe probabilior lectio, etsi placeat Bentleio *mundo*. Certe et torrida et frigida zona obstacula fuere exercitibus Romanorum. B. *Quicunque terminus* orbis terrarum *obstitit*, i. e. objectus e regione, atque adeo subjectus est *mundo*, i. cœlo, et cuicunque ejus parti. Descriptio orbis terrarum, quem imperio, certe metu suo complexi sunt Romani. Qui *mundi* dederunt (Lambino auctore), ii *mundum* acceperunt pro orbe nostro habitabili. G.

58 *Nimium pii;* fuere sane Romani in Ilienses semper pii, eorumque urbem a C. Fimbria in bello Mithridatico deletam recondidere. *Fabulam de transferendo* ab Augusto *Ilium imperio* (ut eruditi viri Petri Rodellii verbis utar) e cerebello suo commentus est Tanaquillus Faber, quod legerit apud Suetonium in divi Julii vita, *Famam percrebuisse eum vel Alexandriam, vel Ilium migraturum.* Quid hoc ad Augustum? Antonius erat qui accepta in matrimonium Cleopatra Orientis ambiebat Imperium. Bene sane et convenienter Horatius, quo efficacius probet *æternum* Junonis *vulnus* jam sanatum, et firmam cum Romanis pacem conciliatam, fingit iracundam et suspicacem deam cum illis pepigisse de non condendo Ilio. B. V. ad Argumentum.

Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis et sorore.
Ter si resurgat murus aheneus
Auctore Phœbo, ter pereat meis
Excisus Argivis; ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non hæc jocosæ conveniunt lyræ:
Quo, Musa, tendis? desine pervicax
Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

66 Ductore *MSS. etiam apud Bur. ad Virg. Æn.* 5. 633. Structore *conj. Bentl.* 67 Excissus *Lamb.* 69 hoc—conveniet *MSS. apud Bentl. it. coll. Sax. it. primæ editiones.* hæc—convenient. *Lamb.*

60 *Velint* modo pro *parent.*

61 *Alite lugubri,* forsan bubone vel strige ululante.

62 *Fortuna* pro *opes* posuit. Magnas enim opes *Fortunam* dicimus.

66 *Auctore* modo pro conditore vel factore. B. Tanto aptius fuerit *auctoris* nomen, si non admovit manum, sed lyra sua commovit homines ad ædificandum. Verum in hoc non conveniunt fabulæ. Nec *ductore* non pulchrum est: nec *structore* damnaverim, nisi quod hoc soli conjecturæ debetur. G.

69 Bentleius edidit, auctoritate quorundam Codicum, *Non hoc jocosæ conveniet lyræ,* cum fateatur primas editiones habuisse *non hæc conveniunt,* quod vel prima facie verius apparet.

70 *Pervicax, licentior;* Vet. Schol. h. e. minus verecunda.

72 Bene *tenuare* dicturus *parvis. Extenuare humilitate Lyrici carminis.* Vet. Schol.

ODE IV.

Composito civili bello, Augustus cohortes suas per colonias jam distribuerat, atque otio et Musis sese dederat. Ostendit igitur Horatius tam leni et Musico ingenio nihil a tumultuante plebe metuendum; atque hoc exemplo suo firmat, qui eandem ob causam vel ab ipsis incunabulis in deorum immortalium tutela fuerat. Peragit tranquilla potestas, quod violenta nequit. (Dignumne Horatio, aut sano poëta alio, enthymema: Mihi cum infans essem, pepercerunt viperæ et ursi; ergo tibi, Cæsar, cives tui: quia utrique sumus in tutela Musarum? G.) (Argumentum simplicissimum videtur esse hoc: *Invocata Calliope, fingit se jam illam audire canentem. Illo igitur Musæ obsequio excitatus ostendit, poëtam, qui sit Musis amicus,* tutum *esse. Hinc sese jam olim puerum adhuc tenerum a viperis et ursis esse liberatum; se vagari incolumem per loca quæcunque sibi placeant; se salvum ex acie rediisse; ab arbore non esse extinctum; in mari non periisse. Ergo tanto præsidio fretum, se non dubitare vel periculosissima adire loca. Atque ipsum Augustum, finito bello, recreari Musis, quibus grata sint studia pacis: contra homines immanes et ἀμούσους furore suo perire, veluti Titanas, Gygen, Orionem, Tityum et Perithoum.* Z.)

Metrum ut in priore.

DESCENDE cœlo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharave Phœbi.

4 citharaque *unus MS. ap. Bentl. et sic ediderunt Cun. Sax. Meru. et Iani.*

ODE IV.

1 *Descende cœlo; Theologi veteres qui cœlum canere docebant, singulis Musis suos orbes tribuebant.* Jac. Cruquius ex Macrobio. Pythagorici enim omnia numeris constare crediderunt cum veteribus Ægyptiis.

Dic age: Alcmanem expressit, qui sic ordiebatur, Μῶσ' ἄγε Καλλιόπα θύγατερ Διός. Idem vir doctus.

2 *Reginas* et *Reges* dicunt Romani non modo qui rerum potiuntur, sed qui regio sunt genere. Tanto magis Musæ Jovis filiæ hoc nomen convenit. Calliopæ principatum Musarum assignat Hesiodus Theog. 79. et regibus dat comitem. G.

3 *Acuta, liquida.* Vet. Schol.

4 *Fidibus* modo pro lyra posuit. *Phœbus invenit citharam, ut Mercurius lyram.* Torrentius. Credo citharæ non fuisse nerveas fidiculas. Erat autem cithara deltoti fere forma. B. Forte difficile est indicare discrimen inter *tibiam, vocem acutam, fides,* ac *citharam Phœbi.* Non capit hic locus longam disputationem. Rogat Horatius Calliopen, ut ex omni parte adjuvet carmen, quod meditatur: *tibia* præcinente et incitante animum; *voce* humana, quæ verba pulchre enunciet. *fidibus,* quæ suaviter accinant. Nempe *fides* ac *citharam Phœbi* jungo, ut sit res eadem. Ipse noster supra 1. 21. 12. *fraternam lyram* tribuit *humero* Phœbi. *Testudinem* s. *chelyn, Lyram,* ac *Citharam* promiscue de eadem re; nominatim de Apollinis et Mercurii organo dici, liquidissime mihi constat. Utrumque nomen conjungit Diod. Sic. 5. 75. ubi dicit, Mercurium τὴν ἀπὸ χελώνης λύραν ἐπινοῆσαι, ac statim appellat κιθάραν. Macrob. Sat. 1. 19. distinguit Dei utriusque lyram, sed numero tantum chordarum, quæ quatuor sint in Mercurii lyra, in Apollinis autem septem. Sed neque hoc perpetuum. Fila metallica a musicis antiquis chordarum loco adhibita, non invenio: neque rationem digitorum admotione comprimendi chordas ad subjectum canonem, ut breviores fiant, quod fit in cithara hodierna etc. Ipsi veteres denique discrimen inter *ve* et *que* non videntur semper observasse: adeo ut ex hoc loco nihil putem effici, neque ut eadem res sit *cithara Phœbi* et *fides,* neque ut diversa, sive *citharave* legas sive *citharaque.* G.

Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire et videor pios
Errare per lucos, amœnæ
Quos et aquæ subeunt et auræ.
Me fabulosæ Vulture in Appulo,
Nutricis extra limen Apuliæ,
Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicunque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Ut tuto ab atris corpore viperis

6 piorum *edit. Lond.* 1749, *pro* pios *sine causa idonea.* 10 Nutricis *MS. unus alterque apud Lambi. Cruq. Torr. et Bentl. it. collat. Sax. tum MS. G. et Brod. Zar. Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Locher. Ascens.* 1519. *Sed* altricis *MSS. reliqui omnes Mediol.* 1477. 1486. *et* 1502. *Ven. Pincii. etiam Lambi. Cruq. Torr. qui magis probant* nutricis: *et Bentl. qui conjicit,* Nutricis extra limina sedulæ. *Sed* Apulliæ *ed. Lamb.* 14 Acheruntiæ *ed. Glar.* 15 Batinos *ed. Ven. Glar.* 16 Forenti *ed. Iani.*

5 *Auditis?* Apostrophe ad sodales. *Tanquam venerit invocata,* inquit Vet. Schol.

Amabilis insania; Error mentis, sive Enthusiasmus.

6 *Pios* modo pro *sanctos* et *castos.* Notum est Lucos fuisse terrestrium deorum templa, præsertim primis temporibus.

9 *Palumbes jam fabulosæ dicuntur, quia multa de iis fabulantur Poëtæ.* Lambin. *Erant etiam Veneri dicatæ.* Mancinellus.

—*Simul et Garganus et arva*
Vulturis et calidi lucent buxeta Matini.

Lucan. 9. 184. citante Landino.

10 Qui *Apuliam* pro regionis nomine accepit, facili negotio *Nutricis* in *Altricis* mutavit. Siquidem ut *Plinius* tradit *altrix patria* dicitur. Nos cum Torrentio, Cruquio, Mancinello, Ascensio Badio, quibusdam optimæ notæ MSS. omnibusque veteribus Scholiastis, audacter *nutricis* reposuimus. Quid enim *Vulture in Appulo extra limen Apuliæ?* Mire se torquet *Ludovicus Desprez* ut aliquem sensum tandem eliciat. Potest etiam *Apulia* esse nomen adjectivum, ut sit *Nutrix Apulia,* ut apud Gellium *Terra Græcia:* atque hoc rectius videtur. Certe frustra se torquent Interpretes, atque ipse magnus Bentleius. B. *Apulus, Apulia* habent ab initio tres deinceps Syllabas breves. Poëtæ cum prima producta volunt uti, *p* geminant: secundam producunt vel liquidæ *l* beneficio, vel quod in Græco est diphthongus. Porro *Nutricis* et *Altricis* vel mulierculam notare potest vel patriam. Patriam intelligo, quam hic accurate per octo versiculos velut depingere voluit Horatius, et corrigere dubitationem suam, quam posuerat aliquot annis ante Sat. 2. 1. 34. sq. qui ipse quoque locus docet, solitum poëtam nostrum excurrere in descriptionem patriæ suæ. *Vultur* mons Apuliæ contribuitur, sed illa pars qua ludebat Horatius, in ipso fine regionis erat, ut extra illum obdormiverit. Accuset poëtam et poëtas qui volet. Hæc descriptio et pictura loci natalis profecto Horatiana est, et poëtica. Et quis novit, quam de finibus disputationem hic decidere Flaccus voluerit? G.

11 Puto separandam esse particulam *que* a *fatigatum.* B. Vid. ad 2. 19. 28. *Somno fatigatus,* qui huic tyranno, mortis fratri, tandem succubuit: ut *victus somno.* G.

12 *Nova, viridi.* Vet. Schol. Sic *ver novum* dicitur.

14 *Nidum; imitatus est Ciceronem qui Ithacam asperrimis locis tanquam nidulum affixam dicit.* Landinus.

Acherontia, Bantia, et Ferentum oppida sunt Apuliæ, Venusiæ vicina.

16 *Humilis; in valle siti.* Vet. Schol.

Dormirem et ursis; ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.
Vester, Camœnæ, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non exstinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcunque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et arentes arenas
Littoris Assyrii viator:
Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum:
Visam pharetratos Gelonos

31 urentes *quid. MSS. etiam Gott. et edd.*

18 *Premerer, tegerer, defensarer.* Vet. Schol.

Sacra lauro; in omen futuri Poëtæ. Vet. Schol.

20 *Non sine Diis; οὐ θεῶν ἄτερ.* Pindar. Erasmus.

Animosus; quia solitudinem nemoris non expaverat. Tanquam si numen sibi inesse velit. Vet. Schol.

21 Ostendit, se secessus illos frigidos æstate, hieme tepidos, quærere non voluptatis et ignobilis otii causa, sed ut cum Musis et in literis versari sine interpellatione possit. Forte causam dicit, cur non velit assiduus esse in domo vel Augusti vel Mæcenatis. Vid. Vita Suetonio tribui solita. Itaque vafre subjicit, quantum debeat Cæsari, quantum illi optet. G.

22 *Frigidum;* propter situm in vertice collis. B. *Tollor,* ascendo. Z.

23 *Supinum; quia in ascensu montis est constituta.* Vet. Schol.

24 *Liquidæ; puri aëris.* Vet. Schol.

27 *Devota; execrabilis.* Vet. Schol. B. Cf. II. 13.

Bentleius mavult *arbor,* ut supra *honor;* nollem litigari in nugis. Hoc ille tamen facit fuga sibili. B. *Pro* arbos *recepi lectionem Lamb. Bentl. et Ian.* Z.

28 *Palinurus; ostendit se circa Palinurum promontorium periclitatum.* Vet. Schol.

29 *Utcunque,* quandocunque, sed Scholiastes interpretatur ubicunque. Z.

30 *Navitam hic pro* navigante *posuit.* Vet. Schol.

33 *Hospitibus feros; Britanni immolare hospites ferebantur.* Vet. Schol. Hoc de Hibernis magis intelligendum. Sanctus Hieronymus scribit se duos Scotos (h. e. Hibernos) in Gallia vidisse humano cadavere vescentes. *Nostra etiam tempestate superbissimi sunt in ea insula contra peregrinos, seque solos homines putantes, reliquos pro brutis pæne habent.* Landinus. Mitius paulo Torrentius in Conterraneos meos: *Nunc quoque erga exteros non tam feri quam malevoli sunt, ut esse par est a reliquo orbe divisos.*

34 *Concani, Scythica gens.* Torrent. Erant et Cantabri horum, ut fertur, coloni. B. Sil. 3. 361. *Cornipedis fusa satiaris, Concane, vena.* G.

35 *Gelonos; Alanos* dicit, ut ego sentio.

Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæsarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro:
Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis, almæ. Scimus, ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat

38 reddidit *MSS. quidam et Zar. Flor. Ven.* 1486. *Ven. Pincii.* 43 turbam *al. etiam Brod.* 44 caduco *omnes.* corusco *conj. Bentl.* acuto *conj. Cun.*

36 *Scythicum amnem Tanaim dicit;* Vet. Schol. B. Et amnis ponitur pro accolis amnis, h. e. Scythis. Z.

Inviolatus, intactus Musarum tuitione. Vet. Schol.

37 *Altum; magnum.* Vet. Schol. Interpres Gallus ridicule *Alumnum* posuit.

38 *Fessus,* quod suspicabatur Lambinus probante Bentleio, et contra omnium librorum fidem, recepit Cuningamus, parum aulicum, parum Horatio dignum mihi videtur. Dî, heroës, Augustus non *fatigantur,* non *fatiscunt* ut *fessi* dicantur: sed beneficium est, liberale est, *fessas cohortes* quieti reddere. G.

39 *Abdidit; interius recondidit.* Vet. Schol. Ad Emphasin posuit; significat enim exercitum e conspectu summotum adeoque latere. Miror potuisse placere Bentleio *reddidit oppidis* pro *abdidit,* auctoritate minus notorum Librorum. B.

Sed placet etiam *reddidit:* dimissi enim milites redeunt in oppida quisque sua. *Abdidit* intelligam, qui sub signis tenentur præsidii causa in oppidis. G.

40 *Pierio antro: Cæsarem studiosum fuisse Poëticæ ostendit.* Vet. Schol. *Poëticam summatim attigit.* Suetonius.

Bene *Antro* de Nymphis.

41 *Lene ad philosophiæ moderationem dicit.* Vet. Schol. In *consilium* duæ vocales eliduntur. B. Potius *i* ante *um* fit consonans, ut *sil* fiat Syllaba positione longa: sic *principium,* 3. 6. 6. G.

42 *Almæ; Sanctæ.* Vet. Schol. Cruq. *Alma,* antiqua vox, Phrygibus et Syris *Amma* mater est et cubitus, Ægyptiis *Ammon* Jupiter, h. e. *Pater:* hinc Latinis *Almus* et *alma* pro venerabili et sancto: *alumnus* item et *alumna* active sumuntur interdum.

Scimus ut impios; ostendit vires sine prudentia non solum vanas esse, sed etiam adversas sibi. Vet. Schol. Fidenter posuit *scimus* ut ostendat nihil Augusto a plebe verendum. Ignoravit vir doctus Ludovicus Desprez candidum et liberale Horatii ingenium, cum hæc de Bruto et Cassio interpretatus est.

44 *Sustulerit,* h. e. nullo pæne negotio confecit; Emphatic*e.*

Bentleius de suo reposuit *corusco,* pro *caduco.* Equidem existimo *caduco* meliorem habere Iconismum, quam *corusco.* Neque sane necesse est ut *caducum* semper significet, quod ex infirmitate sua cadit, quod ille autumat. B. Novator Horatius felix *caducum* dixit, quod cadit, etiam cum magno impetu et vi nocendi, ut arborem illam, de qua 2. 13. 11. quam profecto ibi non *caducam* dixit, quod putrida esset, et in ruinam prona; sed quatenus in ipsum irruerat. Sic Ovid. ex Ponto 2. 7. 39. *Caducis Percussu crebro saxa cavantur aquis.* Et Am. 3. 6. 91. *Rivis caducis collectus torrens.* Quæ non ad casum inanem ac debilem, sed ad vim efficiendi referuntur. *Fulmina* autem *cadere* dicuntur etiam cum feriunt. Ut Ovid. Epist. 7. 72. *Quæque cadunt, in te fulmina missa putes.* Et Fast. 3. 287. *Non alias missi cecidere frequentius ignes.* Sen. Q. N. 2. 24. *Fulmen cadit,* id est, descendit, *eadem necessitate qua excutitur* versus alta. Etiam Plin. 2. 52. *Decidere* et *cadere* de fulmine dicitur. Et de eadem re Val. Fl. 1. 623. *Coruscæ Ante ratem cecidere faces.* G.

45 *Inertem,* immobilem, brutam, seu, ut verbis Schol. utar, quæ jacet semper, nec agitatur aut fertur motu. Z.

Ventosum, et urbes, regnaque tristia,
Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus, horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhoëus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, evulsisque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus; hinc matrona Juno; et
Nunquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.
Vis consilî expers mole ruit sua:
Vim temperatam Dî quoque provehunt

46 *pro* urbes, umbras *conj. Bentl.* orbis *conj. Cun.* 50 *Lambinus distinguit* Fidens, juventus horrida, brachiis etc. *Sic etiam distinguit Scholiastes, et Iani.* 55 Rhœcus *al. Vid. Car.* 2. 19. 23. *Hic. Brod.* Rethus.

46 Bentleius satis probabili ratione de *et urbes*, fecit *et umbras.* Quid enim hic facit *et urbes*, cum postea sequatur *mortalesque turbas*, quibus *urbes* contineri necesse est. *Umbras* autem modo figuratum est pro *Inferos.* Hoc ostendunt sequentia. B. *Urbes* hic cum *mari ventoso* videtur eodem epitheto conjunxisse poëta, ut indicaret non majores esse maris tempestates, quam fluctus civiles; utrisque moderatorem intercedere Jovem. Itaque in tanta constantia librorum de mutatione cogitare, nihil opus erat. G.

Regnaque tristia; h. e. Inferos per Euphemismum pro dira.

48 *Unus æquo;* commendat monarchiam Augusti.

51 *Tendentes;* Metaphora a dirigendo arcu. B. Mihi videtur, *tendentes* hic nihil aliud esse quam conantes, tendentes nervos. Virg. Ge. 1. 281. *Ter sunt conati imponere Pelio Ossam.* G.

54 *Minaci; in ipsa corporis altitudine minæ quædam videntur esse et horror.* Vet. Schol.

57 Vide Oden 15. Lib. I.

58 *Ruentes; inconsiderate venientes.* Vet. Schol.

Avidus; sic Virgil. *Ilicet ignis edax.* Landin. B. Ut *avidum mare* Car. 1. 28. 18. G.

61 *Castalia fons est in monte Parnasso.* Vet. Schol.

63 *Propter asperitatem loci dumeta dixit.* Vet. Schol.

64 *Patareus:* Trisyllabon pro Tetrasyllabo, a Patara Lyciæ oppido.

66 *Vim temperatam; vult ad Augustum reverti.* Vet. Schol.

In majus; îdem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum, notus et integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Injecta monstris Terra dolet suis,
Mœretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum; nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

69 Gyas *Lamb.* 70 *Ven. et Lamb. distinguunt post* notus. 76 Ætnen *ed. Iani.*

67 *Odere; quia exsecrabiles.* Vet. Schol.

68 *Moventes;* molientes.

69 *Gyges,* ut 2. 17. 14. G.

71 *Orion venator fuit, qui stuprare conatus Dianam, ejus sagittis occisus est.* Vet. Schol.

73 *Suis,* ex se natis. Nam gigantes erant Terræ filii. Z.

74 *Luridum, inferno colore fœdatum.* Vet. Schol. A liveo luror, et a luror luridus; plumbeus scilicet color.

76 Sub *Ætna resupinus arenas Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhœus. Sæpe remoliri luctatus pondera terræ,* etc. Ovid. Met. 5. 352. G.

77 *Tityus Latonam voluit stuprare.* Vet. Schol. B.

78 *Nequitiæ add. custos,* quia vultur semper observat jecur, sedem libidinis, et renascens exedit. Z.

80 *Pirithous Proserpinam rapere tentavit.* Vet. Schol. B. Conf. Car. 4. 6. extr. Crimen Pirithoi est Æn. 6. 397. pœna v. 601. G.

ODE V.

Narrata præclara Attilii Reguli historia ostendit Augustum, instaurata veteri militari disciplina superiorum temporum negligentia collapsa, Rempublicam restituisse, imperiumque Romanum æquale ipsius Jovis imperio reddidisse. Siquidem ut ait Suetonius, disciplinam severissime rexit. (Laudatur Augustus, quod hujus virtute et nominis gloria factum erat, ut signa et captivi Crassiani a Parthis redderentur. Istam vero captivitatem turpissimam esse et a moribus Romanorum abhorrere, ostenditur Reguli consilio et exemplo. Z.)

Metrum ut prius.

Cœlo tonantem credidimus Jovem
Regnare: præsens divus habebitur
  Augustus, adjectis Britannis
    Imperio, gravibusque Persis.
Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? et hostium
  (Prô curia, inversique mores!)
    Consenuit socerorum in arvis,

8 armis *libri omnes:* arvis *conj. Fab. Heins. Bentl. Cun. San.*

ODE V.

1 *Tonantem;* Leve argumentum et vulgare.—*Per fulmina tantum Sciret adhuc solum cœlo regnare Tonantem.* Lucan. citante Vet. Schol.

Credidimus; quod credimus plerumque falsum est, ut scite Donatus. *Ergo si famæ, inquit, tantum magnitudine deos credimus, quanto magis de Augusti divinitate credendum est, cujus virtutem et potentiam non audiri asserit, sed videri.* Vet. Schol.

3 Cæsar Britannos et Parthos benevolentia tenuit. Torrent. B.

Ab hac de *Britannis* gloriatione suppositionis hoc carmen arguit Harduinus. Ingeniose Marcilius hanc divinationem poëtæ interpretatur, *adjectis Britannis et Persis* i. postquam adjecerit. Sed credamus Straboni 4. p. 138. 44. et Dioni Cassio 53. p. 512. E, qui regulorum quorundam studiis et legationibus totam pæne insulam Augusto conciliatam narrant. Commode junguntur *Britanni Persis,* qui et ipsi non tam armis Augusti, quam metu armorum et majestate imperii ipsius ad signa reddenda adacti sunt. Romanum fuit triumphare etiam bello sine sanguine finito, ut de Liguribus apud Liv. 40. 38. G.

5 *Milesne Crassi; Dedecus Crassi commemorat ut plus Augustum faciat eminere.* Vet. Schol. Erat etiam Crassus Romanorum omnium potentissimus.

6 *Turpis maritus; justum matrimonium non erat nisi inter cives.* Torrent.

7 *Pro Curia! Exclamatio* Διὰ μέσου. Vet. Schol. Supplendum per Syllepsin *Pro Curia inversa:* est enim Προπαρασκευὴ, vel Præparatio, ad ea quæ mox de Regulo Senatuque Romano dicturus est. B. De illa Syllepsi vid. ad 2. 19. 28. G.

8 Nisi deesset auctoritas, forsan probarem Bentleii emendationem *in arvis* pro *in armis.* Verum unde scire possimus nullos Crassi milites stipendia meruisse sub Parthorum Rege? B. *In armis socerorum* quomodo consenuisse dici possint Romani milites, nemo docet: *arvis* una tantum lineola distat et parit sensum rei accommodatum: ignoscet, puto, ipse Flaccus huic mutationi: quin illam imperat v. 24. G.

Sub rege Medo, Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togæ
  Oblitus, æternæque Vestæ,
    Incolumi Jove et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli,
Dissentientis conditionibus
  Fœdis, et exemplo trahenti
    Perniciem veniens in ævum;
Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
  Affixa delubris, et arma
    Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
  Portasque non clausas, et arva
    Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit; flagitio additis

10 Ancil. nominis *sine* et *ed. Ven.* 15 *Sic etiam H. Steph. Bentl. Cun. Maitt. Talb. Sed* trahentis *MSS. et edd. nisi quod Ven.* 1479. trahentibus. *Bentl. conj.* exempli trahentis. 21 Direpta *Ven. et Glar.* 23 clusas *Ian.*

9 *Sub rege Medo* ad Emphasin posuit; siquidem effeminati et molles erant Medi; contra *Marsi et Appuli* rustici et duri.

10 Audiamus animi causa Harduinum: *Anciliorum* fabula orta ex nummo vetere Antonini Augusti Pii, in quo picti sunt clypei duo cum subscriptione ANCILIA hac sententia, "Augures Narbonenses Clypeos Insignes Legaverunt Imperatori Antonino." Ex eo factum est, ut *ancilia* finxerint e cœlo lapsa. Ergo impostor qui hoc carmen affinxit Horatio. G.

Ancile posuit pro oraculo quod cum ancili datum est, ibi fore imperium ubi fuisset ancile. Landinus. Ancilia (teste Varrone) eadem forma erant qua et Thracum Peltæ h. e. utrinque ancisa, ut *Crota* nostra vel etiam character quo vulgo octonarium numerum signamus. B. Crota Anglis *Crowe, Violon, Geige.* G.

Nomen pro bellica fama dixit.

Pro dignitate togam posuit. Vet. Schol.

11 *Æternus* Vestæ ignis, imperii æternitatem promittebat.

12 *Incolumi Jove;* supra ostendimus Ode 2. Lib. I. urbem Romanam fuisse in Jovis Capitolini tutela.

13 *Caverat,* i. e. *Providerat ne.* Vet. Schol. Bene igitur subjecit *provida.* B. Caverat ne quis vitam ex captivitate speraret, sed potius pro libertate moreretur. *Schol.* Z.

15 Bene Lambinus cum Gulielmo Cantero et Vet. Schol. Cruquii, *trahenti* posuit pro *trahentis. Trahenti,* h. e. *traducenti.* B. *Trahit perniciem* morbus, *trahitur pars sincera* contagione vitiosæ, ab ἕλκειν trahere, *ulcus* est. B.

16 *Veniens in æv.* futurum in tempus. *Schol.* Z.

17 *Immiserabilis* modo pro *Immiserata.*

20 *Sine cæde,* h. e. *sine commissione pugnæ.* Vet. Schol. magis tamen sine *cæde deripientium,* quod efficacius ad Romanam disciplinam significandam videtur.

24 Puto *Marte* pertinere ad utramque sententiam: *vidi arva Marte nostro,* a militibus nostris, *populata, Marte nostro,* ab iisdem militibus nostris, jam captivis, *coli;* qua ratione firmantur, quæ dicta sunt ad v. 8. G.

25 Ironice dicitur *scilicet.*

26 *Flagitium;* crimen dignum flagris, vel summa turpitudo.

Damnum. NEQUE amissos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.
Hic, unde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ conjugis osculum,

31 Sic *Glar.* 32 Illa *codd. ap. Ian.* 33 reddidit *Brod.* 36 timuitque mortem Hinc, unde vitam sumeret aptius, Pacem et *etc. Bentl. conj.* Hinc *etiam coll. Sax.* aptius *quid. MS.* 38 Pacem et *Bentl.*

27 *Damnum* modo pro *sumtu* dixit: nam *damnosus*, impense prodigus dicitur.

28 *Fucus* herba marina est, qua tinctores purpureum colorem imitabantur. Græcis φῦκος, hic figurate pro quovis colore. B. Notabile *fucum* esse δευσοποιόν, adhibitum ad hoc ipsum, ut nobiliorem purpuram facilius combibat lana: disputavi ea de re ad Quinctil. 12. 10. 75. G.

29 Bene *excidit* dicturus *reponi*, reponuntur enim statuæ quæ excidere sedibus: bene etiam hæc de virtute tanquam dea.

30 *Deterior a bono, pejor a malo dicitur.* Vet. Schol. B. Hoc vult, credo, Schol. *deterius* esse minus bonum, *pejus* magis malum. G.

31 *Extricata*, expeditâ; Græci enim τρίχας capillos dicunt. Landin. Erant enim *Tricæ* tendiculæ ex pilis factæ, quibus aucupes illaqueandis avibus utebantur. B.—Sensus est: Si cerva liberata e retibus pugnat contra canes: etiam is fortis erit, qui, etc. Z.

32 *Plagis* jam figurate pro retibus. *Plagæ enim proprie funes retium sunt.* Vet. Schol.

33 Bene *perfidis* de Pœnis, unde Proverbium, *Punica fides.*

Ex propria conjectura Bentleius reposuit *se dedidit* pro *se credidit*; quod non erat opus. Ejusmodi Μετάληψις usitatissima est. B.

Credidit videtur respicere ad *fidem*, cujus in tali deditione solet fieri mentio: et vehementius est *credidit perfidis.* Sed noster etiam 3. 27. 62. *crede te procellæ:* ubi nulla neque spes neque fides est. G.

34 *Proteret*, proculcabit.

36 *Timere mortem* crimen magnum militis Romani. Qui semel mortem timet super omnia, rem fortiter gerere non potest. Idem *sumere vitam* vult a fuga, quam *sumere* potius debebat a cæde hostis. G. *Iners*, ignavus.

37 Quid facit Bentleii *hinc* pro *hic*, atque *aptius* pro *inscius?* quæ tamen ille editioni suæ inseruit ob raritatem Codicum ut puto. B. Sensus vulgatæ est: Hic miles cum ignoraret, vitam ac salutem esse retinendam fortiter pugnando, non ab hoste petendam, maluit in pace vivere quam bellum gerere. Z.

38 *Pacem duello miscuit; qui tanquam in pace hostibus se credidit.* Vet. Schol.

39 *Magna Carthago ab accolis vocabatur.* Vet. Schol. Erat enim in Hispania altera Carthago hac minor. B. Male omisit Baxter verba seqq. *Sed hic eam poëta dedecore Romanorum majorem ait factam.* Z.

40 Bene *altior* subjecturus *ruinis.*

41 *Martia* illi nomen erat, auctore Silio.

Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse vultum;
Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exsul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

43 A se *Ven. Glar. Lamb.* 51 *pro* propinq. amicos *MSS. et edd. quæd. ap. Bentl.* 54 reliquerat *Brod.*

42 Minuitur capite, qui amissa libertate, desinit esse in numero civium. Capitibus enim veteres numerabant, ut nos etiam hodie. Civium Romanorum capita censorum libris describebantur. *Indecorum duxit matronam Romanam servum, hoc est captivum, osculo dignum putare.* Vet. Schol.

43 Magni fecit Bentleius, auctoritate bonæ notæ Codicum reponere *Ab se* pro *A se:* quid refert scire an hoc recte fecerit?

44 *Torvus, terribiliter constans.* Vet. Schol. Cruq.

Humi posuisse, ne ad affectum vel aspectu traheretur. Vet. Schol.

45 Bene *labantes* adjecturus *firmaret.* Labantur enim qui pedibus non firme stant.

46 *Auctor* modo est primus consilii propositor.

47 *Mœrentes; est occultum* 'Αντίθετον, *nam mœrentibus egregium exsulem opposuit.* Vet. Schol. docte.

49 'Εν ἤθει ponitur *Atqui,* quasi dicat, quod dictu incredibile. Vir doctus Ludovicus Desprez existimat Regulum pia fraude usum, quod intellexisset sibi lentum venenum e Pœnis datum; atque hoc ex Aulo Gellio probare conatur. Cui quidem viro nihil amplius in præsens repono, nisi pias fraudes istas larvatis hujus sæculi moribus magis convenire, atque eum alieno loco Delphinum earum admonuisse. B. Atqui diserte habet Gell. 6. 4. ex Sempronio Tuditano. Utrum vera sint, et quæ de veneno Tuditanus, et quæ de crudeli supplicio ipse et Romani reliqui? ea alia est quæstio. Totum de supplicio confictum esse ad pingendam colore aliquo viduæ Reguli (fato suo Carthagine mortui) in Pœnos suæ custodiæ traditos crudelitatem, Diodoro Siculo et Palmerio Exercit. p. 152. credit merito etiam Wesselingius ad fragm. l. 24. p. 566. G.

51 Pulcherrima Enargia usus est in *Dimovit obstantes,* etc.

54 *Relinquunt negotia,* qui relicta urbe ad rusticanum secessum se conferunt. B. Si *reliquerat* verum sit, revocat quasi memoriam Reguli, qualem se alias præbuit suis, pictura poëtica. G.

56 *Lacedæmonium,* a Phalante et Partheniis conditum. *Ad amœnitatis exemplum deliciosas posuit civitates.* Vet. Schol.

ODE VI.

AD ROMANOS.

Horatius lyra sua accinit Augusto deorum immortalium templis reficiendis, auspiciis veteribusque religionibus instaurandis, legique Juliæ de adulteriis condendæ intento. Ostendit absque his rempublicam stare non potuisse.

Metrum ut prius.

Delicta majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labentes deorum, et
Fœda nigro simulacra fumo.
Dîs te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Jam bis Monæses et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus

3 labantes *Glar.* 10 *Sic etiam* Zar. Inausp. *Gott. sed adscriptum,* al. Non.

ODE VI.

1 *Delicta* peccata sunt ex incuria atque interpositis quibusdam intervallis admissa: Charientismo usus est: noluit enim dicere *scelera.*

Immeritus; supple *quamvis. Hoc ex tradita persuasione sumtum est, quia aiunt pœnas in posteros insontes sæpe differri, quas majores effugerint.* Vet. Schol. Cruq.

2 *Romanum* nominando vehementius officii monet.

4 *Fœda fumo; per nimiam vetustatem sordentia.* Vet. Schol.

5 Veteres *majores* et *minores* dicebant quos hodie *superiores* et *inferiores* dicimus. Sic amicos in majores, h. e. *patronos,* et minores, h. e. *clientes* dividebant. B.—Sensus est: Si, s. quatenus, Deos colis, imperium salvum est: a cultu Deorum rerum gerendarum initium faciendum est, et ad Deos referendus exitus. Z.

6 In *Principium* duæ vocales eliduntur, ut supra Ode 4. in *Consilium.* Post *principium* etiam supple *erat,* vel *habes* ut Vet. Schol. *Augusto augurio postquam inclyta condita Roma est.* Ennius. B. Vid. ad 3. 4. 41. G.

Bene *exitum* pro *continuationem ad finem usque,* quia præmiserat *Principium:* Estque proverbiali Figura formatum.

7 Per Charientismum *neglecti* pro *contemti:* ut plus semel monuimus. *Frequenter enim* (inquit Vet. Schol.) *non addicentibus auspiciis dimicantes, grandi exercitus clade superati sunt.* Vet. Schol. de Romanis ducibus. Notum est M. Crassum derisisse auspicia. B. Nec erraverit, si quis causam, certe modum evertendæ a Clodio, Cæsare, Antonio, ceteris, reip. in illo contemptu auspiciorum ponat. Vid. Val. Max. 1. 1. et 1. 4. G.

9 *Jam bis; Et ante Crassum, et post Didium Saxam Antonii Legatum cum exercitibus suis occiderunt.* Vet. Schol. Cruq.

Monæses et Pacorus reges Persarum fuerunt. Vet. Schol. h. e. Orodis Parthorum regis filii. Torrent. B. *Monæses,* Μοναίσης Plutarcho, Appiano, Dioni notus (vid. Fabr.

Nostros, et adjecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pæne occupatam seditionibus
Delevit urbem Dacus et Æthiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ sæcula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos;
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo; et fingitur artubus
Jam nunc, et incestos amores
De tenero meditatur ungui;
Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina; neque eligit

20 *Sic omnes.* Inque patres populumq. *Bentl. sola conj.* 21 Motus moveri *conj. Faber. ad Lucret. III.* 568. G. 22 frangitur *al. V. Bur. ad Ovid. Art.* 3. 331. fingitur *etiam primæ editt.* artubus *primæ editt.* G. artibus *Lamb. Bentl. Ian.*

ad hunc l. 49. no. 116.) non demum e nummo et Trajani ætate repetendus; ut placet Harduino. G.

11 *Prædam*, h. e. præda nobis ademta se ornatiorem esse factum. Z.

12 *Renidere, subdole et perfide ridere.* Torrent.

13 Illud *pæne* non est negligendum: hoc enim indicat, nisi Actiaco prœlio victor discessisset Augustus, metuendum tale quid ab sociis Antonii et Cleopatræ fuisse. G.

Occupatam; *districtam.* Vet. Sch.

Seditionibus, h. e. partium studio: Est enim *Seditio* a *se* et *itio.*

14 Daci ab Augusto spreti ad Antonium inclinaverunt, ut adnotavit Cruquius ex Dione.

Æthiopem modo Ægyptium dicit ex contemtu Cleopatræ, semper parcit Antonio.

17 *Culpa* verecunda vox pro stupro.

19 *Derivare* est aquam e fontibus per rivos deducere: bene igitur præmisit *fonte* et subjecit *fluxit.* Landinus.

20 Hoc effecit Bentleius; ut sciamus, *patres* et *populum* sæpe conjungi et distingui. Sed, ut alia taceamus, non opus fuit Horatio peculiariter hic notare *patres* et *Senatorium* ordinem; parum certe aulicum. Satis habet indicare, corruptis matrimoniis, infectum velut esse totum populum: *patria*, caritatis et reverentiæ nomen hic σχετλιαστικὸν est, et auget dolorem. G.

21 Per Charientismum *moveri* pro *saltare* dicebant; erat enim saltatio infamis. B. Vid. Art. P. 232. G.

Græci primi saltationem membrorum gestibus invenerunt, unde postea Pantomimi facti. Vet. Schol. erudite.

22 Recte *artubus*, non *artibus*; cum Schol. et optimis libris. *Fingitur artubus jam nunc*, h. e. etiam antequam *matura* facta est, a prima infantia compositos et teneros motus et gestus addiscit. B. *Artes* hic magis placent, quam *artus* Bentleio. G.

24 *De tenero; hoc proverbium de Græco est, quod dicunt* ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων. Vet. Schol. B.

25 *Mox*, ubi nupta est. *Schol.* Z.

26 *Inter vina*, et *inter pocula* eodem sensu dicimus. Pudibunda erant veterum convivia. B.—*Neque eligit*, non delectum adhibet, sed cuivus copiam facit corporis sui. Z.

Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis:
Sed jussa coram non sine conscio
Surgit marito: seu vocat institor,
Seu navis Hispanæ magister,
Dedecorum pretiosus emtor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Annibalemque dirum:
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, et severæ
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes; sol ubi montium
Mutaret umbras, et juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
ÆTAS parentum, pejor avis, tulit

27 improvisa *ap. Torrent. Muret. et coll. Sax.* 28 Oscula *codd. duo ap. Lamb.* 36 durum *Zar. Flor. it. coll. Sax. et Brod.* 43 Bobus *edd. pleræque. aliæ* Bubus. 45 Annosa *e conj. Cun.*

27 *Raptim* pro *derepente* posuit. B. *Raptim* est aliquando plus quam *furtim*: addit celeritatis notionem. Pulchra etiam emphasis in *improvisa*, si forte sit a Flacco. G.

29 *Jussa;* simul ac rogata. B. H. e. sive ab *Institore*, lenone, sive ab ipso adultero, mercatore. Z.

30 *Institor* qui a mercatore emit ut distrahat. Landin. *Institor appellatur eo quod negotio gerendo instet, nec multum facit*, h. e. (lucratur) Ulpian. citante Lambino. A petty Chapman.

31 *Magister:* h. e. Hispanus naviculator; eo infamior quod et exterus et barbarus.

32 *Pretiosus emtor*, qui emit nimis magno pretio.

33 Vox *his* cum stomacho proferenda pro *talibus*.

35 *Ingentem* dicit Antiochum cognomento *Magnum*, qui ab Hannibale in populum Romanum concitatus, variis prœliis superatus est.

36 *Dirus* est cujus vel ipsum nomen malo omini est, et ob diritatem abominatur. Vid. Oden 16. Epodorum.

38 *Sabellis*, pro Sabinis usus est. B. Ut *Calena falce* Car. 1. 31. 9. G.

Ligones lata erant sarcula, Græcis Λίσγοι et Λισγάρια et Μάκελλαι, [illegible].

39 Bene *severæ* subjecturus *arbitrium*.

41 *Fustes*, festive pro ligna: sunt autem ista ἐν ἤθει, sive *moraliter* dicta, ut Vet. Schol. verbo utar.

43 *Amicum* modo pro cupitum.

45 *Damnosam diem* dicit *tempus rerum edax*. Nam *Filius ante diem*, apud Ovidium, est *Filius ante tempus*, h. e. ante pubertatem.

46 *Ætas parentum; mira et lepida et minime obscura brevitas.* Landin. Ista sententia est apud Aratum, ex Horatio puto

Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

ODE VII.

AD ASTERIEN.

Oblique ostendit veros fortius fœminis illiciti amoris illecebris resistere; atque zelotypas puellas plerumque ex suo ipsarum ingenio, maritorum furta divinare.

Metrum duobus primis versibus Choriambicum Asclepiadeum, tertio Pherecratium, quartoque Glyconicum.

QUID fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Constantis juvenem fide
Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Post insana Capræ sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrimis agit.
Atqui solicitæ nuntius hospitæ,
Suspirare Chloën, et miseram tuis

4 Constantis—fidei *Coll. Sax. Gott. et Zar. Flor.*

tracta. B. *Pejor avis,* quæ moribus corruptis superat ætatem avorum. Z.

ODE VII.

1 *Asterie,* fictum puellæ nomen. *Candidi, sereni.* Vet. Schol.

2 *Septimo Idus Februarii Favonii spirare incipiunt, auctore Columella, quo tempore, secundum Varronem, veris principium est.* Mancinellus.

3 *Bithyni juncti sunt Thynis, utraque autem gens Ponto confinis est.* Vet. Schol. *Beatum,* divitem. Mancinellus.

4 Cum Lambini MSS. et Mancinello reposui *Fide* pro *Fidei* in Genitivo, more vetusto. B. Vid. Gell. 9. 14. Etiam qui *fidei* dederunt, voluerunt *ei* diphthongum esse. G.

5 *Gygen;* fictum pulchri adolescentuli nomen.

Oricum; oppidum Epiri juxta Acroceraunia positum. Mancinellus.

6 *Capra est in humero sinistro aurigæ.* Hyginus *XV. Cal. Ian. Capra occidit et tempestatem significat;* Columella (11. 2. 94.) citante erudito viro Antonio Mancinello. *In manu aurigæ sunt duo hædi.* Hyginus. B. *Insana,* procellas ingentes excitantia. Z. *Frigidas;* quia solus cubat. *Non ego deserto jacuissem frigida lecto.* Ovid. citante Mancinello.

9 *Atqui;* ἐν ἤθει dicitur, ac si diceret, eum supra quam credi possit alterius amore tentatum. B. *Nuntius hospitæ,* Internuntius missus a Chloë, apud quam tuus Gyges hospitabatur, cum esset in Thracia. cf. Od. 9. 9.

10 Bene subjecit *miseram,* cum ante posuerit *solicitæ.*

Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis:
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pæne datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentes
Fallax historias monet,
Frustra: nam scopulis surdior Icarî
Voces audit adhuc integer. At, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus justo placeat, cave;
Quamvis non alius flectere equum sciens
Æque conspicitur gramine Martio,
Nec quisquam citus æque
Tusco denatat alveo.
Prima nocte domum claude; neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ;
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

20 Pellax *conj. Bentl.* movet *etiam coll. Sax. et facillima confusio.* 22 Spernit *pro* audit *coll. Sax.* 23 Nec *editt. primæ, pulchre!*

11 *Ignibus;* sic et Virgilius, *Meus ignis Amyntas.*

13 Notissima est Sthenobœæ, sive Anteæ, et Bellerophontis Historia. B. Ex Iliad. 6. 155. Breviter, quem perducere ad amorem et stuprum mulier non poterat, stupri sibi intentati accusat. Prœtus Jobati socero ultionem commendat literis Bellerophonteis: hic Chimæram, et alia pericula objicit, etc. G.

14 *Criminibus* modo pro accusationibus posuit.

17 Peleus eadem ab Hippolyta Acasti uxore passus est, quæ Bellerophon a Sthenobœa. B. Vid. Schol. ad Aristoph. Nub. 1059. G.

18 *Abstinens* jam pro *Continens.*

19 *Peccare,* ad perfidiam et adulterium pellicentes. Z.

20 *Fallax;* h. e. pellax, supra *vafrum* dixit.

Monet jam pro meminit vel memorat. Minus placet Bentleii *monet,* etsi firmatum auctoritate quorundam Codicum.

21 *Surdi scopuli a periclitantibus dici solent.* Vet. Schol. Proverbiali scilicet Schemate. In *surdior audit* 'Οξύμωρον Figura est. B.

Icarium absolute pro mari Icario, ut *Ionium, Ægæum.* G.

22 *Adhuc integer:* Zelotypiam puellæ incutere conatur. *Quasi eum demonstret trahi posse in posterum.* Vet. Schol.

26 *Gramine Martio.* Vide quæ diximus ad 1. 8. 8.

30 *Despice, deorsum aspicias.* Vet. Schol.

32 *Difficilis mane; debuerat Horatius dicere duram, dura mane.* Tanaquillus Faber. Unde novit Faber, quid debuerit Horatius dicere? Crediderim eum sensisse *duram* et *difficilem* idem sonare: sed falsus est. *Dura* est quæ sensu amoris caret; *difficilis* autem amantibus aspera.

ODE VIII.

AD MÆCENATEM.

Matronalibus, quæ Calendis erant Martiis, quo die ab immani arboris ruina vivus evaserat, atque ob eam causam annuo jam sibi festo, Mæcenatem suum ad hilariter apud se agendum invitat; interposita etiam publicæ lætitiæ ob Cæsaris successus mentione.

Metrum Sapphicum.

MARTIIS cœlebs quid agam Calendis,
Quid velint flores et acerra turis
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,
Docte sermones utriusque linguæ.
Voveram dulces epulas et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.

3 in *omittitur in codd. quibusdam.* 5 sermonis *edd. vett.*

ODE VIII.

1 *Matronalia dicebantur eo quod mariti pro conservatione conjugii supplicabant.* Vet. Schol. *Calendæ autem Martiæ hodie etiam Matronarum dies festus est.* Idem. *Servis cœnas apponebant matronæ, ut domini Saturnalibus.* Mancinellus ex Macrobio. Imo et strenas mittebant, ut vel ex Martiale constat.

Cœlebs; supplendum *cum sim.* *Ut viduæ sine viris, ita cœlibes sine uxoribus dicebantur.* Vet. Schol. Ἀπὸ τοῦ λείπειν τὴν κοίτην, non a cœlesti vita, ut putide Grammatici de trivio.

Quid agam, moralis elocutio; ἐν ἤθει enim dicitur *Quid agam,* ac si diceret, *Quid mihi velim* tempore alieno feriatus.

Omnes Calendæ in tutela Junonis erant, maxime Martiæ quo die ædes Junonis Lucinæ condebatur. De hac Dea Ovidius in Fastis.

Ferte Deæ flores, gaudet florentibus herbis
Hæc Dea, de tenero cingite flore caput.

Hæc adnotavit Mancinellus.

Acerra, arcula thuraria; Landinus ex Festo: Quadrilatera hæc erat; '*Acerra thuribulum, patina fictilis.* Vet. Schol. Cruq. Alter Schol. *patera fictilis,* corrupte; quem tamen sequitur Ludovicus Desprez.

4 Altaria, præsertim autem privata, e vivis cespitibus fiebant.

5 *Docte* modo Participium est. B. *Sermones* sunt λόγοι, historiæ, antiquitates, speciatim sacrorum, festorum. G. Bentleius bene ita: Tu qui et Lat. et Gr. libros accurate legisti, jure miraris, cur ego cœlebs Calendis Martiis sacra faciam; cum nihil aut in Graiorum aut in patriis monumentis sit, quod festum illud ad cœlibes quicquam pertinere, sed ad matronas duntaxat et maritos, significet. Scias itaque, me non publico instituto hodie, sed privatim rem divinam facere, quod hoc quondam die ab interitu ex ruina arboris deorum beneficio conservatus fuerim. Z.

6 Ethicῶς proferendum est *Voveram* quasi voti sui non oporteret eum esse immemorem. B. Vid. Car. 2. 13. G.

Dulces modo pro *solito lautiores,* Græcis ἡδείας.

Album; superis aptior erat alba victima. Vet. Schol.

7 Bene *Libero;* iste enim *lætitiæ dator* semper aderat conviviis.

Caper Libero dabatur, quod vinetis sit contrarius. Vet. Schol.

Arsisti, neque erat Lydia post Chloën;
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.
HOR. Me nunc Thressa Chloë regit,
Dulces docta modos, et citharæ sciens;
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.
LYD. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti;
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.
HOR. Quid? si prisca redit Venus;
Diductosque jugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloë,
Rejectæque patet janua Lydiæ?
LYD. Quamquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Adria;
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

9 Cressa *codd. tres ap. Bentl.* 14 Ornythi *Gott.* G. Ornithi *edd. vett.* 20 Rej. *omnes.* Ejectæ *Cun.*

6 Se nominat refricando prioris amoris memoriam.

7 *Multi nominis; magnæ famæ.* Vet. Schol. Carminibus ejus decantabatur.

Regit, h. e. *agit quo vult: amatorium verbum.* Landinus. Ostendit se esse sub ejus imperio.

11 *Pro qua;* ex veterum opinione de vicaria 'Αντιψύχων morte. Vide quæ scripsimus Ode 17. Lib. II. B.

13 *Face mutua*, igne mutui amoris. *Schol.*

14 *Thurium Bruttiorum oppidum erat.* Vet. Schol. Cruq.

Esto *Ornyti*, quod video placere Bentleio, quod inter nota sit nomina apud Græcos, *Ornithi* secus.

17 Festive Præsens pro Futuro; et habet Ἦθος.

18 *Diductos*, leni verbo usus est, per Charientismum. *Diductos* enim pro *aliquantulum elongatos* posuit. Bene etiam subjecit *cogit* pro *conjungit*.

Proverbiali sermone *aheneus* de dura atque irrupta dicitur.

19 *Excutitur* quod arctius adhæret.

20 *Patet janua;* Quis neget hanc fuisse eam ipsam quam Lib. II. Ode 11. *Devium scortum Lyden* nominaverat? Videsis quæ ibi adnotavimus.

22 *Levior cortice; Proverbialis Hyperbole.* Erasmus. *Cortice* enim accipiendum pro *subere*, ut supra. B. In amore minus constans. Z.

Improbo jam pro *importuno* et *inexorabili* posuit.

23 *Iracundior;* Verum hoc; fatetur enim ipse Epist. 20. Lib. I. fuisse *irasci celerem;* sed *tamen ut* placabilis esset.

ODE X.

IN LYCEN.

Ex eo genere est hæc Ode quod Græci Παρακλαυσίθυρον *appellant; cum scilicet quis, occlusa sibi a puella janua, projectus ad limen dominæ vel subter fenestram ejus, flebiliter cantat.*

Metrum tribus versibus Choriambicum Asclepiadeum, quarto Glyconicum.

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro; me tamen asperas
  Porrectum ante fores objicere incolis
    Plorares Aquilonibus.
Audis, quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat
  Ventis, et positas ut glaciet nives
    Puro numine Juppiter?
Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente rota funis eat retro.

1 Tanaim *vulgo. sed Gr. forma est in Ven. Bentl. ex codd. et Ian. Ergo recepi.* Z. 3 Projectum *Bentl. e conj.* 6 satum *tuetur Heins. ad Sil.* 10. 533. *et sic etiam Gott.* situm *Zar. Flor. al.* remugiat. 7 Sentis *conj. Bentl.* 8 lumine *conj. Scaliger Lect. Auson. l.* 1. Cr. 10 retro f. eat rota *vulgo.*

ODE X.

1 *Lyce,* Poëticum puellæ nomen a sævitia, siquidem Λύκη Græcis *Lupa* est.

2 *Asperas,* figurate, eo quod ipsa domina erat *aspera,* h. e. difficilis et immitis. Et bene *asperas* cum *Lupam* dixerit.

3 *Porrectum* dicimus proprie de mortuo, et habet Emphasin, eum diriguisse gelu. Mihi placere non potest Bentleii *Projectum* pro *Porrectum,* cum sponte sua se porrigeret ante fores, quo magis moveret amicæ miserationem: tu vide duos extremos versus.

Incolas Aquilones dicit, tanquam deos Scythiæ indigenas, Prosopopœia satis usitata.

5 *Nemus inter tecta satum viridarium dicit, quod erat in impluvio domus.* Vet. Schol.

6 Uterque Schol. cum tribus Cruquii MSS. et aliquibus Lambini habebant *satum* pro *situm,* quod et nos prætulimus, etsi parum intererat. B. De re ipsa, Var. R. R. 3. 5. 12. Plin. 15. s. 20. 36. et 40. laudati a Bentleio. G.

7 *Positas,* modo *diu manentes* et quasi *immotas.*

Quis ferat Bentleii *Duro numine* pro *Puro?* quod tamen de suo posuit. Quis unquam habuit *Frigus* vel *Glaciem* pro Jove? B.

Puro numine est sereno cœlo, quo frigus intendi solet. Bentleii altera conjectura non magis opus est. *Audis ut glaciet nives Jupiter* non est absurdum, sive Zeugma statuamus in verbo *audis,* sive cogitemus acutos illos sibilos nivis induratæ, cum calcatur. G.

Jupiter, Cœlum sive Æther.

10 *Ne currente; ne tu amans similiter contemnaris.* Vet. Schol. Cruq. *Dominam rotæ Fortunam dixit.* Alter Schol. Crediderim in imagine Fortunæ funem fuisse quo dea rotam suam regebat. Interpretes de fune isto nil nisi somnia sua narrant. Recte sic immutavit Bentleius ordinem hujus versus: *Ne currente rota funis eat retro;* quod est, ne dirumpatur funis: Nihil hoc apertius. Ordinis turbatio videtur deberi Initialibus in *retro et rota.* B. Quicunque placeat ordo verborum, quod nihil puto referre, sententiam ita aperiri posse arbitror: *Ne* nimium impulsa et

Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æsculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquæ
Cœlestis patiens latus.

17 *Sic vulgo: Baxter* esculo. Z. 18 animo *Brod. et Glar.*

ODE XI.

AD MERCURIUM.

Mercurium rogat atque Lyram, cui præstigiatoriam Mercurii artem inesse dicit, ut obstinatum dominæ animum flectat, et ad miserationem sui pereuntis adducat.

Metrum Sapphicum.

Mercuri (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque Testudo resonare septem
Callida nervis

currente rota tuæ superbiæ ab amatorum precibus auctæ, ruptus subito *funis eat* tecum et cum curru fortunæ tuæ, *retro*. Unice huc facit laudatus Lambini locus Aristidis Panath. p. 118. Jebb. ἐντεῦθεν ἤδη πάντα ὥσπερ κάλω ῥαγέντος ἐχώρησεν ὀπίσω, καὶ διελέλυτο Ἀμαζόσιν ἡ ἀρχὴ κ. τ. λ. Affine est proverbium de arcu nimium intento. Sed hoc de curru in arduum tracto, et ruptis funibus, multo ἐμφατικώτερον. G.

12 *Tyrrhenus, Italus.* Vet. Schol. Erant autem Tusci simpliciores, et subrustici.—*De Tusca Græcula facta est.* Juvenal.

14 *Tinctus viola; bene ut amator amœnitatem floris pallori amantium dedit.* Vet. Schol. B. Luteolas s. flavas violas intelligunt poëtæ cum *pallorem* iis tribuunt. G.

15 *Pieria, fidicina;* ut docte Cruquius; cum reliqui pro nomine puellæ accipiant. B. *Vir,* maritus tuus pellicem amans. *Curvat,* te flectit ad me amandum. *Supplicibus tuis* mihi supplici. Z.

20 Bene *latus,* cum supra posuerit *porrectum.*

ODE XI.

1 *Mercurius laudatur in Amphione discipulo.* Vet. Schol.

2 *Lapides.* Ad Emphasin *lapides* posuit primum, ad significandam Lydes duritiam.

3 Ferunt Mercurium primam lyram e *testudine* fecisse. Sic et Vet. Schol. B. Vid. ad 3. 4. 4. G.

Diodorus auctor est (1. 16.) primam lyram

(Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis)
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures;
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, et adhuc protervo
Cruda marito.
Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres morari:
Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.
Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulum

18 caput, exeatque *conj. Bentl.* Muniunt—æstuatque *vel* efflat atque—manat *Cun. conj.*

trichordon fuisse, pro numero Horarum scilicet; et Macrobius septichordam lyram (sive barbiton) ad numerum errantium stellarum fuisse effictam; quod miror adeo displicuisse docto viro Henrico Glareano, ut gravissimos scriptores derideret. B. Ridet, nec immerito, Glareanus, qui solas symbolicas rationes quærerent in numero chordarum, neglectis musicis, quas ipse aperire ad hunc quoque locum, plenissime autem ad Boëthium, studet. G.

4 *Callida*, docta, quæ scite resonas. Z.

5 Testudo enim animal mutum, et terribile potius quam jucundum. G.

6 *Amica templis: fidicines hodie in sacrificiis adhiberi videmus.* Vet. Schol. B. Apposite Acron. Certe in sacris choreis adhibitas, potest nos docere noster Car. 4. 6. 36. ubi *pollicis ictus* ad fides refertur haud dubie. Sed cum frequens tibiarum sit in sacrificiorum figuris antiquis usus, non recordor videre tibicinam. At Plaut. Epid. 2. 3. 10. Conducitur *fidicina*, quæ *dum res divina* fit, cantet. Conf. hic 3. 28. 3 et 4. 11. 6. G.

7 Ut a *De* (h. e. Διὰ) et *ἱστάνω* formatum est *Destino*, ita ab *ob* et *ἱστάνω*, *obstino*: est autem *ob* a Græco *ἐπί*. B. *Obstinatas*, quæ preces meas non audiunt; a me sunt aversæ. Z.

10 *Ludit exsultim:* Anacreonticum illud, Σκιρτῶσα παίζεις, hoc loco expressit.

11 *Protervo, importuno, nimio.* Vet. Schol.

12 *Cruda, intacta, immatura, intempestiva. Sed animo cruda, i. crudelis, ac per hoc aspera et horrens maritum.* Vet. Schol. Non erat hæc quam supra *Devium scortum Lyden* nominaverat.

13 *Tu potes;* Orphei historiam respicit.

15 *Tibi blandienti;* cum scilicet Orpheus Eurydicen suam repeteret.

18 Offendit Bentleium et Cuningamum vox *ejus:* et est sane rara in bono carmine. Vid. tamen Burm. ad Ovid. Met. 8. 16. Miror neutri in mentem venisse *effluatque.* G.

19 *Sanies* quasi *sanguies:* est enim mortui sanguinis corruptela, ut tabum vivi; ut bene Servius. *Saniem cadaverum dicit quibus vescitur Cerberus.* Vet. Schol.

21 *Vultu invito;* h. e. *Malis alienis*, ut alibi Horatius.

Sicca, dum grato Danai puellas
　　Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum pœnas, et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.
　　Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco:
Impiæ (nam quid potuere majus?)
Impiæ sponsos potuere duro
　　Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
　　Nobilis ævum:
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur; socerum et scelestas
　　Falle sorores;
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, neque intra
　　Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci:

30 *pro* nam *est* num *in uno Bent. it. coll. Sax.*

24 Vid. Hygi. fab. 168. breviter, Danaus L. filias suas fratris sui, *Ægypti*, totidem filiis collocat: jubet, ut prima nocte suum quæque maritum interficiat. Hypermnestre sola parcit Lynceo. G.

29 Per Charientismum *culpas* posuit pro *scelera.*

Etiam sub Orco; non solum damnantur in aquæ penuria, sed etiam infernali puniuntur igni. Vet. Schol.

30 *Nam quid potuere majus?* Ostendit se non temere eas impietatis, quod summum erat scelus, insimulare.

31 *Duro;* crudeli. Hypallage pro *ipsæ duræ.*

33 Hypermnestram dicit quæ Linon servavit. B. *Lynceus* nomen esse, e Græcis ostendit Ciofa. ad Ovid. Her. 17 pr. G.

34 *Digna tanquam majus præmium non sit.* Vet., Schol.

35 *Splendide*, gloriose. B. *Mendax*, quia patri promiserat, se sponsum necaturam esse. Z.

Virginem pro muliere posuit. Vet. Schol.

37 *Juveni* ad Emphasin misericordiæ posuit.

45 *Feriam* proprie de gladio: *Miles os feri.* Cæsar olim ad milites.

Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quo te rapiunt et auræ,
Dum favet nox et Venus; i secundo
Omine; et nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam.

52 Scalpe *etiam G. sed* Sculpe *editt. primæ, quod probat etiam Heins. ad Ovid. Her.* 14. 128 [† *Oudendorp. ad Suet. Galb. c.* 10. *probat* scalpe.]

ODE XII.

AD NEOBULEN.

Archilochus olim sponsam suam Neobulen, Lycambis filiam, ad suspendium Iambis suis adegerat; hujus igitur nomine Horatius puellam quandam ab Hebro, turpi et vetulo mœcho, corruptam Sotadico et satirico rhythmo deridet. (Nihil equidem hic video satiricum vel ironicum. G.)

Constat hæc Ode Alcaica quatuor decapodiis Ionicis dictis a minore, ἀπ' ἐλάσσονος. *Atque hæc est unica Oda hujus metri quæ hodie comparet sive Græce sive Latine. Quin fidem habeamus antiquo Scholiastæ, Helenio Acroni, ejusmodi carmina fuisse Sotadica, etsi non probet vir magnus.* (Pomum quoddam Eridos hic projecit metricis antiquis et novis Horatius. Cum enim omnes pedes sint Ionici a minore ⏑ ⏑ – –, iique numero XL; cum dividere verba in duos versus liceat interdum Lyricis; mirum non est tot sententias de dividendo hoc carmine exstitisse, quarum nullam refellere facile est. In re non valde gravi elegimus id, quod simplicissimum videbatur, quodque Cuningamus probavit. Si cui otium est, Cruquii, Bentleii, Cuningami disputationes legat: et puto rationem a nobis initam non improbabit. G.) [† Quid est simplicissimum? Oculis scilicet lineas intuentibus ita videbitur. At non scribuntur versus, ut intueare, sed ut legas. Atqui ad mentem et sensum legentis hoc est simplicissimum, si singulis versibus singula orationis membra finiuntur. Ea res ut sæpe in Græcorum carminibus lyricis indicat, ubi fines, ubi initia versuum sint, ita hic quoque egregie animadversa est a Bentleio. Docuit hic Hephæstionis auctoritate Horatium ad exemplum Sapphus denos pedes Ionicos a minori in unum systema conjunxisse. Ejusmodi systemata uno et continuo numero decurrunt, ut sint unius versus instar. Sed quum spatia chartarum impediant, quo minus una linea comprehendantur, dividenda sunt in plures lineas, quocumque modo velis, dum modo decimus quisque pes fines sit systematis. Itaque Bentleius, ne verba in fine linearum media interrumperet, ita hæc tria systemata, e quibus hoc carmen constat, divisit, ut cujusque systematis prima et secunda linea quaternos, tertia binos pedes complecteretur. Hanc rationem probabunt, qui auctoritate veterum et suo judicio, quam Gesneri oculis, uti malint.]

Miserarum est neque Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere; aut exanimari, metuentes

47 *Numidarum in agros;* ubi scilicet feri homines et feræ bestiæ.

52 Torrentius in omnibus MSS. reperit *Scalpe* non *sculpe:* sic et Vet. Schol. Cruquii. Diomedes vix habet *sculpo* pro Latino, ut idem vir doctus memorat. Potest tamen dici *sculpo* ut *eludo*. B. Querelam talem et epitaphium complexus est Ovid. Her. 14 129. *Exsul Hypermnestra pretium pietatis iniquum, Quam mortem fratri* (patrueli Lynceo) *depulit, ipsa tulit.* G.

ODE XII.

1 Ironica Ethopœia dicit *Miserarum,* et

Patruæ verbera linguæ. tibi qualum Cythereæ
Puer ales, tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri;
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus; catus idem per apertum
Fugientes agitato grege cervos jaculari, et
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

5 Liparei *scribunt Bentl. Cun. Ian.* 6 *Versus hic in duobus codd. coll. Sax. et in editis ab Aldo inde post verba demum* pede victus *collocatus: in omnibus aliis MSS.* (etiam Brodæi) *editis ante Aldum hic positus, restitutusque in h. l. est a Cruquio, Bentleio, Cuningamo.* 7 Bellorophonte *MS. G. et edit. pr.* 10 arto *vel* arcto *Brod. coll. Sax. Zar. Locher. it. Glar. Lamb. et Bentl.*

habet Emphasin; eam scilicet nondum esse extra numerum *Miserarum;* Illa autem *miseras* putat qualo et lanificio sub dura custodia damnatas.

Amori dari ludum: superius monui veteres tristitiam atque iram Deorum ludis scenicis deliniisse. Dilog*ως dant ludum Cupidini* qui stulte amant; nam et sacra ejus colunt, quæ ludis et jocis constant; et sævum ejus animum Comico explent spectaculo. Vid. Oden 33. Lib. I.

Dulci, Metonymic*ως* ab effectu, quod *dulces* et *lenes* reddat.

2 *Antiqua Declinatione dixit lavere.* Vet. Schol. *Lavant mala* qui ad oblivionem usque potant. Proverbialis Elocutio est.

Exanimari dicuntur qui animo fere linquuntur præ metu.

3 *Veteres quod nollent liberis suis nimis indulgere, eos plerumque patruis alendos tradebant.* Christoph. Landinus. Atque hinc *patruus* Proverbiali sermone pro *severo, Patruæ severæ.* Vet. Schol. V. Sat. 2. 2. 97.

*Qualum, calathum; Metonymic*ως *pro lanificio.* Vet. Schol. Cruq. Et *qualus* et *calathus* a *κᾶλον*, lignum, derivata sunt: erant enim vasa rotunda et patentia, e viminibus texta, quibus etiam vina percolabantur.

Vina novum fundam calathis Ariusia Nectar. Virg.

Lanarii autem Calathi a mulieribus *Quasilli* dicti, auctore Festo et Vet. Schol.

4 *Operosæ* modo active sumitur; pro *magnæ operæ;* sic et Ciceroni dicitur *Senectus operosa.* Mancinellus, erudite ut solet. Notum est Minervam ideo Græcis *'Εργάνην* dictam, quod lanificæ in ejus tutela essent.

5 *Liparæi* h. e. *Cyclopii,* ob fœdum aspectum, ut ego censeo.

—Siccato Nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna. Juvenal.

Est igitur *Nitor* Ironica Antiphrasis. *Urit me Glyceræ nitor.*

7 *Eques ipso; Vitiose loquitur Horatius, dicam libere et fidenter.* Tanaquill. Faber. Cur non et *impudenter?* Non advertit vir bonus *Nitor Hebri* salsissima Periphrasi dici pro ipso *Hebro,* ut alias, *Sententia Dia Catonis,* pro *Catone* ipso. Salvo pudore dejerare possim hoc loco *Equitis* vitiosum fore. B.

Et crimen, quod Faber impegit Horatio, evanescit, et excusare Poëtam nihil opus est revocata lectione antiqua, quam temere mutatam indicavimus. *Nitor Hebri* placet Neobulæ, cum lavantem videt etc. G.

Melior Bellerophonte; Hyperbolico tumore risum quatit.

8 Ad Emphasin dixit *segni pede,* ac si *segnipedem* diceret. Plenam distinctionem feci post *Victus:* nam sequens versus spectat ad sequentia, quod miror Interpretes latuisse. Vid. Oden 8. Lib. I. Significat eum a campestri exercitio venatum se contulisse.

Ironice stulto dicimus *Catus es.*

Per apertum, absolute, i. e. *per campum.* Vet. Schol. Cruq. Antitheta sunt *apertum* et *latitantem.*

9 *Agitantur* canibus cervi.

10 *Celer* modo de oculis et manibus.

Vitiose alii *arto* vel *arcto* pro *alto* (h. e. *denso* vel *profundo)* quos tamen sequitur Bentleius.

Excipere; ex insidiis capere. Vet. Schol. Quidam Codd. vitiose habent *arco,* vel *arto* pro *alto,* quod ex glossemate venit; neque enim est in Vet. Schol.

ODE XIII.

AD FONTEM BANDUSIUM.

Fonti Bandusio, qui in agro Sabino fuerat non longe ab Horatii villa, sacrificium repromittit, et laudes ejus dicit.

Metrum ut in septima.

O FONS Bandusiæ, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hædo
Cui frons turgida cornibus
Primis et Venerem et prœlia destinat,
Frustra; nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi suboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, et pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,

1 Bandusie *Cun. recte, puto. respondent sibi epitheta.* G.

6 liquidos *Conj. Bentl. sine causa idonea. Non semper Laudat Bentl. locum Epist. I.* 16. 13. *ubi dicitur* purior.

ODE XIII.

1 *O*, cum admiratione verentis est.

Omnes Cruquii MSS. (etiam Gott. et coll. Sax.) cum Vet. etiam Schol. *Bandusiæ* habent pro *Blandusiæ*. Quin et alteri Schol. in Epist. 16. Lib. I. hoc versu, *Fons etiam rivo dare nomen idoneus;* dicitur FONS *Bandinus*, et Vet. Schol. Cruq. *Bandusius, Bandusia Sabinensis agri regio est, in quo Horatii ager fuit.* Vet. Schol. Hoc erat nomen pagi, ubi Horatius degebat; neque longe aberat *Mandela, Rugosus frigore pagus*, de quo Epist. 18. Verisimile mihi videtur *Digentiam* rivum ab hoc ipso fonte fluxisse, atque ipsi fonti fuisse nomen *Digentiæ*.

2 *Dulci* modo pro optimo; nam dulcia et lenia vina veteres præcipue amabant, Πίνοντι δ' οἶνον ἡδύν. Anacreon. B. *Digne*, qui admiscearis *dulci mero* temperando, et cum illo mero coroneris in poculo. G.

Spargite humum foliis, inducite fontibus umbras. Virgil. Ecl. 5. 40. Hæc autem in honorem Nympharum fieri consueverant. B. Vid. notam præced. G.

5 *Destinare*, a Græco Διὰ et ἱστάναι, h. e. firmiter animo statuere. B. *Destinat*, constitit, decernit. *Schol.*

8 Optimi Lambini et Cruquii MSS. *suboles* scribebant pro *soboles*, quod melius, etsi parum interest: Idem autem est *oleo* quod *orior*.

9 *Procyon*, sive *Antecanis* hoc loco.

10 *Amabile eleganter pro refrigerans calorem æstivi temporis.* Vet. Schol.

13 *Nobilium* suppleo extrinsecus *unus*. Bene *Nobilium* ad *Me dicente: nobilia* enim fiunt quæ Poëtarum carminibus in omnium notitiam veniunt. B. *Dicente*, laudante et canante. Schol.

Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis; unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

16 Nymphæ *V. N. et codd. ap. Bentl.*

ODE XIV.

Bello Cantabrico maximus erat novorum tumultuum a partibus Optimatium metus, ob diuturnam Augusti Tarracone decumbentis valetudinem, adeo ut vel illud bellum per solos legatos gesserit. Illo igitur jam domum reverso publicas ferias Palatio universæque Romanæ plebi Horatius indicit. (Vid. Dio. 53. 25. sq. G.)

Metrum Sapphicum.

Herculis ritu, modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Cæsar Hispana repetit penates
Victor ab ora.
Unico gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata divis;
Et soror clari ducis, et decoræ
Supplice vitta

5 Unice *conj. Cun. et San.* 6 castis op. sacris *conj. Bentl.* sacris *MSS. quidam et Loch. atq. Asc.* 7 *Pro* clari, cari *MS. apud Bentl.*

16 *Nymphæ* pro *lymphis* sunt præter MSS. a Brouckhusio ad Prop. 3. 14. 4. et Bentleio hic laudatos in primis editionibus sex nostris, et MS. Brod. et videtur carmen inde animari exhilararique. conf. Epod. 16. 48. G.

ODE XIV.

1 Conjicere licet eo tempore percrebuisse famam, eum (uti olim Hercules) ab inimicis in belli pericula foras missum, forsan etiam et veneno sublatum. Certe *Modo dictus* habet Emphasin; significat enim Augustum præter spem omnem reversum. B. Placet hoc eo magis, quod sic ratio potest reddi, cur plebem, rumoribus turbatam scilicet, alloquatur poëta: et ægrotum fuisse in expeditione Cantabrica, refert Dio 53. 25. G. Sensus videtur esse: Cæsar, qui tanquam alter Hercules, modo dictus est Hispanos bello aggressus esse, jam victor redit domum s. in Italiam. Est autem *morte venalem petere laurum*, periculo mortis, quæ acquiritur, victoriam petere. *Plebem* alloquitur fortassis, propterea quod Augustus plebi gratior erat quam Optimatibus. Z.

3 *Penates;* Metonymicos pro *Domum.*

5 *Unico gaudens; Liviam dicit sub castitatis laude votum pro Cæsaris reditu soluturam;* Vet. Schol. B. Non recte capiunt hunc versum, qui castitatem modo sic laudari putant. Negat poëta, Liviam habere aliud, quo gaudeat præter maritum. G.

6 *Operata; Operationes veteres sacrificia dixerunt.* Vet. Schol. *Cum faciam vitula.* Virgil. B. *Justos divos* intelligo, quibus justum est sacra facere. G.

7 *Soror clari ducis; Octaviam Augusti sororem memorat.* Vet. Schol.

8 *Supplice vitta; non vitta supplice, sed vittis solutis supplicantes.* Vet. Schol. Vit-

Virginum matres, juvenumque nuper
Sospitum. Vos o pueri, et puellæ
Jam virum expertæ, male ominatis
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.

11 Non *pro* Jam *conj. Bentl.* virûm expertes *conj. Cun. et Sanad.* maled omin. *Muret. et Schott. apud Bentl.* ab inom. *conj. Sanad.* male inomin. *conj. Bentl.* male ô omin. *conj. Cun. MSS. et editi vel* male ominatis *vel* male nominatis, *pari fere auctoritate.*

tæ et sacerdotalis et matronalis sanctimoniæ insignia, tempore sacrificii humilitatis ergo demittebantur. B. Sunt igitur *supplice vitta decoræ*, quas decent vittæ supplicantium indices. G.

10 *Pueri* modo pro *juvenes*, sive puellarum *juvenes mariti*, posuit. Nil opus est Torrentii *Puera*. B. Videtur hac formula, *Vos o—verbis* monere ætatem lasciviorem, et gaudii intemperantis, ne ad deos accedant temere, aut sacra turbent. Simile quid puto esse hic illi Ter. Adel. 4. 5. 69. *Abi pater, tu potius deos comprecare* etc. Supplicationes commendat matronis, adolescentiam secum ad hilaritatem invitat: sed adolescentiam jam Veneris compotem; minor enim impuberum ætas et ipsa sacris adhibita. *Pueri* et *puellæ* sunt etiam viginti annorum et amplius. Non valde severum fuisse poëtam, cum iste scriberet, docent ea, quæ sequuntur. G.

11 *Male ominatis; Quia in sacrificiis, præcepto silentio, bona omina habere videbantur, ne incaute loquentes verbis omina facerent.* Vet. Schol. erudite. Landinus primus legit *male nominatis*, cui reclamant optimi Torrentii atque Cruquii MSS. et Vet. Schol. Horatius non semper servavit Grammaticorum leges: videmus etiam ultimam syllabam in *Siqua* esse productam (vid. v. 19.). Bentleius de suo penu pro *ominatis* reposuit *inominatis*, quod improbandum censeo. B. Hoc effecerunt viri docti, ut in auctoritate librorum vel pari, vel ad *male nominatis* inclinante, neutra lectio indigna videri debeat Horatio. Hiatus plane similis Catulli 8. 19. *At tu Catulle, obstinatus obdura. Male nominatus* potest sumi ut *οὐκ ὀνομαστὸς* Homeri et Hesiodi, quod *inominatum s. mali ominis* significat. Et quoties apud Homerum is ἐπ' *ὀνόμαζεν elocutus est?* Quod volunt quidam *expertes virûm* esse viris privatas puellas, patribus pueros, eos vetari jacturam suam nunc plorare; vereor, ne id ipsum sit male ominatum, talem hujus rei mentionem facere. Potius poëta, ut emunxerant illi nasum Musæ, hic aliquid posuisset solatii, quam ut simpliciter tacere lugentes juberet. G.

13 *Hic dies*, tanquam exsultans dicit.

Vere festus; ac si in servandis reliquis festis consuetudini communi tantum inservierit. Habet enim bonam Emphasin.

Atras curas dixit horrendos metus.

14 *Tumultum, commotionem bellorum.* Vet. Schol. Est enim tumultus incipientis terror belli. B.

Immo plus quam bellum: vis improvisa in proximo, cum urbs ipsa est in periculo a seditione, vel hoste subito ingruente etc. G.

15 *Tenente Cæsare terras;* h. e. *incolumi Cæsare.* Vet. Schol. B. Laudat sapientiam et felicitatem Augusti. G.

18 *Cadus; lagena, orcus.* Vet. Schol. Ejusdem enim formæ erant, etsi forsan diversæ mensuræ. Erant enim dolia testacea ventricosa adducto collo. Metreta item et *Keramion*, sive *Testa*, cum cado conveniebant, ut bene notavit Lambinus ex Nicandri Scholiaste.

Memorem Marsi duelli; Vinum quod Marsico bello diffusum est. Vet. Schol. Vinum hoc erat lxiv annorum, teste Cruquio.

19 In hoc loco Spartaci jam meminit ob servilem Sexti Pompeii manum. Tangit enim optimatium partes. B. *Qua* in *siqua* non est nominativus, sed adverbium ex ablativo, si

Dic et argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium et rixæ cupidos protervæ:
Non ego hoc ferrem, calidus juventa,
Consule Planco.

ODE XV.

IN CHLORIM.

Pauperculam quandam mœcham aliena jam ætate lascivientem, satirica hac Ode a re meretricia ad qualum et lanas relegat.

Metrum primo versu Glyconicum, altero Choriambicum.

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,

1 Ibici *edd. vett.* 2 pone modum *codd. quidam ap. Lamb.*

qua ratione vel via. Raritatem indicat vini tam antiqui, cujus raræ lagenæ effugerint calamitatem belli servilis.

20 *Testa; orca.* Vet. Schol. Cruq. h. e. Lagena, vel cado (cadus). B.

21 *Argutæ, Canoræ.* Vet. Schol. Cruq. Erat et hæc *devium scortum*, seu fidicina. B. Fidicinas sacris domesticis accinere jussas, observatum ad Car. 3. 11. 6. De nodo crinium 2. 11. 24. G.

22 *Murreum: Colorem Myrrheum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius est inter flavum et nigrum.* Vet. Schol. Pro *Myrrheum* antiquior scriptura placuit Bentleio, quod est *Murreum;* qua de re equidem non litigandum censeo, præsertim cum bonæ notæ Libri habeant *Murreum*. Scholiasta tamen habet *Myrrheum*, Græco ritu. Posuit tamen *cohibente* pro *cohibere* nulla cum auctoritate, neque sane necessitate. B. Vigorem et effectum interimit illud *cohibente*. Solent, qui festinant, qui valde cupiunt, tali Synecdoche Antecedentis pro consequente uti. G.

Nodo cohibere; Quia properare vult illam, in nodum tantum colligere crines præcipit. Vet. Schol.

23 *Si per invisum; Si tardius ad Neæram ab ostiario admittaris, redeas.* Vet. Schol. Sic enim reposui pro *admittatur* et *redeat*.

25 *Animi* Plurali numero stomachum, vel altum spiritum significant.

26 *Protervæ;* intemperantis, et lascivientis; quasi *valde torvæ*.

27 *Calidus juventa; significat se Consule Planco adolescentem fuisse; irascique mirabiliter solitum, si fastidiretur.* Vet. Schol. Alias de se; *Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.* L. Munatius Plancus fuit Consul cum M. Æmilio Lepido anno Urbis 712. quo tempore Horatius 23 annorum erat. Cruquius.

ODE XV.

1 Amarulenta et sarcastica Emphasi ostendit beatis id licere.

Namque ibi fortunæ veniam damus; hæc eadem illæ,

Famosisque laboribus:
  Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
  Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoën satis,
  Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat juvenum domos,
  Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
  Lascivæ similem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
  Tonsæ Luceriam, non citharæ, decent,
Nec flos purpureus rosæ
  Nec poti, vetulam, fæce tenus cadi.

10 Thyias *Bentl. ut* 2. 19. 9. *vulgo* Thyas. 15 purpureæ *cod. vet. ap. Bentl.* 16 Vetula, *etiam Brod. coll. Sax. Flor. Ven.* 1486. *Locher. male.*

Omnia cum faciant, hilares nitidæque vocantur:—Sed
Turpe et adulterium mediocribus; ut Juvenalis verbis aliquantulum abutar.

2 *Nequitiæ nunc calliditati et malitiæ; non ut olim nequam dicebatur ignavus et nihili.* Vet. Schol. Sic enim Stephanus ex MS. suo restituit. Technas meretricias designat.

2 *Fige modum* bene, quia hactenus vagam et incertam vitam agebat. Vult eam affigi operi lanario.

Quando ego figam aliquid quo sit mihi tuta senectus
A tegete et baculo. Juvenal.

Pone modum, quod plurimis in libris occurrit, ex Glossemate est; quod et Scholiastes Cruquii cum optimis MSS. confirmant.

3 Cum *fama* sit vox mediæ significationis, et tam ad malam quam ad bonam famam spectet; *famosus* tamen plerumque pro *infami* usurpatur.

Bene *laboribus,* tanquam de Hercule qui terras omnes peragravit.

5 Figura Tmesis, pro *ludere inter virgines. Ludere* autem jam pro *saltare* posuit.

6 *Et stellis; Decens Allegoria.* Vet. Schol.

Candidis Dilogως et de puellis et de stellis; magis tamen puellis convenit.

8 Nil necesse est Pholoën istam fuisse Chloridis filiam, cum satis sit eam fuisse ei ætate filiam; quod etiam magis comicum videtur.

Rectius modo pro *convenientius;* non enim pro *consultius,* sed potius *sanius* usurpat.

9 *Expugnat;* significat eam fuisse citharistriam; et vagam, uti Bacchi Mænades. B. Pulchre hic laudat Bentleius Sen. N. Q. 4. præf. Adulationi nos opponere, non claudere *ostium,* et quidem sic, quemadmodum amicæ solet; quæ si *impulit* grata est; gratior, si *effregit.* Et Plaut. Mil. 4. 6. 35. meretrix, amorem militis simulans, *Occlusæ,* inquit, *sunt fores:* effringam etc. G.

10 *Tympanum,* erat minoris cribri forma.

11 Ad Emphasin dixit *cogit:* significat enim illam non amplius instinctu libidinis coactam.

12 Per Catachresin *capreæ* modo pro *capræ.* B. Quidni *capreæ,* paullo nobilioris animalis? G.

13 *Te lanæ;* Lanificium erat infelicium anuum perpetuum opus.

—*Admotaque lanis Emerita quæ cessat acu.* Juvenal. B.

Sensus est: Te vetulam decet lanificium, non cithara canere in conviviis virorum, nec coronari rosis, nec bibere vinum large. Z.

14 *Luceria* Urbs Apuliæ lana et Minervæ fano celebris, ut dudum notavit Mancinellus ex Strabone.

16 Pessime nonnulli Codices, *Vetula,* ac

ODE XVI.

AD MÆCENATEM.

Execratur insanum divitiarum amorem, seque parvo beatum ostendit.

Metrum tribus primis versibus Choriambicum, quarto Glyconicum.

INCLUSAM Danaën turris ahenea,
Robustæque fores, et vigilum canum
Tristes excubiæ munierant satis
Nocturnis ab adulteris;
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pavidum, Juppiter et Venus
Risissent: fore enim tutum iter et patens,
Converso in pretium Deo.
AURUM per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demersa exitio: diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit æmulos

4 adulteriis *Zar.* 11 occidit *coll. Sax.* 13 exitio *Brod. coll. Sax.* G. *Mediol. tres. Ven.* 1479 *et* 1486. *Locher. Bentl. Sed vett. edd. dant* excidio.

si ad *fæce* pertineret, quod etiam Cruquianus Scholiastes et MSS. improbant.

Fæce tenus; Græcis, εἰς τρύγα. Proverbiali sermone usurpatur.

ODE XVI.

2 *Robustæ fores* proprie a materia, robore. G.

3 *Tristes; severæ; ergo incorruptæ.* Landinus.

Munierant modo pro *muniissent.*

4 Belle *Nocturnis; Quia adulteris nox apta est.* Vet. Schol.

5 *Abditæ,* h. e. conspectu summotæ. Significat enim securum fuisse Acrisium. B. *Pavidum* alio respectu vocat poëta. G.

6 *Pavidum; Solicitum; cautum propter oraculum.* Vet. Schol. Cruq.

7 *Fore enim,* supple *norant.* Schol. Z.

8 *Pretium,* proprie noctis pretium est.

9 *Satellites, homines devotos.* Landinus, h. e. Sacramento astrictos.

10 *Amat,* φιλεῖ, ex Hellenismo est.

11 *Concidit,* quod subito ruit et semel. Nota est historia Amphiarai et Eriphyles. B. Fatale erat, Amphiaraum perire ad Thebas: fato subducere se conantem prodit Eriphyle uxor, monili corrupta a fratre suo Adrasto. G.

12 Ipse Amphiaraus hiatu telluris absumtus est, uxor ab Alcmæone filio occisa, atque Alcmæon postea in furorem versus.

13 Optimi Cruquii MSS. atque itidem Torrentii *exitio* habebant pro *excidio,* quod videtur et Vet. Schol. probasse, ob vocem *exitiale,* quæ apud eum occurrit. Bene etiam *Demersa* ob prædictum telluris hiatum.

14 *Vir Macedo,* Philippus, oppidorum

Reges muneribus: munera navium
Sævos illaqueant duces.
CRESCENTEM sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames: jure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.
Quanto quisque sibi plura negaverit,
A Dîs plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto; et transfuga divitum
Partes linquere gestio,
Contemtæ dominus splendidior rei,
Quam si, quicquid arat impiger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, silvaque jugerum
Paucorum, et segetis certa fides meæ,

17 insequitur. G. 25 Contemptæ *etiam. G. Mediol. tres. Ven.* 1479 *et* 1486. *Locher. etc.* 26 impiger *sic etiam primæ editt. præter Locher. et Ven. Pinc. Sed* non piger *est in Ven. et Glar.* 29 *pro* Puræ Parce *Zar.*

emtor. B. Lambinus laudat Cic. ad Attic. I. 16. *Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modo asellus auro onustus posset ascendere.* Z.

15 *Reges dicit Epiri et Molossorum.* Landinus.

Munera navium; ad sua tempora respexit, ut de Mæna Sexti Pompeii liberto. Torrentius. Odit enim Horatius Pompeianarum partium transfugas et proditores. B. De isto Mæna, qui Pompeii classe prodita ad Augustum transiit, vid. Dion. XLVIII. 45. et XLIX. 1.

18 *Majorum fames* augendi cupido. *Jure perhorrui*, ergo recte nolui. Z.

19 *Tollere verticem; dicuntur extollere caput qui divitiis celebres fiunt.* Landinus. Proverbiali scilicet sermone.

20 Bene subjecit *Equitum decus*: Mæcenatem enim posuit continentiæ exemplum, quia mansit in equestri ordine. B. Mæcenas Harduino Christus dominus est: versu autem 22. sqq. describuntur Monachi. G.

22 Quid refert scribere *Ab dis* pro *A diis*, etsi sit hoc factum auctoritate Membranarum, quod advertit insignissimus Bentleius?

Festive *Nil cupientium castra* dicit Stoicorum scholam, quam sæpe Epicureismo relicto ex integro repetit.

23 Festive etiam *Nudus* de Philosopho.
— *Dolia nudi Non ardent Cynici.*
Juvenal.

25 *Contentæ; Compositæ et mediocris.* Vet. Schol. Sic et Cruquius et Torrentius legere pro *Contemptæ*. Bentleio tamen nulla idonea de causa *Contemptæ* placuit, minus diserto verbo. B. Auctoritates verbi *contemtæ* s. *contemptæ* jam posui. Sententia est Stoica: sapiens, solus dives, fit *dominus splendidior* atque honestior (ut *splendide mendax* 3. 11. 35.) *rei* eo ipso, quod eam non admiratur, magnam putat; sed parvi facit, ut nihil cum virtute connexam, et contemnit adeo. Dominus divitiarum est, qui potest illas contemnere, sic honorum, dolorum, mortis etc. Hoc est illud *Nil admirari*, de quo noster Epist. 1. 6. 1. G. [† cf. Burmann. ad Phædr. 4. 24. 20.]

26 *Impiger* pro *non piger* legit Vet. Sch. cum Torrentii et Cruquii MSS. Nec repugnat lex carminis, quod in Penthemimeri producit syllabam brevem.

28 *Inter opes inops*, in animo habuit Tantalum, vel Midam, quod etiam sensit Landinus.

29 *Rivum, Digentiam* dicit. B. Cf. ad Od. III. 13.

Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.
Quamquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læstrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt vellera pascuis;
Importuna tamen pauperies abest;
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam si Mygdoniis regnum Alyatteï
Campis continuem. MULTA petentibus
Desunt multa. Bene est, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

31 Fulgente *conj. Bentl.* 39 Contracta *Brod. coll. Sax. Zar. Medd.* 3. 1479. *Ven.* 41 Alyatthii G. *al.* Alyattici.

31 Bentleii *Fulgente* magis placet quam *Fulgentem*. B. Nempe *fulgens imperium Africæ* est Proconsulatus divitis provinciæ: hoc beatiorem prædicat suam conditionem; licet illud vulgo lateat. Si omnino *Fulgentem* servare placeat, *Fulgens i. f. A.* erit Proconsul, quem fugiat illa Horatii felicitas. G. Revocavi lectionem librorum omnium, et interpretor *Fulgentem imp. f. Afr.* eum qui splendidus est possessione fundorum Africæ, et ignoratur, agellum Sabinum, seu rivum illius, silvam mediocrem et agrum fertilem magis valere ad Horatium beatum reddendum. Z.

32 *Fallit*, latet, ex Hellenismo est. B. ut Epist. 1. 17. 10.

34 *Læstrygones oppidum Campaniæ Formias tenuisse dicuntur*. Vet. Schol.

35 *Belle Bacchus languescit, quasi senescit, ac per hoc veterascit.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

Gallicæ oves pretiosiores habentur, earumque præcipue Altinates. Columella (7. 2. 4.), notante Ascensio Badio. Gallicas autem dicit e Cisalpina Gallia.

37 *Importuna; quæ importunos facit et odiosos.* Vet. Schol.

40 *Vectigalia pro reditibus posuit.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

Porrigam, extendam, ut optime Landinus. *Ait enim parvo contentum plus se videri possidere.* Vet. Schol. B. Qua proportione cupido contrahitur, ea porriguntur et extenduntur possessiones. G.

41 *Mygdones, qui et Macedones et Edonii antiquis temporibus, pertinebant ad Thracas, unde in Phrygiam commigravere.* Cruquius ex Solino, et Plinio.

Alyatteï; Recte Bentleius auctoritate bonæ notæ Librorum, *Alyatteï* in Genitivo pro *Alyattis;* ut *Achilles, Achilleï*, pro *Achillis.*

43 *Bene est*, h. e. satis beatus est, quia tranquillam vitam acturus est.

ODE XVII.

AD ÆLIUM LAMIAM.

Facete tempestatem in crastinum augurari se fingit, quo tempore se ad Ælium Lamiam primæ nobilitatis virum, in villa sua rusticana modo agentem, ad porcellum invitat.

Metrum ut in prima.

ÆLI, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos
Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, et innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lirim,
Late tyrannus) cras foliis nemus
Multis et alga littus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquæ nisi fallit augur

2, 3, 4, 5. *resecat Sanadonus, ut commentum inepti hominis.* 4 fastus *Venet.* 5 ducit *conj. D. Heins. et Bentl. probata etiam Cun.* ducis *al.* 8 Lyrin *Venet.*

ODE XVII.

1 Eruditus vir Lævinus Torrentius hoc loco advertit ab *Ælia* gente fuisse etiam Antoninos Imperatores.

Ab Lamo, h. e. *Ob Lamum*, Læstrygonum regem. Atque hinc (inquit Vet. Schol.) vulgo *Lamium genus*, proverbialiter (ut censeo) pro vetustissimo. *Lamiarum cæde madenti.* Juvenal. 4 extr.

2 *Quando, siquidem.* Vet. Schol.

Priores, h. e. Majores tuos.

4 *Memores* modo Active accipiendum, ut docte Landinus.

Fastos Annales dicit. Mancinellus ex Prisciano. B. Priscian. l. 6. p. 711. duplicem se in hoc loco scripturam invenisse ait, *fastos* et *fastus*. G.

5 Magis placet *ducis* quam Heinsii *ducit*, etsi probet Bentleius. Neque enim probabile est *genus omne* dici in Nominativo. B.

Quin non potest esse *genus* nominativus, cum *ὑπὲρ per* regat *fastos*, *ducis* autem vel *ducit* jungatur cum *originem.* Verbo vix potest aliter expediri hic locus, quam ratione Heinsiana, *genus omne nepotum hinc ducit originem.* G.

6 *Formiani potentiores videntur fuisse Minturnensibus, et eorum agros tenuisse.* Vet. Schol.

7 *Maricam autem Minturnenses maxime colunt, cujus etiam lucus in ipsa Minturnensi civitate est.* Vet. Schol. *Marica Nympha fuit a qua fluvius nomen accepit.* Idem Schol. Hinc patet *Lirim* atque *Maricam* fuisse duo unius fluminis nomina. Hanc fingunt Poëtæ fuisse Fauni uxorem et Latini matrem.

9 *Tyrannus, validissimus Rex.* Landinus. *Tyrannus alibi pro Domino, alibi pro Crudeli, alibi pro Potente ponitur.* Vet. Schol.

10 *Alga*, Anglico sermone, Sea-weed.

11 *Ab oriente brumali Vulturnus, quem Græci Eurum appellant.* Plinius, adnotante Ludovico Desprez.

12 [† *aquæ augur.* Horatius secutus est

Annosa cornix. Dum potis, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis et porcp bimestri,
Cum famulis operum solutis.

ODE XVIII.

AD FAUNUM.

Faunalibus, quæ Nonis erant Decembribus, Fauno hymnum canit. (Conferenda est libri I. Ode 17. G.)

Metrum Sapphicum.

FAUNE Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Æquus alumnis:

Euphorionem, qui cornicem dixit *ὑετόμαντιν*. Bene Porphyrius, *augurem,* inquit, *pro præsaga i. e. divina posuit.*]

13 *Annosa cornix; mille annos vivere affirmatur.* Vet. Schol.

Dum potis; per pluviam scilicet. Bentleius *potis*, auctoritate vetustissimorum Codd. quod et ego probo, pro vulgato *potes.*

14 *Genius*, sive Lar, Græcis *Δαίμων*, nobiscum nascitur, atque ejusdem formæ est qua nos ipsi. Hunc Maximus Tyrius ostendit esse ipsum animum. *Sensum a Cœlesti demissum traximus arce.* Juvenal. 15. 146. *Cœlestem arcem* Solem dicit, qui Pythagoricis *Διὸς πύργος*, et Mathematicis Κλῆρος Δαίμονος, h. e. *Pars Genii,* dicitur; uti et Luna Κλῆρος Τύχης, h. e. *Pars Fortunæ:* hujus enim est corporis imperium. *Dii genitales* sunt igitur Sol et Luna. Tradit enim Servius unicuique esse suum *Jovem* atque *Junonem*, h. e. malum et bonum Genium; quod huc pertinet. B.

Quin *Jupiter* virorum genius, *Juno* mulierum: si modo est tale quid apud Servium. G.

15 *Curabis*, Futurum Indicativi pro Imperativo, *Curant Genium;* qui *Genio indulgent*, et opipare epulantur. Notum est veteres in conviviis primitias et vini et dapum in salino, quod et patellam appellabant (hæc parvæ sartaginis forma erat) Geniis sive Laribus ad focum apposuisse. [† v. Heyne Obss. ad Tibull. 2. 1. 24.]

16 *Operum solutis; Ab opere feriatis.* Vet. Schol.

ODE XVIII.

1 *Ægyptiis Panau*, vel *Phanau*, Pan dicitur, quod eorum sermone *Videns* est. Sed hic est in Capricorno. Mendesii eum caprina forma colebant: erat enim Caper Hiemis Hieroglyphicon, propter arborum corruptelam, quas dentibus suis rodebat: quam ob causam eum Osiridi, sive Baccho, immolabant. B. Hæc docta, sed nihil, puto, ad Horatium, cujus simplicior mythologia. G.

Amator is dicitur qui multas amat.

8 *Lenis; Aiunt enim Faunum inferum et pestilentem deum esse.* Vet. Schol. Hibernum scilicet numen. Ἐντί γε πικρός. Theocritus. Etiam nostrum vulgus diabolum cornipedem et bisulcum putat.

Parvis alumnis: Ruris vernulis, quos maxime Fauni lædere dicuntur. Vet. Schol. Etiam nostrates credunt deos manes (quos Alphos vocant) vel commutare, vel dementare pueros. B. *Pan* et *Fauni* terrorum auctores, qui sæpe nocent pueris. Vexat pueros morbus, Ephialtes, quem ita describit Plin. 25. 4. s. 10. *Faunorum in quiete ludibria.* G.

4 *Æquus; mitis, innocuus.* Vet. Schol. Cruq. h. e. non commotus ira.

Si tener pleno cadit hœdus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ, vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboso pecus omne campo,
Cum tibi Nonæ redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi silva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

7 crateri *Venet.* 12 *pro* pagus, pardus *etiam* *Bred. coll. Sax. it. Zar.*

5 *Pleno anno; Annuale ostendit se facere ei sacrificium.* Vet. Schol.

6 *Sodalis Veneris cratera*, quæ sine Baccho frigere putetur. Sic *sodalis hiemis Eurus* Car. 1. 25. 19. G.

7 *Crateræ;* sic omnes legunt cum Badio, qui primus *Crateræ* reposuit pro *Cratere*. Crateribus vina consecrabantur coronis, et aquæ miscebantur; crater erat pelvis imposita tripodi.

Vetus ara; erat enim ara publica: privatæ e cespitibus fieri consueverant. B. *Vetus* dici videtur, quod jam sæpe Fauno sacra sint oblata. Z.

9 *Ludit* modo pro *saltat*. B.

Quod Nonis Decembribus *herbosum campum* tribuit, jam pertinet ad poëticam et velut enthusiasticam descriptionem festi diei, quo præter naturam, prata herbas habent, agni lupos non metuunt, rustici terram contemtim conculcant. G.

11 *In pratis: Faunalia in sylvis et pratis celebrabantur.* Vet. Schol. *Et in compitis pagorum.* Vet. Schol. Cruq.

12 *Pagus*, Metonymicῶs pro *Pagani*. *Pagus* nostra Parœcesia aliquanto latior erat, atque inerant ei plures viciniæ. B. Qui *Pardum* pro *Pago* hic posuere, voluerunt illi lupo inter agnos erranti parem dare. Sed neque Italiæ animal Pardus est, neque cetera ferri possunt. G.

13 *Inter audaces; Fauni miracula recenset.* Landinus.

14 [† *Spargit agrestes tibi silva frondes,* haud dubie nutantibus cacuminibus. *Heyne.*]

15 *Invisam; Naturale est omnibus odisse laboris sui materiam.* Vet. Schol.

Fossor; Vinitor; *Cultu vinearum liberatus.* Vet. Schol.

16 *Ter pede; Ter ad Rhythmum retulit.* Vet. Schol. Dactylos saltabant. A *Ter pede* tripudiare deducit Turnebus: neque aliunde forsan nostrum *Trip.*

ODE XIX.

AD TELEPHUM.

Muræna auguratum adepto, Horatius Telephum Poëtam Græcum atque sodalem suum hortatur, uti relictis doctis nugis acriter secum potare velit. (An occasionem dedit cœna ipsa auguralis Murænæ, cui se fingat cum Telepho adhibitum? G.)

Metrum ut in ODE XV.

Quantum distet ab Inacho
  Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Æaci,
  Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
  Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, et quota,
  Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunæ propere novæ,
  Da Noctis mediæ, da, puer, auguris

ODE XIX.

1 Ἀπροσδιόνυσα hæc, et ad propositum nil facientia. B.

Ne quis erret. Non accusat Horatium Baxterus; sed ostendit, jocose accusari ab Horatio Telephum, qui antiquitatem Græcam inter vina disputet, quæ nihil ad Bacchum faciant. G.

Universa Graiorum Historia ab Inacho pendet

2 *Non timidus:* Litotes Figura; plus enim intelligitur quam dicitur. B. Hard. Christum dominum Codri nomine signari ab impiis carminum Horatii architectis arbitratur. G.

4 *Homericum est* Ἴλιον ἱερόν. Vet. Schol. Notum est veteres urbium mœnia pro sacratis habuisse.

6 *Quis aquam temperet; tepefactis aquis solebant Græci vina temperare.* Vet. Schol. Præsertim hiberno tempore hoc faciebant, uti nunc. B. Malim de balneo calefaciendo intelligere: quis præbeat hospiti calidas balneas? et *quota* hora id fieri soleat? G.

7 *Quo præbente domum; Quomodo solent dicere, Apud quem? et Quota?* Vet. Schol. Gellio *mutitare* est *per vices invitare*, quod huc spectare putat vir eruditissimus Læv. Torrentius.

8 *Sabiniæ imminebant Peligni montes.* Mancinellus. Imo et Peligni et Samnites Sabini erant generis. Belle autem et festive *caream frigoribus*, pro *tota nocte bibam.*

Abrupto sermone cum Telepho, poscit jam poculis majoribus, et titulos s. προφάσεις bibendi quærit, Græco more, quem ex Athenæi 10 illustrant viri docti. Nempe deos deasque, et Reges et amicos et amicas etc. nominant, causæ sunt mille bibendi. G.

9 Veteres orientia sidera salutare consueverunt. *Daphni, quid antiquos signorum suspicis ortus?* Virgil. Bene igitur Lambinus *novam Lunam*, ut *novum Solem* dici existimat. *Veteres singulos vini cyathos sub singulorum deorum, aut charissimorum sibi nominibus solebant in poculum defundere.* Vet. Schol. B. *Da Lunæ*, da cyathum in honorem Lunæ. Lambinus hic tria tempora designari censet; tempus vespertinum, mediam noctem, et tempus matutinum. Z.

10 Exstat apud Onomacritum *Noctis* etiam Hymnus; quam Ægyptii (auctore Plutarcho) etiam diei, ob venerabilem scilicet Antiquitatem, prætulere. Festive autem *Noctis me-*

Murenæ; tribus aut novem
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat: cur Berecyntiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi: sparge rosas: audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina seni non habilis Lyco.

11 Murænæ *Baxt. cf. Serm. I.* 5. 38. Z. 12 Miscentur *omnes.* commodum *conj. Cun.* 15 *pro* tres, ter *Brod.* 18 Berecynthiæ *edd. vett.*

diæ et convenienter præsenti materiæ. B. Conf. 3. 28. extr. G.

11 Incertum an hic fuerit Terentiæ, Mæcenatis uxoris, frater. B.

Incertum etiam hoc videtur, utrum voluerit poëta hic simpliciter habere honorem Murænæ novo Auguri: an simul ita signare tempus illud supremum noctis et antelucanum, quo ad auspicia capienda surgunt augures, quo convivæ de cœna hilariore redeunt. G.

12 Recte Bentleius post Heinsium *Miscentor* pro *Miscentur*. B. Putant nempe viri docti, modimperatorem hic agere Poëtam: et ideo mutant lectionem omnium librorum. At ille philosophatur forte et ostendit Telepho, qui sermones deceant convivium; propositoque discrimine compotatorum, se adjungit his, qui strenue bibant. Illud *commodis* significat, *aptos* esse cyathos tres in poculo sobriis, novem inebriari volentibus. G.

Superius monui *Cyathum* fuisse majus cochleare; suaviter autem *commodis* pro *plenis*.

14 *Attonitus; quod inebrietur.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *Quod non inebrietur.* B.

Quidquid viderit Scholiastes, *attonitus* est poëtæ epitheton, ἐνθουσιάζοντος ἐμβροντήτου, agitante Deo incalescentis. G.

15 Bene *Vates*, cum jam *Musas* dixerit et *attonitus*.

15 Hyperbaton pro *supra tres prohibet.*

16 Moderatio bibendi alit gratiam convivii. Conf. mox 21. 22. G.

17 *Gratiæ nudæ pinguntur, veluti sine dolo, sine fraude, sine velamine.* Vet. Schol. Nudi etiam dicuntur qui prope nudi sunt; veluti Gratiæ, quæ levibus tunicis et discinctæ incedebant.

Juncta, manibus nexis, ut fit in choreis.

18 *Insanire juvat:* Anacreonticum est, Θέλω, θέλω μανῆναι.

Berecyntiæ, Phrygiæ; ad quarum cantus solent et convivantes saltare. Vet. Schol.

21 *Parcentes; Otiosas, quæ neque lyram percutiant, neque spargant rosas.* Vet. Schol. eleganter.

22 *Invidus;* salse *invidus* de avaro, qui vellet, si auderet, ac per hoc audentibus invidet.

23 Ethopœia est in voce *dementem*, ita enim Lycus eum appellat.

24 Comice *vicini* dicuntur qui non amant inter se. B.

Rutgersius probat lectionem quorundam MSS. *habili;* et *vicinam* dici putat mulierem, quacum habitaret quidem Lycus, sed cui maritum se probare ob senectutem non posset. G.

Non habilis; quia forsan male conveniebat inter eos, ut plerumque fit inter sordidos. Licet et quiddam gravius suspicari.

Spissa te nitidum coma,
Puro te similem, Telephe, Vespero
Tempestiva petit Rhode:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

27 Rhode G. *coll. Sax. Bentl. Cun. Bos.* Cloë *editt. primæ.* G. *Hanc lectionem, tanquam rariorem et auctoritate optimorum librorum Bentleii comprobatam, recepi pro al.* Chloë. Z.

ODE XX.

AD PYRRHUM.

Eximiam Nearchi delicati pueri formam prædicat, significans ambiguum sibi videri, utri Veneri sit aptior. (Certat cum puella de Nearcho puero formoso Pyrrhus. Z.)

Metrum Sapphicum.

Non vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gætulæ catulos leænæ?
Dura post paulo fugies inaudax
Prœlia raptor;
Cum per obstantes juvenum catervas

1 moveas tumultu *codd. quidam ap Bentl.* 2 Getulæ *vulgo: sed cum Ian. reposuimus scripturam,* quæ *I.* 23. 10. in *omnibus est libris.* Z. 3 Dira *Brod.* paullum *Brod. coll. Sax. et edd. pr.*

25 *Spissa coma; Nam et crinium compositio in juvenibus amatur.* Vet. Schol. Notum est veteres totum capillitium in strias, seu funiculos, interpliculsse, et deinde hos funiculos unguentis delibutos extendisse; bene igitur subjecit *nitidum.*

27 Ideo *petit,* quia *tempestiva.* B. *Tempestiva* opponi potest *non habili* v. 24. G.

Bentleius ex quibusdam MSS. reposuit *Rhode:* verum nil tanti. Librarii Scriptores quædam immutavere animi sui gratia, vel saltem lapsu suæ memoriæ. B. Sed potuerunt etiam *Rhodæ,* ignorabili sibi, *Chloën* notiorem substituere alii. G.

28 *Lentus ignis est qui sine flamma urit.* Vet. Schol. *Lentus amor* qui exspectationis tædio macerat.

Meæ, charæ: nam charos amicos suos dicebant.

ODE XX.

1 *Movere catulos leænæ* Proverbiali Elocutione positum est, de irritabili mulierum animo: unam autem vult.

2 Etsi doctissimi viri aliter sentiant, plane tamen assentior Veteri Scholiastæ, Poëtæ in animo fuisse, ex occasione nominis, alterum Pyrrhum, acerrimum Epirotarum Regem, cum Romanis iniquo Marte decertantem. B. Non diffiteor, etiam mihi hic Dilogian non placere. G.

3 *Inaudax raptor;* nove posuit pro *non ausus rapere:* Græcum ἄτολμος expressit, auctore Cruquio. B. Mihi magis placeat *raptor* quidem, sed parum audax ad pugnandum pro præda: ut jungantur *fugies inaudax.* Nisi rapuisset, non posset illa, quam Leænam vocat, repetere. G.

5 Ad Emphasin posuit *per obstantes catervas,* significat enim universam juventutem ejus amore vel primo aspectu raptam.

Ibit insignem repetens Nearchum:
(Grande certamen, tibi præda cedat
Major an illi.)
Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos;
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

ODE XXI.

AD AMPHORAM.

Virum gravem et sapientem Messalam Corvinum, die quodam festo apud se agentem, recitatis vini laudibus, ad hilaritatem invitat.

Metrum ut in prima.

O NATA mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,

6 *Insignem* dixit, quasi nullo negotio discerni possit, vel in turba.

7 Non viderunt Interpretes hæc Διὰ μέσου, vel per Parenthesin, dici. Fatetur se nescire utri aptior præda futurus sit.

10 *Dentes acuit;* pulchra Allegoria muliebris ferociæ.

11 *Arbiter est qui totius rei habet arbitrium et facultatem;* ut docte Mancinellus ex Fest.

Bene *posuisse fertur* in Præterito, de re quæ tandem sero deprehenditur: *Fertur* enim nova fama; nam habet pulchram Emphasin. B.

Posuisse i. positos habere, præsens rei perfectæ. G.

Nudo sub pede; Proverbiali dictione ostendit pueri fastidium atque utriusque neglectum. Nudus enim pes neutri minatur.

13 *Et leni recreare vento:* hunc locum imitatus est Juvenalis.—*Tyrias humero revocante lacernas Ventilet,* etc. Notum est pueros infra pubertatem, præsertim delicatos, non fuisse detonsos.

15 *Nireus Græcos omnes, excepto Achille, superavit.* Vet. Schol. ex Homero.

Aquosa, Græcis πολυπίδαξ et πιδήεσσα ob fluviorum fontes.

16 Ganymedem dicit, Jovis pocillatorem.

ODE XXI.

1 Hæc lepide et ex conjectura protulit: noverat enim amphoram satis fuisse vetustam, etsi nondum inspexerat Consulem. B. Amphoræ ætatem signat, non vini: de amphora dicit, illam nunc querelas gerere, nunc jocos: h. e. eadem amphora nunc vinum habuit, quo in rixas incaluere homines, quo boni bene usi sunt, etc. Inscripta figlinis operibus nomina consulum, quid habet insoliti? Pittacium testæ appositum ætatem vini indicat. Ætatem amphoræ videt Horatius, etiam cum

Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum;
Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die,
Descende, Corvino jubente,
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus:
Narratur et prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas et arcanum jocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; et addis cornua pauperi,

5 fœtum numine *conj. Bentl. explodit Cun.* 10 negliget *omnes nostri.* neglegit *Bentl. ex MS. et Cun.* 12 incaluisse *Bentl. ex citat. Marii Victorini.* 13 amoves *Brod. et additur glossa*, separat.

stat sublimis in apotheca: nomen consulis nondum videt: antiquum tamen vinum novit. G.

Lucium Manlium Torquatum dicit, qui cum Lucio Aurelio Cotta Consul fuerat Anno Urbis 688. Cruquius. Adverte veteres scripsisse *Manilium, Manlium,* atque etiam *Mallium,* quod et veteres Torrentii Codd. et Scholiastæ tenuere.

2 Varios vini effectus pro convivantium ingeniis lepide percurrit.

4 *Pia testa,* Metonymicws, quod pios reddat. B. Quin quatenus somnum conciliat, ut bene Bentl. G.

7 Notum est veteres vina sua reposuisse in superiore granariorum, vel etiam ædium suarum, parte, sub ipsis tegulis; quem locum Vet. Schol. (si incorruptus mansit) *Veteranum* dixit. *Attende Elocutionem, Descende promere.* Vet. Schol.

8 *Languidiora; Vetustate lenita.* Vet. Schol.

9 *Madet; Fluens est,* Vet. Schol. *Perfusus.* Mancinellus. Extrinsecus madidi sumus, uvidi intrinsecus, ut supra monuimus.

10 *Horridus, censorius, severus.* Vet. Schol. Intonsum Catonem in animo habebat.

11 *Prisci; Antiquioris, non Uticensis.* Vet. Schol. De minore Catone res nota erat et recens. B.

Priscus tanquam cognomine vocatur in primis editionibus libri de Re Rustica. Sed potest *Priscum* vocare etiam Uticensem illum, cujus certe mores *Prisci,* et notus amor bibendi vel ex Plin. epist. 3. 13. cum de illo antiquo sapiente hilaritas quidem epularum, sed nihil præterea annotatum sit. G.

12 *Virtus Catonis, ipse Cato.* Vet. Schol. ut supra *Nitor Hebri.* B. Nempe ipse ille vigor animi, ille ardor agendi, quod oportebat, vino non nunquam auctus est. *Caluisse* hic significantius mihi videtur, et tenorem quendam caloris notare. G.

13 *Lene tormentum; Blanditur ebrietas, et extorquet plerumque animi gravitatem.* Vet. Schol. Hæc ad Messalam dicit. Ὀξύμωρον.

14 *Sapientium,* h. e. Philosophantium, qualis erat Corvinus.

15 *Arcanum consilium,* dicit aliquod præcipuum dogma quod alias studiose celabant.

16 *Bene retegis* posuit ad Etymon *Lyæi,* quod a Λύειν solvere: *Aperit præcordia Liber.*

18 *Addis cornua; Per cornua violentiam, et per hoc violationem cerebri intelligi vult.*

Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

ODE XXII.

IN DIANAM.

Epigramma in Pinum juxta villam suam stantem, et a se Dianæ dedicatam. (Quid hic ad sæculares ludos referri possit plane non comminiscor. G.)

Metrum Sapphicum.

MONTIUM custos nemorumque, Virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

Vet. Schol. Proverbialis Elocutio est. *Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.* Naso, citante Mancinello. *Addis* autem pro *apponis* dicit. B.

19 *Trementi*, cum tremore timenti. *Lamb.* Z.

20 *Regum apices.* Persarum tiaras dicit, apicibus circumseptas, ut alias diximus. B. *Iratos Reg. apices*, pro iratorum regum apices, h. e. majestatem, fastigium. *Lamb.* Z.

21 *Læta*; perpetuum Veneris Epitheton.

22 *Segnes solvere*, posuit ut ostenderet dulces sodales ægerrime ab invicem divelli. *Nodum* dicit trium sororum in chorea nexum ægre solubilem. B. Per *Gratias* intelligit convivarum hilaritatem sine rixis et tumultu, et jocorum liberalitatem. Z.

23 Eleganter *Vivæ* pro non *extinctæ*. B. Suaviter quoque *producent*, i. paullatim et velut sorbillando educent. Una illa amphora alet hilaritatem convivarum ad lucem usque. Gratiæ amant sobrietatem v. hic 19. 6. G.

ODE XXII.

1 *Custodes* dii sunt earum rerum quæ in eorum tutela sunt.

3 Bene *ter* ad *triformem.* Quin et *numero deus impare gaudet.*

4 *Diva Triformis*, ob Lunæ tres phases, et tria regna, Cœlum, Terram, et inferos; et tria etiam nomina, Dianam, Lucinam et Proserpinam.

5 *Pinus* matri deorum Cybelæ sacrata arbor; neque hoc sane diversum erat numen; siquidem Græcum Ἄρτεμις a Phrygio Ἄρτα Ἄμμα deductum *Magnam Matrem* sonat.

6 *Per exactos annos, quotannis.* Vet. Schol. Exacto enim anno recurrunt feriæ.

7 *Apte Verres immolatur Dianæ quæ eadem atque Ceres, frugum dea, quas corrumpunt sues.* Landinus.

Meditantis, h. e. etiam ante diem ferire conantis; quod item videmus in vitulis et gallinaceis pullis.

ODE XXIII.

AD PHIDYLEN.

Phidylen villicam suam ob pietatem carmine celebrat, ostenditque pauperculam hanc anum diis esse acceptiorem Pontificibus ipsis. (Lepida certe Dacerii et Sanadoni suspicio, Horatio astute dissimulata Epicurei persona sic voluisse impedire, ne in villa sua nimii sumtus fierent in sacrificia. G.)

Metrum ut in prima.

Cœlo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle;
Si thure placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec pestilentem sentiet Africum
Fœcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam, quæ nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secures

2 Phidile *edd. vett.*

ODE XXIII.

1 *Supinas dixit ad superiora palmas apertas et expansas.* Vet. Schol.

Tuleris modo pro *sustuleris.*

2 *Nascente Luna; Solent enim rusticæ mulieres in initio primæ Lunæ preces cœlo effundere.* Vet. Schol.

Cum alii legant *Phidile*, alii *Phylire*, aliique *Phillide*, mihi præcipue placet Jacobi Cruquii *Phidyle*, quod etiam MSS. fide confirmat. Græcis φιδύλαι et φιδύλαι, *Parci* et *Parcæ* dicuntur.

3 *Horna fruge; Vino novello; nunc usque Tusci horna novella vina dicunt.* Vet. Schol. *Horna* a Græco ὥρινα, quasi dicas hujus horæ, sive tempestatis.

4 Bene *Avida porca*, *porca* enim Maniæ matri Larium (h. e. Terræ) immolabatur, quod fruges consumeret.

7 *Dulces alumni; Quos nutrimentorum commendaret affectio.* Vet. Schol. Accepit enim pro Horatii vernulis, non pro pueris ipsius Phidyles.

8 *Pomifero; Pomorum enim vario gustu languescunt corpora.* Vet. Schol. Periphrasis autumni est.

10 *Devota; Diis destinata.* Vet. Schol. De porcis autem agit ad sacrificium pastis.

11 *Albanis in herbis; In Albano antiquitus monte nullos alios licebat quam nivei tauros immolare candoris.* Arnobius, citante Ludovico Desprez.

12 Bentleius auctoritate rariorum Codicum pro *secures* in Plurali posuit *securim:* magis tamen nobis placet plurium Pontificum plures etiam dici *secures.* Certe Numerus multitudinis solet magis placere Poëtis. B. Hic plures et victimæ et Pontifices tanto magis *secures* postulare videntur. G. *Ponti-*

Cervice tinguet. Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
  Parvos coronantem marino
    Rore deos fragilique myrto.
IMMUNIS aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia
  Mollivit aversos penates
    Farre pio et saliente mica.

19 Mollivit *MSS. ap. Bentl. coll. Sax. Med.* 1477 *et* 1502. *Ven.* 1479. Mollirit *Cun. ex uno MS.* Mollibit *al. parvo sententiæ discrimine.*

ODE XXIV.

Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt sæcula luxu
Divitiæ molles.— *Juvenal.* 6. 297.

Metrum ut in ODE XIX.

INTACTIS opulentior
  Thesauris Arabum et divitis Indiæ,

ficum, a quibus publice immolabitur victima major. Z.

14 *Bidentium; Bidentes proprie dicuntur oves duos annos habentes, sic vocatæ ab eminentioribus dentibus, qui circa duos annos nascuntur.* Vet. Schol. B. *Tentare,* placare. Z.

15 Bene *parvos* cum ante posuerit *multa cæde.* Parvula erant pauperculorum numina, uti fere privatorum omnium.

Coronantem; siquidem diebus festis dii coronari consueverant, tanquam epulaturi. B. Si coronas. Z.

17 *Immunis; Subaudiendum extrinsecus scelerum.* Vet. Schol. B. Quid si utrumque hic respexit Horatius? debuit quidem: *immunem,* quæ conferre nihil possit, quæ sceleris nihil admiserit. G.

Tetigit manus: sacrificantes aram tangebant. Landinus ex Virgilio. Significare volebant puras sibi esse manus.

18 Sentio cum Vet. Schol. *sumtuosa hostia* dici in Nominativo casu, neque moror brevem syllabam in Penthemimeri, quicquid contradicant Interpretes. B. Ultima in *sumtuosa* etiam producitur ob sequens *blandior.* Sensus, *Hostia* quantumvis *sumtuosa* non *blandior* s. blandius mollire solet deos, quam mollit manus innocens, *farre* solo et *sale* oblatis. Conf. ad Car. 1. 16. 8. G.

19 *Mollibit,* vetuste pro *Molliet.* Bentleius ex Editione Veneta *Mollivit* reposuit pro *Mollibit.* Verum nihil opus, cum neque ipse Horatius semper horreat Archaismum in declinando. B. Mollivit, mollire solet. Z.

20 *Farre pio; Sal enim cum farre incendebatur.* Vet. Schol. Veteres rustici *panem* et *salem,* quibus ipse fere vescebantur, etiam diis obtulerunt suis. Superius (ad 2. 16. 14.) monui salem fuisse tunc temporis pro butyro. B. *Pium far,* piis manibus, animo pio oblatum. G.

ODE XXIV.

1 *Intactis,* h. e. Romanorum armis nondum tactis.

Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ
(Quorum plaustra vagas rite trahunt domos)
Vivunt, et rigidi Getæ,
Immetata quibus jugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior annua;
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens:

4 Apulicum *etiam ex MSS. Lambi. Bentl. Cun.* Punicum *legit Landi.* Ponticum *al.* 5 *Pro* Si *Bentl. conj.* Sic, *et parenthesin facit* (Sic-clavos). 6 dura *conj. Bentl. et sic olim legit Schol. Porphyr.* Z.

3 *Cæmentis; Saxis ad fabricandum provisis.* Vet. Schol. Proprie *Cæmenta* lapidum fragmenta dicuntur, jaciendis fundamentis utilia

Occupat, qui totum in usum suum vertit, neque quicquam aliis relinquit.

4 Trium Torrenti MSS. auctoritate adductus *Apulicum* reposui, cum alii legant *Punicum,* alii *Publicum,* alii etiam *Ponticum.*

5 Hoc est, Si tamen verum est moriendum tibi esse neque ingentes opes quicquam valituras adversus fatum. Mire se torquet Bentleius ut aliquem eliciat sensum, cum omnia tamen sint plana. Displicet eidem erudito viro Epitheton *dira,* et de suo reponit *dura:* cum tamen illa efficacior vox sit: atque hoc facit reclamantibus omnibus. Certe mors prædivitibus *dira* res est æque ac *dura.* Verum *i* atque *u* fuere olim *ὁμοιόφωνα,* quæ potest esse erroris causa. B. Conf. 1. 35. 17. sqq. Verbo si nullius tantum fastigium est, quod fato illum eximat. G. Quandoquidem invicti fati necessitas arcte tenet in sua potestate quicquid vel in summo positum est fastigio. Z.

Superius monuimus *adamanta* etiam duratum ferrum appellatum fuisse. V. 1. 6. 13.

6 *Necessitatem hic pro morte posuit.* Vet. Schol. quam clavis et cuneis armatam veteres finxerunt.

8 Bene subjecit *caput,* cum jam *Verticibus* posuerit, quibus *Necessitas* clavos suos adegerat: Bene etiam *laqueis expedies,* ac si mors nos ex insidiis invaderet; Metaphora a venatorum retibus desumta.

9 *Campestres; Quod in campis sine tectis vivant.* Vet. Schol. sive quod silvestrem regionem incolant. B. *Melius,* innocentius. Nam refertur ad sequentia. Z.

10 Hamaxobios describit. G.

11 *Rigidi Getæ; Propter frigora regionum.* Vet. Schol.

12 *Liberas,* quæ cedunt in usum communem. Z.

14 *Annua; Continuæ sedis incerti.* Vet. Schol.

15 *Defunctum, liberatum.* Vet. Schol.

16 *Vicarius* servi servus est. *Vicem laborandi inter se præstare barbaros ostendit.* Vet. Schol. B. *Vicarius* h. l. est qui pari conditione, eodem agro colendo, succedit ei, qui pridie laboravit. Z.

18 *Temperat; pocula parat.* Vet. Schol. B. Bona certa sententia: noverca innocens *temperat* pocula vel ordinaria vel medica *pri-*

Nec dotata regit virum
Conjux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri
Certo fœdere castitas,
Et peccare nefas, aut pretium emori.
O quisquis volet impias
Cædes et rabiem tollere civicam;
Si quæret PATER URBIUM
Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus postgenitis: quatenus (heu nefas!)
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa reciditur?

24 aut pr. mori *coll. Sax. it. Zar.* aut pr. emori *MSS. aliquot ap. Bentl.* aut pr. est mori *al.* 26 aut rabiem *Ven. Glar.* 27 quærit *codd. ap. Bentl.* 30 Carus *cod. Canteri.* Quatinus *Lamb.* 32 invidis *conj. Crus.*

vignis, nec abutitur ea occasione. Sed etiam illud promtum, *temperat* i. parcit. G. Posterior ratio placet. Z.

20 *Fidit adultero:* In Ablativo dicitur *adultero:* quasi diceret, ob *adulteri* formam fiduciam sibi sumit, neque erubescit. B.

23 Servatio sancta et constans matrimonii, quæ abhorret alieni viri consuetudinem. Z.

24 Corrupit intelligentiam hujus loci præpositio *e* in verbo *emori* accepta pro *est*. *Dos est magna—castitas*, et quod *peccare* contra legem matrimonii *nefas* putant, *aut* si omnino vel invitis acciderit peccare, ut Lucretiæ, *pretium* illius involuntarii coactique peccati existimant *emori* et ipsas et auctores. Quin peccati talis etiam intentati, nondum peracti *pretium* putant *emori*, ut in Icilia, in tribuno Mariano. G.

Mire *pretium* de mœcha posuit, quæ ab amatoribus *pretium* solebat exigere.

25 Frigidiusculum videtur nobis Bentleii *O! quis, quis* divisim, pro *O! quisquis*. In re gravi atque seria exclamari solet *O*.

26 *Civicam*, vetuste pro *civilem*. B. Intelliguntur bella civilia. Z.

27 Pulchre *urbium*, dissimulat enim se in animo habuisse Augustum Patriæ Patrem.

30 *Clarus postgenitis;* significare vult Augustum ob legem Juliam de adulteriis laborasse plurimorum invidia.

Quatinus cum Vet. Schol. Cruquii et Mancinello pro *quatenus* reponendum duxi. *Quatinus Conjunctio est tantum; quatenus autem Adverbium temporis et loci*. Vet. Schol. Bentleius tamen male edidit *quatenus*. B. Hujus peccati ipse quoque reum me fateor, cum plerisque nempe libris. Causa dicta in Thesauro. G. *Quatenus*, siquidem.

31 *Virtutem* maluit nominare quam Augustum. B. *Incolumem*, dum vivit vir bonus, evergeta.

32 Bene et Patheticως. *Sublatam ex oculis* posuit, subjecturus *quærimus*. B. h. e. desideramus.

Invidi; Vere enim per invidiam fit, ut boni viri cum amissi sint desiderentur. Vet. Schol. h. e. ex perverso et maligno ingenio.

33 *Quid tristes querimoniæ?* excusare videtur legis Juliæ atrocitatem. B. Sensus est: Querela de corruptis moribus nil prodest, nisi scelera severis legibus reprimantur: nec ipsæ leges vim habent, nisi mores corrigantur et disciplina publica et privata emendetur.

34 Usitato Charientismo adulterium *culpam* vocat.

Quid leges, sine moribus
  Vanæ, proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque solo nives
  Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?
  MAGNUM pauperies opprobrium jubet
Quidvis et facere et pati,
  Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
  Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
  Gemmas, et lapides, aurum et inutile,
Summi materiem mali,
  Mittamus, scelerum si bene pœnitet.
Eradenda cupidinis
  Pravi sunt elementa; et teneræ nimis
Mentes asperioribus
  Formandæ studiis. Nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
  Venarique timet; ludere doctior,

39 *Pro* solo, gelu *conj. Bentl. quem refellit Cun.* 49 materiam *edd. vett.*

35 *Sine moribus; Vanæ sunt leges si non observentur a moribus.* Vet. Schol.

36 *Si neque fervidis;* παρὰ προσδοκίαν ista subjecit, omnia mala divitiis imputaturus.

44 Nihil opus Bentleii *deserere* pro *deserit.* Horatius summe delectatur construendi varietate.

Arduæ; in animo habuit Pythagoricum Y, virtutis vitiique symbolum.

45 *In Capitolium;* h. e. Jove Capitolino cum reliquis hostium spoliis consecremus.

46 *Faventium,* plaudentium triumpho: *Favere* enim *plaudere* est.

47 *In mare* res exsecrabiles demandari solebant.

48 Leniter jam *inutile* pro *exitiabile* posuit, per Charientismum. B. *Lapides,* uniones, margaritas.

49 *Summum malum avaritiam dixit, ex qua vitia omnia procreantur.* Vet. Schol.

51 Bene *Eradenda* de *elementis,* quæ sunt Alpha, Beta, etc.

52 Per Dilogiam *teneræ* pro *effœminatæ* et *pueriles* posuit, ut ostendunt sequentia.

54 Bentleius suo ipsius fretus acumine de *Formandæ* fecit *Firmandæ,* apponitque ista verba notatu digna: "Aio affirmoque sic ab "Horatii manu fuisse scriptum." Nisi eruditam habuisset aurem, hæc non dixisset. B. Non diffiteor, mihi quoque magis placere *Firmandæ,* sed non ideo alterum abjudicarim Horatio. G.

55 *Hærere* dicitur qui casuro similis est.

Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea:
Dum perjura patris fides
Consortem socium fallat et hospitem,
Indignoque pecuniam
Hæredi properet. Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ; tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

60 hospites *Brod. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1486, *etc.*

ODE XXV.

AD BACCHUM.

Horatius super mero Bacchi spiritu percitus, suaviter Augusti laudes cantat.

Metrum ut in superiore.

Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum! quæ nemora aut quos agor in specus,
Velox mente nova! quibus
Antris egregii Cæsaris audiar

1 quæ nemora, *Brod. G. edd. primæ, Bentl.* quæ in nem. *al,* nemora, quos *Cun. conj. G.* et quos *ed. Ven. et Glar.*

57 *Trochus* circulus erat æneus cui crepitacula, vel tintinnabula quædam, appensa sunt, et a pueris agebatur.

60 *Consortem socium; Socium ejusdem sortis in damno et lucro.* Cruquius. *In Asse* Vet. Schol. Cruq.

Nequeo videre cur magis placuerit Bentleio *hospites* quam *hospitem.* Certe major pars Codicum non semper melior est; neque ipse ita sentit Bentleius, nisi adsit suus calculus. B. Mihi *hospites* tanto minus placet, quia non amat Horatius homœoteleuta, *fides—hospites.* G.

62 *Improbæ,* h. e. *improbe,* vel *importune et indesinenter.* B. *Properet,* cupide corradat. Z.

64 *Nescio quid modo pro aliquid. Nescio quid* dicimus de re quam non plene comprehendimus qualis sit. *Curtum* autem dicitur quod omnes suos numeros non videtur implere. B. *Abest,* scil. ex opinione avari. Z.

ODE XXV.

1 Admirabundus dixit *Quo me, Bacche, rapis!* Landinus. *Liberum Patrem invocat, eo quod ipse Musicus Deus sit.* Vet. Schol.

2 Per *nemora* et *specus* intelligi vult Nymphas et Satyros Bacchi chorum. Vid. Oden 1. Lib. 1.

3 Bene *velox mente,* de ebrio.

Nova; *Præsentia numinis nova.* Vet. Schol.

Quibus graviter pronuntiandum: est enim subjunctiva particula, et Epexegesis Figura. Vet. Schol. *Ab antris provenire solebant ab aliquo deo immissi furores.* Landinus.

4 *Egregii: quasi unicus inter mortales sit.* Landinus.

Æternum meditans decus
Stellis inserere et concilio Jovis!
Dicam insigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. Non secus in jugis
Exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio
Ripas et vacuum nemus
Mirari libet! O Naïadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos,

9 Ex somnis *Gott. Zar. Ven.* 1479. *Loch. Fabr.* Ex somniis *Med.* 1486 *et* 1502. Ets omnis *Ven. Pinc.* E somnis *Flor.* 1482 *et Ven.* 1486. *it. Cun. et Sanad.* Exsomnis *inde ab H. Steph.* Edonis *sola conj. Bentl.* 12 Lustratum *MSS. ap. Torrent. Vid. Heins. et Bur. ad Ovid. Met.* 9. 165. ac mihi *Bentl. ex* 3 *codd.* 13 Rupes *Ven. et Lamb.*

5 *Æternum decus* de novo quodam astro intelligendum. *Vos æterni ignes.* Virgil.

Meditans, sic Virgilius, *Musam meditaris avena.* Significare vult Augusti immortalitatem ex parte carminibus suis deberi.

6 Plurimi MSS. cum Vet. Schol. Cruquii *concilio* habuerunt pro *consilio*, quod et Torrentius et Cruquius probarunt. *Quasi annuat eum in signum cœleste conversum iri: Qua locus Erigonem inter Chelasque sequentes Panditur.* Landinus ex Marone G. 1. 33. Ex antiquo Apollonii Rhodii Scholiaste didicimus duodecim Signa Jovi fuisse a consiliis, quæ ideo Βουληφόρους Ægyptii appellaverunt, ut errantes stellas Ῥαβδοφόρους, seu lictores, quia horum mandata exsequebantur. B. Locus est ad 4. 262. p. 409. extr. G. [† *Consilio* accommodatius h. l. esse videtur, non propter Ægyptiam fabulam a Baxtero memoratam, sed quia *Jovis consilium.* Heyne ad Virgil. Georg. I. 25.]

8 *Indictum ore alio*; bene hoc, quia præmiserat *recens.* Et *insignis* et *recens* erat Carminis sui materia.

9 *Exsomnis* dixit quod nocturna erant Bacchi Sacra. Bentleius ex conjectura sua reposuit *Edonis* satis audacter. B. Nemo reprehenderet, credo, *Edonis*, si ex bono libro proferretur. Sed nihil est cur quæramus aliud, sive *ex somnis* vel *e somnis* legatur, h. e. e somno subito evigilans, et augustum spectaculum magis admirans, sive *exsomnis* vigilans, et nocte ab Luna illustri illa prospiciens. Et vigilias nocturnas et subitum e somno motum convenire Bacchis, certum est. G.

9 *Evias* pro Baccha ponitur. *Evius* autem et *Lenæus* Bacchi erant Autumnalia nomina: e quibus *Evius* ab Εὖς quod Græcis *bonum* atque *divitem* sonat, deducitur, quod auctor sit frugum, adeoque convenire videtur cum Plutone et Dite Patre: nam et *Bacchum apud Inferos regnasse ferunt* (ut verbis veteris Scholiastæ utar). *Lenæus* autem a Ληνὸς *torcularis lacus* declinatur, quod calcandis uvis utilis credatur.

12 *Devio; Repleti numinis per devia agi et remota consueverunt.* Vet. Schol. Exemplo dantur a Rutilio Bellerophon et veteres Monachi.

13 Omnes fere MSS. *Ripas* pro *Rupes* legebant, quod et Torrentius et Cruquius probabant. Quod et mihi etiam placuit ob sequentia; *vacuum* scilicet *nemus* et *mirari Ripas, fluminum scilicet ad voluptatem.* Mancinellus. Bentleio displicuit *Ripas*, et de ingenio suo reposuit *Rivos*, cum bene figuratum sit *ripas* pro *rivos*, nec desint exempla plurima. B. Sic 4. 2. 31. G.

14 *Naïadum*; i. e. *Musarum. Nymphæ noster amor Libethrides.* Mancinellus. B. Non dubium est, *Libethrides nymphas* esse Musas, Virg. Ecl. 7. 21. Sed hæ Naïdes vel *Naïades*, Bacchi comites, an Musæ? G. *Potens*, Bacche domine.

15 *Valentium; Numinis ejus instinctu.* Vet. Schol. h. e. Arte præstigiatoria, ut ostendimus superius Ode 19. Lib. 1.

Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
(O Lenæe!) sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

17 humile *etiam Fl. et Ven.* 1486. 18 est *omisit Ian. fide duorum librorum.*

ODE XXVI.

AD VENEREM.

Horatius pæne emeritus Cupidinis miles, ægra tamen militiam dimittit. (Amare se desiturum ait, Chloæ pœnam imprecatur, ut amet. G.)

Metrum ut in prima.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria;
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida

17 Quinque Torrentii MSS. habebant *humile* pro *humili*, quod et mihi videtur magis convenire, etsi claudicet Metrum, quod nil moror. Quis enim credat Poëtam posuisse *nil humili modo;* cum superius Ode 3. hujus libri dixerit, *Magna modis tenuare parvis*, de Lyrico suo carmine? B. Non tam ratio Baxteri me movet, ut *humile* præferam, quam illud, quod videtur gradatio esse in *parvum, humile, nil mortale.* G. Cum nec Baxteri nec Gesneri ratio placeret; restitui optimorum et plurimorum *humili*, ob metrum, ob modum, ob sensum: nam vult loqui modo sublimi. Z.

18 *Dulce periculum*, Οξύμωρον Figura. Habet etiam Emphasin: significat enim se *amabili insania* abreptum nescire quo deus ducat, libenter tamen sequi.

19 Si intercludemus *o Lenæe*, ut modo exclamatio sit, ut *Io Bacche, Evoë*, et similes, non allocutio proprie dicta: nihil opus erit conjectura Bentleii, *Te, Lenæe, sequi ducem.* Venustior forte hic versiculus: Sed alter, quem libri omnes habent, magis Bacchicus. Cui generi illud etiam accenseo, quod ambigue posuit *cingentem v. t. p.* quod æque ad poëtam, quam ad Bacchum referri potest, vitiosa alioqui ratione, sed tali carmine non indigna. Cæterum recte Baxterus ad poëtam refert. G.

20 *Cingentem tempora*; h. e. cantantem et saltantem: nam coronati et cantabant et saltabant veteres, ut in sacris debuere.

ODE XXVI.

1 Ad Emphasin dixit *nuper idoneus;* nam significare vult se jam ob ætatem minus valere: et mire *nuper*, ac si paucis diebus consenuerit.

2 *Non sine gloria; Non sine opinione boni amatoris.* Vet. Schol. B. *Arma*, ipsam lyram intelligit Acro. Z.

4 Notum est veteres, cum artem aliquam dimitterent, instrumenta ejus artis deo, in cujus tutela fuerant, suspendere consuevisse: atque ἐν ἤθει posuit *hic paries*, ac si certus jam foret, et immobilis in proposito.

5 In superiori Templorum parte, parieteque australi anathemata pendebant. Siquidem ipsum numen meridiem spectabat. B. Deorum sedes septentrio. Varro apud Festum V. *Sinistræ aves.* G.

Funalia et vectes et arcus
Oppositis foribus minaces.
O quæ beatam, Diva, tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloën semel arrogantem.

7 vectis, securesque *sola conj. Bentl.* et harpas *conj. Cun.* 10 Memphin *vulg. sed Bentl. ex edd. duabus et codd. quibusdam formam Græcam, quam amat Horatius, recepit.* Sythonia *edd. vett.*

7 *Funalia, faces quibus amicarum januæ urebantur aliquando.* Mancinellus. B. Non ad januas comburendas, sed ad lucendum. *Vectes* adhibebantur ad fores effringendas. Sed quorsum *arcus*, cum aliis me ignorare fateor. Z. Quorsum *arcus?* Sagittarii non erant Romani: et quis sagittis peteret puellam? *Foribus minaces* esse possunt illæ machinæ poliorceticæ, quas recentior certe ætas *arcubalistas* nominavit. Hoc malim, quam mutare verba omnium librorum. Interim *harpæ* paullo modestiores *securibus*. G.

10 Lucus erat Memphi, Veneris Hospitæ, sive Græcæ, quam nonnulli Helenam fuisse credebant. De qua Herodotus 2. 112.

Carentem Sithonia nive; non solum Tanaquillus Faber, Acrisia proles, hunc locum reprehendit, sed etiam vir magnus Lævinus Torrentius. Verum si advertissent *Scythici*, vel *Thracii*, nomen Proverbiali quadam figura frigoribus frequenter apud Poëtas hærere, non invidissent Lyrico Poëtæ perpetui Epitheti usum.

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas. B.

Forte ea causa fuit poëtæ hujus imaginis, quia frigus excuti, injici ignem Chloæ petit. G.

11 *Sublimi* Dilogia usus est, quod et dea sublimi curru veheretur, et *sublevato ictu vehementer feriret*, ut ait Vet. Schol. Pulcherrimus hic Iconismus est.

12 *Tange semel*, lepidissime ac si diceret, unica hac vice summitate tui flagelli vibicem incute. Ostendit sibi labasse propositum. *Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.* B. Vid. argum. *Semel*, ut non sæpius opus sit. G.

ODE XXVII.

AD GALATEAM.

Sub Galateæ marinæ deæ nomine, nobilem quandam amatam a navigando in Græciam deterret: Etsi enim nihil ambigat, quin dii sibi tam piæ puellæ vice auguratum ituro prospera auspicia daturi sint; consultius tamen ducit sibi a procelloso mari, præsertim vero hiberno tempore, cavere, quam auguriis ejusmodi fidere. Deinde adjecto pulcherrimo de Europes raptu Episodio, ostendere conatur parum convenire formosis maria trajicere. (Harduino si credimus, auctor Gallicam nobilitatem dehortatur a navigatione et expeditione quam 1234 Joannes Briennensis comes suscepit in terram sanctam. G.) *Galateam a navigatione avocare videtur Poëta, non tam omnibus infaustis, quam Europæ exemplo.* Nam omina mala, *inquit*, eveniant improbis hominibus, et priusquam cornix tempestatem gravem portendat, ego exorabo Deos ut faustum omen mittant. Quare per me eris felix ubique, nec ulla avis mala iter tuum impediet. Etsi autem indicia quædam tempestatem gravem portendunt; Dii tamen periculum omne vertant in hostium uxores. Sed ut tu te navi, ita olim tauro se credidit Europa; cujus consilii ipsam vehementer pœnituit.—*Summa igitur carminis venustas maxime cernitur in honorificentissima Galateæ comparatione cum Europa regis filia, pia, casta, quæ ob formam et virtutem uxor Jovis facta et nomen immortale est nacta. Verum si quis locum* 66—71. *malit ad vim argumenti referre quam ad exornationem narrationis et laudes Europæ; is, mea sententia, rectius consilium carminis totius ponit in eo, ut Poëta Galateam timidiorem et dubitantem ad audacter navigandum hortetur. Rem viris doctis judicandam relinquo.* Z.)

Metrum Sapphicum.

IMPIOS parræ recinentis omen
Ducat, et prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtaque vulpes;
Rumpat et serpens iter institutum,

ODE XXVII.

1 Ad Emphasin *Impios* statim ab initio posuit; ostendit enim Galateam ob pietatem deos habere sibi propitios.

Etsi nemo Interpretum hactenus explicaverit quænam sit *Parra* avis, ego tamen pro *Pico viridi* (Gallis *Piverd*, et Germanis *Specht*) accipiendum duco: erat autem hic ex Meropum, sive Melissophagorum genere; quin et ipse Servius Meropem viridem fuisse tradit. Quod etiam vetus Kyranidarum Interpres confirmat. *Merops* (inquit ille) i. e. *Parra, avis omnino viridis.* Hæc avis etiam hodie vulgo nostro pluviarum præsaga creditur. Sæpius etiam eumdem cantum repetit, quod voce *recinentis* plane significare videtur. Mecum etiam sensit Albertus Magnus. In Kyranidis etiam pro *Gangrænam Gargrænam* legendum censeo, quod Teutonice *omnino viridem* sonat.

3 *Ravus color dicitur niger mixtus cum fulvo.* Vet. Schol. *Festo inter flavum et cæsium*, ut adnotavit Lambinus; quod idem fere sonat.

Crediderim multos lupos fuisse in agro Lanuvino. Non longe erat hic locus a Via Appia, qua Brundusium ibant.

4 *Fœta* idem est quod supra *prægnans.* [† imo *enixa, partu liberata.* v. Bentl.] *Canes, lupi, et serpentes* etiam Onirocriticis hostes sunt, adeoque graviores si gravidæ fuerint, ob hostium scilicet pullulantem numerum.

5 *Rumpat, interpellet.* Vet. Schol. De *Rumpat* Bentleius auctoritate unius Codicis fecit *Rumpit*, quod quis probet? B. Omnino concessivo modo hic posuit *Rumpat*, h. e. vel

Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos: ego quid timebo
Providus auspex?
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicunque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas:
Teque nec lævus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion: ego quid sit ater

7 quid tim. *etiam G. coll. Sax. Brod. Zar. Med.* 1477. *et* 1502. *Ven.* 1479. *Loch.* cur *Fl. et Ven.* 1486. cui *MS. ap. Cruq. Fabr. H. Steph. Torr. Rutg. Heins. Bur. Bentl. it. Ven. Lamb. et Iani.* 8 *Post* auspex *quidam comma ponunt.* 13 *ex vitiosa lectione cod. Steph.* navis *corrigit, Rutgersius* nabis. 15 vetat *Brod. MS. Lambi. et Bentl. it. Cun.* vetet. *al.*

impediat actu, quod jam molestum est; vel rumpere conetur, dissuadeat, cum infortunio non parentis augurio. G.

Institutum; cœptum: nam idem *institutio* quod nos vulgo *Introductionem* dicimus.

6 *Similis sagittæ,* h. e. uno impetu; Proverbialis dictio etiam hodie. Mire nugantur Interpretes, dum nodum in scirpo quærunt.

7 *Manni equi dicuntur pusillis quos vulgo burdos vocant.* Vet. Schol. Burdus ex equo et asina est, uti mulus ex asino et equa. Burdis et mulis meritorias rhedas trahebant Roma Brundusium.

Cum Cruquii MSS. reposui *quid timebo* pro *cui:* sic etiam in duobus libris Lambinus legerat. Non potuit certe ignorare *cui* timeret. Ostendit autem se nihil timere, cum esset *providus auspex,* adeoque bona auguria conceptis precibus elicere valeret, quod periti et *providi auspicis* erat. Minus placet Bentleii *cui:* voluit significare se nihil timere.

9 *Repetat paludes;* huc spectat et Virgilianum illud de cornice (Ge. 1. 389.). *Et sola in sicca secum spatiatur arena:* nam ad litora maris et margines stagnorum tali tempore solæ deambulare solent. B. [† Horatii verba non ad hoc præsagium (Ge. 1. 389.) referenda, sed ad illud vs. 381. *e pastu decedens agmine magno corvorum increpuit densis exercitus alis.* Heyne.]

Irridet illam superstitiosam disciplinam: dicit, se occupaturum malum pluviæ auspicium, quod faciat cornix solitaria, et prius nunciaturum lætum corvi clarum canentis augurium; ut adeo a se bene ominatum iter puella habitura sit. G.

11 *Oscines dicuntur aves quæ voce augurium faciunt, præpetes quæ volatu.* Vet. Schol.

Corvum modo cornicem dicit.

12 *Ab ortu solis prospera corvi omina sunt, adversa ab occasu.* Vet. Schol. *Ego vero ab ortu solis id verum esse expertus sum pluries.* Mancinellus.

13 *Sis felix; precationis formula hæc erat.* Cruquius. B. Indicat, addicere aves, promittit læta, quantum ad auspicium: sed mox aliud magis timendum objicit. Illud lepidum, quod tanquam partem augurii sui illud quoque ponit, *memor nostri vivas,* quasi hac lege promittatur iter auspicatum. G.

Ubicunque mavis; i. e. *Etsi sine me esse mavis.* Vet. Schol.

15 *Lævus; modo infelix.* Torrent.

Vetat præfero, jungendum cum *licet:* cum *sis* et *vivas* copularunt, quibus *vetet* placuit. G.

Picus Martius et *parra* oscines erant et præpetes. Crediderim tamen parram jam dici picum, ut supra cornicem corvum.

16 *Vaga,* sola secum spatians.

17 Bene *trepidet* et *tumultu:* nam *tumultus festinatio motus est non sine terrore.* Vet. Schol.

18 *Pronus Orion;* in *occasum vergens.*

Adriæ, novi, sinus, et quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Austri, et
Æquoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.
Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Beluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, et
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri nihil astra præter
Vidit et undas:
Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater, o relictum
Filiæ nomen, pietasque, dixit,
Victa furore!

22 *pro* Austri, hædi *Muret. et Lambi. nempe Muretus sic conjecit ob locum III.* 1. 28 23. *Sic omnes ante Bentl.* trementis Verbera ripæ *MS. ap. Bentl.* trementes Verbera ripas *Baxt.*

Vet. Schol. *Sub Decembrem scilicet mensem, tum occidit Orion.* Cruquius. *Quia amicam non valet precibus retinere, minis tempestatis conatur.* Vet. Schol. B. Harduinus, *Pronus Orion,* inquit, dixit ingeniose et recte pro labante et inclinato et proximo occasui imperio Orientis. Tanti est sapere. G.

19 *Novi;* acerba recordatione terret.

Albus jam pro *etsi albus:* proprie autem *albus* et *ater* de cœli facie. Iapyx etiam sereno cœlo extimescendus. G.

20 *Peccet, peccare soleat.* Stephanus. Iapyx Calaber, vel Appulus ventus ab Iapygibus incolis Græci generis.

21 *Hostium uxores; Latinis scriptoribus a Græcis invaluit usus istius figuræ ut siquid timendum sit, in hostium caput imprecentur.* Erasmus. Sic et Ovidius: *Hostibus eveniant convivia talia nostris.*

22 *Omnes MSS. habent Austri, non hædi.* Torrentius et Cruquius.

24 Cur mallet Bentleius *Verbere,* sicuti et mox v. 26. *at* pro *et?* Auri suæ plerumque nimis hic fidit et indulget. B. *Ripæ verbera* fluctuum *trementes* est procellæ periphrasis: *verbera* Græcus casus poëtæ nostro familiaris. Interea nihil ausim in bona sententia contra consensum librorum. G.

Ripas modo pro *litora* posuit per Catachresin.

25 Verecunde jam *niveum latus* pro ventre, vel femoribus posuit. *Latus* etiam de anteriore parte dixit Ovidius; *Et lateri conseruisse latus,* significans coitum. Neque abest lasciva Dilogia hoc loco.

27 *Medias fraudes; In medio dolo cognitas.* Vet. Schol. h. e. Sero deprehensas.

28 *Audax antea.* Stephanus.

30 *Debitæ;* ex voto scilicet.

31 Ad Emphasin solitudinis *sublustrem noctem* nominavit, et bene subjecturus *astra.*

33 Expressit Græcum ‘Εκατόμπολιν.

34 *Relictum filiæ,* bene pro neglectum, quia patrem reliquerat.

35 *Quid pietas nisi voluntas grata in parentes?* Cicero, citante Mancinello.

36 *Victa furore* dicitur quod furorem continere non valeat ulterius. B. Queritur pietatem suam *furore* ac temeritate *victam.* G.

Unde? quo veni? levis una mors est
Virginum culpæ. Vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ! lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.
Impudens liqui patrios penates;
Impudens Orcum moror. O deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones!
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigres.

39 vitio *contra omnes libros Bentl.* 48 monstri *MSS. plures ap. Bentl. Brod*, *coll. Sax. Ven.* 1479. *Med.* 1486 *et* 1502. *Talb. Cun.* tauri *reliquorum glossa videtur.*

38 *Virginum* nomine et se intelligit, quæ tauro insidioso fidem habuerit, et suas comites, quæ se non retraxerint, eripuerint: et unam mortem nimis levem culpæ pœnam prædicat. G.

Solito Charientismo *culpæ* posuit pro *vitio*.

39 *Commissum* gravius culpa est, significat enim consilii negligentiam et parum cavisse.

Facile assentior hoc in loco magno Bentleio magis hic convenire *vitio* quam *vitiis*. B. Quidni *vitiis* dixerit poëta? Poterat Europe exprobrare sibi levitatem animi, impietatem, temeritatem, etc. G.

40 *Imaginem vanam* umbram dicit, ut etiam superius: nam *falsa mittunt insomnia manes*. Virgil.

41 *Porta Eburna juxta Homerum vanorum somniorum est, uti Cornea verorum. Vult enim semper latere verum, et cum aliquando ex parte patet, interjecto a nobis velamine videri.* Porphyrius, citante Mancinello. B. Vid. viri docti ad finem Odyss. τ', et sexti Æneidos. G.

45 *Infamem* iracunde protulit pro *turpem*.

48 Rectissime Bentleius, ductus plurium Codicum auctoritate, rescripsit *Cornua monstri*, pro *cornua tauri*. Et recte *monstri*, quod se in humanam formam mutaverit cum virginem vitiabat.

49 *Impudens, turpiter, Nomen pro Adverbio.* Vet. Schol.

50 *In Euripidis Alcesti, Orcus Alcestidis crinem abscindit gladio, ut Proserpina Didus apud Virgilium.* Mancinellus.

52 *Nuda; sine auxilio.* Vet. Schol. Cruq.

53 *Turpis macies: Ante deteriorationem formæ optat perire.* Vet. Schol.

54 *Succus, viriditas.* Vet. Schol.

55 Miseratione sui se *teneram prædam* dicit; mox tigribus devorandam, uti sperat.

Speciosa pro *adhuc speciosa* dicit.

Vilis Europe, pater urguet absens,
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta e-
lidere collum.
Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant; age, te procellæ
Crede veloci; nisi herile mavis
Carpere pensum.
Regius sanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu.
Mox, ubi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum calidæque rixæ,
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis esse nescis:
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

59 secuta e-lidere *Heins.* [† *ad Ovid. Fast.* 4. 371] *post Muret. et MSS. apud Lambi. it. Bent.*. *Cun.* 17 Jam tibi injussus *conj. Bentl.*

57 Male accepit hunc locum Erasmus cum *Europæ* legerit in Dativo. *Dubium non est quin me pater vilem æstimet et appellet.* Vet. Schol. B. Et tamen mihi videtur sententia, conveniens huic loco, *Pater vilis* et contemtus *Europæ*, vel tibi *o Europe*, nunc *absens* illam *urguet* et terret, dum minax illius vultus obversatur oculis. Sic etiam Lambi. Cruq. etc. G.

Urgemus et manibus et verbis cum properare cogimus.

59 *Zona;* quam scilicet Jupiter solverat: Ad Emphasin.

60 *Lædere* modo pro *Elidere* per Aphæresin. De *Lædere* Bentleius de suo ingenio fecit *Elidere:* sed nihil hoc opus sententia mea. B. Etiam hic puto dignius esse Horatio *elidere collum*, quam simplex *lædere*, cujus multo dilutior significatio est: nec deest auctoritas, ut ostendi. G. Etiam sic est in ed. Ven. ergo recepi. Z.

65 Bene *dominæ tradi* subjecturus *pellex: timenti* scilicet *meæ pulchritudini.* Vet. Schol.

67 *Perfidum, dolosum.* Vet. Schol.

Remisso arcu; Tanquam qui Europæ jam debellasset pudorem. Vet. Schol.

69 *Ubi lusit satis; Ridebat enim quod eam imago tauri deceperit.* Vet. Schol.

Homericum est, Λῆγε χόλοιο.

70 *Calidæ rixæ; Ex commotione animi venientes.* Vet. Schol.

71 *Cum tibi invisus;* Ironia respiciens ad v. 45. sqq.

Bentleius in notis ex conjectura de *invisus* fecit *injussus*, quod probare nequeo. B. Ipsum *invisus* habet leporem, qui tibi modo ita *invisus* est, mox vero placatæ carus erit denuo. G.

73 Solando posuit *uxor* pro *amica.*

Esse nescis; salse ut rudem et subrusticam tangit. *Nescis te gerere conjugem Jovis;* ut scite Vet. Schol. B. Potest etiam Græcismo solenni significare, *nescis te uxorem esse?* et sic videtur accepisse Ro. Stephanus, Bentleius, alii. G.

ODE XXVIII.

AD LYDEN.

Amicam suam fidicinam ad potandum secum et cantandum Neptunalibus provocat.

Metrum primo versu Glyconicum, altero Choriambicum Asclepiadeum.

Festo quid potius die
  Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Cæcubum,
  Munitæque adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
  Sentis; ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
  Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
  Neptunum, et virides Nereïdum comas:
Tu curva recines lyra
  Latonam, et celeris spicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Gnidon

2 facias *corrigit Bentl. quia in Lydæ domo hæc comissatio sit habita. Sed et ita* faciam *suum obtinet locum:* hodie nil melius facere possum quam bibere. Ergo, etc. Z. 7 diripere *ed. Ven. Glar.* 13 Cnidon *Ven. Lamb. Bentl.*

ODE XXVIII.

2 Etsi Bentleius de suo ingenio, satis probabili cum ratione, de *faciam* fecerit *facias*, ego tamen *faciam* servandum duco. Certe qui facit per alium facit etiam per se. B. Quin Lyde fidicina est ad rem sacram advocata ab Horatio. Vid. ad 3. 11. 6. G.

3 *Strenua*, h. e. *cita*. Vet. Schol. B. Celeriter, non cunctanter. Alii distinguunt post strenua. Z.

4 Bene *Munitæ* dicturus *adhibe vim*. *Græci aiunt vim adhiberi sapientiæ per vinum.* Vet. Schol. Unde constat Proverbio fuisse apud Græcos: *Dulce est desipere in loco.* B. Expugna vino gravitatem tuam, et da te ludo et hilaritati. Z.

6 *Sentis*, i. e. *cernis*. Vet. Schol.

7 Vocibus *deripere* et *cessantem* ostendit se impatientem morarum.

8 *Bibuli consulis; Consul hic erat quinto Horatii anno.* Cruquius.

Vina recondebantur et in amphoris et in cadis.

9 *Invicem*, h. e. ego Neptunum, tu Nereidas: nam mares fere deos colebant, et fœminæ deas. B. Vid. Car. 1. 21.

10 *Virides, Herbis similes aquæ fucatione.* Vet. Schol.

11 Bene *recines:* nam ut ille incepit a deo sic et illa sua vice reposuit deas; cui et ipse vice item sua succinebat.

13 *Summo carmine*, h. e. *Supremo*. Vet. Schol. Cruq. B. Extrema carminis parte cantabimus Venerem. Z.

Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Junctis visit oloribus:
Dicetur merita Nox quoque nænia.

ODE XXIX.

AD MÆCENATEM.

Suadet Mæcenati suo, ut æstuoso jam tempore, relicta urbe publicisque negotiis, rure apud se aliquantulum sibi indulgeat. Deinde philosophico et splendidissimo excessu ostendit, supervacuam esse curam futuri et amorem divitiarum.

Metrum ut in prima.

TYRRHENA regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me est. eripe te moræ
Ne semper udum Tibur et Æsulæ
Declive contempleris arvum et
Telegoni juga parricidæ.

2 versum *Brod.*

Torrentii meliores libri *Gnidon* pro *Cnidon* ubique legerunt, ut et Vet. Schol.

14 *Fulgentes*, ut supra *nitentes longe apparentes.* Vet. Schol.

Credibile est Venerem in plerisque *Cycladibus* fuisse cultam.

Modo Bentleius metuit 'Ομοιοτέλευτον; ideoque de Græca Declinatione *Paphon* rescribit *Paphum:* Quis novit utrum Horatianum erat?

15 *Olores*, columbæ et passeres erant in tutela Veneris, currumque ejus trahebant.

16 *Nox* etiam antiquis et thure et fidibus colebatur. Lepide autem ad finem noctem adjecit, cum noctem Lydes exspectaret, quod etiam significat apposita voce *merita.* Et bene *Nænia*, quæ puerilis cantio est, et ad somnum præcipue accersendum a nutricibus usurpata. B. Ita Poculum suum *Nocti* destinat supra 3. 19. 11. G. Ipsa Nox cantabitur carmine conveniente. Z.

ODE XXIX.

2 *Non ante verso;* h. e. pleno et recenti. Inclinata testa defundebant vinum, non autem siphonibus mittebant, uti hodie.

Lene, h. e. vetustate lenitum.

4 *Balanus glans unguentaria est:* Vet. Schol. Cruq. Græcis Μυροβάλανον, unde unguentum balaninum confectum est.

5 Bene *jamdudum*, dicturus *Eripe te moræ* et *semper.*

6 Torrentii libri legerunt *Nec* pro *Ne*, quod et nos probavimus, etsi Bentleius minus probet. B. Ob sensum et fidem omnium librorum restitui *Ne.* Z.

7 *Contempleris*, ex ingenti Mæcenatiana turri, unde et infamis Nero urbis incendium prospectabat, hanc dehinc *molem* dicit.

8 Periphrasis Tusculi a Telegono conditi. B. Telegonus Ulyssis ex Circa filius patrem ignotum, ad quem visendum Ithacam petierat, interfecit: quo facto in Italiam redux condidit Tusculum. G.

Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum et opes strepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis et ostro,
Solicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedæ pater
Ostendit ignem; jam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Jam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quærit, et horridi
Dumeta Silvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas; et urbi solicitus times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.

17 Andromedes *Ven. et Glar.* 28 dissors *conj. Bentl.*

10 Indicat *turrim Mæcenatianam*, sive illa peculiare ædificium fuerit in hortis Mæcenatis, sive tota domus excelsa ita dicta. Vid. Melbom. Mæc. 28. 21. et viri docti ad Sueton. Nero. 38. G.

11 Ironia est in voce *beatæ*. B. Est opulentæ. Z.

12 Ex turba *fumus* est: sic et Juvenal.

Nonne vides quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivæ; sequitur sua quemque culina. *B.*

Intelligo *fumum* proprie ex fumariis ascendentem. Z.

15 *Consuetudo apud antiquos fuit ut aulæa sub cameras tenderent, ut siquid pulveris caderet, ab ipsis exciperetur.* Vet. Schol. in Sat. 7. Lib. II.

Ex *ostro* lectulorum integumenta fiebant.

17 *Columella scribit septimo Idus Julias Cepheum vespere oriri; Idibus autem Juliis Procyon exoritur: Mane decimo tertio Kal. Augusti, Sol in Leonem transitum facit.* Mancinellus.

Bene *occultum ignem;* siquidem occultæ sunt siderum vires, sensibusque nostris incognitæ. B.

Credo nihil dici aliud, quam Cephei sidus, *occultum* antea, ortum. Col. 11. 2. 51. *Sept. Idus Jul. Cepheus vespere exoritur.* Et mox, *Idibus Juliis Procyon exoritur mane.* Et XIII *Cal. Aug. Sol in* Leonem *transitum facit.* G.

Lambini Codices cum Vet. Schol. legerunt *Andromedæ* non *Andromedes.*

22 Bene *horridi* de Silvano piloso numine. B. Cum respectu ad dumeta et vepres. G.

24 Sentio *ripam* jam dici pro maris litore.

25 *Ostendit Mæcenatem præfectum urbi eo tempore fuisse.* Vet. Schol. B. Vid. 3. 8. 17.

28 *Bactra; Straboni Zariaspa.* Landinus.

Discors; Incolæ illius regionis feroces sunt. Vet. Schol. B. Sive *discors* inter se, et meretur ea res attentionem amici Cæsaris; sive *discors* et non satis pacatus Romanis. G.

PRUDENS futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, et pecus, et domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinæque silvæ,
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. ILLE potens sui
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est efficiet; neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.

35 dilabentis *Ven. Glar.* 42 *pro* licet, decet *Med.* 1477. [† deget *Canter. ex antiquis codd. notante Bersmanno.*]

29 *Prudens:* consulto celat arcana sua deus, quo præsentibus bene utamur.

33 *Componere æquus;* h. e. placida mente in ordinem disponere. B. Aperte refert illud *τὸ παρὸν εὖ θέσθαι* vel *εὖ ποιεῖν*, quod jam Platonis tempore antiquum ferebatur. Pulchre: nam præsens gravidum futuro. G.

Cetera fluminis ritu; per Allegoriam describit vices vitæ humanæ. Vet. Schol.

35 Lambini et Cruquii Codices *delabentis* pro *dilabentis* reponunt, quod et aptius mihi videtur.

40 *Diluvies nove tempestatem dixit, cum omnes auctores diluvium posuissent.* Vet. Schol.

41 *Ille potens sui*, i. e. *Ille felix est, qui modum vitæ suæ habet.* Vet. Schol. B. Respexit Sen. Epist. 12. *Ille beatissimus est, et securus sui possessor* (hic, *potens sui*) *qui crastinum sine sollicitudine exspectat. Quisquis dixit,* Vixi, quotidie ad lucrum surgit. Vide totum locum, et de Benef. 5. 17. G.

47 *Diffinget, convellet.* Vet. Schol. h. e. denuo finget. B. V. Sat. 2. 1. 79.

48 *Vexit*, h. e. secum egit.

49 *Sævo negotio;* ac si sævitia esset Fortunæ negotium, absque qua non esset læta.

50 *Veteribus usitatum Elocutionis genus ludum ludere, sicut vitam vivere.* Vet. Schol.

Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere et votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari:
Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

62 Tum *Loch. et Bentl. ex MSS.* Dum. *San.* 62 ferat *MS. Bentl. it. Gott.*

53 *Quatit pennas;* Iconismus aufugientis Fortunæ.

54 *Resigno;* h. e. *reddo.* Vet. Schol. Dempto signo chirographum dissolvimus.

55 *Me involvo; diserte,* i. e. *Me mea virtute munio.* Vet. Schol. Tanquam toga scilicet vel pallio.

56 *Sine dote;* in animo erat Proverbium; *Satis dotata mulier quæ proba est.* Cruquius. B.

Nempe Pauperiem facit personam honestam, multorum bonorum paratricem, sororem bonæ mentis, virtutis magistram etc. ceterum indotatam. G.

57 *Non est meum; Nec vitæ nec propositi mei est.* Vet. Schol. B.

Hoc dicit, non est meum demittere me in eum locum, ubi votis opus sit. G.

59 *Et votis pacisci;* hunc locum imitatus est Persius: *Non tu prece poscis emaci.*

61 *Avaro divitias mari* ex Proverbio est, ob maris ex naufragiis divitias.

62 *Ironice hæc adjecit.* Vet. Schol. Significare vult se nunquam operam daturum mercaturæ. B. Si omnino me deprehendat procella, facilius longe cum scapha biremi evasero, quam oneraria nave gravata mercibus. G.

64 Non video Bentleii *Aura ferat* melius esse vulgata lectione *Aura feret.*

Geminusque Pollux; utriusque et Castores et Polluces Poëtis dicuntur: siquidem Veteribus et fratres et sorores cognomines esse consueverunt. Et Progne erat Philomela, et Philomela Progne. B. Conf. Car. 1. 8. 2. et 1. 12. 27. G.

ODE XXX.

Horatius justus operis sui æstimator, audet vaticinari perenniora fore sibi libertini filio monumenta Carminum vel æneis nobilissimorum virorum statuis et Ægyptiorum regum Pyramidibus. (Videtur Horatius hac ode finire omnino voluisse libros carminum. Hinc vetus scriptor vitæ ait coactum ab Augusto tribus carminum libris ex longo intervallo quartum addere. Hoc carmine coronidem impositam secularibus carminibus, credat qui potest. G.)

Metrum Choriambicum Asclepiadeum.

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius:
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agrestium

1 monimentum *edd. vett.*

ODE XXX.

1 *Exigere* verbum Circi. Exacto enim spatio finis erat decursionis. B. Ergo est *perficere*.

Hunc locum imitatus est Ovidius in Epilogo Metamorphoseων.

2 *Situ* jam pro structura posuit. Πίρωμι Ægyptiorum lingua vir est: quo nomine crediderim eos heroas suos, sive antiquos reges appellasse.

3 *Impotens valde potens.* Vet. Schol. h. e. pertinaciter fortis: valet enim *in* in *impotens* idem quod *in* in *impetus*.

5 *Fuga, lapsus.* Vet. Schol. Cruq. h. e. insensibilis volatus.

7 *Libitina, lectulus in quo mortui efferebantur.* Vet. Schol. *Est autem Libitina locus in urbe quo constituuntur qui efferenda corpora conducunt, et præbent funeribus necessaria.* Vet. Schol. in Sat. 6. Lib. II. Deæ Libitinæ sive Proserpinæ fanum erat. An *Libitina* quia facit quod libet? Est enim imperiosa.

8 *Recens* modo pro *virens*.

9 *Cum tacita; Consuevere sacrificaturæ Capitolium tacentes ascendere.* Vet. Schol. Ad vitanda mala omina scilicet. B. Virgines, præsente Pontifice, in actione religiosa, nihil magis decet, quam silentium. Ingeniose Marcilius advocat sacra Angeronæ, silentii Deæ, et Vestalis quæ referret Musam Tacitam Numæ, de qua Plut. in Numa p. 65. B. Sed nihil solidi subest. G.

10 *Aufidus;* præcipue patriam suam nominat, quod non fecit Ovidius.

11 *Daunus,* quatenus jam fluvius est, *pauper aquæ;* olim rex Apuliæ. Qui *Regnator* cum Rutgersio, Heinsioque et Burmanno retinent, intelligunt *Et qua obstrepit* fluvius modo, olim rex Daunus. G.

Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quæsitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

12 Regnavit *etiam Lambi. Torr. Bentl. ex MSS. Editi ante Lambi. it. coll. Sax. Br. et Gott.* Regnator.

12 *Regnavit Populorum; Annotanda Elocutio quæ per Genitivum figurata est.* Vet. Schol. Sic legit et Servius et tres MSS. Cruquii, cum alii habeant *Regnator*, qui non intellexerunt Hellenismum.

Equidem fidem Bentleio non puto habendam verba ista *ex humili potens* spectare ad regem Daunum magis quam ad ipsum Flaccum. Quin satis salvo suo pudore Horatius possit magnifice de se loqui ob gratiam Augusti, tanti Principis?

Potens modo pro *nobilis*. B.

Potens lyræ, carminis: potens muneribus Musarum, gratia Cæsaris etc. Quæ quidni de se prædicet, qui cetera hujus carminis? *Vates potentes* vocat ipse Car. 4. 8. 26. G.

13 *Æolide dialecto Alcæus usus est.* Vet. Schol. B. Alcæum vero et Sappho, itidem Æoliam, præsertim expressit noster. G.

14 Bene *deduxisse carmen:* est enim *carmen* a carpendo; carminantque lanas lanificæ cum non *sinunt eas esse rudes*, verum carminibus suis purgant et extendunt. Sic et Ovidius, *Ad mea perpetuum deducite tempora carmen. Deduxisse* autem Metaphora est a longis nentium filis, *Tenui deducta poëmata filo:* Noster in Epistolis.

16 Illud *volens* habet venustatem: est enim ex formula publica, *volens propitius* etc. G.

Q HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER QUARTUS.

ODE I.

AD VENEREM.

Maximo interjecto intervallo Horatius, Augusti hortatu adductus, quartum hunc libellum in honorem privignorum ejus edit: (Sic auctor vitæ Horatii) quare suavissima Allegoria usus, se apud eum excusat ob alieniorem ætatem rei ludicræ jam minus idoneum; quin et hanc provinciam Paulo Maximo ornatissimo juveni tradendam censet. Ad ultimum tamen fatetur languidulam amoris flammam sibi adhuc identidem revirescere. (Mihi sic videbatur: cum semel placuisset novum librum edere, in eum conjectum esse quidquid ad manus erat. Dilogia hic quidem non placet. G.)

Metrum primo versu Glyconicum, altero Choriambicum Asclepiadeum.

INTERMISSA, Venus, diu,
Rursus bella moves? Parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cinaræ. Desine, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus

4 Cynaræ *edd. vett.*

ODE I.

1 *Intermissa*, h. e. Cum fuerint intermissa. B. Scilicet ad *bella* referendum. G.

2 *Moves* ad Emphasin posuit, significat enim præter spem evenisse sibi, ut iterum luderet.

3 *Bonæ;* suaviter recordatur defunctæ; cui (in Epistola ad Villicum) se *immanem placuisse* scribit.

4 Proverbiali formula *sub regno*, de mortua Amata. *Dignitatem formæ ejus ostendit dum reginam significat.* Vet. Schol.

5 Pulcherrimis Antithetis *sæva* et *dulcium* ostendit quam male sibi secum conveniat; quod etiam significatur supra voce *bella*.

6 Bene *flectere* subjecturus *durum*. Equus dicitur durus qui ægre flectitur fræno. Significat se ætate *durum*. Perseverat etiam in Antithetis dicendo *durum* et *mollibus;* non recusat enim flecti si possit. B. *Mollis* ad rem equestrem sic pertinet: V. Burm. ad Ovid. A. A. 1. 9. *Mollis* est mobilis. G.

Jam durum imperiis. Abi
  Quo blandæ juvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
  Pauli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
  Si torrere jecur quæris idoneum.
Namque et nobilis et decens
  Et pro solicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
  Late signa feret militiæ tuæ:
Et quandoque potentior
  Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
  Ponet marmoream, sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
  Duces tura, lyræque et Berecyntiæ

9 domum *Bentl. ex MSS. coll. Sax. Cun.* domo *al.* 11 comessabere *edd. vett.* 20 citrea *ex MSS. Cruq. Lamb. Torr. Bentl. Talb. Sandby. Cun.* *Sed* Cypria *editt. et MSS. al. omnes.* 22 Berecynthiæ *edd. vett.*

9 *Domum;* ita recte Bentleius.

10 *Purpureis; Purpureum pro pulchro Poëtæ dicere assueverunt.* Vet. Schol. Albinovano etiam nix purpurea dicitur. Quicquid late splendebat et candebat per Catachresin purpureum dicebatur: illud enim in coloribus summum erat.

Ales; Quia currus ejus ab alitibus trahebatur. Vet. Schol.

11 Non *Comessabere* sed *Comissabere* legerunt Lambinus et Cruquius ex MSS. *Κῶμος* Græcis deorum erat pervigilium. B. *Comissari* est comissatum ire. G.

12 Jecur sedes amoris etiam, certe Zelotypiæ. Vid. Epist. 1. 18. 72. G.

Quærimus quod cupimus. B.

13 *Decens,* pulcher.

14 *Non tacitus;* Litotes Figura; minus dicit quam intelligit.

15 Lepide *Centum puer artium;* significare vult eum etiam Poëticæ operam dedisse. *Centum* Παροιμιακῶς de eo quod caret numero.

16 *Late ferunt signa,* qui longe lateque armis suis proferunt imperia.

17 *Quandoque* modo pro *Quandocunque:* sic alibi: *Quandoque bonus dormitat Homerus.*

18 Sive *Largi* legeris sive *Largis* tantundem fuerit. Bentleio tamen magis arridet inusitatior lectio *Largi.* B. *Riserit,* pro *fuerit.* Z.

19 *Albanus lacus; hodie lacus castelli Pandulphi.* Mancinellus. *Ubi Paulum dicit optima prædia possidere.* Vet. Schol.

20 *Sub trabe Cypria; Pro amœnitate Veneris elaborata.* Vet. Schol. *Cypria* modo pro Paphia. Frustra sunt qui reponunt *Citria,* librariorum inscitia adducti, qui raro scribebant *Y,* et literas *P* et *T* non facile dignoscebant. B. Quin huc pulchre conveniat *Cypria* et Cedro arbore *trabes,* non potest dubitari. Etiam *Cypriam trabem* de navi dixit noster 1. 1. *Citreas trabes* an quis veterum memoret, nescio. *Mensæ e citro* jam sat pretiosæ hac ætate, et latifundiorum taxatione emtæ. v. Plin. 3. 15. s. 29. nedum ut cogitemus trabes et contignationem templi. G.

22 Bentleio post Heinsium magis placuit *lyraque et Berecyntia tibia;* atque hoc auctoritate quorumdam veterum Librorum: Ego tamen nihil moveo, cum constructio sit magis Horatiana. B. Mihi propter alternationem vocalium maxime placet lectio primarum Landini editionum, *lyraque et Berecyntiæ etc.* G.

Delectabere tibiæ
    Mistis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
    Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
    In morem Saliûm, ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
    Jam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
    Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu! Ligurine, cur
    Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
    Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
    Jam captum teneo; jam volucrem sequor
Te per gramina Martii
    Campi; te per aquas, dure, volubiles.

24 Mixtis *Ven. Bentl. Ian.* 37 *Sic primæ edd. MSS. Bentl. etc.* te ego *Lamb. Torr. Ven. Chab. Non male, opinor: quia sic singulis somnii partibus additur* Te. *Z.*

24 *Carminibus* modo pro modis Musicis.

25 *Bis die*, mane scilicet et vespere, quibus temporibus Veteres orientia et cadentia sidera salutabant. B. Observa choros puerorum et puellarum, ut in sacris aliis. G.

27 Veteres etiam ob candorem pedum laudabantur, quia nudis pedibus incedebant. Sic et Anacreon Χ' ὁ λευκόπους Ὀρέστης. B. Sic ἀργυρόπεζα Thetis Homero. G.

28 *Saliûm* pro *Saliorum*. Vet. Schol.

Quatient modo pro *ferient*. B. *Ter quatere humum* est *tripudiare*, ut in equis *tripedare*. G.

30 *Animi*, amoris. Z.

34 *Rara*; ac si furtim laberetur lacrimula, quod ostendebat lentorem amoris. B. *Sed*, cum me ab amore jam esse alienum modo dixerim, *cur* mihi invito lacrima exprimitur? cur etc. et recenset alia summi amoris et desiderii indicia. Z.

35 *Parum decoro* dicit ob ætatem.

36 *Cadit lingua*, cum in medio sermone vox subito intercipitur. *Incipit effari mediaque in voce resistit.*

40 *Dure, inflexibilis.* Vet. Schol.

Volubiles dicit *aquas* Tiberis: nam post campestria exercitia natabant, ut supra dictum est.

ODE II.

AD ANTONIUM IULUM.

Iulus Antonius Triumviri (ex Fulvia) filius Octaviæque privignus rogaret Horatium, ut Pindarica quædam in Sicambricam Augusti Victoriam conscriberet; cui rei dum simulat se minus idoneum, atque ipsum Antonium id melius præstare posse affirmat, Pindarum nihilominus ipsum sublimitate superat.

Metrum Sapphicum.

PINDARUM quisquis studet æmulari, I-
ule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
    Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet immensusque ruit profundo
    Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova Dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
    Lege solutis;
Seu deos, regesve canit, deorum

6 Quum—saluere *coll. Sar.*

ODE II.

1 *Iulus* Antonii hujus cognomen: ostendit et illustrat Reimar. ad Dio. 54. 26. 1. Ne nos turbet Harduinus, qui audacter negat, nomen hoc vel cognomen usquam legi. Utrum in duo versiculos distrahi nomen voluerit Horatius, N. L. nisi quod Græcissat. G.

2 *Ceratis ope;* h. e. *Periculum suæ existimationis incurret.* Vet. Schol.

3 Antiqua vitra sunt etiam adhuc cœrulei coloris.

5 *Monte decurrens; Significat eum in dicendo citum et sensibus abundantem.* Vet. Schol.

9 *Laurea Apollinari;* Credo eum habuisse in animo Certamen gymnicum in honorem Apollinis ab Augusto institutum, quo victores Poëtæ lauro coronabantur.

10—*Nova; Dixeris egregie notum si callida verbum Reddiderit junctura novum.* A. P. 47. B.

Dithyrambus quasi Διὰ θρίαμβον, Carmen Libero Patri proprium.

11 *Numeris* jam posuit pro Rhythmis: nam Dithyrambica Rhythmis constabant, non metris. Rhythmi autem (auctore Quintiliano) *neque finem habent certum, nec ullam in contextu varietatem: sed qua cœperunt sublatione ad depositionem usque decurrunt. In his, Lex pedum non quæritur, aut syllabarum, sed æquali sono vocis Dithyrambi et æquali Rhythmo cantantur.* Sic enim legendus est Vet. Schol. Ejusmodi erant etiam Hebræorum Psalmi. B. Vid. quæ disputamus ad Quint. 9. 4. 45. sq. G.

13 *Deos dixit propter Pæanas Pindari, Reges propter* Ἐγκώμια, *quia inter Olympionicas laudavit Hieronem Regem Siciliæ.* Vet. Schol.

Sanguinem, per quos cecidere justa
Morte Centauri, cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ;
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœlestes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
Munere donat;
Flebili sponsæ juvenemve raptum
Plorat; et vires animumque mores-
que aureos educit in astra, nigro-
que invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus

23 deducit *Ven. Glar.* 26 quotiens *Bentl.* 31 *Pro* ripas *Bentl. conj.* rivos. *Vid. ad* 3. 26. 13.

Laudavit etiam Herculem, sive Ixionem et Pirithoum, qui occiderunt Centauros. Vet. Schol.

16 *Bellerophontem laudatum commemorat in Chimæra.* Vet. Schol. B. V. ad Car. 1. 27. *extr.* G.

17 *Sive quos Elea; Castori quoque et Polluci laudi dixit, qui pugilatu et equorum cursu floruerunt.* Vet. Schol.

18 *Cœlestes;* non solum Castor et Pollux consecrabantur, sed et cæteri Olympionicæ, ut superius ostendimus. B. *Equum* concoquere hic non potest Harduinus. Scilicet neque Horatii putat esse illud A. P. 84. *Et pugilem victorem, et equum certamine primum.* Non cogitabat, *equorum* in his certaminibus esse partes ita magnas, ut mirum non sit, eos potissimum celebrari. G.

20 *Munere,* carmine, quod munus præstat multis statuis, quæ victoribus ludorum poni solent. Z.

21 *Flebili sponsæ. Etiam in Epitaphiis Pindarum significat magnum.* Vet. Schol. B. Sive epicedio celebrat juvenem morte acerba ereptum sponsæ tristi, et adeo hujus vires corporis, animi fortitudinem, et sanctitatem morum, summis tollit laudibus vindicatque ab oblivione. Z.

23 Cum Landino, Lambini MSS. et Cruquio, *educit* reposui pro *reducit,* quod et Stephano placuisse video. B. *Aureos mores* sæculo aureo dignos. G.

24 *Invidet* [illegible] et motum addit sententiæ. Poterat *subtrahit* dicere, vel *eripit:* sed illud longe potentius. G.

25 Thebanus est Pindarus: Dirce fons est nobilis prope Thebas. G. *Multa levat aura,* alte tollit aura, volat sublimis. Z.

26 *Antonium alloquitur volentem Pindarum imitari.* Vet. Schol.

27 *Se api contulit pro parvitate.* Vet. Schol. Bene etiam *Matinæ* posuit, quia et ipse erat Appulus.

28 *More,* quia *hinc inde; modo* quia paucula collegerat.

30 *Plurimum* ad *laborem* refere, ut pingatur sedulitas apiculæ; Bentleius ad *nemus.* G.

31 *Ripas* maluit hic, puto, quam *rivos,* quia apes *ripas* et viridia sectantur, non *rivos.* G.

Carmina fingo.
Concines majore Poëta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroces
Per Sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sicambros;
Quo nihil majus meliusve terris
Fata donavere bonique divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, et urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ (si quid loquar audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, o Sol
Pulcher, o laudande, canam recepto
Cæsare felix.
Tuque dum procedis, *Io Triumphe!*
Non semel dicemus, *Io Triumphe!*

35 clivom *Bentl.* 36 Sygambros *Bentl. cf. infra* 14. 36. 45 loquor *Bentl. ex codd.* 49 Teque *MSS. apud Bentl. et coll. Sax. it. Brod. et Lamb.* Duxque dum procedit *conj. Heins.* Isque dum procedit *conj. Bentl.* Tumque dum procedit *conj. Cun et. San.*

Bene intulit *operosa*, cum ante posuerat *per plurimum laborem.*

32 Bene *fingo* de api: nam apes fingunt ceras.

33 *Concines* modo pro concinere poteris.

Ac si negaret se esse Poëtam, Antonium Poëtam dicit. *Julius Antonius Heroico Metro Diomedeos duodecim libros scripsit egregios.* Vet. Schol.

34 *Feroces; Centuriones Romanos crucibus defixere.* Vet. Schol. B. *Quandoque*, cum.

35 Sacer clivus Sacræ viæ adhærebat: Sacra autem via ibatur ad Capitolium.

36 Sive *Sicambros* scribas, sive *Sycambros*, tantumdem est; neque enim olim eodem modo scribebantur barbarica gentium vocabula. Hi sunt qui postea, excusso scilicet Romanorum jugo, Francos se appellaverunt. B. Est sine dubio causa aliqua, cur *Sicambros* apud Plinium desideramus. Sed inde argumentari contra sinceritatem Horatii, ceteris Harduini simile est. Motus Sicambrorum a Druso compressos in A. U. 742. confert Dio 54. 32. In hæc tempora odas libri quarti, quæ quidem charactera temporis habent, incidere, Bentleio observatum est. G.

42 Bene *impetrato* propter vota.

44 *Litibus orbum, ob indictum justitium.* Mancinellus. B. *Justitium* in luctu et re male gesta proprie indicitur: ac nescio an usus sit hujus nominis, ubi propter supplicationem, ludos, triumphum, forum caret litibus. G.

45 *Siquid loquar; Sub fuga arrogantiæ hæc loquitur.* Vet. Schol.

48 Non seipsum dicit *felicem* (quod putavit Interpres Gallicus) sed solem sive diem.

49 [† Proprie *procedit*, qui pompa quadam prodit in publicum. *Erasmus.*] Cogor etiam a Compilatore Veteris Scholiastæ hoc in loco discedere. Neque enim sentio eum alloqui Triumphum, sed ipsum Antonium. Significare vult se in medio plebeculæ, ut pauperculum decuit, cantaturum, *Io triumphe!* dum Antonius vir magnus in ipso triumpho inter primos procederet. Mirum in

Civitas omnis; dabimusque divis
Tura benignis.
Te decem tauri totidemque vaccæ,
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre, qui largis juvenescit herbis
In mea vota,
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cætera fulvus.

ODE III.

AD MELPOMENEN.

Horatius amabili furore captus, magnifica et incredibilia de se arteque sua tanquam plane extra corpus suum locutus; ad finem ad se reversus, quo evitet vultuosorum invidiam, apponit nonnihil ridiculi. (Judicium Scaligeri de hac Ode vid. ad III. 9. 1.)

Metrum primo versu Glyconicum, et altero Choriambicum Asclepiadeum.

QUEM tu Melpomene semel
Nascentem placido lumine videris,

modum hic torquetur eruditissimus Bentleius, et tandem suo de ingenio *Tuque dum procedis*, facit, *Isque dum procedit*, neque video causam. B. Recte sane. Antonius pars familiæ Augustæ proxime currum sequitur: Horatius in turba adstans, vel de fenestra, acclamat Augusto et Triumpho. G.

Io contractum est ex *Iao:* eratque Bacchi nomen, et *Juvenem* significabat, unde et verbum 'Ιαίνειν pro *juvenescere*. Quin et Britannis hujus insulæ Aboriginibus, *Iau* [vel *Iou*] et *Jovem* et *Juvenem* significat, neque aliud Græcis Κόρος, quam Latinis Liber, h. e. The Son; quem Apollinis Clarii Oraculum (auctore Macrobio) ἁβρὸν 'Ιάω, h. e. *tenerum Iao*, appellavit. Quid quod et Deus Lunus Ægyptiis erat 'Ιώ. *Triumphus* Græcis Θρίαμβος Bacchi erat pompa a Θρία et ἐμβαίνειν. Ascendebant enim in arcem aliquam ferulas cum thriis manibus gestantes, imo et saltantes. Erant autem *thria* vitium ficuum atque hederarum folia thyrsis circumvoluta: nam hæ arbores ob trimembria folia in tutela Priapi sive Solis erant, ut supra ostendimus 2. 19. 8.

54 *Solvet;* obligabant se Chirographo suo qui vota suscipiebant.

55 *Juvenescit;* h. e. incipit fieri juvencus: alias juvenescere lascivire est. B. *Juvenescit in vota* Horatii, adolescit, ut idoneus fiat hostiæ votivæ. G.

58 Multi Codices pessime legunt *orbem* pro *ortum*. B. Sensus est: præditus in fronte nota alba, referente speciem tertiæ lunæ: reliquum corpus est coloris fulvi. Z.

59 *Qua notam;* hujus modi erat Europæ Taurus, auctore Moscho. Ægyptiis flavus color Typhonius erat et exsecrabilis; Græcis autem omnium pulcherrimus.

60 *Fulvus, color est de rufo atque viridi mixtus.* Mancinellus.

ODE III.

2 Proverbiali Elocutione dicimus *placidis oculis videre*, et sentio cum Landino de Genesi agi. Est etiam ἦθος in particula *Tu;* familiariter enim compellat eam, ut amicus

Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
Et spissæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis urbium
Dignatur suboles inter amabiles
Vatum ponere me choros;
Et jam dente minus mordeor invido.
O testudinis aureæ
Dulcem quæ strepitum, Pieri, temperas!
O mutis quoque piscibus

10 Perfluunt *ed. Ven. Glar. Chab.*

amicam. Superius ostendimus *videre* dici frequenter pro *aspicere*. B. Audirem Landinum, si esset sidus Melpomenes aut Musarum, sub quo nasci aliquis dici posset. Nunc puto simpliciter intelligendum de ingenio poëtico, ut *Minerva* de alia habilitate. Fundus est Hesiod. Theog. 82. sq. ubi Musæ quem regem *respiciunt*, illi eloquentiam et auctoritatem præstant. G.

4 *Clarabit;* Lucretianum verbum est. B. Clarum faciet.

Pugiles, eo quod pugnis valeant. Vet. Schol.

5 Puto *Achaico* jam dici pro Græco cum Vet. Schol. ad significandum *Quadrigale certamen* Olympiæ habitum.

6 *Delia folia*, Apollinea, laurus. G.

10 *Quæ Tibur; Proprie ad secessum referens hoc dicit Horatius.* Vet. Schol.

Optimi Lambini atque Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii *præfluunt* legerunt pro *perfluunt*.

12 Magnæ artis atque diligentiæ est *fingere*.

Æolio; Alcaico. Vet. Schol. B. Alcman, Sappho, Alcæus, Æoles. G.

14 *Dignatur suboles; Nerones vult intelligi.* Vet. Schol. Est etiam pulchra Hypallage in *principis urbium*, cum *principis* proprie spectat ad *suboles*. B. Nihil, credo, aliud hic indicat Horatius, quam se *vatibus lyricis*, quod optaverat Car. 1. 1. *inseri*. Et venerat sane hoc tempore, quod huic libro assignamus post Bentleium, ad summam gloriam sui generis noster poëta, scribere jussus carmen sæculare. Ac potest fieri, ut nominatim ad hunc ipsum suum honorem poëta respexerit. Sed quod Cl. Anchersius legere nos jubet *Vatem*, et intelligere poëtam sæcularem, quem vel *soboles Romæ*, i. pueri illi patrimi et matrimi, *inter amabiles choros* suos *posuerint;* vel *Melpomene inter soboles*, id est, *choros posuerit;* ingenium viri placet; pueros eligere sibi poëtam, aut ita contorte scripsisse Horatium, ut hic intelligat in tertia persona, quam toto carmine alloquitur etc. non placet. G.

16 *Jam* ad Emphasin posuit: incipit enim *jam* vivus extra invidiæ jaculum poni; quod raro fit.

18 *Temperas*, h. e. componendo misces. B. Fides temperare est intendere, ut opus est. G.

19 *Magis mutus quam piscis* Proverbio dicitur, uti et *Cygni cantus*. B. Hæc simpliciora sunt et veriora his, quæ in Transactt. Philoss. To. 23. n. 282. 3. disputantur, qua-

Donatura cycni, si libeat, sonum!
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quod spiro et placeo (si placeo) tuum est.

ODE IV.

Drusum Augusti privignum, ob devictos Rhætos Vindelicos, egregio carmine collaudat.

Hæc est Ecloga, propter quam totus hic Liber compositus est. *Vet. Schol.* (V. Argum. Odes I. h. l. G.)

Metrum duobus primis versibus Alcaicum, tertio Iambicum Dimetrum Hypercatalecticum, quarto Pindaricum Dactylicum.

QUALEM ministrum fulminis alitem
(Cui rex deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Juppiter in Ganymede flavo)
Olim juventas et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium,
Vernique, jam nimbis remotis,

6 protulit *MSS. apud Torrent. coll. Sax. Ven.* 1584. 7 Vernisque 2 *MSS. in coll. Sax. Bentl. Cun. Dac.*

si *hic* alludatur ad originem testudinis ab animali cognomine. G.

22 *Quod monstror,* Ridicule hoc adjicit; nam deridebatur Demosthenes quod ob sublatum anilem digitum cristas tolleret. *At pulchrum est digito monstrari et dicier hic est.* Οὗτος ἐκεῖνος, inquiebat illa vetula. B. Levitatis accusat illud Demosthenis gaudium Cic. Tusc. 5. 36. Sed Plin. Ep. 9. 23. 5. *jure* ait *lætatum.* Et quis non lætatur? G.

23 Honoratius *citharœdi* nomen: *fidicines* autem et *fidicina* fere contemtui fuere.

24 *Spiro; Quia ob carminis gratiam Augusto reconciliatus est.* Badius Ascensius.

Si placeo, Ἐπιεικῶς *Si placeo protulit.* Vet. Schol. *Fuga scilicet arrogantiæ.*

ODE IV.

1 *Ministrum fulminis* dicit aquilam, quod fulmina Jovi porrigat ex opinione vulgi. Alias notum est Civitatem Romanam in tutela fuisse Jovis, adeoque aquilam coluisse pro signo. Secundum veterem Ægyptiorum disciplinam anima Jovis inerat huic volucri. Siquidem illi et animalia et plantas pro vivis deorum imaginibus habebant, quæ causa portentosæ superstitionis fuit.

4 *Ganymedes* Jovis pocillator idem significat quod Hebe; hoc est, æternam Solis juventutem.

5 *Patrius vigor* insitum a parentibus ingenium malim intelligere, quam ipsum patrem, qui nido expellat. G.

7 Scaliger in hypercrit. a. Poët. 6. 7. p. 341. b Vinc. reprehendit h. l. quod aquilæ pulli etiam Septembri mense sint adhuc invalidiusculi. Bentleius, ut effugiat crimen, legit, *vernisque jam nimbis remotis.* Christius (disp. Lips. 1746) monet, *vernos ventos* dici posse etiam de his, qui Junio mense, et ultra spirant. Tum G. Fabricii et I. A. Thuani testimonio ostendit aquilas jam Junio mense

Insolitos docuere nisus
Venti paventem; mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus;
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ:
Qualemve lætis caprea pascuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura, vidit:
Videre Rhæti bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quærere distuli:
(Nec scire fas est omnia) sed diu

10 invidus *Brod. Zar. Loch. Pinc.* 14 furvæ *Brod.* 17 Rhætis *conj. N. Heins. et Bentl. cui favent MSS. (etiam G.) in quibus est* Retii, *et unus* Retis. *Receperunt Cun. et Sanad.* Rhæti—et Vindelici *quidam MSS. ap. Bentl. et ed. Ven. Glar. Chab.* [† Rætis *laudat Oudendorp. ad Sueton. Octav. c.* 21. *et sic. conj. Bentl. non* Rhætis.]

prædæ aptos: denique ipsum Poëtam distinguere tempora evolandi et rapiendi; *mox*, post illos *nisus insolitos* ergo, rapere incipit. Ergo Bentleiana emendatione carere possumus eo magis, quod ingrate sibilat versus *Vernisque jam nimbis remotis* etc. G.

Jam nimbis remotis; h. e. remota hiberna tempestate.

12 *In agnello imbelli amor dapis; In dracone pugnæ.* Vet. Schol.

14 An *ubere* dixit adjective, ut Car. 2. 19. 10. *Uberes rivos lactis?* G.

15 Proprie pro *ablactato* dicitur *depulsus.*

16 *Dente novo: Adhuc inconsueto ad pugnam.* Vet. Schol.

17 Erant et *Rhæti*, et *Rhæti Vindelici*, qui (auctore Servio) fuere et *Liburni.* Etiam alteri Rhæti Druso manus dedere. Frustra igitur Lambinus *et Vindelici* reposuerat. Bentleius tenui auctoritate adductus pro *Rhæti* reposuit *Rætis;* sed nihil opus. B. Etiam Cellarius Rhætiæ nomen latius patuisse ostendit, ut *Rhæti Vindelici*, a Rhætis proprie dictis distingui potuerint. V. 2. 7. 5. Itaque non opus est recedere a consentiente tot bonorum librorum lectione. *Videre Rhæti* illi, qui specialiori appellatione *Vindelici* dicuntur etc. G. Videre, scil. talem viderunt. Z.

18 *Quibus mos unde;* Tanaquillus Faber miratur hæc ab Horatio scripta, et nollet factum: at ego nollem hoc a Fabro dictum. Plane necessarius est iste locus ad indicandam hostis ferociam.

20 *Amazonia sagaris* duplex erat securis uno manubrio immissa; ut ex vetusto marmore probavit Torrentius, vir usquequaque doctus.

21 *Quærere distuli;* rem tam insignem neque præterire voluit, neque hoc loco tractare. Vetus tamen Scholiastes ostendit *Vindelicos ab Amazonibus sedibus suis ejectos Alpium jugis insedisse.* Servius etiam eos ab Amazonibus ortos tradit. B:

Videtur hoc dicere, de originibus gentis hic quærerè nolo; sed etiamsi non sint Amazonum progenies, certe late victrices catervæ fuerant. Quid? si mordet Domitii Marsi poëma, Amazonida, in quo nimis operosum fuisse auctorem, colligas ex Martiali 4. 29. Certe nihil fuit cur Fabro ita displiceret totum illud, *Quibus mos—omnia;* multo minus, cur quatuor versus eliminaret Sanadonus. G.

22 *Nec scire fas*, i. e. *Licet aliquid ignorare.* Vet. Schol.

Lateque victrices catervæ,
Consiliis juvenis revictæ,
Sensere quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.
FORTES creantur fortibus, et bonis:
Est in juvencis, est in equis, patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Indecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen et Asdrubal
Devictus, et pulcher fugatis

24 represssæ *Bentl. ex MSS.* 31 neque *Bentl.* 36 Indecorant *etiam Ven. Pinc. et probat Bentl. recepitque Cun.*

24 *Juvenis*; viginti trium annorum fuisse dicitur.

Mire *revictæ* ad *victrices.* Vet. Schol. habet *repressæ*, ex interpretamento, ut puto.

25 *Sensere*, bene, nam habet Emphasin: *Probavere virtutem et institutionem Romanam.* Vet. Schol.

Menti inest prudentia, indoli indicium crescentis virtutis.

Bene adjicit *faustis:* quid enim ingenium atque industria, si defuerit fortuna? Bentleius arbitrio suo *sanctis* posuit pro *faustis:* quod equidem ipse vix auderem. B.

Fausta, favoris divini plena, fuere *penetralia* Augusti ipsius privignis. Multo igitur aptius epitheton *fausta* hic quam *sancta.* G.

27 Vaferrime Tiberium adjecit Druso; metuebant enim ne ex voce *paternus* intelligeretur (quod etiam vulgo ferebatur) Drusum fuisse ipsius Augusti filium. *Quia non potest Drusum laudare nunc ut filium Augusti, ab eo educatum et institutum dicit.* Vet. Schol.

29 *Fortes;* non ignoravit Horatius agens in Sabinis, Neronem eorum lingua dici *fortem;* quod nos monuit Tranquillus. Britonibus etiam nostris *Ner* est fortis, uti Tuscis *Nortia* Fortuna:—*Si Nortia Tusco Favisset.* Juvenal.

Et bonis; supplendum extrinsecus *Et bonis boni*, quo intelligatur Græcorum Proverbium, *'Εξ ἀγαθῶν ἀγαθοί.* Hoc non viderunt qui sublata distinctione apposuerunt *bonis τῷ juvencis* ineptissime. Magnus Bentleius hoc loco, sicuti alias sæpe, frustra se torquet, cum omnia sint plana.

32 *Aquilæ columbam; Proverbialis sententia.* Vet. Schol.

33 *Promovet; In melius auget.* Vet. Sch. B. *Doctrina, παιδεία,* institutio. Z.

34 *Rectique cultus; bona institutione dicit reddi bonum naturale perfectum.* Vet. Schol.

35 *Utcunque; Ubicunque.* Vet. Schol. B. Quando naturæ bonitas destituta est recta educatione, illa corrumpitur. Z.

Mores modo dicit *usum virtutis.*

36 Tres Lambini MSS. cum Vet. Schol. *Indecorant* legerunt, pro *Dedecorant*, quod ex Glossemate hæsit in Impressis. Probatur mihi ista vox ut altera liberalior, sic et *culpæ* intulit pro *vitia;* semper enim moderatur stilo Horatius. Etsi in Notis suis Bentleius probat *Indecorant*, in Textu tamen, sui puto oblitus, servavit vulgatum *Dedecorant.*

38 *Metaurum flumen* posuit ut alias *Rhenum flumen.* *Supra quinque et quadraginta millia in Asdrubalis exercitu cæsa feruntur.*

Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit; et impio
Vastata Pœnorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal:
Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuscis æquoribus sacra,
Natosque maturosque patres,
Pertulit Ausonias ad urbes:

42 it Italas *ed. Glar.* 48 tectus *Brod.*

Vet. Schol. Alii ferunt quinquaginta sex a Claudio Nerone cæsa. B. Videatur tota historia Liv. 27. 43. seqq. G.

40 *Tenebras pro Afrorum terrore dixit.* Vet. Schol. Bene igitur *pulcher dies* dicitur qui *tenebris fugatis ridet.*

41 Plane mihi videtur *Adorea* vox Punica, sive mavis Hebræa; Hebræis enim אדרת *Addareth* Magnificentiam sonat: et mirifice convenit huic sensui Epitheton *alma*, quod supra significare *sanctum* atque *verendum* ostendimus. *Adorea, laus bellica.* Vet. Schol. B. Si sit omnino ex oriente, malim a Lydis Etruscis invectam. Sed Romani ipsi aliter. G.

42 Sunt qui ab *Afer* derivant *Vafer*, satis scite, ac si esset *Veafer*. B. *Ut*, posteaquam ex quo.

43 *Tædæ* sulphure obductæ celeriter consumuntur.

44 Non dicit poëta *equitasse Eurum;* sed Hannibalem ut Car. 1. 2. extr. et ex verbo *equitasse* notio motus ad *flammam* et *Eurum* refertur, per frequentem figuram Zeugma. G.

45 *Laboribus*, prœliis. *Post hoc*, sc. post cladem Asdrubalis. Z.

46 Bene *impio* ob deorum imagines sedibus deturbatas. *Romana pub. crevit*, Romanæ juventutis opes auctæ sunt et animus crevit. cf. vers. 60. Z.

47 *Tumultus* nescio quid bello terribilius sonat.

48 *Deos habuere rectos;* nequit sibi temperare, nactus idoneum locum, deridendi deunculos. B.

Potest fieri, ut riserit poëta Epicureus, cum ista scriberet, cogitaveritque, præclaros vero deos, qui dejiciuntur eriguntur que ab hominibus! Sed verba hoc tantum volunt, post illam Neronis victoriam nullam amplius urbem vastatam, signum deorum nullius eversum: quod quidem historia docet. G.

49 Perfidia fuit plus quam Punica, prodente Livio.

50 Sermocinatio poëtica. Livius 27. extr. cum narrasset cladem Hasdrubalis fratri nuntiatum, *Hannibal*, inquit, *tanto simul publica familiarique ictus luctu, agnoscere se fortunam Carthaginis, fertur dixisse.* Nihil aliud. G.

Crediderim eum de Romuli *lupa* cogitasse.

51 Notum est *opima spolia* fuisse, rege aliquo, vel hostium duce exuto.

55 Opportuna est ista numeri immutatio in ore fastuosi hostis, et peregrini, cui minus nota historia. B. Nihil hic video *ἀνυστέρφ-ρον*, nisi *maturos* h. e. confectos senio *patres* potius in Sicilia apud Acesten depositos dicere debuit. Sed quis neget, si venit in Italiam Æneas, etiam pueros ac senes eodem

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve summisere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prœlia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, et fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interemto.
Nil Claudiæ non perficient manus,
Quas et benigno numine Juppiter
Defendit, et curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

65 Mersus *Brod. et edd. pri.* 73 perficiunt *ex MS. Bentl.* efficient *edd. Ven. Glar. Chab.* 76 bella *Ven. Glar.*

delatos? Verum alioqui forte nimis docta Græce Hannibalis oratio. G.

57 *Ilex cæsa ferro melius pullulat.* Vet. Schol.

58 *Nigræ, umbrosæ.* Vet. Schol.

61 *Proverbio erat,* Ὕδραν τέμνειν. Torrentius.

63 Proprie se summittunt plantæ pullulantes. Virgilius, *Se subjicit alnus.* B. Simplicius dicas, *summittere* est alere. Diligenter præter alia explicatum hoc verbum in Thesauro Stephani et nostro. G. *Monstrumve,* neque monstrum, i. armatos homines ex dentibus draconis aurei velleris custodis a Jasone disseminatis natos. *Thebæ,* intelligit homines armatos quinque ex dentibus draconis ortos. Z.

65 *Evenit, exsistit.* Vet. Schol.

66 Bentleius tenui auctoritate adductus prætulit *proruit—geritque,* cum nihil referret, et plerique Libri repugnarent. Quin et mox de *perficient* ille fecit *perficiunt.* B. *Merses—luctere,* pro mersa, luctare, h. e. prosterne seu, si vel maxime prostraveris, tamen prosternet, etc. Z.

Integrum dicit *hactenus nihil passum.*

67 Obiter notandum venit *gerere* pro *sustinere* dici, sumta Tralatione a gerulis, qui onera humeris suis suscipiunt atque gerunt. *Bellum quod susceperat gessit.* Corn. Nepos.

68 Ovid. Her. I. 30. *Narrantis conjux pendet ab ore viri.* G.

71 *Annibal viso Asdrubalis capite exclamavit, Agnosco te Fortuna Carthaginis.* Vet. Schol.

73 *Hæc jam Poëtæ verba sunt, non adhuc Annibalis.* Vet. Schol. B. At rectius alii omnia Annibali tribuunt. Z.

Optimi Lambini atque Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *perficient* pro *efficient.* B. Ominatur felices omnium rerum eventus privignis Augusti. G.

75 *Curæ sagaces; Optima Augusti consilia.* Vet. Schol.

76 *Expediunt, explicant.* Mancinellus.

ODE V.

AD AUGUSTUM.

Dum Cæsaris reditum e Gallia, ubi pene tres annos fuerat, a Populo Romano impatienter expectari docet; sumta inde occasione, incredibilem illorum temporum felicitatem atque securitatem prædicat.

Metrum tribus versibus Choriambicum Asclepiadeum; quarto Glyconicum.

Divis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes jam nimium diu;
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ;
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet a domo,

7 *Bentleius distinguit post* populo. 9 uvido *tres codd. Torrentii.* 12 distinet *probat etiam Heins.* [† *hic et Epist.* 1. 2. 5.] *ad Ovid. R. A.* 486. *et Bentl. et favent G. Zar. Med.* 1477. *et Ven.* 1479. *qui habent* destinet.

Acuta belli absolute dicuntur quæ sunt in bello periculosissima. Vet. Schol. *Acuta* modo pro *asperrima* posuit, ducta ab acie ferri Metaphora. B. Ut morbi acuti, i. vehementes, et celerem mortem minantes. G.

ODE V.

1 Ostendere vult Augustum bonum esse deum a diis bonis editum: frustra enim nonnulli *Divis bonis* absolute accipiunt.

Solent Poëtæ declinare Substantiva ad formam Adjectivorum: sic et Ovidius Romam dixit *Urbem Quirinam*, pro Quirini.

2 Bene *Custos* de tutelari deo, vel lare publico.

4 *Sanctum, etsi non sit idem quod sacrum, legibus tamen ab injuria munitur.* Cruquius ex Ulpiano. Usurpatur etiam pro incorrupto et puro.

Concilium a *concalando;* Lambinus ex Festo.

5 *Lucem; Plus dixit quam salutem: Siquidem Lux pro salute poni consuevit; ut, O Lux Dardaniæ.* Vet. Schol.

10 *Carpathii*, i. e. *Ægyptii.* Vet. Schol.

12 *Distinet* quod in Lambini et Torrentii MSS. et Vetere Scholiaste legebatur, hoc loco reponendum censui, pro *detinet. Distinet; separat.* Vet. Schol. Sic enim legendum.

Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem littore dimovet:
Sic desideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitæ;
Culpari metuit Fides;
Nullis polluitur casta domus stupris;
Mos et lex maculosum edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperæ;
Culpam Pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores;

13 Ominibus atque pr. *Zar.* omnibus atque et pr. *G.* omnibus atque pr. *Mediol. tres et Ven.* 1486. *Recte, puto.* 14 demovet *Chab. Lamb. Bentl.* 17 *Pro* rura, prata *conj. Faber et Sanad.* 18 *Pro* rura, farra *conj. Bentl.* culta *conj. Cun.*

13 Non solum captabantur bona *omina*, verum etiam eliciebantur. Improprie autem jam *ominibus* pro *auguriis* usus est. B. Vid. Var. Lect. G.

14 Melius *dimovet* quam *demovet*, ut ostendunt Torrentii et Lambini Codices cum Vet. Schol. Non æque placet Bentleii *demovet*.

15 *Icta;* tanquam sagitta percussa foret.

16 *Quærimus* quod abesse dolemus.

18 Bentleius de suo *rura* vertit in *farra*, ex odio repetitæ vocis; quam ego tamen habeo pro eleganti. Ille nequit ferre *nutriri rura* a Cerere, etsi sic usitata Μετωνυμία.

Alma; verenda, sancta. Vet. Schol. Cruq. Sic enim legendum pro *verecunda.*

Faustitas nove Felicitas dicta. Vet. Schol. B. Favorem divinum licet intelligere. *Faustus* cui deus favet. G.

19 *Volitant*, pro navigant quo volunt, demto omni terrore et metu.

20 *Culpari metuit; Tanquam ejus tempore nec creditum, nec depositum negaretur.* Vet. Schol.

22 *Morem* modo *virtutis usum* dicit. Legem autem dicit Legem Juliam de adulteriis.

Maculæ fœda et infamia vitia dicebantur.

23 Suavissime Catullus Epithal. extr. *Sit suo similis patri—Et pudicitiam suæ Matris indicet ore.* Nota obstetricum gratulatio. G.

24 *Pœna premit comes;* h. e. *Nec differendo vindictam* præstat *peccandi licentiam.* Vet. Schol.

27 *Fœtus;* tanquam de ferarum catulis loquitur.

29 Bene *condit diem*, quia sol obit et sub terra conditur. *Longos memini me condere soles.* Virgil.

In apricis collibus vineæ plantantur.

30 Bene *ducit* ad *viduas* posuit. B. *Viduæ arbores*, quibus nondum junctæ seu maritatæ sunt vites. Z.

Hinc ad vina redit lætus, et alteris
Te mensis adhibet deum :
Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris ; et Laribus tuum
Miscet numen, uti Græcia Castoris
Et magni memor Herculis.
Longas o utinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ, dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
Cum sol Oceano subest.

31 venit *Bentl. e codd.* 34 Diffuso *Ven. Glar.* 35 nomen *conj. Faber et sic Brod.* 37 *pro* Dux *MSS. quidam ap. Bentl.* rex.

31 Bentleius maluit *venit* quam *redit*, neque sensit *redit* dici pro *redit domum ad vina*, quod tamen cuivis pateat.

Antiquorum consuetudo talis fuit, ut sublata prima mensa poneretur secunda, atque in ea positis pomis infusoque in pateras mero, libaretur diis. Vet. Schol. Cruq. [†Dii mensis secundis advocabantur, libabatur, ac potio in calice circumferebatur. *Scaliger.*]

34 Cum Cruquio, Torrentio, Lambino et Stephano, *Defuso* legendum censeo, non *Diffuso*.

Patera, Græcis Scyphus, latior erat calice et ventricosior; utrinque etiam manicata, vel aurita.

Sunt etiam Lares urbium custodes. Mancinellus. Erant autem Lares terrestria numina; nam Veteribus Gallis, uti hodie Britannis nostris, *Laur* terra erat. Ex Senatusconsulto scribit Dio (51. 19.) libatum fuisse Augusto tam in publicis quam in privatis conviviis post pugnam Actiacam. B. *Lars*, regium nomen apud Etruscos. G.

35 *Uti Græcia Castoris ; Quos aut civica animis familiaritas, aut quos labor diligi fecit et virtus.* Vet. Schol.

36 *Athenienses primi Herculem coluerunt.* Mancinellus ex Diodoro Siculo. Ab Ἥρα Ἡρακλῆς, uti a Διὸς Διοκλῆς. B. Herculis scyphus Alexandro fatalis, Curt. 10. 4. 18. G.

37 *Longas ferias ; Abominando bella hoc dicit.* Vet. Schol. Imo et suaviter optat ut diu vivat.

38 *Integro ; Cum totus dies restat.* Vet. Schol. Cruquii. Integrum enim quod adhuc intactum est.

ODE VI.

AD APOLLINEM.

Apollini tutelari Augusti numini Hymnum canit ob devictos Actiaca pugna Antonium et Cleopatram, quos Niobes et Achillis nominibus callide obvelat. Sæculari Carmini viam sternit. (De dilogia illa s. allegoria viderint manes Baxteriani. Mihi sic videtur. Priori parte ad v. 28. et ipsum se poëta, et patrimos matrimosque pueros et puellas, quos ad carmen sæculare voce et gestu bene exprimendum parare cupit, in enthusiasmum quendam concitat. Altera parte peculiariter pueros ac puellas hortatur ad diligentiam chori illius sæcularis meditationem i. e. exercitationem. Hactenus ergo sæculare carmen vocare, si cui lubeat, potest. Sed in ipsa cerimonia, et solemnibus temporibus ac locis, cantatum, mihi nullo modo fit probabile. G.) (Summa carminis est hæc: *Phœbe, qui Niobes magniloquentiam et libidinosum Tityi conatum es ultus, atque Achillem fortissimum, qui non dolo, sed vi et Marte aperto Trojam Trojanamque gentem penitus delevisset, nisi tuis Venerisque precibus commotus Jupiter pepercisset Æneæ ad urbem meliorem imperiumque Romanum condendum, fortiter prostravisti, tu Phœbe, inquam, auctor et præses carminis lyrici, adjuva me, ut carmen Latinum sæculare pro salute et perpetuitate imperii Romani fundam decore. Jam vero, hac mihi facultate a Phœbo concessa, vos, patrimi matrimique pueri puellæque, qui estis in tutela Dianæ, servate rhythmum numerosque carminis mei, et adeo rite et ex arte canite laudes Apollinis et Dianæ fruges prosperantis et menses celeriter decurrere facientis; ita ut, si qua vestrum, puellæ, aliquando nupta fuerit, dicere possit, ego Horatianum carmen Diis gratum diebus sæcularibus festis cecini.* Z.)

Metrum Sapphicum.

DIVE, quem proles Niobea magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, et Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Cæteris major, tibi miles impar;
Filius quamquam Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.

6 quamvis *Ven. Glar. Chab. Lamb. Bentl.* Thetidis *Lamb. al.*

ODE VI.

[† 1 sqq. De splendido hoc loco vid. Heyne Obss. ad Homer. Il. 22. 359.] *Homerus pueros puellasque senos fuisse ait: Euripides* 14; *Sappho* 18; *Pindarus* 20. Landinus.

Proverbiali forma dici videtur *Lingua magna*, pro gloriosa qualis erat Antonii et Cleopatræ. B. Vid. Argumentum. *Magna lingua est* μεγαλληγορία, magniloquentia. G.

2 Tityos vim inferre Latonæ conatus, telis Apollinis porrectus jacet apud inferos per novem jugera. G.

3 Apollo apud Virg. Æn. 6. 57. *Paridis direxit tela manusque corpus in Æacidæ.* Certamen Phœbi cum Achille narrat Homerus Il. φ', fin. et χ', princ. G. *Prope victor,* occiso Hectore. Z.

6 Meliores Torrentii libri habebant *quamquam* pro *quamvis.* Vet. Schol. silet.

7 Non placet Harduino, *turres Dardanas cuspide* Achillis *quati:* sed nec dicit hoc

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille non, inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas et lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis (heu nefas! heu!)
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo:
Ni tuis victus Venerisque gratæ
Vocibus, divûm pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camœnæ,
Levis Agyieu.

10 impressa *Cun. ex MS.* 19 latentem *etiam Br. et G.* latente *Z.* latentes *edd. vett.* 21 flexus *Bentl. ex codd.* 25 Ductor *quid. MSS.* Argivæ *MS. ap. Bentl.* 28 Agileu, Agylleu, *MSS. et ed. pri.*

Poëta, sed *cuspide pugnacem* Achillem prædicat, quatientem quacunque arte vel machinis mœnia Trojana. G.

9 *Mordaci ferro,* περιφραστικῶς pro securi.

11 Quatuor Lambini Codices duoque Cruquii legerunt *collum in,* pro *collum,* quod plenius et melius videtur.

12 *Teucro; Principali pro Possessivo usus est.* Vet. Schol. Sic et supra *Dardanas* pro *Dardanias.*

14 *Male,* h. e. alieno tempore, suoque gravi damno.

17 *Gravis* modo pro *horribilis.*

19 Omnes fere Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii legerunt *latentem* pro *latentes,* quod elegantius videtur. B. Hom. Il. ζ', 58. Μηδ', ὅντινα γαστέρι μήτηρ Κοῦρον ἐόντα φέροι. G.

21 Bentleius in Edito suo prætulit *flexus:* Verum ista varietas debetur Exscriptori memoriæ suæ lapso. *Flexus* de Glossemate est. *Gratæ;* Græcum est χαριέσσης.

23 Aratro ducebant *muros.* B. *Potiore alite,* felicioribus auspiciis, quam olim Trojana mœnia. G.

25 Suaviter *fidicinem* dicit Apollinem, quo significet ejusmodi artifices non adeo videri contemnendos.

26 *Xanthus* iste Troadis erat non Lyciæ, ut putavit Interpres Gallus. Quid mirum Apollinem in Xantho lavisse crines, cum et Aristoteles et Plinius scribant oves quæ in eo laverint rufas fieri, ut dudum ostendere Mancinellus et Cruquius?

27 *Dauniæ;* h. e. Appulæ, vel Venusinæ.

28 *Levis, Imberbis.* Vet. Schol. Cruq. *Agyiæ Atheniensi lingua vici dicuntur. Varro ait quod ex responso sui oraculi in viis publicis urbis suæ, Athenienses, statutis altaribus, sacrificare Apollini instituerunt et Agyieum appellavere.* Vet. Schol. *Villane Apol-*

Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis nomenque dedit poëtæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum;
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.
Nupta jam dices, Ego Dîs amicum,
Sæculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horatî.

38 noctiluca Prospera *G.* noctiluca *Ven.* 1479. *Med.* 1477 *et* 1486. *it. coll. Sax.*

lo, quod in villis et vicis ejus statuæ erant. Vet. Schol. Cruq. *Apollinis imago forma columnæ acuminatæ præ foribus stabat.* Lambinus ex Suida. Columnam autem dicit pyramidalem, sive titulum, Græcis *στήλην*. B. Vid. ad Hesych. V. Ἀγυιεύς. G.

29 *Spiritum,* h. e. *divinum furorem.* Landinus. B. Invocationis effectus, enthusiasmus poëticus. G.

31 *Virginum primæ; Ter novem pueri prætextati totidemque virgines, patrimi et matrimi Carmen Sæculare Apollini atque Dianæ dicebant.* Torrentius ex Zosimo L. 2. pr.

33 *Tutela hoc loco Passive dicitur.* Lambinus. B. Ut *clientela* pro clientibus. G.

34 *Cohibentis fugaces,* h. e. ferientis. Z.

35 *Servate;* h. e. *Rhythmum operis in canendo custodite.* Vet. Schol. B. *Lesbium,* Sapphicum.

36 *Pollicis ictum; Suaviter quasi ipsam lyram percutiat.* Vet. Schol.

37 *Rite; Solenni consuetudine.* Vet. Schol.

38 *Noctilucam;* Simonidi Luna dicebatur Νυκτιλαμπὴς, ut adnotavit Muretus ex Dionysio Halicarnasseo. B. Videntur librarii quidam junxisse *noctiluca* cum face. G. *Face Crescentem;* cujus lumen crescit. Z.

39 *Prosperam frugum; Rore nocturno nutrientem.* Vet. Schol. B. *Celerem,* etc. quæ celeriter menses decurrentes volvit. Z.

41 *Nupta;* h. e. Ubi nupta olim fueris. Græcis est *φίλον* pro *grato.*

43 *Reddidi;* h. e. dixi. Reddimus enim quod mandatum erat memoriæ. Vid. Car. 4. 11. 35. B. *Docilis,* quæ facile et studiose didici modos s. cantus. Z.

P

ODE VII.

AD TORQUATUM.

Hortatur Manlium Torquatum, fortasse filium illius, cujus Consulatu natus est Horatius, uti verno jam tempore dulcia carpat, cum vitæ spatium sit et breve et incertum.

Metrum Heroicum cum Penthemimeri Heroica.

DIFFUGERE nives; redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ:
Mutat terra vices, et decrescentia ripas
Flumina prætereunt:
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
IMMORTALIA ne speres monet annus, et almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit æstas
Interitura, simul
Pomifer auctumnus fruges effuderit; et mox

12 recurret *ed. Lamb. Berm. Chab.*

ODE VII.

1 Scite *redeunt;* nam et redire dicitur crinis, et barba: quod in animo illi fuisse ostendit subjecta vox *comæ.*

4 Mire *prætereunt,* cum ante posuerit *decrescentia.* Præterimus etiam quos neque salutamus omnino. B. Vir doctus, cui placent, sine auctore, *recrescentia* præ *decrescentibus,* non videtur cogitasse *choros, quos Gratiæ cum Nymphis nudis ducere* vix audebunt per campos inundatos. Tanto magis apparebit, et *prætereunt* hic significare, non attingunt; et *decrescentia flumina,* non *recrescentia,* hic locum habere, si quis conferat 4. 12. 3. G.

5 *Gratia cum Nymphis;* h. e. Virgines cum novis nuptis eleganti Dilogia, ut supra ostendimus ex Vet. Schol.

6 *Nuda;* h. e. pellucida veste et incincta, uti fere Gratiæ.

7 Charientismo usus est in *Immortalia ne speres,* cum intelligi voluerit *Immortalem te forte;* atque per hoc parcum esse debere reique familiari addictum.

Almum: verendum et sanctum, perpetuum pulcherrimarum et magnarum rerum Epitheton. B. *Rapit hora,* celeriter aufert anni tempus. Z.

9 *Proterit;* h. e. calcibus elidit et per hoc enecat; suavi Tralatione ducta a calcitrosis jumentis.

10 *Simul;* notum est Veteribus tres tantum horas fuisse, adeoque auctumnum fuisse æstatis partem: Siquidem solstitiis et æquinoctio metiebantur annum: unde crediderim et ternarium numerum fuisse deo proprium. B. Illa de tribus anni horis s. tempestatibus Baxteri observatio cum dubia videri possit Latinos tantum legentibus, laudabimus auctoritates Græcas Æschyli Prom. 452: Hymnor. Orphic. p. 132. 21. Eschenb. it. p. 140. V. Diod. Sic. 1. 26. et ibi Wesseling. Quin Tacitus de Germanis c. 26. simile quid memorat. Verum ut hic fidem viri doctiss.

Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœlestia lunæ:
Nos, ubi decidimus
Quo pius Æneas, quo dives Tullus et Ancus,
Pulvis et umbra sumus.
Quis scit, an adjiciant hodiernæ crastina summæ
Tempora Dî superi?
Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Cum semel occideris, et de te splendida Minos
Fecerit arbitria;
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum;
Nec Lethæa valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

15 Quo pater Æ. quo Tullus, dives et Ancus *Bentl. sed suspicatur* pauper et Ancus. 16 ossa sumus *codd. ap. Bentl.* 17 *pro* summæ, vitæ *Brod.* 19 avidi *conj. Bentl.*

tuemur, ita emendandum videtur, quod scripsit "*Solstitiis et æquinoctio* metiebantur an-" "num." Nonne enim, *duo solstitia* (s. *solstitium* et *bruma*) ita *duo æquinoctia* olim illis nota fuere? G.

12 Quatuor Lambini Codices legerunt *recurrit* pro *recurret*, quod videtur longe melius. B. *Iners*, ignava, quæ nil profert. Z.

13 Sensus est: Anni tempora subinde redeunt, sed nos in vitam non redibimus. Z.

14 *Decidimus;* cogitavit de Homerico: Οἴη γὰρ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

15 Bentleius versum istum sic recudit: *Quo pater Æneas, quo Tullus dives et Ancus;* de causa nulla quam ego cerno.

Sex Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *dives Tullus* pro *Tullus dives.* Divitem autem dicit ob captam Longam Albam; ut dudum Landinus. B. Liv. 1. 31. *in magna gloria magnisque opibus regnum Tulli ac tota res Romana* dicitur fuisse. G.

16 An et hoc Proverbialiter prolatum, uti Græcis Εἴδωλον καὶ σκιὰ quod apud Sophoclem legerat Ludovicus Desprez, uti et Πνεῦμα καὶ σκιὰ apud Euripidem.

Sumus modo pro *manemus.*

19 Pulchre Erasmus legit in Dativo, quo sensu puto φίλον ἦτορ apud Pindarum. Hoc debetur Henrico Glareano, qui ab ore ejus dicit se adhuc juvenem accepisse. Animo (Genio nostro) damus quod nobis indulgendo insumimus.

21 *Splendida;* h. e. pro utriusque dignitate, et Minois scilicet et Torquati, viri nobilissimi. Sic et supra legimus, *Splendide mendax.* B. Homerum sequitur, ut solet, qui Il. λ'. 667. Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν vocat, i. e. splendidum, λαμπρὸν, et aureum illi sceptrum tribuit, etc. G.

24 *Pietas*, erga Deos.

26 Bene *liberat* quia *liberavit*, sed iterum Jovis fulmine ictus interiit, una cum medico suo Æsculapio. B. Sic Pind. Pyth. γ'. 100. Dubie, et de fama loquitur Virg. Æn. 7. 765. beneficio Dianæ ad vitam revocatum, Virbii nomine superesse. G.

28 *Vincula; Volentes Proserpinam rapere apud inferos remanserunt.* Vet. Schol. *Theseus ab Hercule inferis ereptus, secum voluit Pirithoum attrahere. Hic vero superveniente terræ motu ab eo diremtus, ibidem vinculis constrictus mansit.* Ludovicus Desprez, ex Plutarcho atque Diodoro Siculo. B. Conf. Car. 3. 4. extr. G.

ODE VIII.

AD C. MARTIUM CENSORINUM.

Apud virum Consularem Caiique Cæsaris familiarem, C. Martium Censorinum, excusat se, quod pro tenuitate sua carmina vice strenæ (haud contemnendum tamen munus) ei mittat.

Metrum Choriambicum Asclepiadeum.

DONAREM pateras grataque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non hæc mihi vis; nec tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, et pretium dicere muneris.

1 commodis *Glar.* 4 munera *Med.* 1477. 9 *pro* nec, non *G. Z. Medd. tres. it. Ven. Glar. Lamb.*

ODE VIII.

1 *Pateras;* h. e. argenteos scyphos, seu ventricosas phialas.

Commodus modo pro *humanus (benignus, liberalis).* Torrentii Codices male *commodis.*

2 *Æra* dixit, æerea vasa antiqui operis et signa.

3 *Tripodas modo non* Ἐμπυριβήτας, *sive lebetas dixit, sed* Ἀπύρους, *h. e. Crateras, quibus diluebantur vina.* Cruquius.

4 *Neque tu pessima;* Litotes Figura est.

5 *Ferunt* secum qui accipiunt.

Artes dicuntur curiosa opificia et archetypa.

6 *Parrhasius primus Symmetriam picturæ dedit, primus argutias vultus, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus.* Cruquius ex Plinio. Vixit hic 400 annos ante natum Christum, eratque Zeuxidis æmulus.

Protulit, bene de re nova et admiranda.

Scopas erat γλύπτης μαρμάρων, h. e. *Signorum sculptor.* Vet. Schol.

8 *Sollers, h. e. totus in arte, ab Osco sollo et ars.* Cruq.

Ponere nunc constituere et fingere. Vet. Schol.

9 *Vis modo pro facultas.* Stephanus.

10 *Res est aut animus;* h. e. *Dives es re et animo.* Vet. Schol. eleganter. B. Nec *res* tua desiderat, quia jam habes, nec *animus* appetit, quia aliis potius rebus, v. c. carminibus, delectaris. Z.

Rara magnique emta a deliciendo *deliciæ* dicuntur, Juvenali *escaria,* quod plerumque lauti hisce rebus inescentur.

11 *Gaudes* modo pro *contentus agis.*

12 Si sexcenti Codices repugnarent, ego

Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus et vita redit bonis
Post mortem ducibus; non celeres fugæ,
Rejectæque retrorsum Annibalis minæ;
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque,
Si chartæ sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus et favor et lingua potentium

17 *Totum versum deleri jubet Bentl.* impendia *pro* incendia *conj. Cun.*

tamen cum Vet. Schol. legerem *muneris* non *muneri*, quod Lambinus, Torrentius et Cruquius in suis MSS. invenere. [Sic etiam ed. Zar. et coll. Sax.] Est enim Προπαρασκευὴ, sive præparatio quædam ad sequentia. Quasi diceret, non audere cæteros præconia suorum munerum adeo decantare, quod ipse de suo munere jam facturus est. Idem enim *dicere pretium* quod *dicere laudes*, hoc loco. Bentleio magis placuit inusitatius *muneri*. B. Sed cum plerisque edd. recepi *muneri* ob auctoritatem librorum et sensus elegantiam: nam *dicere* est statuere. Z.

13 *Publicis notis* posuit pro *publicis literis*, sive *titulis*. Nam *notæ* Poëtis pro *literis* sunt.

18 Nollem Bentleius ita se turbaret quod Horatius Scipionum acta in unum fere coëgerit, Poëtici compendii studiosus. Certe vel summis Poëtis ejusmodi Ἀνιστορησία leve admodum est crimen. B. Ut Bentleius hunc versum adimit Horatio, ita propter hunc versum totam Oden abjudicat Harduinus. Sed præter poëtarum licentiam, ad quam retulit olim hanc σύγχυσιν H. Glareanus, præter *incendia* castrorum, de quibus Liv. 30. 5. et 6; cogitemus, neminem offensurum fuisse, si pro *Ejus* legeretur, *utriusque viri*. Et videtur hæc fuisse causa, cur præterierunt h. l. Lambinus, Torrentius, Marcilius: quod vero illa distributiva ratione usus est, ejus rei ratio videtur, quod unius tantum, superioris nempe Africani laudes, suum præconem Ennium, invenerant. Facta utriusque Scipionis Africani non clarius indicant laudes *ejus* (uniuscujusque illorum) quam Ennius indicat et conservat laudes Africani prioris. *Impendia Carthaginis*, i. tributa reip. illi imposita, placere Cuningamo et Sanadono, æquo animo ferendum est; sed etiam hoc, si aliis non placeant. Cæsura in voce *Carthaginis* insolita. Sed quis damnet rara? Æque insolitam ostendit Cuningamus Car. 2. 14. 17. G.

19 Nasutulo Fabro vox *lucratus* humilis videtur; acsi nesciret Horatius Latine, Faber sciret. Etiam ingenui hominis est lucrum; quæstus minus liberalis videtur.

20 *Calabræ Pierides* ridicule protulit, seipsum Ennio adjungens. *Appulus*, *Calaber*, *Tuscus* etiam Proverbiali sermone pro *Rustico* dicebant. B. Non præsto hanc annotationem: Sed Ennium *Miserunt Calabri, Rudiæ genuere vetustæ* Sil. 12. 397. G.

21 *Feceris* per Enallagen personæ dicit pro *fecerit* aliquis.

22 Festive *quid* pro quantula res? Quid enim Romulus nisi pastor et latro, nisi fore per Poëtas?

24 *Invida*, hoc donat Romulo ob celebritatem famæ.

26 Proprie plaudentium *favor* est, in theatro scilicet: vel etiam adorantium in templis.

Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori;
Cœlo Musa beat. Sic Jovis interest
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

ODE IX.

AD LOLLIUM.

Nequit sibi temperare Horatius, quin Poëticæ laudem, sibi cum cæteris Poëtis communem, apud Marcum Lollium Caii Cæsaris moderatorem juventæ, sibique familiarem, dum eximias illius viri virtutes egregio carmine recenset, sibi fidenter arrogare conetur.

Metrum ut in quarta.

Ne forte credas interitura, quæ
Longe sonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.
Non, si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,

4 loquar *editt. primæ.*

27 *Divitibus; Quæ ideo beatæ dicuntur quod ibi omnia nascuntur sine hominum studio, qui et Elysii Campi dicuntur.* Vet. Schol. *Insulas dicit quas in Oceano constitutas Homerus Μακάρων Νήσους dixit, Latini Fortunatorum Insulas appellant.* Vet. Schol. Cruq. Quibus enim columnæ Herculis mundi terminus habebantur, facile inducebant in animum Fortunatas Insulas fuisse in partibus Inferorum. B.

29 *Sic*, carminibus poëtarum. Z.

30 *Impiger*, fortis. Z.

31 *Clarum; Salubre.* Vet. Schol. h. e. Lætum, hilare et non iratum. B. *Eripiunt*, navigantibus opem ferunt: ergo sunt Dii, carminibus poëtarum declarati. Z.

34 *Vota bonos;* h. e. deus fit. *Damnabis tu quoque votis.* Virgil. de Daphnide novo deo, Ecl. 5. 80. B. Bacchus vota audit, h. e. est Deus, nempe carminibus poëtarum. Z.

ODE IX.

1 *Ne, circumflexe pronuntiandum est*, i. e. *Ne credideris.* Vet. Schol. *Forte* igitur πλεονάζει; vel ostendit certe se nescire an ita crediturus sit, necne.

2 *Natus ad Aufidum*, h. e. Etsi Appulus et rudis.

3 *Non ante vulgatas;* ostendit se primum hujus artis apud Romanos conditorem.

5 *Mæonia nunc Lydia dicitur.* Cruquius ex Plinio.

Ceæque et Alcæi minaces,
Stesichorique graves Camœnæ.
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit ætas: spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non sola comtos arsit adulteri
Crines, et aurum vestibus illitum
Mirata, regalesque cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus
Dicenda Musis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deïphobus, graves
Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrimabiles
Urguentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.
PAULUM sepultæ distat inertiæ

17 Primusque, *et mox* Sthenelusque *habet Baxt. male: nam* ve *est* vel *pro* nec. Z.

7 *Ceæque Camœnæ;* Simonidem significat Cea insula oriundum, ut 2. 1. 38.

Minaces; Adeo amarus fuit, ut austeritate carminis sui multos civitate ejiceret. Vet. Schol.

8 *Graves; Magnæ, profundæ; nam et ipse bellorum scriptor.* Vet. Schol.

10 Mire *spirat* pro *vivat* de puella Sappho; uti et *commissi* pro *crediti* ad Emphasin periclitantis pudoris. B.

13 *Non sola* Helena amavit amatorem nitidum et splendidum, sed et aliæ mulieres idem fecere, quæ vero non celebratæ sunt a poëtis. Z.

14 Bene *illitum* de opere Phrygionio.

17 *Cydonio;* h. e. Cretensi, perpetuum Epitheton.

18 *Non semel Ilios:* quia et aliæ urbes eandem cladem perpessæ sunt. B. Quin Ilios s. Troja ipsa quoque ab Hercule capta, et rapta inde Hesione. Sed loquitur poëta de his rerum commutationibus, quæ literis non sunt proditæ. G.

22 *Graves ictus; Laniatum corpore toto Deiphobum vidi.* Vet. Schol.

27 *Urguentur* suavi Charientismo posuit pro *jacent sepulti.*

28 Pulchra Dilogia *Nocte* pro *Morte* et *Oblivione* simul posuit.

Ideo *sacro* quia *vate* dixerat.

29 *Inertia* et *Virtus* Antitheta sunt. *Iners* ab *Arte* est; *Ars* autem ab Ἀρετὴ, quod itidem ab ἄῤῥην *mas;* ut *Virtus* a viro. B. Contra Bentleium, qui suspicatur, *virtus in-*

Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens, et secundis
Temporibus dubiisque rectus:
Vindex avaræ fraudis, et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ;
Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus
Judex honestum prætulit utili, et
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, et per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.

31 Silebo *omnes ante Ald.* 1519. *qui* sileri *dedit, quod probarunt al. etiam Torr. Baxt. Talb. Sandby. Tamen* silebo *etiam Ro. Steph.* 1544. *Lambi. ex MSS. quibus add. G. et coll. Sax. Sic etiam Rutg. it. Da. Heins. Bentl. Maitt. Cuning.* 40 quotiens *Bentl.* 41 et *abest a Baxt.*

ertia poëtarum *celata paullum distat* virtuti *sepultæ*. Sed vehementior sententia lectionis omnium librorum. G.

31 *Inornatum;* h. e. *illaudatum.*

33 *Impune;* significat egregium hunc virum habuisse suos obtrectatores; qualis erat Velleius Paterculus, homo Epicureus, qui et *subdoli et versuti animi et pecuniæ quam recte faciendi cupidiorem fuisse* scribit.

34 Leni Charientismo *Obliviones* dixit ingratas obtrectationes. B. Mihi videbatur *obliviones* Prosopopœia quadam dici *lividas;* cum invidia soleant homines impediri, quo minus meritas laudes bonis viris tribuant. G.

35 *Rerum prudentes Philosophi dicti sunt.* Vet. Schol. Imo et ipsa Philosophia Juvenali atque aliis *Prudentia* dicitur. B.

36 *Rectus,* æquabilis, constans in virtute. Z.

37 *Vindex, punitor; Vindicare enim apud veteres non tantum defendere, sed etiam punire significabat.* Vet. Schol.

38 *Ducentis ad se cuncta: Pecuniosorum gratiam cuncti sequuntur.* Vet. Schol. Ac si esset perpetuum pecuniæ Epitheton.

39 *Consulque non unius anni; Virtutes tuæ te perpetuum consulem faciunt.* Vet. Schol. Sapiens enim juxta Stoicos perpetuum magistratum gerit. Ecce autem iterum Acrisia proles, Tanaquillus Faber, Horatiomastix, non potest ferre *animum consulem, rejicientem vultu.* Nesciebat Poëtam eleganti Periphrasi Enallageque Personæ posuisse, *Est animus tibi* pro *Tu es,* ut liberalem decuit magnum virum compellare. B. Ita vindicavit h. l. contra Fabri et Dacerii reprehensionem Bentleius, ita frequens est non poëtis modo, sed aliis quoque prædicare talia de *animo,* ut nihil opus sit addere, quam Paraphrasin, Est tibi, o Lolli, animus—consul non unius modo anni, sed toties consul, et rex adeo, quoties, tanquam bonus atque fidus judex et æstimator se gerit, etc. Quid hoc est aliud, quam tu, Lolli, pro sapientia tua velut perpetuum consulatum geris, si non in cives, certe in pravas cupiditates, et occasiones peccandi? G.

40 *Sed* acuta voce pronuntiandum, significat *imo etiam.*

41 *Honestum prætulit utili;* Ostendit eum fuisse vere Stoicum: Stoicis enim summum bonum honestate sola constabat. *Et* etiam post *utili* delendum censeo, quod abesset in omnibus Torrentii MSS. et turbaret sententiam.

44 *Explicuit sua victor arma;* h. e. *per medios hostes victor evasit:* ut eleganter Landinus.

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum; rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati;
Pejusque leto flagitium timet;
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

ODE X.

AD LIGURINUM.

Ostendit delicatum puerum Ligurinum, ubi jam pertransierit pueritiæ flos, fastidii sui sero pœniturum.

Metrum Choriambicum Alcaicum, constans Spondeo, tribus Choriambis et Pyrrichio.

O crudelis adhuc, et Veneris muneribus potens,
Insperata tuæ cum veniet pluma superbiæ,
Et, quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc et qui color est puniceæ flore prior rosæ,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam:

2 *pro* pluma, bruma *conj. Bentl.* 5 Ligurine *conj. Bentl.*

46 *Occupat; Sibi vindicat.* Vet. Schol.
[† 48 *Munera deorum* pro sorte divinitus data. Sic δῶρα θεῶν ap. Græcos. v. Ruhnken. ad Hymn. in Cer. p. 27.]
49 *Callet, ingeniose novit.* Vet. Schol. *Acute novit.* Mancinellus.

ODE X.

1 *O Crudelis;* ut Virgilius, *O Crudelis Alexi.* Vet. Schol.
Adhuc ad Emphasin cito avolantis ætatulæ posuit.
Potens modo pro *superbus.* Sic et Ovidius; *Sed nulla potentia longa est.* B. Non quo *potens* idem significet quod superbus: Sed Ligurinus sibi videtur potens, h. e. superbit. G.
2 *Insperata;* quasi dicat: *quod tu nunquam verebaris:* habet enim ἦθος.
Veniet; h. e. crescet, vel surget.
Plumam pro prima barba posuit. Vet. Schol. h. e. Lanugine. B.
Pulchre, quia cum illis *plumis avolat* illa quæ hic indicatur ætatula, qua Ligurinus superbit. G.
Veniet superbiæ, est enim Dativus: et *superbiam* dixit *formosas genas* superbiæ causam, Metonymicῶς.
3 *Decidunt* comæ a tondente resectæ. Ineunte decimo septimo ætatis anno ad plenam pubertatem venerunt, quo tempore deponebatur coma.
5 Festiva Enallage Accusativi pro Vocativo. Neque opus fuerat eruditissimum Bentleium reponere *Ligurine* contra auctoritatem omnium Librorum atque Membranarum, quod vel ipse fatetur. Quis autem non videt Enallagen esse personæ secundæ in tertiam more comico?
[† *Verterit* i. e. versus fuerit.]

Dices, Heu! (quoties te in speculo videris alterum)
Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

6 quotiens *Bentl.* *Abest in a codd. quibusdam et vett. edd.*

ODE XI.

IN PHYLLIDEM.

Idibus Aprilis, qui dies Mæcenati suo natalis erat, Fidicinam quandam amicam de more ad se invitat. Crediderim hanc fuisse quam supra devium scortum Lyden appellaverat sodali suo Telepho adamatam, quam jam ob provectiorem scilicet in re tenui ætatem sibi quam illi et adolescenti et diviti, magis idoneam vult videri. (Hariolari meum non est. G.)

Metrum Sapphicum.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Est hederæ vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara castis
Vincta verbenis avet immolato
Spargier agno:

Hispidam; jam hirsuta barba. Vet. Schol. Pessime hæc omnia de senectute interpretatus est Theodorus Marcilius.

6 Ἐν ἄλλῳ *alterum* dixit pro *immutatum*: *Quantum mutatus ab illo!*

7 *Quæ mens est hodie;* ista ex Terentio desumta videntur. [Hecyr. 1. 1.]

Eheu! me miseram! cur non aut istæc mihi
Ætas et forma est; aut tibi hæc sententia?

Ita Vet. Schol. Cruq. B. *Mens,* animus ad amori obsequendum paratus. Z.

8 *Incolumes;* i. e. *imberbes.* Vet. Schol. Cruq. h. e. integræ.

ODE XI.

2 *Albanum vinum ab Eugenia uva a Tauromenitanis translatam scribit Plinius;* quod adnotavit Torrentius.

3 *Alcæus frequenter se dicit apio coronari.* Vet. Schol.

5 Enallage Temporis; *fulges* pro *fulgebis.* Præcipuus est apii fulgor.

6 Non fuit Horatius ita tenuis ut defuerint ei argentea vasa, quod putavit Dacerius, qui inepte et dure *Ridet argento* interpretatus est, ac si esset *Ridet quasi argentum.* Et imitatur illud Alcæi, *Μαρμαίρει καὶ μέγας δόμος χαλκῷ,* ut adnotavit Rutgersius.

Castis, puris, sacris. Vet. Schol.

7 *Verbenæ sunt omnes herbæ frondesque festæ ad aras coronandas.* Vet. Schol. Oportuit autem eas e locis sacris decerpi, unde et *sagmina* appellatæ sunt Latinis, et Græcis *ἱεροβοτάναι.* B. Fidicinæ sacrificiis ad-

Cuncta festinat manus: huc et illuc
Cursitant mistæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen nôris quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem:
Jure solennis mihi, sanctiorque
Pæne natali proprio; quod ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit
(Non tuæ sortis juvenem) puella
Dives et lasciva, tenetque grata
Compede vinctum.
Terret ambustus Phaëthon avaras
Spes; et exemplum grave præbet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,

9 festinant *N. Heins. et Cun. ex MSS.* 10 mixtæ *Bentl.* 11 crepitant *conj. Bentl.* 13 advocere *conj. Cun. et firmat coll. Sax.*

hibitæ. Vid. Car. 3. 11. 6. G. *Avet*, pro parata est.

9 *Festinat manus*, omnium manus sunt occupatæ. Z.

11 *Sordidum flammæ;* Iconismus mira Enargia formatus. B.

Verbum *trepidat* pingit motum celerem flammæ, ut rivi Epist. 1. 10. 21. G.

13 *Ut tamen noris; Fidem facit promissæ lætitiæ.* Vet. Schol.

14 *Idus* a Græco Εἶδος plenam Lunæ faciem significare videtur. B. Qui ab *iduando*, h. e. dividendo derivant, iis favet verbum *findit*. G.

16 *Aprilis* in tutela Veneris erat, quod flores eo mense se aperiant.

17 *Solenne* dicitur, quod quoquo anno recurrit, ab Osco *sollo*, quod *omnis* est, et *annus*.

19 *Affluentes;* Ostendit senescere jam Mæcenatem æque ac se ipsum; *affluunt* enim quæ copia vel numero abundant.

20 Per Decadas *ordinantur anni* æque ac milites. B. *Ordinatur* quidquid numero et successione constat. G.

21 *Occupat* qui aliis præripit.

22 *Non tuæ sortis*; i. e. *Non tuæ mediocritatis.* Vet. Schol.

23 *Lasciva* modo pro *juvenis*, ac si Phyllis amoris numeros implere jam minus valeret. B.

25 Exemplo Phaëthontis et Bellerophontis ostendit, periculosum esse majora, quam quæ alicui conveniant, appetere. *Ambustus*, fulmine Jovis ictus. *Avaras spes*, cupiditatem consequendi majora. Z.

26 *Exemplum grave*, quod maximam habet vim coërcendi istam cupiditatem. *Ales*, alatus. Z.

27 *Gravatus*, qui ferre gravatus est: nam hic œstro ictus excussit equitem, qui cum mortalis et terris addictus esset, cœlum petere ausus erat. Z.

28 *Bellerophontem; Dicitur hic ausus Pe-*

Semper ut te digna sequare, et, ultra
Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. Age jam, meorum
Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Femina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atræ
Carmine curæ.

35 minuuntur *MS. ap. Bentl. et Cun.*

ODE XII.

AD VIRGILIUM.

Ostendit, quam amabile sit adulti jam veris tempus, et quam aptum conviviis; et suaviter deridet Virgilium, quem intellexerat operam dedisse mercaturæ, adeoque factum lucello attentiorem: Vult enim videri velle se cum eo pacisci, eumque ad se sub hac lege invitare, uti dum ipse in usum convivii e Sulpicii Galbæ horreis mercaturus est vinum, unguentum de suo præbere velit. (Vid. ad v. 15. 21. 25. G.)

Metrum quod in quinta.

JAM veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Jam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.

gaso ferri per aëra in terram decidisse. Vet. Schol.

29 *Te digna;* per Hypallagen posuit pro *quibus tu digna es.*

Frequenter ponitur *sequi* pro *quærere,* unde et nostrum, To seek. B.

31 *Disparem,* non tuæ sortis juvenem, cui tu non amplius satis placere et satisfacere ob ætatem potes. *Meorum finis amorum,* quam amare omnium postremam decrevi. Z.

35 *Reddimus* quod memoriæ mandavimus. V. Car. 4. 6. 43.

ODE XII.

1 Alias ostendimus ver, horarum scilicet præcipuam, veteribus fuisse pro deo: erant etiam diis sui comites, vel clientes, quos Συνθρόνους, et Παρέδρους, sive assessores, appellitabant.

Temperant; h. e. nimios ejus motus in ordinem cogunt.

2 *Animæ Thraciæ; Decimo Calend. Martii (auctore Columella* 11. 2. 21.) *venti septentrionales, qui vocantur Ornithiæ, per dies triginta esse solent, tum et hirundo advenit.* Mancinellus. Iterum clamat Faber [Epist. 2. 24. p. 67.) *graviter errasse Horatium,* quod *animas Thracias* appellaverit, quæ sibi flabant, ab occasu, ex prava scilicet Homeri imitatione (Il. ι'. 5.). Sed haud magis ineptus est, quam esse solet. Bene autem *animæ* posuit pro *venti,* cum antea per Prosopopœian *veris comites* dixerit. Siquidem animantium *anima* est.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula,
Delectantque deum, cui pecus et nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,

10 fistula Delectante deum *G. Brod. coll. Sax. et Zar. al.* G. *Sic edidit Gesnerus. Sed revocavi lectionem plurium et optimorum librorum bonam. Nam sic est supra III.* 4. 1. *I.* 17. 18. Z. 11 nigræ *Bentl. ex uno cod.*

5 *Flebiliter gemens;* fratres atque sorores Veteribus fuisse frequenter cognomines alias ostendimus. Atque hinc quidem factum est quod aliqui dicant Philomelam pro Progne: sic et Virgilius (Ecl. 6. 79.) *Quas illi Philomela dapes.* B.

Dissensum scriptorum in fabula hac exponit Erythræus in Ind. Virg. Nempe sunt qui Prognen dicant in lusciniam mutatam, Philomelam in hirundinem. Ambas sorores cædis auctores facit Ovidius quoque Met. 6. G.

6 *Infelix* modo miserando posuit.

Cecropiæ domus: Quoniam Athenienses fuerunt. Vet. Schol. Pandion enim non erat genere Cecropides.

7 Moderatur stilo dum ponit *male* pro *impie,* vel *sceleste.* B. *Barbaras,* immanes, crudeles. Z.

8 Tanquam parum sibi cum regibus conveniret, *regum* posuit in Plurali, cum de uno Tereo ageretur. B. Hoc scilicet indicare voluit, *quales esse solent regum.* G.

9 *In tenero, nuper nato.* Landin.

10 *Dicere carmen* rectum est: sed an etiam *dicere carmen fistula?* Atqui sic editum a plerisque, ab ipso etiam Bentleio. Cui non placent auctores supra positi, is certe sic distinguat, *Dicunt—carmina; fistula Delectantque deum: aut* doceat *carmina dici fistula.* G.

Fistula, hæc (juxta Vet. Schol.) etiam *Pandurium* appellabatur; quasi Πανὸς Δοῦρον, ut puto

13 *Sitim* dicit ut admoneat eum bibendi. Calidius Italis est vernum tempus, præsertim adultum.

14 *Ducere* etiam alias pro *epotare* posuit.

15 *Juvenes nobiles* Nerones dixit, Augusti privignos, quibus admodum familiariter utebatur Virgilius, adeo ut rarenter veteribus sodalibus operam daret, quod hic significari vult Horatius. B.

Si recte tempora subduxit Bentleius nulla odarum hujus libri scripta est vivo adhuc poëta Virgilio. Et nihil hic est, quod magis ad poëtam, quam ad quemvis alium Horatii familiarem pertineat. Quin nihil hic est, quod spiret talem amicitiam, qualis Flaccum Maroni conjunxerat. Et tamen Bentleius hic Virgilium poëtam intelligens sua vineta cædit. G.

16 Nescio cur magis placuerit Bentleio *mereberis* quam *merebere.* Verum aurem suam fortasse consuluerat.

17 *Onyx; Metallum est gemmæ simile: de hoc ad unguenta odorata parva fiebant vasa.* Vet. Schol. Hodie procellanam vocant, e qua veteribus *murrhea,* vel *murrhina pocula. Et crocino nares murrheus ungat onyx,* Propertius (3. 8. 22.). Dioscorides tradit onychem fuisse conchylium quoddam apud Indos in Nardinis lacubus repertum, ut adnotavit Lambinus. Quæ fabella Porcellanam fuisse confirmat. B. Horum fidem non præstiterim. Multa de diversa *Onychis* significatione Salmasius ad Solinum. Ad hunc

Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax;
Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tinguere poculis,
Plena dives ut in domo.
Verum pone moras, et studium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

18 accubat *omnes omnino, etiam G. et coll. Sax.*

locum satis est, *Onycha* esse gemmam, marmor, vasculum unguenti; nomen a colore et livore unguis humani; *murrheum* Propertii epitheton coloris flavi. G.

Eliciet cadum, festiva Dilogia usus est: nam et eliciuntur a Magis sepultorum animæ, et significat se etiam ex imitatione Virgilii jam parcum et tenacem fieri.

18 *Hodieque etiam Galbæ horrea vino et oleo similibusque rebus referta sunt.* Vet. Schol. B. *Sulpicia horrea dicebantur, ubi nunc Galbæ.* Acron. Fuerunt ergo apothecæ, ubi vina, oleum et alia venalia prostabant. Z.

Optimi Torrentii MSS. bene *occubat* legerunt pro *accubat:* significat enim cadum istum diu sepultum jacuisse, et pæne oblivioni traditum, ob vetustatem. B. Torrentius ipse non habuit fidem suis codicibus: in *horreis* nihil *occubat* i. e. perit: sed *cadi* sibi invicem *accubant.* G.

19 *Largus*, quod vinum generosum est, largiter exhilarat animum, et spem lætam affert, eximitque curas amaras. Z.

21 *Si properas;* significat enim velle se eum properare.

Cum tua merce; ut mercatorem ridet. Bene igitur Vet. Schol. quasi Titulum fecerat, *Ad Virgilium negotiatorem.* Unde nonnulli (inter quos nollem Torrentium) alium nescio quem Virgilium unguentarium sive myropolam somniaverunt. B. Vid. ad v. 15. et 25. G.

23 *Immunis* dicitur quod ἀσύμβολος ad convivium venit, ut docte Erasmus.

Salse et urbane dixit *non ego meditor:* est enim Ironicum et Morale scomma.

Tinguere, festive significat Virgilium damnose bibiturum: non enim *tinguuntur* nisi bene madidi.

24 *Plena dives;* significat eum large solitum bibere apud Juvenes Nerones.

25 *Moras* dixit negotia quæ eum morabantur. B. Sed quod addit *studium lucri*, mercatorem aperte signat, non sacrum vatem Virgilium. G.

26 *Nigros ignes*, eleganter exstinctas rogi favillas appellat, Dilog*ws* etiam monumenti tenebras.

Dum licet misce.

27 *Stultitiam* dixit quæ sobriis et parcis videtur. Sic et Landinus.

Consilia dicit mercatorum de augenda re familiari sagacia studia.

28 *Dulce est;* Anacreontici versus Parodia est: Θέλω, Θέλω μανῆναι. Sed moderatur dicendo *desipere* pro eo quod erat *furere*, et *in loco*, h. e. *aliquando*, idoneo scilicet tempore; nam *locus* etiam de tempore dici solet opportuno. Bene etiam *Dulce: Namque voluptates commendat rarior usus.* B. *Desipere* videntur avaris homines lautiores. Sed Horatius monet amicum suum fere ea ratione, ut ille Lenonem Ter. Ad. 2. 2. 8. G.

ODE XIII.

IN LYCEN.

Horatius veterum injuriarum memor, amicæ cuidam suæ olim fastidiosæ, jam vero vetulæ factæ, propter ætatem tamen lascivienti, lepidissime insultat.

Metrum duobus primis versibus Choriambicum Asclepiadeum, tertio Pherecratium, quartoque Glyconicum.

Audivere, Lyce, Dî mea vota, Dî
Audivere, Lyce: fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque, et bibis impudens,
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum solicitas. Ille virentis et
Doctæ psallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant et capitis nives.
Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ,

10 *pro* luridi, lividi *coll. Sax.*

ODE XIII.

3 *Vis* modo dicit pro velle te ostendis.

4 *Ludisque;* expolitio est prioris versus. *Ludis* autem positum est pro *saltas. Nemo saltat sobrius, nisi forte insanit,* Cicero pro Muræna.

Impudens pro impudenter; Nomen pro Adverbio. Vet. Schol.

5 *Cantu tremulo;* Dilogus et ad vocem et ad ætatem posuit: Persius ad vocem dixit: *tremulo scalpuntur ubi intima versu.*

6 *Lentum* dicit, quod carminibus sollicitatus adesse recuset.

7 Tacetur Chiæ puellæ nomen. Ψάλλειν, ἄκρῳ τῶν δακτύλων τῶν χορδῶν ἅπτεσθαι. Suidas.

8 Immobilis est qui *excubat,* siquidem in statione sua manet.

9 Quodcunque minus arridet delicatulis *importunum* dicitur. Significat et se olim pro importuno habitum: non inesse Emphasin puto. *Importunus* in conviciantium puellarum ore satis frequens improperium.

Mire *transvolat* de alato deo.

Festiva est ista numeri Enallage qua vetulas omnes rigidas et quernas dicit.

10 *Refugit* tanquam terriculamentum quoddam vel monstrum.

Luridi; nigri squamosi. Vet. Schol. Nam a *livere* est *luror* et *luridus.*

12 Dacerius clamat ferri non posse *capitis nives,* quod apud Fabium (8. 6. 17.) legerat Tralationem illam esse duram. Fateor in Oratore durum fore quod in Poëta Lyrico nitet, præsertim vero de anu frigida agente.

13 *In Co insula vestes tenuissimæ ad delicias muliebres et luxum, optimaque purpura tinguuntur.* Vet. Schol. Cruq. *Pamphile*

Nec clari lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quæ spirabat amores,
Quæ me surpuerat mihi?
Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies: sed Cinaræ breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen:
Possent ut juvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

14 cari *Brod. coll. Sax. Fl. Ven.* 1486. *Bentl. Cun.* 17 *Sic Bentl.* quove color decens? *al.* quo color? heu! decens Quo *Cun.*

Platis [Latoi] *filia prima in Co bombycinam texere docuit*, ut ostendit Mancinellus ex Plinio [†Lib. 11. c. 22. 23. Horatius alio loco: *Cois tibi pene videre est ut nudam. malidensia Coa* Lucretio vocantur. v. Salmas. ad Tertullian. de Pallio p. 227. sq.]

14 *Notos fastos* lepidissime dicit *Actorum libros*, quorum meminit Juvenalis Satyra nona (v. 84). His enim nascentium puerorum nomina atque natales continebantur. Miror hoc latuisse Interpretes. B. *Notis c. f.* in fastis enim consulum tempora scribebantur, quorum annis tempora præterita noscebantur. *Schol.* Z.

16 Bene *inclusit* cum ante posuerit *condita: Inclusi enim* (juxta Vet. Schol.) *defuncti tumulo dicuntur.* Ostendit conclamatum esse de eo quod præteritum est.

Volucrem diem pro *volatile tempus* posuit: sic et *ante diem* dicimus pro *ante tempus.*

17 *Venus* modo forma dicitur; h. e. elegans partium symmetria, Metonymicωs. B. Tua forma et gratia. *Schol.* Z.

18 *Motus* dixit Rhythmicos et decoros gestus, præsertim vero cum saltaret. B. *Decens* epitheton *motus*, ut bene monuit Bentleius, ante quem omnes referebant ad *colorem.* G.

Quid: h. e. *quantulum.* B. Quæ sequuntur, indicant aliam nunc plane videri diversamque ab ea, quæ fuerat. G.

19 *Spirabat Amores;* h. e. Odoris fragrantia Venerem et cupidines æquabat. *Ambrosiæque comæ divinum vertice odorem Spiravere.* Virg.

20 *Surpuerat mihi;* mente alienatum se significat. B. Pro *surripuerat*, quæ nimio amore injecto mentem alienaverat. Z.

21 *Felix facies* est cui omnia ex voto contigere.

Nota; i. e. omnibus decantata. B. *Nota artium*, ut Car. 2. 2. 6. *Notus animi.* G.

Artium gratarum facies; est quæ omnes aspectus astutiæ tenet. B. Vel, ut pulchre Schol. Cruq. quæ oculis, nutu superciliorum, cervicis volubilitate, capitis gratia, totius corporis motu placet. G.

22 *Breves annos;* lugubri recordatione profertur: significat tamen melius actum fuisse cum Cinara quam cum Lyce.

25 Credebatur Cornicem vivere mille annos.

26 *Fervidi* posuit pro perpetuo Epitheto, ob juventutis insitum calorem.

28 Cum Vet. Schol. et Torrentii MSS. *Delapsam* reposui pro *Dilapsam:* fax enim consumta in cineres delabitur. Facem autem ἐμφατικῶς dixit, quo ostenderet flammas ejus in omnes quaquaversum desæviisse. B. *Dilapsam* et auctoritas major et sententia mihi pæne persuadent. *Cineres facis* dum paullatim ea consumitur, dilabuntur, disperguntur-que. G. Recte: ergo recepi. Z.

ODE XIV.

AD AUGUSTUM.

Etsi Augusti jussu hæc Ode composita sit in honorem Claudii Tiberii Neronis, qui fratri suo Druso, Vindelico bello conficiendo adjutor fuerat, Augustus tamen ipse fere utramque implet paginam. Noverat uter carior fuerat Augusto.

Metrum quod in quarta.

QUÆ cura Patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos memoresque fastos
Æternet? O, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum;
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses. milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,

4 fastus *Bentl. et Cun. Vid. ad Car. S.* 17. 4. fastus *etiam coll. Sax.* 5 *pro* sol, lux *apud Lambi. et coll. Sax.* 10 Genautos *Brod.* Germanos *Zar.* Gelonos *Lech.* Genaunos *rel.*

ODE XIV.

1 *Quæ cura patrum; Negat ullos a Senatu vel Populo Romano dignos honores inveniri.* Vet. Schol.

Curam dicit in excogitando studium.

4 *Titulos* dicit Epigrammata Statuarum.

Fasti sunt Annales, qui ad commemorationem honorum vel rerum gestarum inventi sunt. Vet. Schol.

5 *Æternet;* vox antiqua.

O, præter modum admirantis est.

Habitabiles posuit ut Græci Οἰκουμένην pro Orbe terrarum.

6 *Ora* idem est quod *litus;* Synecdochice regiones dicimus *oras*.

Princeps primus erat in Republica; abutuntur ea voce, qui Reges vocant Principes. Augustus *exhorruit nomen Domini*, auctore Suetonio, quid de Regis faceret?

7 *Legis expertes Latinæ* Vindelicos dixit, quod hactenus nunquam Romanorum armis paruerint. Anacoluthon est etiam in *Quem dicere quid posses*, ex Hellenismo tractum, ut notavit Stephanus.

9 *Milite nam tuo; Augustus* (juxta Suetonium) *disciplinam severissime rexit.*

10 Pro *Genaunos* et *Brennos* ex Lambini Codicibus reposui facili negotio *Genaunos* et *Brencos*, uti et a Strabone appellantur. Fortasse *Genauni* erant *Brencorum* Clientes, uti Εἵλωτες Spartanorum vernæ: Lingua enim Gallorum, qua nostri Aborigines etiam hodie utuntur, *Kenauon* sunt servi, et *Wreng* homo liber est, sed plebeii generis. Siquidem illis *Eng* angustus est, uti et Teutonibus; *aeng* vel *eang*, e contra liber, et *Wer* vir vel homo. Idem igitur est *Wreng*, et *Brencus* quod *Francus*, h. e. homo liber et ingenuus: Angli nostri corrupto *Drengos* olim vocabant, unde vulgo nostro corruptum Drudges, pro Drenges, quod est *Drengi*, quam vocem vir eruditissimus Henricus Spelmannus in Glossario suo explicare nequibat. Erant autem hæ gentes Cisalpinæ Galliæ, auctore Vet. Schol. Bentleius servavit *Genaunos* et *Breunos* ha-

Brencosque veloces, et arces
Alpibus impositas tremendis
Dejecit acer plus vice simplici.
Major Neronum mox grave prœlium
Commisit, immanesque Rhætos
Auspiciis pepulit secundis;
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auster, Pleïadum choro
Scindente nubes, impiger hostium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,

11 Bremnos *Flor.* Breunos *Cruq. Bentl. Talb. Sandby.* Brennos *fere rel.* *Similis varietas est Sueto. Tib.* 9. 13 *Post* acer *interpungit Iani et refert* plus *vice* simpl. *ad Neronem.* 15 Rhœtos *vett. edd.* 22 *pro* ignes, enses *conj. Bentl.*

bita nulla nostri ratione; quid enim ego scirem? B. Favet, si non lectioni, certe disputationi Baxterianæ Germanorum *Knabe, Knappe,* quod famulum non minus quam puerum notat. Apud Strabonem etiam mentio *τῶν Βρεύνων* (Ald. *Βρέγκων*) *καὶ Γεναύνων.* G.

12 Bene *Tremendis,* ob immanem montium altitudinem.

13 *Acer* est qui moræ impatiens pugnare gestit, vel qui amorem certaminis animo concipit.

Plus vice simplici; h. e. plus semel: Litotes Figura: significare vult eum sæpius hoc fecisse. B. Acron et Porphyr[illegible] melius ita, non vicem tantum redditam Barbaris simplicem, sed duplam, alteram tantum cladis inflictam illis quam dederant. Etiam fortunæ vices possunt intelligi, ut dicat, non sine periculo fuisse expeditionem. G.

16 *Auspiciis secundis;* h. e. Augusto præbente deos, ut mox v. 34.

Pepulit; neque enim prorsus fregit: Suetonius *Coërcitos* dicit.

17 *Spectandus,* verbum circi, et ludorum, quæ spectacula dicebantur.

18 *Devota;* significare videtur Gallorum Soldurios, qui se devovebant, cum ducibus suis perituri.

19 Bene *fatigaret:* siquidem viri fortes non vincuntur nisi pugnando fatigati.

Ruinis modo Active posuit. Ruina horribilis est insultus.

20 *Indomitas undas* *περιφραστικῶς* pro mari dixit, quod mortalibus indomitum est. De suo posuit Bentleius *Indomitus,* quod quis probet illius tantum calculo?

21 *Exerceri* dicitur cui nulla datur requies.

Pleïadum; existimantur choream ducere Stellis. Mancinellus ex Hygino. *Harum ortus tempestuosus est.* Vet. Schol. B. *Pleïadum chorus* s. Vergiliæ exortu suo ver denunciant, quo tempore *Auster undas* ad illud tempus *indomitas ponit* (vid. Car. 1. 3. 15. et 1. 7. 15.) et mare clausum aperit. G.

22 *Scindente nubes;* significat Typhonicos ventos qui scissa nube prorumpere consueverunt. B.

Quin Pleïadum exortus serenitatem adferre scissis dispulsisque hibernis nubibus solet. Tiberium comparat Austro fluctus maris Adriatici sedanti: fluctus illi, hostes imperii. G.

23 *Vexare* modo pro *agitare* posuit, seu *conturbare: vexatur,* cui nunquam uno loco manere licet.

24 *Medios per ignes;* h. e. *Per medium pugnæ fervorem.* Vet. Schol. Ignes enim acres decertantium animos dicit, tam equitum scilicet quam equorum. B. Forte historia est, ad quam alluditur. G.

25 *Omnium fluminum famosorum vultus*

Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum sævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris:
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo,
Stravit humum, sine clade victor;
Te copias, te consilium et tuos
Præbente divos: nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, et Indus, te profugus Scythes
Miratur, o tutela præsens

26 *pro* Qui, Qua *conj. Bentl.* 28 minitatur *Glar. et Bentl. e codd.* 30 dirpuit, *Fl.* 1486. *forte pro* diripuit, *ut* surpuit. 32 humi *Ven. et Glar.*

cum cornibus finguntur propter impetus et mugitus aquarum. Vet. Schol. Magis propter Bacchum vel Deum Lunum, aquarum Dominum, quem Græci vocabant *Διόνυσον ταυρόμορφον*, atque ex aquis precibus eliciebant, auctore Plutarcho. B. Vid. Spanh. de num. T. I. p. 394. sq. G.

28 Sex Codices Lambini cum Vet. Schol. legerunt *meditatur*, etsi Nonius Marcellus, qui hunc locum citavit (3. 84.), habeat *minitatur*, quod ex Glossemate fuisse videtur. Bentleio magis placuit *minitatur:* sed parum refert. Mihi splendidius videtur verbum *meditatur* quod sit figuratum. B. Par fere auctoritas utriusque verbi: sed *meditatur* magis reconditum, magis poëticum. G.

30 *Ferrata*, ferro munita et armata. Z.

31 *Metendo; Sic et Virgilius; Proxima quæque metit gladio.* Vet. Schol.

32 Est, qui putarat legendum *stravit humi;* sed hoc multo dilutius: *stravit* i. e. constravit, texit *humum*. G.

Sine clade; Sine damno suorum militum. Vet. Sch. *Sine ullo detrimento commissi exercitus.* Paterculus, notante Ludovico Desprez.

34 *Divos*, auspicia tua, quæ tu concedebas ei, qui nomine tuo bellum foris gerebat, ut capere posset, si opus esset. G.

35 A Græco Ἀλεξάνδρεια, Latinis *Alexandria*, et *Alexandrea*, uti et hoc in loco legerat Priscianus.

37 *Lustro tertio: Ita evenit ut post annos quindecim Drusus eo die Rhætos Vindelicos vinceret, qua die Augustus Alexandriam vicerat.* Vet. Schol. B. Similia Cruquianus comment. et Massonus; sed non probant aliunde. Mihi quidem nihil aliud velle videtur Horatius, quam lustrum tertium jam procedere ab illo die, quo dedidit se Alexandrea. Massonus ipse non nisi XIII. annos ab illo die ad hanc oden computat. G.

39 *Optatum decus;* h. e. *Perpetuam Dictaturam.* Mancinellus. *Laudem* dixit, patris patriæ appellationem, ut puto. B. *Peractis imperiis* etc. bellis et expeditionibus, tuo ductu aut auspiciis bene gestis, nunc addidit Fortuna novam victoriam, s. gloriam ex animi tui tuorumque sententia partam. Z.

42 *Profugus dicitur qui nunquam eodem loco manet.* Vet. Schol. B. Sueto. Aug. 21. *Indos etiam et Scythas—pellexit ad amicitiam suam populiq. Ro. ultro per legatos petendam.* G.

43 Roma erat in tutela Jovis; sed ille absens tutela erat. *Nec tam præsentes alibi cognoscere divos.* Virgil.

Italiæ dominæque Romæ!
Te, fontium qui celat origines
Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris,
Te beluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis,
Te non paventis funera Galliæ
Duræque tellus audit Iberiæ:
Te cæde gaudentes Sicambri
Compositis venerantur armis.

51 Sygambri *Bentl. et Iani: ut supra IV.* 2. 36. [† *Optimi Codd. et Edd. habent* Sygambri. *Oudendorp. ad Sueton. Octav. c.* 21.]

ODE XV.

AUGUSTI LAUDES.

Extrema hac Ode civiles Augusti laudes per capita atque summatim dicturus, fingit se ab Apolline, Augusti numine admonitum, ne amplius res bellicas lyra sua tractare velit.

Metrum ut prius.

Phœbus volentem prœlia me loqui
Victas et urbes, increpuit lyra,
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. Tua, Cæsar, ætas

1 volente *conj. Torrent. et Gesneri Thes. v. increpo.*

Miratur i. e. veneratur.

44 *Dominam* dicit *Romam* ob Senatum pro cujus principe se gerebat Augustus.

46 Hæc junctura *Nilusque et Ister* indicat commune prædicatum, nempe *celasse* etiam *Istrum* eo tempore suas origines: cumque fontibus satis propinqui fuerint eo tempore Romani, forte intelligi poterit origo appellationis, h. e. quo loco incipiat *Ister* vocari. G. Fortassis fontium originem ignotam poëta refert ad unum Nilum. Z.

47 *Beluosus;* h. e. balænis abundans.

49 *Vera persuasione rursus renascendi mortem non timebant.* Vet. Schol.

Minus conveniens videtur Bentleii *paventes* Plurali numero.

52 *Compositis armis;* h. e. sub armis de more venerabundi te excipiunt Franci.

ODE XV.

1 *Volentem;* h. e. conantem.

2 Non *increpuit lyra*, sed *loqui lyra;* sic et Vet. Schol. Levis et indigna tanto Deo est altera (Torrentii scilicet) Interpretatio. B.

Sed recte dictum *increpuit lyra*, ostendit antiqua et vera lectio Ovid. Fast. 6. extr. h. e. tacta asperius et vehementius lyra silentium poëtæ imposuit: ut alias *aurem vellit Cynthius.* Virgilio Ecl. 6. 4. *Increpuit lyra*, in lyra crepitum excitavit et sonum notabiliorem. G.

3 *Ne parva; Allegoricas significat, ne magnam materiam humili generi carminis committerem.* Vet. Schol. Non sine periculo Tyrrhenum mare navigatur.

4 Tollenda vox est cum Emphasi morali:

Fruges et agris rettulit uberes,
Et signa nostro restituit Jovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus, et vacuum duellis
Janum Quirini clausit, et ordinem
Rectum evaganti fræna licentiæ
Injecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes;
Per quas Latinum nomen et Italæ
Crevere vires, famaque et imperî
Porrecta majestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis aut vis eximet otium;
Non ira, quæ procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.

7 Direpta *MSS. et editt. pleræque.* 9 Fanum *Brod.* Quirinum *Iani.* clusit *Ian. e conj. Cun.* 10 et vaganti *Ven. Glar.* 11 emovit *MS. etiam G. et primæ editt.* 15 ortus *codd. quidam ap. Bentl.* 18 exiget *Lamb. Bentl. Iani.*

vult enim significare, nullam aliam ætatem hujusmodi miracula dedisse.

5 *Rettulit uberes: Quia in pace diligentior cultus uberiorem fructum facit.* Vet. Schol.

6 Bene *restituit Jovi;* aquila enim Jovis erat symbolum. B. Puto in Capitolium triumphali pompa lata, et gremio Jovis imposita, ut in laurea victoriarum nuntia fieri solebat. Vid. ad Plin. Pan. 8. 3. Post templo Martis Ultoris, ad eam rem condito, illata signa ista Parthica, docet Dio 54. 8. G.

7 Legimus cum Lambino et Cruquio *Derepta*, non *Direpta* ex veteribus libris.

9 *Ianus dicitur Quirinus quasi bellipotens ab hasta quæ lingua Sabina Quiris dicitur.* Landinus ex Macrobio (Sat. 1. 9. extr.). Suetonius etiam (Aug. 22.) *Janum Quirinum* dicit, non *Quirini*. *Secundum Nigidium Diana Jana dicta est apposita litera D.* Landinus. Erat igitur Italis *Janus Quirinus* idem qui Græcis *Apollo Agyieus*, qui ante fores sub forma hastæ, vel acuminatæ columnæ, ut supra ostendimus, coli solebat. Levis videtur esse ratio quod Bentleius prætulerit *Janum Quirini:* præsertim cum veteres libri sileant. B. Quin summo consensu *Quirini* scriptum et editum video. *Janus* pro ipso templo dicitur; templum hoc antiquitus nihil aliud fuisse videtur, quam transitus aliquis, quem utrinque portis munivit Numa et belli pacisque indicem fecit, v. Liv. 1. 19. et Aur. Vict. V. I. 3. 1. Plut. Numa p. 73. pr. *Νεὼς δίθυρος, ὃν πολέμου πύλην καλοῦσι* belli *Januam*, s. quod idem est *Quirini* (alterius Martis) *Janum*, vel *Quirinum* sive Martialem *Janum:* recte dictum utrumque; alterum Horatio, Suetonio alterum placuit. G.

11 *Emovit* pro *amovit*, et supra *evaganti* pro *et vaganti* ex Lambini et Torrentii Codicibus reposui, quod neminem improbaturum puto: *Emovit* etiam confirmatur auctoritate Vet. Schol.

Perpetuo Charientismo *adulteria* et *stupra culpas* nominat. Nil opus est me meminisse hoc loco Legis Juliæ de adulteriis.

12 *Veteres artes* vetuste posuit pro *antiquos mores;* vel *virtutes* Græcis *ἀρετάς*.

Revocari dicuntur quæ diu desueta et abolita iterum in usum reducuntur.

17 *Custos* modo dicitur, ut supra *Tutela præsens*, tanquam de numine.

18 *Vis* proprie potentum est, qui spernunt leges et *Jura negant sibi nata.*

Multi Codices *exiget otium* corrupte pro *eximet*. Vet. Schol. etiam *exuet*, ex Librarii incuria, ut videtur. Bentleius tamen probavit *exiget*, quod minus probabile est.

20 *Inimicat, fictum verbum est.* Vet.

Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia, non Getæ,
Non Seres, infidive Persæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Nosque et profestis lucibus et sacris,
Inter jocosi munera Liberi,
Cum prole matronisque nostris,
Rite deos prius adprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remixto carmine tibiis,
Trojamque et Anchisen et almæ
Progeniem Veneris canemus.

22 rumpunt *Fl.* 1482. 24 Tanaim *edd. quædam*, 25 Nosque prof. *MS. Marcil. it. Cun.* 30 remisto *Ven. Glar. Lamb. Chab.*

Schol. Imo vetustum. Bene autem *urbes* posuit in Plurali, cum in animo foret Roma.

22 *Edicta Julia; Maxime laboravit Augustus, ut rata essent quæ Julius instituerat.* Suetonius, adnotante Badio Ascensio.

Getæ, Gothi. Vet. Schol. Vandali (a quibus et Vindelici) Νόμαδες erant et Μετανάσται, contra autem *Gothi* Ἀροτῆρες, sive Agricolæ: ideoque a divitiis vel bonis suis nomen Gothorum sortiti sunt. [† *Getæ* sunt Daci: nam pro Dacis magnificentius visum poëtis Getas nominare: ut h. l. atque etiam Scythas: Carm. Sæc. 55. et supr. 2. 11. 1. vid. Heyne ad Virgil. Æn. VII. 604.]

23 *Infidive Persæ; Quia Crassum simulata pace necaverant.* Vet. Schol. Cruq.

25 *Profesti dies dicebantur, qui ante festos erant.* Vet. Schol. h. e. Omnes non festi.

26 *Jocosi, lætitiam jubentis.* Vet. Schol.

29 *More Patrum.* Cicero Lib. I. Tuscul. c. 2. scribit esse in Catonis Originibus, *solitos esse in epulis canere convivas ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus.* Mancinellus.

30 *Lydis tibiis læta cantabantur, Phrygiis tristia; tres enim modos habebant tibiarum, Ionicum, Lydium, et Phrygium, quem et barbarum.* Vet. Schol.

32 *Progeniem Veneris;* i. e. *Gentem Juliam.* Vet. Schol.

Q. HORATII FLACCI

EPODΩN* LIBER.

ODE I.

AD MÆCENATEM.

Imminente jam immani Actiaci belli procella, Horatius Mæcenatis interventu militiæ vacationem impetraverat. Pronum est igitur credere aliquem inter eos intercessisse amicitiæ rigorem, ac si Lyricus noster partium medius atque a fortuna pendulus foret. Satisfaciendo igitur et purgando se quasi per ludum et jocum ad iracundos Iambos convertit stilum. Primus autem versus (auctore vetere Scholiaste Cruquii) προῳδεῖται, secundus vero ἐπῳδεῖται, h. e. *alter præcinitur, alter succinitur.* Epodos *enim, prodente Mario Victorino* (p. 2501.) *brevior versus est longiori subditus. Hujus vero metri inventor fuit Archilochus, ut vetus Scholiastes monet.* (De *Epodo* idem mihi videtur. Etiam Od. 11. et 13. it. 17. hoc nomine laxius sumto comprehendi posse arbitror. Sed hoc carmine puto Horatium (serione an προφάσει tantum, nihil attinet) se offerre ad societatem periculi, delicate profecto, ut vacationem sibi datam non dissimulet, bello inutilem se esse fateatur, et tamen paratum comitem, et præmii nihil sperantem affirmet. G.)

Metrum in primo versu est Trimetrum Iambicum, in altero Dimetrum.

Ibis Liburnis inter alta navium,
  Amice, propugnacula,

* Nihil melius definitione Hephæstionis Enchirid. p. 70. Εἰσὶ δ' ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ αἱ ἀρρενικῶς οὕτω καλούμενοι ἐπῳδοί, ὅταν μεγάλῳ στίχῳ περιττόν τι ἐπιφέρηται, οἷον, Πάτερ Λυκάμβα, ποῖον ἐφράσω τόδε; τίς σὰς παρήειρε φρένας; Versus sunt Archilochi in socerum: unde etiam apparet, Epodorum opus præcipuum esse maledicere, ut sunt pleraque hujus libri. Qui *quintum librum carminum* vocant (Muretus, Faber, alii), non attendunt ad rationem temporum, de qua in Præfatione. G.

ODE I.

1 *Ibis* modo pro *iturus es.*

Augustus Liburnis præposuit Mæcenatem. Vet. Schol. *Liburnæ naviculæ sunt textæ viminibus.* Idem. Hujusmodi erant et veterum Britannorum curruceæ, seu pellitæ naves, levitate insignes. B. Hoc ipso bello Actiaco tantam dignitatem assecutæ Liburnæ, ut *earum similitudine et nomine usurpato ad earum instar classem Romani principes texuerint* Veg. 4. 33. Vid. Scheff. de Mil. nav. 2. 2. p. 97. G.

2 *Amicus* est vel major, seu Patronus: vel minor qui et Cliens, unde et *Majorum* et *Minorum* appellatio originem duxit. *Stoicus occidit Baream, delator amicum Discipulumque senex.* Juv. 3. 116. B. Plane non dubitabat Horatius *amici* nomine uti apud Mæcenatem. G.

Ut in muro ita et in navibus fiunt propugnacula, post quæ dimicantes armati consistunt. Vet. Schol. Turritas Antonii naves significare videtur, a quibus ingens Mæcenati periculum.

Paratus omne Cæsaris periculum
  Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos, quibus te vita si superstite
  Jucunda; si contra, gravis?
Utrumne jussi persequemur otium,
  Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
  Qua ferre non molles viros?
Feremus; et te vel per Alpium juga,
  Inhospitalem et Caucasum,
Vel occidentis usque ad ultimum sinum,
  Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo,
  Imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
  Qui major absentes habet.
Ut assidens implumibus pullis avis
  Serpentium allapsus timet,
Magis relictis; non, ut adsit, auxilî
  Latura plus præsentibus.

4 *Post* tuo *signum interrogandi ponit Bentl.* 5 si *Bentl. et sic G. coll. Sax. Flor.* 1482. *Loch. et Mancinellus ait, in cunctis omnibus antiquis Codicibus ita esse. Al.* sit. G. *Plane abest* sit *ab ed. Chab. et nonnullis codd. Bentl. Sed exquisitius est* si, *tot librorum scriptorum consensu comprobatum, ita ut plena oratio efficiatur:* quibus vita est jucunda, si sit, te superstite. *Z.* 10 Qua *etiam Flor.* 1482. *Ven.* 1544. Quem *coll. Sax. G. Brod. Zar. Ven.* 1479. *Med.* 1486. *et* 1502. 15 *Sic H. Glarean. Torr. Da. Heins. Fab. Bentl. etc.* laborem *al.* 17 sim *Bentl. e conj. Heinsii.* 21 *Sic plerique et recte:* uti sit *Bentl. cui favet Zar.* ut sit.

5 Duo Torrentii Codices cum Vet. Schol. pro *sit superstite* legerunt *si superstite,* quod et vir eruditus Antonius Mancinellus probavit. B. *Quid nos,* scil. faciemus? Z.

7 *Otium; Agente Mæcenate Horatius ab Augusto meruerat militiæ vacationem.* Vet. Schol.

10 Jacobus Cruquius optime punctum interrogativum huic versui opposuit.

14 *Pectore, animo μετωνυμικῶς.* Vet. Sch.

15 Omnes Torrentii MSS. *laborem* habuere pro *labore,* quod et mihi concinnius videtur: Scholiastæ silent. B. Sed *labore* postulat ratio carminis.

16 Respicit militiam suam sub Bruto, seque ab Antonio fugatum meminit.

17 *Comes minore; Humanæ mentis ratio est, ut per diversas suspiciones dilectis plus timeantur absentibus.* Vet. Schol. elegantissime. Non video quid opus fuerat quod Bentleius post Heinsium ex propria conjectura *sum* verterit in *sim.* B. Omnino *sum* retinendum est: rationem enim reddit propositionis, quam vult videri certam et firmam. G.

19 *Ut assidens:* h. e. nusquam inde se movens. B. Ob id ipsum assidet quia metuit, etc. G.

An *implumes pullos* Augustum et Mæcenatem putat? Novimus sane Brutum et Cassium ab Antonio superatos, et Antonium ipsum ab Agrippa; non enim tam viribus quam auspiciis Augustus valuit. B. Comparatio plane nulla est in pullis, sed in hoc solo: ut Avis etiam assidet pullis, quos præsentia sua tueri non potest: ita ego te sequar, non quo tueri possim, sed quo minus metuam. G.

21 Nil opus est *relictis* dici in Ablativo, quod putavit Dacerius.

Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ;
Non ut juvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascua;
Nec ut superni villa candens Tusculi
Circæa tangat mœnia:
Satis superque me benignitas tua
Ditavit: haud paravero,
Quod aut, avarus ut Chremes, terra premam,
Discinctus aut perdam ut nepos.

25 alligata *Glar.* 26 nectantur *coll. Sax. Med.* 147. *Ven.* 1479. mea *Bentl. e codd.* 28 pascuis *Bentl. Zar.* 29 supini *conj. Bentl.*

23 *Militabitur bellum,* eleganter et nove. Vet. Schol. B.

24 *In tuæ spem gratiæ;* videtur jam amicitiæ rigorem, quem dixi, significare. B. Id mihi aliter videri, indicavi: certe vestigium hic nullum deprehendo frigoris in Mæcenate. G. Sensus est: non spe prædæ, sed quia spero, me tibi ita placiturum esse. Z.

25 *Illigata; Hypallage,* h. e. *non ut illigati sub aratra mittantur.* Vet. Schol. Cruq. B. Sensus loci ad vers. 30 usque est: Non militabo ergo, ut plura agri jugera possideam, aut pascua sic amplificentur, ut et hiberna et æstiva habeam; aut ut villæ meæ fundus producatur usque ad mœnia ipsa Tusculi. Z.

27 *Ante sidus fervidum; Ante caniculares dies.* Vet. Schol.

28 Hypallage *Lucana Calabris* pro *Calabra Lucanis.* Sic et Vet. Schol. Nam Calabria æstuosior Lucania.

29 *Supernum* dicit Tusculum, quod in edito loco sit situm. B. An *supernum Tusculum* est superius Tusculum? forte arx antiqua, ubi *villa,* quæ continuari posset ad ipsam urbem, Tusculum, a Telegono Circes ex Ulysse filio conditam. Monstrosum pæne est *Circeios* et *Circæum* promontorium cogitare. G.

30 *Circæa mœnia; h. e. Nolo continuare agros Tusculanos usque ad Circæum.* Vet. Schol. Quod fortasse Mæcenas fecerat. *Candentem* dixit Mæcenatis villam; h. e. *marmoribus comtam.* Vet. Schol.

33 *Chremes; Nomen in Terentio divitis et tenacis.* Vet. Schol. B. *Terra premam,* defodiam et in terra condam. Z.

34 *Discinctos pro negligentibus solent dicere.* Vet. Schol. Suaviter Mæcenatem suum ridet, qui, ut ait Seneca, *Solutis tunicis in urbe semper incedebat. Malthinus tunicis demissis ambulat:* quem Malthinum Vet. Sch. Mæcenatem fuisse ostendit Sat. 1. 2. 25. B. Si vere ista Schol. mirabor audaciam Flacci, et ingratum animum, qui non maluerit *admissus circum præcordia ludere amici* magni, quam vitia illius humano generi ridenda propinare. G.

Nepotem Veteres prodigum et luxuriosum dicebant, quia revera solutiores delicatiorisque victus soleant esse, qui sub avo nutriuntur. Vet. Schol. *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico tangit.* Persius 1. 116. B.

ODE II.

Horatius dubiis hisce temporibus incertus, civiles turbas urbanaque negotia pertæsus forsan et potentis amicitiæ rigorem expertus, humilium colonorum vitæ invidere se profitetur. De ridicula interim Alfii noti fœneratoris persona, urbanissima et Ironica Allegoria, miranda rusticanæ vitæ præconia referri vult videri. (Videntur sane ultima Odæ superioris hanc velut peperisse. G.) *Exemplo Alfii fœneratoris ostendit, non facile quemquam a lucri consuetudine recedere. Alfius enim beatum prædicat rusticum, qui nec curis et molestiis, quas fœnoris exercendi studium pariat, vexetur, nec militet, nec mercaturam exerceat, nec causis forensibus det operam, nec potentioribus hominibus gratificari cogatur, sed qui agrum colat. Atque dehinc singula vitæ rusticæ commoda recenset. At idem homo, qui jamjam rusticus fieri cupiebat, intra paucos dies, mutata sententia, ad lucri consuetudinem repente redit.* Z.

Metrum ut in superiori.

Beatus ille, qui procul negotiis,
  Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bubus exercet suis,
  Solutus omni fœnore;
Neque excitatur classico miles truci;
  Neque horret iratum mare;
Forumque vitat, et superba civium
  Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
  Altas maritat populos,

5 Nec *Ven. Glar.* 6 Nec *eadem edd. et Bentl.*

ODE II.

1 *Beatos* prædicamus quibus invidere solemus.

Negotia dicit molestias urbanæ vitæ. Vet. Schol. B. Videntur esse negotia pecuniaria, quæ cernuntur in pecunia mutua danda et fœnore exercendo. Z. [† cf. v. 4. et Burm. ad Phædr. Prolog. Lib. 3.]

3 Lambinus *bubus* legit pro *bobus*, quod Prisciani auctoritate firmat, qui et sic legerat.

Exerceri dicitur quod non sinitur quiescere. B.

4 *Solutus o. f.* vulgo interpretantur de eo, qui liber est ab ære alieno: sed, ni fallor, intelligitur is, qui fœnus non exercet, et adeo liber est a metu ne sortem cum usura perdat. Z. [† Qui neque dat, neque accipit fœnori. *Drakenborch.* ad Liv. 2. 23. 8.]

5 *Excitatur*, e somno.

Classicum vocatur tubarum sonitus, a classibus; i. e. Equitibus qui tubas semper ferebant. Vet. Schol. Cruq. *Classes equitum ordines vocantur.* Mancinellus ex Prisciano.

8 *Limina; Salutationum Officia dicit.* Vet. Schol.

9 *Adulta; Propago tertio anno a matre separabitur.* Mancinellus ex Columella.

10 *Maritat; Arbores sexto anno, si jam firmæ videbuntur maritandæ.* Idem ex Columella. *Proprie maritari arbores dicuntur cum vitibus adjunguntur.* Vet. Schol.

Vitem maxime populus alit. Columella, citante Mancinello. B.

Vid. quæ notavimus ad Col. 5. 6. 4. G.

Inutilesque falce ramos amputans,
  Feliciores, inserit;
Aut in reducta valle mugientium
  Prospectat errantes greges;
Aut pressa puris mella condit amphoris;
  Aut tondet infirmas oves;
Vel, cum decorum mitibus pomis caput
  Auctumnus arvis extulit,
Ut gaudet insitiva decerpens pyra,
  Certantem et uvam purpuræ,
Qua muneretur te, Priape, et te, pater
  Sylvane, tutor finium!
Libet jacere modo sub antiqua ilice,
  Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ;
  Queruntur in silvis aves;
Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
  Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Jovis
  Imbres nivesque comparat,
Aut trudit acres hinc et hinc multa cane

vv. 11. *et* 12 *post* 13 *et* 14 *habent MSS. editique omnes præter unum H. Stephani (vid. primæ edit. Diatr.* 1. *p.* 38.) *qui sic edidit, ut et G. Fabric. A.* 1570. *itemque Chab. Baxt. et Cun. et Sanadonus. Bentleius vulgatam defendit, quia maritatio vitis curatur Octobri, verno autem insitio.* 18 *pro* arvis, agris, *ex MSS. et edd. Bentl. Cun. et sic Brod.* 25 rivis *MS. Bersm.*

11 Quid si mallet Bentleius *Inutilesve?* an inde sequeretur Horatium ita scripsisse?

Amputans; iste significatur qui parat insitionem. Mancinellus.

13 *Reducta;* curvata. Tralatio est ab arcu.

14 *Errantes; Libere pascentes.* Vet. Schol.

15 *Mellimessio dicitur mellis collectio.* Vet. Schol. Quæ vox non comparet in Dictionariis. Aliis *Mellatio* dicitur.

16 Rustici detondent ægrotantium ovium clunes, cum ob insueta pabula fluore ventris tentantur, quod non viderunt Interpretes. Occurrit etiam apud Vet. Schol. *Lanitundium*, Lexicographis ignotum. B. Non possum putare relatum ab Horatio in voluptatibus agricolarum, tondere clunes ovium fluore alvi laborantium. G. Recte: nam *infirmæ* non sunt ægrotantes, sed debiles, injuriæ patientes, Z.

17 *Decorum caput; Poëtica Phantasia finxit Auctumnum quasi corporalem deum pomis coronatum.* Vet. Schol.

21 *Et munero et muneror in Activa significatione recte dicitur.* Vet. Schol. quod et Priscianus tradit. *Non gustabant novas fruges, aut vina, antequam sacerdotes primitias libassent.* Mancinellus.

25 Torrentius, Lambinus et Cruquius ex pluribus antiquis Codicibus reposuere *Rivis* pro *Ripis;* quod et Adjectivo *Altis* confirmari videtur. Paulum interest inter Literas *P* et *V* in MSS. B. *Ripis* prætuli cum Bentl. quia de æstate atque auctumno sermo est, quo tempore tenues sunt aquæ, ripæ altiores. G.

26 *Veteres omnium animalium voces, præterquam hominis, querelam dicebant.* Vet. Schol.

30 *Comparat: Colligit.* Vet. Schol.

Apros in obstantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos;
Pavidumque leporem, et advenam laqueo gruem,
Jucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem juvet
Domum atque dulces liberos,
(Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli)
Sacrum et vetustis exstruat lignis focum
Lassi sub adventum viri:
Claudensque textis cratibus lætum pecus,
Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas apparet:
Non me Lucrina juverint conchylia,
Magisve rhombus, aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus

33 hamite *Brod.* 35 pavidumve *Bentl. ob sensum, quia* ve *significat* aut. 37 malorum *Ald.*

32 *Obstantes; Fugæ aprorum oppositas.* Vet. Schol.

33 *Amites hodieque appellantur forculæ quibus retia, in venatione, vel in aucupio, suspenduntur.* Vet. Schol.

36 *Præmia* modo pro *prædas*, quippe laboris *præmia*.

37 *Malarum quas amor curas:* ex Hellenismo Solœcophanes. Mirum est tot Interpretes intellexisse *amorem* de avaritia.

39 *In partem;* h. e. in mediam partem vel dimidium curæ.

41 *Sabinos* nominat et *Appulos*, tanquam sibi notos.

43 *Sacrum; Vestæ consecratum; juxta focum dii penates positi fuere, Laresque inscripti, idcirco quod ara deorum Larium focus sit habitus.* Vet. Schol. Cruq. Nil opus legi in hoc versu *Sacrum et:* neque superius *juvans;* cum ab hoc incipiat expeditio ejus quod generaliter proposuerat. B. At cum singula membra protaseos copula connectantur, recepi *et* ex ed. Venet. Lambinus autem edidit *Sacrumque.* Z.

45 *Crates a pastoribus texi consueverunt, ad mutandas pecudibus mansiones.* Vet. Sch.

Lætum pecus dicitur bene curatum et pingue.

47 *Horna; novella.* Vet. Schol. Quasi ὡρινὰ, vel hujus horæ, vel anni. *Rusticæ simplicitatis Idioma hornum vinum bibere.* Vet. Schol.

Dolium, testaceus cadus erat. *Dolia nudi Non ardent Cynici.* Juvenal.

49 *Lucrina* ostrea inter præcipua erant, et summi pretii.

50 *Scarus;* Piscis ingens Græci maris, qui et ruminatur et voce utitur; de quo vide Athenæum, Eustathium, et Tzetzen in Lycophronem.

51 *Intonata* dicitur hiems, ob minacem ventorum sonum tonitrui non absimilem. B. Nempe *hiems* hic procella est, ut etiam tonitrua propria intelligi possint. G.

Hiems ad hoc vertat mare:
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus
Jucundior, quam lecta de pinguissimis
Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
Malvæ salubres corpori,
Vel agna festis cæsa Terminalibus,
Vel hædus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut juvat pastas oves
Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
Collo trahentes languido!
Positosque vernas, ditis examen domus,
Circum renidentes Lares!
Hæc ubi locutus fœnerator Alfius,
Jamjam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;
Quærit Calendis ponere.

52 vertat *conj. Heinsii.* 63 versum *Servius ad Ecl. II.* 66. 67 Alphius *Ven. Glar. Chab. Lamb.* 69 redegit *etiam coll. Sax. et Brod. it. Maitt. it. MSS. duo Bersm.*

53 *Afram avem gallinam Numidicam dicit, quæ magna est et pinguissima, quam et Garamantiam vocant et Africanam.* Vet. Schol.

54 *Attagen* Lagopus est, vel Asiatica perdix, quam vulgo Francolinum vocant. *Cum Attagenas Fœminino genere vulgo dicant, attendendum quod Masculino genere hic dixerit.* Vet. Schol.

56 Vili pretio veneunt *olivæ* apud Italos.

57 *Lapathum* modo dixit Oxalida vel Oxylapathum.

Gravi, h. e. onusto, ob astrictum alvum: *Corpori* enim posuit pro *alvo*, usitato Charientismo.

59 *Ad excludenda jurgia Terminaliorum dies fuerat constitutus, qui per epularum festivitatem cæsis agnis servari faceret fines constitutos.* Vet. Schol.

60 Ad frugalitatem rusticam refertur. Non mactaturus pater familias hædum integrum, epulatur ereptum lupo, et alioqui periturum. G.

62 Pulchro Iconismo, sive Enargia, posuit *properantes domum* et sequentia.

65 *Pueri domi nati vernæ dicuntur.* Vet. Schol.

Examen quasi *Exagmen*, ab *ex* et *ago* ducitur.

66 *Focum purum circum versum quotidie priusquam cubitum eat habeat.* Cato. *Villicus consuescat rusticos circa Larem domini focumque familiarem semper epulari.* Columella, citante Cruquio. Rutgersius tamen *renidentes* ad *vernas* referendum putat.

67 *Vel optima nomina, non appellando fieri mala, fœnerator Alfius dixisse verissime fertur.* Columella, citante Torrentio.

68 *Futurus rusticus; comparaturus prædia.* Vet. Schol.

69 Vet. Schol. Cruquii cum optimis Cruquii atque Torrentii MSS. legerunt *redegit* non *relegit*. *Redigit pecuniam* qui summam inde conficit. B. *Redegit*, in arcam suam, certe in potestatem, empturus agrum: vicinum ut sit verbo *exigere*. Sed *relegit* etiam defendi potest, et defensum est a Nic. Heinsio Adv. 2. 4. p. 336. i. e. rursus colligere studuit. G.

Etiam Idibus exigebantur usuræ; ut Ci-

ODE III.

AD MÆCENATEM.

Execratur alium, quod apud Mæcenatem imprudens degustaverat.

Metrum ut superius.

Parentis olim si quis impia manu
  Senile guttur fregerit,
Edit cicutis, alium nocentius.
  O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni sævit in præcordiis?
  Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
  Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas præter omnes candidum

3 edat *Brod.* alium *etiam G. ii. Z.* aleum *Brod.* allium *vulgo.* 5 Queis *Glar.* 6 Non vip. *Cujacius e MSS. Obs.* 28.

cero (Cat. 1. 6.): *Prætermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere proximis Idibus senties.* Vet. Schol. [† vid. Ernesti Excurs. XII. ad Sueton. Tiber. c. 35.]

70 *Calendis communiter solebant solvere fœnus.* Torrentius. Mansit igiter quatuordecim dies in proposito.

Ponere; Deponere. Vet. Schol. Nam quod in fœnus datum est, Depositum dicitur.

ODE III.

1 *Parentis olim: Siquis parricidium fecerit comedat alium pro pœna.* Vet. Schol.

2 *Senile: h. e. Tenue et miserabile collum,* ut Virgilii verbis utar: Inest enim πάθος.

Frangere guttur hoc loco est præcidere gulam, vel jugulare.

3 Veteres declinabant *edim, edis, edit.* Vet. Schol. Cruq. Sic et plures *MSS.* legerunt pro eo quod erat *edat* in Impressis.

Alium dicendum ut solium, dolium, non ut vulgo aleum. Vet. Schol. Sosipater etiam reprehendit *aleum.* Est *alium* a Græco Ἄγλιον, unde ἄγλιθες aliorum capita dicuntur. Quin et Veteres Torrentii Codices habebant *alium* pro *allium:* credo etiam olim parum convenisse de scriptura.

4 *Durus* fortis est, qui quidvis potest pati: huic contrarium est *mollis. Fessis messoribus æstu Allia serpyllumque, herbas contundit olentes.* Virgil. Galeno etiam (notante Mancinello) Alium *rusticorum Theriaca* dicebatur.

5 Scita est ista Ellipsis, *sævit* pro *quod sævit,* quod et advertebat Lambinus.

Exta homini ab inferiore viscerum parte separantur membranis quæ Præcordia appellantur, quia cordi prætenduntur. Mancinellus ex Plinio.

7 *Incoctus;* h. e. quia *incoctus,* et per hoc, *permixtus.*

Malas dapes; Periphrasis est veneni, non sine Euphemismo, ut in *Abi in malam rem,* pro in crucem.

8 *Sub hoc Canidiæ nomine, Gratidiam Neapolitanam unguentariam intelligi vult. Sic et Virgilius pro Cithæride Lycoridem appellat: Non enim proprium nomen notari decebat in carmine.* Vet. Schol. erudite.

Tractavit, modo pro miscuit: et ore et manibus tractamus quæ commiscendo subigimus. B.

9 *Candidum,* formosum. Z.

Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum juga,
  Perunxit hoc Jasonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
  Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
  Siticulosæ Appuliæ;
Nec munus humeris efficacis Herculis
  Inarsit æstuosius.
At, si quid unquam tale concupiveris,
  Jocose Mæcenas, precor
Manum puella savio opponat tuo,
  Extrema et in sponda cubet.

13 pelicem *G. Z.* 21 savio *etiam G. it. Bentl.* suavio *vulgo.*

13 A Græco Διαλείφειν, *delibuere* dicimus. *Pellicem; Glaucen dixit Creontis filiam.* Vet. Schol. Quam Naphtha arsisse tradit Plinius: alii Creusam nominant.

14 Etiam Ovidius posuit *fugit* pro *volavit.* Metamorph. Lib. II. *Fugit et impressa tellurem reppulit hasta.*

15 *Caniculæ exortu accendi solis vapores quis ignorat?* Mancinellus ex Plinio.

Insedit: sic et Ovidius: *Pallor in ore sedet.*

Vetuste *vapor* pro æstu, ut frequenter Lucretius.

16 *Siticulosæ* ex Homerico ἱπιδίψιος confictum est, ut bene Cruquius.

17 *Efficacis perpetuum Epitheton vult esse.* Vet. Schol. Nihil non effecit Hercules cum nulli labori impar fuerit.

18 *Æstuosius,* scite pro *intolerabilius. Si dixerit æstuo, sudat;* qui nequit calorem ferre, æstuare se dicit. Nil opus est me hoc loco de Dejaniræ notissima fabella monere.

19 Comice, et ἐν ἤθει, posuit *siquid tale;* delicias enim facit et exhorret alii nomen.

20 Qui omnes amoris numeros implere norunt *jocosi* dicuntur, tanquam *hilares* et *amabiles,* Græcis ἱμερόεντες. B. *Jocosus,* jocosis gaudens, *Mancin.* cui velit suos jocos commendatos esse, *Porphyr.* Z.

21 *Savio: amoris osculo.* Vet. Schol. Cruq. Quæ posterior vox Lexicographos fugit. [Nempe sphalma est, pro *osculo.* G.] Torrentii etiam vetusti Codices habuere *Savio* pro *Suavio,* quod et Plautum habere video: credo a puellis et delicatis ita proferri consuevisse. *Puellam* autem modo *Terentiam* Mæcenatis conjugem dici nonnulli voluere, prodente Vet. Schol.

ODE IV.

IN MENAM.

In Menam amarulenta Invectio. Erat autem hic Menas Cn. Pompeii libertus, Sextoque Pompeio legatus classique Piraticæ præfectus, quam tamen postea majoris spe lucri Augusto proditorie tradidit; ab Augusto deinde ad Sextum defecit, Sextumque iterato Augusto prodidit. Hunc igitur Augustus non solum Tribunum militum classisque Præfectum fecerat; verum etiam mensæ suæ adhibuerat. Quam rem Horatius, in Pompeii domum ut decuit liberalis, indignanter se ferre liberrime hac Ode profitetur. (De hoc Pomponio Mena omnia Dio: porro eum hic peti, Acron et Porphyrio, quales nunc sunt, et V. Schol. Cruquianus tradunt. Mihi hoc scrupulum movet, quod unicum et proprium crimen hominis, perfida levitas, hic illi non objicitur: sed invidia tantum excitatur, etc. G.)

Metrum ut in superiore.

LUPIS et agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede:
Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videsne, sacram metiente te viam
Cum bis ter ulnarum toga,

ODE IV.

1 Græcis Οἷς λύκῳ Proverbium est de inconciliabilibus. Sic et Ovidius in Ibin, *Pax erit hæc nobis donec mihi vita manebit, cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.*

Sortito; sorte naturæ. Vet. Schol. Cruq. Natura cuique suam sortem ex fato tribuit. B. Hæc est illa μοῖρα Græcorum, æterna lex naturæ.

2 Inimicitia dictis et factis constat; in animo est *discordia.*

3 *Ibericis: Ostendit eum fuisse Pompeii remigem in Iberia.* Mancinellus. *In Hispania plurimum Spartum nascitur.* Vet. Schol. *Spartum in aquis marique invictum.* Mancinellus ex Plinio. B. Ibericis ex sparto funibus etiam extra Hispaniam locus est. G. Est periphrasis servi, cujus in latere verberum, in cruribus compedum vestigia exstant. Z.

6 *Genus* modo naturam dicit et vernilem animum. Alias et ipse Horatius libertini generis fuerat.

7 Bene *Videsne* subjecturus *liberrima* quod ἦθος, seu moralem Enargian.

Sacravienses dicti nobiles qui frequenter sacram viam ambulabant. Ludovicus Desprez. B. *Sacravienses* nescio an memorentur, præterquam apud Festum. V. *October Equus*, ubi sunt vicini ibi habitantes, ut Suburrani, etc. G.

Metiente: sic stabili gressu metitur litora cornix, ut scite Vet. Sch. quod dixerat *superbus ambules.*

8 *Bis ter ulnarum; Hanc autem justæ togæ mensuram intelligendum est.* Vet. Schol. *Justam togam* dixit qua nulla major consueverat fieri: quod non intellexit Cruquius dum Scholiasten reprehendit. *Manicatis et talaribus tunicis, velis amictos non togis* ait Cicero in Cat. 2. Henricus Stephanus. Bentleius nequit ferre *bis ter ulnarum;* ideoque ex arbitrio suo rescribit *bis trium*, sed nulla suffultus auctoritate. Dicit se tamen nunquam vidisse nequiorem Lectionem. Equidem fateor hæc qua dicit esse supra

Ut ora vertat huc et huc euntium
  Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic Triumviralibus,
  Præconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
  Et Appiam mannis terit?
Sedilibusque magnus in primis eques,
  Othone contemto, sedet?
Quid attinet tot ora navium gravi
  Rostrata duci pondere
Contra latrones atque servilem manum,
  Hoc, hoc tribuno militum?

16 contento *ed. prima Venet. a.* 1478. 17 *Pro* ora, æra *conj. Bentl.*

meum captum. B. Festinabat, aut commotior erat, cum ista scriberet, vir doctus; *bis ter ulnarum* plane insolitum est et anomalon. Facilius autem intelligo librariorum peccatum (nisi est ipsius poëtæ error humanus) si dictante aliquo, *bis ternûm ulnarum*, seu *bis tern' ulnarum*, non modo *ûm* periit, etiam in scribendo, verum etiam litera *n.* G.

9 *Vertat; Detorqueat ab illo aspectum.* Vet. Schol. *Huc* et *huc* apposuit, quo ostenderet a plurimis hoc factum.

10 *Liberum* dicimus qui animi sui sententiam absque verecundia promit. Sic et Ovidius: *En ego liber, Ille ferox tacui.* B. *Indignatio*, h. e. homines indignabundi. Z.

11 *Fures ac servi nequam apud Triumviros Capitales ad Columnam Mæniam puniri solent.* Asconius, citante Desprez. *Nam ut Tribunis plebem, ita Triumviris jus erat alienos servos cædendi.* Vet. Schol. B. Sublestum hoc scholion. Tribunis adeo non est jus cædendi plebem, ut iis potius commissum sit terga plebis præstare a plagis immunia. G. *Sectus*, etc. Est imitatio hominum indignantium. Z.

12 *Dum noxii cædebantur, Præcones tubas inflabant, qui mos hodie in mea patria Velitris servari solet.* Mancinellus. B. Etiam hæc de tubis nihili esse puto: præco voce pronunciat et prædicat causam pœnæ. G. *Præconis ad fastid.* tamdiu cæsus donec etiam præconi fastidio esset. *Mancin.*

14 *Falerni agri meminerat, quo Appia via necesse ire.* Vet. Schol.

Deliciarum affluentia est equos, vulgo burrichos habere. Vet. Schol. De his superius (S. 27. 7.) diximus, et ostendimus fuisse contrarios mulis. B.

15 *Sedilibusque magnus in primis, cum vehementi indignatione profertur.* Vet. Schol.

16 *L. Roscius Otho Legem Theatralem tulerat, ut in quatuordecim Ordinibus sederent Equites, de quibus in duobus sederent Tribuni, non tamen servi.* Vet. Schol. *Duo primi versus Tribunis vacabant.* Alter Schol. B. Contemnit sua cum lege Othonem, qui nihil contra illam admisit, lex non terret, nisi qui eam violavit. Vid. Sat. 1. 4. 68. De *tribunis* quæ Vet. Schol. habet, ea certe antiqua non sunt. Tribuni laticlavii inter senatores sedent, cæteri inter equites. G.

17 *Quid attinet:* dolet tantas impensas frustra fieri.

18 *Rostratæ erant naves ob scopulos.* Mancinellus. B. Etiam ut fluctus finderent, ut inimicas naves figerent a puppi vel a latere. G.

19 *Servilem manum; Sextus Pompeius sexaginta servorum millia collegit.* Mancinellus. *Imo et Augustus ipse manumisit viginti millia servorum uno tempore;* quod monet Torrentius ex Suetonio.

20 *Hoc, Hoc,* frendens dicit: neque parcit Augusto ipsi. B. *Hoc tr.* cum iste, qui piraticam exercuit et servus fuit, nunc tribunus militum sit. Z.

ODE V.

IN CANIDIAM VENEFICAM.

Inducta Patricii cujusdam pueri persona, quem a sagis Neapolitanis inter sacra Magica immolatum fama audierat, execratur amicam suam Gratidiam, Neapolitanam unguentariam, quæ amatoria potione eum pæne dementaverat; pro se autem versute Quintilium Varum supposuisse videtur. (Non ausim ista præstare. Vid. Arg. Car. 1. 16. G.)

Metrum ut superius.

At o deorum quicquid in cœlo regit
  Terras et humanum genus!
Quid iste fert tumultus? et quid omnium
  Vultus in unum me truces?
Per liberos te (si vocata partubus
  Lucina veris affuit)
Per hoc inane purpuræ decus precor,
  Per improbaturum hæc Jovem,

1 *Sic Lamb. ex MSS. etc.* quidquid regis *Zar. Med.* 1477. et 1486. *Da. Heins. Maitt.* quisquis regis *Brod. Flor.* 1482. *R. Steph. Rutg.* quisquis regit *Ald.* quisquis regis *Ven.* 3 aut quid *Ven. Glar.*

ODE V.

1 *At, timoris Interjectio.* Mancinellus. Sic et Virgilius: *At tibi pro scelere exclamat, pro talibus ausis.* Vet. Schol. *At?* et geminatum *at! at!* a Phrygio et Macedonico Ἄττα, quod et *Patrem* et *Jovem* significabat, deduci videtur. Est autem vehementer commoti exclamatio, cujusmodi fere et Homericum ὢ πόποι. B. [† Particulam *at* veteres usurpare solent, si irati inchoent orationem, idque præsertim amant Poëtæ; ut Virg. Æn. 2. 535. Ovid. Heroid. 12. 1. Amor. 3. 6. 105. Metam. 8. 279.] Puer loquitur dum illum exuunt veneficæ. V. v. 10. G.

Mire *quicquid deorum,* turbata mente et lingua, pro eo quod deberet esse *omnes dii deæque.*

Melius *regit* quam *regis;* etsi nonnulli Codices cum Servio legant *regis.* Pro priore tamen lectione stare videtur Vet. Schol. et concitatius videtur.

3 *Iste* Tragice pro *tam immanis,* ἐν ἤθει.

Fert, vult. Vet. Schol. Cruq. h. e. *in se habet.* Sic et *Fert animus,* pro *in animo est.*

Tumultus, vel *timultus* a *timeo:* ut enim ab Osco *facul, facultas;* sic etiam fortasse a *timul, timultus.* Superius monui tumultum esse festinationem quandam motus cum terrore. *Vim dicit rapinæ ipsius quam passus est.* Vet. Schol. eleganter.

Antitheton est in *omnium* et *unum* non sine Emphasi.

6 *Veris;* an simulavit partum ne videretur anus? B. Epod. 17. 50. accusatur acerba illa ironia partus suppositi Canidia. G.

Bene *affuit,* cum dixerit *vocata:* nam *adesse* dicuntur qui *advocantur.*

7 Deorum erat purpura. *Prætexta sacram et venerabilem fieri pueritiam credebant Veteres,* ut ex Quintiliano adnotabat vir doctus Ludovicus Desprez. Erat ob hanc rem Prætexta etiam majorum magistratuum. B. *Inane,* vanum, quia non proderat perituro. *Schol.* Z.

Precor modo pro *rogo.*

8 Leni Charientismo posuit *improbaturum* pro *vindicaturum.*

Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro belua?
Ut hæc tremente questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora;
Canidia, brevibus implicata viperis
Crines et incomtum caput,
Jubet sepulcris caprificos erutas,
Jubet cupressus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ sanguine,
Plumamque nocturnæ strigis,
Herbasque, quas Iolcos atque Iberia
Mittit venenorum ferax,

9 tueris *Med.* 1477. 11 trementi *Chab. Lamb.* 18 cupressus *etiam Zar. et Med.* 1477. 21 Colchos *Ven. Glar.* Iolchos *etiam Med.* 1486 *Lamb.* Iolcos *Heins. ad Ovid. Met.* 7. 158. 22 *pro* ferax, foras *Brod.*

11 Emphatica Enargia posuit pro *nudus stetit.*

12 Regiorum puerorum insignia, prætextæ erant et bullæ. Prætexta toga erat candida purpureo limbo circumsepta; bulla autem aureum fascinum, quod hodie coralio et bullis constat Βοῦλαν ὁμοίαν πομφόλυγι (h. e. *bullæ* similem *bullam*) dixit Plutarchus, in Romulo, quod ostendit Cruquius. Fuit enim et rotundum et superiore parte perforatum, ut ex Apuleio idem vir doctus monstravit; unde crediderim esse factum, ut a nonnullis pro cordis figura acciperetur. Anglorum vox Bell a *bulla* fuisse videtur.

13 *Impia*, modo pro dura et immitia.

15 *Brevibus; furiali habitu eam descripsit.* Vet. Schol. *Brevibus viperis perpetuo* Ἐπίθετον *dicitur, nam tales sunt.* Idem.

17 *Caprificus*, quod ex veteribus monumentis plerumque erumperet, arborque esset infrugifera, deorum manium fuisse credebatur, adeoque infelix. B. De apparatu illo et supellectile quasi veneficarum conf. Sat. 1. 8. et quæ ibi monentur. G.

18 *Varro dicit peras* [pyras, πυρὰς] *cupresso circumdari ob gravem ustrinæ odorem ne populi circumstantis corona offendatur.* Mancinellus. Nos hodie rore marino utimur. In tribus optimis Torrentii Codicibus et in Cruquiano Schol. *cupressus* erat pro *cupressos.*

19 *Turpis, grandis, tales enim ranæ vulgo rubetæ dicuntur, et magis venenosæ sunt.* Vet. Schol. *Non ranæ ova, sed uncta ranæ sanguine. Rana enim infernum animal est,* ut Juvenal. *Et Stygio ranas in gurgite nigras.* Alter Schol.

Sulphure, tædis et ovis lustrabant se veneficæ: Philtris etiam ea immiscuisse vel ex hoc loco patet.

20 *Striges* dictæ, *Quod horrenda stridere nocte solent,* ut ait Ovidius sexto Fastorum, quem vide. Est enim Græcis Στρίγξ a Στρίζειν eodem intellectu. *Vulgo Strigiæ,* auctore Vet. Schol. Hanc avem sibi incognitam scribit Plinius: *Sive igitur nascuntur aves, seu carmine fiunt.* Ovidius. Anus enim volaticæ vulgo ferebantur, ex Harpyiarum scilicet genere. *Nocte volant puerosque petunt nutricis egentes; Et vitiant cunis corpora rapta suis.* Ovidius. Eadem tamen videtur quæ et Nycticorax, feralis avis.

21 Cum Beroaldo, Torrentii Lambinique Codicibus et Vet. Schol. *Iolcos* reposui pro *Colchos:* erat autem Iolcos Thessaliæ oppidum. B. Iberia, h. l. non est Hispaniæ pars, sed regio ad Pontum inter Colchidem et Armeniam. Z.

22 Veteribus idem erat *venenum* et *φάρμακον.* Φαρμακεύτρια etiam et medica erat et saga et venefica, quod herbarum vim sibi a diis traditam credi volebant.

Et ossa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
Spargens Avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, asperis,
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus:
Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatæ dapis
Inemori spectaculo;
Cum promineret ore, quantum exstant aqua
Suspensa mento corpora:
Exusta uti medulla, et aridum jecur
Amoris esset poculum;

29 Teia *MS. alter Bersm.* vera *MS. alter Bersm.* 33 terve *Ald. R. Steph.* terque *Editt. primæ.* 37 Exsecta *Brod.* Execta *Z. Med.* 1477 et 1486. *Ven.* 1479. Exerta *Ven.* 1486. *Ald. Rutg. Da. Heins. alterutrum fere MSS.* Exesa *vel* Exesta *N. Heins. Adv.* 4. 1. *et ad Ovid. Met.* 14. 208. *it. Bentl.* Exsucta *Gott. Faber, Lambi. Maitt. Talb. Sandby.* Exsucca *Cun. Sanad.* [† *Similis fere varietas ap. Tibull.* 1. 10. 37.]

23 *Jejunæ canis;* ac si canis fames etiam ossi inhæreret, quod et ad augendum amoris desiderium valere credebant.

24 *Flammis Colchicis; Quales Medea tractavit apud Colchos de lignis infœcundis.* Vet. Schol. erudite.

25 *Expedita, succincta.* Vet. Schol.

Sagana. Memini me legere apud Helenium Acronem Saganam fuisse nomine, libertam Pomponii senatoris, qui a Triumviris est proscriptus. Vet. Schol. in Satyr. 8. Lib. I. *Fœneratoris cujusdam uxor fuit;* juxta alterum Schol. etsi Fabricius ediderit *Senatoris*, vitiose ni fallor.

26 *Avernales; ut Sparserat et latices simulatos fontis Averni.* Vet. Schol.

28 E cancrorum genere dicitur esse echinus, echino terrestri persimilis. Pecoris ventriculi forma est, qui Græcis ἐχῖνος dicitur, a continendo, quod illis ἔχειν est: unde et *echinus* pro vasis genere de quo alias dicturi sumus.

Currens, furens. Vet. Schol. Bentleius fatetur se debere suum *Laurens aper* unius Heinsii conjecturæ. B. Ea conjectura mihi etiam valde arridet. G.

29 *Abacta; h. e. Quæ nulla mala conscientia remota est.* Vet. Sch. Quippe cui omnia credebant veneficæ. B. *Veia*, nomen tertiæ veneficæ, quæ non deterrebatur conscientia tanti talisque sceleris. Z.

30 Superius monuimus *ligonem* esse latum sarculum, quod Græcis μάκελλα dictum est, uti Bidens δίκελλα. Alii pro *pala* accipiunt.

Per Hypallagen *duris* posuit, quia ipsa *dura* erat, h. e. patiens laboris.

31 *Ingemens, quasi vehementer anhelans.* Landinus.

33 Ἐμφατικῶς *Longo die* pro toto: Longus is certe incluso puero fameque pereunti videbatur.

Terque pro *terve*, ut vere Bentleius. Certe familiaris est iste error Exscribentibus.

37 Mira in hoc loco lectionum varietas, *exerta, execta, exucta, extracta* et *exacta*, quarum tamen nulla mihi placet. Cum tamen *execta* et *exerta* sint optimorum codicum, ex his *exusta* confeci, quæ voci *aridum* optime convenire videbatur. Credebant hæ maleficæ desiderium cibi atque potus medullæ jecorique miselli pueri inhærens ad amorem facturum. Notum est *Medullam et jecur* amoris fuisse sedes. Bentleio per me

Interminato cum semel fixæ cibo
Intabuissent pupulæ.
Non defuisse masculæ libidinis
Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum;
Quæ sidera excantata voce Thessala
Lunamque cœlo deripit.
Hic irresectum sæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, et Diana quæ silentium regis,
Arcana cum fiunt sacra:
Nunc, nunc adeste: nunc in hostiles domos
Iram atque numen vertite:

54 Arcum, *pro* Iram *Brod.*

placeat suum *Exesa.* B. Cum *medulla* non minus quam *jecur* pueri, ipso furioso desiderio ciborum interfecti, *poculum amoris* s. philtron fieri debuerit: ei rei non ita convenire *exesa* medulla videtur quam *exsecta*, quod est antiquissimorum codicum typis vulgatorum. G.

39 *Interminato; interdicto.* Vet. Schol. *Cum semel ἰδιῶς* dicitur de re cujus exitum avide exspectamus.

40 *Pupulæ parvæ oculorum imagines, quas Physici dicunt ante triduum morituris non apparere.* Mancinellus. Græcis etiam *κόραι* appellantur.

41 Dilogia usus est in voce *masculæ*: nam et virilis libidinis numeros implebat, et erat tribas. B. Non *defuisse*, advocatam navasse suam operam. *Foliam*, nomen quartæ veneficæ, quæ tribas erat, et amore feminarum, ut vir, ardebat. Z.

43 *Otiosa* perpetuum Neapolis Epitheton, quam et Ovidius (Met. 15. 712.) dixit; *In otia natam Parthenopen*, ut adnotavit Bonfinius. *Illo Virgilium me tempore dulcis alebat Parthenope studiis florentem ignobilis oti*, Virgilius (Ge. 4. 563.), adnotante Vet. Schol. B. Hic locus enim ob amœnitatem, balnea, thermas, maxime idoneus erat ad secessum. cf. Strab. lib. 5. p. 246. Z.

46 Credebant Veteres veneficas elicere deos e curribus suis. *Carmine dii superi placantur, carmine manes.* Putabatur enim venefica diis superior, hujus enim carminibus vel inviti cedebant, uti et sacerdotum precibus rite peractis.

47 Belle *irresectum*, nam *scalpere terram unguibus solebat.* Vide Sat. 8. Lib. I. Dilogus etiam fœdam dicit, ob non resectos ungues.

48 *Rodens pollicem; Habitum et motus expressit Canidiæ furentis. Petronius ut monstraret furentem, pollice ait usque ad periculum roso.* Vet. Schol. Pollicem rodentes ostendere volunt sibi esse famem ultionis, et libenter vel hostium carnibus vesci posse.

49 *Quid dixit? aut quid tacuit? Ostendit eam nihil tacuisse.* Landinus. Mira βδελυγίᾳ furentis audaciam significat. B. Quæ scelera non dixit, aut quæ silentio præterire potuit? *Schol.* Z.

50 *Arbitræ, consciæ, testes.* Vet. Schol. *Non infideles*, dicit, quod celari soleant quæ nocte peraguntur.

52 Legibus vetita oportuit esse *arcana.*

53 *Adeste;* h. e. opem ferte vocatæ. *In hostiles domos;* scita est ista Enallage numeri, cum de solo Varo agatur.

54 *Arcum*, quod pro *Iram* habet liber Brodæi, vix librario videtur deberi. Est enim eruditius. Diana arcu formidabilis. G.

Formidolosæ dum latent silvis feræ,
Dulci sopore languidæ,
Senem (quod omnes rideant) adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
Meæ laborarint manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent,
Quibus superbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Cum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abstulit?
Atqui nec herba nec latens in asperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.

55 Formidolosæ *etiam coll. Sax.* 59 nec perfectius *Lamb.* 60 laborarunt *G. Med.* 1482. *Ven.* 1544. *et omnino vett. edd.* elaborarint *Cun.* 63 superbam *tuetur etiam Lamb.* superba *Brod. coll. Sax. G. Ven.* 1479. *Med.* 1482. *Ven.* 1544. *Glar. Chab.* 65 infectum *G. coll. Sax. et MS. Bersm.*

55 Cum Vet. Schol. et pluribus MSS. reposui *formidolosæ* pro *formidolosis*, et bene subjecturus *latent*. *Formidolosas feras* vicinos atque vicinas modo dicit, quos metuit scilicet, ne scelera sua vulgentur. Bentleius tamen maluit *Formidolosis*, contra plures Libros. B. Non placet allegoria: videtur descriptio noctis intempestæ, cum ipsæ feræ, vespertino tempore grassari solitæ, latibula sua repetierunt. Hoc tempore redeuntem a pellicibus ad Canidiam, ipsius philtro excitatum, allatrent canes, ut pro fure comprehensus, deprehensus adulter ludibrio sit. G.

57 *Turpe senex miles, turpe senilis amor.* Ovidius.

58 Meretricibus scatebat *Subura*, apud quas delitescere Varum, sive Horatium, significat. *Subura sub muro terreo Carinarum erat;* ut adnotavit Mancinellus ex Varrone. Dicebatur igitur *Subura a sub et Urvo*, a quo urbs appellata est. Nam ad Carinas antiquus erat urbis murus.

59 Ironico Sarcasmo *nardum* dicit philtrum suum, cui maximam fidem habere se ostendit.

Quale non perfectius. Attende Elocutionem in Solæcismo constitutam. Vet. Schol. ex MS. Stephani. Ex Hellenismo scilicet tractam.

60 *Meæ laborarint manus;* Octo Torrentii Codices unusque Cruquii legerunt *laborarint*, quod et Lambinus in suis etiam invenit, cum alii habeant *laborarunt*. *Hinc scias illam unguentariam fuisse.* Vet. Schol. B. Vis argumenti eadem est sive legas *laborarint* i. e. elaborare possunt, s. *laborarunt* unquam. G.

61 *Quid accidit?* Peractis sacris miratur rem sibi ex voto non successisse, ideoque aliquid insolitum accidisse suspicatur.

63 *Superbam, potentem.* Vet. Schol. Omnes fere MSS. *superbam* pro *superba.* Sic et Vet. Schol. Cruq. B. Etiam hic difficile est constituere aliquid: *superbam* potest dixisse Glaucen, regii generis puellam: *superba* esse potest Medea successu operis: prius ad invidiam Medeæ aptius. G.

65 *Palla,* Marcello *tunicæ pallium,* ut adnotavit Mancinellus. Imponebatur hæc stolæ, eratque fœminis pro toga vel pallio, tergo enim dependebat vice mantelis.

69 *Unctis oblivione.* An opio putat uncta pellicum Suburanarum cubilia? Manifestum est eam se gessisse pro ejus uxore, cum reliquas pellices dicat. B. Puto hoc velle poë-

Ah! ah! solutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres; nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus:
Majus parabo, majus infundam tibi
Fastidienti poculum.
Priusque cœlum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super,
Quam non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, jam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias;
Sed dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces.
Venena magnum fas nefasque; non valent
Convertere humanam vicem.

71 aha *Bentl.* 81 mei *Glar. Bentl.* *Hanc lectionem ex interpretatione ortam puto.* Z. 87 *pro* magnum, magica—Non vertere humanas vices *conj. Bentl.*

tam, s. Canidiam. Indormit Varus cubilibus pellicum, quæ cubilia adeo illum tenent, ut videantur medicata esse unguento oblivionem omnium rerum inducente. Cubilia pellicum uncta sunt oblivione honestatis etc. G.

71 *Ah! Ah!* repente in mentem venit illi quid acciderit.

Alias notavi *solvere* et *ligare* fuisse magorum propria vocabula. B. Vid. Car. 1. 28. 34. G.

72 Etiam philtrum *carmen* dicitur.

73 *Vare;* terrendo nominat.

74 Hellenismus est in *fleturum.* Græci enim *κλαίειν* et *οἰμώζειν* jubent quibus infesti sunt.

75 *Vocata;* h. e. *Mens tua magicis vocibus semel evocata nunquam redibit.* Vet. Schol. Obiter hic notandum Veteres sensisse dementium animas e corporibus suis carminibus evocari, uti dii e suis sedibus.

76 Notum est Marsos fuisse carminibus insignes. B. Vid. Epod. 17. 29. G.

82 *Bitumen liquidum, quod naphtha dicitur.* Mancinellus. Hoc enim præstigiatores ad malefaciendum frequenter usi sunt. B.

Et fingit poëta, cum his verbis etiam conjunctum ipsum actum. Sic Virg. Ecl. 8. 80. *Limus ut hic durescit etc.* G.

Atros ignes dicit lignis infelicibus accensos; taxo scilicet, cupresso, caprifico et similibus; quod miror Interpretes latuisse, cum intelligi possit ex Vet. Schol. superius citato.

84 *Impias:* immites, sævas. Iracunde protulit.

86 *Thyesteas preces* proverbiali sermone dicit, quibus scilicet Thyestes infanticidam Atreum apud Tragicos devovere solebat.

87 *Convertere fas nefasque* per Ἐπεξήγησιν est *convertere humanam vicem;* h. e. (ut Vet. Schol. verbis utar) *Merita in contrarium vertere.* Qui enim liberat pœna malos, efficere conatur ut nefas sit fas, et e contra. *Magnum* autem dicit *fas* legum legem; h. e. Divinam qua leges humanæ reguntur. Magnus et rex dicitur cui minores reges parent: frustra Rutgersius *magicum* reponit. Magnus Bentleius hoc versu mirum in modum se torquet quod non intelligat *humanam vicem* dici *pœnarum vices,* divinamque vindictam *dicto fatorum tempore,* quod ait Phædrus. B. Mihi simplicior videbatur Lambiniana interpreta-

Diris agam vos: dira detestatio
 Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire jussus expiravero,
 Nocturnus occurram Furor,
Petamque vultus umbra curvis unguibus,
 (Quæ vis Deorum est Manium)
Et inquietis assidens præcordiis,
 Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
 Contundet obscenas anus;
Post, insepulta membra different lupi,
 Et Esquilinæ alites:
Neque hoc parentes (heu mihi superstites!)
 Effugerit spectaculum.

90 *Quid si* expiator? 102 Effugerint *vel* effugerant *edd. vett. it. coll. Sax.*

tio, Veneficia possunt *fas et nefas convertere*, perturbare omnia officia: non possunt *convertere* et mutare conditionem mortalitatis, et impedire, quo minus puniantur veneficæ. Et sic distinxi. G.

89 *Diræ exsecrationes dicuntur.* Vet. Schol.

Detestari est deum in partes vocare. Quoties autem hoc ab innocente aliquo cum exsecrationibus fiebat, is qui læserat defigi dicebatur. Unde et Plinius (28. s. 4.), *Defigi diris detestationibus nemo non metuit;* quem locum laudavit Ludovicus Desprez.

92 *Furor;* h. e. in Furiam versus, vel ea figura, qua Furiæ esse creduntur.

94 Nam manes dicuntur et boni et mali; et larvæ scilicet et lares. Sic et Virgilius; *Quisque suos patimur manes.* Vox autem *manes* deos bonos significat, uti Græcis Furiæ Eumenides dicuntur. Imo etiam *Dii Manes* famosiore sensu pusilli dii sunt, quales feruntur 'Ονειροκρίτῃ Artemidoro θεοὶ καταχθόνιοι seu domestici lares. Certe et Armenis et Britannis *Mân* pro *exiguo* vel *minuto* est, ipsis etiam Græcis Μανός. Atque hinc *Immanis* Latinis pro *immenso* est.

95 *Assidet*, qui loco in quo est pertinaciter adhæret, ducta Tralatione ab hirundine; vel etiam ab ave quæ assidet nido. B.

97 *Turba* sc. hominum.

98 Bene *contundet* de turba, cum jam dixerit *hinc et hinc*.

Dilogως dixit *obscenas* et *turpes* et *funestas*, erant enim et impudicæ et veneficæ.

99 *Different;* h. e. in diversa trahent, seu dilaniabunt.

100 *Esquilinæ alites: In regione Aggeris, quæ est extra portam Esquilinam, solita sunt pauperum corpora vel comburi, vel projici.* Vet. Schol. B. Vid. Sat. I. 8. 14. G.

101 *Heu mihi superstites!* 'Εμφατικῶς, *quia et ipse superstes esse vellet.* Vet. Schol. Parentum vicem una cum sua deflet.

102 Non ascultandum his, qui *effugerint* volunt: optat parentes suos fructum oculis capere ex supplicio Canidiæ. G.

ODE VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

A Cornelio Tacito memoriæ proditum est (An. 4. 21.) *Cassium Severum ejus temporis Oratorem libidine quadam viros atque illustres fœminas procacibus scriptis defamasse, eaque re inductum Augustum cognitionem de famosis libellis tractavisse. Hunc igitur Horatius Iambis lacessit, ac veluti canem in se irritare conatur.* (Mihi non fit probabile, eundem esse virum, quem ut maledicum et acerbum oratorem describunt Seneca, Tacitus, Fabius: nisi noster contumeliosius quam verius de illo posuit, v. 9. et 10. Si enim adulari potuisset ille, in Seriphiis saxis non consenuisset. G.)

Metrum ut prius.

Quid immerentes hospites vexas, canis,
  Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
  Et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon
  (Amica vis pastoribus)
Agam per altas aure sublata nives,
  Quæcunque præcedet fera.
Tu cum timenda voce complêsti nemus,
  Projectum odoraris cibum.
Cave, cave; namque in malos asperrimus
  Parata tollo cornua;
Qualis Lycambæ spretus infido gener,

ODE VI.

1 *Immerentes*, Dilogως et nihil meritos, et nihil merituros. Bene hoc de feminis præcipue.

Vexas, fatigas. Vet. Schol.

2 *Ignavus*, modo *Inaudax.*

3 *Quin, potius.* Vet. Schol. Cruq. Sic et Mancinellus; quem tamen injuste reprehendit Glareanus, quod non legerit *Quin* Interrogative.

Per Moralem Enallagen usus est Præsenti pro Futuro. Vet. Schol. Cruq. cum sex Torrentii Codicibus habebant *verte* et *pote* in Imperativo, quod ex Glossemate fuisse puto.

5 Epirotici canes fortitudine celebres ferebantur, ut agilitate Spartani. His partibus eos ignotos esse oportet.

6 *Amica vis pastoribus* ex Hellenismo, *φίλη βίη ποιμέσιν*, h. e. ideo grati, quia sunt præsidio. Habet etiam Ὑπόνοιαν, sive Emphasin, se etiam uti canem pro suis decertaturum.

7 *Aure sublata; Ad latratus posita.* Vet. Schol.

8 Bene *Quæcunque;* neque enim quod tu facis, ob cibi odorem prædam relinquam, cum neque Mæcenati ipsi semper parcam. B.

10 *Projectum*, spe lucri facta desinis maledicere. Z.

11 *Cave, Cave;* Terribilis Ironia: Ferocem se taurum dicit.

Asperi proprie dentes, per Metaphoram etiam irritabiles animi.

13 *Lycamben* cum filia Neobule Archilochi Iambis laceratum, laqueo vitam finiisse omnibus notum.

Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

14 Bubalo *Ven. Glar.* 15 petiverit *omnes.* appetiverit *Baxt. et Cun.*

ODE VII.

IN POPULUM ROMANUM.

Detestatio civilis belli ab Antonio et Cleopatra renovati.

Metrum ut prius.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret;
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via:
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua

14 *Bupalus Hipponactem Poëtam pro risu pinxit* (at legendum *finxit*) *quo ille commotus tali carmine perculit, ut se laqueo suspenderet.* Vet. Schol. Contradicit huic fabulæ Plinius, ut ostendit Ludovicus Desprez. B. Plin. 36. 5. a Bupalo et Anthermo sculptoribus ludibrii causa propositum docet Hipponactis vultum fœditate notabilem: negat ab eo compulsos ad laqueum. G.

15 Cum habuerit Vet. Schol. Cruq. *oppetiverit*, ego *appetiverit* malui quam vel illud, vel *petiverit*, quod est in Vulgatis. Bentleius sui judicii securus posuit *me petiverit.* B. *Atro dente*, maledico aut obtrectatorio sermone. *Schol.* Z.

16 Hyperbaton est in *ut flebo:* est enim pro *flebo ut.* Festive insultat Poëta. B. *Inultus puer*, infirmus, qui non potest injuriam ulcisci. Z.

ODE VII.

1 *Eleganter in tumultu ab Exclamatione incipit.* Vet. Schol. B. *Ruitis*, temere et sine consilio ferimini. Z.

2 *Aptantur dexteris;* h. e. ταῖς δεξιαῖς προσάπτονται· vel, *Cur stringitis*, ut ait Vet. Schol.

7 *Intactus;* h. e. bello nondum tentatus.

Descenderet; Erat sacra via declivis a Carinis ad forum, et acclivis a foro ad Capitolium. Lambinus. B. Descenderet flexu sinistro de sacra via in carcerem ibi strangulandus, quo facto demum sacrificia in Capitolio incipiunt. V. Cic. Verr. 5. 30. G.

9 *Secundum vota Parthorum; Qui occiso Crasso metuebant Romanos.* Vet. Schol.

Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
Nunquam nisi in dispar feris.
Furorne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent; et ora pallor albus inficit;
Mentesque perculsæ stupent.
Sic est; acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis;
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

12 Nunquam *Fl.* 1482. *Ven.* 1486 *et* 1490. *it.* 1544. *Fabric.* 1555. *Bentl. Sanad.* Unquam *al. omnes.* disparibus *edd. vett.* *Pro* feris *Lamb.* genus. 13 cæcos *ex MSS. Bentl.* 16 percussæ *Br.*

10 *Urbs hæc:* ad miserationem posuit *hæc.*

11 Moraliter *hic* pro *tam immanis.*

12 *Nunquam* vere posuit Bentleius pro *Unquam, Nunquam feris,* non *Nunquam fuit.* B. Sunt hæ posteriores viri docti cogitationes. In priori editione probarat lectionem vulgatam, *Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus Unquam, nisi in dispar, feris,* i. e. Neque unquam fuit feris lupis neque leonibus hic mos, nisi in dispar genus: non pugnant lupi cum lupis etc. sed contra dispar ac diversum genus animalium. Argumentum ipsum neque observatione nititur, neque alias cohæret, licet non solis poëtis placuerit: ceterum vis illius, si qua est, in lectione a Bentleio defensa melius exprimitur. Nam HIC *mos* non est mos pugnandi simpliciter (quis enim hunc Romanus Romanis exprobaret?) sed mos pugnandi in suum genus, in suos cives. Itaque certe debuit Horatius scribere, ut scripsisse illum vult post alios Bentleius. G. *Feris,* qui nunquam nisi in animalia diversi generis sæviunt. Z.

Absolute *dispar* pro eo quod dispar erat. Nonnulli *dispar genus* legere pro *feris,* ex Glossemate. Est autem Hyperbaton in *feris:* est enim et *lupis* et *leonibus* Epitheton. Ordo est *fuit in* non *feris in,* quod ostendit Glareanus. B. Hæc jam non bene cohærent, scripta ad lectionem vulgatam declarandam, quam tunc probabat vir doctus. G.

13 *Vis acrior? Numquid deorum ira?* Vet. Schol. Bene *vis* de potentia deorum, quæ facit quod sibi placet. Sic et Virgilius *vi superûm,* pro Tyrannide vel impotentia posuit. Bella enim factionibus deorum duci credebantur. *Acrior* nunc pro *incitatior* dicitur.

14 Solito Charientismo *culpam* dicit *scelus.*

15 *Tacent; Elegans jocositas* (sic enim legendum pro *otiositas,* quod ostendit Stephanus) *quasi conjuncti steterint.* Vet. Schol. Iconismum vult intelligi, seu moralem Enargian.

Magis arrisit Bentleio inusitatior ordo quarumdam Membranarum: *et albus ora pallor inficit;* nobis utcunque probatur communis. Verum nil tanti. Hujusmodi varietates plerumque debentur lapsæ Exscribentium memoriæ.

17 *Sic est:* quasi jam dubitare desinat. Ob silentium scilicet atque pallorem.

Fata, sive ulciscendi decreta, bene dixit *acerba,* quod molliri nequirent.

Agunt; h. e. non relinquunt, Metaphora a venatoribus ducta.

18 Dilogia de Julio Cæsare atque Remo.

19 Ἐμφατικῶς *fluxit in terram* posuit. B. *Ut,* quia, postquam. Z.

20 *Sacer nepotibus* per Hypallagen posuit, quod nepotes sacros sive devotos efficeret. B. Quem suo cruore expiaturi erant. *Schol.* Z.

ODE VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

In vetulam quandam beatam, amorem sine viribus affectantem, amarulenta Invectio.

Metrum ut prius.

Rogare longo putidam te sæculo,
  Vires quid enervet meas!
Cum sit tibi dens ater, et rugis vetus
  Frontem senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
  Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, et mammæ putres,
  Equina quales ubera;
Venterque mollis, et femur tumentibus
  Exile suris additum.
Esto beata; funus atque imagines
  Ducant Triumphales tuum;
Nec sit marita, quæ rotundioribus
  Onusta baccis ambulet.

1 putridam *MS. Bersm.* 2 quod *ibid.*

ODE VIII.

1 *Rogare;* ista Admirative sublevatisque oculis proferenda sunt: et subintelligendum extrinsecus, *Quis satis miretur;* vel aliquid tale.

Putidam; h. e. fœtidam, loathsome.

Hyperbolicws *sæculum* dixit vetulæ ætatem.

2 Turpiculum quid latet in verbo *enervet:* ac si fascinatum esset ei fascinum.

3 *Vetus senectus* dixit, ac si olim senuerit: longum enim sæculum vixerat.

6 *Crudam bovem* excoriatam vaccam dicit, ut ego sentio: quippe evulsas habuerat nates. Like raw Beef. B. Cruditatis in bubus signa et curationem tradit Col. 6. 6. G.

7 Sublata voce proferendum *sed,* significat enim *Imo etiam,* vel *Præterea,* ut sæpe alias.

Incitat; h. e. percellit, vel commovet: *Revera incitat.* Vet. Schol. cum plerique Ironiam putent.

8 *Quales ubera pro Qualia, more Græco.* Vet. Schol. Cruq. B.

Absurde etiam hic Harduinus, *quales* a metri necessitate deducit. G.

11 *Esto beata;* h. e. *placeas tibi licet generositate et divitiis.* Vet. Sch.

Solebant in funere nobilissimi cujusque imagines majorum præferri, ad ostentationem nobilitatis, quod adhuc observari videmus in funeribus principum virorum. Vet. Schol. Cruq.

13 *Marita,* ostendit eam esse matronam.

14 *Onusta;* ad Emphasin posuit: significat enim vel numerum, vel magnitudinem unionum auribus gestari solitorum.

Quid? quod libelli Stoici inter Sericos
 Jacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
 Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
 Ore allaborandum est tibi.

18 *Pro* minusque, magisque *conj. Gui. et. Bentl. inutilis.*

ODE IX.

AD MÆCENATEM.

Allata Actiacæ victoriæ fama, Poëta se publicæ lætitiæ moram impatienter ferre ostendit. Interim insanum Antonii amorem Iambis suis tangit, Ægyptiamque militiam deridet.

Metrum ut prius.

Quando repostum Cæcubum ad festas dapes,
 Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,

1 o repostum *Bentl. ex emendat. Heinsii.*

15 *Libelli Stoici; Solita erat hæc libros Philosophorum etiam in lectis repositos habere ad tegendam libidinem, ut adveniente amatore simularet se Philosophiæ studere.* Vet. Schol. Cruq.

16 *Pulvilli sunt lecti.* Vet. Schol. Cruq. Lectos jam Lucubratorios dici existimo. B. Nempe in lectis s. lecticis legunt, student, commentantur: unde *cubicula* dicta. *Lecticulam lucubratoriam* Augusti memorat Sueto. c. 78. Quærebat mulier prætextum consuetudinis cum viris. *Amant* est solent. G.

17 *Illiterati num:* Vult significare eam libellos istos in Horatii semistoici gratiam comparasse: quo scilicet gratior ei videretur, ut particeps studiorum. Frustra Dacerius legit *Illiteratæ* de suo ingenio. B. Dicit, Quid tibi cum doctrina, mulier, quid cum libris, qui nihil ad tuam rem faciunt? num minus *rigent*, i. e. frigent *nervi* mei, si tu docta es? Noli putare, sunt *illiterati* etc. Pudet disertum esse. Sed nolim homines hic esse ingeniosos ad mutandam lectionem bonam, id est nequam. G.

18 *Fascinum pro virili parte posuit, quoniam præfascinandis rebus hæc membri deformitas apponi solet.* Vet. Schol. *Lingua enim detersa fronte mulieres amputare se infantibus putant fascinum.* Alter Schol. *Pueris turpicula res in collo quædam suspenditur ne quid obsit, bonæ scævæ causa.* Varro, Notante Mancinello. Hoc etiam hodie coralii et bullarum forma repræsentari supra monuimus.

19 *Superbo, fastidienti.* Vet. Sch. *Provocare* modo est foras elicere.

20 *Ore allaborandum; Lingua et nefariis osculis.* Vet. Schol. Cruq.

ODE IX.

1 *Ad festas dapes* h. e. *Ad hoc repositum, ut non nisi ad festas epulas proferretur.* Vet. Schol.

3 *Sub alta domo; Mæcenatiana Turri.* Torrentius.

Sic Jovi gratum; Οὕτως Διὶ φίλον. Vult significare Augustum deorum ope præter spem omnem fuisse superiorem. Quis enim

Beate Mæcenas, bibam,
Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Ut nuper, actus cum freto Neptunius
Dux fugit, ustis navibus,
Minatus urbi vincla, quæ detraxerat
Servis amicus perfidis.
Romanus, eheu! (posteri negabitis)
Emancipatus feminæ,
Fert vallum et arma miles, et spadonibus
Servire rugosis potest;
Interque signa turpe militaria
Sol aspicit conopium.

5 mistum *vett. edd.* mixtis *Bentl. e duobus codd. Lambini.*

crederet quingentas naves etiam turritas, tantæque molis, a CCL decem horarum spatio vinci potuisse?

4 *Beatum* dicimus cui ex voto omnia cedunt.

5 Bentleii Textus præfert *mixtis*, sed hæsitanter.

6 *Hic notandum est modos Musicos esse septem, Dorium, Hypodorium, Phrygium, Hypophrygium, Lydium, Hypolydium, et Mixolydium.* Vet. Schol. E quibus Dorius maxime serius erat et sedatus quo usus est Alcæus, quem ipse in carminibus imitatus est.

Tres modos habebant tibiarum, Ionicum, Lydium, et Phrygium, quem et Barbarum. Vet. Schol. ad Od. 15. Lib. IV. Mirum est Glareanum et Cruquium, atque illos qui hos sequuti sunt, modos Lyricos cum modis tibiæ confudisse. Erat autem Phrygia, sive Berecynthia tibia, ebrietati atque insaniæ accommodatissima. *Cur Berecynthiæ Cessant flamina tibiæ?* Ode 3. 19.

7 *Actus freto; Sextus Pompeius freto Siciliensi victus fugatusque est.* Vet. Schol. Vult significare magnam fuisse fugato Pompeio Romæ lætitiam, ob metum scilicet servilis manus. B. *Ut nuper,* scil. bibimus, et victoriam Augusti de Sexto Pompeio celebravimus. Z.

Neptunius Dux; Eo stultitiæ processit, inflammatus marinarum rerum felicitate, ut Neptuni filium se diceret, et Cyanea veste obduceretur. Vet. Schol. Erat enim trecentarum quinquaginta navium dominus, ut scribit Aurelius Victor. B.

Vid. Dio 48. 19. et ibi Fabric. §. 78. G.

8 Fugit in Asiam ubi ab Antonianis occisus est.

10 Perfidia vernilitatis perpetua comes: nequit enim fides sine libertate consistere.

11 Et *Romanum* et *militem* dicit Antonium, meminitque ejus non sine gemitu, ut decuerat, præclari et potentis viri. B. Nihil hic, directe quidem, de M. Antonio. G.

12 *Emancipatus; Pro mancipio Cleopatræ datus.* Vet. Schol. Emancipari dicitur, qui non amplius vel sui, vel etiam alieni, juris est, contraria plane significatione: nam mancipium legitima possessio Jurisconsultis dicitur. Mancipium autem dicit quod neglecta summa rerum reginam e prœlio fugientem secutus sit.

13 *Valli sunt fustes quibus vallum munitur.* Mancinellus. Hæc autem adjecta sunt, ut videatur gregarium militem, non ipsum Antonium velle: singuli enim milites duodecim vallos cum armis et plusquam dimidii mensis viatico secum ferebant? sexaginta librarum pondus, si Vegetio fides.

14 *Rugosos* dicit eunuchos, eo quod essent imberbes et vetularum similes: his etiam ducibus utebatur Cleopatra.

16 *Solem,* Jovis oculum, Veteres maxime verebantur, quod omnia videret.

Conopeum genus est retis ad muscas et culices abigendos, quod supra lectum tendebatur. Vet. Schol. Cruq. *Nam* Κώνωπες *Culices Græce dicuntur. Conopeo maxime Alexandrini utuntur, quia ex Nilo culices abundant.* Alter Schol. Non tam turpe Conopeum,

Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
  Galli canentes Cæsarem;
Hostiliumque navium portu latent
  Puppes sinistrorsum citæ.
Io Triumphe, tu moraris aureos
  Currus, et intactas boves:
Io triumphe, nec Jugurthino parem
  Bello reportasti ducem,
Neque Africano, cui super Carthaginem
  Virtus sepulcrum condidit.

17 Adhuc *Ven.* 1479. *Med.* 1486 *et* 1502. Ad huc *Schol. Cruq.* Ad hunc *al. verterint conj. Bentl.* 19 in portu *codd. duo Bentl.* 20 Sitæ *Codd. duo Cruquii.* 25 Africanum *MSS. apud Torr. it. Gott. tum edd. sæculi XV. plures.*

quam mulier Ægyptia, quæ Conopeo suberat. Libenter assentior Bentleio in hoc versu reponenti *conopium κωνώπιον*, pro *conopeum*, *κωνώπειον*.

17 *Ad hunc; Contra Antonium: quia ad Cæsarem confugerunt et equos adversum Antonium* CUM SISTRO *converterunt.* Vet. Schol. Melius tamen [pro *Ad hunc*] reponas *Ad hoc* Adverbialiter sumtum, quasi dicatur *Conspectu hoc.* B. Si est ex historia, (et quidni sit?) *Antonius* CUM SISTRO, hoc indicatur, non solam Cleopatram fecisse, quod narrat etiam Virg. Æn. 8. 696. *patrio vocat agmina sistro;* sed ipsum quoque Antonium illo incitamento et velut classico usum. Cultam ab Antonio (qui Osiris videri volebat) Cleopatram pro Iside altera (cujus est sistrum) objicitur illi a Cæsare, suos ad Actiacam pugnam cohortante, apud Dion. 50. 24 sq. Galli, de quibus hic agitur, id est Gallogræci secuti sunt ducem suum, Deiotarum, de cujus ad Cæsarem transitu Plut. Anto. p. 945. C. G.

18 Gallogræci hi erant: et bene canentes; quia Galli canentes prœlium committere consueverunt.

20 *Hoc quasi augurium fuit victurum Augustum, nam sinistrorsum est Alexandriam versus.* Vet. Schol. Cruq. Sexaginta Cleopatræ naves in Actio ad fugam paratæ erant.

Alii legunt *sitæ*, quod non probo; etsi Dacerius dicat *sinistrorsum citæ* non esse Latinum. *Elocutionem attende mirandam συνεκδοχικὴν περίφρασιν.* Vet. Schol. B. Constat ex Dione et Plutarcho, Cleopatræ naves primum post reliquam Antonii classem in portu stetisse, deinde, re neutro inclinata, fugisse Cleopatram, et traxisse post se Antonium. Cum scriberet hanc Oden Horatius nondum de eventu constabat: sed hoc tantum, desertum ab ipsis Ægyptiis Antonium. Horum hostiles naves cum *portu* aliquamdiu latuissent, deinde evectæ *sinistrorsum citæ* abierunt. Quæ enim navis Actiaco portu egressa Italiam petit, ea dextram versus citatur; sinistrorsum, quæ Ægyptum. Hinc auguratur poëta, classem hostilem vel in Cretam, vel in Syrtes delatum iri, quæ regiones sinistræ sunt solventibus ab Actio. Romanæ naves combustæ, demersæ, captæ. G.

21 Personam facit *Triumphum*, ut Hymenæum in nuptiis, Bacchum vel Lenæum in vindemia et epulis. Est autem adstantis multitudinis acclamatio. Vid. Car. 4. 2. 49. Sic *victoriam* clamant etc. G.

22 *Intactas;* i. e. *indomitas.* Vet. Schol. B. Jugum non expertas, ut 2 Sam. 7. 7. G.

23 *Non tanta gloria triumphavit Marius de Jugurtha.* Vet. Schol.

25 Quid hic facit *Africanum* a Bentleio positum? B. *Africanum* int. Scipionem, melius convenit cum relativo *cui;* et habet magnas auctoritates. Si *Africano* retinemus, supplendum est, *Neque Africano* bello ducem illum, *cui* etc. Quæ cum paulo durior videretur ratio, prætulere alii *Africanum.* G. Vulgatæ lectionis sensum puto hunc: quod, sc. bellum, virtute Romana est finitum et sepultum, deleta Carthagine. Z.

Super Carthaginem; h. e. *Super victoriam Carthaginis.* Vet. Schol. Cruq.

26 *Virtus sepulcrum condidit; Cum victor rediret ab Africa, neque eum Romanus populus recipere vellet ob invidiam; ille est reversus in privatum agrum Linterni, ubi tan-*

Terra marique victus hostis, Punico
  Lugubre mutavit sagum;
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
  Ventis iturus non suis;
Exercitatas aut petit Syrtes Noto;
  Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
  Et Chia vina, aut Lesbia;
Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
  Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæsaris rerum juvat
  Dulci Lyæo solvere.

34 Aut Chia *conj. Bentl. et refert ad seq.* metire.

quam a Romanis in exsilio positus vixit: quare jussit in tumulo suo scribi quod patria careret sepultura. Vet. Schol. Cruq.

27 *Deposuit coccineam chlamydem Antonius, et accepit nigram; utrum ob luctum victarum partium hoc fecit, an ut fuga lateret.* Vet. Schol.

28 *Sagum,* Græcis χλανὶς vel χλαμὺς, lacerna erat militaris, vel paludamentum.

29 *Antonius fugiens quinqueremi, ut Cleopatram assequeretur, ab illa in sua navi receptus est, sicque ad Tænarum appulit.* Mancinellus ex Plutarcho.

30 *Non suis; non aptatis, non prosperis.* Vet. Schol. B. Totus hic locus ostendit, scriptam esse hanc oden ad primos nuntios prœlii, cum nondum constaret, quid factum esset classi fugienti, et speciatim Cleopatræ atque Antonio. G.

31 *Exercitatas;* h. e. Agitatas.

Antonius a Tænaro discedens Libyam pervenit. Mancinellus.

32 *Incerto mari:* i. e. *ipse fertur incertus consilii.* Vet. Schol.

34 Bentleius elegantius putat *Aut Chia vina;* sed unde novit ille Horatium scripsisse quod ille elegantius putat? Plurima vel a doctissimis scribi solent ferente impetu atque immediate.

35 *Fluentem;* i. e. *Potu nimio profluentem.* Vet. Schol. B. *Fluentem* intelligo, μαλακὴν, quæ imbecillum ventriculum ostendat. G.

36 *Metiri* jubet poëta vinum, cum respectu ad æqualem numerum cyathorum, vel in temperando vino, vel infundendo convivis, observandum. G.

Cæcubum: Quia austerissimum est vinum merito nauseam coërcet. Vet. Schol.

37 *Curam metumque;* i. e. *Sollicitudinem et metum de absentia Cæsaris.* Vet. Schol. *Horatius nondum securus quod viveret adhuc Antonius.* Torrentius.

ODE X.

IN MÆVIUM POETAM.

Poëtæ Mævio homini duro et maledico, sæculique sui ingeniis infesto, in Græciam navigaturo naufragium optat.

Metrum ut prius.

MALA soluta navis exit alite,
  Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
  Auster, memento fluctibus;
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
  Fractosque remos differat;
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
  Frangit trementes ilices;
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
  Qua tristis Orion cadit;
Quietiore nec feratur æquore,
  Quam Graia victorum manus;
Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
  In impiam Ajacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
  Tibique pallor luteus,

4 flatibus *conj. Burm. ad Flacc.* 1. 639.   8 frementes *Cun. nescio unde.*

ODE X.

1 *Soluta;* retinaculis soluta.

Alite; attende alitem Fœminino genere dixisse, alibi Masculino. Vet. Schol. B. *Mala alite,* malo auspicio. *Schol.* Z.

2 *Olentem; putentem.* Vet. Schol. *Atque idem jungat vulpes et mulgeat hircos.* Virgilius (Ecl. 3. 91.) de eodem Mævio. Erat hircus in alis, ut fere in obesis.

3 *Utrumque latus* ut verberet Auster, oportet navim a procella circumagi. G.

5 *Niger Eurus,* quatenus turbat cœlum; *albus,* cum serenat. G.

Inverso mari; ab imis vadis refuso. B. *Rudentes,* funes nautici.

6 *Differat,* in diversa ferat, disjiciat.

8 *Trementes;* vacillantes.

10 *Tristis Orion: In occasu signi ipsius maxime tempestates emergunt.* Vet. Schol. V. Car. 1. 28. 21.

14 *Ajacis; Unius ob noxam et furias Ajacis Oilei,* Virgilius Æn. 1. 41.

15 *O quantus;* tanquam vates quæ futura sunt manifesta Enargia prævidet.

16 *Luteus; Luteus mortis propinquæ color.* Cruquius. B. Populi viciniores soli, et adustioris coloris, cum pallent flavi fiunt. Hinc illud apophthegma Diogenis *aurum pallere,* quod multos habeat insidiatores.

Et illa non virilis ejulatio,
  Preces et aversum ad Jovem;
Ionius udo cum remugiens sinus
  Noto carinam ruperit!
Opima quod si præda curvo littore
  Porrecta mergos juveris;
Libidinosus immolabitur caper,
  Et agna Tempestatibus.

18 *Sic Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Loch. Med.* 1502. *Ald. R. et H. Steph. Bentl.* adversum *al.* 19 sinus *G. Z. Flor. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Loch. Med.* 1502. *Ald. R. et H. Steph. Torr. Bentl.* sinu *al.* 20 Noto *etiam Fl.* Notus *quæd. edd. antt.* 22 juveris *etiam H. St. Rutg. Da. Heins. Bentl. etc.* juverit *edd. primæ et quid. MSS.* paverit *coll. Sax.*

17 *Et illa* 'Εναργῶς.

Ejulatio; Gemitus flentis, τρόπος ὀνοματοποιΐα. Vet. Schol.

20 *Carina totius navis compago est.* Vet. Schol. *Ionius autem modo posuit in Masculino, Græco more, uti Juvenalis* (6. 93.) *Sonantem Pertulit Ionium.* Rutgersius.

21 *Opima; Apparet pinguem fuisse.* Vet. Schol.

22 *Porrecta; Mortui pedes porrigunt.* Schol. Cruq. Etsi Bentleius suo periculo jubeat reponi *Projecta* pro *Porrecta*, ego tamen sustineo manum, neque periculum hoc aditurus sum. P. Etiam Acron Fabric. *Porrecta* exponit *extenta*. Et vix aliter jacent, quos fluctus in litus ejicit. Quid siquis sacrificale verbum dicat, hominem sacrum deberi mari et avibus? Certe nihil mutandum. G.

MSS. Lambini et Vet. Schol. Cruq. *juveris* legunt, non *juverit*, quod tamen placuit Torrentio.

23 *Libidinosus*, perpetuum capri Epitheton.

Caper; ob tetrum Mævii odorem.

24 *Agna Tempestatibus immolari est solita.* Vet. Schol. et *nigram Hyemi pecudem.* Virg. Æn. 3. 120.

ODE XI.

AD PECTIUM.

Apud contubernalem suum Pectium liberrime queritur se amoris laqueis perpetuo irretitum carminibus scribendis non vacare.

Metrum primo versu Iambicum Trimetrum, secundo Elegiambicum Epodicum, quod constat Penthemimeri Dactylica et Dimetro Iambico. B. (Tricolon faciunt hanc Oden et XIII. Lambinus, et H. Stephanus, qui se veterum librorum auctoritate fretum, assentientibus etiam quisbusdam Lambini exemplaribus, hoc ita ait instituisse, Diatribe prima p. 37. sq. Sequuti sunt Torrent. 1608. Rapheleng. 1612. Rutgers apud Ro. Steph. 1613. Dan. Heins. 1619. Faber, Burm. Maitt. Talbot. Francis circa XIII. non item circa hanc. Et sane commodissima est divisio, et potest pæne videri necessaria, quoties Penthemimeris vel hiatum efficit, ut v. 14 et 24, vel in syllabam brevem exit, ut v. 6 et 10 et 26. it. Od. 13, 10 et 14. Sed acriter pugnat pro dicolo Bentleius, et habet auctores Hephæstionem et Terentianum. G.) [† Hephæstionem et Terentianum ita habet auctores, ut et plures et graviores attulerit. Nam cum his Acron, Diomedes, Marius Victorinus, Attilius Fortunatianus consentiunt. Summus vero auctor Archilochus est, ad cujus exemplum hunc versum finxit Horatius. Ita ille apud Hephæstionem,

ἀλλά μ' ὁ λυσιμελής, ὦ 'ταῖρε, δάμναται πόθος.

Atque hæc ipsa est versuum asynartetorum natura, ut constent e diversis versibus, quorum singuli, i. e. singulæ asynartetorum partes, eandem ultimæ syllabæ habeant licentiam, quæ est in fine omnium versuum. Quare neque hiatus in ea syllaba curatur, et mensura anceps est. Cæterum membra, e quibus hic versus compositus est, contrario ordine junxit Horatius in epod. XIII. ut Attilius Fortunatianus p. 2684. putat, contra Archilochi exemplum; ut Bentleius, graviorem ipsius Horatii auctoritatem sequutus in Epist. l. 19. 23—27. ad exemplum Archilochi. Ac versum hunc Archilochium vocant Diomedes p. 515. et scholiastes Blandinius de metris ap. Cruquium. Quin et XI. et XIII. carmen ne numerandum quidem in epodis esset, si ternis versibus strophæ complerentur.]

Pecti, nihil me, sicut antea, juvat
  Scribere versiculos amore perculsum gravi;
Amore, qui me præter omnes expetit
  Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
  Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu! me, per Urbem (nam pudet tanti mali)

2 percussum *MSS. ap. Bos. Animadv.* p. 51. *it. Brod. et Gott. it. ed. Flor. Vid. ad Æneid.* 9. 197. *it. Bentl. e codd. quia* percuti *dicatur in re leviore, quæ non evertatur aut consternatur: sed* percelli *in graviore.*

ODE XI.

1 Codices habent *Petti, Peti* et *Pecti.*

2 Bene *versiculos* de metris lyricis.

Perculsum dicit adeo attonitum, ut nullum stare sibi possit animi consilium. Non probo Torrentii *percussum.*

Gravi nunc posuit pro impotenti et sævo.

3 *Præter omnes,* παρὰ πάντας ἄλλους. Ostendit se præter cæteros obnoxium Amori, h. e. Cupidini.

4 Mire et παρὰ προσδοκίαν posuit *in pueris* et *in puellis urere,* acsi pro ignibus eos haberet. *Altera tela arcus, altera tela faces.* Ovidius de Cupidine.

6 Nobilis erat hæc et potens, quare ab antiquo Inacho Inachiam eam dicit.

Sic et Virgilius; Frigidus ut sylvis Aquilo decussit honorem. Vet. Schol.

7 *Tanti mali;* quod innotuerat universæ urbi ejus adulterium.

Fabula quanta fui! conviviorum et pœnitet,
In queis amantem et languor et silentium
Arguit, et latere petitus imo spiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium! querebar applorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiora mero arcana promorat loco.
Quod si meis inæstuat præcordiis
Libera bilis, ut hæc ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Desinet imparibus certare summotus pudor.
Ubi hæc severus te palam laudaveram,
Jussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos (heu!) mihi postes, et (heu!)

8 ut *pro* et *Bentl. conj.* 9 languor *edd. pr.* 14 Fervidiore *Lamb. Chab. Bentl. MSS. Bersm. it. Mancin.* 15 inæstuet *Lamb. Chab. Bentl.* 17 allevantia *Glar.*

8 *Convivia* nocturnas dicit compotationes, quæ produnt animi consilia.

9 *Languorem* Dilogως dicit, et stuporem animi et pallorem oris.

10 *Arguit; Media syllaba producta pronuntiandum; quia Præteriti temporis est.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *Præsentis*, ut patet ex Schol. Cruq.

Et latere; In suspirando constat latera laborare. Vet. Schol.

11 Novem Torrentii Codices cum Vet. Schol. Cruq. legerunt pro *Contraque*, *Contrane;* quod et mihi ob Ethopœian mirifice placet.

Lucrum; munera rivalium ditiorum; Vet. Schol. Cruq. B. In avaritia igitur Inachiæ ponit causam, cur amare desierit. Z.

Candidum ingenium: commendatio et nobilitas ingenii. Vet. Schol. Cruq. h. e. aureos Horatii mores. Hoc ex Anacreonte traxit, Σοφίη, τρόπος πατεῖται, Μόνον ἄργυρον βλέπουσιν.

13 *Calentis; inebriari incipientis.* B. *Simul*, simul atque, postquam. Z.

Inverecundus deus; Liberum vult intelligi. Vet. Schol.

14 *Fervidus* dicitur qui nequit se continere.

Promorat loco; h. e. *Excluserat a cordis secreto.* Vet. Schol. Eleganti Metaphora *promoveri loco* dicuntur quæ modo nascentia ex utero (qui Veteribus Τόποι et *Loci* dicebatur) excluduntur, vel in lucem prodeunt.

15 *Quod si; Et hoc tibi in conviviis aliquando dixi.* Vet. Schol. Cruq. B. *Quod*, quia nam.

Inæstuat; Incandescit. Vet. Schol. Cruq.

16 *Libera bilis; Irati liberius loquuntur.* Vet. Schol. Cruq.

Ingrata: Nihil gratiæ apud Inachiam habentia. Vet. Schol. Cruq.

Ventis tradimus, ex proverbiali sermone, quorum penitus oblivisci cupimus. Sic et Anacreonti projiciuntur curæ Ἐς ἁλιστόνους ἀήτας, et suaviter *dividat: dividit* enim qui largiter dat, et nihil sibi relinquit. B. V. Car. I. 26. 1.

17 Querelas suas *fomenta* dicit, quod magis irritent vulnus, quam levent.

18 *Imparibus*, ditioribus æmulis.

Summotus dicitur qui a potentiore rivali cedere cogitur.

Pudor, h. e. mea dignitas. Nihil magis contra pudorem est, quam usque injurias pati.

19 *Severus;* tristis, seu Philosophum agens.

Laudaveram; h. e. voce probaveram, *Video meliora proboque.* B. Sensus est: Cum libere apud te professus essem, me fore tam severum et constantem, ut Inachiæ amorem penitus ex animo meo ejicerem. Z.

20 *Jussus abire domum;* h. e. a te admonitus ut recta via domum abirem.

Ferebar incerto pede, Pulcherrimus ebrii Iconismus. *Incerto* autem dilogως dicitur; vacillabat etiam ei animus.

21 *Ad non amicos* etc. h. e. Heu, proh dolor, repente mutato consilio, temere ob

Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet;
Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

28 longa renidentis coma *coll. Sax.* renidentis *etiam Flor.* 1482.

ODE XII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Invehitur in eandem anum, cujus meminit Ode VIII.

—— Optima summi
Nunc via processus vetulæ vesica beatæ. *Juvenal.*

Metrum primo versu Hexametrum Heroicum, altero Tetrapodia Dactylica Epodica.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas

vim amoris et animi impotentiam ferebar e convivio ebrius ad sedes Inachiæ me spernentis et limina mulieris inexorabilis, ad quæ per noctem cubabam haud molliter. Z.

22 *Infregi latus; Dormiens in humo dura.* Vet. Schol. Dilogia igitur est in voce *dura* quam præmiserat.

23 *Gloriantis* non accipio de voce et jactatione Lycisci: sed indicari splendidam venustatem pueri arbitror: ut *κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως,* Jaco. 2. 13. G.

Cum contemtu et fastidio posuit *mulierculam.*

24 Sibi habeat Bentleius *Vincere mollitie,* si tanti putat; etsi parum incommodi fuerat ab hiatu duorum *a* in Synalœpha. B. Atqui non de Synalœpha hic sermo est, sed de hiatu metrico, qui suasit aliis, ut ibi versiculum finiri vellent: quem hiatum molliri, interest Bentleii, qui viribus omnibus pugnat, ne dividatur carmen hoc in trina cola, sive versiculos. G.

Lycus Alcæi erat amasius, ex quo effinxit diminutive suum *Lyciscum.* B. V. Car. 1. 32. 11.

Bene *tenet,* subjecturus *Expedire;* significat enim se irretitum.

26 Bene *Libera* de Pectio quem verum sentit amicum, quem ne nominaret Plurali usus est numero.

Contumelias dicit ipsius pueri. Vet. Schol. *Grave* est quod moleste ferimus.

28 *Teretis; Obesuli.* Vet. Schol. Cruq.

Renodantis; In nodum colligentis; quod ex imitatione puellarum catamiti facere consueverant. B.

Quidsi verum est, quod e Bodleiano codice habet coll. Sax. *renidentis,* sive *longa coma,* sive ut est in Flor. *longam comam,* tum significaretur hoc verbo nitor et splendor ab unguento. *Renodantis* nusquam observatum adhuc præterquam apud Val. Flac. 5. 381: sed ibi *renodata pharetris,* quæ solvit ac deposuit humeris pharetras. Secundum hæc *renodans comam* fuerit non quod vult Schol. Cruq. sed potius solvens, et ludibria ventis permittens, ut Carm. 2. 5. 23. G.

ODE XII.

1 *Quid tibi vis?* h. e. Perdis operam: nam nihil proficies.

Nigris Dilogus, posuit pro fœdis et pro Æthiopicis; sic et Juvenalis; *Nigri manus ossea Mauri.*

Barrus vox Punica; nam et Hebræis *Baar* est Belua. Oportet autem Barros esse bene mutoniatos.

2 Bentleius quod non sapiat Horatianam varietatem, reposuit *quid mihi* pro *cur mihi.*

Tabellas; Epistolas Diptychas. Vet. Schol. Cruq.

Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesæ?
  Namque sagacius, unus odoror
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
  Quam canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor vietis, et quam malus undique membris
  Crescit odor! cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; nec illi
  Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; jamque subando
  Tenta cubilia, tectaque rumpit;
Vel mea cum sævis agitat fastidia verbis;
  Inachia langues minus, ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
  Mollis opus: pereat male, quæ te
Lesbia, quærenti taurum, monstravit inertem;
  Cum mihi Cous adesset Amyntas,
Cujus in indomito constantior inguine nervus,

3 nec naris *Ven. Glar.* 9 properant—nec illis *Glar.* 12 rumpis *et mox* agitas *Glar.*

3 Significat sibi jam defecisse calorem juvenilem.

Naris obesæ; h. e. *occlusæ.* Vet. Schol. Caruncula scilicet aliqua.

4 *Unum* se dicit ex mille odorandi facultate præcellentem.

5 *Polypus* Græcis fœdus tumor narium. Prima syllaba producitur ob liquidam *L*, uti prima vocis *Melos* in Prologo Persii.

Grave non humeris tantum verum etiam omnibus sensibus, atque ipsi animo, dici solet.

Suaviter *cubet hircus* pro *hircinus insit odor;* quem Vet. Schol. *olentes titillos* nominavit.

6 *Acrem* dicimus et oculis et naribus, atque etiam animis.

Feram suem dicit. An et suem vocat amicam?

7 *Quis* admirando dicit pro *Quantus!* Probabilior Bentleio videtur altera scriptura *Qui sudor*, quod sit minus nota, etsi nihil intersit; sicuti et mox *Crescat* pro *Crescit.* Novi illi displicuisse literam *s* in *Quis.* B. Hic potuit jure displicuisse propter sequentem *S.* Nec fuit in libro Brodæi. G.

Vietis; marcidis. Vet. Schol.

8 *Crescit*, instar visci scilicet. B. Quid sibi cum *visco* hic velit vir doctus, non assequor. Sed illud *crescit* explicat Plaut. Most. 1. 3. 119. *Ubi sese sudor cum unguentis consociavit* etc. G.

Pene soluto; h. e. opere jam finito. Antiquis *penis* erat pro cauda a *pendendo.*

9 *Indomitam*, h. e. indomabilem.

Immutat Personam, quia mox v. 14. erit opus secunda.

10 *Humida; Humefacta sudore.* Vet. Sch.

Creta; Solent meretrices cerussa, purpurisso quod stibio adhibetur, et stercore crocodili efficere fucum. Vet. Schol. Cruq.

11 *Crocodilum* dicit terrestrem.

Subare proprie sues dicuntur cum libidinantur. Vet. Schol.

12 *Tenta cubilia; restibus, sive fasciis subtenta.* Vet. Schol.

Lecti cœlum *tecta* dicit.

13 *Agitat; insectatur*, Metaphora ducta a venatoribus.

14 De Inachia Epod. 11. 6.

16 *Mollis* est qui parum laboris ferre potest, *Durus* contra qui multum.

Male pereat, imprecandi formula, ex Euphemismo, pro *abeat in crucem.*

17 *Lesbia, aut lena, aut obstetrix.* Vet. Schol. Cruq.

Quærenti, desideranti, vel opus habenti.

Charientismo usa est in voce *monstravit*, parcit enim lenoniis verbis.

Inertem, lentum in amore.

18 *Adesset;* h. e. in promptu esset, et ad manum.

Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur? Tibi? Nempe
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua quam te.
O ego infelix, quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreæque leones.

25 O ego non felix *nostri omnes.*

ODE XIII.

AD AMICOS.

Ex occasione hibernæ tempestatis Horatius hortatur lepidos sodales ad hilariter agendum, atque imminentis civilis belli exitum fato permittendum monet.

Metrum primo versu Hexametrum Heroicum; alter Elegiambicum; h. e. *Dimetro Iambico et Penthemimeri Elegiaca constans.* (De metro vid. dicta ad Epod. XI. G.)

HORRIDA tempestas cœlum contraxit, et imbres
Nivesque deducunt Jovem; nunc mare, nunc silvæ
Threïcio Aquilone sonant. Rapiamus amici
Occasionem de die; dumque virent genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.

20 *Novam arborem* dicit novellam et vegetam, quæ firmis radicibus collibus inhæret.

21 *Iteratas muricibus lanas* dibaphas vestes dicit; quod et Vet. Schol. ostendit.

22 Ad Emphasin *properabantur* posuit. Significat enim in posterum non properatum iri.

Sic distinguendum censeo, cum antea esset *Tibi nempe,* satis frigide. Ostendit eam, ut zelotypam, ingratitudinis eum arguere.

25 *O ego infelix;* sic duo Torrentii codices cum uno Canteri, pro *O ego non felix.* Sic et olim Sosipater Charisius legerat. Librarii de ingenio suo immutavere, uti alias consuevere, siquid minus arrideret. Sic et in proxima, *Threicio Aquilone,* absque elisione. Prætulit tamen Bentleius vulgatum *O ego non felix,* quod hercule alio tempore nollet facere.

ODE XIII.

1 *Horridum* dicitur quicquid asperitate sua animum ex aspectu terret.

Non revera contrahitur cœlum, sed apparet cum nubibus oppletur. Landinus.

2 *Deducunt Jovem;* Onomacriti hymnis Jupiter ideo Καταιβάτης dicitur, quod imbribus descendere videatur. *Jupiter et læto descendit plurimus imbri.* Virgilius. Quin et Ægyptiis aqua Jovis effluxus dicebatur, ut Plutarchus in Iside et Osiride ostendit. [† Æther, ac potius inferior aër, Jovis nomine insigniebatur.]

3 Etsi nullus codex id firmet, Bentleius tamen de *amici* facit *amice.* Poëtica Figura possit Poëta alloqui plures, cum unum tantum vellet. Indefinita enim elocutio est. B. Potuit etiam unum v. 6. de pluribus excerpere. G.

4 *Dicitur occasio opportunitas temporis casu proveniens.* Mancinellus ex Festo.

De die; h. e. de præsenti tempestate operi faciendo minus idonea.

Dumque virent genua; Proverbialis elocutio, ut monstravit Erasmus.

5 *Et decet:* per ætatem scilicet. B. *Obducta,* i. in rugas contracta, ac per hoc severa ac tristis. Sic ergo et *senectutem* pro gravitate ac severitate accipe. *Porphyr.* Z.

Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Cætera mitte loqui: Deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem vice. Nunc et Achæmenio
Perfundi nardo juvat, et fide Cyllenea
Levare diris pectora solicitudinibus;
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno;
Invicte mortalis, dea nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simoïs;
Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ
Rupere; nec mater domum cœrula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis ægrimoniæ dulcibus alloquiis.

8 Achæmenia *Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Med.* 1502. *it. Talb. Bur. Sandb.* *Sed* Achæmenio *rell. ante Ald. it. G. Brod. Cun.* 15 curto *conj. Bentl. pulchre.* Substamine *G. coll. Sar.* subtegmine. *Z.* *Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Loch. Pinc. Ald. Ro. Steph.* Subtemine *H. Steph. etc.* 18 ac *ante* dulcibus *ins. conj. Bentl.* G. Et dulcibus *est in edd. Ven. Glar. sed plures et meliores libri omittunt recte.* Z.

6 *Tu*, corripiendo dicit *Tu*, et ἐν ἤθει.

Ostendit satis diu stetisse cadum dicendo *move*.

Consule meo; Quo ipse natus sum.

7 Per Εὐπιλισμὸν *Cætera*, dicit reipublicæ curas.

8 *Reducet in sedem;* h. e. in pristinum ordinem et locum. Male Bentleius *Reducit:* nisi fortasse error sit præli.

Vice; non si male nunc et olim sic erit. Deus vices rebus humanis constituit. Vet. Sch.

Recte Bentleius pro *Achæmenia nardo* reposuit *Achæmenio nardo*, auctoritate vetustissimorum Codicum ante Aldum. Erat enim et *nardum* in Neutro genere.

9 *Fidem Cylleneam* dicit lyram Cyllenei Mercurii inventum.

10 Convenientior atque efficacior videtur hoc loco vox *diris* Bentleiana *duris*.

11 Chironem *Nobilem* dicit famâ artis atque doctrinæ.

Bene *grandi;* neque enim parvulo ejusmodi admonitio conveniebat. B. At Lambinus intelligit *grandem* de genere, animo, indole et spe rerum gerendarum. Z.

12 *Invicte mortalis:* in Oxymoro isto latet Emphasis; vinci scilicet posse animo invictum, cum sit corpore mortalis. Sunt autem hæc per Dilogian de Augusto accipienda, cui ne quid humanitus accidat veretur. Allucinari hic videtur Bentleius dum interpungit inter *invicte* et *mortalis*. B. Non diffiteor mihi placere, ut incidatur post *invicte*, ut oxymoron sit potius in *mortalis dea nate:* dilogian autem illam plane indignam videri Horatio. Est enim hic sermo non metuentis, sed celerem interitum denuntiantis. G.

15 *Subtemine; filo quod stamini intexitur.* Vet. Schol. A subtexendo ut puto: modo autem pro quolibet filo, ut apud Persium *trama*.

16 *Rupere* modo pro *abscidere* posuit. Et spes et sperata abscindi dicuntur, et quicquid repente et per vim abripitur: Metaphora a re medica petita. Sic et inferius Ode 16. *Reditus abscindere dulces.*

Per matrem Thetidem Μετωνυμικῶς *mare intelligamus.* Vet. Schol. Cruq.

18 *Deformem* dicit ægrimoniam, quod deformem efficiat vultum.

Vinum et *cantum dulcia* dicit *alloquia*, ut docte Lambinus, Muretus, et Cruquius, quos secutus est et Lubinus in Paraphrasi. *Adlocutum mulieres ire aiunt, cum eunt ad aliquam locutum consolandi causa.* Torrentius ex Varrone. B.

Dubitari non potest, quin *alloqui* sit consolari. Sed illud adhuc exemplo caret, *alloquium* ut dicatur de *vino* et *cantu*, quatenus iis solamur ægritudinem. Placet igitur, quod

ODE XIV.

AD MÆCENATEM.

Mæcenati suo querenti quod Iambos (dudum promissum opus) non absolvat, respondet sibi non licere per Amorem potentem deum.

Metrum in primo versu Hexametrum Heroicum, in altero Dimetrum Iambicum.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
  Oblivionem sensibus,
Pocula Letheos ut si ducentia somnos
  Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando:
  Deus, deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, Iambos
  Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
  Anacreonta Teium;
Qui persæpe cava testudine flevit amorem,
  Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser; quod si non pulchrior ignis
  Accendit obsessam Ilion,

3 veluti ducentia *codd. quidam ap. Bentl.*

Bentleius conjicit, particulam *ac* haustam a duabus literis, in quas exit nomen *ægrimoniæ*. G.

ODE XIV.

1 *Mollis* sustinendo labori ineptus dicitur, cui contrarium est *durus*.

Sic et Virgilius; *Sensibus hæc imis, res est non parva; reponas:* sic enim animi profundum appellat: ut ne sit vel angulus usquam quo vel tantillum memoriæ lateat.

3 *Pocula* modo ἁπλῶς pro *medicata pocula:* sic et alibi; *Sirenum voces et Circæ pocula nosti.*

Diteitia pro *adducentia* per Aphæresin.

4 *Traxerim* modo per Κατάχρησιν pro *hauserim*, vel *duxerim*.

5 Ἐπιθετικῶς *Candide:* hoc enim auget illi dolorem, quod tanti candoris rationem habere non potuerit.

6 *Nam* modo Particula firmiter asseverantis est.

8 *Ad umbilicum adducere pro finire et consummare, quia in fine libri umbilici ex ligno aut osse solent poni.* Vet. Schol. *Ohe! jam satis est, Ohe! Libelli jam pervenimus usque ad umbilicum.* Martialis, citante Mancinello. Veterum volumina circumvolvebantur bacillis, in quorum summitate umbilici isti fuerant.

12 *Non elaboratum ad pedem;* genio valuit Anacreon magis quam ingenio; neque enim vel pluteum cædere, vel ungues demordere consueverat.

13 *Jucunda hæc miseria est.* Vet. Schol. *Non pulchrior ignis; In honorem Mæce-*

Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
  Contenta, Phryne macerat.

ODE XV.

AD NEÆRAM AMICAM.

Horatius perjuræ amicæ et rapaci nuntium se missurum minatur.

Metrum quod prius.

Nox erat, et cœlo fulgebat luna sereno
  Inter minora sidera,
Cum tu, magnorum numen læsura deorum,
  In verba jurabas mea,
Arctius atque hedera procera astringitur ilex,
  Lentis adhærens brachiis;
Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
  Turbaret hibernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
  Fore hunc amorem mutuum.

natis gratificatur Terentiæ, Helenæ eam comparans. Vet. Schol. Vid. Epod. 3. B. Quin Car. 2. 12. 13. G.

15 *Me libertina;* dum risum quatiat, neque sibi ipse parcit.

Uno contenta, Charientismi formula de medio sumta. *Unus Iberinæ vir sufficit, ocius illud Extorquebis ut hæc oculo contenta sit uno,* Juvenal. 6. 54. *Neque tu uno contenta eras,* Terentius Eun. 1. 2. 42.

ODE XV.

1 *Nox erat: Noctis silentium, serenum, et luna lucebat.* Vet. Schol. Noctem maxime verebantur Veteres nostri, præsertim vero serenam, quod eo tempore sidera dictorum et factorum omnium conscia viderentur.

2 *Inter minora sidera;* h. e. cum minoribus sideribus.

3 Ad Emphasin impudentis impietatis posuit *Tu.* Istud Provocabulum alias frequenter Morale est.

Læsura ad eventum refert. Vet. Schol. Quin et nescire se significat an et animo fallendi juraverit.

4 *In verba;* h. e. *Mea per verba conceptum jusjurandum.* Vet. Schol.

6 *Lentis, tardis, diuque in amplexu adhærentibus.* Vet. Schol. Cruq. Ducta tralatione a visco quod lentore suo diu manet in adhæsu.

8 Bentleius nulla auctoritate nisus reposuit *Turbarit* et *agitàrit,* neque quicquam retulit hoc fecisse in tam tenui Temporum discrimine. B. Mihi vero vitiosa etiam esse videntur *turbarit, agitarit;* sunt enim ex *turbaro, agitaro,* futuri exacti: illud vero tempus non habet conjunctivus modus, quo hic opus est. Nusquam magis latus Johnsono præbuit Bentleius. Abripuit virum doctum consuetudo, qua conjunctivo futurum illud plerumque adscribitur. G.

9 *Intonsosque;* significare vult perpetuam solis juventutem: intonsi enim juvenes pubertatem usque.

10 Figurate *hunc amorem,* pro jam jam

O dolitura mea multum virtute, Neæra;
Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem;
Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
At tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore et multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
Formaque vincas Nirea;
Eheu! translatos alio mœrebis amores:
Ast ego vicissim risero.

17 At *G. etiam, et primæ editt.* 23 Heu, heu G. *et primæ editt.*

pactum inter nos amoris fœdus. *Hunc* autem apposuit ad Emphasin summi pretii.

11 *O dolitura;* *acerbiter* comminando insurgit. B. *Virtute*, fortitudine et constantia mea, qua ego te contemnam. Z.

12 Mire *viri*, nam a viro virtus.

13 *Potiori; Qui apud te potior est.* Vet. Schol. Potest et Dilogῶς accipi etiam de divitiore, ut ostendunt sequentia.

14 *Parem dicit puellam quæ illum amet.* Vet. Schol. Cruq. Neque illum credat sibi imparem: amara Dilogia.

15 Ethicῶς *semel* posuit: nam implacabilem posthac se fore significat.

Offensæ; h. e. *tui offensæ*, non *formæ offensæ*. *Offensam* autem modo Active dicit. Arbitrio sui ingenii magnus Bentleius reposuit *offensi* pro *offensæ;* quo sibi puto magis quam mihi placeret: atque hoc quidem ausus est cum crederet *offensam formam* dici ipsam Neæram. Verum non advertit vir eruditissimus *formæ* modo dici in Dativo, *offensæ* vero in Genitivo. B.

Ergo hæc erit paraphrasis: neque mea constantia cedet pulchritudini puellæ in qua semel offendi. Sed nihil impedit, *formam*, ut solet, hic etiam poni pro puella formosa, quod simplicissimam parit sententiam. G.

Constantiam stabilem dicit sententiam, et firmum animi consilium.

16 *Dolore* et odium et ira constant.

17 Omnes fere Torrentii Codices cum Vet. Schol. *Et tu* legerunt pro *At tu.*

18 *Superbus incedis;* h. e. superbus haberis. Sic et Virgilius: *Ast ego quæ divûm incedo regina.* Significat sibi ex fama innotuisse ejus superbiam: siquidem tanquam de igneto sermonem habet. B. Novit ingenia Amatorum Flaccus, et vel sic laudat Neæram. G.

Malum dicit infortunium suum.

21 *Te fallant;* h. e. lateant.

Renatum dicit Pythagoram ob Μετεμψυχώσεως dogma ab illo traditum.

23 *Heu!* magis tamen suam quam rivalis vicem gemit. B. Morata oratio exprimit gemitum rivalis sui. G.

24 Suaviter et festive Modo Dubitativo usus est. B. Querente adhuc et indignante novo amatore, jam risit Horatius. Futurum exactum non dubitat per se. G.

ODE XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

Imminente jam horrendo Antoniani belli tumultu, Horatius tot mala pertæsus, et summæ rerum miserrime metuens (nescio an et ipse aliquo meditatus fugam) consilium dat saniori parti, uti execratis sedibus huic orbi valedicant, secum Elysium navibus petant.

Metrum primo versu Hexametrum Heroicum, altero Trimetrum Iambicum.

ALTERA jam teritur bellis civilibus ætas,
Suis et ipsa Roma viribus ruit:
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Novisque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cœrulea domuit Germania pube,
Parentibusque abominatus Annibal;
Impia perdemus devoti sanguinis ætas;

2 ut ipsa, *h. e. ex quo, conj. Barth.* 8 Parentibusve *conj. Bentl.*

ODE XVI.

1 *Teritur* quod lento damno consumitur. *Nec res atteritur longo sufflamine litis.* Juvenal.

Ætatem dicit unius hominis vitam, ob tædium scilicet bellorum. Quod videtur significare etiam Landinus.

2 *Suis et ipsa; Hoc est quod Titus Livius ait; ut magnitudine laboret sua.* Vet. Schol. *Et ipsa* posuit ad Emphasin; significat enim nil præter ipsam Romam stare: jam enim Romanis viribus ruerant cætera.

3 *Marsi;* hi duce Popedio universam Italiam in urbem Romanam concitavere; quod bellum et Sociale et Italicum appellatum est.

4 Operæ quæcunque *manus* Veteribus appellabantur.

5 *Æmula, inquit, quia imperium ereptum iri Romanis speravit.* Vet. Schol. Promittebat enim Hannibal eam deleta Roma fore Italiæ caput.

Spartacus Gladiator, servilis belli dux.

Acrem dicimus gestientem pugnare, et per hoc fortem.

6 Bentleius vult ex propria conjectura *Novisve* scribi pro *Novisque.* Non nostrum est tantas decidere lites. B. Certe exemplis et ratione vulgatum defenditur a Johnsono P. 2. p. 62. G.

Allobroges Galli Rufi, et Sequanici dicti, incolentes illum tractum Alpium, qui est a Visontio in Germaniam, Lentulo et Catilinæ in principio consensere, sed postea illos Senatui prodiderunt, timore magis quam amore affecti. Vet. Schol. Cruq. Nam C. Pomptinus *represserat eorum motum;* ut ostendit Torrentius ex Cicerone. Veteribus Celtis Alienigenæ et Hostes *Galli, Alli* et *Gualli* dicebantur. Aboriginibus nostris etiam hodie *Galanis* inimicitia est; (idem enim, ut ait Cicero, veteribus et *hostis* et *peregrinus*:) *Broch* etiam illis *Lentiginosus* dicitur, vel rubris maculis conspersus.

7 *Cærulea ad oculos retulit, quos στιγματικοὺς habent.* Vet. Schol. Vult significare Teutones et Cimbros a Mario fusos.

8 *Abominatus;* cujus vel ipsum nomen dirum erat, et malo omini: nam *abominari* est avertere malum omen a se et suis.

9 Bene *Impia* subjecturus *devoti:* Impii enim sunt qui dant pœnas apud Inferos, ut

Ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus, heu! cineres insistet victor, et Urbem
Eques sonante verberabit ungula;
Quæque carent ventis et solibus, ossa Quirini
(Nefas videre) dissipabit insolens!
Forte, quid expediat, communiter, aut melior pars,
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia; Phocæorum
Velut profugit exsecrata civitas,
Agros atque Lares patrios, habitandaque fana,
Apris reliquit et rapacibus lupis;
Ire, pedes quocunque ferent, quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda

19 proprios *edd. vett.* 21 ite *conj. Bonfin.* ferunt *edd. vett.*

contra pii, qui in Elysio versantur. B. *Impius* est qui non amat et colit eum, qui amore et reverentia est dignus. Ergo sensum puto hunc: Nos hujus ætatis homines, qui impii erga patriam sumus et morti devoti ad scelera majorum expianda, eam perdemus. Z.

Veteribus legibus devoveri consuevere majores nocentes et piaculares; quæ quidem devotio jurisconsultis Romanis capitis diminutio major appellabatur.

10 *Rursus occupabitur*; h. e. jure postliminii recuperabitur. B. *Rursus*, ut antequam Roma condita esset. Z.

11 *Barbarus victor*; h. e. Cleopatræ miles. Ode 6. Lib. III. *Dacus* et *Æthiops*.

Cineres insistet; sic et Virgilius, *Sceleratum insistere limen*. Landinus.

12 *Eques*; *Omnes antiqui scriptores ut hominem equo insidentem, ita et equum cum portaret hominem Equitem vocarunt*. Mancinellus ex Macrobio, Sat. 6. 9. B. Vid. Burm. ad Virg. Ge. 3. 116. G.

13 *Ossa Quirini*; *Varro pro Rostris* (alter Schol. *post Rostra*) *sepulcrum Romuli dixit, ubi etiam in hujus rei memoriam duos leones fuisse erectos constat, unde factum est ut pro Rostris mortui laudarentur*. Vet. Sch: Cruq.

14 *Nefas videre*; h. e. aspectu pollui. Aliquot codices cum Vet. Schol. Cruq. legerunt *videri*, quod quia lædebat metrum jure displicebat Glareano.

15 Si quid mutare omnino placeat; ponamus cum Bentleio *quod expediat!* votiva parenthesi, ut, *quod bene vertat!* e. i. g. a. Sed si servanda est lectio omnium librorum; verbum *expedire* accipiamus ut in formulis illis, *expedire consilia sua* Tac. Hist. 3. 73. i. e. superatis difficultatibus exsequi; *expedire salutem* Cic. pro Milo. c. 4. i. e. depulsis periculis conservare. Deinde *carere malis laboribus* Græcismo Horatiano substantive et accusandi casu intelligamus, ut Epist. 1. 19. 9. *adimam cantare severis*; add. Sat. 2. 5. 68. et Epist. 2. 2. 183. Sensus ergo erit, Forte quæritis, vel universi, vel meliores, quid expediat ἀπονίαν, quid adferat laborum malorum carentiam, etc. G.

Communiter, κοινῶς, facto scilicet communi omnium concilio.

16 *Malis carere*; Enallage modi ex Hellenismo, pro *ut malis careatis*.

17 *Phocæni relicto patrio solo in Galliam venerunt Massiliamque urbem condiderunt*. Vet. Schol. Ab Harpago scilicet Cyri Præfecto obsessi.

18 *Exsecrata*; Ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας. Herodotus; ut adnotavit Dacerius.

19 Lambini et Cruquii Codices legerunt *lares patrios* pro *proprios*, quæ lectio non improbatur a veteribus Scholiastis.

21 *Ire pedes quocunque*; Elocutio de medio sumta et proverbialis. B. *Ire*, ut eamus, refertur ad anteced. Nulla sit hac potior sententia. Z.

23 *Sic placet?* Impatienter exspectat responsum, et rogat sententiam veluti in Senatu.

Vet. Schol. sentit *melius suadere* dici

Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc: Simul imis saxa renarint
Vadis levata, ne redire sit nefas,
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Novaque monstra junxerit libidine
Mirus amor: juvet ut tigres subsidere cervis,
Adulteretur et columba miliio;
Credula nec ravos timeant armenta leones;
Ametque salsa levis hircus æquora.
Hæc, et quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca præter et volate littora.
Nos manet oceanus circum vagus arva: beata

32 miluo *etiam G. Flor.* 1482. *etc. alii dant* milvio. 33 fulvos *Lamb. et MSS. Bersm. sed* flavos *Ven. Glar. Chab.* 36 omnes *MS. Bersm.* 37 levior *id.* 41 *Vulgo distinguunt* circumvagus: arva, beata *etc.*

modo pro *meliorem suadelam.* Mihi videtur *Suadere* esse pro *quod suadeat;* ut supra *carere* pro *ut careatis.*

24 *Occupari* vult ratem dum adhuc licet; illud enim est *secunda alite:* et bene *moramur:* nam in occupando fuga est moræ.

25 *In hæc;* h. e. *In hæc verba;* Vet. Schol. Cruq.

Saxa; Phocæi μύδρον σιδήρεον in mare projecere, ut Torrentius adnotavit. Etiam ferrum e lapide liquefacto conflari solet. B. Nempe totum hoc expressum ex Herod. I. 165. ubi Phocæi massa ferri in mare dejecta jurant, se non prius redituros in Phocæam quam massa illa rursus emergeret. G.

29 *Procurrerit;* h. e. prominuerit.

31 *Subsidere* Lucretianum verbum est, ut bene adnotavit Stephanus.

32 *Jucunde adulteretur.* Vet. Sch.

Omnes Torrentii codices legerunt *Miluo* pro *Milvio;* quod et ex suis confirmavit Cruquius.

33 Recte Bentleius *ravos* post Jacobum Cruquium quatuor veterum Manuscriptorum fide. Certe *ravos* ignotius erat vocabulum quam *flavos:* in minus notis vocabulis plerumque cæcutire solent librarii.

34 *Salsa levis; Duplex diversitas, ut amet æquora hircus, et ut levis fiat, cum alioquin setosus sit.* Vet. Schol.

36 *Exsecrari* hic etiam est, ut v. 37. sub exsecrationibus et diris devotionibus aliquid promittere, vel se facturum declarare. G.

37 *Grege; fere imperitorum ac deteriorum major modus est. τὰ χείρονα κακᾷ.* Vet. Schol. B.

Exspes, quæ non audet sperare salutem, sed Romæ perire mavult, quam servari exilio. G.

38 *Inominata, nulla religione condita, et ideo infelicia.* Vet. Schol.

Perprimat; continuo scilicet cubando.

Mire subjungit cubilia, nam præmisit grege. Vet. Schol. Cruq.

39 Bene *muliebrem,* cum a viro sit *virtus.*

41 *Oceanus circumvagus* per se nihil habet expetendum: sed *Oceanus vagus circum arva* est descriptio insulæ extra mare mediterraneum, Romanosque adeo fines, positæ,

Petamus arva, divites et insulas;
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea,
Germinat et nunquam fallentis termes olivæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic injussæ veniunt ad mulctra capellæ,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovili,
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,

51 ovile *etiam G. ii. Med.* 1477 *et Fl.* 1482 *etc. recte, puto.* G. *quotquot vidi libros, omnes habent* ovile, *quod revocavi.* Z.

quæ deinde porro ut beata describitur. Distinctio, quam elegi, videbatur mihi affectum poëtæ optime exprimere. *Divites* inter *arva* et *insulas* ad utrumque referri, duriusculum. Cæterum Acro ad h. l. *In quo,* inquit, *sunt insulæ Fortunatæ, ad quas Sallustius in historia dicit victum voluisse ire Sertorium.* Firmat hoc Plutar. in Sertor. p. 571. E. Vid. Freinsh. Supplem. Liv. 90. 23. G.

42 Nescivere *divites* pertinere etiam ad *arva,* qui inter *arva* et *beata* posuere Subdistinctionem. Juxta Vet. Scholiasten Beatorum Insulæ sunt quas Fortunatas dicimus. Diodorus in Oceano Meridionali posuit, Plinius ultra Aquilonem, alii ad ortum solis; Scholiastes autem Cruquii supra Orcades nostras Elysios Campos descripsit. Omnes ut puto inferius hemisphærium voluere, quod nos hodie Americam dicimus. B. Cf. Odyss. λ, 563. seqq. Z.

43 *Reddit Cererem, ut reddit ova, reddit urinam,* et similia.

44 Illud *usque* etiam ad ea quæ sequuntur referendum est, *Germinat usque—ornat usque.* Nam alias nihil dicat insoliti. *Pulla ficus* Rutgersii nimis longe, ex Indis, petita mihi quoque videtur: *pulla* colorem maturæ ficus notare potest: quotannis maturescunt ficus. G.

45 *Termes dicitur extremus ramus olivæ, sicut vitium palmes.* Vet. Schol.

46 *Suam; Eleganter et suam et ornat.* Vet. Schol. *Suam naturalem, non insitam.* Stephanus. Rutgersius *pullam* ficum sentit dici ficum Indicam ex propaginibus suis sæpius repullulantem, quod mihi minus videtur.

48 Bene *crepante pede* subjecturus *desilit.* B. Nempe *Lympham* personam facit, ut *Nympham,* quod habent quidam codices. Vid. ad Car. 3. 13. 15. G.

49 *Mulctrum,* mulctra, et mulctrale idem sonant.

51 *Proprietatem expressit ursorum in verbo gemere.* Vet. Schol. Cruq.

Quatuor Cruquii MSS. legerunt *ovili* quod probo: Scholiastæ silent. Male Bentleius *ovile,* contra fidem Codicum. B. Vid. Var. Lect.

52 Hypallagen hic hyperbolicam inesse puto. Proprie intumescit vipera irata humo se dum attollit. Hic ipsa humus elevari et intumescere viperis dicitur. Ceterum post hunc versum collocandi videntur, qui nunc sunt 61 et 62. Rationem dixit vir doctus Miscell. Observatt. a Burmanno editis vol. 2. p. 381. Ne quidem opus videtur alia ratione, quam ut attente quis legat primo vulgato ordine, tum ita uti diximus. Librarius antiquissimus, quos versiculos incuria omiserat, eos paulo post posuit, et minutis notis ad ordinem suum revocavit. Illæ notæ perierunt, etc. G.

53 *Felices;* h. e. jam facti felices. Tanaquillus Faber Horatio doctior mavult *præsentes:* ego sum a partibus Horatii.

54 *Radat;* h. e. *urat,* vel *edat.* B. Co-

Pinguia nec siccis urantur semina glebis,
  Utrumque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
  Neque impudica Colchis intulit pedem;
Non huc Sidonii torserunt cornua nautæ,
  Laboriosa nec cohors Ulyssei:
[Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
  Gregem æstuosa torret impotentia.]
Juppiter illa piæ secrevit littora genti,
  Ut inquinavit ære tempus aureum:
Ære, dehinc ferro duravit sæcula; quorum
  Piis secunda, vate me, datur fuga.

60 Ulixei *Bentl.* 65 Ærea *MSS. ap. Bentl.*

ODE XVII.

AD CANIDIAM.

Horatius urbanissima Ironia Gratidiam ob propinatum sibi philtrum proscindit. (Conf. dicta ad Car. 1. 16. et Epod. 5. G.)

Metrum Iambicum Trimetrum.

HORATIUS.

Jam jam efficaci do manus scientiæ
Supplex, et oro regna per Proserpinæ,
Per et Dianæ non movenda numina,

1 manum *Br.*

piosi nimis imbres locis clivosis sæpe stratum supremum telluris, fertile, auferunt, et sic *radere arva* videntur. G.

59 *Sidonios* modo pro *Tyriis* posuit mercatoribus.

Cornua: *Capita velorum cornua dicuntur: Cornua velatarum obvertimus antennarum.* Vet. Schol.

61 Hi duo versus, uncis ideo inclusi, reponendi videntur post v. 52, uti dixi. G.

66 *Vate me:* h. e. *consilio meo.* Vet. Schol.

ODE XVII.

1 *Jam jam* metu trepidantis est: nam habet *illos*, et bene, cum sit subjecturus *supplex*.

Do manus; h. e. *Fateor me victum.* Landinus. Proverbialis formula captivis, qui manus suas præbent victori vinciendas.

3 *Non movenda*; h. e. *Non lacessenda,*

Per atque libros carminum valentium
Defixa cœlo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve, turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, et in quem tela acuta torserat.
Unxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam relictis mœnibus rex procidit
(Heu !) pervicacis ad pedes Achilleï.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulysseï,
Volente Circa, membra ; tunc mens, et sonus

5 Defixa *coll. Sax. Zar. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Ro. Steph.* Refixa *Gott. Flor.* 1482. *Ald. H. Steph. Lambi. Torr. Bentl. Talb. Cun. Sandb.* 7 volve, volve *Lambi. ex conj. Aurati, contra omnes libros.* G. solve, volve *Chab.* 11 Unxere *Zar. Med.* 1477. *H. Steph. MSS. plures ap. Lambi.* Luxere *G. Flor. R. Steph. Lambinus, Bentl. Sandb.* 12 Hectora *MS. Bersm.* 16 Ulixeï *Bentl.* 17 Circe *omnes præter Bentl. ex Val. Probo.*

ut moveantur. Vet. Schol. Neque enim alia Diana quam ipsa Proserpina, irritabilis Dea.

5 *Defixa ;* sic legendum censeo cum Vet. Schol. cum omnes libri habeant *Refixa.* Necesse enim *defigi* sidera priusquam devocentur cœlo. Defiguntur autem qui vel carminibus, vel diris obligati, aliena vi aguntur attoniti. Bentleius fatetur longe plures libros habere *Defixa,* et tamen ipse reposuit *Refixa,* nulla quod sciam cum ratione. B. Ratio magna satis hæc videtur, quod *defigere* est motum auferre, *refigi* autem debent sidera, cum *devocantur,* et moventur loco suo. *G.*

6 Bene *Canidiam* dixit Gratidiam, jam anum factam. B. *Canidia* secundum hæc alludit ad *canos.* G.

Dilogos nunc de sacris, quia sacrum religiosum et exsecrabile significat. Vet. Schol.

7 *Retro solve :* h. e. resolve, uti alias *cedit retro,* et *fugit retro* pro *recedit* et *refugit.* Ostendi supra quid essent *solvi* et *ligari.* B.

V. ad Car. I. 18. 34. Ingeniosa est illa mutatio in *volve,* quam *indicavi :* sed eo minus necessaria, cum turbo ille s. rhombus *solvi* videatur, quoties incipit currere illigatus antea.

Turbinem dicit quod quasi obligaverit mentem ejus. Vet. Schol. docte. Siquidem *turben* is rhombus erat, cui licia circumtorquebantur ad obligandas defixorum mentes. *Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo Licia, quid valeat virus amantis equæ.* Ovidius (Am. 1. 8. 7.) citante Torrentio. B.

8 *Movit* sc. ad misericordiam. Z.

10 *Torserat,* sc. Achilles, qui hasta Telephum vulneraverat. Z.

11 Omnes Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii legerunt *Unxere,* cum alii haberent ex interpretamento *Luxere.* Notum est illud : *Tarquinii corpus bona fœmina lavit et unxit. Luxere* magis arridet Bentleio, qui plerumque solet in diversa ire.

Addictum ; destinatum, damnatum. Vet. Schol. Cruq. Vox juris.

12 *Alitibus atque canibus,* ex Homero tractum, Ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν Οἰωνοῖσι τε πᾶσι.

Imitari voluit Homerum, qui illum ἀνδροφόνον nominat. Vet. Schol. Cruq.

14 *Pervicaces dicuntur, qui in contentione usque ad pervincendum perseverant.* Vet. Schol.

16 *Laboriosi* ex Homerico ταλασίφρων. Perpetuum Epitheton.

Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque pœnarum tibi,
Amata nautis multum et institoribus.
Fugit juventas, et verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida;
Tuis capillus albus est odoribus;
Nullum a labore me reclinat otium:
Urget diem nox, et dies noctem; neque est
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsa dissilire nænia.
Quid amplius vis? O mare et terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Urens in Ætna flamma. Tu, donec cinis

18 Relatus *etiam G. Med.* 1477. *et Ven.* 1479. 23 *et* 24 *versus omitti vult Guyetus.* 29 desilire *MS. Bersm.* 30 o terra *Bentl.* 33 Urens *etiam coll. Sax. Brod. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Ald.* Furens *H. Steph. et Bentl. it. Sandb.* Virens *etiam G. Lamb. Talb. hinc* vivens *conj. Bentl.* Tua, donec, *et mox* Calet *Bentl. e conjectura,* haud inepta. Z.

18 Plerique Torrentii codices legerunt pro *relatus, relapsus,* quod et Lambinus invenerat in suis, præterquam in quinque. Diserte autem posuit *relapsus,* ut ostenderet vim magiæ; sic et Ovidius de Io: *Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.*

Honor; h. e. κάλλος, nam καλὸς honestus. B. Facies pristina humana. Z.

20 *Amata nautis; Urbanissima contumelia.* Vet. Schol. Quia παρὰ προσδοκίαν protulit.

Institores dicit quos alibi *Foraneos* Scholiastes nominat. Petty-Chapmen and Pedlers.

21 *Verecundum colorem eleganter pro rubore posuit.* Vet. Schol.

22 *Ossa pelle,* ἐναργῶς et παροιμιακῶς. Hoc est, reliquit me jam factum ossa tantum. Quas turbas hic ciet Bentleius de rubro colore ossium deridicule! Nesciit Hypallagen. Pessime Bentleius *ora* pro *ossa.* B. *Ossa pelle amicta* plane idem valent, quod pellis inducta ossibus. G.

Lurida; Tabida, nigra. Vet. Sch.

23 *Capillus albus; Nunc ostendit quare supra dixit, Fugit juventas.* Vet. Schol. et jocatur in canos suos. B. Videtur illi obiter exprobrare unguenta noxia, quibus festinentur cani. Vid. Epod. 5. 60. G.

Salse *odoribus* de unguentaria.

24 *Laborem* modo pro *inquietudine* dicit. Significat etiam cæteros a labore quiescere, se autem perpetuis vigiliis urgeri.

25 *Neque est; Figurata Elocutio pro neque contingit.* Vet. Schol. Sic et Græci loquuntur.

26 *Tenta spiritu;* h. e. inflata.

27 *Negatum:* h. e. quod antehac ut Epicureus non credideram.

Vincor ut credam; h. e. *adductus sum ut credam Sabellis carminibus defigi mentes humanas.* Vet. Schol.

28 *Sabella carmina pro Marsis posuit.* Vet. Schol. Nam Samnites, Peligni et Marsi erant Sabini generis.

Veneficæ *pectus increpant,* cum terribilibus verbis terrendo mentem defigunt. Figurate autem conatum posuit pro ipso effectu.

29 Cantiunculæ vulgi per Εὐτελισμὸν *Næniæ* dici consuevere. B. *Dissilire,* disrumpi, furore corripi. Z.

30 *O mare et terra!* Sic et Terentius, *O cœlum! O terra! O maria Neptuni!* Vet. Schol. Cruq.

33 *Urens;* in uno vel altero MS. *virens,*

Injuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide pœnas luam,
Paratus expiare, seu poposceris
Centum juvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba,
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece,
Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.

35 Colchidis *Brod.* 39 juvencis *Bentl. ex MS. Battelian.*

cæteri *urens* et *furens.* Torrentius. Lambinus in duodecim reperit *virens:* ego nec sexcentis haberem fidem. Efficacissima vox est *urens* et huic loco convenientissima: *Uritur* enim quod vel lento, vel indesinenti igne torretur. Nescio cur placuerit Bentleio *Furens.*

Moraliter et cum questu proferendum est *Tu.*

34 *Injuriosos* dicit ventos, quibus ludibrio futurus sit, jam in aridum cinerem redactus.

35 *Calet* qui vehementer irascitur, et ultionem sitit.

Ipsam mulierem officinam venenorum diserte dixit. Vet. Schol. Est autem *officina* tanquam *opificina,* ut et apud Ciceronem occurrit scriptum.

36 *Certis enim stipendiis milites otia merebantur.* Vet. Schol. B. Marcilius *stipendium* multam intelligit, ut *ὀψώνιον* in sacris. Bene certe convenit cum his quæ sequuntur. G.

37 *Cum fide, fideliter.* Vet. Schol. Cruq. Diserta Elocutio.

39 *Centum juvencos;* Hecatomben; ac si potens esset numen. B. *Mendaci lyra,* carmine fictas laudes continente. Z.

41 *Perambulabis astra;* h. e. *Consecraberis et tu, et recipieris in numerum siderum.* Vet. Schol. Cruq. Suavis Elocutio.

42 *Infamis Helenæ; Stesichorus, Poeta Græcus, scripsit Helenæ vituperationem: quare irati Castor et Pollux illi lumina ademerunt: sed postea monitus Stesichorus illius laudem decantavit; quare oculos iterum illi reddiderunt.* Vet. Schol. Cruq. B. Videatur Platonis Phædo, p. 848. D. G.

Vicem dicit Helenæ, injuriam quam perpessa est: *infamis* enim erat Stesichori versibus. Bentleii *vicem* auctoritate pendet unius Manuscripti libri, neque quicquam valet.

46 *O nec paternis; Urbanissima Ironia; fingit enim se negare quod affirmat.* Landinus.

Obsoletum ab *obs* et *oleo* est, ut ait Priscianus, et rancidum, vel fœtidum significat ex vetustate.

Sordes humilium natales dicebantur, ob immunditiam scilicet victus atque cultus.

47 *Pauperum; nam divitum sepulchra suis custodibus erant curæ.* Vet. Schol. Cruq. *Humilium maximæ umbræ a magicis suscitari solent.* Vet. Schol. Cruq.

Prudens, gnara, docta. Vet. Schol. Cruq.

48 *Novendiales pulveres; Cineres Reliquiarum vult intelligi: nam novendiale dicitur sacrificium, quod mortuo fit nona die, qua sepultus est.* Vet. Schol. *Apud majores ubicunque aliquis exstinctus fuisset, ad domum suam referebatur, ibique septem erat diebus; octava die incendebatur, nona sepeliebatur.* Servius, quod adnotavit Lambinus. B. *Dissipare,* sc. ad usum artium magicarum. Z.

Tibi hospitale pectus, et puræ manus;
Tuusque venter Pactumeius; et tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exsilis puerpera.

CANIDIA.

Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Esquilini Pontifex venefici
Impune ut Urbem nomine impleris meo?

50 Pactumeius *etiam Bro.* Partumeius *H. Steph. Sandb.* 56 Cocytia *Glar. sed* Cotyttia *recte Ven. Chab. Lamb. etc.* 57 sacra *MS. Bersm.*

49 *Hospitale;* h. e. *Mite, bonum, benignum.* Vet. Schol. Cruq.

Puræ a scelere in innocentes. Vet. Schol. Cruq. quos supra (Epod. 5.) dixit eam immolare consuevisse.

50 *Tuusque venter;* i. e. *Tuus partus et filius.* Vet. Schol. Cruq. Quo videretur juvenis puerum sibi supposuit.

Pro *Pactumeius* ex Aldi conjectura Lambinus reposuit *Partumeius,* contra fidem Scholiastarum atque omnium librorum. Vir longe eruditissimus Lævinus Torrentius, Henricus Stephanus (Vid. Var. Lect.) et Lubinus, *Pactumeium* retinuere. Joculare nomen est hoc loco: siquidem ut a *Lucius Luceius,* et a *Pompo Pompeius,* ita a *Pactum Pactumeius* figuratum est. *Pactumeius* alias nomen erat gentis: *Androsthenes Pactumeiam Magnam, Pactumeii Magni filiam, hæredem ex asse instituerat.* Torrentius ex Paulo Jurisconsulto L. ult. de her. instit. B. Placet tamen Turnebo, Lambino, Torrentio *Partumeius,* a *partu* et *meiendo,* ut volunt, ridicule dictus. Offendit homines non observata *ventris* pro filio positi significatio. *Pactumeium* et *Pactumeiam* laudavit etiam Glandorpius ex Cod. Justin. l. 2. de Pactis, et l. 4. de condict. indeb. Pulchre illustravit h. l. Bentleius. G.

51 *Rubros pannos; Cacemphaton in sensu.* Vet. Schol. Ferri tamen potest in hujusmodi Iambis.

52 *Fortis exsilis; Illud argute dictum, exsilis fortis puerpera, quia fortem vult intelligi eam scilicet quæ non peperit.* Vet. Schol.

54 *Non saxa surdiora;* Proverbialis elocutio.

Nudi pauperculorum perpetuum fere Epitheton. *Inquisitores agerent cum remige nudo.* Juvenal. *Dolia nudi Non ardent Cynici.* Idem.

56 Angelus Politianus (Misc. 10.) ex Georgii Antonii Vesputii Florentini codice primus *Cotyttia* reposuit, cum antea in omnibus libris hæreret *Cocytia,* turpi errore. Vetus etiam Cruquii Scholiastes hanc lectionem tuetur, et Juvenalis versum (2. 92.) apponit; *Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotytto.* Cotys, Cotytto, vel Bendis, Thracum erat Venus, sive Luna, turpitudinum præses.

57 Bene *vulgata* dicturus *sacrum;* nam sacra vulgari nefas.

58 *Extra portam esquilinam, hoc est, in aggeribus religiones et sepulchra erant.* Vet. Schol.

Pontifices de sacris judicant. Vet. Schol. Græcis 'Ιεροφάνται. B.

Respicit ad Sat. 1. 8. ubi sub persona Priapi enarrat ritus veneficos in Esquiliis a Canidia celebratos; cujus nunc sacri *Pontificem,* quasi inspectorem quendam et arbitrum dicas, ex Canidiæ persona se appellat. G.

Quid proderat ditasse Pelignas anus,
Velociusve miscuisse toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent.
Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus semper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti;
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum; sed vetant leges Jovis.
Voles modo altis desilire turribus,
Modo ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
Fastidiosa tristis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques;
Meæque terra cedet insolentiæ.
An, quæ movere cereas imagines,

60 proderat *Bentl. ex MSS. et sic etiam coll. Sax. al.* proderit. 62 Sed tard. *sic cum Bentl. etiam Brod. Gott. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *etc.* G. *Verum si habent Ven. Glar. Chab. Lamb. cum signo interrogandi post* manent. 64 laboribus *Bentl. ex edd. quibusdam, haud male, nam hujus glossema videtur esse vulg.* doloribus. Z. 65 infidi *et* infidus *æquas fere auctoritates habent.* infidi *etiam Brod. et unus coll. Sax.* 72 innectes *coll. Sax. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *Ro. Steph. Lamb. Talb. Johns. P.* 2. *p.* 65. *Chab. et Glar.*

60 Indicat Canidia, se pretio didicisse magicas artes a Pelignis mulieribus, quæ tota Sabinorum Marsorumque vicinia eo nomine male audiebat, ut in Græcia Thessalæ. Primum ergo indignatur tarditatem successus: deinde solatur impatientiam suam. Non statim perimunt te veneficia mea, sed manent te fata votis tuis tardiora. Miserrimum est quærere mortem et non invenire. G.

61 *Velocius et tardiora* Antitheta sunt: *Velocius toxicum* dicit quod citius necat.

64 *Suppetas; Sufficias.* Vet. Schol.

65 Plurimi manu exarati Codices Lambini, Torrentii et Cruquii, cum Cruquiano Scholiaste legerunt *infidi* pro *infidus. Myrtilum Pelops præcipitavit in mare per quem vicit.* Vet. Schol. Cruq. Ego tamen *infidus* prætuli; quod *Tantalus*, ut Horatius, deorum arcana prodiderit. Quin et Sisyphus et Prometheus et fures fuere et fallebant deos. Bentleius prætulit *infidi.* Certe et pater et filius malæ fuerant fidei.

66 Mire *benignæ:* quid enim minus benignum Tantali pomis? B. *Maligna* sunt poma Tantali, quæ immineant quidem, sed a captantis ore refugiant. Optat ergo tandem *benignam dapem.* G.

71 *Noricum*, perpetuum Epitheton.

72 Nil opus est legi *innectes*, quod nonnulli volunt.

73 *Fastidiosi* sunt quibus nihil placet.

74 *Vectabor humeris*, ephialtæ ritu, sive Fauni.

Inimicis; h. e. non amicis, vel invisis.

75 *Terram* dicit totum orbem, et per hoc omnes mortales.

Insolentiam indomitam dicit potentiam, quæ scilicet neque legis, neque moris modum tenet.

76 *Movere;* h. e. animare. Credebant enim veneficæ se defigendorum animas corporibus suis evocatas carminibus, cereis imaginibus infigere potuisse. *Devovet absentes, simulachraque cerea fingit, Et miserum tenues in jecur urget acus.* Ovid. Her. 6. 91.

Ut ipse nosti curiosus, et polo
Deripere Lunam vocibus possim meis;
Possim crematos excitare mortuos,
Desiderîque temperare poculum;
Plorem artis in te nil habentis exitum?

78 *et* 79 possim *omnes MSS. Bentl. etiam Brod. coll. Sax. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl.* 1482. 80 pocula *Bentl. ex MSS.* 81 habentis *Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. Ald. Ro. et H. Steph.* agentis *G. Brod. Zar. Ven. Pinc. Talb. Bentl.* exitus *pro* exitum *Cun. it. Chabot.* valentis *dat Ven. et* nullum habentis *Lamb.*

77 *Ut ipse nosti; πιθανῶς* adjecit ista quo intelligeretur unde hæc didicisset Horatius.

78 Bentleius bis posuit *possim* pro *possum;* quod quidem forsan non male fecit, auctoritate Librorum suffultus.

80 Bentleius si mallet *pocula*, equidem non repugnabo. Homœoteleuta sunt illi gravi odio, mihi non æque.

81 Ut supra *Inultus ut flebo puer? Plorem artis:* Genitivus Causæ, ex Hellenismo; sic et Virgilius (Æn. 11. 126. *Justitiæne prius mirer, bellíne laborum?)* Verum hoc ab aliis adnotatum est. B. Et tamen vix concoquo illam constructionem. Neque *exitum* participium Horatio ausim tribuere. Itaque jungo *ploro exitum*, *exitum* autem *artis in te nil agentis*, vel *habentis* eo sensu, quo est apud S. Iohannem 14. 30. *καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν*. G.

Quot capita, ut dicitur, tot sententiæ: alii codices *nil agentis exitum;* alii *nil habentis exitus;* alii *nil habentis exitum.* Muretus et Paullus Manutius, *nil valentis exitum.* Cruquius, *nullum habentis exitum.* Cum autem *nil habentis exitum* plurimorum sit Codicum, illud cæteris prætuli. *Exitum* autem modo Participium esse existimo. Magis enim Comicum et morale est *exitum* quam *effectum.* Verum de hoc ipse dispiciat lector. Bentleius maluit *nil agentis*, puto quod non haberet *exitum* pro Participio, uti ego. B. Vid. not. præced. Cæterum recantatio hujus Odæ quibusdam videtur esse Car. 1. 16. G.

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SÆCULARE,

PRO INCOLUMITATE IMPERII.

Cum Sæculares ludos Augustus celebraret secundum ritum priscæ Religionis a virginibus puerisque prætextatis in Capitolio cantatum est. Vet. Schol. (Secundum hæc non modo lusit hoc sæculare carmen Horatius, sed imperio Augusti ad ipsum actum ludorum scripsit; quod confirmat etiam Suetonius in vita poëtæ nostri, et forte Ovid. Trist. 2. 25: et aperte Censori. de die nat. 17. Visum est primum Sanadono, deinde nuper etiam Anchersenio, ingeniosis sane hominibus et doctis, seligere ex reliquis Horatii carminibus quædam, et velut drama quoddam sæculare inde formare. Et ille quidem hoc ordine Carm. I. 32: 3. I. 1-4. 6: 1. 21: denique ipsum hoc nostrum. Ut facile est inventis aliquid addere, ita Anchersenius auxit hoc systema nuper hoc modo: Car. I. 32 et 4. 6. *in scena campi Martii* cantata dicit, *primo die ludorum sæcularium:* 3. 1. *secundo die in Capitolio* 3. 22. et 1. 21. *nocte, quæ tertium diem præcessit, in templo Dianæ Aventinæ:* 1. 31. et præsens carmen, *tertia die in templo Apollinis Palatini:* 3. 30. *eodem die, sub finem Ludorum in campo Martio,* cecinit vel ipse Horatius, vel chorus puerorum et puellarum. Mirum sane, si carmina unius argumenti, eodem tempore scripta, ita spargi per libros plures potuere. Actum est de tota chronologia Bentleiana, quam supra proposuimus et firmavimus. Sed tamen consideravi plus semel ipsos versus ea quidem mente, ut si quid in iis deprehenderem sæcularibus ludis proprium (de quibus jam anno nostri sæculi XVII. diligenter me quæsiisse, disputatio tum edita testis est, in qua non multa emendanda XXXIII. anni, sæculum justum, me docuere), desererem potius chronologiam illam, quam lepido sane et non ineleganti invento repugnarem. Quid deprehenderim, singulis locis adscripsi: hic profiteri cogor, solidi me nihil dum invenire, cur viris doctis assentiar. Gloriam ingenii neutri abjudico; verum illos, vel alterutrum vidisse, nego. Dissensum talem indigne ferre nemo debet, minime omnium, qui receptas sententias oppugnandas sibi sumsere. Cæterum, qui legere hoc sæculare carmen jucundius volunt, illi prius cognoscant certe locum Zosimi lib. 2. pr. præsertim versus, qui ibi recitantur Sibyllinos, quos quidem dissertatione ante citata explicare ipse quoque conatus sum. Illud addimus unum: alternis cecinisse pueros ac puellas, interdum vero junxisse voces, probabile facit ipsa ratio carminis: quid autem unicuique hemichorio aut choro toti sit tribuendum, uniuscujusque lectoris ingenio permittere, cum libri taceant, malumus. G.)

Metrum Sapphicum.

PHŒBE silvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, O colendi

1 *Potens;* h. e. *Domina.* Stephanus. B. Apte videntur hic imprimis Apollo et Diana hymno celebrari, quia Sol et Luna tempora describunt et regunt. Z.

Semper et culti, date quæ precamur
Tempore prisco;
Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.
Diva, producas subolem, Patrumque

4 prisco *etiam coll. Sax. unus.* sacro *alii omnes.* 5 Quod *MSS. duo Bersm.* [† 12 partus *Var. lect.* fœtus.] 14 hilythia *G. Flor.* 1482. *etc.* 16 Genitiva *conj. Cun. sed dedit* Genitalis.

4 Omnes Libri habebant *tempore sacro*, nos tamen ex Vet. Schol. reposuimus *prisco: Tempora* ἁπλῶς dicuntur *Festa* etiam Ovidio in Fastis. Bentleio placuit *sacro*, ex interpretamento. Glossis maxime delectatur Bentleius.

5 Nonnulli Codices pro *quo* corrupte legunt *quod.*

Vide de hac re Sibyllinos versus apud Zosimum.

6 *Lectum* dicimus quod præcipuum est in suo genere.

Castos dicit patrimos et matrimos parentum scilicet funere non funestatos. Veteres enim mortem Apollinis atque Dianæ iratis sagittis tribuebant.

7 *Dîs quibus;* Sæcularibus ludis diis omnibus peragebant sacra. Vid. v. 73.

9 *Alme;* h. e. Venerande, Sancte. B. Qui foves et nutris, alis, omnia. G.

10 *Alius* ex opinione imperiti vulgi. B. *Possis* int. precamur. Z.

12 Bene *Visere* quia sol quotidie eadem loca revisit.

13 *Aperire* modo pro detegere et nudare posuit.

14 Græcis Εἰλείθυια et Ἐλευθώ, Lucina, *Mystico nomine* (ut ait Vet. Schol.) quod ea scilicet faciat ut partus in lucem veniat.

15 *Probas vocari;* Veteres omnia deorum nomina et Epitheta in Hymnis recitabant, quod nescirent quod maxime probarent.

16 *Genitalem vocavit Dianam, quam et Lunam intelligi voluit, quia ut calore Solis animantur semina, ita Lunæ humore nutriuntur; penes ipsam enim et corporum omnium ratio esse dicitur et potestas.* Vet. Schol. Nollem eruditissimum Bentleium de sola conjectura reposuisse *Genetyllis*, cum possit *Genetyllis* Latine reddi ab Horatio satis idonee *Genitalis:* quin et Scholiastes hæc firmat. Sed ille vulgaria temnit. B. Nec ego ausim *Genitalem* genendi et pariendi præsidem damnare, quam omnes in universum libri agnoscant: cum præsertim *Genetyllis* sit Latinis inauditum, et Græcis turpiculum fere, Veneris potius epitheton lascivæ, quam Dianæ. Diminuendi formam habet, unde apud Lucianum non *Genetricem* reddere me memini; sed *genetriculam. Genitalis hora*, et similia faciunt, ut commodum Dianæ partus adjuvantis epitheton videatur. Laudavit hic opportune Harduinus nummum Crispinæ Commodi DIS GENITALIBUS, de quo Oisel. 42. 4. et Theup. p. 208. Exstant ejusdem Crispinæ in nummis *Juno Lucina* et *Venus. Natalis Juno* est Tib. 4. 6. 1. G.

Prosperes decreta super jugandis
Feminis, prolisque novæ feraci
Lege marita:
Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.
Vosque veraces cecinisse Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet; bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona:

21 ut denos—Orbis et *Med.* 1502. *Ald. Bas.* 1531. *Fabric.* 1598. *Lud. Vives apud Cruqu. MSS. apud Lambi. Da. Heinsius.* Undenos—Orbis ut *reliqui omnes.* 23 totiensque *Bentl.* 26 stabilis Quirini *conj. Rutg. quam ipse damnavit.* dictum stabilis per ævum. *conj. Bentl.* 27 servat *Ven. Glar.*

18 *Super jugandis;* Legem Juliam dicit de *Maritandis Ordinibus.* Cum enim bello civili prope octoginta armatorum millia interiissent, ne deficeret populus Augustus legem Juliam augendæ proli instituit.

20 *Marita,* pro *maritali,* vox antiqua et Plautina, ut adnotavit Vet. Schol. B. *Lex marita* per notam metonymian, quæ maritos facit; nec enim placet, *marita* esse imperativum. G.

21 *Undenos decies; Sæcularis Carminis duplex devotio esse consueverat: aut enim pro sedanda aut vitanda pestilentia; aut pro certo et constituto numero annorum: Centesimo enim decimo anno in Capitolio a pueris et puellis impuberibus cantabatur.* Vet. Schol. Ter novem nobiles pueri, totidemque puellæ tribus diebus et noctibus sex distinctis choris Solis et Lunæ laudes recitabant. B. *Undenos decies,* i. e. centenos denos legit etiam Censorinus c. 17.: nec potuit aliter Horatius, qui Augusti et quindecim virorum mentem non ignoraret. G. [† *Orbis, περίοδος,* annorum circuitus. *Bersm.*]

22 Pro *et cantus referatque ludos:* ita reponendum duxi juxta Vet. Schol. *ut cantus referat que ludos;* neque enim *que* semper Encliticum est: et pessime nonnulli *ut denos* pro *undenos.* B. Horatianum est, *que* adjungere ad verbum commune, quod sic velut geminatur, quasi esset, *ut cantus referat, referatque ludos.* Vid. ad Car. 2. 19. 28. G.

25 *Parcis furvæ agnæ mactabantur.* Mancinellus. Et Parcæ quasi Πήρωαι *furvæ.*

26 *Stabilis* nunc posuit pro *stabilitor. Tu populos urbesque et regna ingentia finis.* Ovidius de deo Termino.

27 Omnes Torrentii MSS. et quinque Cruquii, cum Vet. Schol. legerunt *servet* pro *servat. Syllepsis est, ex verbo enim Singularis numeri servet, Pluralis nascitur servate* (ita enim legendum est in Vet. Schol. pro *servent,* ut ex codice suo monstravit Cruquius). Rogat enim Parcas, ut et ipsæ et Terminus servent quod dictum est semel. Crediderim et Terminum fuisse Paredrum, sive assessorem Parcarum in hoc sacro. Metri causa usus est Enallage personæ in *Terminus servet.* B. *Vosque o Parcæ, veraces* in canendo s. prædicendo, *jungite fata bona jam peractis,* id *quod semel dictum* s. prædictum *est* a vobis, quodque precamur ut *servet Terminus ille rerum* omnium, *stabilis* et constans deus, qui sede sua olim in Capitolio cedere noluerit, eaque re, ut ait Liv. 1. 55. *firma stabiliaque cuncta portenderit.* Sic non opus erit ingeniosa quantumvis Bentleii conjectura, quam refellunt Lamb. Bos animadv. p. 54. et Johnson. P. 2. p. 67. G.

28 *Fata* Parcarum sunt decreta. *Concordes stabili fatorum numine Parcæ.* Virg.

30 Rustici Cererem *spicea corona* donare consueverant. *Flava Ceres, tibi sit nostro*

Nutriant fœtus et aquæ salubres
Et Jovis auræ.
Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas:
Roma si vestrum est opus, Iliæque
Littus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare Lares et urbem
Sospite cursu;
Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis:
Dî probos mores docili juventæ,
Dî senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque prolem-
que, et decus omne.

31 *Sustuli comma post* aquæ, *quia concinnius videbatur* salubres *referri ad* aquæ. Z. [† *Utrique satis commode jungere licet.*] 45. 46 docilis—senectutis *etiam G. it. coll. Sax. it. MSS. duo Bersm.*

de rure corona Spicea. Tibullus, citante Stephano.

31 Posui subdistinctionem post *aquæ*, quod *salubres* ad *auræ* magis pertinere crediderim, quasi diceret *aquæ Jovis et salubres auræ Jovis:* nam et siccitatem, et pestilentem aërem deprecatur. B. Opportune huc advocat Rutgersius Apollo. Rhod. 2. 527. ἐτήσιαι ἐκ Διὸς αὖραι. Etesiæ nimio calori resistunt, exurique segetes prohibent. G.

32 Divipotes, qui et Samothracum Cabiri, *cœlum* erant et *terra;* major Jupiter scilicet, et major Juno; ut ostendit Varro. Sol minor erat Jupiter, sive Liber; et Luna minor Juno, sive Libera. Græcis Κόρος et Κόρη.

33 *Condito mitis telo: Hic sensus secundum eorum opinionem conceptus est qui Apollinem pestilentem deum putant esse.* Vet. Schol. Eadem enim interitus causa quæ et ortus. Huc spectat et vetus dictum, *Omnes animæ ab Apolline et ad Apollinem.* Atque hinc Apollo Poetis Ἑκηβόλος et ἄγριος appellatur.

37 *Vestrum opus;* h. e. ædificium: in animo erant Trojani muri ab Apolline conditi: hoc autem loco Lycias et Delias sortes significat, quarum monitu Æneas Italiam petiit, ut vel sequentia demonstrant.

38 *Etruscum* dixit a mari Hetrusco: et Coritus Dardani patria erat in Hetruria. B. Hic tamen non ad illas plane antiquas migrationes respicitur; sed ad Æneæ appulsum in litore Etrusco ad ostia Tiberis. G.

41 *Sine fraude,* eleganti Dilogia. *Et sine damno, et sine dolo;* ut dilueret veterem Æneiæ proditionis famam: sic et Servius olim censebat.

42 *Castus pro religioso.* Vet. Schol. Castus enim qui caret macula, vel labe; siquidem idem *castus* quod *cassus* et *caritus.*

43 *Daturus;* h. e. ostensurus, vel repræsentaturus.

44 *Relictis* pro *amissis,* per Charientismum.

45 Bentleius magis probat alteram Lectionem per Genitivos *docilis juventæ* et *senectutis placidæ;* quod minus concinnum videtur. Movit illum credo Poëticum Ἀσύνδετον ante *Romulæ genti.*

48 *Et decus omne;* magnifico compendio vocem tollit.

Quique vos bubus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Imperet, bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures:
Jam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper, et Indi.
Jam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priscus, et neglecta redire Virtus
Audet; apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur et fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camœnis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus,
Si Palatinas videt æquus aras;

49 Quæque *etiam G. et coll. Sax. probatque cum Bentl. et Cun. Bos Animadv. p.* 55. *Sed* quique *Z. Med.* 1502. *et ab Aldo inde fere omnes, etiam Lamb. Torr. Talb. Maitt. Sandb.* 51 Impetret *etiam coll. Sax. Sed* imperet *reliqui: etiam antiqui; in quibus* quæ *legitur.* 53 manum potentem *conj. Bentl. solus.* 65 aras *etiam MSS. apud Bentl. Sed editi, credo, omnes* arces *vel* arcis.

49 Plerique Torrentii Cruquiique codices pro *quique* et *imperet* legerunt *quæque* et *impetret*, cui quidem lectioni suffragatur Cruquianus Scholiastes; duo etiam Lambini libri pro *bobus* habebant *bubus* ut supra. B. Retinui lectionem adeo acriter defensam Bentleio, et Baxtero probatam. Sed nec dissimulo, et auctoritate tutiorem mihi videri, et sensu meliorem alteram, *qui veneratur*—id est, Augustus, *imperet*. Credibilene est, *pro imperio* Augusti vota non esse facta ludis sæcularibus? *Imperet* Augustus, qui ita clemens est in devictos, quia majestatem Romanam ita auget. Pulchrum et dulce est *impetret* (propter) *quæ vos veneratur:* sed in novo imperio magis necessarium est *imperet!* G. Ob Gesneri rationes revocavi plurium librorum lectionem. Z.

Qui multa deos venerati sunt. Cicero, citante Torrentio.

Notum est albas hostias diis superis immolari consuevisse, ut nigras inferis.

51 *Bellante prior;* h. e. postquam bello superior evasisset, contentus victoria, temperavit viribus neque in jacentem sæviebat; et per hoc diis erat commendatior.

54 *Medus* et *Albanas* pro *Parthus* et *Romanas;* nam vetusta nomina in carmine magis splendent.

Secures modo pro *fasces* posuit.

55 [† *Scythæ* sunt h. l. Daci. v. supr. ad Carm. 4. 15. 22.]

Deorum erant *responsa*. Sic et Virgilius protulit: *Hic mihi responsum primus dedit ille petenti.*

57 *Fides, Pax, Honor, Pudor* et *Virtus*, ferreo sæculo una cum Astrea in cœlum avolaverant.

58 *Neglecta*, per Charientismum dixit pro *contemta*.

59 *Audet;* h. e. *Nil jam dubitat.* Vet. Schol.

60 *Copia* eadem quæ et *Faustitas* et *Felicitas* appellatur, quæ in nummis comparet.

62 *Novem Camœnæ* chorus sunt Apollinis, adeoque illius Paredræ.

65 Plurimi MSS. legerunt *aras* pro *arces* cum Vet. Schol. quod et nos prætulimus.

Remque Romanam, Latiumque felix,
Alterum in lustrum, meliusque semper,
Proroget ævum.
Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet, et votis puerorum amicas
Applicet aures.
Hæc Jovem sentire, deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phœbi chorus et Dianæ
Dicere laudes.

[† 66 *Bentl.* Romanam Latiamque *(i. e. Latinam) ut* felix *pertineat ad seq.* alterum in lustrum.] 68 Proroget *nostri omnes: et mox* curet, applicet *Med.* 1477. et 1486. *Ven.* 1479. *Flor. etc. usq. ad Cruquium, cui obsecuti Baxt. Bentl. Cun.* 75 Phœbo *Bentl. et Cun. ex MSS.*

Vult significare templum Apollini ab Augusto in monte Palatino dedicatum. Bentleius prætulit *arces*, quod minus videtur. B. Certe pulchre convenit *aras* ad festos dies, quibus fumabant omnes aræ, quas *respicit deus* etiam stilo orientis. G. *Æquus*, propitius. Z.

67 *Lustrum* jam pro sæculo ponitur: erant et in ludis sæcularibus lustrationes. B. *Lustrum* pro sæculo accipi, nihil est opus, si, quod ut certum sumit Scaliger de emendat. temp. L. 2. p. 182. nec refelli facile potest, Ludi sæculares in lustrum incidere. Incidissent necessario, si et lustri quinquennalis rationes, et sæculi C, vel CX annorum, h. e. viginti, vel duorum et viginti lustrorum, accurate Romani observassent. Jam utriusque periodi perturbatas valde esse rationes, nimis experiuntur, qui volunt eas ordinare. Vid. modo Censori. c. 18. de lustro, et de sæculo c. 17. Lustris vero etiam sacrificia adhibita, et nuncupata vota proximo lustro solvenda, dubitare nos non sinit Sueto. c. 97. G.

68 *Proroget; dilatet, differat, et est tempus pro tempore; prorogabit.* Vet. Schol. Bentleius posuit *prorogat*, invito Vet. Scholiaste. B.

Nempe omina esse, non amplius vota, ponit Bentleius, a versu inde 53. Mihi videntur preces contineri ad v. 52.: deinde commemorationem præsentium bonorum, cum laude Augusti ad v. 60. Hinc vota proprie dicta concipi, ut temporum Præsides et *lustrum* et *ævum* proximum s. *sæculum* fortunare velint. Denique a v. 73. chorus *præsentia numina sentit*, ut est Epist. 2. 1. 134. G.

69 *Aventinum:* in hoc colle erat Dianæ templum celebre. vid. Zosim. II. 5. atque Algidus mons erat amœnus Deæ secessus. Carm. I. 21. 6. Z.

70 *Postquam consules e plebe creati sunt pro duumviris quindecimviri sacris procurandis creati sunt.* Torrentius.

71 Quatuor Cruquii MSS. cum antiquis Scholiastis legerunt *curat* et *applicat* pro *curet* et *applicet*, subintellecto scilicet *si ἀπὸ τοῦ κοινοῦ*, et *proroget ævum in alterum lustrum*, ut supra. Atque hoc vehementer probo. Baxt. Vid. ad v. 68.

73 Non destiterunt a canendo et saltando donec aliquid vel boni vel mali ominis carminibus suis elicuissent, uti neque veneficæ in sacris suis. Jovem autem dicit ob Capitolium in quo canebant. B. Nempe sentit hic *præsentia Numina chorus*, et hoc ipso omen facit, ostendit litatum esse: et potest fieri, ut hoc ipso loco aliquis actus aut significatio haruspicum intercesserit. G.

W. BAXTERI*

PRÆFATIO

AD

SATYRAS.

SATIS notum est Eruditis Poeticam atque Choreas Liberi Patris Choro deberi: Nam Ascripsit Liber Faunis Satyrisque Poetas, *ut vel ipse ait Horatius. Immolato enim hirco huic Deo, ob piacularem demorsæ vitis injuriam, temulentus rusticorum Chorus* Τραγῳδίαν *(quasi tu dicas* Hircinum Cantum) *Jocularia scilicet, Opprobria, et Fescennina Carmina Satyrorum habitu decantabant. Instituto vero postea a Thespide Dramate, Chorus iste inter Scenas, quo moraretur populum, sub nova Exodiorum appellatione Satyrica sua saltando cantabat. Cum vero tandem de licentia ista vetus Comœdia nasceretur, atque hæc iterum Macedonum jussu conticuisset, ex ejus interitu Romana Satyra initium cepit; quam Lucilium primum hexametris tentasse constat.* Verum tamen sciendum *(inquit Vetus Interpres)* quia Satyrum Carmen a primo omnium Lucilio repertum est. Horatii autem Satyra inter Lucilii est et Juvenalis; nam et asperitatem habet quam Lucilius, et suavitatem quam Juvenalis. Denique nisi Juvenalis scripsisset isto nemo esset melior. *Quod ad nomen attinet, fuere etiam olim nonnulli, qui Satyram a* Satyra *Bacchi Cererisque lance, omnigenarum frugum primitiis referta, nominatam existimabant; quod et Vetus Interpres monuit, et Christophorus Landinus, vir non ineruditus, ante Casaubonum superiore sæculo luculenter tractavit. Verum neque Scholiasten ipsum his fidem habuisse constat ex his quæ in artem Poeticam conscripsit: ibi enim significat eam dictam a Satyris, et natam a Tragœdiis. Quin et ipsa Lanx* Satyra *Satyris nomen suum debet; neque recte sentit Casaubonus dicendum fore*

* Relinquimus nempe hic etiam sua viro docto; siquis meam de Satira sententiam requirat, a Casauboniana non abhorrentem; diligenter propositam, et confirmatam quantum satis est, inveniet in Thesauro nostro Stephaniano. G.

ex Analogia Satyricam *magis quam* Satyram; *cum et Vetus Scholiastes, Judice Henrico Stephano, non ineptus auctor Latinitatis, et* Satyrum Opus *et* Satyrum Carmen *dicat. Denique quod attinet ad Titulos* Sermonum *et* Epistolarum, *eadem eruditissima Scholia rem omnem paucis absolvere.* Quamvis hoc opus (*inquiunt illa*) Satyrum esse Horatius ipse profiteatur cum ait: *Sunt quibus in Satyra videar nimis acer, et ultra Legem tendere opus;* tamen proprios titulos voluit eis accommodari, Primos Libros Sermonum, Posteriores Epistolarum scribens. *Quibus patet et Epistolas olim pro Satyris fuisse habitas. Sermones autem nominavit ob remissiorem stylum et pene Comicum atque Civilem: atque hoc ut obviam iret obtrectatoribus et malignis; et ut ne videretur se gerere pro Poeta.*

Advertendus est Lector, nos Porphyrionis admonitu adductos, duo puncta dignoscendis Personis in Satyris a Veteribus adhibita, Recentiorum vero negligentia hactenus omissa, tandem in sedem suam reposuisse; quin et Eclogarum Lemmata tam in Satyris quam in Odis, quo melius instituto nostro convenirent, nova fecisse omnia. BAXT. Pro illis duobus punctis nos hoc signum ¶ præposuimus, quoties persona mutatur.

Q. HORATII FLACCI

SERMONUM

LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

IN AVAROS.

Deridet salse stultam ac perversam rationem avarorum, qui quamquam de sua sorte conqueruntur, nolunt tamen, si optio detur, suam cum aliena permutare: sed aiunt, se labores perferre et opes colligere, ut habeant unde in senectute vivant. At nunquam satis habent, corradunt temere, nec utuntur quæsitis, nec heredum amorem merentur, atque omnem vitam trahunt miseram, suntque in maximis opibus pauperrimi.

Qui fit, Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu Ratio dederit, seu Fors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O! fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus austris,
Militia est potior: quid enim? concurritur: horæ
Momento, cita mors venit, aut victoria læta.

2 fors *etiam G. Ald. Steph. etc. Bentl. Cun.* 8 aut cita *Glar. Lamb. Bentl. sed in MSS. Bersm. abest* aut.

SAT. I.

1 Qui *circumflexe pronuntiandum.* Vet. Schol. B. Sine offensione Mæcenas compellari potest, quia argumentum, quod hic tractatur, ab ejus moribus abhorrebat. Z.

2 *Seu Ratio; Signate dixit, Ratio dederit, Fors objecerit: aut Ratione inimus propositum vitæ, aut Fortuna.* Vet. Schol.

Torrentii Codices legerunt *Fors* quod magis figuratum est quam *Sors*, nec Vet. Schol. abludit.

3 *Laudet* ad Emphasin posuit invidiæ.

Diversa, h. e. *studia.* Vet. Schol. Cruq. *Sequentes;* *Διώκοντας* sive prosequentes.

4 *Gravis;* h. e. onustus, et per hoc tardus et segnis. E. *Gravis armis*, id est, quem gravant arma, conjicit nescio quis in edit. Sandby. G.

5 *Fractus;* h. e. fatigatus, inutilis et plane victus.

7 *Quid enim? Quasi interpellante affectu hoc dicit, et est etiam consuetudinis nostræ.* Vet. Schol. *Quare non? et est Comicum.* Alter Schol.

8 *Cita mors* cum Torrentio et Vet. Schol. reposuimus, pro *aut cita mors.* Et bene *cita* cum ante posuerit *jactantibus, quasi diu na-*

Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cætera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium: ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc, mutatis discedite partibus. Eia,
Quid statis? Nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causæ est, merito quin illis Juppiter ambas
Iratus buccas inflet? neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea, ne sic, ut qui Jocularia, ridens
Percurram; (quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi

10 cantu *coll. Sax. G. edd. pr.* 14 Lassare ut valeant *conj. Bonfin.* 19 Nolunt *Ven. Glar.* 23 Prætereo *conj. Anon. ed. Sandby.* 25 Quis *Han. pro* ut, et *conj. San.*

vim jactantibus, ut ait Vet. Schol. Bentleius tamen auctoritate sui genii mavult *aut cita mors*. Sed quid mea? B. Metuit Bentleius, ne ominosum et infaustum sit *cita mors*, non præmissa particula disjunctiva. Sed solet in tali re poni pars deterior disjunctionis; et *cita* mors melior tamen hic ponitur lento cruciatu inter spem et metum. G.

9 *Juris legumque; Lex est ars juris*, prodente Budæo.

10 *Consultus est qui docet, consultor qui discit*. Vet. Schol.

11 *Vas in re capitali est, Præs in re civili*, ut bene Cruquius ex Ausonio. Abutitur tamen hac voce Horatius. [† *Vades* sunt rerum privatarum et civilium sponsores. *Duker.* ad Liv. 8. 13.]

12 *Clamat; Rustici morem exprimit, et asseverationem significat;* ut docte Landinus.

13 *Cætera de genere hoc; Hemistichium Lucretianum*. Lambinus.

14 *Fabius Maximus Narbonensis, equestri loco natus, Pompeianas partes secutus, aliquos Libros ad Stoicam disciplinam pertinentes conscripsit*. Vet. Schol. Bellis hominibus gratificari vult Horatius, dum durum et provincialem Stoicum deridet; veretur enim ne et ipse exagitando divitias nimium videatur Cynicus.

15 *Quo*, h. e. quam brevi compendio ad propositum properem.

Deducam, in breve cogam, vel deorsum ducam. B. Malim, ad quem finem querelarum suarum homines illos μεμψιμοίρους deducam. G.

17 *Consultus modo, rusticus; Eleganter affectata ambiguitas*. Vet. Schol.

18 *Mutatis partibus;* veluti de scena loquitur. Quid enim vita nisi mimus?

19 Omnes Lambini Codices legerunt *nolint*, quod magis comicum et morale est quam *nolunt*. B. *Nolunt* esset magis comicum, et personas ipsas induceret. Sed pendet oratio a v. 15. *Si quis deus* etc. G.

20 *Causæ*, h. e. prætextus.

21 *Buccas inflet*, Græcis Proverbiali forma dicitur ὀφρῦς ἀνασπᾶν et γνάθους φυσᾶν, de his qui immaniter vilipendunt quibus irascuntur.

22 *Facilem* parcendo dixit, cum stolidum vellet.

23 *Jocularia*, rustica dicit Exodia, vel fabulas Atellanas. De quibus vide Liv. Lib. VII.

24 *Percurram;* Metaphora a campo vel circo; h. e. decurram ad metam usque.

25 *Olim*, h. e. aliquando; nam modo Indefinitum est.

Doctores, elementa velint ut discere prima)
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit, quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit; haud ignara ac non incauta futuri:
Quæ, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, et illis utitur ante
Quæsitis sapiens; cum te neque fervidus æstus
Dimoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum;
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid juvat immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
¶ Quod, si comminuas, vilem redigatur ad assem.

35 *pro* ac, aut *Han. it. MS. Bersm.* 38 sapiens *etiam MS. Bos Anim. p.* 56. *et omnes Cruq. it. prima omnium editio Zar. H. Steph. etc. Sed* patiens *MS. Han. Gott. coll. Sax. editt. vett. etiam Ald. et Ro. Steph.* potieris *pro* potiens *Flor. Ven.* 1486. *Loch.* 39 Demoveat *Lamb. Bentl.* nec hiems *Bentl.* 43 in assem *MS. Bersm.*

Crustula et Lucilius dixit; Gustavi crustula solus. Vet. Schol. Eadem erant crustula quæ et placentæ. Theocritus. *Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.* Juvenal.

30 *Proprie currunt:* ut (Æn. 3. 191.) *Vastumque cava trabe currimus æquor.* Vet. Schol.

Hac mente, hoc consilio, hoc proposito. Vet. Schol.

32 *Congesta cibaria;* ac si jam de formica ageretur.

33 Ἀντίθετον *Parvula est magni.* Vet. Sch.

Nam exemplo est; excusat humile exemplum a materia, et consuetudine rustica: posuit enim *est* pro *esse solet.* B. Ad excusandam suam habendi cupiditatem solent uti exemplo formicæ. Z. Non amplius exemplo erit in posterum, quando diligentia illam sua et providentia privavit ætas nostra, nimis maligna virtutibus animalium. Forte tamen facient in formica poetæ, quod in cycnis. G.

35 *Haud ignara;* Comice gravis est in levi materia, et rusticum deridet acumen.

36 Scite *inversum,* ac si videri vellet hiemem ex inversa Aquarii urna defusam. B.

38 Tres Torrentii Codices cum quinque Lambini et Vet. Schol. legerunt *sapiens* pro *patiens,* quod longe melius videtur; exprobrat enim avaro stultitiam.

Si tamen forte *patiens* sit verior lectio, interpretabimur *quantumvis patiens et parca.* Sed nec *potiens* ineptum. Cic. Tusc. 3. c. 18. *Fore ut datura his potiens dolore careat.* Et interdum putare subit, ex *potiens* rariusculo ortum *patiens;* hoc cum displiceret, mutatum in *sapiens.* G.

Cum te; Insurgit in avarum hominem. Vet. Schol. Cruq.

39 Hoc equidem mallem quam Bentleii *Demoveat.*

42 Quod in terra defoditur proprie thesaurus appellatur.

Deponitur et fidei commissum, et quod servandum traditur.

43 Hic versus responsionem avari continet. *Quod* causale est: cujus glossam habet liber Hannoveranus, *Nam.* G.

¶ At ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus quam meus: ut, si
Reticulum panis venales inter onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturæ fines viventi, jugera centum, an
Mille aret? ¶ At suave est ex magno tollere acervo.
¶ Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, et dicas; Magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia justo,
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer:
At qui tantuli eget quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.

46 hinc capiet *Glar.* 48 accipies *MS. Bersm.* 55 malim *Bentl.* 57 delectat *MS. Bersm.* 59 tantulo *coll. Sax. G. Z. it. MS. unus Bersm. it. Lamb.* quantum *Bentl.* 60 nec vitam *MS. Bersm. it. Bentl.* amittet *MS. Bersm.*

Comminuas: maxime cavent avari ne quid de rotunda summa decedat.

44 *Quid pulchri?* Τί Καλόν; B. Sensus est: At nisi per moderatum usum diminutio quædam fit, nisi tu uteris non est quod acervus iste laudetur aut magni fiat. Z.

45 *Millia,* scil. modiûm. [† cf. Tibull. 1. 5. 22.]

46 In duobus Libris Bentleius scribit reperiri *ac meus* pro *quam meus,* quod ut usitatius eo magis illi placuit.

47 *Reticulum rete est, quo in urbe panis portari solet.* Vet. Schol. Æsopi panarium tangit, ut vult Torrentius; et ridicule avarum bajulo et mancipio comparat.

Venales; servos. Vet. Schol.

49 *Intra naturæ fines:* egregie Seneca, *Si ad naturam vives nunquam eris pauper; si ad opiniones nunquam eris dives.* B. Epist. 16. fin. ex Epicuro. G.

52 *Haurire:* jam animo conceperat Aufidum.

Relinquas, concedas. Vet. Schol. Comicum et morale verbum.

53 *Laudes,* mireris.

Cumera, vel *cumerum,* vas erat forma dolii, sive cadi, vimineum, palmeum, sparteum, vel etiam testaceum, acuminato cooperculo cameratum, unde et nomen suum accepisse videtur. Erat autem diversi generis. *Cumerum dicimus vas ingens vimineum in quo frumenta reconduntur: et vasa fictilia similia doliis et vasa minora quæ capiunt quinque sive sex modios, quæ lingua Sabinorum Trimodiæ dicuntur.* Vet. Schol. Punica et Syra vox קמטורא a Græco Κάμπτρα est: atque hinc Latinis *Cumera,* vel *Cumerum.*

54 *Liquidi; aquæ, more Græco.* Vet. Schol. Cruq. 'Υγροῦ.

Notum est urnam et cyathum nomina esse mensurarum.

55 Quinque Lambini MSS. legerunt *malim* pro *mallem;* ego tamen nihil muto. Bentleio placuit *malim;* quid inde?

57 *Justum* dicitur, sumta Metaphora a statera, cum nihil vel superest, vel deest.

58 Credo enim de Apulo aliquo vel Calabro cogitasse, qui se puero tali modo perierat.

Acer, 'Οξὺς, Græco more.

59 Ostendit se egere qui cupit.

Bentleius reposuit *quantum est opus,* verum ex ingenio suo, non meo.

At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit; quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? jubeas miserum esse libenter
Quatenus id facit; ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. congestis undique saccis
Indormis inhians, et tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus? quem præbeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,

61 Ut *MSS. III. Bersm.* 63 miseram *Bentl. ex Conj. Cun. et Gott. it. Venet. et Glar.* 73 *pro* quo, quid *Han.*

61 *Bona nunc pro magna dictum, ut sæpe Ennius et alii veteres.* Vet. Schol.

Decepta; allecta; proprie dicipiuntur volucres ab aucupibus.

62 Ex Lucilio tractum; sic enim ille: *Quantum habeas, tanti ipse fies, tantique haberis.* Quanto melius Juvenalis 3. 143. *Quantum quisque sua nummorum servat in arca, Tantum habet et fidei.* Sententiam origine Euripideam ostendit Erasmus.

63 *Quid facias illi?* Pro conclamato relinquendum censeo.

Jubeas miserum esse; dictat formulam valedicendi insulso capitoni. B. *Miseram* necessarium putat Bentleius, quia referatur ad *bona pars.* Sed frequens nimis est in talibus Synesis: nimis grata talis negligentia, quam ut corrigendam putem manum Flacci, non modo librariorum. G.

Esse modo pro *manere* posuit; et vehementer probo Torrentii distinctionem inter *esse* et *libenter.* B. At ego sustuli distinctionem, ut integrum certe relinquam lectori, quo velit illud *libenter* referre: equidem ad *miserum esse,* ut sit oxymorum. G.

64 *Id facit:* h. e. miser est: Moraliter et comice. B. Quia hoc agit, ut miser sit, s. ut non fruatur quæsitis. Z.

Incertum ex qua Comœdia hæc hauserit. Vetus Scholiastes auctor est eum Timonem dicere Μισάνθρωπον Atheniensem, de quo vide lepidissimum Luciani Dialogum huc spectantem.

65 *Voces; quia solebat populus ingressis Theatrum bene meritis plaudere, malos exsibilare.* Vet. Schol. Imo et vocibus infremere.

67 *Contemplor; considero.* Vet. Schol.

68 *Tantalus a labris; Commendandum est hoc pronuntiatione.* Vet. Schol. Quo scilicet moveri possit sequens risus. B. Personam Tantali inducit, ut ostendat, adeo miserum esse hunc plausorem sui ipsius, ut comparari possit cum exemplo pœnarum infernalium. G.

69 *Quid rides?* h. e. Non est quod fabulam istam de pœna Tantali tanquam absurdam rideas: nam convenit in te. Z.

70 Mirus Iconismus vigilis hujus Draconis.

71 *Inhians;* solicitudine et metu defixus et attonitus; est etiam Oxymorum in *Indormis inhians;* nam vigilanti similior erat etiam ubi dormiebat.

Tanquam parcere sacris; Hyperbaton est, et Proverbialis Elocutio.

73 *Nescis;* Interrogando graviter corripit et exagitat insensatum.

74 *Panis ematur;* ista ex Menandro desumta sunt, cujus ista sunt verba apud Stobæum, ut olim monebat Cruquius; Τ' ἀργύριον εἶναι μειράκιόν σοι φαίνεται, Οὐ τῶν ἀναγκαίων καθ' ἡμέραν μόνον Τιμὴν παρασχεῖν δυνατὸν, ἄρτων ἀλφίτων, Ὄξους, ἐλαίου μείζονος δ' ἄλλου τινός.

Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes; hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit; habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget ut te
Suscitet ac reddat natis carisque propinquis?
Non uxor salvum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet quem non merearis amorem?
An, si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos;

76 Invigilare *MS. Bersm.* 79 optarem *G. Z. MSS. II. Bersm.* 81 affixit *etiam H. Z. Med.* 1477 *et* 1503. *Ven.* 1479. *Flor. Loch. Aldi R. Steph. et plerique alii.* Affixit *G. coll. Sax. H. Steph. etc.* 83 natis reddat carisque *Bentl.* 88 At si *editt. primæ, Ald. Ro. Steph. Fabric. Rutgers. etc.* An si *H. Glarean. in edit. Ven.* 1544. *f. duo Cruqu. aliquot Torrent. Bentl. Cun.* Atqui *Baxt. Sandby.*

75 *Queis humana; balnea dicit usumque mulieris, et alia hujusmodi.* Vet. Schol. Menandri verecundiam imitatus est, idem enim apud illum est, *μείζονος δ' ἄλλου τινός.*

Vox *humana* excusationem continet ineptiarum atque libidinis.

76 *Exanimis* mortuo proximus videtur.

77 *Malus*, Græcis *πονηρὸς*, callidus est ad malefaciendum: bonum Epitheton.

78 *Compilent, exspolient.* Vet. Schol. *Compilare est cogere in unum et condere, ex quo furari.* Festus. A Græco *πιλεῖν*, quod est stipare.

Horum comice pro *talium.*

80 *At;* h. e. *quinimo*, vel *imo etiam.*

Tentatum frigore: aëre aut aqua vexatum. Vet. Schol. Tentatur quod undique contrectatur, et per hoc vexatur. B. Forte intelligitur pleuritis a frigore post æstum contracta. Conf. Serm. 2. 6. 45. G.

81 Efficacior vox *afflixit* quam *affixit;* atque hanc lectionem et Lambini et Cruquii Codices tuentur, et probavit Stephanus: Scholiastæ silent. Stat tamen Bentleius pro *affixit*. B. *Affixit* mihi magis hic placet, quia vehementia et primus impetus morbi, quem exprimit *afflixit*, non tam eget amicorum auxilio, quam ejus duratio et longa molestia, quam signat *affixit*, ut surgere, et rebus suis superesse, ministrare sibi necessaria, non possit. Respondent sibi *affixit* et *assideat*, quod constantiam præsentiæ notat. Vidit hoc etiam Marcilius. G.

82 *Assideat*, h. e. juxta te sedeat, et vigilando tecum pernoctet.

83 *Suscitet*, i. e. *sanum faciat.* Vet. Sch.

Reddat gnatis; suavi Sarcasmo hæc proferuntur.

85 Ut neminem prætermittat etiam pueros et puellas de trivio arcessit.

86 *Post omnia ponas, Tmesis Figura.* Vet. Schol.

88 *Atqui velis*, h. e. imo etiam si coneris. Sic enim reponendum duxi pro *Atsi*, cum in novem Torrentii Libris esset *An qui*. Prætulit Bentleius *An si*. B. Torrentius, *An* pro *At*, inquit, habent libri aliquot veteres. Reliquas auctoritates supra posui. Sententia hæc, An putas te frustra consumturum operam (quod proverbiali formula exprimit) si cognatos a natura tibi conciliatos retinere in amicitia velis? Præter rem quidem ita putares. G.

Nullo labore; hos enim non adeo necesse fuerat officiis demereri.

89 *Quos tibi dat;* supple *amicos;* nam Zeugma est a posteriore.

Infelix operam perdas; ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere frænis?
Denique sit finis quærendi; quoque habes plus,
Pauperiem metuas minus; et finire laborem
Incipias, parto quod avebas; ne facias quod
Ummidius quidam (non longa est fabula) dives
Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se
Non unquam servo melius vestiret; ad usque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
¶ Quid mi igitur suades? ut vivam Nævius? aut sic
Ut Nomentanus? ¶ Pergis pugnantia secum

91 campum *Ven. Glar. Ald. MS. Bersm.* 92 quamque *vel* cumque *H. G. Z. Glarean. Lamb. Bentl. MSS. IV. Bersm.* 94 nec facias *Ven. Glar. Lamb. MSS. IV. Bersm.* 95 longe *H.* 100 Tyndariarum *conj. Cun.* 101 Mævius *Glar. sed* Mænius *Ven. Lamb. et Bentl. quod comprobatur loco Epist.* 1. 15. 26. Z.

90 *Infelix* est cui nihil succedit.

Ut si quis asellum; Proverbiale Schema est docere asinum currere. Vet. Schol. Cruq. Ὄνον εἰς πεδίον. *Campum* autem dicit Martium, vel quodvis stadium. B. Hoc proverbio significatur idem quod, *operam perdere.* Z.

92 Nescio cur Bentleius reposuit *cumque* pro *quoque,* nulla de causa.

93 *Pauperiem metuas minus;* cujus contrarium a te factum video.

94 *Quod avebas;* i. e. *Quantum avidus fueras quærere.* Vet. Schol. Nam comice *quod* dicitur pro *quantum.*

Pro *Nec facias* omnes fere manu exarati Codices, cum antiquo Grammatico Sosipatro Charisio, legerunt *ne facias,* quod longe melius mecum putat Cruquius.

95 Mira Lectionum varietas, *Uvidius, Ubidius, Fufidius, Vividius, Vinidius, Umidius, Vimidius, Ummidius, Umidius,* et apud Charisium *Numidius,* pro quo legendum censeo *Humidius;* nam et Lambinus probavit *Umidius,* quæ optima Codicum Lectio: erat etiam et gens *Umidia,* ut ostendit Dacerius. Pro *Humidius quidam* Bentleius satis ridicule rescripsit *Ummidius qui tam.* B. *Ummidia* gens vel *Umidia* satis hodie stabilita ex Varro. R. R. 3. 3. 9. et nummis apud Spanh. T. 2. p. 7. Lectio Bentleiana *Ummidius, qui tam* placuit ipsi Cuningamo et Sanadono. Certe ingeniosa est et commoda, et modesta, licet non necessaria. G.

Dives ut metiretur nummos; Μεδίμνῳ τ' ἀργύριον ἀπομετρεῖν instar Proverbii erat, ut Ludovicus Desprez adnotavit ex Suida.

98 Eleganti Euphemismo diem mortis *supremum tempus* nominavit.

99 Incauti ex improviso *opprimuntur.*

Constat ex mentione *Tyndaridum* libertam istam fuisse ei uxorem; quod et Lambino visum est. B. Certe pro uxore. Hæc liberta ergo fuit altera quædam Clytæmnestra, interfectrix mariti. G.

100 *Fortissima,* tanquam plaudat libertæ ob forte facinus.

Tyndaridarum modo a Nominativo *Tyndarida,* ut ab Erasmo præceptore suo didicerat olim Glareanus. *Clytæmnestra Agamemnona maritum securi percussit.* Vet. Schol. B. Certe sub patronymico *Tyndaridæ* feminæ etiam possunt comprehendi. G.

101 Cum *Nævius* sit omnium Codicum, frustra sunt qui ex conjectura reponunt *Mænius* qui non erat hujus sæculi. Vet. Schol. corrupte *Mævius:* erant hi duo diversi in luxuria. Bentleius stat pro *Mænius,* levi de causa, vel nulla omnino.

102 *Ut Nomentanus; L. Cassius Nomentanus adeo sine respectu bonorum suorum prodigus, ut sestertiûm septuagies gulæ ac libidini impenderet: hujus cocum nomine Lamam, P. Sallustius Crispus, Historiarum Scriptor, fertur centenis millibus æris conductum habuisse.* Vet. Schol.

Pergis componere, h. e. compositurus es?

Frontibus adversis componere? non ego, avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam socerumque Viselli.
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo; nemon' ut avarus
Se probet? at potius laudet diversa sequentes?
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat? neque se majori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut cum carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga suos vincentibus, illum

105 Tanain *Bentl.* Catium *MS. Fabric.* 108 *Pro* nemo *Baxteri reposui scripturam Ven. Glar. Lamb. Bentl. quæ et sensu et sono comprobatur. Z.* 115 suis *MSS.* 3 *Bersm.*

Nam *pergere* est ad opus properare, seu recta procedere.

103 *Frontibus adversis;* uti arietes pugnant.

104 *Vappam* Nævium dicit, quem Sat. 2. 2. 68. *Simplicem* appellat, hoc est, ineptum; quod insano sumtu stolidas sequeretur delicias. Nos hujusmodi homunciones fops dicimus; an et hoc a *Vappa* quærant alii.

Donatus *nebulonem* deducit a νὴ et βουλὴ, quod nullum habeat animi sui consilium. Nebulones nihil habent pensi quid profundant. *Nebulonem* autem dicit *Nomentanum.* Vernacula nostra Rakes dicuntur, qui ex tempore vivunt.

105 *Est inter Tanaim; Sumsisse hoc ex Proverbio Græco, sub Nominibus relatum est; illi enim ita dicunt: Quod tamen in Latino sermone usurpari scimus.* Vet. Schol. Dicit se in eo libro quem de Nominibus Horatianis conscripserat, plura de hac re dixisse. Vide an tali modo concipi potuerit hoc Proverbium, *Διήνεγκέ τι Ταναῒς καὶ Βισέλλου ἑκυρός.* Non enim dubitavi pro *Viselli* reponere *Biselli,* cum Græcum sit Proverbium, et Lambinus in nonnullis Codicibus repererit *Biselli* (etsi pro comperto habuerim fuisse Romanis et Gentem *Viselliam,* quæ forte causa erroris fuit). *Biselli* hujus socero (quisquis is tandem fuerit) immanis erat hernia, et e diverso Tanai Spadoni omnino nihil, nam demetebantur ei omnia, ut a Vet. Schol. monemur. Quis credat vel Mæcenati vel Planco libertum fuisse e Græco Proverbio? Apud Veterem Scholiasten æra commiscentur lupinis, ut norunt eruditi. B. *Latinum* nomen Latina litera scribamus: suum morem relinquamus Græcis. G.

106 *Est modus;* Græcum est, *Τὸ μέτρον ἄριστον.* Sic et Vet. Schol.

In rebus; h. e. in omnibus rebus. Sic et Persius; *Quantum est in rebus inane!*

107 *Rectum* in medio est; a statera ducta Metaphora. B. Vel a linea recta s. rigore, a qua quidquid recedit pravum est. G.

108 Cum antiquissimo Cruquii Codice reposui *nemo ut avarus?* Est autem *hæc admiratio pronunciantis.* Vet. Schol. Grammaticastri fecere *nemon'?* quos Bentleius sequitur. B. Sensus est: Itane nullus avarus sua sorte contentus, s. nunquam se satis beatum putat? Z.

109 Legendum plane cum Cruquii Codice *at* pro *ac.*

110 *Gerat distentius uber; Proverbio usus est quo et Ovidius, Vicinumque pecus grandius uber habet.* Vet. Schol. B.

112 *Hunc atque hunc* etc. locupletiores divitiis superare contendat? Z.

113 *Sic festinanti,* qui isto modo ad divitias ampliores contendit, et tum demum se beatum putat, si non sit ditior alter: is nunquam se beatum putabit, quia semper locupletior aliquis reperietur. Z.

114 *Carceres,* Græcis Κάγκελλα Septa sunt: Stabula erant Circi, unde et initium Curulis Decursionis fuerat. The Stands.

Missos, Missio vox Circi est.

Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, et exacto contentus tempore vitæ
Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
Jam satis est: ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

117 Unde *MS. Bersm.* 118 vita *etiam G. it. Cun. it. MSS.* 3 *Bersm.* 121 Suppilasse *MS. Bersm.*

Ungula pro *equis* *τρίτῃ συνεκδοχῇ* *dicitur.* Vet. Schol.

116 *Præteritum,* modo Passive dicitur.

118 *Dicat,* h. e. fateatur, Comica loquela. Si *exacto tempore* satis plenum crederem, assentirem Torrentio et Cruquio reponentibus *vita,* auctoritate quorundam Codicum. Bentleius tamen assentit, nam edidit *vita Cedat uti conviva satur.*

119 *Uti conviva satur;* Lucretii est (3. 951). *Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?* Hoc adnotavit Lambinus.

120 Suaviter commendat se Epicureis sugillando Stoicos. *Crispinus iste* (auctore Vetere Scholiaste) *Poeta fuit qui Sectam Stoicam Versibus scripsit* in tantum garrulis, ut *Aretalogi* nomen ei hæreret.

Lippus perpetuum convicium assidue potantium. *Lippi; insulsi.* Vet. Schol. Cruq. *Hos pueris monitus patres infundere lippos Cum videas.* Persius. Simulabat iste Curium, et Bacchanalia tamen vivebat. Mirandum unde Bentleio in mentem venerit *lippum* esse reponendum pro *lippi,* quo Horatius se ipsum, non Crispinum tangat. Quid? an magnum putavit Flaccus posse a se lippo compilari scrinia Crispini? Ni hoc tamen esset dictum ab Horatio, et *stolidus* esset et *inhumanus* si tu Bentleium audis. Assidui potatores vulgari convicio *lippi* audiebant: atque horum in numero erat Philosophaster Crispinus.

SATIRA II.

IN MŒCHOS.

Homines stulti et impotentes perstringuntur, qui media via incedere nesciunt, sed, dum vitium alterum vitant, in alterum contrarium incidunt. Sic Tigellius, erga homunciones alienos et perditos liberalissimus, contra suos autem inopes tenacissimus erat. Fufidius dives, ut infamiam nebulonis fugiat, fœnus insanum exigit ab adolescentibus, et in se ipsum durissimus exsistit. Malthinus molliter discinctus incedit, alius tanquam expeditus et laboriosus prodit tunicis ad inguen usque subductis. Hic olet odores, ille hircum. Alius venatur matronas, alius non nisi meretrices sectatur. Cupiennius, qui v. c. non nisi matronas miratur, rem periculi plenam aggreditur: Sallustius, qui modum excedit in amore libertinarum, rem familiarem perdit et famam bonam. Etsi vero uterque amor est noxius; id tamen discriminis interest, ut ex matronis plus laboris mali hauriatur, quam ex re decerpatur fructus; res contra rectius procedat in togatis.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne
Mœstum ac solicitum est cantoris morte Tigelli;
Quippe benignus erat. contra hic, ne prodigus esse
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,

2 baratrones *H.* 6 propellere *coll. Sax. edd. vett. Cun.* 7 percuncteris *Lamb.* 8 inglubie *H.*

SAT. II.

1 *Ambubaiæ dicuntur mulieres tibicinæ lingua Syrorum.* Vet. Schol. *Jampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes, Et linguam et mores et cum tibicine chordas Obliquas, nec non gentilia tympana secum Advexit.* Juvenal. 3. 62. Syris אנבובא *Anbuba,* tibia est. [† vid. Perizon. ad Ælian. V. H. 12. 35.]

Collegia proprie mercatorum sunt et artificum; modo ridicule tibicinarum greges.

Pharmacopolas medicos dicit circumforaneos. B.

2 *Mendici ἀγύρται,* Chaldæi, harioli, Isidis sacerdotes, qui præstigiis ludendo plebem stipem colligebant. Z.

Balatrones perditos dicit nebulones per jocum a *Servilio Balatrone, cujus in secundo meminit,* ut ait Vet. Schol.

3 *Per invidiam Cantorem pro Musico obtrectatorie dicit.* Vet. Schol.

Marcus Tigellius Hermogenes, Musicus peritissimus et vocis eximiæ Caio Cæsari Dictatori et post Cleopatræ acceptissimus, Augusto quoque Cæsari amicissimus. Porro autem causam insectandi hominis non mediocris ingenii habuit Horatius, quod carmina ejus parum scite esse modulata dicebat. Vet. Schol. Quid mirum parum convenisse veteri Aulico et Cæsariano, cum novo et Pompeiano? B. Vid. Sat. 1. 3. 4. 1. 4. 72. et 1. 10. 90. G.

4 *Benignus erat;* sic enim illi dicebant prodigum.

5 *Amico;* sive cognatus, sive cliens is fuerat.

8 *Ingrata, nulli grata;* ut belle Landinus: h. e. illaudata, vel devota.

Stringat, h. e. tanquam uno morsu degluttiat; Metaphora a voraci aliqua volucri. Stringitur enim quod non raptu devoratur. B.

Simpliciora mihi videntur verba Vet. Schol. Cruq. *Stringat, consumat, attenuet, deminuat, radat: sumta metaphora a ramis, quos strin-*

Omnia conductis coëmens obsonia nummis;
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet: Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat: atque
Quanto perditior quisque est, tanto acrius urguet;
Nomina sectatur, modo sumta veste virili,
Sub patribus duris, tironum. Maxime, quis non,
Juppiter, exclamat, simul atque audivit? ¶ At in se
Pro quæstu sumtum facit hic. ¶ Vix credere possis,
Quam sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terentî
Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit, non se pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat, Quo res hæc pertinet? Illuc:
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui

10 parvi quod *Chab.* 14 mercedes exigit *Ven. Glar.* 18 exclamet *Ven. Glar. Chab.* at ipse *Ven. Glar.* 19 *Vulgo distinguunt post* facit. *Sed secutus sum Bentleii rationem, quia sic et in interrogatione et in responso* hic *recte adhibetur.* Z. 25 Malchinus *etiam G. it. Ven. Glar.*

gimus, quando illos nudamus foliis. Alias in metallis *stringere* est conflando in massam redigere, quod spectavit forte post Cruquium Baxteru. G.

Quod ob diritatem abominamur exsecrando, *malum* dicimus: sic et malum omen pro diro, et malam rem pro patibulo dicere consuevimus per Euphemismum.

9 *Conducuntur quasi nummi, pro quibus merces solvitur.* Vet. Schol. B. Pulchre: nam ut *locat* pecuniam, qui fœnori dat, ita qui mutuo sumit, *conducit.* G.

11 *Laudatur ab his,* alii, qui similibus gaudent, probant Tigellii rationem, alii improbant. Z.

12 Hunc *Fufitium* dixit Catullus atque Dion, ut adnotavit Dacerius.

Vappa nec vinum, nec acetum est. Vet. Schol. Superiori jam Satyra (v. 104.) ostendimus quid sit inter vappam et nebulonem.

14 *Quinis centesimis fœnerat.* Vet. Schol.

Exsecat capiti; h. e. *de sorte deducit.* Vet. Schol. Qui castrant animalia et *exsecare* et *deducere* dicuntur. *Exsecat, graviter lædendo debitores,* ut ait Vet. Schol.

15 *Perditior,* sumtibus insanior, et per hoc deploratior.

Acrius urguet; Gravioribus usuris onerat. Vet. Schol. Urgere enim deprimere et obruere est. Nunquam parcit fœnerator; nullius miseretur.

16 *Nomina sectatur;* h. e. ut debitores faciat venatur. Debitores enim *nomina* dicebantur, postquam in codices relati sunt.

Veste virili; toga pura.

17 Qui deposita jam prætexta ad forum deducebantur, tirones appellabantur. *Non licebat per Senatus consulta tironibus fœnerari.* Vet. Schol.

19 *Pro quæstu sumtum facit; Largiter potitur censu, et bene procurat corpus suum.* Vet. Schol.

20 *Pater ille Terenti;* Menedemus Heautontimorumenos.

21 Miser est, qui cruciatur animi.

Fugato, h. e. in exilium acto. B. Qui patris convicia non ferens militatum abierat. G.

22 *Atque pro quam.* Vet. Schol.

23 *Pertinet,* h. e. tendit: et *tendis* et *teneo* a Græco *τείνω* sunt.

24 Ex disciplina Stoica *Stultos,* h. e. insanos Philosophiæ dicit expertes.

25 Hoc rectius quam Bentleii *Malchinus.*

Inguen ad obscœnum subductis usque facetus:
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum:
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste:
Contra alius nullam, nisi olente in fornice stantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice; Macte
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis:
Nam simul ac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes æquum est descendere, non alienas

27 Gargonius *etiam G. et coll. Sax.* 30 olenti *edd. vett.* 33 tenta *conj. anon. in edit. Sandb.*

Permiscentur literæ *c* et *t* in veteribus Membranis, cum sint fere nullo, vel admodum exiguo discrimine. A Luciliano verbo *maltha*, quod pro *molli* positum est, *Malthinum* effinxit; et *Mæcenatem tangit* teste Vet. Schol. Hunc etiam dicit Paterculus *otio et mollitie ultra fœminam* fuisse. *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit*. Persius (1. 116.) Est autem *Maltha* (prodente Vetere Theocriti Scholiaste) *κηρὸς ἀμόλγη συνεψημένος, καὶ ἐν τῷ βίῳ λοιδόρημα*. Alias *πισσόκηρον* ita dicitur, h. e. *Pix cum cera mixta*; auctore Paulo Diacono. B. Nullo modo mihi fit probabile, sic illudere Mæcenati suo, aut Agrippæ adeo, voluisse Horatium. *Amicus* ille apud Persium Flacci est unusquisque lector. Aulicus, si quis alius, fuit Horatius. G.

Tunicis demissis; Cui laticlavi jus non erit, ita cingatur ut tunicæ prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant; nam infra mulierum est, supra Centurionum. Quintilianus.

Ambulat, h. e. foras prodit.

Sunt qui hunc volunt fuisse Agrippam Augusti generum.

26 *Facetus, non verbis sed factis*. Torrentius.

27 *Pastilli diaplasmata sunt*, vel *aridi odores* ad exsiccandos sudores; quod confirmat Vet. Schol. Cruq.

Constat *Rufillum* istum atque *Gorgonium* fuisse alicujus notæ, quod Satyra quarta significet hunc versum sibi invidiam fecisse.

Bentleius ostendit frequentius scribi *Gargonius* in veteribus Inscriptionibus; atque ita ille edidit in suo Horatio. Sed varietas ista satis frequens est in nominibus, operarum inscitia.

28 *Proprie tetigisse, unde et intactæ virgines dicuntur*. Vet. Schol.

29 *Quarum subsuta; Matronas significat: hæ enim stola utuntur ad imos pedes demissa, cujus imam partem ambit instita assuta*. Vet. Schol. B. Disputamus de h. l. in Thes. Stephan. G.

Instita est tenuissima fasciola quæ prætexta dicitur, τὸ περιπόδιλον. Vet. Schol. *Duas institas ancilla protulit de sinu, alteraque pedes nostros alligavit, altera manus*. Petronius Arbiter (c. 20.) citante Cruquio.

30 *Stantem*, h. e. *prostantem*, per Aphæresin.

31 *Notus homo, honestus et nobilis. Catone transeunte, quidam exiit de fornice, quem cum fugeret, laudavit et revocavit: postea cum frequentius eum exeuntem de eodem lupanari vidisset, dixisse fertur, Adolescens, ego te laudavi tanquam hic interdum venires, non tanquam hic habitares*. Vet. Schol.

Suaviter Luciliano stylo Catonis Censorii verba protulit. *Laudibus ferunt, mactant honoribus*. Cicero, referente Lambino. *Macte inquam virtute, simulque his versibus esto*. Lucilius. Puto *Macte* Oscum esse verbum et indeclinabile, et significare magnum, vel amplum. Gothis **Macht** potentia est, quod refertur ad *Μέγεθος*.

32 *Sententia dia Catonis:* sic et Lucilius, *Valeri sententia dia*, pro ipso Valerio; est enim Periphrasis ipsius Catonis.

33 *Tetra* ferox et indomita: Tetrum enim dicitur quodcunque animo vel sensibus, vel asperum est vel dirum. Etiam Persius *venam* posuit pro virili membro: *Cum numerosa vago singultiet inguine vena*.

34 *Huc descendere;* ad meretrices scilicet: nam ad viliora descenditur. Male de ipso loco accipiunt Interpretes. B. Non male. Z.

Æquum est; neque jus, neque censores vetant, et excusationem habet vox *Juvenes*.

Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operæ pretium, procedere recte
Qui mœchis non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara cadat dura inter sæpe pericla.
Hic se præcipitem tecto dedit; ille flagellis
Ad mortem cæsus; fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, ut quidam testes caudamque salacem
Demeteret ferrum. Jure omnes. Galba negabat.

36 Culpennius *H.* Cupennius *Ven. Glar.* 38 mœchos *Ascens. Bentl. Cun.* 45 quidam—ferro *etiam H. G. Sax.* cuidam—ferrum *H. Steph. et Chab.* quoidam—ferrum *Cun.*

35 *Permolere*; Theocrito μύλλειν est: Veteres inserto in foramen baculo molam trudebant, Τῇ κώπῃ τοὺς μύλους ὠθοῦντο, inquit Theocriti Scholiastes. *Hunc molere, illam autem ut frumentum vannere c—is.* Lucilius.

36 *Cupiennius Libo Cumanus Augusti familiaritate clarus, corporis sui diligentissimus, sectator matronarum.* Vet. Schol.

Album felix et beatum est; quod Interpretes latuisse miror. *Quia tu gallinæ filius albæ Nos viles pulli, nati infelicibus ovis.* Juvenalis. Octavius Ferrarius de Re Vestiaria ostendit matronarum tunicas, sive stolas, fuisse purpureas et segmentis sive vittis aureis distinctas, et nunquam albis vestibus præterquam in luctibus uti consuevisse. In Epithalamio tamen Thetidis apud Catullum legimus, *Vestis Candida purpurea talos incinxerat ora;* quem locum citavit vir doctus Lud. Desprez. Verum et flammeus color candidus est, et cœruleus purpureus. B. *Album* hic mihi videbatur nihil aliud notare, quam teneritatem et mollitiem stolatarum, pulveris ac solis impatientium. G. *Cunnus albus* est haud dubie matrona veste alba induta. Nam etsi Ferrarii sententia satis certa esset, tamen hoc tempore cum lege Julia luxus muliebris coërcitus esset, tunica aut stola sine purpura fuisse videtur. Z.

37 *Urbane abutitur Ennianis versibus; Audire est operæ pretium, procedere recte Qui rem Romanum Latiumque augescere vultis: sed illud urbanius, quod Ennius Vultis dixerit, hic Non vultis intulerit.* Vet. Schol.

Opera modo dicitur pro tempore impenso.

Nihil *rectum* judicatur quod non procedit ex voto: nam animus vulgo est norma recti, uti ratio sapientibus.

38 *Laborare* dura pati est hoc loco.

39 *Corruptum* dicitur cui aliquid tetri vel amari gustus admiscetur.

40 De communi usu *cadat* ponit pro *contingat*, quod magis comicum.

41 *Ille flagellis: Sallustius Crispus in Faustæ filiæ Syllæ adulterio deprehensus, ab Annio Milone flagellis cæsus esse dicitur, quod Asconius Pædianus in Vita ejus significat.* Vet. Schol.

42 *Ad mortem;* Comica Hyperbole. B. *Horribile* tamen *flagellum.* Vid. Sat. 1. 3. 119. G.

43 Fures *prædones* dicit, qui nocturno tempore per urbem grassati sunt, ut ex Juvenale patet.

Pro obscœna parte corporis. Vet. Schol. B. *Pro corpore* ad redimendam vexationem quamcunque corporis, cujus genera enarrat deinde. Poterat memorasse etiam *raphanosque mugilesque* Catulli et Juvenalis. G.

44 *Perminxerunt;* sic et Persius, *Patriciæ immeiat vulvæ.*

Calones sunt ministri militum, liberi homines: lixæ vero servi eorumdem. Vet. Schol. A scindendis lignis quæ *calas* Veteres dicebant a Græco Κᾶλον. *Scinde puer calum ut caleas.* Lucilius.

Illud in frequenti usu est pro *hoc.*

45 Nil opus est *cuidam* reponi pro *quidam* contra fidem tot Codicum, cum sit *quidam* etiam in Dativo: Sic et Virgilius, *Qui non risere parentes,* pro *Cui.*

Salacem; Dicitur membrum illud, in quo libido est, èsse salsum. Vet. Schol.

46 Bentleio magis arridet inusitatior scriptura *Demeterent ferro,* calones scilicet.

Tutior at quanto merx est in classe secunda!
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit, quam qui mœchatur: at hic, si,
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse; daret quantum satis esset, nec sibi damno
Dedecorique foret: verum hoc se amplectitur uno:
Hoc amat, hoc laudat; Matronam nullam ego tango;
Ut quondam Marsæus, amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque,
Nil fuerit mî, inquit, cum uxoribus unquam alienis;
Verum est cum mimis, est cum meretricibus; unde
Fama malum gravius, quam res, trahit. an tibi abunde
Personam satis est, non illud, quicquid ubique
Officit, evitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicunque. Quid inter-
Est in matrona, ancilla, peccesve togata?

48 in qua *Bentl. et Cun. ex MSS. it. Sax.* 40 *Pro* At, ut *ex MS. Bentl. it. Bos et G.* 54 et laudat *Ven. Glar. Bentl.* 56 mimæ censum donavit avaræ *coll. Sax.* 63 peccesne *Lamb. Chab. Bentl. male. Nam* ve *est sive, quemadmodum sensus poscit. Ancilla enim et togata, h. e. meretrix,* ad *idem membrum seu genus pertinent, quod opponitur matronis.* Z.

Amare Servium Galbam Jurisconsultum perstringit, quasi contra manifestum jus pro adulteriis respondentem, quia et ipse adulter esset. Vet. Schol.

49 Dilog*us insanit* et de ardore libidinis et de immodicis sumtibus; et est Præteritum, pro *insanivit*. B. Præsenti potius intelligam: per Antonomasian enim ponitur Sallustius. G. *Mœchatur*, qui cum uxore aliena eaque ingenua adulterium committit. Z.

50 *Qua*, h. e. *in quantum, deest tenus.* Vet. Schol.

Res occasio est, sive præsens negotium. B. Videtur esse res familiaris: et *ratio*, bona existimatio. Z.

Modeste, h. e. *moderate.*

51 Omnes fere Lambini et Cruquii Codices legerunt *munifico esse licet* pro *munificum;* Scholiastæ silent.

53 *Se amplectitur;* gratulans sibi plaudit. He hugs himself.

54 *Matronam nullam:* Ethopœia.

55 Cytheris, Origo, et Arbuscula, hoc tempore insignes erant mimæ, quarum prima Virgilii erat Lycoris.

56 *Donat* modo Præteritum est pro *donavit.*

59 *Fama trahit gravius malum; Intelligi vult ex nimio mimarum aut meretricum amore vexari quidem censum, sed multo graviora damna famæ accidere.* Vet. Schol.

60 *Persona* dignitatis est nomen: sic et Cicero dicit esse qui sentiant Philosophiam indignam esse *Persona.* Cornelius Celsus plene *Splendidam* dicit *Personam:* modo matronam dicit *Personam;* præsertim vero honoratiorem. B. Cic. de Fin. 1 pr. quo respicit vir doctus *suam* aperte *personam* intelligit. *Persona* tam indignitatem et sordes, quam dignitatem et honorem notat. G.

Mira brevitate posuit *ubique* et mox *ubicunque* temporis Adverbia pro personis quibuscunque.

62 *Oblimare, deterere tractum a lima* Vet. Schol.

63 Bentleius, auctoritate quorumdam Librorum, reposuit *peccesne* pro *peccesve;* quod tamen nobis tantundem videtur. Librariis ipsis nihil erat pensi super tali materia.

Matronæ quæ a maritis ob adulterium re-

Villius in Fausta Sullæ gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, pœnas dedit usque superque
Quam satis est; pugnis cæsus, ferroque petitus;
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret hæc animus; Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum deposco consule cunnum
Velatumque stola, mea cum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis,
Dives opis natura suæ, si tu modo recte
Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere! Tuo vitio, rerumne labores,

68 videnti, *quod Bentl. reduxit, etiam H. G. Sax. et primæ editt.* 71 mea tum cum inferb. *coll. Sax.* 74 tu si modo *Ven. Glar. Bentl. non male.* Z.

pudiabantur, togam accipiebant; sublata stola propter ignominiam. Nam prostare solebant cum pullis togis. Vet. Schol.

64 Facile assentior Dacerio, Villium fuisse nobilem, et Longarenum contra ignobilem quendam. B. Villius familiaritate Milonis (de qua Cic. fam. 2. 6.) abusus videtur ad stuprum conandum uxoris illius Faustæ, Sullæ filiæ; quam cupiditatem in illo hoc ipsum incendit, quod sic dictatoris *gener* quodammodo fieret. *Gener* etiam de stupri conjunctione, ut vulgo in Germania *affines* jocose dicunt. Itaque carere licet emendatione proposita in Miscell. observatt. Burm. Vol. 2. p. 88. sq. *genere*, ut Fausta *genus* Sullæ pro filia dicatur. Sed quidni manemus in antiqua interpretatione quæ tum Acroni tum Porphyrio adscribitur a Fabricio: *Villius pro Annio dixit. Annius autem Milo maritus fuit Faustæ, Cornelii Sullæ filiæ, qui a familia* (servis) *Longareni rediens a cœna ante ædes suas, ne adulterum* (Longarenum) *deprehenderet, pugnis cæsus est, et ferro petitus.* Sic *gener* proprie dicetur, et pulchre constabunt omnia, nisi quod miror, cur Annium non suo nomine compellarit. An Fausta Milonis post exilium hujus nupsit Villio? an prius quam Miloni nuberet fuit in matrimonio Villii? *G. Villium* non maritum Faustæ esse, sed adulterum, sequentia satis comprobant. Z.

Hoc ex Villii sententia dicit satis festiva Ironia.

65 *Deceptus;* allectus et inviscatus.

66 *Pugnis cæsus; A familia Longareni mœchi.* Vet. Schol. B. Sunt qui Milonem maritum intelligant. At vero non apparet causa, cur non verum nomen ponere maluerit auctor. Z.

68 Lucilianum est *muto*, et a Græco *Μυτὶς*, quod summitas est Nasi. *Læso jam lacrimas mutoni absterget amica.* Lucilius. B. Non miror *videntis* magis placuisse viris doctis, licet major sit auctoritas alterius lectionis. Vividior enim fit et magis poëtica oratio, si pars quæ hic loquens introducitur, vidisse dicatur mala. Quid vero opus erat tam gravi oratione, si vidisset Villius mala tanta? Sapientior est pars libidinosa suo domino. G.

69 In *animo* consilium est et ratio.

Quid vis tibi; h. e. Quam rem tu agis? An mentis bene sanæ es?

71 *Stola* tunica erat muliebris, et propria matronarum.

Iram dicit libidinis insaniam. *Ira furor brevis est.*

73 Ridicule philosophatur in re turpicula. Nam Philosophiæ est ad naturam vivere.

74 *Dives opis;* nihil quod sui muneris est, naturæ deest.

Recte dispensat qui sapienter utitur: nos etiam dominæ naturæ dispensatores sumus.

76 *Vitio nostro laboramus, si dolemus cum desit phasianus; rerum natura laboramus, si dolemus cum desit panis.* Vet. Schol. B. *Tuo vitio*, tua culpa, si amas matronam. *rerumne*, an necessario, sine culpa tua. Z.

Labores: miser sis; nam et labor miseria est.

Nil referre putas? Quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos
Sit licet, hoc, Cerinthe, tuo tenerum est femur, aut crus
Rectius; atque etiam melius persæpe togatæ.
Adde huc, quod mercem sine fucis gestat; aperte
Quod venale habet, ostendit; nec si quid honesti est,
Jactat habetque palam, quærit quo turpia celet.
Regibus hic mos est, ubi equos mercantur, opertos
Inspiciunt; ne si facies (ut sæpe) decora
Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem;
Quod pulchræ clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte? ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis, Hypsæa cæcior illa

81 (Sic licet hoc Cerinthe tuum) *vulg.* tuæ *conj. Cun.* 82 togatæ est *Bentl.* 84 neque *Bentl.* 86 opertos *etiam Sax. G. H. et editi ante Landi. Huic, Lipsio, Fabro, Dacerio, placuit* apertos. 90 tu corporis optima Lyncei contemplare—spectas *conj. Bentl.* Hoc illi apte: næ tu—contemplans—spectas *conj. Cun.*

79 *Ex re*, potita scilicet.

80 *Niveos viridesque lapillos; uniones et smaragdos.* Vet. Schol. Cruq.

81 Bentleio placuit ita hunc versum emendare, *Sit licet, O Cerinthe, tuo.* Non videtur mihi vidisse *tuum* dici pro *quale tuum.* Æquari voluit hic Cerinthi femur femoribus matronarum, imo et præferri. Nihil opis est a Manuscriptis. Et Bentleii Textus nimis involutus et obscurus videtur. B. Huic nobili matronæ, licet jaceat inter gemmas et margaritas, femur ideo non est magis tenerum, neque crus rectius *quam tuum*, Cerinthe. Sic vett. Scholl. *Quam tuum* idem est quod *tuo:* ut restituit feliciter Bentleius. Quod autem *hoc* in *o* mutavit, nihil opus videtur: est enim *hoc* idem quod *ideo, ob hoc* etc. G.

Pulcherrimus erat iste puer, Sulpiciæ et matronarum deliciæ, de quo Tibullus. Significat hunc vel ipsis matronis præferendum.

83 Mire *gestat mercem* de meretrice, quod proprie faciunt circumforanei mercatores.

84 *Honesti*, i. e. *pulchri.* Vet. Schol.

86 Veteres, potentes patronos dicebant *Reges;* neque enim alii Reges primis temporibus.

Vetus Scholiastes non dissentit a Lambini et Torrentii Codicibus, quorum plerique pro apertos legerunt *opertos.* Stat contra Faber. *Operiunt eos ne pulchritudine inducti emant equum pedibus mollioribus.* Vet. Schol. quem dixi.

87 *Faciem* dicebat membrorum symmetriam.

88 Bentleius scribi vult *ducat* pro *inducat*, neque novi causam.

Admiratione dicit *hiantem*, et quasi oculis atque animo defixum.

90 *Recte*, ordine, et per hoc sapienter. B. *Hoc illi recte faciunt*, eademque te monent, *ne corporis* etc. Si hæc ita connexa cogitassent viri docti, de mutatione vix erant cogitaturi. G.

Lynceis oculis, Proverbium est. *Lynceus tantam vim in acumine oculorum dicitur habuisse, ut trans parietem videret, et dum staret in Sicilia, videret classes de Africa exeuntes.* Vet. Schol. [† Errat Scholiastes; nam homo iste, qui acutum adeo cernebat, appellabatur *Strabo.* v. Perizon. ad Ælian. V. H. 11. 13.] Erasmus et Cruquius legerunt *Lyncei;* sed nil opus fuerat. Bentleius post Erasmum legit *Lyncei* in Genitivo: Verum quid interest? Quin et pro *Ne contemplere* posuit *Tu contemplare*, sed tenui sub auctoritate.

91 De *Lynceis oculis* salse novum ipse

Quæ mala sunt spectes. ¶ O crus! O brachia! ¶ verum
Depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
Matronæ, præter faciem, nil cernere possis,
Cætera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res;
Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ;
Ad talos stola demissa, et circumdata palla;
Plurima, quæ invideant pure apparere tibi rem.
Altera, nil obstat: Cois tibi pene videre est
Ut nudam; ne crure malo, ne sit pede turpi;
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem ostendi? ¶ *Leporem venator ut alta*
In nive sectetur, positum sic tangere nolit:
Cantat, et apponit, *Meus est amor huic similis: nam*

93 Depugis *Bentl. Cun.* 106 sectetur *etiam H. et G.* sectatur *al.* 107 Captat *Lamb. ex conject.*

finxit Proverbium, dum nobilem mœcham, *Hypseam Plautiam* vitiosis oculis utentem, per transitum percutit. Nam Plautiorum *Hypsæus* erat cognomentum, auctore Torrentio.

93 *Depygis sine natibus, sicut Callipygis.* Vet. Schol.

Nasuta, quæ grandi est naso.

Deforme est in fœminis furcam latere habere majorem. Vet. Schol.

95 *Ni Catia est; Hæc adeo vilis fuit, ut in Æde Veneris Theatri Pompeiani adulterium cum Valerio Siculo Colono Tribuno Plebis obducto velo admiserit.* Vet. Schol. *Hæc neglecto pudore, propter pulchritudinem crurum, elata veste utebatur.* Alter Schol.

97 *Interdicta,* h. e. ideo quia interdicta. *Plus incendimur, quo difficilius pervenimus.*

Vallo circumdata; Metaphora a castris.

98 *Sed quis custodiet ipsos Custodes?* Juvenal.

Torrentius putat lucubratoriam dici lecticam.

Ciniflones et cinerarii eadem significatione apud Veteres habebantur ab officio calamistrorum. Vet. Schol. [† *calamistrorum,* i. e. veruum in cinere calefaciendorum, quibus matronæ capillos crispabant. Dicti autem ciniflones ab eo, quod in cinerem flant ad ferrum calefaciendum, quos cinerarios appellant. *Wetsten.*]

99 *Palla pro peripodio posuit quod dicunt tunicæ pallium.* Vet. Schol. (ita enim legendum pro *tunicopallium;*) erat enim et muliebre pallium.

100 *Rem* modo posuit pro merce.

101 *Altera;* Comice pro *quod ad alteram attinet;* estque Ἀνακόλουθον.

Cois; bombycinæ vestes a Pamphila Coa repertæ, ut alias monuimus.

103 Festive *metiri oculo,* pro percurrere.

105 *Leporem venator; inducit quasi canticum amatoris.* Vet. Schol. En tibi Callimachi versiculos ex Daniele Heinsio et Scaligero: Ὡγρευτὴς, Ἐπίκυδες, ἐν οὔρεσι πάντα λαγωὸν Διφᾷ, καὶ πάσης ἴχνια δορκαλίδος, Στείβῃ καὶ νιφετῷ κεχαρημένος*, ἢν δέ τις εἴπῃ, Τῆ τόδε βέβληται θηρίον· οὐκ ἔλαβεν. Κοὐμὸς ἔρως τοιόσδε· τὰ μὲν φεύγοντα διώκειν Οἶδε, τὰ δ' ἐν μέσσῳ κείμενα παρπέταται.

106 Recte Bentleius *sectetur,* et quidam etiam scripti Codices. B. Accipiendum *sectetur* potentiali modo, sectari potest. G.

107 *Apponit; Addit ad Cantum.* Vet. Schol. Hoc ingeniose et solerter Dacerium

* Κεχαρημένος pro Κεχρημένος reposuit nuper ad Callimachum magnus Bentleius, natus emaculandis Græcorum scriptis. B. Est Epigr. 33.

Transvolat in medio posita, et fugientia captat.
¶ Hiscine versiculis speras tibi posse dolores,
Atque æstus, curasque graves e pectore pelli?
Nonne cupidinibus statuit natura modum? quem,
Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
Quærere plus prodest, et inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter
Pavonem rhombumque! tument tibi cum inguina, num, si
Ancilla aut verna est præsto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego; namque parabilem amo Venerem, facilemque.
¶ Illam, *Post paulo; Sed pluris: Si exierit vir;*
Gallis; hanc, Philodemus ait, sibi, quæ neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, cum est jussa, venire:
Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa
Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Hæc, ubi supposuit dextro corpus mihi lævum,

110 tolli *etiam coll. Sax. it. Cun.* 111 statuat *MSS. et Schol. it. H.* 121 *Vulgo distinguunt* Gallis hanc, Philodemus ait; sibi *etc. sed secutus sum Bentleium. Nam* illam *h. e. matronam, quæ tam difficilis est in re concedenda, et solet his verbis remorari mæchum,* Post paulo redi, Pluris copiam tibi faciam, si maritus foros prodierit, *atque* hanc, *h. e.* quæ neque magno stet pretio *etc. sibi opponuntur. Illam igitur Philodemus Gallis, h. e. Cybeles sacerdotibus, spadonibus relinquendam esse ait.* Z. 125 *Pro Baxteri lectione* dextrum c. m. lævo *revocavi lectionem Ven. Glar. Chab. Lamb. Bentl.*

subodoratum fuisse scribit Ludovicus Desprez.

110 Quidam Libri habent *tolli*, quod prælatum video Bentleio suo more.

111 Rarior scriptura *statuat* placet Bentleio. B. Nonne ipsa natura præfixit modum et cancellos veluti cupiditatibus? quem modum, hoc est, *quid latura—negatum*, diligenti attentione exquirere, et inania, quibus careri potest, resecare, utilius est, quam indulgendo eas alere in immensum. Hoc jam exemplis illustrat. G.

112 *Quid sit dolitura;* sic et in prima: *Queis humana sibi doleat natura negatis.*

113 *Inane abscindere soldo; Allegorice, inutilia aut vana ab utilibus ac necessariis recidere ac separare.* Vet. Schol. Hoc faciunt qui vescuntur caseo, vel pomis.

119 *Parabilem;* Græcis Εὐπόριστον.

120 *Illam, post paullo:* pulcherrima Ethopoeia licitantis mœchæ. *Hi versus ex Philodemo translati sunt. Poëta fuit hic Epicureus, qui Græce scripsit multa Epigrammata.* Vet. Schol. Cruq. Cruquius ipse Philodemum Gadaræum fuisse sentit, quem Strabo Philodemum Epicurum nominavit, si veri sunt Codices.

121 *Gallis hanc:* h. e. superbis, stolidis et γυναικομανέσι, qui hujusmodi affectant delicias. Quin et Martialis Gallos stolidos et ostentatores hoc Disticho significat: *Tu tantum accipies, ego te legisse putabo; Et tumidus Galla credulitate fruar.* Sed pene oblitus sum Veteris Scholiastæ, *Relegat tales ad Gallos* (inquit ille) *qui magno adulteria mercantur.* Hodiernis Gallis minus conveniunt hæc Veterum improperia.

123 *Munda,* h. e. culta.

Longa; sunt enim (ut ait Vet. Schol.) quæ *proceritatem sibi staturæ mentiuntur suppositis crepidis.*

125 *Dextrum corpus mihi lævo.* Sic et

Ilia et *Ægeria* est; do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Janua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet;
Cruribus hæc metuat, doti deprensa, egomet mî;
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo,
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel judice vincam.

129 vepallida, veh pallida, væ pallida *MSS. et primæ editt. nusquam* ne.

Lambinus et Cruquius ex veteri Codice reposuere (quos et secutus est Lubinus) pro eo quod erat, *Dextro corpus mihi lævum*, quod vel prima fronte vitiosum est. *Hoc est quod Lucilius ait in quinto, Et cruribus crura dilaxat.* Vet. Schol.

129 *Vepallida, una pars est Orationis sicut vesana, et significat valde pallida, sicut apud Persium* (1. 97.) *Ut ramale vetus vegrandi subere coctum.* Vet. Schol. Cruq. Bentleius sua auctoritate acriter contendit pro *vepallida* legendum esse *ne pallida;* atque hoc adversante antiquo Scholiaste. B. Recte legit Vet. Schol. sed male interpretatus est. *Ve* in compositione semper vitium notat, *vepallida* male pallida est. *Ne* cursum orationis intercipit, et eam reddit languidam. G.

130 *Conscia; Ancilla conciliatrix.* Vet. Schol.

131 *Cruribus; Metuit ne cruribus truncetur.* Vet. Schol. Cruq. Erat autem *crurifragium* peculiare servorum supplicium.

Etiam ante Legem Juliam deprehensa in adulterio dotis parte multabatur, ut ex Val. Maximo Jacobus Cruquius ostendit. Nihil opus erat Bentleium reposuisse *doti hæc deprensa* sola inductum conjectura. Neque sane pari gradu heram et ancillam decuit nominari hoc loco. B. Et *deprensa* proprie non dicitur nisi matrona, nempe ea, cujus et crimen et periculum est. G.

132 *Discincta tunica* Ἐναργῶς *expressa perturbatio adulteri, de ipso lecto subito fugientis.* Vet. Schol.

133 *Ne nummi pereant; quibus adulteri redimebant adulterium.* Vet. Schol.

Aut pyga; raphanismo scilicet, mugili vel calonibus.

134 *Miserum est;* Ἐμπαθῶς.

Fabio vel judice; Satis urbane hominem severum percutit, et Provincialem Stoicum; cujus meminit etiam in prima. Alii Jurisconsultum putant. Forsan utrumque verum est.

SATIRA III.

IN OBTRECTATORES ET SUPERCILIUM STOICUM.

Cum Tigellium ob summam levitatem et inconstantiam in dictis et factis reprehendisset, transit inde ad vituperandam consuetudinem pessimam istam et admodum vulgarem vitia vel levissima aliorum acutius observandi et acerbius perstringendi. Æquius est, inquit, si ob virtutes majores vitia leviora feruntur leniter: veluti, si quis est iracundior, aut ejus odor minus gratus est naribus acutis aliorum, aut in cultu corporis et vestitu parum elegans reperitur; idem forte est vir bonus, tibi amicus, et ingenio magno præditus; præsertim cum fortassis vitiis tute ipse labores, sive a natura insitis sive a mala consuetudine contractis. Quodsi imitamur amatorum aut parentum morem, qui vitia corporis amicarum et filiorum extenuant et elevant, adeo ut parcus nobis dicatur frugi, nimis sedulus et ardelio vocetur amicorum studiosus, vehementior in congressu et sermone liberior habeatur doli expers et generosus, pronior ad iram et jurgia numeretur inter animosos; hoc magis ad amicitiam conciliandam conservandamque valet, quam si contra virtutes amicorum in vitia detorquemus: si v. g. probus vocatur humilis et abjectus; cautus, stupidus; prudens et diligens in cavendis insidiis, fictus et astutus; non satis cautus et qui, quemadmodum ego sæpe, sed sine offensione, Mæcenatem interpello, amicum legentem aut meditantem sermone non necessario interpellat, molestus dicitur et sensus communis expers. Cum nemo sine vitiis sit; probetur is, qui minimis est infectus, et alter alterius vitiis ignoscat. Si enim, ex sententia Stoicorum, nos cæteri sumus stulti, nec a vitiis liberi esse possumus; cur non sumus æqui judices, et pœnas peccatis æquales irrogamus? Nam si insanus habetur, qui servum ob tepidum jus degustatum cruci affigit; nonne gravius est amicum pro levi errore odisse et fugere? Istud enim Stoicorum, omnia peccata esse paria, convellitur a natura rerum, sensu cujusque, ipsa utilitate communi et consuetudine populorum. Ad extremum ridet Stoicorum fastum, qui sapientem solum jactabant esse divitem et regem, et dicit se malle esse stultum et privatum, quam cum Stoicis sapere et regnare.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati;
Injussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæsar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
Quicquam proficeret: si collibuisset, ab ovo

SAT. III.

1 Supra (ad Sat. 1. 2. 3.) ostendimus Tigellium Horatii Carmina ut parum modulata reprehendisse; cujus injuriæ adhuc memor de Obtrectatoribus acturus initium ab isto sumit. Significat autem perversum hujus hominis ingenium non minus Arti suæ quam patriæ Sardiniæ deberi. Elevando autem Musicorum Professionem *Cantoribus* posuit.

Inter amicos; supplendum extrinsecus *etsi.*

3 Hunc ipsum Tigellium etiam Cicero in Epistolis *patria sua pestilentiorem dicit.* Et *Licinius* (inquit Vet. Schol.) *de Hermogene agens: Sardi Tigellii putidum caput venit.*

4 *Ille* ad Emphasin posuit nobilitatis. *Quasi de noto dixit Ille.* Vet. Schol.

5 *Patris;* Divi Julii, cujus in comitatu fuerat; illud enim significatur voce *amicitiæ* hoc loco.

6 *Ovum initium cœnæ erat, quippe quod in gustu statim a balneis offerebatur; mala vero in secundis mensis erant.* Vet. Schol.

Usque ad mala citaret, Io Bacche! modo summa
Voce, modo hac, resonat quæ chordis quatuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem; persæpe velut qui
Junonis sacra ferret; habebat sæpe ducentos,
Sæpe decem servos: modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna, loquens: modo, Sit mihi mensa tripes, et
Concha salis puri, et toga quæ defendere frigus,
Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses

7 Bacchæ *edit. Med.* 1477. 8 resonans *Glar.* resonat chordis quæ qu. *Lamb.* 9 animi fuit *Chab.* 10 velut si *Lamb.* 11 alebat *Bentl. ex scriptura cod. Vossiani* Halebat.

7 *Citari dicuntur qui clara voce vocantur: hinc præcones citare dicuntur.* Vet. Schol. Cruq. Pro *citaret* Bentleius, solita sua fiducia, nullo sub auctore, posuit *iteraret;* imo et negavit posse dici *citare* satis Latine, pro *clamare*, cum tamen *citare* nihil aliud sit quam *vocem ciere.* B. Cic. de Orat. I. c. 59. etiam *citare* est frequenter pronunciare. G.

Io Bacche; Bacchi hymnus perpetuus fere conviviorum comes: hunc autem nominat ob insaniam. Nil opus est Turnebi *Bacchæ* nimium caventis de Metro. [† Similia exempla initii carminis commemorati vid. ap. Bentl. ad h. l. et Schol. Aristoph. ad Nub. 964.]

Modo summa; i. e. *Modo clara voce, modo crassa, et a Tetrachordo hoc desumtum videtur, in quo est gravissimi soni chorda quæ ὑπάτη dicitur.* Vet. Schol. Ὑπάτην Saturni fuisse ostendit Cruquius, uti Νήτην Lunæ. B. Tigellius modo utebatur ea voce, quæ summa chorda Tetrachordi, τῇ ὑπάτῃ resonat, h. e. gravissima; modo ea, quæ ima chorda, τῇ νήτῃ, eademque acutissima, resonat. Trajectio locum aliquantum obscurat, ut Carm. 2. 13. 1. Non jungendum *summa voce*, sed *summa chorda.* G.

9 Hanc inconstantiam pulchre describit etiam Ser. 2. 7. 7. G.

10 *Κατὰ Σύλληψιν* Figuram ex *currebat* supplendum *currit.* Hoc voluit Vet. Schol.

11 *Κανηφόροι apud Athenienses hodieque dicuntur, qui sacra in capite portant, et lento gradu incedunt.* Vet. Schol. Proverbiali forma hæc proferuntur, quomodo et Græci *Ἥραιον βαδίζειν.* B. Conf. ad Ser. 2. 8. 13. G.

Alebat rarissima erat Lectio, ideoque prælata a Bentleio, etsi et ista Membrana tantum illam repræsentaverat, ut vel ipse advertit.

12 *Tetrarchæ dicuntur qui quartam partem Regni [Imperatoris] habent.* Vet. Schol. Regnum Imperatoris Judæam dicit: erat enim hæc Præsidialis Provincia, et Imperatoris propria, cum veteres Provinciæ Senatus essent, adeoque Proconsulares dicerentur. Ludovicus Desprez Tetrarcham dicit *Quatuor Provinciis Præfectum*, infelicem Andreæ Dacerii errorem secutus. Quis non ferat homuncionem de Trivio subinde allucinantem, cum tanti viri nescirent quid sit Tetrarcha? B. Vocem *Imperatoris* non habet Vet. Schol. Cruq. Et turbat ea sententiam, nisi addas *Imperatoris concessu*, vel *indulgentia*, vel tale quid. De provinciis Cæsaris et Senatus hic disputari non debebat, neque hoc modo. Vid. Spanhem. Diss. 13. Tetrarchas habuere Gallogræci antequam imperii Ro. pars essent etc. G.

13 *Loquens: Loquendo imitabatur.* Vet. Schol. Cruq.

Mensa tripes; Mensa Delphica (pauperiorum propria). Sic et Vet. Schol. Cruq.

14 *Concha salis; Pauperiores in marina concha salem tritum habere solent, quo cum pane vescantur.* Vet. Schol. *Cum sale panis Latrantem stomachum bene leniet;* ut ait alias noster.

Puri; perpetuum salis Epitheton: *Purum et sine labe salinum;* nam et religiosum dicitur purum. Quin et salinum patella erat deorum manium, qua mensa consecrari consueverat. Potest et inesse Dilogia, ut sit *puri* etiam pro *simplicis* et *sine condimentis*, quod putavit Vet. Schol. Delicatuli enim et condiebant sibi salem.

15 *Decies centena*, supple millia sestertiûm. Docte monet Turnebus Romanos usi-

Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis: noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat; nil fuit unquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Imo alia, et fortasse minora.
Mænius absentem Novium cum carperet; Heus tu,
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignosco, Mænius inquit.
Stultus et improbus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,

20 et fort. *MSS. et primæ editt. usq. ad Ald. qui* haud *posuit, quod secuti alii.* 21 Mævius *G. Z. Med.* 1477. *Glar.* Nevium *Venet. Glar. Chab.* 25 prætereas *conj. Mervil.* male *Muret. ex MSS.*

tata loquendi formula usos fuisse hac summa pro immani.

16 *Huic parco:* salse et Ironice hæc protulit.

17 Enallage Modi pro *Nil esset.*

18 Ἐν ἤθει *nil* posuit pro *nemo*, ac si hominem negaret. *Conveniet nulli qui secum dissidet ipse.*

20 Lambini et Cruquii MSS. Codices legerunt *et fortasse*, cum omnes [post Aldum] Impressi habeant *haud:* Ego tamen cum Vetere Scholiaste *at* reponendum duxi, quod sæpius usurpatur pro *atque;* quod Librarii non intelligentes fecerunt *et*. Omnium autem pessimum est *Haud*. B. Nulla plane auctoritate nititur *at:* *et* summo consensu est in libris, et pulchrum ἦθος habet, quasi non acriter contendentis. G.

21 *Qui de personis Horatianis scripserunt aiunt, Mænium scurrilitate notissimum Romæ fuisse: hic post patrimonium obrosum, Calendis Januariis in Capitolio clara voce optavit, ut quadraginta nummorum æris alieni haberet. Quærente quodam quid sibi vellet, quod tam solenni die æs alienum optaret habere, Noli mirari, inquit, Octoginta* [*habere*] *debeo. Hic fertur domo sua, quam ad forum spectantem habuerat, divendita, unam columnam sibi ibi excepisse, unde Gladiatores spectaret, quæ ex eo Columna Mænia nominabatur; cujus et Lucilius sic meminit; Mænius Columnam cum peteret.* Vet. Schol. B. In hac narratione verbum *habere* redundare videtur. Ad *quadraginta* et *octoginta* minimum *millia* intelligi debent; vel potius notæ numerales legendæ per adverbia *quadragies, octogies.* G.

Fortasse nomen avari cujusdam apud Lucilium: melius enim convenisset inter eos, si uterque fuisset nebulo. Novii Fratres in sexta acres erant fœneratores; sed hic fuit illis antiquior.

22 *Dare verba non tam fallere est, quam latere.* Cruquius.

24 *Improbus* modo positum est pro *impudens*, vel *importunus.*

Notari; ignominiæ nota, qua Censores eos notabant qui quid indecentius aut dicerent aut facerent. Cruquius. *Et potis es vitio nigrum præfigere Theta.* Persius.

25 *Pervidere* est quasi de longinquo videre; quod mire posuit de lippo. Petrus Victorius voluit Græcum esse παραβλέπειν, quod non placet. Bentleii *prævideas* non mihi soli displiciturum censeo, etsi proveniat ex conjectura Rutgersii, et ab Heinsio sit commendatum. Vertit etiam *mala* in eodem versu in Adverbium *male*, arbitrio tantum suo. B. Nondum ostensum est *præ* positum pro *præter* in tali verbo. Etiam cum *pervidere*, h. e. accurate recensere *mala* nostra volumus, *lippi* sumus ab amore nostri nimio, *inunctos* habemus oculos collyriis adulationis etc. *Male lippus* placet, ut mox v. 45. *male parvus*, ut *tussire male* Sat. 2. 5. 107. Possis etiam ita: *Cum tua vitia male pervideas.* G.

Lippus inunctis; velut si lippiens unctus sit. Vet. Schol. Vult videri in seipsum jocari, qui lippus fuerat.

Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paulo? minus aptus acutis
Naribus horum hominum? rideri possit, eo quod
Rusticius tonso toga defluit, et male laxus
In pede calceus hæret? At est bonus, ut melior vir
Non alius quisquam: at tibi amicus: at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. denique te ipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala; namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc prævertamur; amatorem quod amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant; veluti Balbinum polypus Hagnæ.
Vellem in amicitia sic erraremus, et isti

29 aduncis *conj. Bentl.* 35 insederit *Bos. p.* 57. *Sax.*

27 *Quam aquila;* Proverbiali utitur Elocutione.

Epidaurius de Historia Romana additum videtur, de quo vide Val. Maximum Lib. I. Cap. 8. Cruq.

29 *Iracundior; An seipsum vult?* Imo Dilogia se conjungit Virgilio. *Dicitur pulsare Virgilium.* Vet. Schol.

Minus aptus; h. e. ineptus, vel inconcinnus suavibus sodalibus; qualis videbatur Virgilius nonnullis; Pers. 1. 130. *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit.* B.

Sed conf. dicenda ad Epist. 1. 1. 95. G.

Acutis naribus; Ironice dictum est, et habet Emphasin: significat enim defuisse tanto acumini judicium. B. Ad illuviem aliquam corporis et fœtorem respici puto, quem ferre non possunt *acutæ nares.* Huc refert v. 34. incultum corpus. G.

30 Moralis est ista Numeri Enallage, cum unum significet, ut vel sequentia ostendunt.

31 *Toga defluit;* rusticiores dum ambulabant, non componebant togam.

Male, h. e. inconcinne.

32 *Hæret;* h. e. quasi resolutus pendet. Sic et Virgilius; *Vix ossibus hærent.*

33 *At tibi amicus; Pronunciandum est ut significatio ejus exprimatur.* Vet. Schol. *Colligit amicorum vitia si sint levia, esse ferenda, juxta illud: Amici mores noveris, non oderis.* Alter Schol.

34 Bene *latet; Quia non facile probat aliquis sapientem esse eum, qui male vestitur.* Vet. Schol.

35 *Concute,* Metaphora a sacculo nummario, quem etsi vacuum, tamen subinde concutimus: sic et Juvenalis; *Et se Concussere ambæ.*

36 *Mire duo dixit; vitia enim aut nascuntur, aut mala consuetudine trahuntur.* Vet. Schol. B. Si quid veri habeat lectio *insederit; naturam vitiorum* interpretabimur vitia naturalia, vitiosamve naturam. G.

38 *Illuc* modo dicitur pro *Huc,* ut frequenter *Illud* pro *Hoc.*

Prævertamur; h. e. convertamus stylum. Tralatio ab equitibus subito divertentibus de via. B.

Prævertamur est, potius nos convertamus. G.

Quod, h. e. *in quantum;* vel quod cernimus usu venire. Maluit *quod* quam *ut,* quod ponderosius videretur. B. Hunc locum de amatorum consuetudine in extenuandis amandisque adeo earum quas amant vitiis post Platonem de rep. 5. p. 466. pulchre tractavit Lucret. 4. 1154. Ovid. Art. 2. 657. Plut. de discr. adul. et am. p. 56. G.

40 *Balbinum; Luciliana urbanitate usus, in transitu amaritudinem aspersit.* Vet. Schol.

Polypus. Fœdum narium vitium. Producitur prima syllaba ob Liquidam.

Cum duobus Torrentii Codicibus pro *Agnæ* legimus *Hagnæ;* nam Græcum est Ἅγνη.

Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater ut gnati, sic nos debemus, amici
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat Pætum pater; et Pullum, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus: hunc Varum, distortis cruribus; illum
Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit? frugi dicatur. Ineptus
Et jactantior hic paulo est? concinnus amicis
Postulat ut videatur. At est truculentior, atque
Plus æquo liber? simplex fortisque habeatur.
Caldior est? acres inter numeretur. Opinor,
Hæc res et jungit, junctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis

43 Ac *MSS. quidam et edd.* 44 vitii *ex conj. Cun.* 54 jungat—servet *e conj. Cun.*

42 *Virtus;* ut de errore fieret virtus.

43 *At;* imo etiam.

45 *Pætus dicitur qui tremulis est oculis et leniter declinatis.* Vet. Schol. Ipsa Venus pæta est. B. Et sunt cognomina nobilium hominum et familiarum *Pætus, Varus, Scaurus.* Cum vero *Pullus* non ita sit nobile, quamvis non inauditum; optabam invenire in libro bono *Paullum:* quod adhuc non contigit. Sed *Pullum* etiam appellatio esse potest, ut Sueto. c. 13. Caligulam vocat *sidus, pullum, puppum.* G.

Male, h. e. *dedecorose.* Vet. Schol. Ut supra *male laxus.*

46 *Abortivus;* et per hoc pumilio. *Filius Antonii, nepos Mariti Cleopatræ fuit pedalis: alii dicunt fuisse intra bipedalem staturam, ingenii ignei.* Vet. Schol. Pedalis erat cum natus est, postea inter bipedalem staturam mansit. Cruquianus Interpres scripsit eum M. Antonio Triumviro fuisse pro pumilione.

47 Blande *Sisyphus,* qui fuerat Heros, et ob ingenium. B. Sic nempe appellavit suum nanum, Scholiasta teste, Antonius. G.

Varum et *Scaurum* dicit nomine nobilium familiarum, ut bene Torrentius. Atque ista nata sunt ex Sisyphi nomine. *Varus* appellabatur cui crura modice introrsum inflexa sunt, non prorsus distorta: sic et *Scaurus* cui exstabant tali, neque tamen erant admodum pravi.

48 *Suaviter dixit Balbutit Scaurum: sic enim blandientes infantibus infringere linguam suam solent, ut eos imitentur.* Vet. Schol. Apage Dacerii *Scaulum* et Rutgersii *Hillum.* B. *Balbutire* est ὑποκορίζεσθαι pueros loquendo vel fingendo imitari. G.

49 *Ineptum* dicit importunum, garrulum, et Αὐθάδη. B.

Propria illa notio, qua *ineptus* est, qui in re parva magnos conatus adhibet, etiam huc convenit: negotiosus, ardelio, operam suam jactat. G.

50 *Concinnus; suavis.* Vet. Schol. Cruq. Hoc est, aptus sodalibus.

51 *Truculentior;* h. e. loquela agrestior, et immanior.

52 *Plus æquo liber est, qui quod sentit tacere non possit.* Vet. Schol.

Simplex, non bilinguis, sed qui quod sentiat dicat. Vet. Schol.

Fortem, generosum dicit et honestum.

53 *Caldior,* h. e. commotior ad iram.

Acres dicit animosos.

55 *Invertimus; dicentes quæ bona mala.* Vet. Schol.

56 *Sincerum cupimus; virtutem polluere vitio;* Ἀλληγορικῶς *hoc dicitur. Incrustari autem vas dicitur cum aliquo vitioso succo illinitur atque inquinatur; secundum quod et Lucilius in decima octava Satyra ait, Nam vel regionibus illis Incrustatu' calix*

Nobiscum vivit? multum est demissus homo: illi
Tardo, cognomen pingui damus. hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum?
(Cum genus hoc inter vitæ versetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina) pro bene sano
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis, et est, qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi, Mæcenas, ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone? molestus!

57 est *abest ab edd. Venet. Glar. et Bentleii, qui locum omnino sic distinguit et mutat:* multum demissus homo ille: Tardo ac cognomen pingui damus. *Ergo* probum *et* demissum *tanquam virtutes propinquas et cognatas notantia refert Bentleius ad membrum prius, quibus in membro posteriori respondeant* cognomina tardi et pinguis. Z. 58 pinguis *Chab. Lamb.* 60 versemur *Bentl. ex vet. cod. Cruquii.* 63 siquis, qualem me *Venet. Glar. Chab.* quis at est qu. *Lamb.* 65 impellam *Venet.* appellet *Lamb. Chab. Schol. Acro, sed Bentleius conjicit* impediat. *Cæterum reliqui distinctionem Gesneri: quamquam Bentleii rationem haud ineptam puto, qui molestus refert ad antecedentia* Z.

ruta caulive bibetur. Vasa dicuntur etiam incrustari quando cooperiuntur, vel argento, vel auro. Vet. Schol. Quin et fracta vasa et gypsare et pelliculare Veteres consuevere. *Sincerum* autem integrum est, a *sine* et *querela* (Græcis *ἄμεμπτον*) ut *simplex* a *sine* et *plica.* B. *Gypsantur* et *pelliculantur* vasa plena ad aëra et sordes excludendas etc. *Sincerum* proprie mel *sine cera,* vel, quod magis huc pertinet, vas non ceratum: nam a ceratura odorem vel saporem trahit. G.

57 *Vivit,* h. e. agit, versatur.

Demissus, h. e. inaudax et abjectus.

Vitiose rescribitur Bentleio *homo ille* pro *homo: illi.* Demiror acerrimum virum non vidisse *quis, illi* et *hic* Indefinita esse Pronomina.

58 *Tardo,* h. e. cauto. Vide *quam sit cautus is, quem isti tardum vocant.* Cicero, citante Ludovico Desprez.

Legimus *pingui* pro *pinguis* cum Veteribus Scholiastis et Cruquii Codicibus. Est autem *pinguis* idem quod *crassus,* et Græcorum *παχύς·* Metaphorice *stupidus et insensatus.*

59 *Malo,* h. e. insidioso. *Malus* enim dicitur ad malefaciendum callidus, Græcis *πονηρός.*

Apertum, et per hoc vulnerabile.

60 Miror neminem vidisse *vitæ* modo dici pro *in hac vita,* quomodo apud Juvenalem, *Magna otia cœli,* pro *in cœlo.* Sic et Persius *compositum jus fasque animi,* pro *in animo:* quod hic obiter adnotandum duxi, quod et doctissimos fugiat.

Pro *versetur* Bentleius posuit *versemur;* puto ne *versetur* haberetur pro Passivo Verbo. Interim ad nullum Exemplare provocat.

Acris modo pro *infesta* dicitur et *fera:* acres enim sunt hostium vultus cædibus intenti.

61 *Crimina* falsæ sunt accusationes et mendacia.

62 *Fictus* dicitur qui omnia fingit, cuique *οὐδὲν ὑγιὲς,* sive ex animo est. Sic et Juvenalis; *Vitia ultima fictos Contemnunt Scauros.*

63 *Simplicior;* h. e. incompositus, nec satis fictus. B. *Simplicior quis* est, *et est* talis, *qualem sermone? molestus* est! *Communi* etc. Sic distinxit etiam et intellexit V. Comment. Cruq. G.

Pro *siquis,* omnes Torrentii et Cruquii Codices legerunt *quis et est?*

Libenter obtulerim; quia tu non facis quod cæteri: neque enim insuavior tibi videor ob istam simplicitatem. Miror hoc Interpretes latuisse. Cavet enim ne Mæcenatem suum alieno loco percutere videatur.

65 *Aut tacitum,* meditabundum; quomodo et Virgilius, *Tacitus mecum ipse voluto.*

Impellat, ad Emphasin dixit; significat enim defixum eum fuisse ante et immotum. Pro *impellat,* quod omnium Librorum est, Bentleius posuit *impediat.* B. Sic *sensus impellere* Lucret. 1. 304. G.

Quovis sermone, nullius forsan momenti.

Proprie molestum dicimus qui alieno tempore occupatum interpellat.

Communi sensu plane caret, inquimus. Eheu
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urguetur. Amicus dulcis, ut æquum est,
Cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet: amari
Si volet hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat, ignoscet verrucis illius. æquum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt stultis hærentia; cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur? ac, res
Ut quæque est, ita suppliciis delicta coërcet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere jussus
Semesos pisces tepidumque ligurrierit jus,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter

74 ignoscet *cum Bentl. etiam G. Med.* 1477. *etc.* ignoscat *al.* 76 quatinus *edd. vett.* 82 Labieno *conj. Bentl.* Labione *ed. Glar.*

66 Sic et Phædrus (1. 7.), *Sensum* communem *abstulit:* Et Juvenalis (8. 73.), *Rarus enim ferme sensus communis in illa Fortuna.* B. *Communis sensûs expers,* qui non videt, quid tempus, persona, locus requirat. Z.

67 *Iniquam* dicit legem quæ pœnam irrogat culpa majorem; et per hoc duram.

68 *Vitiis nemo sine;* Hyperbaton.

69 *Urguetur, gravatur.* Vet. Schol.

Dulcis; suavis et bonus.

70 *Cum mea compenset;* alterum Hyperbaton, et *compenset* modo posuit pro una penset. B. Mea bona comparet cum meis vitiis. Z.

71 Mire *inclinet* pro propensior sit, Metaphora de præsenti materia sumta: nam inclinatur lanx quæ propendet.

72 *Trutinæ* inest examen; siquidem bilancis foramen est, Græcis *τρυτάνη.* *Examenve improbum in ista Castiges trutina.* Persius (1. 20.). B.

73 *Tuber gibbus est.* Vet. Schol.

74 *Postulat,* exspectat.

76 *Excidi* dicuntur quorum radices exsecantur; sic et Virgilius, *Novas incidere lites;* hac voce utuntur Medici. Bene autem *excidi* cum ante *tubera* et *verrucas* nominasset. *Paulatim eo descendit, ut adversus Stoicos disputet, qui dicunt peccata omnia paria esse.* Vet. Schol.

77 Ex Stoicorum sententia *stulti,* et insani omnes sunt præter ipsos Stoicos; et bene *hærentia,* cum nequeant avelli.

78 Bene *Rationem* modo Philosophiam dixit: hæc enim omnia ad Rationem, ut ad pondera et mensuras exigit: *Suis* autem adjecit, quasi diceret, sibi propriis, et de quibus tantopere jactare consuevit.

79 *Delicta* sunt quibus rarenter peccamus; interjectis scilicet quibusdam intervallis atque spatiis.

80 Testacea patina elixabantur pisces. Hinc etiam nostrum Pan.

81 *Ligurrierit; degustaverit.* Vet. Schol. Nam *Ligurrire* est suavia degustare, a *Lingendo* et *Lingua,* ut ego sentio.

82 *M. Antistius Labeo, Prætorius, Juris etiam peritus, memor libertatis in qua natus erat, multa contumaciter adversus Cæsarem dixisse et fecisse dicitur, propter quod nunc Horatius adulans Augusto, insanum eum dixit.* Vet. Schol. Vide etiam Suetonium et Gellium. B. Eripere infamiæ, qua hic

Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
Majus peccatum est? Paulum deliquit amicus;
(Quod nisi concedas, habeare insuavis, acerbus,)
Odisti et fugis, ut Rusonem debitor æris?
Qui, nisi, cum tristes misero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensave catillum
Evandri manibus tritum dejecit; ob hanc rem,

85 *Bentleius* acerbus *refert ad seq.* odisti, *non male. Atque idem pro* Quod *conj.* quoi i. cui. *Z.* 86 Drusonem *Aldus demum invenisse videtur.* 91 tortum *conj. Bentl.*

adspergitur, magnum ICtum, et sectæ Proculianæ primum auctorem, studet Bentleius, et multa de viro honorifice dicta colligit. Sed non Scholiastæ modo antiqui de illo intelligunt h. l. verum Gellius 13. 12. ex persona æmuli illius Ateii Capitonis AGITABAT (verbum vehemens et intemperias indicans) *hominem libertas quædam nimia atque* VECORS: et ex sua persona *vanam* viro *fiduciam* exprobrat, et, *Quæ malum! autem ratio fuit*, inquit, *vocantibus nolle obsequi, quos confiteare jus habere prendendi?* Exempla contumaciæ ipsius alia refert Dio 54. 15. Igitur mirum non fuerit, a Satirico insaniæ postulari virum Stoicum, quod genus hic taxat, abnormi in quibusdam certe rebus sapientia, licet alioqui doctissimum. Vide, si tanti est, quæ in similem sententiam disputamus de alio ICto, Prisco Jaboleno, ad Plin. Epist. 6. 15. 2. *Inter sanos dicatur* i. inter hos et ab his, *qui non et ipsi insaniunt.* ut de C. Fimbria Cicero pro Rosc. Am. c. 12. G.

88 Hoc peccato in servum ligurritorem commisso quanto majus est illud, quod nunc statim dicam? Nam amicum perdere majus est quam servum gravius quam par erat ulcisci. G.

85 *Nisi concedas*, h. e. si remittas et condones.

Usitato Charientismo *insuavem* dicit amarum; et asperum, *acerbum. Acerbi* proprie sunt fructus immaturi.

86 *Odimus* et *fugimus* quod nimis molestum est, et ferre nequimus. Nam *odisse non ferre* est, et *nauseare*, et nonnunquam etiam *exsecrare.* Apposui etiam Interrogationem ad finem hujus versus, quod nemo improbabit.

Ut Rusonem reposui ex Scholiastis et Veteribus quibusdam libris, pro quo erat *Ut Drusonem. Literam* D *arbitror accessisse ex affinitate literæ præcedentis.* Cruquius. *Octavius Ruso acerbus fænerator fuisse traditur, item scriptor Historiarum, ad quas audiendas significat solitum fuisse cogere debitores suos.* Vet. Schol. Cruquius etiam legerat in Smetii Tabulis Romanis *Occium* quendam *Rusonem*; corrupte (ut puto) pro *Octavium.*

87 *Tristes Calendæ; quando fœnus erat persolvendum.* Vet. Schol. Cruq.

Miser est qui cruciatur animo, uti supra monuimus.

88 *Mercedem aut nummos, usuras aut sortem.* Vet. Schol.

Unde, unde; alicunde. Vet. Schol. Cruq. Neque enim quæret unde, modo habiturus sit.

Extricatur quod summa difficultate expeditur. Proprie extricant se aves e tricis aucupum, quas Græci τρίχας vocant.

Amaras dicit *Historias*, salsa et festiva Dilogia.

89 *Porrecto jugulo;* tanquam captivus morti addictus: nam *occidit legendo*, ut alias noster (A. P. extr.) B. Ergo duplex conditio proposita erat debitoribus Rusonis: solverent fœnus; si hoc non possent, audirent recitantem: posterius gravius. G.

90 *Lectum*, in quo scilicet cœnabat.

Catillus, parvus erat catinus, Veteribus dictus *Cibilla*, quæ teste Varrone primum quadrata, postea rotunda fuit.

91 *Qui de personis Horatianis scripserunt, aiunt Evandrum hunc cælatorem et plasten statuarum, quem M. Antonium ab Athenis Alexandriam transtulisse, inde inter captivos Romam perductum, multa opera mirabilia fecisse.* Vet. Schol. B. Aulanium Evandrum esse, de quo Plin. 36. 5. suspicatur Junius. G.

Tritum; Hic allusit ad speciem materiei, dicens vas fictile cælatum fuisse. Vet. Schol.

Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit? aut si
Prodiderit commissa fide? sponsumve negarit?
Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, justi prope mater et æqui.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ post fabricaverat usus;
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere: dehinc absistere bello,
Oppida cœperunt munire, et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes more ferarum
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injusti fateare necesse est,

Tritum quasi *τορευτόν*. Potuit etiam Dilogως etiam ad vetusti Evandri tempora respexisse. B. Servius illud Georg. 2. 444. *Radios trivere rotis* explicat *tornaverunt*. G.

92 *Siculi dicunt catinum ubi assa ponebant.* Varro *κάτινον*. Anastrophe est autem in *positum ante*: est enim pro *antepositum*.

95 *Fide* antiqua Declinatione pro *fidei*. *Commissa fide* arcana dicit.

Sponsum contractum et obligationem suam.

96 Non *fere placuit*, sed *fere laborant*. Interpretes mire se torquent, quod non videant Hyperbaton.

Laborant, quibus in disputando aqua hæret.

97 *Verum* dicit ipsam rem, sive, ut vulgo dicimus, nudam veritatem, seu simplicem naturam.

Sensus moresque, h. e. et communis sensus et patrii mores, quibus Paradoxon istud contrarium esse significat; imo et ipsi utilitati.

98 *Ingeniose ait justum et æquum ex utilitate descendere. Inter justum et æquum hæc differentia est: justum est quod ex lege descendit; æquum vero, quod ex natura.* Vet. Schol. Epicureum dogma justitiam natam esse ex utilitate, quod *Stoicorum præceptis repugnat.* Bene autem adjecit *prope*, quoniam de *æquo* magis disputari possit, quam de justo. B. Intelligamus utilitatem communem generis humani, non privatam singulorum, et erit dogma, cui nec Stoica, neque puto alia philosophia repugnabit. G.

99 *Cum prorepserunt;* imitatur Lucretium Libro quinto, quem vide; et ostendere conatur non magis justitiam esse naturalem, quam reliquum vitæ cultum.

102 *Usus*, experientia.

103 Etiam Aristoteles duas facit Orationis partes, Verba scilicet atque Nomina.

Voces et *sensus*, notant scripta. Agit igitur de literis.

107 *Teterrima*, acerbissima seu *asperrima*. B.

108 *Ignotis mortibus*, quia non fuit Homerus, qui carmine illas celebraret. Z.

109 *Incertam*, h. e. vagam.

110 *Editior* comice posuit, quod non potuit *superior*.

111 *Necesse est;* ita sæpe Lucretius claudit versum.

Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis.
Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus divûm sacra legerit. Adsit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Nec scutica dignum horribili sectere flagello.
Nam, ut ferula cædas meritum majora subire
Verbera, non vereor; cum dicas esse pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives qui sapiens est,
Et sutor bonus, et solus formosus, et est rex;
Cur optas quod habes? ¶ Non nôsti quid pater, inquit,

117 Sacra divum *Z. Med.* 1477. *Flor. Bentl.* sacra DIS sublegerit *conj. Cun.*

112 *Tempora* et *fastos* annales dicit.

114 *Dividit*; distinguit, discernit. *Novit natura quid sit amarum, quid dulce, quid album, quid nigrum; quid justum, quid injustum nescit. Non potest enim tollere cupiditatem habendi et timorem amittendi, quas utraque non natura, sed vita nos docet; et neque justum diligit, neque vituperat injustum.* Vet. Schol. docte. B. Non viderunt legislatores, natura duce, quid esset justum; sed statuerunt, jusserunt, justum esse, quod esset communiter utile, injustum, quod, si omnes facerent, generi humano, certe civitati, noxam adferret aut interitum. Prout autem majorem noxam adfert unaquæque actio, tanto injustior est etc. G.

115 *Vincet* per Aphæresin pro *evincet*. *Rationem* etiam iterum dicit Philosophiam, sub qua continetur Dialectica.

116 *Fregerit*, h. e. *decerpserit*; et bene *fregerit* de teneris. Bentleius, Heinsii conjecturam secutus, de *fregerit* fecit *infregerit*; sed nil tanti.

117 *Nocturnus*, pro *noctu*. Vet. Schol.

Sacra legerit ex Etymo sacrilegi posuit. *Legerit, collegerit, et per hoc subduxerit.* Vet. Schol.

118 Oportet legem esse regulam, sive normam æqui. Proprie regula architectorum est, quam Græci canona vocant.

119 *Scutica, loro*, Græce *σκυτικὴ, ἀπὸ τοῦ σκύτους, quod significat corium.* Vet. Schol. Cruq.

Ideo *horribili* posuit, quod flagello inerant stimuli. *Parce puer stimulis et fortius utere loris.* Ovidius.

Bene *sectere*; neque enim uno loco stare poterat flagellis cæsus.

120 *Ferula*, h. e. ferulacea virga (quam Græci νάρθηκα vocant) milites, gladiatores, et pueros, castigabant Veteres.

121 *Non vereor*; nihil enim periculi est, ne severus in istam partem pecces. [† Constructio hujusmodi est: *Nam ut ferula cædas meritum majora subire verbera*, id equidem *non vereor*, vel, hoc ne facias, *non vereor*. Clark. ad Cæs. de Bello Gall. 5. 47.]

Suaviter et comice *pares res*, pro paria.

123 Allegoricôs; nam proprie vinitores falce inutilia vitibus recidunt. B. Sensus est, eodem modo te puniturum esse. Z.

124 *Si dives; Stoici existimant perfectæ sapientiæ virum omnia habere, in quo et Lucilius versatus sic ait; Nondum etiam hæc omnia habebit, Formosus, dives, liber, rex solu' vocetur.* Vet. Schol.

125 Ridicule *sutorem* nominavit, ut derideret Chrysippum, qui etiam illum affirmaverat.

126 Hoc est Regnum, quod jam te habere jactas.

Ridicule *patrem* dicit levia et senectute

Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens. ¶ Quo?
¶ Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator; ut Alfenus vafer, omni
Abjecto instrumento artis, clausaque taberna,
Sutor erat; sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex solus; sic rex. ¶ Vellunt tibi barbam
Lascivi pueri: quos tu nisi fuste coërces,
Urgueris turba circum te stante, miserque
Rumperis, et latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam; dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quisquam stipator, ineptum
Præter Crispinum, sectabitur; et mihi dulces

128 *Pro* quo *edidit Bentl.* qui. 132 *pro* optimus, protinus *Cun. ex MSS.* 133 opifex: sic rex solus *Ven. Glar.* 134 ni *Bentl.*

sua indigna proferentem. B. Chrysippus dicitur *pater*, quia habebatur restaurator Stoicæ sectæ. Z.

Inquit, sic et Græci φησὶ dicunt de indefinita persona loquente.

127 *Crepidæ*, sive sandalia, erant palliatorum propriæ, uti calcei togatorum. *Non hic in crepida Graiorum ludere gestit.* Persius. Romanus calceus totum tegebat pedem; *crepida* solum tantum pedis. Erant et soleæ et caligæ e crepidarum genere. Advertendum etiam Romanos corripere priores syllabas vocis *crepidæ*, quod non faciunt Græci, qui κρηπῖδας per η scribunt.

128 *Soleas; caligulas bene incisas.* V. S. Alii Gallicas appellavere. B. *Sutor tamen est sapiens*, scil. non actu, sed virtute. Z.

Quo? h. e. quo pacto, vel modo? Alii Libri repræsentant *qui*, quod eodem redit: quin et ita edidit Bentleius.

129 *Hermogenes* iste idem est qui et Sardus Tigellius in initio hujus Satyræ. Ludovicus Desprez temere assentiens Dacerio eum diversum sentit; quod Horatium tanquam de vivo locutum crediderit, manifesto errore. Idem enim repetit quod initio in illum dixerat. *Redit ad principium* inquit. Vet. Schol.

130 *Urbane satis Alfenum Varum Cremonensem deridet, qui abjecta sutrina, quam in municipio suo exercuerat, Romam venit, magistroque usus M. Sulpitio Jurisconsulto ad tantam pervenit scientiam, ut et Consulatum gereret, et publico funere efferretur.* Vet. Schol. *Vafer* autem bonum est Jurisconsulti Epitheton. B. Hanc de P. Alfeno Varo ICto injuriam, ut interpretatur, repellit cum ceteris Eu. Otto c. 2. et. 3. negatque de illo cogitasse Horatium, in primis quod tum adhuc viveret ac floreret Jurisconsultus. G.

132 Bentleius edidit *Tonsor erat*, auctoritate ductus vetusti cujusdam Exemplaris a Cruquio memorati [et Acrone MS.]. Sed illi, nescio quomodo, rariora semper fere maxime placent. B. Placet Bentleii lectio, quia concinnius est, si non ad idem opificium revertitur oratio. Z.

Manuum artes *Opera* dicuntur, Græcis Ἔργα.

133 Cum deberet dicere usitata formula, *Nec pueri tibi credituri* sunt, etiam plus adjecit; eos scilicet facturos de eo quod a lascivis pueris de aliis insanis fieri consuetum erat. Barbam autem vellere maxima stolidi senis contumelia est. *Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.* Persius.

136 *Rumperis;* dolore scilicet quod non possis eos fuste abigere.

Quid mirum est regem Cynicum iratum latrare? Inutiliter latrat canis qui non valet mordere.

137 *Longum*, supple sermonem. B. Dum tu sapiens et rex eris, ex tua et gregalium tuorum sententia; etiam ego mea fruar et sententia et felicitate. G.

Pauperculi quadrantem balneatori dabant.

138 *Rex*, h. e. cum fueris rex.

139 Idem hic Crispinus cujus meminit

Ignoscent, si quid peccaro stultus, amici;
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te rege beatus.

140 peccaro *etiam G. Sax.* stultus peccavero, amici. *Z.* peccavero *edd. pr.*

SATIRA IV.

IN OBTRECTATORES SUOS.

Ante me jam Lucilius, auctores veteris comœdiæ imitatus est in notandis nominatim hominibus improbis, satiras scripsit, vir ingenii haud contemnendi et judicii acris, sed ob festinationem in scribendo et in expoliendo pigritiam durus et minus tersus in componendis versibus. Equidem multum scribere improbo; et Diis habeo gratiam, quod me parci sermonis finxerunt. Crispinus per me plus scribat quam ego, et efflet versus ut ventum follis: et Fannius gloriolæ ducat sibi, si possit efficere ut imago et scripta sua reperiantur in bibliothecis. Cum ego scripta mea vulgo recitare vereor, ea nemo legit, imo spernit auctorem propterea quod satiris, quibus vitia tam usitata notantur, offenduntur plerique. At iste poëta, dicunt, pronus est ad lacessendum, nemini parcit, et quicquid semel chartis illeverit, cuivis obvio recitat. Næ primum non jacto me esse poëtam, quia dicendi genus, quo utor in satiris, sermoni est propius, simile comico. Nam metro soluto et alio verborum ordine facto, rem ita esse, facile intelliges: quod secus est v. c. in versibus Ennianis, quibus vis poëtica et spiritus immanebit, etiamsi metrum sustuleris. Cæterum sitne justum poëma nec ne, nunc non quæro: hoc tantum contendo, non esse quod mea scripta metuantur. Latrones enim et sicarii metuant Sulcium et Caprium acerrimos accusatores, quos innocens non metuit. Ergo, si tu nec es latro, nec ego Caprius aut Sulcius, temere me metuis. Deinde nec scripta mea publice prostant, nec ego ea, nisi amicis idque coactus, recito: alii vero in foro sua recitent et in balneis, non ego: nec gaudeo alios lædere, ut obtrectatores calumniantur. Detestor istum, qui absentem amicum obtrectat, culpatum non defendit, dicteriis captat hominum risum, crimina falsa fingit, arcana prodit, sub specie amicitiæ malevolentiam tegit. Ejusmodi improbitatem ab animo meo et scriptis abfore certissime promitto. Verum si quid liberius et forte jocosius dixero; mihi ignoscatur. Ad vitia fugienda et recte vitam instituendam optimus pater me jussit inspicere exempla improborum et proborum. Igitur vitia aliorum, ne ipse committam olim imprudens, otio concesso, litteris mando. Quod nisi mihi concedere velis; copia poëtarum mihi erit auxilio, et te ad hanc nostram sententiam, satiras esse scribendas, cogemus, quemadmodum ad suas cerimonias amplectendas compellunt alios Judæi.

EUPOLIS, atque Cratinus, Aristophanesque, Poëtæ,
Atque alii quorum Comœdia prisca virorum est,

et in prima: *Ineptum* dicit, quod esset *Aretalogus* vulgo appellatus.

Dulces, suaves utique et boni.

140 Bentleio magis placet *peccaro*, quod semel vel bis compareat in Membranis. E. Recte, si eadem meliora, ut hic. G.

Stultus, h. e. cum fuerim stultus, quod tu putas scilicet. B. Nec diffitetur Horatius, in unoquoque peccato inesse stultitiam. G.

SAT. IV.

1 *Aristophanes et Eupolis Cratinusque præcipui;* Quintilianus, admonente Torrentio. *Hi primi Archæas Comœdias scripserunt.* Vet. Schol.

2 *Virorum*, πλεονάζει. Sic et Lucretius 5. 621. *Democriti quod sancta viri sententia ponit.*

Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus; multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
Emunctæ naris, durus componere versus:
Nam fuit hoc vitiosus; in hora sæpe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno:
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;
Scribendi recte: nam, ut multum, nil moror. Ecce,
Crispinus minimo me provocat. ¶ Accipe, si vis,

3 ac fur *Bentl. it. Bos p.* 57. *G. Sax.*

3 *Descriptio est qualis sit avarus, qualis assentator, cæteraque ejus generis.* Cicero in Topicis, notante Cruquio. Atque hujusmodi erant Theophrasti Morum Χαρακτῆρες.

Malum modo Veteratorem dicit.

Bentleius probavit atque edidit *ac fur*, ex omnibus suis codd. excepto uno, ubi erat *aut*. Z.

4 *Sica* incurvus erat gladiolus acinacis magnitudine, quod ostendit Torrentius ex Josepho.

5 *Multa cum libertate; ut vel nomina ostenderent.* Vet. Schol.

Notabant Dilogως; nam et describebant uti pictores, et *notabant* uti morum censores. B.

6 *Hinc omnis,* Totus est in hac libertate. Z.

7 *Numerisque facetus,* h. e. asperitate rhythmi ridiculus, neque enim erat ob mutatos pedes *facetus.* B. Nec ob numeros mutatos, qui apud Græcos Comicos multo vividiores. Itaque aliter distinxi, ut *facetus* absolutum sit, et ad laudem Lucilii referatur. G.

8 *Emunctæ naris,* h. e. judicii quidem acerrimi quod ad Satyricam materiam et sales attinebat. Παροιμιακῶς hoc dictum est.

Durus, inhabilis; rude, inelegant. Nam et rudes dicuntur duri.

10 Magni fecit extemporalem suam facultatem, quam Horatius significat se spernere.

Stans pede in uno; puerili scilicet certamine; nam hoc faciunt pueri ludentes.

11 Nescio cur dissentiat ab Horatio Quintilianus, nisi forsan Lucilius fuerit ei affinitate aliqua conjunctus. B. *Flueret lutulentus,* eleganter Lucilii impetus in fundendis versibus minus puris et concinnis comparatur cum rapido torrente lutum sordesque ferente. Z.

Tollere velles; quia ut ait ipse, Sat. 1. 10. 51. *Ferebat plura tollenda relinquendis:* et sic accepit Quintilianus (10. 1. 94.); hoc et sequentia ostendunt.

13 Regula ostendit quid rectum, quidque intortum sit: atque hoc artis est. Lucilio adfuit genius, ars defuit.

Ut multum, h. e. quam multum.

14 *Crispinus,* Aretalogus, de quo supra.

Minimo provocare dicuntur hi, qui plus ipsis promittant [leg. *ipsi promittant*] *quam in responsione exigant ab adversario.* Vet. Schol. Bentleius deridicule reposuit *nummo,* neque vidit *minimo* dici pro *minimo digito.* Atque hic quidem gestus apud nostrates etiam hodie familiaris est, ubi per contemtum aliquem advocamus. Mirari nequeo virum acerrimi judicii non attendisse ad Scholiasten veterem. B. Attendit, sed improbavit merito. Est aperte hic de sponsione et responsione sermo (Germani vocant *eine Wette*) quem clare indicant verba Vet. Schol. ab ipso Baxtero prolata. Ceterum cum *minimo* et *nummo* totidem lineolis perpendicularibus constent, blandissima sane est emendatio: nec tamen necessaria, cum qui *nummo* provocet alterum, *minimo* idem provocet, id est, jubeat sibi minimum a. nummum *responderi,* repromitti, cum aliquanto plus ipse spondeat promittatque, certus nempe victoriæ. G.

Accipe, h. e. Heus tu! audito. Miror Interpretes hoc non vidisse. B. Ego vero

Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
Custodes; videamus uter plus scribere possit.
¶ Dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis:
At tu conclusas hircinis follibus auras,
Usque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
Delatis capsis et imagine; cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod sunt quos genus hoc minime juvat, utpote plures
Culpari dignos. Quemvis media elige turba;

15 Accipe jam *etiam H. it. Loch. et al. sed primæ editt.* Accipiam. Accipiam jam *G.* 25 digni *ex conj. Cun.* *pro* elige, arripe *Bentl.* elige *ante Ald.* erue *ab Aldo al.*

haud miror, eos non vidisse quod nusquam est, nisi in hominis forte barbari glossa. Provocat Crispinus Horatium: Accipere oportet utrumque statim instrumentum scribendi, tabulas, non in quibus alius testationem scribat, sed ubi versus ipsi. G.

Si vis, Accipiam; sic legerunt omnes fere scripti Codices cum Turnebo et Vet. Schol. pro *Si vis, accipe jam.* Significat nihil sibi deesse præter tabulas; nam sponte sua fluent versus.

15 Male Bentleius *Accipe, jam* pro *Accipiam,* ex auctoritate pauciorum Codicum. B. Imo eadem lectio exstat in ed. Venet. et Glar. Z. *Accipiam* magis etiam ideo placet, quod ad rem pertinet, etiam Crispinum tabulas s. pugillares accipere: agitur enim de sponsione, *uter plus scribere possit.* G.

16 *Custodes; ut proprios faciamus.* Vet. Schol. B. Ne adferantur alieni. G.

17 *Dii bene fecerunt;* καλῶς ἐποίησαν forma agendi gratias apud Græcos; ut bene Cruquius. B. Inde a *Dî* est oratio poëtæ. Ergo sic distinxi. Z.

Inopis et *pusilli animi,* h. e. tenuis et inaudacis spiritus. *Operosa parvus Carmina fingo* Lib. IV. Ode. 2. Tardiora ingenia et diligentiora fere sunt, et judicio plus valent.

18 *Finxerunt;* de Promethei fabula cogitavit; sic et Juvenalis; *Finxit præcordia Titan.*

Ostendit se neque natura loquacem, neque in carminibus garrulum, eleganti Dilogia. B. Recte *loquentis animi.* Animus enim auctor est sermonis vel parci vel copiosi. G.

Pro *loquentis* Bentleius Lambini exemplo rescripsit *loquentem,* atque ita etiam edidit, sed meo judicio duriuscule et minus concinne. Pro *molliat* etiam [v. 20.] idem vir doctus fecit *emolliat,* quo placeret suæ auri nullo sub auctore, uti sæpe alias.

20 *Laborantes,* h. e. cum molimine anhelantes, ut fere fabrorum folles. Hunc locum imitatus est Persius 5. 10. B.

21 *Urbanissima amaritudine dicitur: nam Fannius Quadratus eo tempore Satyram scribebat, et erat sine liberis. Hujus imaginem et libros hæredipetæ in publicas bibliothecas referebant, nullo merito doctoris.* Vet. Schol.

Ultro, cum ipse nil tale quæreret vel sperare posset. B. Melius, puto, Marcilius *ultro* explicat. Nemo expetierat scripta Fannii, certe Bibliothecæ præfecti non curaverant describi: sed vel ipse Fannius obtulerat, vel illius amici. De *imaginibus* in Bibliothecis vid. Liv. 35. 2. De *Capsis* noster Sat. 1. 10. 63. Epist. 2. 1. 268. G.

22 *Capsæ,* Thecæ erant librorum atque etiam aliarum rerum: nos Cases dicimus, Græci κάψας.

Nemo legit inedita; neque enim edebantur nisi quæ publica recitatione probabantur prius.

25 Pene omnes MSS. legerunt *elige* pro *erue;* sic et Veteres Scholiastæ; estque longe melius, et huic loco accommodatius. *Mediam turbam* populum dicit: nam idem *medium* quod publicum et commune. *Media, quæ ante conspectum est.* Vet. Schol. Hinc et *in medium afferre* dicimus pro in commune. B. *Arripe* pulchrum, ad significandum casum, et velut temeritatem. Sed

Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat.
Hic nuptarum insanus amoribus, hic puerorum;
Hunc capit argenti splendor; stupet Albius ære;
Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio; quin per mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem;
Omnes hi metuunt versus, odere Poëtas.
¶ Fœnum habet in cornu, longe fuge: dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et, quodcunque semel chartis illeverit, omnes
Gestiet a furno redeuntes scire lacuque,
Et pueros et anus. ¶ Agedum pauca accipe contra:
Primum ego me illorum, dederim quibus esse Poëtas,

27 insanit *cum Bentl. G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Imo est in edd. Venet. mea, Glar. Chab. Lamb. Z.* 28 æra *conj. Burm. ad Luca.* 8. 16. 35 *pro* sibi, tibi *conj. Rutgers.* 39 ego *om. H.* Poëtis *etiam alii conjecere ap. Cun.* Poëtas *nostri omnes.*

magis satiricum *elige:* etiam quos ex vultu, ex fama elegeris tanquam bonos viros, laborant aliquo vitio.

26 *Ob avaritiam, aut ambitione laborat.* Comica est ista varietas, quasi dicat *hic per avaritiam, ille ex ambitione ægrotat.* Hoc Faber et cum Fabro Dacerius, Latinum non putant. Ego semper sum utcunque partium Horatii. Bentleius sine ulla auctoritate pro *ob avaritiam* reposuit *ab avaritia* [† male. vid. Oudendorp. ad Suet. Vespas. c. 9.], Douzam atque alios secutus [idem exstat in edit. Chab. Z.]. Quidni hoc faceret cum Horatiana ista varietas illi videtur *pus merum* atque *scabies?* B. Si singularia omnia et semel tantum observata damnamus et emendamus; ilicet, quantam partem Latinitatis abolebimus? G.

Bene *laborat;* nam Stoicis omnes affectus pro morbis habentur. Miser est quem exspectatio cruciat.

28 *Argentum* modo posuit pro argento facto.

Ære; h. e. *Vasis et signis Corinthiis.* Vet. Schol. Albium puto dici Tibullum. Et superiori versu scripti Codices *insanus* legerunt pro *insanit,* quod magis placet ob varietatem Horatio consuetam.

30 Bene *tepet* de occidente sole.

31 *Uti pulvis;* Proverbiali Schemate: occurrit hoc et in primo Psalmo.

33 De *odere Poëtas* Bentleius de suo intulit *odere Poëtam,* nulla alia de causa nisi quod sequentia in singulari numero figurata sint. Dissimulavit Horatius se, *Poëtas* nominando, de se uno cogitasse. Quis præter Bentleium hoc non videret?

34 *Fœnum habet in cornu;* aliud Proverbium hoc est, de petulanti et cerebroso. *Romæ videmus hodieque fœnum velut ansulam factum in cornulo bovis, quo signum datur transeuntibus, ut eum vitent.* Vet. Schol.

35 *Cuiquam amico;* neque Mæcenati, neque Virgilio. B. Non crediderim. Z.

36 *Chartis illeverit,* per [illegible] pro scripserit; h. e. scribillaverit. Erant autem chartæ ex papyris, uti membranæ ex pellibus.

Omnes gestiet; festive et comice hæc protulit de se, pro in lucem emittet. B.

37 *Furno,* ubi panis coquitur: *lacu,* ubi aqua hauritur. Z.

39 Pace tanti viri *dederim quibus esse Poëtas* non videtur magis monstri simile, neque minus Latine dictum, quam *dederim quibus esse Poëtis;* atque hoc in loco rectius, quod non dissentiant Libri. "Etiam hic (inquit Bentleius) invitis Codicibus repone." Quid autem de me fiet, si noluerim parere huic edicto? [† Oudendorpius contulit antiquum optimæ notæ codicem, qui fuerat apud Dorvillium, in quo *i* diserte invenit supra scriptum. vid. ad Jul. Cæs. de Bello Civ. 2. 1.]

Excerpam numero: neque enim concludere versum
Dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse Poëtam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, Comœdia, necne Poëma
Esset, quæsivere; quod acer spiritus ac vis
Nec verbis nec rebus inest; nisi quod pede certo
Differt sermoni, sermo merus. ¶ At pater ardens
Sævit, quod meretrice nepos insanus amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuset,
Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. ¶ Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis;
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. His, ego quæ nunc,

49 insanit *Ven. Glar. Chab.* 50 recusat—ambulat *Chab.* 54 transcribere *Chab.*

40 *Excerpam* suaviter dicit pro excipiam, vel eximam: et significat se facile hoc passurum: nam levi opera quod in pomis vel floribus præcipuum est excerpitur.

Concludere, h. e. finire. Finis claudit opus, quod non sinat ulterius procedere.

41 Prætulit magnus Bentleius de suo more inusitatius *si qui*. Pronomen *quis* rarenter illi solet placere; neque enim ferre potest sibilationem Literæ *s*.

42 *Sermonem*, communem dicit et quotidianum.

43 *Ingenium* naturæ bonum est: nam Poëta nascitur.

Mens divinior; h. e. Poëtico spiritu afflata. *Nam nemo unquam magnus evasit sine afflatu divino*, auctore Cicerone.

44 *Sonaturum; quod sonare possit.* Henr. Stephanus. Sublimitatem dicit styli.

45 Ut disputatum est an poëma vocari debeat Comœdia: sic de Satiris quæri potest. G.

46 *Quæsivere, dubitavere.* Vet. Schol.

Acer spiritus ac vis, h. e. alacris furor et vividus impetus.

48 *At pater ardens:* illud est quod ait in Arte Poët. 93. sq. *Interdum tamen et vocem Comœdia tollit, Iratusque Chremes tumido delitigat ore.*

49 Avorum atque aviarum indulgentia in causa fuit, quod vulgari convicio nebulones *nepotes* dicerentur.

51 *Ante noctem;* ut omnes viderent, quod ostendit *insanum* fuisse, et auget dedecus. B. *Ante noctem*, ubi non opus erat. G.

52 *Mira urbanitate et amaritudine Pomponii persona abusus est, quasi argumenti loco, ut eum carperet.* Vet. Schol. *Hoc vult intelligere, quod etiam sine Comœdia sic increpantur a patribus luxuriosi.* Alter Schol.

54 *Pura* verba usu quidem probata sunt, sed neque sonora, neque supra vulgi captum figurata. In Arte Poëtica 234. *inornata* dicit et *dominantia*, quæ verba pessime ab Interpretibus excepta sunt. *Puris: aut sine Figuris, aut magno sono.* Vet. Schol. Sic dicitur, *Toga pura, hasta pura*, et *pura vestis*, quibus scilicet nihil accessit ornatus. *Debet Poëta et gravia verba et composita cum sensibus elatis habere.* Vet. Schol.

55 *Stomachetur*, χολώσαιτο, seu commoveatur bile.

56 *Venuste personatum patrem dicit senem de Comœdia.* Vet. Schol. Veteres Comœdi Personis, hoc est, fictis vultibus (seu potius capitibus) agebant Fabulas, Oĩa

E quibus unus avet quavis aspergere cunctos,
Præter eum qui præbat aquam: post, hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, et urbanus, liberque videtur,
Infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petillî
Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
¶ Me Capitolinus convictore usus amico—
—que a puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit; et incolumis lætor quod vivit in Urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. ¶ Hic nigræ succus loliginis; hæc est
Ærugo mera; quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, ut si quid promittere de me

88 aqua *Venet. cf. Muretus ad Terent. Eunuch. V.* 8. 57. 94 Capitolinis *G.* 95 furis *pro* fuerit *Zar.* defensas *Sax.* defenses *Cun.*

87 Bentleius in uno exemplari scribi dicit *amet* pro *avet*, quod ob eam rem ille præferendum putat, non ego. B. Præferunt *amet* cum Bentleio Cuningamus et Sanadonus, quod conjunctivus hic videatur commodior. *Quavis* potest significare *quavis ratione* ut *qualibet:* nisi malis legere cum Mureto, *quavis—aqua*, ut *qui præbet* sit descriptio convivatoris. Si quid mutandum sit, ego optem in bono libro legi *unus—quivis*, id est, *unusquisque*. *Qui præbet aquam* (V. Sat. 2. 2. 68.) eo genere extenuationis dici videtur, ut *ad sorbitionem* invitant hodie, qui lautas epulas instruxere. G.

88 *Qui præbet aquam;* convivatorem dicit; hic enim præbet aquam qua reliquos convivas aspergit, dum vino et epulis ad dicacitatem linguam ejus acuit, et commodum facit videri sodalem, alias mutum futurum. Nam hujusmodi scurræ solis student gratificari patronis: bene igitur *avet* et *quavis*. Interpretes nihil hic videre.

90 *Comis* suavitate, *urbanus* salibus, et *liber* apertis jocis et præsenti fiducia.

91 *Infesto nigris;* h. e. qui vis videri infestus, et me culpas ob Rufillum et Gorgonium propter leves ineptias a me derisos. (Vid. Sat. 1. 2. 27.)

93 *Lividus* idem est qui et niger. *Malos homines atros et venenatos dicere solemus.* Vet. Schol. *Livor voluntas venenata est*, ut idem Schol.

94 *Petillius dum Capitolii curam gereret, coronæ sublatæ causam dixit, absolutusque est a judicibus in gratiam Augusti, cujus amicus erat.* Vet. Schol. Cruq. *Petillius cum Capitolio præesset, coronam Jovis rapuit; et ex crimine Capitolinus dicebatur.* Alter Schol. Dissimulanter et per transitum Petillium graviter percutit.

95 Inest asseveratio voci *defendas;* quasi diceret, nil dubito quin sis defensurus: nam ἐν ἤθει proferendum est; estque mira Ethopœia, sive Mimesis, in sequentibus.

99 *Judicium illud; capitalem sententiam.* Vet. Schol.

100 Notum est *loliginis*, sive sepiæ, sanguinem esse nigri coloris.

101 *Ex ærugine* χάλκανθος, *sive atramentum sutorium, conficitur.* Cruquius.

Lambini et Cruquii scripti Codices magno consensu legerunt *afore* pro *abfore*, quod mihi cum Cruquio placuit.

102 *Prius*, h. e. magis. Mavult enim hoc vitium chartis suis adhærere quam animo. B. Quin naturæ ista lex, ut in chartas transferantur vitia animi: nisi prius sit animo concepta malitia, nec in charta erit.

Possum aliud vere, promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte jocosius; hoc mihi juris
Cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me;
Ut fugerem, exemplis, vitiorum quæque, notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset;
Nonne vides, Albî ut male vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessa cum Venere uti
Possem; Deprensi non bella est fama Trebonî,
Aiebat: sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possum: simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: et sive jubebat

103 *pro* vere, de me *Han.* 105 insevit *Lamb. ex conjectura: recepit Chab.* 109 ut-qui Panis inops *vel* Farris in. *conj. Bentl. Et videtur* Panis *a prima manu esse in G.* Barris *habet Z.* 111 At turpi *Med.* 1477. *Ven.* 1479. 115 vitatum—petitum *coll. Sax.* 119 possim *Ven. Glar. Lamb. Chab.*

105 *Insuevit pater;* significat Satyram suam paternis monitis imputandam.

106 Ordo est: *Notando quæque vitiorum ut fugerem.* Proprie Censoris erat *notare.*

109 *Albi ut male; multos probrosis jocis percutit.* Vet. Schol. Vafre nomina adjecit de suo, ac si a patre accepisset. Sunt qui Albii filium Albium Tibullum Poëtam fuisse existimant; et merito forsan, cum nepos et is fuerit.

110 *Barrus inops; vilissimæ libidinis atque vitæ fuit, adeo ut Æmiliam virginem Vestæ incestasse dictus sit; certe adulteras sincerissima cupiditate sectabatur.* Vet. Schol. ad Satyr. 6. Hunc *Titum Veturium Barrum* dicit Dacerius. Quid refert scribere cum Bentleio *Barus* pro *Barrus?* Certe *Barri* Pœnis dicebantur elephanti.

111 Scite posuit *quis velit*, pro *tu velis.*

112 *Sectani, mœchi.* Vet. Schol. Cruq. Bentleio de more suo magis placuit ignotius nomen *Scetani.* Sed ista varietas debetur exscribentium inscitiæ, quod non possent vel ipsi quædam legere.

114 *Deprensi Trebonî; hic in adulterio deprensus fuit.* Vet. Schol.

115 *Sapiens, Philosophus.* Vet. Schol.

116 *Causas reddet;* h. e. demonstrabit tibi Dialecticis argumentis: nam Magistrorum *est causas cognoscere rerum.*

117 *Servare*, tenere, et caute observare.

118 *Dum custodis eges;* impuberes sub Pædagogis erant: curatores vitæ et morum hi erant.

119 Sive *possim*, sive *possum* ponas cum Bentleio, intererit nihil. B. *Possum*, quod fere habent MSS. magis placet, quod fiduciam, certe bonam spem magis indicat. G.

Duraverit; firmaverit. Vet. Schol. Usus rerum firmat animum.

120 *Nabis sine cortice; vives tuo arbitrio: Proverbialiter posuit.* Vet. Schol. Nam cortex suber est. Unde et nostrum Cork.

Ut facerem quid, Habes auctorem quo facias hoc;
Unum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcunque ferunt; mediocribus, et queis
Ignoscas, vitiis teneor; fortassis et isthinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consilium proprium: neque enim, cum lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi: Rectius hoc est;
Hoc faciens, vivam melius; sic dulcis amicis
Occurram; hoc quidam non belle; num quid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris: ubi quid datur otî,
Illudo chartis: hoc est mediocribus illis

125 fragret *Bos. Anim. p.* 58. 126 fumus *Acro et ed. Venet.* 140 noles—veniet *Bentl.*

122 *Auctorem* modo posuit pro exemplum.

123 *Judices equites Romanos dixit, ex equestri enim ordine judices leguntur hodieque.* Vet. Schol.

Objiciebat, h. e. proferebat et ob oculos ponebat.

124 Lambini, Cruquii et Torrentii Codices habebant *inutile factum*, pro *factu*, magno consensu. *Inutile* perniciosum dicit, et *factum* modo participium est, h. e. si fuerit a te factum. Male igitur Bentleius reposuit *inutile factu* in isto loco.

125 *Addubitat*, qui paulum dubitat.

Longe lateque conspicitur quod *flagrat*. B. *Flagitium* cognatæ originis nomen videri potest, propter quod aliquis flagrat rumore malo. G.

126 *Avidos, intemperantes.* Vet. Schol.

127 *Exanimat;* h. e. immaniter terret.

Sibi parcere, vitæ indulgere. Vet. Schol.

128 *Teneros*, nondum usu duratos.

129 *Sanus* est qui non desipit: nam desipere dicunt Stoici qui non ad naturam et rectam rationem vivunt.

131 *Teneor*, h. e. invitus teneor. *Dum me Galatea tenebat, Nec spes libertatis erat.* Virg. Unde Ludovicus de Desprez habuit suum *tentor?*

133 *Consilium proprium;* h. e. cogitatio.

134 *Rectius hoc;* *inducit verba qua cogitat.* Vet. Schol.

135 *Melius;* h. e. suavius: contra *male vivit*, qui insuaviter.

136 *Occurram*, modo pro conveniam, vel sim una.

Non belle, Litotes est, pro *inhumane.*

137 *Imprudens*, inconsultus et per hoc affectibus indulgens.

138 *Compressis agito labris*, h. e. tacitus ultra citraque animo voluto. *Sermones duo sunt,* ἐνδιάθετος καὶ προφορικὸς, *prior inclusus, posterior prolatus.* Vet. Schol. Cruq.

139 *Illudo chartis; perdo chartas scribendo: urbanissime apponit vitio Poëmata scribere: sed et cætera quæ subjecta sunt eadem urbanitate dicuntur.* Vet. Schol. Dicitur et *illudere pecuniæ*, qui ea abutitur et quasi habet ludibrio.

Ex vitiis unum; cui si concedere nolis,
Multa Poëtarum veniat manus, auxilio quæ
Sit mihi (nam multo plures sumus) ac veluti te
Judæi cogemus in hanc concedere turbam.

141 auxilioque *Lamb. Chab.*

SATIRA V.

ITER BRUNDUSINUM.

Ad componendas controversias inter Augustum et Antonium ortas conventus utriusque legatorum, de quo videndus est Dio Cassius XLVIII. 54. habitus est auctumno anni U. C. 717. Brundusii, quo missus est ab Augusto Mæcenas. Hoc igitur iter Horatius, qui cum aliis in comitibus Mæcenatis fuit, jocose describit. Materiam ridendi præbet conscensio navigii, magistratus Fundanus, duorum scurrarum concertatio, assatio macrorum turdorum, puella mendax, quæ Horatio noctem promissam non servat, superstitio Egnatiensium et alia.

EGRESSUM magna me excepit Aricia Roma
Hospitio modico; Rhetor comes Heliodorus,
Græcorum linguæ doctissimus: inde Forum Appî,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.

1 accepit *Lambin. ex codd. et Bentl. non male.* 3 linguæ *etiam coll. Sax. et Zar. Al.* longe.

140 *Concedere* modo pro parcere et remittere positum est.

Magis placet mihi *nolis* et *veniat* modo dici dubitativo, quam cum Bentleio *noles* et *veniet* Indicativo. Loquitur enim tanquam de re probabili atque verisimili, minando tantum.

141 Operæ quæcunque *manus* dicuntur. *Multorum manibus grande levatur opus.*

142 Belle et hunc locum expolivit Juvenalis: *Stulta est clementia, cum tot ubique Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.*

Veluti Judæi; isti in sacris argumento uti baculino consuevere: a dominis Ægyptiis traxere et vicinos odisse et vicinorum numina violare: utrumque tamen a Mose prohibitum est. Atque hæc de re Juvenalem vide Sat. 15. [† Judæi nihil intermittebant, ad faciendum proselytum; imo cogebant aliquando, dummodo justa occasio nata foret. Quo pertinet illud Flacci: ac veluti te etc. *Alberti.*]

143 *In hanc concedere turbam;* h. e. pedibus ire in sententiam majoris numeri: est autem grex et turba fere viliorum multitudo.

SAT. V.

1 *Lucilium hac Satyra æmulatur Horatius iter suum a Roma usque Brundusium describens, quod et ille in tertio libro fecit; Primum a Roma Capuam usque, et inde fretum Siciliense.* Vet. Schol. *Egressus Roma dicimus et Romam.* Alter Schol. B. An *Roma* hic *magna* dicitur ut *Græcia magna,* cum extensione quadam, quia *egressum* statim Aricia excipit? G. *Magna* dicitur Roma, quia Aricia, cui opponitur, erat parva. Z.

3 Pro *longe* quinque Cruquii totidemque Torrentii scripti Codices legerunt *linguæ;* quod et Lambinus legerat in suis. Et bene *linguæ* de Rhetore. Ordo est, quasi diceret: *Græcorum omnium doctissimus linguæ,* h. e. Artis Oratoriæ. Sic et Cicero; *Concedat laurea linguæ.* Mirum est Interpretes hoc non advertisse. Quin et ipse Bentleius, egregius Criticus, me sicco pede præteriit, quod is sit magno animo et ὑπερέχοντος minorum. B. Si *Græcorum linguæ* sit vera lectio, interpreter Græce loquentium, qui plures sunt longe, quam natione Græci. G.

4 Nominatis jam nautis et cauponibus, et

Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Præcinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
Indico bellum, cœnantes haud animo æquo
Exspectans comites. Jam nox inducere terris
Umbras, et cœlo diffundere signa parabat:
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere. ¶ Huc appelle. ¶ Trecentos inseris; ohe!
Jam satis est. ¶ Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora: mali culices, ranæque palustres
Avertunt somnos: absentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator
Incipit; ac missæ pastum retinacula mulæ
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.

7 teterrima *etiam G. et edd. primæ. Bentl. sed Ven. Clar. Lamb.* deterrima. 12 ingeris *codd. duo Lamb.* 15 ut cantat *etiam H. G. Sax. Z.*

hos et reliquos omnes voce *malignis* complectitur. *Malignis, deest hominibus.* Vet. Schol. *Malignos* nunc dicit naturæ perversitate inhumanos, et *hospitibus feros.* B. *Malignos* aptum cauponibus epitheton iis qui *maligne* i. e. parce nimis pro ratione mercedis præbent necessaria. G.

5 *Hoc iter;* i. e. *Ab urbe usque ad Forum Appii biduo venimus.* Vet. Schol.

Altius præcingebantur strenuiores, remissiores demissis tunicis incedebant.

6 *Minus gravis; quia habitaculis frequentatur, ubi possunt manere quocunque pervenerint.* Vet. Schol.

7 *Propter aquam; Hodie in Foro Appii viatores propter aquam, quæ ibi teterrima est, manere vitant.* Vet. Schol. Hinc patet nuperos Editores male reposuisse *deterrima* pro *teterrima.* Nam fœtidam esse vel hodie Cruquius ostendit ex Blondo.

Ventri indico bellum, Proverbialis Elocutio satis scita. B. Denuncio ventri inediam, h. e. non cœno. cf. infra Serm. II. 8. 5. Z.

9 Ἐν ἤθει dicitur *exspectans;* significat enim cœnam visam fuisse sibi nimis prolixam, quod non et ipse cœnaret una.

Jam nox inducere; suaviter deridet Epici Carminis Scriptores, sive hæc de suo protulerit, sive verba sint alicujus Poëtæ.

11 *Pueros* dicit comitatus sui servos.

Convicium est quasi *convocium,* ut bene Torrentius ex Ulpiano.

12 *Ingerere; de conviciorum plaustris cogitabat, et supplendum est extrinsecus incipiunt.*

Huc appelle; huc applica navem; verba sunt alicujus ex servis ad nautam. Vet. Schol. Cruq.

Verba sunt nautæ irascentis, cum plures navi imponantur, quam pepigerat. Vet. Schol.

Ohe! vox est satietatis. Donatus. Hoc adnotabat Cruquius.

13 *Æs,* h. e. *naulum.* Vet. Schol.

Mula ligatur; mula enim jungenda erat, quæ contra aquam navigium traheret. Vet. Schol.

14 *Mali,* h. e. pestiferi: diritas est in voce *mali. Culices tintinnialas vocant plebeii a sonitu clarum.* Vet. Schol. Cruq. B. Κώνωπες gr. dicuntur. Z.

Ranæque palustres; quia ab Appii Foro per paludes navigatur, quas paludes Cæsar derivavit. Vet. Schol. Paludes dicit Pomptinas: navigatio autem per fossam hujus derivationis fiebat, ut ex Strabone ostendit Cruquius.

15 Recte Bentleius ex plurimis Libris interserit *absentem ut cantat.*

Bene *cantat,* subjecturus *prolutus vappa.*

16 *Vappa; vino malo et evanido.* Vet. Schol.

18 *Retinacula, chordæ quibus mula traxerat navem.* Vet. Schol. Cruq.

19 *Nauta in navi; viator qui mulam ducebat.* Vet. Schol.

Jamque dies aderat, cum nil procedere lintrem
Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus
Ac mulæ nautæque caput lumbosque saligno
Fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus, atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas, optimus atque
Cocceius; missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
Hîc oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Mæcenas advenit, atque

20 nil cum *Sax. G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *et forte omnes ante Ald. etiam R. Steph.* 23 exponimus *coll. Sax.* 24 lavimus *nostri omnes.* lavimur *Bentl. conj. et Heinsii.*

Saxo; lapidi Termino, puto, vel magis milliari.

20 An magnum putat Bentleius de *cum nil* reponere *nil cum*, et de *lavimus* [v. 24.] *lavimur*, ex sola Heinsii conjectura? In causa fuerat rarior scriptura.

21 *Cerebrosus; cui cerebrum facile ad insaniam movetur.* Torrentius. Αὐθάδης, *iracundus.* Vet. Schol. *Qui totus suo consilio hæret.* Landinus.

22 Bene *saligno*, cum in paludibus essent. B. Jucundum ἦθος cerebrosi qui mulam et nautam nullo discrimine habet. G.

23 *Dolat, ferit et graviter verberat.* Vet. Schol. Cruq. Immani scilicet ictu; qualem fabri lignarii dolabra sua infligunt.

24 *Lavimus; religionis causa.* Torrentius. B. *Lavimus* tanto magis retinendum putabamus, quod ipsum sæpe intransitive ponitur. G.

Fanum Feroniæ in tertio milliario est a Tarracina: hæc est Jovis Anxuris uxor. Vet. Schol. Dionysio Halicarnasseo Feronia Juno Anthia est, sive Ἀνθηφόρος, ut ostendit Torrentius.

25 *Repimus; quia illis temporibus adhuc Tarracinensis urbs in altissimo monte erat, inde postea in æquiorem locum deposita est; ut non solum sint adhuc vestigia ædificiorum in monte, sed et murorum.* Vet. Schol.

26 *Late candentibus; mons ille in quo Tarracina constituta erat, non candida saxa habet, sed calci coquendæ aptissima; ergo a calce videtur candida dixisse.* Vet. Schol.

Anxur, Tarracinam dicit, Anxur autem dicta quod ibi imberbis colitur Jupiter. Vet. Schol. Græcis Ἄξυρος vel Ἄγξυρος, atque ob hanc causam *Anxur* nonnunquam masculinum est.

28 *Cocceius Nerva proavus Nervæ, qui postea imperavit Romæ, mandavit Augusto, ut mitteret, qui de summa rerum tractarent. Ergo missus est Mæcenas cum Agrippa qui utramque exercitum in una castra coegerunt, ut ait Livius Lib. CXXVII.* Vet. Schol. B. Malim referre *optimus* ad *Cocceium*: Mæcenas nomine suo jam satis ornatus. G.

29 Causa dissidii Augustum inter et M. Antonium erat Lucius Antonius Consul, Triumviri frater, qui Reipublicæ et Brutianarum partium amorem præ se ferens, in Augustum arma moverat, fratrisque auxilium impetraverat. Tandem vero matris Juliæ rogatu et Cocceii Nervæ hortatu Antonius cum Augusto pacem fecit, accepta in matrimonium Octavia Augusti sorore. Qua de re vide Appianum Alexandrinum. [† Illa pax Antonium inter et Cæsarem coiit Tarenti, non Brundusii A. U. C. 716. ut Appianus ostendit Lib. 5. p. 1138. Hinc putat Wesseling. (Obss. 2. 15.) Horatium Roma Brundusium esse profectum A. U. C. 715. quo sub veris initia Brundusium Antonius venit. Quamquam Heynius (Vit. Virgil. ad A. U. C. 715.) Wesselingio non adstipulatur].

30 *Ex frequentissimis collyriis est id, quod quidam cythion, quidam a cinereo colore tephrion appellant.* Corn. Celsus, lib. VI. Ridiculus est Dacerius cum Horatio collyria ex aquis distillatis hodiernum in morem confecerit.

Lippus. h. e. quod lippus essem.

31 *Illinere; supplendum extrinsecus in-*

Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco Prætore libenter
Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prætextam, et latum clavum, prunæque vatillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murena præbente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima: namque

36 batillum *Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. it. H. St. Rutg. Bur. Maitt. Bentl.* Catillum *quidam ap. Ascens. Ald. R. Steph.* prunei bacillum *Baruff. de quo V. N.*

cipiebam: h. e. *Illinebam cotem, ut postea oculos inungerem.* Vet. Schol.

32 *Ad unguem factus homo, translatio a marmorariis, qui juncturas marmorum tum demum perfectas dicunt, si unguis superductus non offendatur.* Vet. Schol. Ut nimis bellum atque concinnum deridet. B. Deridendi causam non video ullam. Z.

34 *Fundi* oppidum in via Appia. Vet. Schol. G.

Prætorium pro magistratu dixit, h. e. *Duumviro.* Vet. Schol. Notum est Duumviros fuisse coloniarum Consules. Est autem *Aufidio Lusco Prætore* Ablativus Causæ. B. Potuit Horatius *Prætoris* nomen irridendi causa ponere, idque eo magis, quod sibi hoc nomen interdum arrogabant magistratus municipiorum et coloniarum, ut Campani illi duumviri apud Cic. Agr. 2. c. 34. G. In nomine *Prætoris* videtur duplex jocus esse. Primum quod iste Duumvir honorifico nomine Prætoris appellatur, sive quod a municipibus inepte tribuebatur, sive quod sibi arrogabat cultum vestitumque Prætoris Romani: certe latus clavus hujus hominis non sine risu conspici poterat, præsente Mæcenate tali tantoque viro, qui angusto clavo contentus erat. Deinde quod iste discessus a Fundis, tanquam res magna et memorabilis accidisse dicitur *Aufidio Lusco Prætore*, imitatione Romanorum, qui aliquid evenisse dicebant hoc et illo Consule.—*Libenter*, ob largam ridendi materiam. Z.

35 *Insani* modo posuit pro stolidi, atque Italo honore superbientis.

Præmia, insignia dignitatis. Vet. Schol.

Quia de Decuria scribarum fuerat. Vet. Schol. Erant autem scribæ fere libertini generis. *Apud nos revera, sicut sunt, mercenarii scribæ existimantur.* Cornel. Nepos.

36 *Prætexta* superiorum erat magistratuum: toga hæc erat colore quidem candida, sed purpureo limbo circumsepta. *Laticlavia* tunica fere Senatorum erat propria, ut angusticlavia Equitum. Erant isti clavi purpurei panni albis tunicis insuti, clavorum forma (aurei patagia dicebantur). *Purpureus late qui splendeat, unus et alter Assuitur pannus.* De Arte Poët.

Prunæque vatillum; De balneis publicis prunas sibi domum a mediastinis afferri magni pendebat. Vet. Schol. Imo ignis tanquam Vestæ numen summis magistratibus a *πυρφόρῳ* præferebatur. Erat autem *vatillum* patella quædam ferrea, que ignis circumferebatur, quasi *parvum vas*: quod ostendit Rutgersius. Bentleius scripsit *batillum*, quod idem valet diverso prolatu. De *vas, vasis*, vetuste *vatis*, fieri videtur *vatillum*. B. De insigni quodam honoris hic agi, certum est, qui non conveniret huic homini. *Bacillos*, singulos arbitror, decuisse talem magistratum, docet Cic. Agr. 2. c. 34. Quo minus *bacillos prunei* s. *pruni* probare possumus, quos huic loco inferre nuper conatus est H. Baruffaldus, vir doctissimus, de Hortatore nautico p. 141, (Opusc. scientiff. et philoll. To. 29.) Neque placet Landini sententia, prunas adhibitas stigmatis inurendis. Neque usitatus tum erat honos præferendi ignis s. lampadum, quem postea usurparunt Imperatores Romani, de quo Lips. ad Tac. An. Exc. A. Fuerit igitur hic *vatillus*, s. *batillus* foculus sacrificandi causa prælatus huic magistratui: cum nihil rei majoris agere solerent sine sacrificio. Adventus autem Mæcenatis et reliquorum res videri maximi momenti potuerit. G.

37 *Formias urbem significat, hinc namque fuit familia Mamurrarum honesto loco nata.* Vet. Schol.

38 *Muræna*, frater hic erat Terentiæ uxoris Mæcenatis.

Domum; hospitium. Vet. Schol.

Culinam; h. e. *cœnam.* Vet. Schol.

39 *Postera lux oritur;* ridicule imitatur Epicos.

Plotius et Varius Sinuessæ Virgiliusque
Occurrunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus! et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit; et parochi, quæ debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliusque.
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quæ super est Caudî cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam Messîque Cicirri
Musa, velim memores; et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messî clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat. Ab his majoribus orti

51 Caudi *vel* Caudis *etiam G. in marg. F. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Loch.* Claudi *al.* 52 Cicirri *etiam G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. it. Bentl. Cun.* 54 Contulerint *coll. Sax. Z. Med.* 1477. *Cun.*

40 *Plotius et Varius*, Poetæ hi erant celeberrimi.

41 Bene *animæ*; nam candor est animæ. *Candidus* purus et omni macula, et simpliciter bonus.

44 *Sanus*; h. e. *quamdiu sana mente sum.* Vet. Schol.

45 *Campano ponti; qui est citra XVI. milliarium a Capua.* Vet. Schol.

46 *Parochi, publici muliones.* Vet. Schol. Πάροχοι a παροχία, *quod vehiculo præerat.* Nonius Marcellus. *Hi solent legatis causa Reipublicæ iter facientibus necessaria ministrare.* Vet. Schol. Hos alter Scholiastes *Copiarios* dicit.

Non observati Cangio et continuatoribus *Copiarii:* dictos a *Copiis* annonæ et aliarum rerum, quas ministrarent, apparet. De *Copiis* Gothofr. in Glossar. Cod. Theod. G.

47 *Tempore*, h. e. bono tempore, vel tempestive. B. *Hinc*, ab illa villa, in qua comites Mæcenatis deversati erant, muli cum mulionibus Capuam iverunt ad pernoctandum. Z.

49 *Se lippum dixerat, ergo crudum Virgilium intelligamus.* Vet. Schol.

51 Cum Veteri Scholiaste reposui *Caudî* pro eo quod erat *Claudî;* atque hæc est lectio quorundam Torrentii Manuscriptorum. *Caudium est Civitas Samnii.* Lucanus; *Ultra Caudinas speravit ponere furcas.* Vet. Schol.

52 Ridicule *pugnam* dicit duorum scurrarum concertationem. *Ambo urbanitate et audacia noti, Equites tamen Romani.* Vet. Schol. *Cum autem convivatores essent Horatii, joci causa se invicem verbis fatigârunt.* Alter Schol.

Bentleius recte posuit *Cicirri* [pro *Cicerri*] Κίκιῤῥος, ἀλεκτρυὼν, *Gallus*, unde Latinum Verbum *Cucurrire* de cantu gallinacei galli. B. Est fictum e voce nomen. Etiam Germani illam exprimunt *Kikeriki:* et superior Germania Gallum vocat *einen Geker.* G.

53 Suaviter Musam invocat in re ridicula; ac si Turnum et Æneam commissurus esset.

54 *Osci Campani, quia Oscia Campania dicta est.* Vet. Schol. Ab Ope, h. e. Terra. Veteres Itali et Osci et Opici dicti sunt; filii scilicet terræ et rustici. Nam et Brutii Osce et Græce loquuti sunt, auctore Festo.

55 *Sarmentus* iste Augusti deliciæ fuit, ut ex Plutarcho (Anton. p. 943. E.) et Juvenale constat. Vide Juvenalis Sch. ad Satyr. 5. 3.

Exstat, quia nondum est mortua. B. *Domina*, cujus servus fuit. Z.

Ab his majoribus; ridicule tanquam in re gravi.

Ad pugnam venere: prior Sarmentus, Equi te
Esse feri similem dico. Ridemus: et ipse
Messius, Accipio; caput et movet: O, tua cornu
Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus minitaris? At illi fœda cicatrix
Setosam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat;
Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicirrus ad hæc, donasset jamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat? scriba quod esset,
Nilo deterius dominæ jus esse. Rogabat
Denique, cur unquam fugisset; cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo?
Prorsus jucunde cœnam produximus illam.

58 Accipito *Z.* 60 miniteris *G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor Bentl. Cun.* minitaris *al.* 67 Deterius nihilo *vel* Det. dom. nihilo *editt. primæ.* Nullo det. *H.* Nihilo det. *Bentl. Cun. post alios ex MSS.* 68 nunquam *ed. Ven. et Glar.* 70 producimus *Bentl. ex MSS. it. G. Sax.*

56 *Equi te esse feri similem; grandem et durum; quia procerus erat Messius.* Vet. Schol.

58 *Accipio*, h. e. audio quæ dicis, nec inultum feres. B. *Caput movet*, sc. Messius, qui hoc gestu minitatur.—*Inquit*, scil. Sarmentus. Z.

60 *Mutilus; amputato cornu.* Vet. Schol. Cruq. B. *Minitaris* in pari fere auctoritate librorum magis mihi placet, quia est vehementius et magis asseverate dictum. G. *At*, explicat Horatius dicterium Sarmenti de exsecto cornu. Z.

61 *Lævi oris frontem, pro lævam partem ponit in fronte.* Vet. Schol. B. *Setosam*, ridicule pro *hirsutam.* Z.

62 *In Campania solet quidam morbus, Verruca scilicet, afficere homines in facie.* Vet. Schol. Cruq. *Capitis temporibus magnæ innascuntur Verrucæ.* Alter Schol. Cruq. B. De hoc *morbo Campano* est eruditum Programma Jo. Zach. Platneri Lips. 1732. editum, cujus summa, Probabile est Campanis luxuriose viventibus in facie natum fuisse verrucarum genus, quod dum radices altius exegit, sine magna exulceratione fœdaque cicatrice excidi haud potuit. G.

Faciem modo corporis dicit habitum et figuram. B. Intelligam potius vultum cicatricibus fœdum. G.

63 Pantomimi gesticulando saltabant in Theatro.

64 *Larvam* dicit pictam personam, Polyphemi vultum et caput referentem.

66 *Ex voto Laribus; solebant pueri postquam pueritiam excedebant, diis penatibus bullas suas consecrare, similiter puellæ pupas: modo ergo ridens interrogat si consecrasset compedes.* Vet. Schol. B. Conf. Martial. 3. 29. *Has cum gemina compede dedicat catenas, Saturne, tibi Zoilus annulos priores.* G.

67 Cum omnes pene MSS. haberent *Nihilo deterius* pro *Deterius nihilo*, cumque *Nilum* sit vox Lucretiana, levi negotio reposuimus *Nilo deterius.* Atque hoc dixit, quod servi frequenter apud magistratus scribarum officis fungerentur. Urbanus est iste jocus et in ipsum Horatium, qui et scriba fuit, et Decuriam habuit, ut inferius (Sat. I. 6.) dicetur. B.

Quin status questio hic movetur Sarmento, et usurpatæ dolo libertatis crimen objicitur. Itaque dixerat v. 55. *dominam illius exstare.* Scriptum quæstorium fecisse, et egisse pro equite Ro. et reliqua omnia, Schol. ad Juv. 5. 3. quod illustratum præsertim a Rutgersio ad h. l. Horatii. G.

68 *Cur unquam fugisset*, scil. quasi a domina nimis parce nutritus sit. Z.

Tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes
Pene, macros, arsit, turdos dum versat in igne:
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano, summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam servosque timentes
Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus; et quos
Nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
Intentum Veneri; tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
Quatuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est: venit vilissima rerum
Hîc aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra

72 *Sic etiam G. Sax. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *etc.* [† *it. duo Codd. Dorvillii cum Taurinensi et Franequerano. v. Rutgers. Lectt. Venus. c.* 10. *Cannegieterus ad Aviani Fab.* 25. 4. *Dorville ad Charit. p.* 323.] Pene arsit macros *Lambi. ex uno MS.* turdos dum *sic recte Bentleius: vulgo* dum turdos. Z. 89 ultra *G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. Med.* 1489. ultro *Ven. Glar. Chab.*

71 Proprie arcum *tendimus: Est aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum.* Persius.
Sedulus, h. e. rei coquinariæ intentus.

72 Omnes scripti Codices cum Vet. Schol. legerunt *Pene macros arsit* pro *Pene arsit macros.* Atque hujusmodi Hyperbata satis conveniunt Horatianæ Satyræ. B. *Arsit* de domo, ut *jam proximus ardet Ucalegon.* G.

73 *Nam vaga;* Epicum carmen iterum per jocum imitatur. Et sane tam macris turdis opus erat aliquo condimento.

75 Convivæ avidi, et timentes servos, rapiunt cœnam. G.

77 *Ex illo*, h. e. Ex hoc, vel deinde.
Non ostentare mihi, sed notos mihi. Vet. Schol. Erat enim ipse Appulus.

78 Mihi idem videtur *Atabulus* qui et Appulus, sive Iapyx. Nam Græcis idem Ἄπτα quod et Ἄττα, quorum Diminutiva *Appulus* et *Atabulus* videntur.

79 *Trivici villa; Oppidum in fine Campaniæ, quo vehicula juncta accedere nequeunt.* Vet. Schol.

81 *Caminus*, fornix erat sive lacunar, in summo tecto, per quam fumus egrediebatur; h. e. Fumarium: modo autem figurate pro foco ponitur.

83 Mire *aufert*, ac si de intentione oculorum ageretur.

84 Proprie *visus*, sive ὅραμα, est, ubi rem ipsam sine ulla ambage per quietem cernere videmur.

87 Proprie, *manere*, pernoctare est.
Equotutium (vel equum tuticum) significat: hoc autem exemplo Lucilii: nam in septima Satyra sic ait: Servorum et festu, dies hic, Quem plane Hexametro versu non dicere possis. Vet. Schol. B. Franc. Maria Pratillus in Opuscul. scientif. et philol. To. 30. de Equotutico, de h. l. multa disputat, non esse *la Città di Ariano*, sed oppidulum *Scoluccio.* G.

89 *Ultro* modo dicitur pro libenter: Qui fecere *ultra*, conjecturam secuti sunt, non Codices; quod quidem demiror acerrimum Bentleium esse secutum. B. Vid. Var. lect. G.

Callidus ut soleat humeris portare viator;
Nam Canusî lapidosus: aquæ non ditior urna;
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hic Varius discedit mœstus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior; via pejor adusque
Barî mœnia piscosi. dein Gnatia lymphis
Iratis extructa dedit risusque jocosque;
Dum flamma sine, tura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. credat Judæus Apella,
Non ego: namque deos didici securum agere ævum;
Nec, si quid miri faciat natura, deos id
Tristes ex alto cœli demittere tecto.
Brundusium longæ finis chartæque viæque.

91 dulcior *Cruq.* 93 hinc *edd. vett.* 97 *pro* dehinc *cum Bentl. dedi* dein *ex codd. ad vitandum asperum concursum quatuor consonantium.* Z.

90 *Callidus* est qui usum habet viæ.

92 Canusium et Argyripa a Diomede condita ferebantur. B.

Recte viator portat secum panem Canusium, nam hic est lapidosus. Sed ille *locus* qui *a Diomede conditus* est, Argyripa s. Argos Hippium s. Arpi adeo, *non est ditior* una *urna aquæ*, quam Equotuticum. Hæc mihi videbantur satis aperta. Damnat versum 92 nimis immisericorditer Bentleius: et *aquæ non ditior urna* interpretatur, *aquæ copia non uberior est Canusii, quam Equi Tutici.* Arpos peculiari ratione Diomedis urbem dicit poëta. Plane Satiram decet illa periphrasis: et firmat historia atque Geographia. G.

93 Omnes Torrentii Codices legerunt *hic Varius*, pro *hinc*, quod melius.

95 *Corruptius*, h. e. humidius et lutosius.

97 *Gnatia* per Aphæresin posuit pro *Egnatia*. *In pede montis sita est, et torrentes de montibus magno impetu decurrentes sæpe magnam urbis partem diruunt.* Vet. Schol:

98 *Flamma sine*; scribit et Plinius; *In Salentino oppido Egnatia imposito ligno in saxum quoddam ibi sacrum, protinus flammam exsistere. Apud majores aræ non incendebantur, sed ignem divinum precibus eliciebant, qui incendebat altaria.* Livius. *A Numa sæpius hoc factum.* Idem. Potuit hoc Naphtha fieri. Prodit etiam Varro apud Servium, Hirpinos per ignem ambulaturos medicamento quodam plantas unxisse: quod et ipsi a circulatore quodam factum vidimus.

100 Recte putat Scaliger *Apellam* esse proprium nomen alicujus Judæi eo tempore notissimi.

101 *Didici*; ex Epicuri scriptis scilicet, atque Lucretii.

103 *Tristes*; humanis scilicet rebus intentos; quæ deos negligere putat, ne negotia sibi facessant et delicias suas atque otia relinquant. Omnes de suo ingenio sibi deum fingunt; Epicurei Epicureum.

104 *Brundusium* a cervinis cornibus appellatum: nam Æolibus βρένδος cervus.

SATIRA VI.

IN DERISORES NATALIUM SUORUM.

Cum Horatius, libertino patre natus, a Mæcenate in numerum amicorum relatus esset: invidia multorum, inprimis nobilium, inde commota esse videtur. Quare hic potissimum hoc agit, ut Mæcenatem defendat. Etsi, inquit, tu, Mæcenas, omnium Etruscorum es generosissimus; non tamen me, ut plerique nobiles, spernis: nam non tam genus, quam animum et mores spectas. Scis enim, multos humili loco natos, fuisse probos et honoribus reip. ornatos, et, contra, nobilissimos homines ob vitæ turpitudinem tulisse repulsam. Veruntamen nos, qui et genere et sententiis a vulgo discrepamus, non debemus majora appetere, ne in invidiam et justam hominum incurramus reprehensionem, ut Tillius quidam, et alii ignobiles. Atque ipsum me, libertino patre natum, omnes clanculum mordent, olim quod cohortem duxerim, nunc vero, quod tibi, Mæcenas, sim convictor, quamquam injuria. Nam, pro tua in amicis deligendis diligentia, non casu me inter tuos recepisti, sed commendatum a Virgilio Varioque, et a temet ipso spectatum, quia meos mores et vitam probasti, quam optimi patris curæ et fidei debeo, qui in me instituendo nullis sumtibus pepercit. Quare nec melior pater, nec gratior vitæ conditio contingere potuisset mihi.

Non, quia, Mæcenas, Lydorum quicquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te;
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent;
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum:
Cum referre negas, quali sit quisque parente
Natus, dum ingenuus. Persuades hoc tibi vere,

4 imperitarent *Bentl. ex MSS.* imperitarunt *Z. et Chab.* imperitarint *al.* imperitarit. *H.* 7 neges *conj. Bonfin.*

SAT. VI.

1 *Lydia quondam profecti incoluere Hetruriam.* Vet. Schol. Est autem hic 'Ανακόλουθον Figura: Posuit enim pro *omnium qui incoluere; quicquid incoluit,* quod Comicæ negligentiæ est.

4 *Magnis qui gentibus imperitarunt.* Lucretius III. 1041. monstrante Lambino.

Longe melius *imperitarent* Bentleii, quam *imperitarint.* In hoc tempore sæpius allucinantur Librarii indoctiores, ob tenue temporum discrimen.

5 *Naso suspendis adunco; quod vulgo dicunt desannas.* Vet. Schol. *Qui irridenti homines sannas faciunt: est autem sanna risus solutus eorum qui detortis naribus sonitum emittunt in alicujus fastidium.* Vet. Schol. Cruq. Hunc sonitum Rhonchum dixerunt: *Nusquam majores rhonchi.* Martialis. [† Veteres in hac formula loquendi vel irrisionem et fastidium junxerunt, vel utrum melius conveniret dubitarunt. *Hemsterhus.* ad Lucian. Dial. Mort. 6. 4.]

6 Minus est *Notus* quam *Nobilis,* et majus *Ignotus* quam *Ignobilis:* nam et Servius Tullius *Ignobilis* erat, non itidem *Ignotus.*

Augusti ævo *libertinus* idem erat qui et *libertus;* olim autem *libertinus* liberti erat filius. B. Hanc distinctionem esse falsam, docuit Ernestus in Clave et ad Sueton. Claud. 24. Iidem enim sunt liberti et libertini. Hi dicuntur simpliciter, sed liberti in relatione ad patronum.

8 Mire et audacter posuit *ingenuus:* potest enim esse *ingenuus* moribus, qui natali-

Ante potestatem Tullî atque ignobile regnum,
Multos sæpe viros nullis majoribus ortos
Et vixisse probos, amplis et honoribus auctos;
Contra, Lævinum, Valerî genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fuit, unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse, notante
Judice, quo nosti, populo; qui stultus honores
Sæpe dat indignis, et famæ servit ineptus;
Qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
Nos facere, a vulgo longe longeque remotos?
Namque esto, populus Lævino mallet honorem

13 *pro* fuit, fugit *Bentl. ex MSS. it. Han. Med.* 1479. quem *inde ab Aldo.* 15 quo *ex MSS. Bentl. et sic H. G. Sax. Z.* 18 Nos *omnes præter Bentl.* Non *Fl.* 1482. longe longeque *etiam G.* longe lateque *Z. etc.*

bus non sit. Est autem *ingenuus* simpliciter bonus; contra *fictus*, qui callide celat vitia.

Persuades; sensus est, Recte hoc sentis. Vet. Schol.

9 *Fuit Tullius Tarquinii Prisci Lucomonis servus e captiva natus.* Vet. Schol. Fuit hæc Ocrisia Corniculana. Apud Veteres captivi minuebantur capite, et per hoc amittebant gentem.

10 *Nulli* sunt quorum capita in Censorum libris non comparent. [† *Nullis*, i. e. ignobilibus, ignotis et ab Historicis præteritis. *Perizon.* Animadv. Hist. c. 13.]

12 *Hic P. Valerius adeo fœdis ac projectis in omnem turpitudinem moribus vixit, ut provehi non potuerit ultra Quæsturæ dignitatem.* Vet. Schol.

Unde, a quo, ut Genus unde Latinum. Vet. Schol. Valerium Publicolam dicit.

13 Etsi plane sit mihi desipiendum (ut magni Bentleii verbis utar) censebo tamen *fuit* in hoc versu preferendum esse alteri Lectioni *fugit*. In causa fuit variantis scripturæ, quod veteribus *fuit* et *fugit* ejusdem plane fuerint prolationis, liquefacto sono literæ *g*, quod vix quisquam doctus potest ignorare. Librarius scriptor male audiit suum 'Αναγνώστην. B. Lectioni *fugit* repugnat, quod hic postulatur præteritum. Exemplum quo præsens *fugit* tuetur Bentleius, nihil ad rem facit. Nam ibi *Astræa* olim *pulsa* adhuc *fugit præcinctos*. Hic plane res alia. G.

14 *Quod licet, valet.* Vet. Schol. *Licuisse*, æstimatum esse. Z.

15 *Judice quo nosti;* sic legerunt omnes Cruquii et Torrentii Codices pro *quem nosti*. Tollenda est autem Subdistinctio post *Judice*. Moralis et Comica est ista constructio. B. Græcis familiarissima, nec inusitata Latinis. G.

Stultus, Philosophiæ rudis, quod nos non sumus.

16 *Ineptus*, h. e. inanis gloriolæ sectator. *Ineptus* enim dicitur qui sapere vult videri in nugis.

18 Nollem Bentleium de *Nos* fecisse *Vos*, quo non videretur Horatius *longe longeque remotus* a vulgo: quod sane fuerat Augusti amicitia præclarus, et per hoc universo orbi Romano notus atque acceptus. B. Humillimæ conditionis homo a vulgo, nobilissimos etiam complexo, distat sententiis. Non ita abjecte de se sensit Horatius, ut hic non diceret *Nos*. G. Etsi emendatio Bentleii speciosa est; sequentia tamen eam damnare videntur. Nam instituit docere, homines humiliori loco natos, ne jure ipsis invideatur aut hi in acerbam hominum reprehensionem incurrant, non debere certare cum generosis et nobilibus de ambiendis summis reip. honoribus. Igitur *Nos* sunt homines ignoti, humiliori loco nati, qualis erat Horatius. *Remoti a vulgo*, h. e. genere et sententiis discrepantes a vulgo hominum, qui vel ob nobilitatem honores rite ambiunt, vel ob vanæ gloriolæ cupiditatem stulte affectant. Z.

Pro *longe lateque* omnes scripti Codices legerunt *longe longeque*, quod longe longeque melius. Hoc modo locutus est et Cicero in libris de Finibus, ut ostendit Cruquius.

19 Quid tum si populos stulte judicaret, quid hoc ad nos philosophantes? Plus dicam, quid si Censor nobilitatis studiosus me senatu excluderet? quid tum? an ideo deterior essem? Hic vero colligit se, et retractat, ac merito hoc facturum censorem affirmat, ut

Quam Decio mandare novo: censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus,
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiêssem.
¶ Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. ¶ Quo tibi, Tullî,
Sumere depositum clavum, fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quæ minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus, et latum demisit pectore clavum;
Audit continuo, Quis homo hic? et, Quo patre natus?
Ut si qui ægrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus; eat quacunque, puellis

24 Tilli *Bentl. ex MSS. in H.* 25 tribuno *etiam G. a prima manu.* 28 dimisit *quidam, solemni confusione.* 29 *pro* et, aut *etiam Ro. Steph.* est *Talb. et Sandb.* sit *H.* 31 Ut cup. *etiam Z. Med.* 1477. *Fl.*

stultam superbiam reprimat. G. *Namque esto*, h. e. Nam fieri potest, ut populi levitas honores in nobilem eumque indignum conferat, atque Censor gravissimus hominem non ingenuo patre ortum ordine moveat, idque merito, quia majora, quam generis ratio fert, concupiverit. Z.

20 *Primi ad honores vocati dicebantur homines novi; qualis fuit hic P. Decius.* Vet. Schol. Cruq.

Moveret modo pro *amoveret*, per Aphæresin.

21 *Appius Claudius Cæcus* severissime Censuram regebat, et plebi erat infestissimus. B. *Ingenuus*, qui liberis parentibus est natus. Z.

22 *In propria pelle; Ex Proverbio sumtum est, in eos qui mediocritatis suæ obliti, majora seipsis appetunt; quos non contineri intra pelliculam dicimus.* Vet. Schol. Notum est serpentes mutare pelles: atque inde Proverbium. *Pelliculam veterem retines* etiam Persio dicitur, pro nequaquam mutaris, sed unus idemque manes. Cæcutiunt hic vel doctissimi.

23 *Sed*, particula est qua Hypophoran, sive Subjectionem, inducimus: Quasi tu dicas, *Sed tu forsan subjicias.* Et videtur allegoricus iste versus ex aliquo Poëta Epico desumtus.

Bene *constrictos*, ita enim captivi in triumphis deducebantur. B.

24 *Quo tibi*, scil. profuit. Z.

25 Pro *fierique Tribunum* aliquot Lambini Codices cum veteribus Scholiastis legerunt, *fierique Tribuno. Tullius hic Senatu motus est a Cæsare quasi Pompeianus: occiso vero Cæsare, recepit latum iterum clavum, et Tribunus militum factus est.* Vet. Schol. Cruq. Hunc putat Lubinus esse M. Tullium Ciceronem, et post hunc Minellius: neque ego contradixerim. De Bentleii *Tillio*, quem vocat *Cimbrum Tillium*, nihil constat. Utcunque diversum fuisse crediderim ab hoc. Certo Vocales *i* atque *u* frequenter in Membranis permutantur. In causa fuit quod *i*, *u*, et *y* ejusdem fere fuerint soni. B. Quidquid sit de orthographia, certe Tullium Ciceronem hic non peti, apparet. Quando enim is *deposuit clavum?* Ceterum monendi sumus, sumsisse splendidos equites ac lautiores interdum latum clavum ad spem dignitatis senatoriæ significandam, quem deponerent cum illa spe. Vid. Ovid. Tr. 4. 10. 29. coll. 35. Sic igitur potest aliquis *sumere* denuo *depositum* sponte *clavum*. Tribunos quosdam fuisse laticlavios et dignitatis Senatoriæ, notum. G.

27 *Insanus*, h. e. præ superbia feroculus, et Ciceronem percutit mira Enargia et lepore. B. *Insanos* hic vocat, qui subito, nulla causa apparente, prodeunt cum lato clavo. G.

Senatorum calceamenta ex nigra erant aluta.

28 *Demisit; recto ordine descendebant insuti clavi, vel intexti.* Torrentius.

29 *Quis homo;* bella Ethopœia, nam exprobrantium est.

Cum Torrentii MSS. reposui *et* pro *aut*, vel (ut alii volunt) *est:* atque hac longe concinnius. Bentleius posuit *aut* pro *et*, nulla puto de causa, uti etiam mox *Ut cupiat* pro *Et cupiat*, atque hoc etiam inutiliter.

31 Malo cum Torrentii et Cruquii libris *et*

Injiciat curam quærendi singula, quali
Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, Urbem sibi curæ,
Imperium fore, et Italiam et delubra deorum;
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare et quærere cogit.
¶ Tune Syri, Damæ, aut Dionysî filius, audes
Dejicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
¶ At Novius collega gradu post me sedet uno;
Namque est ille, pater quod erat meus. ¶ Hoc tibi Paulus
Et Messala videris? At hic, si plostra ducenta
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
¶ Nunc ad me redeo, libertino patre natum;
Quem rodunt omnes libertino patre natum;

33 sura, quali pede *distinguit Bentl.* 37 cogat *H.* 39 Chamo *MS. Cruq.* Camo *Fl.* Cathmo *H. quod favet* Bathmo *Cruquii.* 42 Messalla *Ven. Lamb. Bentl.*

quam *ut*. De Barro vide Sat. 4. B. Recepi multarum edd. vett. cum Bentl. lectionem *ut*, quam sensus commendat. Nam *et* referendum esset ad *si*, sed *ut* recte refertur ad *morbum*, qui erat animi cupiditas vehemens, ut formosus haberetur. Z.

35 In novem Torrentii Codicibus deletur *et*, ante *Italiam*; et videtur plane a Grammaticastro interpositum causa Metri. Bentleius tenet. B. Nos quoque tenemus, secuti omnes edd. vett. Z.

37 *Omnes mortales;* Facete imperitæ et malignæ turbæ voces imitando deridet. Ista enim tanquam ore vulgi figurata proferenda sunt. Rhythmo etiam inest ridiculum.

38 Hic jam introducit poëta aliquem de populo expostulantem cum ignobili et libertinæ conditionis Tribuno, cui ille respondet v. 40, ignobiliorem etiam quam se esse collegam suum Novium etc. G.

38 *Syri, Damæ;* servulorum nomina. Non enim dignabantur Veteres servos ingenuorum nominibus, cum eos vix pro hominibus haberent. B. *Tune Syri*, est objectio populi. Z.

39 *Dejicere e saxo: Audes Tribunatu Plebis fungi? Nam Tribuni Plebis damnatos de Saxo Capitolino præcipitabant.* Vet. Schol.

Tradere Cadmo; Cadmus fuit carnifex notæ crudelitatis. Vet. Schol. B. *Cadmus* nomen montis in Asia placet Cruquio, ut intelligatur exilium. Idem conjiciebat *Bathmo*, intelligebatque gradus Gemonios. G.

40 Significat *Novium* libertum fuisse iis temporibus Tribunum Plebis, quem salse mordet per transitum. B. *At*, respondet iste Tribunus plebis, loco humili natus. Z.

41 Æmilius Paulus, et Messala Corvinus, illustrissimo erant genere. *Hoc tibi*, num propterea (respondet populus) quod in quatuordecim uno gradu supra Novium sedes excellisque dignitate, putas te summo loco natum? At Novius certe hoc nomine nobis commendatur, quod voce admodum valet. Z.

42 *At hic*, cum stolida admiratione proferenda; nam populus causidicos de mensura buccarum probare solet. B. Ut interdum sacros concionatores. G.

43 *Magna sonabit; ut Virgilius, infanda furentem.* Vet. Schol.

44 *Cornua; Indictiva Funera ad tibias et tubas ducebantur.* Gutherius de Jure Manium. *Hinc tuba, candelæ.* Persius.

Tenet, h. e. capit: nempe quod utilem credamus eum causis dicendis.

45 *Ad me redeo;* missis scilicet Figurarum ambagibus. [Imo, missis aliorum exemplis. Z.] *Nunc ad me redeo, ut quæ res me impendit agatur.* Lucilius.

46 *Libertino patre natum*, ostendit ista

Nunc, quia, Mæcenas, tibi sum convictor; at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est: quia non, ut forsit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum!
Præsertim cautum dignos assumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possum, casu quod te sortitus amicum:
Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
Ut veni coram; singultim pauca locutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro: respondes, ut tuus est mos,
Pauca: abeo; et revocas nono post mense, jubesque

47 Nunc q. sim t. Mæc. G. *Z.* Nunc q. sum t. Mæc. *H. Med.* 1477. 49 *pro* quia, quod *H.* forsan *Ven. Glar. Chab.* 53 possum *H. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl.* 1482. *etc. Ro. Steph. etc.* possunt *Bentl. ex Vet. Schol. XII editt. ap. Cun. it. Z.* possit *Cun. ex MSS.* possim *C. coll. Sax.* 54 tibi me *Bentl. ex Schol. Cruq. et MS. tanquam modestius.* 55 Varus *G. et H. et alii in hoc nomine sæpe.*

repetitio illud fuisse semper in ore inimicorum Horatii; atque unicum pene convicium.

47 Placuit Bentleio confragosa Lectio veteris Venetæ Editionis, ob raritatem puto; *Nunc quia sum tibi, Mæcenas, convictor.*

Convictor pro eo quod conviva. Vet. Sch. B. Sed hic eum, qui frequens et tantum non perpetuus conviva est. G. Sensus est: duplici de causa me clanculum insectantur: nunc quidem quod sum Mæcenati convictor, olim autem, quod tribunus eram militum. At non est idem cum Mæcenate vivere et tribunum esse. Z.

48 *Tribunus* erat sub Bruto.

49 Omnes pene omnium Manuscripti legerunt *forsit* non *forsan*, sic et Vet. Schol. *Honor forsitan non convenit libertini filio: amicitia viri magni quare non conveniat docto?* Vet. Schol.

50 *Amicus* major patronus est, et minor cliens, sive comes, uti sæpius dictum.

51 *Prava ambitione procul*, h. e. *qui sunt longe a prava ambitione.* Vet. Schol. h. e. ab adulationis deformitate, et perversa arte: nam quod in naturali situ non est *pravum* dicimus.

52 *Felicitati invidendum est, non merito.* Vet. Schol. B. Difficile est judicare, quæ lectio vera sit. *Felicem dicere non* ob *hoc me possum* ego, quia non est factum casu; *non possunt* invidi; *non possit* quivis: *non possim* jure ego etsi velim. G.

54 Pro *mihi te* Bentleius suffecit *tibi me*: idque magna vi verborum absque ulla tamen idonea auctoritate. "Quid enim (inquit ille) "an patrono et rege suo, Mæcenate, cui vi- "tam, opes, omnia debuit, majorem hic se ge- "rit coactoris Græculi filius?" Vide quantum tu debes Bentleio, Flacce Horati, libertino patre nate, quod tandem te purgaverit Bentleius tanta inscitia atque incommoditate arte sua critica post tot sæcula cæcutientium Grammaticorum. B. Superbum esset dicere *mihi te*, si fors nobis offerret tantum mancipia; sed offert etiam patronos. Æque calumniæ opportunum, et magis forte est *tibi me*: quasi vero magnum munus fortunæ esset obesulus poëta oblatus divinitus Mæcenati. G.

55 *Dixere quid essem;* verecunda Periphrasi pro commendavere.

56 *Singultim; cum intervallo interruptis verbis.* Vet. Schol.

57 *Infans; elinguis.* Vet. Schol.

59 *Satureiani fundi sunt in Apulia fertiles, et equorum nobilum genitores.* Vet. Schol. *A Saturcio oppido juxta Tarentum.* Torrentius. Tarentinum igitur vult intelligi. Et salse percutit Provincialium nobilium tumorem et inanem fastum. B. Horatianum est

Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta; (velut si
Egregio inspersos reprendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lustra,
Objiciet vere quisquam mihi; purus et insons
(Ut me collaudem) si et vivo carus amicis:
Causa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flavî ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes idibus æra:
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum

68 nec mala *Cruq. ex MSS. Cun.* ac *vulg. it. G.* aut *etiam Ascens.* 70 si vivo et carus *Ven. Chab. Lamb. non male.*

tribuere adjunctis epitheta rei principalis. Vid. ad Od. 1.31. 9. de *Calena falce.* G.

63 *Honestum* et *Turpe* Stoicis erant pro *Bono* et *Malo;* et hæc tanquam Philosophus, et rigidus virtutis satelles, cum alias Epicureum agat: in loco tamen omnia.

64 *Purus* est, qui nil simulat. *Puritas* enim simpliciter est sine fuco.

66 Quod *rectum* est, apposita rationis norma, Philosophi soli cernunt.

68 *Avaritia* respicit ad malas habendi artes, *sordes* ad nimiam parcimoniam, et *lustra* ad insanos sumtus.

Bentleius prætulit *aut* [pro *nec*] sed nihil tanti; etsi Helenium Acronem in partes suas trahat. B. Recepi *aut* propter morem Horatii, qui post *neque—neque* solet addere *aut.* Carm. III. 12. 2: III. 28. 7: II. 1. 15: 2. 22. etc. Z.

Lustra cum proprie sint lutosæ ferarum lamæ, modo figurate popinas et tabernas dicit vinarias; nec non lupanaria, quæ *mala* dicuntur ob malos incolas, et insidias quas hospitibus semper struunt: nam malus est qui cum calliditate nocet.

70 Scripti Codices legerunt *si et vivo,* pro *si vivo et,* Satyrico Hyperbato.

71 *Pauper, deest quamvis.* Vet. Schol.

72 *Flavius quidam fuit illis temporibus Calculator.* Vet. Schol. Imo et Provincialis, nam in Apulia docebat.

Magni; Ironice, quod ipse pauperculi esset filius.

74 *Suspensi loculos; ὑπαλλαγὴ, non ipsi suspensi, sed suspensos loculos habentes.* Vet. Schol. *Loculos, scilicet Calculorum.* Vet. Schol. Cruq. B. Interpretor tabulam loculatam, lineis distinctam ad usum ducendorum calculorum: ut calculi in primo loculo positi monadas, in secundo denarios, centenarios in tertio, significent etc. G.

Tabulam; buxum in quo meditantur scribere. Vet. Schol. *In qua et Characteres Arithmeticos notabant, et calculos ordinare discebant.* Vet. Schol. Cruq.

75 *Octonis referentes;* h. e. *singulis Idibus referebant octonos asses æris pro mercede scholastica.* Vet. Schol. Cruq. Ogdoas veteribus erat pro nostra Hebdomade. B. Neque octo asses dixit poëta, neque hic sermo de Ogdoadibus Ro. Sed honestum et usitatum videtur fuisse, quod didactrum in singulos menses deberetur; illud solvere Idibus ut dimidia parte operæ peracta acciperet magister totam mercedem. G. Rectius videntur alii locum intelligere de exercitiis puerorum, qui computarent *æra,* h. e. usuras, quæ Idibus exigerentur. *Octonæ* vocantur Idus, quia post Nonas in singulis mensibus sunt octo. Z.

76 *Est ausus; animo erat magno, sed re tenui.* Vet. Schol. Cruq.

Artes, quas doceat quivis Eques atque Senator
Semet prognatos. vestem servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset, avita
Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
Mercedes sequerer: neque ego essem questus. At hoc nunc
Laus illi debetur, et a me gratia major.
Nil me pœniteat sanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,

84 opprobrio *restituimus e vett. ed.* Z. 87 Ob hoc *Ven.* 1479. *Fl.* ad hoc *etiam G.* essem ocquestus ob oc nunc *Ven.* 1479. hoc qu. ad hoc nunc *Med.* 1486. hoc qu. ob hoc *Med.* 1502. ob *etiam Ven. Pinc.*

77 *Doceat, doceri faciat.* Vet. Schol. B. *Quivis,* quantumvis dives aut clarus. G.

79 *In magno ut populo; populum* modo, pro Republica posuit. B. Puto hoc velle simpliciter, in publico, in magna, qualis Romæ esse solet turba hominum se tamen conspicuum fuisse. G.

De *si quis vidisset* magnus Bentleius quod horreret sibilantem *s,* fecit *siqui vidisset* de suo ingenio. B. *Avita ex re,* ex patrimonio ab avo relicto. Z.

80 *Illos,* modo pro tantos dixit; cum admiratione scilicet.

81 Ad Emphasin posuit *incorruptissimus; significat enim Pædagogos a pueris donis sæpe corrumpi solere, ut luxurientur,* ut ait Vet. Schol.

83 *Primus virtutis honos;* pudor flos quidam virtutis est, atque decor: imo et modus; nam quem nil pudet hunc nil piget. *Summum crede nefas animam præferre pudori.* Juvenalis.

84 Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *obprobrio,* quod nos ob vetustam scripturam tenuimus. B. Habeatur ille honos libris: modo meminerimus, etiam qui primæ vetustatis sunt hodie, eos novos esse respectu aliorum monumentorum, in quibus ultima præpositionis in sequentem corrumpitur. G.

85 *Nec timuit* i. cum tamen non haberet causam timendi. G.

86 *Præcones dicebantur qui stabant ad hastam, et enuntiabant pretia oblata.* Vet. Schol.

Coactores erant mercenarii eorum qui habebant Argentariam: sunt autem Argentarii qui habent summam rerum venalium. Coactor exigit nummos a Foraneis; qui et Collectarius nominatur. Vet. Schol.

87 *Mercedes sequerer;* h. e. pretia conquirerem. B. Malim, parva mercede locarem operam meam. Ceterum pro *questus* in hoc versu editio Ven. 1479, habet *ocquestus,* quod forte considerari mereatur, si vim habeat similem, ut *oblaterare, occinere, oggannire, oblatrare, obloqui, obmurare, obnunciare, obstrepere, obvagulari.* Haberet ergo *ocquestus* eam vim, non conquestus essem apud ipsum patrem meum, et illum objurgassem. G.

Optime reposuit Rutgersius *At hoc* pro eo quod erat *Ob hoc,* quod et Vet. Schol. confirmat, apud quem legimus *At hoc.* Bentleio magis placuit *Ad hæc nunc,* quod frigidiusculum videtur.

89 *Pœnitet,* cui præ pudore dolet.

Hujus ἐν ἤθει dicitur; et habet Emphasin, etiam hujusmodi libertinum parentem non esse contemnendum.

90 *Jurisconsulti sine dolo malo nullum grave delictum statuunt.* Torrentius.

Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox et ratio: nam si natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes:
Optaret sibi quisque; meis contentus, honestos
Fascibus et sellis nolim mihi sumere; demens
Judicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
Nollem onus (haud unquam solitus) portare molestum.
Nam mihi continuo major quærenda foret res,
Atque salutandi plures; ducendus et unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregre-
ve exirem; plures calones atque caballi
Pascendi; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tullî,
Cum Tiburte via prætorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodius quam tu, præclare Senator,

96 honustos *VII MSS. Rutgers. et* onustos *edidit ipse, tum Dan. Heins. Burm. Maitt.* 99 nollem *G. H. it. Lamb. Chab. Bentl.* 102 peregre aut *G. Z. Ven.* 1479. *Fl.* 109 laganum *G. cum glossa, aliter* lasanum, vas cibarium, *quod ex v.* 115. *improvide assumtum.* Laganum *etiam Fl.* 1482, *ubi Landinus,* membranam, *ait,* de farina confectam: vel leguminis speciem. *confundit* laganum *et* λάχανον.

92 *Discrepare* proprie dicuntur chordæ barbiti, vel lyræ.

93 *Et vox et ratio;* h. e. et verba et animi mei sententia; neque putes me dicere quæ non sentiam.

96 *Honestos; Fascibus et Curulibus honoratos:* i. e. *consulares et prætorios.* Vet. Schol. Cruq. Nam sella curulis et fasces ad majores pertinebant magistratus. Frustra Lambinus reposuit *onustos.* Rutgersius Torrentio iratus stat pro Lambino.

98 *Mire hoc dixit, quia ipse Eques permansit contemto senatorio ordine.* Vet. Schol. Et quia operam dederat Philosophiæ.

102 *Comes,* minor aliquis amicus.

104 *Petorritum genus est Gallici vehiculi: alia sunt carpenta; alia carrucæ.* Vet. Schol. *Petuar* etiam hodie Aboriginibus nostris *Quatuor* est, et *Rhedec, currere;* quo spectare videtur et veterum Gallorum *Rheda.*

105 *Tarentum* ad finem est Italiæ.

106 *Mantica, pera, vel averta est; sed hoc ex Luciliano illo sumtum est: Mantica Cantherii costas gravitate premebat.* Vet. Schol.

107 In avaritia summum *sordes* dicimus: iterum Ciceronem percutit. B. Vid. ad v. 25.

Bentleius iterum, me invito, reponit *Tilli* pro *Tulli,* quæ quidem scriptura debetur inscitiæ exscribentium Ἀναγνώστας suos male audientium. B. Non debet contemni *Tilli,* quia citius hoc, ut minus notum, mutari a librariis potuit in *Tulli,* quam contra. Z.

109 *Lasanum vas in quo exoneratur venter; inventum ad requisita naturæ.* Vet. Schol. [† Hi dicebantur *lasanophori.* Putabatur autem sordidum ac vile hoc ministerium.]

Œnophorum, vas est quod capit vinum, sive amphora id fuerit, sive cadus.

110 *Commodius,* h. e. animo meo accommodatius, et magis ex voto.

Millibus atque aliis, vivo; quacunque libido est,
Incedo solus; percontor quanti olus ac far,
Fallacem circum, vespertinumque pererro
Sæpe forum; assisto divinis; inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum:
Cœna ministratur pueris tribus; et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet; astat echino
Vilis cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non solicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane; obeundus Marsya, qui se
Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.

117 echinus *etiam G. H. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Glar. Lamb. Bentl.* echidnus *Fl.*

111 Falsus et vir doctus Dionysius Lambinus cum pro *Millibus atque aliis*, *Multis atque aliis* contra MSS. fidem reposuerit. Non enim advertebat veteres etiam declinasse Adjectivum *Mille*, quod ostendit Cruq.

113 *Fallacem dixit propter samardacos et sortilegos mathematicos, qui ad metas spectatores circumstabant, et imperitos sortibus et nugis fallebant.* Vet. Schol. Cruq. Est autem *Samardacus* Afrorum lingua impostor et planus; vide Glossarium Du Fresne. *Consulit ante phalas delphinorumque columnas.* Juvenalis.

Mihi videtur Suburram dicere, quod fere hora sena (an cœnæ?) *furtivas res solent eo venum deferre.* Vet. Schol. *Forum est singularium Regionum proprium.* Alter Schol. [† *Circum—Forum.* Nam his duobus locis homines convenire circularique solebant. v. *Ernesti* ad Sueton. Octav. c. 40.]

114 *Assisto divinis; sortilatores dicit; porro autem altioris dignitatis homines erubescunt sero in his vulgi circulis stare, quod tamen sibi licere Horatius dicit per vitæ libertatem.* Vet. Schol.

115 *Lagana sunt placentulæ quædam vulgares membranulæ compositæ, cum pipere et liquamine conditæ.* Vet. Schol. Cruq. Lambinus ex uno MS. legerat *lachani;* sed nil opus fuerat.

116 *Pueris tribus;* coquo, structore, et pocillatore.

Lapis albus; mensa marmorea quam vocunt Delphicam. Vet. Schol. τρισκελὴς τράπεζα. Vet. Schol. Cruq. Album marmor levis erat pretii, et apud Italos vulgare. Superius etiam Tigellius dicit: *Sit mihi mensa tripes.*

117 Supra ostendimus cyathum cochleare quoddam fuisse et mensuræ genus.

Pro *astat echinus* nonnulli Codices legerunt *astat echino*, quod et Vet. Schol. confirmat, dum interpretatur *præter echinum. Echinum dixit vas æneum in quo calices lavantur, quod modo trisille appellamus.* Vet. Schol. Ἐχῖνος Græcis omasum est, et vas omasi forma: Erotiano χύτρα μεγαλόστομος, quod ostendit Cruquius. Est autem *Trisille* corruptum, pro *Trissille:* vide Glossarium Du Fresne in voce *Trissilis*, quam ille a Græco Τρισκελὴς deducit. *Lucilius sic dixit quasi scortea ampulla sit, ut cum ait; Echinus chinabam infectus.* Vet. Schol. Vide an legendum *Echinum clinabam intectum.* Bentleius tamen probat alteram scripturam *adstat echinus*, indicta tamen causa. B. De *echino* quæ poteram, dixi in Thesauro. G.

118 *Guttus cum patera fuerat dicatus primitiis vini diis libandis.* Cruquius ex Varrone. Guttus vasculum erat angusti oris, quali nos hodie acetum et oleum servamus: nomen habet a gutture. Ex hoc primitias olei defundebant, uti e patera vini. Patera Græcorum erat scyphus, et ventricosa et manicata Herculique sacra.

Campana; Capuæ hodie ærea vasa studiosius fabricari dicuntur. Vet. Schol. Plerique putant *Campana* dici pro fictilia, quod non placet. B. Etiam glossa Cod. Gott. *fictilis*, ait, *et viminea.* Cf. Ser. 2. 3. 145. G.

120 *Obeundus Marsya; Marsya statua erat in rostris, ad quam solebant homines illi convenire, qui inter se lites et negotia componebant.* Vet. Schol. *Quia in Foro vadimonium sistendum apud signum Marsyæ sit.* Alter Schol.

121 *Satyrice et eleganter hoc dictum, quasi ideo manum levet Marsyas quod in Foro sustinere non possit hunc Novium.* Vet. Schol. *Novii fratres fuerunt, quorum minor ad lo-*

Ad quartam jaceo; post hanc vagor; aut ego, lecto
Aut scripto quod me tacitum juvet, ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Nacca lucernis.
Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
Pransus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. Hæc est
Vita solutorum misera ambitione gravique:
His me consolor victurum suavius, ac si
Quæstor avus, pater atque meus, patruusque fuisset.

124 Nacca *probat Marcil.* Natta *Glar. Lamb. Bentl. Cun.* nauta *Sax.* Nacta Z. 131 fuisset *MSS. et vett. edd.* fuissent *al.*

cum qui appellatur Marsya fænerari consueverat. Alter Schol.

122 *Ad quartam;* ad decimam matutinam, in lectulo scilicet lucubratorio. B. Nempe ad vacandum vel lectioni vel scriptioni. Z.

Lecto producta syllaba enuntiare debemus, quia frequentativum est ab eo quod est lego. Vet. Schol. Bentleio tamen *lecto* et *scripto* pro Participiis sunt Ablativis, quod admodum videtur nobis improbabile; imo vel sequela verborum repugnat. B. Etiam Gl. Gott. *lecto, scripto* dictum ait pro *lectito, scriptito:* sed magis tamen placet forma participialis, cum verba illa alioqui inaudita, hæc autem forma consueta satis, certa bona, et optimis usurpata sit, et vix appareat, cur verba hic, quam participia malimus. G.

123 *Tacitum,* h. e. meditantem: *Et tacitus mecum ipse voluto.* Virgil.

124 Ideo *immundus,* quod lucernario oleo uteretur, et hoc per Hyperbolem dicitur.

Scribitur *Nacta; Nata* et *Natta;* nos *Nacca* prætulimus, qui veteribus Romanis fullo erat, quasi Κνάκης, a κνάω. Bentleio tamen *Natta* placuit, ex negligentia puto.

125 *Sol acrior; hora quinta.* Vet. Schol.

126 *Campum, lusumque trigonem.* Ita recte reposuit Bentleius post Jacobum Cruquium, qui ita repererat in vetustissimo Blandinio libro. In Campo Martio ludebant terni pila trigonali. Altera lectio *rabiosi tempora signi* videtur de tertia Persii Satyra desumta, cum parum intelligeret Librarius lusum trigonem, quid esset. Mirandum sane hoc a tot retro seculis ignoratum fuisse exscribentibus. B.

127 *Interpellet,* h. e. *prohibeat.* Vet. Sch.

128 *Durare,* scil. ad cœnam usque. Z.

129 *Misera, quæ miseros facit, quia graviter afficit.* Vet. Schol.

130 Plerique scripti Codices conveniunt Cruquiano Interpreti qui *victurum* legit pro *victurus,* quod et Torrentio probatum video: Ordo est, *Consolor me victurum his,* h. e. *me victurum mihi persuadeo.* Vet. Schol. Cruq.

Ac si, pro *quam si.* Vet. Schol.

131 Honoratos suggillando *Quæstorem* nominat: nam male audiebant *Quæstores.*

Libenter assentior Bentleio melius scribi *fuisset* quam *fuissent.*

SATIRA VII.

Ex ridicula Persii Clazomenii persona P. Rupilium Regem Prænestinum adversarium suum percutit. B. Describitur jocose ridicula litigatio inter Persium Clazomenium et Rupilium Prænestinum, Bruto Prætore Asiæ. Imprimis ridetur Græculi Asiatici tumida laudatio Bruti ejusque comitum, et acerba ineptaque maledicentia, qua Prænestinus lacessitur.

PROSCRIPTI Regis Rupilî pus atque venenum
Ibrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem;
Confidens, tumidusque; adeo sermonis amari,

2 Hibrida *G. Z.* Hybrida *reliqui.* 3 haud lippis *conj. Faber.* 7 tumidusque *etiam Z. Ven.* 1479. *etc.*

SAT. VII.

1 *Proscripti, condemnati a Triumviris.* Vet. Schol. Proprie *proscribere* est venale proponere, ut bene Landinus. Proscribebantur ædes; proscribebantur etiam damnati, quorum bona publicabantur, et quorum non comparentium nomina in publica tabula edebantur. *In tabulam Syllæ si dicant discipuli tres.* Juvenal. 2. 28. B. Proscriptionem nescio quam bene hic objecerit Rupilio poëta, earundem ipse partium. Forte hæc demum post victoriam Cæsarianorum scripta, cum partes Bruti objiceret Horatio recepto, receptus ipse Rupilius; ut Tubero olim Ligario. Sic potest ratio reddi cur exstare carmen hoc passus sit Horatius. Rem non plane recentem commendari versibus, ipsum exordium declarat. Forte negarat Rupilius, se in castris Bruti fuisse. G.

Publius Rupilius cognomine Rex, Prænestinus, commilito fuit Horatii in castris Bruti; hic ægre ferens quod Horatius Tribunus esset, sæpe ignobilitatem generis illi objiciebat: idcirco nunc eum ex persona alterius lacerat. Vet. Schol.

Pus atque venenum: malignitatem atque livorem. Vet. Schol. Nam a lurore veneni *maledici* dicuntur nigri, ut alias ostendimus. *Pus est sanguis qui in carne computruit.* Vet. Schol. Cruq. et per hoc vetus etiam ulcus.

2 Veteribus Italis et Celtis *umber, imber* et *iber*, surculus erat insititius, ut et hodie aboriginibus nostris *imp* (German. *impfen* inserere). Hinc et bigenera omnia dicuntur *Ibridæ*, pro quo corrupte vulgo *Hybridæ*, ut ostendit Scaliger in Notis ad Varronem. Atque ita Bentleius edidit. Erat Persius iste Clasomenius parentibus, Romano et Græca.

3 Proverbiali schemate protulit *Lippis et tonsoribus. Lippos* autem dicit assiduæ potationi operam dantes, et in tabernis vinariis otiantes: Theophrasto etiam *τὰ κουρεῖα ἄοινα* dicebantur *συμπόσια*, quod ostendit Cruquius ex Plutarcho. B. Malim *lippos* intelligere cum Vet. Schol. qui oculos inungendos curant in *medicinis*, h. e. officinis medicorum. Pulchre advocavit Bentleius Plautum Amphit. 4. 1. 3. *Nam omnes plateas perreptavi—in medicinis, in tonstrinis* etc. Hic enim dum sedent, et exspectant manum medici, fabulas serunt, audiunt. G. [† cf. Dorville ad Charit. p. 125.]

4 *Erat enim negotiator apud Clazomenas.* Vet. Schol. Cruq. Vult ostendere hominem fuisse alicujus notæ apud suos. B. *Negotia*, res pecuniariæ, pecuniæ fœnori locatæ. vid. Ern. Clav. Ciceron. v. *Negotium.* Z.

5 *Molestas lites*, importunas dicit litigationes et pertinaces.

6 *Durus* dicitur indomitus et effrænis, qui scilicet flecti nequit.

Odio est quod nauseam movet, et per hoc ferri nequit, ob molestiam et insuavitatem.

Sisennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo: postquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim sunt omnes jure molesti,
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors;
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit. Duo si discordia vexet inertes;
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco; discedet pigrior, ultro
Muneribus missis) Bruto Prætore tenente
Ditem Asiam, Rupilî et Persî par pugnat, uti non
Compositum melius cum Bitho Bacchius; in jus

17 pulchrior *Han. G. S. Bos. Anim. p.* 59. Discedat *Ven. Chab. Lamb. Bentl. et alii.* 20 Compositus *G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *it. Ald. Steph. uterque Bur. et alii editores.*

7 *Fidens in bonis; confidens in malis.* Vet. Schol. Perfrictæ erat frontis et improbus. B.

Pro *tumidusque* Torrentii et Cruquii Codices legerunt *tumidus; que* adjectum est a Grammaticastro, et a Bentleio servatum. B. Revocavi *que*, quod est in omnibus edd. vett. et poscitur a versu.—*Sermonis amari*, acerbus in maledicando et vehemens. Z.

8 *Cornelius Sisenna*, de uxoris vita apud Senatum interpellatus, respondit se olim duxisse eam suasu et hortatu Augusti. Hoc monuit Torrentius ex Dione.

Equis albis, Proverbio erat [pro equis velocissimis. Z.]. Hujusmodi equi erant solis atque etiam triumphantium. *Qui candore nives anteirent, cursibus auras.* Virgil. de equis Pilumni.

10 Comice ponitur *hoc* pro eodem; atque ita supplenda est extrinsecus sententia; *hoc jure omnes molesti sunt molesti, quo omnes fortes quibus adversum bellum incidit, sunt fortes.* B. Mihi sic videbatur. *Molesti omnes, quibus adversum bellum incidit, sunt hoc jure*, hac conditione, *quo fortes quibus bellum incidit*, nempe ut vel commoriatur dimicatio, vel alteruter certe pereat. Quantum ad pugnarum eventem molesti sunt similes fortibus. G.

Molesti per Charientismum dicuntur odiosi, et importune lacessentes.

11 Satis commode *adversum* dixit bellum de monomachia cogitans, ducta metaphora a duobus tauris adversis frontibus congredientibus.

Ridicula imitatio Heroicæ Poëseos in levi materia. Ἕκτορα Πριαμίδην, Homericum est. B. Repetitum *inter* quod Bentleio displicet, satis vindicatum in Thesauro. G.

13 Olim securi percutiebant nocentes liberos; hinc *capitalis* hoc loco pro mortifera.

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο πλὴν θανεῖν, verba sunt Sophoclis, citante Cruquio.

Mire *divideret* de acriter pugnantibus, h. e. dirimeret.

15 Sic et Virgilius; *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.* Vet. Schol. duos.

Vexet, h. e. in iram incitet: Proprie enim ira vel furore tentati, *vexari* dicuntur. Bentleius pro *vexet* posuit *verset*, quæ rarior Lectio est, et repræsentata a Lambino. B. *Verset* est Sat. 2. 3. 249. Add. Sat. 1. 8. 19. G.

17 Veteres Impressi legerunt *discedet*, non *discedat*, quod et nos sequuti sumus.

18 *Muneribus missis; ut Glaucus cessit Diomedi arma sua aurea, acceptis æreis.* Vet. Schol.

Prætore more veteri posuit pro Imperatore: nam Brutus hoc tempore in Asia contrahebat auxilia adversus Augustum.

19 Nam gladiatorum paria dici solet.

20 *Compositum*, modo posuit pro *commissum*: optimi enim Torrentii Codices lege-

Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam, ridetur ab omni
Conventu; laudat Brutum, laudatque cohortem;
Solem Asiæ Brutum appellat; stellasque salubres,
Appellat comites, excepto Rege; canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse: ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Prænestinus salso multoque fluenti
Expressa arbusto regerit convicia, durus
Vindemiator, et invictus, cui sæpe viator
Cessisset, magna compellans voce cuculum.

21 procurrunt *probat etiam Heins. ad Sil. 7. 566.* concurrunt *al.* 28 mustoque *conj. Da. Heins.* multumque *edd. vett.* 30 Vindemator *Gott. marg. Med.* 1477. *Ald. Ven. Glar.* 31 cucullum *edd. vett.*

runt *compositum* pro *compositus*, suppresso scilicet *par*; vel *ἀπὸ κοινοῦ* repetito: atque hoc Comicæ et Satyricæ negligentiæ est. Bentleius contra contendit veram Lectionem esse *Compositi* auctoritate unius Codicis: quod nihilominus videtur nobis verisimillimum, ob elegantem structuram verborum, quam non capiebant Exscriptores.

Bithus et Bacchius gladiatores optimi illis temporibus fuerunt, qui cum multos interemissent, commissi inter se mutuis vulneribus conciderunt. Vet. Schol.

21 *Mire perdurat in translatione Theatri ad Judicium.* Vet. Schol.

23 *Conventum* dicit Juridicum. [† *Conventus* est turba loci; non, qui eo convenerant vel Bruti vel hujus contentionis spectandæ gratia, ut vel obscure vel male Cruquius. *Gronov.* Obs. 3. 22.]

Cohortem comites dicit Bruti, qui in consilio erant: sic et Lucilius ait: ut Prætori' cohors ut nostris dixit Aruspex. Vet. Schol. Hinc nostris Court.

24 Apud Vet. Schol. legendum pro *opportune laudans, importune laudans.*

25 *Canem* salsa Dilogia pro stella et animali posuit.

26 Iterum ridicule insurgit, ut in Heroico Poëmate.

27 *Fertur quo rara: quia omnia ligna secum trahit torrens, non eget securi.* Vet. Schol. B. Si in silvam densam irruat torrens, majorem edit stragem, quam si ea passim cæsis arboribus rara spatium aquæ præbeat. Illa cum flumine vel torrente comparatio est Demosthenica, et repetita a Luciano in Demosth. encomio p. 495 et 512. ubi quædam admonuimus. G.

28 *Prænestinus;* Itali municipes Romæ ignobiles erant. Sic et Juvenalis; *Hic novus Arpinas;* de Cicerone.

Vetus Interpres cum melioribus Torrentii libris legerunt *multoque fluenti* pro *multumque*, ut sit nomen; quod longe melius videtur. B. Pulchre Fabricianus Porphyrion, *Salso multoque fluenti* ad verbum interpretatur, *Urbane ac copiose locuto* (πολλῷ ῥέοντι Demosth. pro coro. c. 43. p. 84.) *Persio invicem Rupilius convicia regerit, non minus ridiculus, quam rustici vindemiatores* etc. Nempe *arbusto* i. e. putatori (qui hic *vindemiator* vocatur improprie) *exprimit convicia* viator, quam *cuculum* appellat: non quasi *arbustum* pro putatore s. arboratore dicatur; sed quia tamen convicia ex arbusto veniunt. G.

29 *Expressa:* Metaphora ducta a vino quod exprimitur arbusto, h. e. vite arbustiva. Ordo est, *Expressa arbusto fluenti salso multoque.*

Durus, h. e. ut *pervicax* et cerebrosus. *Vindemiator* autem modo tetrasyllabum est, per Synæresin Figuram. B. Hinc *Vindemator* est in Venet. et Glar. Z.

30 *Invictus*, ob perfrictam audaciam, invicta constantia vultus.

31 *Cuculum; Exprobratio fœda putantium vites per imitationem cantus alitis temporariæ, quam cuculum vocant: dedecus enim habetur opprobriumque merito falcem ab illa volucre in vite deprehendi.* Plinius (18. 26. extr.) notante Cruquio.

At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat, Per magnos, Brute, deos te
Oro, qui reges consuêris tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

34 consuesti *Bentl. ex libris paucis.*

SATIRA VIII.

IN SUPERSTITIOSOS ET VENEFICAS.

Priapus in hortis Esquilinis positus fingitur conqueri, quod difficilius veneficas, quam fures et aves, arcere possit. Tum narrat duarum vetularum apparatum veneficum, quo ita sit commotus, ut tandem præ horrore ingentem emiserit ventris crepitum, cujus sono istas veneficas sic perterrefactas esse, ut omnibus relictis effuse et sine respectu aufugerint. Tria igitur potissimum agit poëta, ut Priapi cultum derideat, ut vulgi de veneficiis superstitionem notet, ut Canidiam Saganamque veneficii infamia laborantes perstringat.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cum faber, incertus scamnum faceret-ne Priapum,
Maluit esse deum. deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido; nam fures dextra coercet,
Obscœnoque ruber porrectus ab inguine palus;
Ast importunas volucres in vertice arundo

32 *Italo aceto*, h. e. *Romana mordacitate.* Vet. Schol.

35 Vapidus hic jocus est, in ridendo voluit Augustum tangere. B. In priori editione plane pestiferam Dilogian vocarat. Puto autem, nec Persium nec Horatium hic aliquid de Augusto cogitasse, sed luisse simplicitur in cognomine Regis et Regicidio, Juniæ Brutorum familiæ decore antiquo, in Cæsare dictatore instaurato. G.

SAT. VIII.

1 *Truncus;* neque manus habens, neque pedes, uti [add. *nec* G.] nunc habeo; et mire subjecit *inutile:* nam *σύκινον ἄνδρα* dicunt Greci, quem nostrum vulgus, A Man of Straw. *Nam hæc materia nullis fabricis idonea est.* Vet. Schol. Et *inutilis est* cui vel desunt, vel periere vires. Inest igitur Horatio consulta Dilogia.

2 *Incertus*, h. e. hærens. B.
Illud *ne* adhærens verbo *faceret* indicat, verbum esse geminandum, ut *que.* Vid. ad Car. 2. 19. 28. et 32. G. Est idem quod *faceretne an Priapum.* Z.

Priapus idem erat qui et Bacchus et Sol, frugum Deus, ab antiquo *πρὶ* (unde *πρὶν*) et Ἄππα, quasi tu dicas, *Primus Pater:* unde et in Onomacriti Hymnis et Πρωτόγονος et Φάνης appellatur. Superius (Car. 2. 19. 8. it. 4. 2. 50.) ostendimus ficum arborem ob Θρία, seu trimembria folia, Baccho fuisse sacram, et membri virilis symbolum.

4 *Quia fustem tenens figuratur.* Vet. Schol. *Fustem* dicit instrumentum rusticum quo frumentum in area trituratur: *Aborigines* nostri Romano adhuc vocabulo *Fust* appellant: alias *Saligna falce* armabatur, auctore Marone.

5 *Palus;* hinc Græcis *Ithyphallus* appellatus est. An minabatur pygæ? Certe hoc Ironice significari videtur.

6 *Importunas;* h. e. molestas, vel improbas.

Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miseræ plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat; hæredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.

12 agro *conj. Cun. et sic Sax.* 13 monimentum hoc ne *ed. Glarean. non male.* 14 Æsquilis *Ven. Glar.* 15 qua *Bentl. et Cun.*

Puto fistulam fuisse *arundinem* istam, quæ concepto vento sonum edebat: unde enim arundo muta terreret volucres? B. Motu, acumine forte. G.

7 *Novis; propter recentem dedicationem Mæcenatis. Sepulchra erant in hoc loco ubi nunc sunt horti Mæcenatis, Thermæ Trajani et Domus Crescentiæ.* Vet. Schol.

8 *Cellæ, servorum mansiunculæ, et tenuiorum habitacula.* Torrentius.

10 *Stare* dicitur quod densitate sui, vel numero oculos implet: ac si nequiret cadere. *Soliti erant* CARNIFICES *in Esquilina via puteos facere, in quos corpora mittebant. Hinc locus dictus erat Puticuli. Hic etiam erant publicæ Ustrinæ.* Vet. Schol. B. *Carnifices* ergo humilia etiam alia cadavera sepelierunt, vespillonum ultimi. De his Juven. 8. 275. *Inter carnifices et fabros sandapilarum.* G. *Miseræ plebi*, iis de plebe, qui proprium locum non habebant, ubi honeste sepelirentur. Z.

11 *Fuit Mallius Verna trans Tiberim ingenuis parentibus natus, qui quia a multis pecuniam mutuam rogabat, Pantolabos est cognominatus.* Vet. Schol. De *Nomentano* alias diximus ad Sat. 1. 1. 102.

Scurræ dicebantur urbani qui dicacitate sua victum quærebant.

12 *Nescio quis donavit agrum suum populo ad sepulcra et posuit fines.* Vet. Schol.

In fronte; h. e. ad viam publicam, vel in latitudinem; *in agrum*, h. e. agrum versus, vel in longitudinem. B. V. Inscr. Grut. p. 856. 2. LOCUS—IN FRONT. P. XL. IN AGR. P. XXXIIII.

Cippus, vox Punica: nam et Syris Κηφᾶ lapis est; Tituli, sive στήλης genus; hujusmodi erant rudiorum temporum mortuorum statuæ. B. *Hic dabat*, h. e. hoc loco cippus definiebat, s. significabat. Z.

13 *Singularibus literis notabant, H. M. H. N. S.* h. e. *Hoc monumentum hæredes non sequitur. Videlicet ne pro suis habeant inferendis reliquiis aliorum mortuorum.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *multorum*, B. Retineam *multorum*, sed addam *destinata*, vel tale quid. De re ipsa vid. Gruteriani Indicis c. 17. et 20.

14 *Esquiliis; locus in quo ante sepeliebantur corpora, extra portam illam in qua est Sessorium.* Vet. Schol. *Cum Sessorium* non compareat in Lexicis, videndum an fuerit suggestum unde a sessoribus conscendebantur equi. Illic postea Sessoriana Basilica a Constantino condebatur. B. *Sessorium* Cœlii Aureliani esse sedile quodvis, apparet: Petronii *Sessorium* est Gynæconitis, ubi in cathedris *sedent* mulieres, ut *cubant* in lecticis *cubiculorum* viri. Quid si Acronis *sessorium* sit mulierum quoddam *Senaculum*, quale Romæ fuisse, constat?

Salubribus; quia nemo ibi modo sepelitur. Vet. Schol. *Augustus æger in Mæcenatis domo cubare solitus est: Tiberius etiam in hortos Mæcenatianos commigravit.* Torrentius. Subest igitur Dilogia.

15 *Aggere;* an Agger hic erat Tarquinii, ubi postea castra Prætoriana erant? B. Sic videtur propter viciniam Esquiliarum. G.

"Pro *quo modo* [inquit Bentleius] lege "invitis licet Codicibus, *qua modo*." Ego tamen non ausim. Unde enim novit ille non licere dicere *quo* pro *in quo loco* vel *ubi?* Alias novimus *eo* et *quo* vetustos esse Accusativos; verum et *quo* dicitur in Ablativo. B. Bentleii emendatio probabilis est, quia *qua* a librariis ob sequens *modo* est mutatum. Z.

Cum mihi non tantum furesque feræque, suëtæ
Hunc vexare locum, curæ sunt atque labori,
Quantum carminibus quæ versant atque venenis
Humanos animos: has nullo perdere possum
Nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem (pallor utrasque
Fecerat horrendas aspectu); scalpere terram
Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam,
Cœperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea; major
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat, servilibus, utque

19 vexant *al. Apud Burm. ad Ovid. Am.* 2. 2. 29. *et Sax. vid. ad Sat.* 1. 7. 15. 27 morsibus *H.* 28 Cœpere *Cun. e conj.* diffusus *H.* 32 ut quæ *Bentl. ex MSS. et sic G.*

17 *Feras* nunc dicit volucres. B. Sunt aves carnivoræ, quæ dicuntur Epod. 5. 100. Esquilinæ alites. Z.

18 *Vexare*, h. e. inquietare et frequentare.

19 Errore *versant* defixorum mentes.

20 Qui pro *perdere* maluit *pellere*, ille sic enervari orationem vehementem Priapi non sensit. Nihil minus minantur comici irati, quam *perdere, disperdere, cerebrum dispergere in via* etc. G.

22 *Protulit os, Virgil. Extulit os sacrum.* Vet. Schol. Recte hæc apposuit; nam iratæ Dianæ furor atque dementia tributa sunt.

23 *Vidi egomet; hic versus tragice profertur, ut Virgil. Vidi egomet duo de numero.* Vet. Schol.

Nigra et furva diis inferis sacra. Cruquius.

Succinctam; quo expeditior esset.

24 *Canidiam; Gratidiam Neapolitanam.* Vet. Schol.

Notum est veteres rem divinam nudis pedibus peragere consuevisse.

25 *Memini me legisse apud Helenium Acronem, Saganam fuisse nomine, libertam Pomponii Senatoris qui a Triumviris est proscriptus.* Vet. Schol. Ex altero Scholiaste legendum *Fæneratoris.*

Filiæ fere omnes cognomines erant apud Veteres; ut altera e duabus esset major; altera minor ejusdem nominis.

26 *Scalpere;* quo scrobs fieret magica, unde manes ex Orco evocarent. Siquidem Veteres terram e tenui crusta constare credebant.

27 *Mordicus, pro eo quod est morsibus.* Vet. Schol.

30 Canidiæ erat lanea, cerea autem Horatii: [Incertum hoc est. Z.] eorum enim effigies quos salvos voluerunt ex lana confecere. *Laneæ effigies noctu dabantur in compita, quot liberos salvos esse voluerunt.* Torrentius. Lana enim invulnerabilis: ceream acubus figebant. *Devovet absentis simulacraque cerea fingit; et miserum tenues in jecur urget acus.* Ovid. Her. 6. 91. B. Virgiliana Pharmaceutria, si credimus Donato ad 8. 80. *se de limo fecit, Daphnidem de cera* etc. G.

31 *Compesceret*, h. e. in ordinem cogeret, per Charientismum pro cæderet.

32 Bentleius mallet solute dici *ut quæ* cum quibusdam aliis; verum mihi secus videtur.

Jam peritura, modis. Hecateń vocat altera, sævam
Altera Tisiphonen: serpentes atque videres
Infernas errare canes; lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniat mictum atque cacatum
Julius et fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Sagana resonârint triste et acutum;
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris; et imagine cerea
Largior arserit ignis; et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi

38 veniat *Bentl. ex MSS. et sic G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *F.* venient *al.* veniant *Lambin. e codd.* 39 Pedatia *Ven. Glar.* 41 resonarent *al.* 43 Adiperint *Ven.* 1479. *et F.* ut imag. *conj. Cun.* 45 ac facta *Sa. Cun.* fata *Ven.* 1479. *et F.*

33 Hyperbole servili metui accommodatissima.

Græcis Sol *Hecatos*, et Luna *Hecate*, ab ἑκὰς, quod eminus radios suos jaculentur, et nocentes feriant: sane aliæ tres Furiæ, quam triplicis Dianæ facies. Illuni nocte nulli comparent Manes: *Et Cytherea choros ducit Venus imminente Luna* Od. I. 4. 5.

34 *Serpentes atque videres*, Hyperbaton pro *Serpentes videres atque*. Serpentes deorum erant manium; quod nocerent, et e terra prorepêrent. B. Vid. Pers. I. 113. *G.*

35 *Infernas canes, Furias, quæ sunt canes Jovis infernalis.* Vet. Schol. Cruq. *Canem* etiam noxium animal et carnivorum ad Stygium Solem Veteres referebant.

37 *At* modo dicitur pro *quin*, vel *quinetiam*. Imprecatur sibi mentienti, ut ab avibus, cinædis et furibus contemnatur.

39 *Julius Pediatius Eques Romanus honesto patrimonio consumto se prostituit; quare Horatius mutato genere Pediatiam nominavit.* Vet. Schol. Cruq. Cinædis minari videbatur hic deus.

Fragilis, seu mollis, duro contrarius est: Metaphora est ab equo qui facile pareat fræno. Nam durus equus dicitur frangi.

Aiunt Voranum Q. Luctacii Catuli Libertum fuisse adeo furacem, ut nummos subreptos a Nummulario in calceos demiserit: a quo cum deprehensus esset, quidam subridens, Belle, inquit, si te non ἐκχαλκεύσει, h. e. *verberibus tanquam æs recudat, alludens ad calceos.* Vet. Schol. Cruq. cum quo consentit et alter Schol.

41 Recte modo Bentleius *resonârint*, quo conveniat inter tempora.

Triste sonabat Sagana; umbræ acutum. *Triste, lugubre et metuendum: acutum, tenue et subtile quod sine corpore emittebantur voces.* Vet. Schol. Cruq. Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες, μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο Τρίζουσαι ποτέονται. Homerus Od. Ω. 7.

42 *Lupi barbam; veneficiis rostrum lupi resistere inveteratum aiunt, ob idque villarum portis præfigunt.* Plinius (28. 10. s. 44.) citante Landino. Terra defossum contrarium habebat usum. Feræ omnes deorum erant manium.

43 *Cerea; Hypermetrus versus.* Vet. Schol.

44 *Largior ignis*; quod boni erat ominis veneficis. *Limus ut hic durescit; et hæc ut cera liquescit Uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.* Virgilius Ecl. 8. 80. B. A cera nempe auctus est ignis. G.

45 *Voces Furiarum*, h. e. ululatus canum. Z.

46 *Pepedisse* se præ timore fingit: nam

Diffissa nate ficus. at illæ currere in urbem:
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque jocoque videres.

SATIRA IX.

IN IMPUDENTES ET INEPTOS PARASITASTROS.

Haud dubie gratia, qua apud Mæcenatem valebat Horatius, multos parasitastros et poëtastros pellexit, ut eum obsiderent et se per eum Mæcenati commendari cuperent. Quare, ut hoc hominum genus molestum a se, si fieri posset, abigeret, fortassis hanc scripsit satiram, ubi impudentia et garrulitas ejusmodi homuncionis egregie describitur.

Ibam forte Via sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, et totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,

3 Accurrit *G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *F. Med.* 1486. *H. Steph.* Occurrit *videtur esse ab Aldo.* Accurrit *etiam defendit Heins. ad Ovid. Fast.* 2. 372.

et metus inflat corpus. B. *Diffissa nate ficus;* Hoc haud dubie casu factum erat. Sed inde fortassis Horatius occasionem sumsit hanc Satiram scribendi. Z.

47 *Currere;* supple cœperunt.

48 *Jocatur in has quasi altera dentibus appositis, uti solita sit; altera quod gibba fuerit, caliendrum habere consueverit. Caliendri meminit et Varro in eo libro qui inscribitur Virgula Divina, dicens: Ego nunc postulo Agamemnona meum, tantis cothurnis accipit Critona caliendrum.* Vet. Schol.

Caliendrum, peplum capitis. Vet. Schol. Cruq. h. e. palliolum fœminarum, seu Mavorte, quod Græci *κρήδεμνον* dicunt et *θέριστρον*; quod cucullo laxius et caput et humeros velabat; Latini ricinium appellant. Anterior pars eminebat supra frontem, ut vel ex Horatio constat, qui *altum* apponit: et, *tantis cothurnis accipit caliendrum,* ut superius Varro. Vox *caliendrum* non deducitur a *κάλλυντρον*, quod putavit Cruquius; verum a *κάλινδρον*: nam sive *κυλίνδειν* scribatur, sive *καλίνδειν* perinde est; Græcis hoc involvere est. B. At rectius alii intelligunt comam appositam, non nativam. Z.

50 *Vincula, licia ex diversis coloribus, quibus mentes hominum vinciebant.* Vet. Schol. Cruq. *Terna tibi hæc primum triplici diversa colore, Licia circumdo.* Virgil, Ecl. 8. *Licia* a *ligando* appellantur: magorum autem est *ligare.* B. Si quis reliqua hujus velut fabulæ cognoscere amet, addat Epod. 5. et 17. Quem vero ipsæ magicæ artes juvant, ille Theocriti Virgiliique Pharmaceutrias adeat, et Propertium 3. 4. 25. sq. et Lucan. 6. 430.—830. et doctior inde redibit. G.

SAT. IX.

1 Bentleius hic interseruit *ut* [*Ibam ut forte*] nulla cum causa, neque ulla cum auctoritate, quo eruditæ suæ auri placeret.

Hujusmodi Prodeambulatores vulgari joco *Sacravienses* appellati sunt. B. Festus ita appellatos ait, qui ad sacram viam habitarent. G.

2 *Meditans,* i. e. tacitus, aliquid componens.

Satis verecunde versus more Satyricorum nugas dixit, quia Satyrici solent sese carpere. Vet. Schol.

Omnes Lambini scripti Codices legerunt *et totus,* pro *totus,* quod et Cruquius probavit, etsi dissentiat Torrentius, atque Bentleius.

3 Quidam Vulgati Codices vitiose legerunt *occurrit* contra MSS. fidem. B. *Accurrit* sic plane est Ter. Eun. 2. 3. 44. G.

Arreptaque manu, ¶ Quid agis, dulcissime, rerum?
¶ Suaviter, ut nunc est, inquam; et cupio omnia quæ vis.
Cum assectaretur, Numquid vis? occupo. at ille,
Nôris nos, inquit; docti sumus. Hic ego, Pluris
Hoc, inquam, mihi eris: misere discedere quærens,
Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero; cum sudor ad imos
Manaret talos, O te, Bolane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus, cum quidlibet ille
Garriret, vicos, urbem laudaret. Ut illi
Nil respondebam, Misere cupis, inquit, abire,
Jamdudum video: sed nil agis; usque tenebo,
Persequar. Hinc quo nunc iter est tibi? ¶ Nil opus est te
Circumagi; quendam volo visere, non tibi notum;
Trans Tiberim longe cubat is, prope Cæsaris hortos.

11 Bollane *edd. vett.* 16 Prosequar *Glar. Bentl.* hinc *Bentl. cum nonnullis edd. vett. refert ad antecedens.*

Male accepit Cruquius, et cum Cruquio Dacerius voces 'Επαγόμενος et 'Επιφερόμενος, quæ in Vetere Interprete occurrunt: existimant enim ita dici eum *qui aliquem renitentem et quasi vinctum secum trahat;* cum vel ex ipso Scholiaste pateat obvium dici, vel casu aliquo de via oblatum. *Obvius*, inquit ille, 'Επιφερόμενος. Insulsissimus iste Veterum Scholiastarum compilator, qui Acronis nomen mentitus est, *Epagomenum* proprium garrulo nomen fuisse credidit.

4 *Arreptaque manu; non exspectavit ut porrigerem*, ut eleganter Landinus.

Ordo est, Quid rerum agis mihi dulcissime. Vet. Schol. h. e. An recte et ex sententia procedunt tibi omnia?

5 *Suaviter;* h. e. satis commode, quantum sinit rerum mearum status. Nostin' fortunarum mearum naufragium, postquam Brutianæ succubuere partes? 'Ηδέως ὅσον ἔνεστί μοι νῦν.

Cupio omnia quæ vis; suavis valedicendi formula.

6 *Numquid vis;* sunt et ista properantis abire. *Rogo numquid velit: recte inquit: abeo.* Terentius, citante Cruquio. B. Eun. 2. 3. 50. quem locum videtur noster hic cogitasse. G.

7 *Nôris nos;* h. e. cupio tibi esse notus.

Doctos dicebant Veteres, quos nos hodie *Scholares* appellamus.

8 *Quærens* modo posuit pro cupiens: et Comici dicunt *misere* pro multum et vehementer, ἐν ἤθει.

9 *Ire;* supple cœperam.

10 *Sudor, ex tædio et molestia.* Vet. Schol.

11 Optimi Torrentii Codices legerunt *Bolane* pro *Bollane*, quod ab oppido (ut ille putat) *Bola* derivatum est. *Solebat hic in faciem quemvis reprehendere, et libere dicere quod sentiret.* Vet. Schol.

Cerebri felicem; vult significare se propemodum invidisse homini cerebroso et impudenti, quod potuerit eum asperioribus verbis removere, quod sui pudoris non erat. Atque obiter Luciliano more *Bolanum* istum percutit. In insania cerebrum moveri credebant Veteres.

14 *Abire*, h. e. effugere; et bene subjecit *tenebo:* tenetur enim cui non licet abire.

16 Nescio cur Bentleio magis placuerit *Prosequar* quam *Persequar*, cum hæc sit vox efficacior altera, atque ipse mox dicat *usque sequar te*, quod plus est quam *prosequar*.

18 *Cubat, ægrotat, languet, jacet.* Vet. Schol. *Cubantis luxuriæ subscripsit.* Corn. Celsus.

Julii Cæsaris horti erant trans Tiberim juxta Naumachiam, ut ostendit Torrentius ex Suetonio.

¶ Nil habeo quod agam, et non sum piger; usque sequar te.
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis asellus,
Cum gravius dorso subiit onus. Incipit ille;
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium, facies: nam quis me scribere plures
Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat; ¶ Est tibi mater?
Cognati, queis te salvo est opus? ¶ Haud mihi quisquam;
Omnes composui. ¶ Felices! nunc ego resto:
Confice; namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit, divina mota anus urna;
" Hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis;
" Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra;

23 Varum *primæ editt. it. H.* 30 mota divina anus urna *Bentl. ex conj.*

19 *Non sum piger; Libenter ambulo.* Vet. Schol. Cruq.

20 *Demitto auriculas:* Proverbiale Schema. *Lassis asinis vel equis pendent aures.* Vet. Schol. Cruq. *Aures in equis et omnium jumentorum genere indicia animi præferunt; fessis marcidæ, micantes pavidis, subrectæ furentibus, resolutæ ægris.* Plinius 11. 37. citante eleganti viro Jacobo Cruquio.

Iniquæ mentis, h. e. demissæ et obnoxiæ: contra æquus et cujus mens recta est. Metaphora ducta a bilance.

21 Advertendum hic ultimam syllabam in *subiit* produci in hoc versu.

22 *Si bene fretus sum conscientia mea.* Vet. Schol. h. e. Si sum virtutis propriæ idoneus æstimator.

Vibius Viscus eques duos habebat filios Viscos Senatorii ordinis, utrosque Poëtas et insignes Criticos. Vide Vet. Schol. in Satyram sequentem. De Vario vide Ode 6. Lib. I.

24 *Membra movere;* i. e. *cum gestu corporis pronuntiare.* Vet. Schol. Id enim saltare erat.

25 *Mollius;* majore cum Rhythmo.

Obiter Tigellium Cantorem tangit, ejusque artem ut indignam ingenuo.

26 *Interpellandi locus hic erat;* ad Emphasin posuit odiosæ garrulitatis. B. Ut tædium effugeret audiendi laudes istius garruli. Z.

27 *Queis te salvo est opus;* callide quasi initurus cum eo gratiam hæc promit. B. Qui primum notitiam contrahunt, ita rogant. G.

28 *Omnes composui;* Comice proferenda sunt ista, cum habeant ἦθος: et gratificari vult Horatio tanquam futuro sibi hæredi: *Componere* est περιστέλλειν, cum cadaver linteis implicatur. B. Certe hoc ipso, quod orbum se prædicat, videtur sibi escam velut proponere Horatio, ut is tanto facilius admittat in familiaritatem eum, ex cujus testamento sperare aliquid posset. G.

Felices; Ineptulum ludit: nam præter spem responsum dedit; et Bolani ritu impudentem in os deridet.

29 *Confice;* fac finem enecandi. B. Forte tamen eo gestu ista dicebat Horatius, uti nugator accipere posset honestam petitionem: *confice,* me etiam *compone:* nam instat mihi fatum etc. Certe non satis probabiliter finxit poëta, post tam cerebrosam exprobrationem acta esse reliqua. G.

Marsi, Peligni, Samnites et Sabini *Sabelli* dicti sunt Veteribus; erant enim omnes Sabini generis et sortilegio insignes.

30 *Mota urna;* Plebeium divinandi genus per sortes, Synecdochice pro quovis alio usurpatur.

31 *Hosticus* vetuste pro hostilis, ut et *civicus* pro civilis.

32 *Laterum dolor,* pleuritis.

Tussis, tabes, vel phthisis.

Tarda podagra; quia tardos facit; et est ὑπαλλαγή. Vet. Schol.

" Garrulus hunc quando consumet cunque: loquaces,
" Si sapiat, vitet, simul atque adoleverit ætas."
Ventum erat ad Vestæ, quarta jam parte diei
Præterita: et casu tunc respondere vadato
Debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. ¶ Inteream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia jura;
Et propero quo scis. ¶ Dubius sum quid faciam, inquit;
Tene relinquam, an rem. ¶ Me, sodes. ¶ Non faciam, ille;
Et præcedere cœpit. Ego (ut contendere durum est
Cum victore) sequor. ¶ Mæcenas quomodo tecum?
Hinc repetit. ¶ Paucorum hominum, et mentis bene sanæ:

36 vadatus *Bentl. ex conj.* 42 durum *sine* est *Bentl. ex codd.*

33 *Quandocunque* modo positum pro *quandoque*, vel *aliquando*. Compositum est autem ex *Quando* et *Cum*; quasi diceret: erit tempus *quando* et *cum*. De Futuro hoc est Indefinito.

Consumet, h. e. necabit. Consumitur id cujus nulla pars relinquitur; vel quod non amplius comparet, prorsus e medio sublatum.

34 Sic et Virgilius; *Matura adoleverit ætas.*

35 *Ad Vestæ; Sic nos hodie in Claudii, vel Telluris dicimus, nec addimus Templum, aut Ædem.* Vet. Schol. *Ædes Vestæ erat ad Clivum Capitolinum*, ut bene Cruquius ex Varrone. B. Foro vicinam, etiam indicat illud Cic. fam. 14. 2. ubi *a Vestæ ad tabulam Valeriam ducta Terentia.* G.

Quarta jam parte; h. e. *hora diei tertia, quo in Foro causæ agi cœperant, juxta illud Epigrammatographi, Prima salutantes atque altera detinet hora, Exercet raucos tertia Causidicos.* Cruquius. Est Mart. 4. 8.

36 *Casu vadato*; satis mirari nequeo Interpretes omnes latuisse *casu vadato* modo dici pro in causa vadata, cum notum sit quid casus sit Jurisconsultis. *Respondere* autem is dicitur in quem lis intenditur. Bentleius multa hic movet perdensas tenebras, quæ non puto opus esse Lectori modo repræsentare. Pro *vadato* reposuit *vadatus* ex ingenio. B. *Casu vadato* nihil esse puto. *Vadatum* esse vel activum, qui alteri necessitatem vadis dandi imposuit, vel passivum qui dare jussus est; ipse fatetur et probat Bentleius, quo minus opus est sola conjectura mutare lectionem omnium librorum, quam etiam Acron tuetur. G.

37 Qui causa sua cadit, *litem* dicitur *perdere*.

38 *Adesse* proprie Advocatorum est. [† Vulgatissimum est, verbum *adesse* in judiciis idem valere quod patrocinari. *Rutgers.* Lect. Venus. p. 348.]

39 *Valeo stare; si habeo vires ut stem.* Vet. Schol. Cruq. An simulat se Podagricum? [† *Stare* in judicio ante Prætoris tribunal. *Bersm.*]

40 *Quo scis*; ad visendum scilicet ægrotum.

41 *An rem; sic et in Legibus scriptum inveniri solet Rem sive Litem.* Vet. Schol.

43 *Cum victore*; hæc Metaphorice posuit ac si captivus duceretur.

Quomodo tecum; Quomodo circa te Mæcenas est? Vet. Schol.

44 *Repetit*; h. e. de novo incipit sermocinari.

Paucorum hominum; i. e. *qui et sapiens est et raro habet parem.* Vet. Schol. Et paucos admittit, salsa Dilogia. B. Nihil hic ambigui video. Describit Mæcenatem ab ea parte, qua deterrere impudentem hominem se posse sperat. Cæterum in MS. Gottingensi est, *ut mentis bene sanæ*, quod valde placet: sic enim ratio reddatur, cur *paucorum hominum* sit Mæcenas? Memor videlicet vafri illius Siculi, qui temere nos vetat credere etc. G.

Nemo dexterius fortuna est usus. ¶ Haberes
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere; dispeream ni
Summôsses omnes. ¶ Non isto vivimus illic,
Quo tu rere, modo; domus hac nec purior ulla est,
Nec magis his aliena malis: nil mî officit unquam,
Ditior hic, aut est quia doctior; est locus uni-
cuique suus. ¶ Magnum narras, vix credibile. ¶ Atqui
Sic habet. ¶ Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. ¶ Velis tantummodo, quæ tua virtus,
Expugnabis; et est qui vinci possit; eoque
Difficiles auditus primos habet. ¶ Haud mihi deero:
Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
Exclusus fuero, desistam; tempora quæram;
Occurram in triviis; deducam. Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. ¶ Hæc dum agit, ecce,
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum

45 deterius *notabile sphalma Med.* 1477. 50 inquam *etiam MS. Bos. Animadv. p.* 59. 55 eo quod *Med.* 1477. 56 primus *Med.* 1477. *Ven.* 1479.

Mentis bene sanæ, per Anticipationem Parasitastrum a conatu callide deterret.

45 *Fortunam* modo dicit magnam sive ingentes divitias.

46 Hypocrita, sive secundarum partium actor, ipsius actoris actor erat: erat etiam et tertiarum. Hi cum possent nolebant tamen æquare primos actores, quo eos commendatiores redderent populo.

47 *Hunc hominem; Δεικτικῶς seipsum tangit digito.* Vet. Schol. Et habet ἦθος.

Tradere, h. e. commendare.

48 *Summôsses omnes; malignus maligna promittit.* Landinus. B. In tempore, quod vulgo plusquamperfectum vocant, vis quædam est, non diu erit cum submotos gaudere posses æmulos. G.

Bentl. prætulit *vivitur*, quod repertum fuerat in uno tantum Codice.

49 *Purior*, h. e. magis ingenua et proba: purum enim dicimus cui nihil ficti adhæret, vel improbitatis.

50 *Aliena malis;* h. e. hujusmodi pestibus inimica: nam Euphemismo quodam exsecrabilia *mala* dicimus.

Nil mî officit; ego ei non invideo. Vet. Schol. Cruq.

Neque ego cernere possim elegantiam vocis *inquam*, quam Bentleius, auctoritate nescio quorum Librorum, hic interseruit pro *unquam*. Videtur sane mihi frigidiusculum hoc.

54 *Quæ tua virtus;* amarulenta Ironia.

55 *Et est qui vinci; jucunde ex alterius persona Mæcenatem reprehendit: hoc est quod dicit Persius; Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit.* Vet. Schol. Cruq. B. Quin ex sua persona hic loquitur Poëta; nec vitium reprehendit, sed laudat prudentiam, qua facilitatem moderatur. G.

Eoque; quia scilicet intelligit facilitatem suam.

58 *Tempora quæram;* supple idonea.

59 Ridicule abutitur gravissima sententia. *Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί.* Epicharmus, citante Cruquio.

60 *Hæc vita* dicebant Veteres pro eo quod nos *Hic mundus.*

Hæc dum agit; h. e. Interim.

61 *Fusci Aristii* celeberrimi ejus temporis Grammatici vita exstat apud Tranquillum.

Qui pulchre nôsset: consistimus: Unde venis? et,
Quò tendis? rogat, et respondet. Vellere cœpi,
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum: Memini bene; sed meliori
Tempore dicam: hodie tricesima sabbata: vin' tu
Curtis Judæis oppedere? Nulla mihi, inquam,

64 pensare *omn.* nictans *Baxt.*

63 *Rogat, et respondet; eleganter mixtum inter se et confusum sermonem interrogandi ac respondendi expressit.* Vet. Schol. Mira Βραχυλογία.

64 Lambinus ex duodecim Codicibus pro *prensare* reposuit *pressare:* Verum nihil tanti; siquidem notum est veteres Romanos non pronuntiâsse *N* ante *S*. Quin et nostri homines *Pressare milites* dicere consueverunt, pro *Prensare, Pressare, stringere.* Vet. Schol.

Lentissima; h. e. minime sequacia, sed potius prensanti renitentia. B. *Lenta brachia* sunt sane mollia, flexilia: sed nempe eo ipso prensantem effugiunt. G.

Nictare est aliquid oculis nictantibus demonstrare. Vet. Schol. Constat eum legisse *nictare;* quod miror neminem advertisse, neque ipsum Bentleium, qui me invito retinuit *nutans.* B. Nescio unde vir doctus illud suum *nictans* hauserit. Quos ego consulere potui libros non in contexto modo Horatiano, sed in scholiis etiam legunt. *Est autem* nutare, *aliquid oculis* nutantibus *velle demonstrare.* G.

65 Jucundo convicio *male salsum* amicum suum appellat, ac si maligne urbanum crederet: Nam *male salsus* uno spiritu profertur, uti Substantivum.

66 *Dissimulare;* supple cœperat.

67 *Certe* dicimus ubi memoriæ non adeo diffidimus. B. Hæc dicit Horatius ad Fuscum Respondet tum Fuscus *Memini bene* etc. Z.

68 *Meliori tempore;* nam te occupatum video.

69 *Tricesima sabbata; Quæ Judæi Neomenias dicunt, quoniam per Sabbata Judæi numeros appellant Lunares: et Sabbatum magnum in Renovatione Lunæ a Judæis etiam hodie celebratur.* Vet. Schol. Numeros autem Lunares Hebdomadas dicit, quas Judæi Sabbata appellant. B. *Numeros Lunares* dixit Scholiasta dies a novilunio inde s. Neomenia procedentes, quales Judæorum menses sunt et semper fuere. Quæ Delphini interpres et Dacerius de tricesimo anni a Tisri mense incipientis Sabbatho, id est Paschate, habent a Torrentio et Lambino: ea si vera essent etiam, reconditiora tamen essent, quam quæ cadant in Horatium. Acronis illud et aliorum Scholiastarum forte non contemnendum. *Tricesima Sabbatha dici, quando calendis* (novilunio) *occurrit Sabbathum,* i. e. in calendas incidit. Sed nihil melius quam sequi Scalig. de Emend. Temp. 3. p. 309. et Seld. de I. N. 3. 15. et intelligere tricesimum Lunaris mensis diem, ex parte certe feriatum et cultum Judæis, quæ facilis est hodie etiam omnibus, apud quos habitant vel pauci verpæ, observatio. G.

Nescio cur Bentleius maluit reponere *vis tu* pro *vin' tu,* nulla sub auctoritate. B. Provocat Bentleius ad ea, quæ ad Sat. 2. 6. 92. disputarit. Sed quæ ratio ibi *vis* postulat, eadem hic exigit *vin'*. G.

70 *Curtis; Quia pellicula imminuti sunt: quia Moses Rex Judæorum, cujus Legibus reguntur, negligentia* φιμωθεὶς *medicinaliter exsectus est, et ne solus esset notabilis, omnes circumcidi voluit.* Vet. Schol. Vocem φιμωθεὶς quæ inscitia Librarii exciderat reposuimus ex conjectura, uti et *medicinaliter exsectus* pro *medicinalis effectus* quæ nihili erant. Quis miretur ejusmodi convicia homini Epicureo atque Pagano excidisse? Jure igitur Henrico Glareano diaboli organum videtur. Etiam Satira quinta hæc habet: *Constat omnia miracula certa ratione fieri, de quibus Epicurei prudentissime disputant.* B. At hoc est, o manes Baxteriani, plus quam Bentleianum facinus: et *exsecare* Mosen est plus quam cornutum facere. Si omnino dignus est locus, qui emendetur, blandior medicina fuerit, *quia Moses—negligentia medici talis* i. e. curtus, *effectus est.*

Relligio est. At mî: sum paulo infirmior, unus
Multorum; ignosces; alias loquar. Hunccine solem
Tam nigrum surrexe mihi! fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
Adversarius: et, Quo tu, turpissime? magna
Exclamat voce, et, Licet antestari? Ego vero
Oppono auriculam. rapit in jus: clamor utrinque:
Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

73 Tam mihi surrexisse nigrum *G.*

Vel, quod libri quidam habent *affectus*, legam, *negligentia medicinali* exsectus, h. e. *circumsectus est.* G.

Cum summo contemtu *oppedere* posuit, et *παρὰ προσδοκίαν*, cum deberet dicere, *adesse eorum sacris.*

Parcus sum deorum cultor et infrequens.

71 *Infirmior; metus et infirmitas Religionem faciunt.* Vet. Schol. Cruq. B. *At mî* etc. sunt verba Fusci. Z.

Unus multorum; unus inter multos. Vet. Schol. Cruq. Vult excusare se ob superstitiosorum numerum.

72 *Ignosces;* scita valedicendi formula.

73 *Surrexe,* sic et Virgilius *extinxem* pro extinxissem. B. *Nigrum,* infaustum. Z.

Improbus modo Substantivum est ut supra *male salsus:* Perpetuum iratorum convicium est.

74 *Sub cultro; Proverbium est.* Vet. Schol. Ac si victima esset futurus. B. Theocrito 22. 5. Castor et Pollux sunt Ἀνθρώπων σωτῆρες ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων, jam tondentium caput in metu summo naufragii. V. Petro. 104. Proserpina crinem aufert morituris etc. G.

Casu, h. e. *Sic dii voluere:* habet enim Emphasin hoc sibi præter omnem spem evenisse.

75 *Adversarius, Creditor.* Vet. Schol.

Turpissime; atrox convicium. *Μιαρώτατε.* B. *Impure* simile apud Comicos maledictum. G.

76 Bentleius pro *Exclamat*, ex unius Bersmanni Libro reposuit *Inclamat*, quod minus ego probaverim, etsi nihil intersit.

Licet antestari? Tangens auriculam his verbis loquebatur; Licet antestari? Si ille respondisset, Licet, injectione manus adversarium in judicium trahebat. Quod si antestatus non esset et manum injecisset, injuriæ reus constitui poterat. Vet. Schol. Est autem *antestari* quasi *antetestari.* Lambinus.

77 *Oppono auriculam: solebant testium aures tenere, et ita dicere; Memento quod tu mihi in illa causa testis eris; quod est antestari.* Vet. Schol. *Est in aure ima memoriæ locus, quem tangentes antestantur.* Plinius citante Torrentio.

—*Cynthius aurem*
Vellit et admonuit.—Virgil.

78 *Sic me servavit Apollo; Hoc de sensu Homerico sumsit* (Il. Υ. 443.), Τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων. Vet. Schol. Alias Apollo et Ἀλεξίκακος erat et Poëtarum Numen. Suavi etiam Dilogia eburneum dicit Apollinem, qui stabat in Foro Augusti, ubi jus dici consueverat.

Sportula deinde Forum, jurisque peritus
Apollo. Juven. 1. 128.

Ista debentur Cruquio.

SATIRA X.

IN INEPTOS LUCILII FAUTORES.

Cum Horatium ob ea, quæ Satira quarta de Lucilii vitiis ostenderat, quidam obtrectatores, in his maxime Demetrius, Hermogenes, Pantilius et Fannius, vituperassent: defendit hic suam sententiam uberiusque explicat, ostendens, genus dicendi Lucilianum, præterquam quod minus breve esset, varium et jucundum, idem quoque ob verba Græca immixta impurum esse. Quodsi nonnulla in Ennio reprehenderit Lucilius; nihil vetare, quo minus ipsius vitia notentur ab alio. Veruntamen quodammodo excusandum esse Lucilium ob ævum, quo vixerit; quia, si nunc viveret, fortassis limatius diligentiusque esset scripturus. Cæterum, addit Horatius, semet ipsum contentum esse, si paucis iisque doctis hominibus (quos gratus recenset) sua probarentur scripta; contra se minime curare, quid Demetrius et Tigellius de illis sentiant.

* * *

Lucili, quam sis mendosus, teste Catone
Defensore tuo pervincam, qui male factos
Emendare parat versus. Hoc lenius ille,
Est quo vir melior: longe subtilior illo,
Qui multum puer et loris et funibus udis
Exhortatus, ut esset opem qui ferre poëtis
Antiquis posset contra fastidia nostra,
Grammaticorum equitum doctissimus. Ut redeam illuc.

* * *

Hos versus habet Zarotti prima, et altera Mediol. 1486. cui adjuncti Acron et Porphyrion, pro Horatianis. Landinus rejecit eos jam Flor. 1482. in annotationem, causam interserens, quod Acron incipiat Satiram ab illo versu *Nempe incomposito*. In annotationibus quoque retulere Aldus, Bened. Philologus, Ascensius, Lambinus, Cruquius, Rutgersius, interpres Delphini, Dacerius. In codicibus eos antiquis fuisse, fatentur omnes. Aldus agnoscit stilum Horatianum: H. Glareanus vel Horatii esse ait, vel simiæ Horatii. G. Fabricius quasi nihil dubitaret de auctore in castigationibus ad versum, annotat, Catonem intelligi Valerium, nobilem Grammaticum et Criticum (de quo Sueto. c. 11.) et tamen omissi sunt hi versus in exemplaribus Fabricianis Basil. 1555. fol. et Lips. 1593. 8. excusis. Lambinus ætatem cccc annorum illis tribuit; Horatianos siquis putet, eum in his literis

2 Nescio cur *defensore tui* malit Ascensius. G.

4 *Subtilior* callidior, astutior, per ironiam, Catone est ille puer ætate et ingenio, qui causam illam loris et funibus defendendam suscepit. G.

6 Legendum *puer est loris—Exornatus*. Posterius hoc jam suspicatus est acutus vir H. Glareanus. Exornavit se armis juvenis, quem tangit, et malum minatus est vel dedit adeo his, qui secus sentirent de Lucilio. G.

[† *Qui multum nuper loris et funibus udis Exornatus*—conj. Rutgers.]

8 Jungo *Grammaticorum equitum*, et puto ludibrii causa ita appellari juvenem, qui Grammatici provinciam illis armis tueri vellet, quibus circa illa tempora Cicero filius *patri suo de Cestii corio satisfecit*, ut narrat Seneca Suasor. 7. Quid? si minatus fuerat Horatio ipsi hic eques Grammaticus? Quid? si pudore quodam Horatius ætate provectior, vel amici, hos octo versiculos sustulere? G.

parum videre ait: sibi assentiri dicit Jo. Auratum, M. A. Muretum, Si. Bosium, Jo. Passeratium. Vossius de poëtis Lat. p. 9. *sunt valde antiqui*, ait de his versibus, *quidquid dicat Lambinus*. Ascensius (edit. 1544. fol.) *sunt*, inquit, *qui Mæcenatem taxari hic autument, et ideo propter ipsum ab Horatio resectum hoc caput.* Etiam Glareanus, *Ablati*, inquit, *possunt videri poëtæ consilio.* Hæc faciunt, ut dignos putem versus, qui etiam hic legantur: in primis, cum, si non sint Horatii, antiqui tamen, et ingeniosi hominis opus videantur. G.

NEMPE incomposito dixi pede currere versus
Lucilî: quis tam Lucilî fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen, hoc tribuens, dederim quoque cætera: nam sic
Et Laberî mimos, ut pulchra poëmata, mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris: et est quædam tamen hic quoque virtus:
Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures:
Et sermone opus est modo tristi, sæpe jocoso;

5 *pro* nam, num *G. S. Bos. animadv. p.* 56. non *Z. V.* 1479. *Fl. V.* 1486. *credo cum interrogatione.*

1 Comicum principium et Morale: nam de medio sermone orditur. Est autem *Nempe* Particula recordantis suæ cogitationis.

Incomposito, h. e. incondito, et extemporaneo. Metaphora desumta est ab imperitis equis, vel etiam saltatoribus, qui nullis gradiuntur numeris.

Dixi; Satyra scilicet quarta (1. 4. 8.). Grave crimen hoc: nam quis ferat libertino genitum avo Pompeii Magni doctiorem? B. Quin avunculo majori. Vid. ad Sat. 2. 1. 75. G.

Etsi melius currant *facti et euntes*, *currunt* tamen versus qualescunque. Et mire *pede currere* posuit: erant enim *Pedes* numeri quibus in Choreis saltantes currebant. Huc facit Anacreontis illud;

'Εδόκουν ἄκροισι ταρσοῖς
Δρόμον ὠκὺν ἐκτανύειν.

2 *Fautores*, Plauto *favitores*, plausores erant in theatris. *Inepte favemus alicui quando aperta vitia ejus negamus.* Vet. Schol. Nam ineptus est vapide blandus. Hujusmodi palponibus οὐδὲν ὑγιὲς, nam fumivendulis istis perpetuo venalis est anima.

3 *Fatemur coacte, confitemur sponte*, ut belle Landinus.

Sale multo ideo ait numero singulari, quod dicturus erat defricuit, quasi vere id sale faceret (sic enim legendum pro *sal*). Vet. Schol. B. *Sales* nempe urbanitatem ordinarie significant: *sal* singul. propie solet accipi. Fit ergo vividior metaphora. G.

4 *Charta eadem;* siquidem quarta Satyra et *Facetum* et *Emunctæ naris* eum dixerat.

Decimus Laberius a Divo Julio annulo aureo et quingentis sestertiis donatus est, postquam Mimum suum egisset. Cruquius ex Suetonio, et Macrobio. Sed Publius Syrus in eo certamine palmam tulit.

Mimi, liberi, dicaces, et lascivi erant, et unius tantum Actionis; nam nulla habebant Exodia, ut cæteri Ludi. Constabant igitur ridiculo.

7 *Et hic rictus dicitur, et hoc rictum mensura oris.* Vet. Schol. B. *Risu did. rictum*, excitare risum effusum. Z.

8 *Virtus*, Græcis 'Αρετὴ, unde teste Donato, nostrum *Ars*.

9 *Ut currat;* h. e. ut festinet ad exitum: Metaphora a jumento leviter onusto; ut vel sequentia ostendunt.

10 *Impediat;* h. e. retardet. Notum est quid sint *impedimenta* in itinere.

11 *Sermone modo tristi, sæpe jocoso;* h. e. Stilo modo gravi et Rhetorico, modo mordaci et Satyrico.

Defendente vicem modo rhetoris atque poetæ,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus Comœdia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil præter Calvum et doctus cantare Catullum.
¶ At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis
Miscuit. ¶ O seri studiorum! quine putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti

14 Ext. opus *H.* consultum *Z.* 21 qui ne putatis *Venet.* quid ne putatis *Glar.*

12 *Vicem*, h. e. *munus*, vel partes. B. *Defendere vicem* est agere partes vel personam, ut Art. Poët. 194. Satiræ stilus est nunc oratorius, nunc poëticus, nunc familiaris et tenuis etc. G.

Rhetoris est tenere artem stili, poëtæ autem Satyricos sales proferre: nam Poëtam modo dicit Satyricum.

13 *Urbanum* modo dicit ingenue jocantem. Nescivit Lucilius *Ingenuo culpam defigere ludo*. Atticus iste lepos Horatiani erat ævi, quod tandem urbanos protulit.

Parcentis viribus; quia vult data opera delicatus videri. Vet. Schol. Abstinet enim a tentatis jocis.

14 *Ridiculum acri; Joculare maledictum gravius vulnerat, quam res aspera.* Vet. Schol. B. Reddit rationem, cur Satira se demittat etiam ad humilem urbanitatem, viribus parcat etc. G.

15 *Fortius et melius;* h. e. et efficacius et consultius.

Magnas res secat, qui potentum lites dijudicat. Siquidem res difficiles quæ subito, ac veluti uno ictu absolvuntur, *decidi* et *secari* dicuntur, Metaphora sumta a medicorum cultris. Ista Allegorice dicuntur de Satirica Invectione. Vult enim significare se levi negotio de Nobilibus adversariis victoriam reportare, cum Lucilius *Genuinum in illis fregerit*, ut eleganter Persius.

16 *Illi scripta quibus; Eupolis atque Cratinus Aristophanesque Poëtæ.*

Viris, Πλεονάζει, more vetusto.

17 Is *stare* dicitur qui non causa cadit, vel perdit litem, *Ad id pertinet stabant quod dixerit, Ridiculum acri Fortius et melius magnas plerumque secat res.* Vet. Schol. Dilogως etiam *stabant* dixit pro placebant: nam *stare* dicebantur Fabulæ quæ non explodebantur.

Ironice *pulchrum* dicit vetulum et lippum, se tamen apud puellas pro formosulo inepte gerentem. Palam nominat obtrectatores suos, veteres scilicet Cæsareanæ aulæ sectatores.

18 *M. Demetrium modulatorem propter maciem ac parvitatem corporis hoc nomine appellat.* Vet. Schol. B. Imo *simium* vocat quod erat ineptus imitator Calvi et Catulli. Z.

19 Licinium dicit Calvum et Valerium Catullum, qui scilicet amatorias cantiones scripserant.

Cantare, modulari. Vet. Schol.

20 *At magnum fecit*, ipsius Lucilii verba sunt, teste Rufiniano Rhetore; et suaviter eum suis verbis deridet. Hæc Subjectionis forma protulit. B. Modo non corruptus sit Rufiniani locus, ac legendum p. 25. *ut apud* Horatium in *Lucilium*. Nam vix risisse videtur Lucilius morem, quo ipsum frequenter usum, fragmenta quæ supersunt testantur. G. Est objectio istorum obtrectatorum Horatii. Z.

21 *O seri studiorum!* seræ dicuntur fruges quæ non nisi longo tempore maturescunt. Græcis ὀψιμαθεῖς sunt et qui literis sero vacant, et qui sero proficiunt; culpa scilicet ingenii et acuminis.

Quine putetis; supple, *An tu tantum fatui estis* qui putetis? Neque enim assentiri possum Prisciano, qui *Ne* putat esse Conjunctionem Affirmantem; vel his qui reponunt *Ve* ex ingenio. Hujusmodi Βραχυλογία Moralis est et Comica. Habet eandem vim, ac si dixisset, *Vosne putetis.* G.

22 *Dicitur Pitholeon Epigrammata ridi-*

Contigit ? ¶ At sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si commista Falerni est.
¶ Cum versus facias; teipsum percontor, an et cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petillî,
Scilicet oblitus patriæque patrisque Latini,
Cum Pedius causas exsudet Publicola, atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis ?
Atque ego cum Græcos facerem, natus mare citra,
Versiculos; vetuit me tali voce Quirinus,
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
In silvam non ligna feras insanius, ac si

24 commixta *Ven. Bentl.* 27 Oblitus *suspic. Bentl.* Latini *G. et omnes ante Lambi.* 28 exsudat *conj. Bentl. et sic Zar.* Poplicola *Ven. Lamb. Bentl.* 31 Atqui *Bentl. e codd.* 32 tali me *Bentl. e cod. uno.*

cule scripsisse, in quibus Græca verba mixta erant cum Latinis. Vet. Schol.

23 *Concinnus;* ornatus, pictus.

24 *Chio nota* Hypallage est, pro *Chiam notam:* et *nota* posuit figurate pro cadus, vel amphora. Erat autem Falernum Italicum et austerum, Chium autem Græcum et dulce. [†conf. Tibull. 2. 1. 28. ibique *Heyne.*]

25 *Cum versus facias;* supple, *Utrum tunc tantum.* Vet. Schol.

26 *Dura; maligne dura; nam ab Augusto absolutus est.* Vet. Schol. V. Sat. I. 4. 94.

Peragenda, h. e. peroranda.

Petillius iste abstulerat coronam auream de capite Capitolini Jovis.

27 *Latine;* ita legendum esse pro *Latini* vir doctissimus Dionysius Lambinus ex tribus MSS. ostendit; Cruquius probat, Veteresque Scholiastæ confirmant. Bentleius hoc improbat, et servat priorem scripturam. B. Recte Bentleius: *oblitus patris Latini* i. originis ab illo rege, cujus et nomen debet commendare et linguam. Malisne tu, defensor Lucilii, oblitus Romanæ majestatis, oratores summos patriis verbis immiscere verba foris, ab externis, petita? Elegans est etiam *oblitus,* ut ad oratores et infinitum *intermiscere* pertineat: sed solo adhuc ingenio Bentleii nititur, et non est necessarium. G.

28 Q. Pedius Publicola et Messala Corvinus Oratores erant priori sæculo insignes. *Ita autem hi a Græcis abhorruerunt, ut Messala primus Funambulum dixerit Σχοινοβάτην, et post hunc Terentius.* Vet. Schol. Quod et Quintilianus prodit. Erravit igitur vir doctus Ludovicus Desprez, cum Andreæ Dacerio crediderit affirmanti hunc fuisse filium Quinti Pedii, et cum Augusto Consulem. B. Inclinat animus, uti putem *Publicolam* dici ab Horatio *Corvinum,* qui esset ex Valeriis Publicolis, cum de Pedio nihil constet nisi ex Schol. ad h. l. Messala, a quo Terentius *funambulum* accepit, non potest hic noster esse. *Pedius* qui causas dixit, quo tempore hæc scribit Horatius, vix alius fuisse videtur quam collegæ Augusti, a quo Pedia lex, filius, quod dixit post alios Dacerius. G.

30 *Canusini* cum reliquis Calabris, Apulis, Lucanis et Brutiis, de Magna erant Græcia, et Græcorum Colonis immisti.

Dilogus dici solet *Bilinguis* etiam pro doloso. *Ideo ergo et Ennius et Lucilius Brutates bilingues dixerunt.* Vet. Schol. ex Vetere Codice Josephi Scaligeri.

31 *Facerem; facere vellem;* ut *Cum canerem Reges.* Vet. Schol. B. Haud dubie Horatius hanc rem tentavit, cum Athenis literis operam daret. Z.

Comice protulit *Natus mare citra;* et ad Emphasin posuit vilioris pretii. Delicatulis enim mirifice placent transmarina. B. Mihi videtur nihil dicere aliud voluisse poëta, quam se natione Italum, in Italia natum, non in Græcia transmarina. G.

33 *Post mediam noctem;* Εὖτε καὶ ἀτρεκέων ποιμαίνεται ἔθνος ὀνείρων, ut belle Theocritus. *Eo tempore Solis Phœbique Vaticinium roborari credebatur,* inquit Ludovicus Cœlius. Ad galli scilicet cantum, quo tempore fugari dicuntur manes vanorum somniorum auctores.

34 *In silvam ligna ferre,* Proverbio dicitur. To carry Coals to Newcastle.

Magnas Græcorum malis implere catarvas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput; hæc ego ludo,
Quæ nec in Æde sonent certantia judice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit, pede ter percusso: forte epos acer,

37 Defingit *etiam G.* Dif. *Z. it. Venet.* 38 neque *Sax. Bentl.*

35 *Caterva,* Gallorum erant legio, sive exercitus. Etiam Aboriginibus nostris, *Cât* exercitus est, et *Torva*, Turba, vel Globus. Caterva orbiculari erat figura. B. Nihil vult nisi Græcorum scriptorum satis magnum esse numerum, difficile esse ibi eminere. G.

36 *Cornelius Alpinus Memnona Hexametris versibus nimirum descripsit; et belle jugulat Memnona Dilogως ait: nam dum describit quemadmodum juguletur, intelligi vult ab ipso potius jugulari.* Vet. Schol. Erat hic Aulus Cornelius Alpinus, ut ostendit Torrentius adversus Cruquium, qui Cornelium Gallum credidit. B. Bentleius Furium Bibaculum hic exsculpit ex verbis Acronis, *vel Vivalium quemdam poëtam Gallum tangit; Rivalium* potius fuisse credibile mihi fit, cum Cruquianus Schol. habeat, *rivalem quemdam G. t.* Optimum forte fuerit, fateri, nos nescire hodie. G.

37 Veteris Scholiastæ et MSS. auctoritate ductus *Defingit* reponendum duxi pro *Diffingit, Defingit, figurat, ac per hoc describit, significat.* Vet. Schol. B. Sed Acron Fabricianus, *Diffingit, male format, i. describit luteum Rheni caput, non quia luteum caput habet Rhenus, sed quod luteum facit ipse describendo male.* Da. Heinsius nimis etiam hic ingeniosus, conjicit *Diffringit Rhœci lut. cap.* quasi dicatur in poëtam, qui Gigantomachiam scripserit. G. Restitui *diffingit,* h. e. deformat. Z.

Luteum caput; et hoc Dilogως; quasi ab ipso Poëta mala descriptione luteum fieret. Vet. Schol. Notum est etiam Ostia fluminum dici *Capita,* quod ostendit Turnebus. B. At hic fontes intelligam, limpidos per se et liquidos, sed *luteos* et turbidos a poëta. G.

Comice *Hæc* pro talia.

Ludo; quoniam verecunde Poëtæ versus suos lusos appellant. Vet. Schol.

38 *In Æde; Apollinis et Musarum.* Torrentius. In commissionibus scilicet ab Augusto institutis; et bene *sonent,* ob Echo. B. Ædes Apollini ab Augusto dedicata tum nondum erat: intelligenda quæcunque ædes, ubi examinantur fabulæ in ludis agendæ. G.

Critici apud Ædem Apollinis Palatini *numero erant quinque,* e quibus maxime assiduus erat Spurius Metius Tarpa, ut ostendit Vet. Schol. Cruq. *Nam ii fere qui Scenas scribebant, ad Tarpam hunc, quasi emendatorem, eas afferebant.* Alter Sch. B. Vid. A. P. 387. G.

39 Ordo est, *Redeant Theatris iterum atque iterum spectanda.* Præparatio est ad sequentia.

40 *Arguta,* argutiis armata, pellaci et promto ingenio.

41 Eludunt Gladiatores, dum arte effugiunt ictus, et per hoc ferientes fallunt.

Comis morali suavitate blandus est.

Garrire, nugari, propter personarum humilitatem quæ in Comœdia loquuntur. Vet. Schol. Cruq. B. Tu solus, Fundani, potes facete comœdias scribere, in quibus meretrices et servi more suo nugantur. Z.

42 *Sub Augusto agebat Caius Fundanius Comœdiarum scriptor.* Torrentius.

Amarulente Reges obiter exagitat: siquidem per *facta regum,* cædes et scelera significat. Atrocius Persius *prandia regum* dicit capita et pedes infantum, ob Thyesteas Fabulas scilicet.

43 *Pede ter percusso; Trimetro Iambico.* Vet. Schol. Asinius Pollio Tragœdias scripserat. Vid. Car. 2. 1. 9.

Forte; magno impetu expressum. Vet. Schol. Animosum dicit et spirituale.

Acer, h. e. callidus, interritus, audax. Vid. Car. 1. 6. 1.

Ut nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camœnæ.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quæso,
Tu nihil in magno doctus reprêndis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Accî?
Non ridet versus Ennî gravitate minores,
Cum de se loquitur, non ut majore reprênsis?
Quid vetat et nosmet, Lucilî scripta legentes

44 Ductu molle *etiam Cun.* dictu *Sax.* ducit *omnes, puto, ante Steph. etiam Rutg. Bur. Bentl. Talb. Sandb.* 49 cum multa *G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Bentl. ex multis MSS.* 50 *pro* sæpe, verba *coll. Sax.* 51 quæro *Sax.* 53 Accí *sic Ven. Glar. Bentl.* Attî *Lamb.* Acti *Baxt.* 54 Num ridet *Sax.* 56 Quis *Sax.* furta *Han.*

44 Veterem Scholiasten et plerosque scriptos Codices secutus, *ducit* servavi; cum Henricus Stephanus et Cruquius magis probent *Ducta molle atque facetum*, quod duriusculum mihi videtur. Et mire *Ducit* de longo Carmine, Desumta Metaphora a lanificarum filis.

Ad mea perpetuum deducite tempora carmen. Ovidius.

Molle atque facetum, tenerum dicit et amœnum, Bucolicorum Stilum significat: nondum enim (ut videtur) edebatur Æneis. B. *Facetum excultæ cujusdam elegantiæ appellationem* putare se ait in h. l. Quinct. 6. 4. 20. Estque Epitheton a contrario. Gaudent rure Camenæ Virgilii, et tamen decorem urbanum et mollem illi indulserunt. G. [† Ad Georgica *facetum* illud ac *molle* proprio quodam modo spectare videtur *Heynio*.]

45 Mire *gaudentes rure Camœnæ;* nam *Camœnas rustici Musas appellant*, ut docte Landinus ex Macrobio.

46 *Hoc erat;* i. e. *Satyra.* Vet. Schol.

P. Terentius Varro Atacinus ab Atace Provinciæ vico. Torrentius. Hunc alii *Narbonensem* vocant.

47 *Quibusdam aliis; Ennius quatuor libros Satyrarum reliquit, et Pacuvius huic generi versificationis non suffecit.* Vet. Schol.

48 *Inventore minor;* quia præclarius est invenisse, quam inventis addere.

49 Difficile est *detrahere* quod *hæret.*

Rudiore Rhythmo Bentleius, auctoritate puto unius sed rarioris editionis, rescripsit *cum multa laude* pro *multa cum laude.*

Poëtæ *laudem* dicunt pro merito.

Sunt hic etiam sua præmia laudi. Virg.

50 *At dixi;* Subjectionem repræsentat inimici; et gravis est ista commemoratio culpæ. B. Vid. Sat. 1. 4. 12.

51 *Tollenda*, amovenda, resecanda. *Est brevitate opus.* B. Tollenda ita accipiendum, docet v. 69.

52 *Doctus;* qui scilicet scholaris es.

53 Salsa Ironia *comem* dicit Lucilium, quem pro inurbano semper habuit.

Urbane *mutat* posuit pro reprehendit. *Facit autem Lucilius hoc cum alias, tum in tertio Libro et nono et decimo.* Vet. Schol.

54 *Non ridet;* Servius ad illud Æneid. XI. 602. *Cum late ferreus hastis Horret ager: Versus Ennianus vituperatus Lucilio, dicenti per irrisionem, debuisse eum dicere, Horret et alget; unde Horatius de Lucilio, Non ridet versus Enni?* Heuricus Stephanus.

Gravitate minores; minus graves quam oportet. Vet. Schol. Cruq.

55 Nonne cum de se loquitur Lucilius, ita loquitur tanquam de majore iis, quos reprehendit? Hæc simplex sententia præferenda subtilitati Heinsianæ, quasi reprehensus esset Ennius a Lucilio propter *περισσολογίας*. G.

Quærere, num illius, num rerum dura negârit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem cœnatus? Etrusci
Quale fuit Cassî rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis et Græcis intacti carminis auctor,
Quamque Poëtarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum,

57 non rerum *Sax.* 58 magis altos *G.* 59 ac si *G. Ven.* 1479. *Med.* 1486. *Bentl. Cun.* at si *Sax. Z. Med.* 1477. *F.* At sit *conj. Lambi.* 66 a Græcis *Sax.* at Gr. *conj. Rutg.* Quam Rudius, Gr. *conj. Casaub.* [† *de Poesi Satyr. p.* 255. *minus recte; judice Heinsio ad Vellei* 2. 9.] 68 dilapsus *Bos. Anim. p.* 59. *H. Med.* 1477. *et* 1486. *Ven.* 1479. *F. forte* delapsus. Dilatus *etiam G. quod vidit Lamb. in* 4 *MSS. et probat Bentl. et Cun.*

57 *Dura* est quæ negat, nec flecti potest præ pertinacia: modo autem Dilogως poni videtur pro pertinax et salebrosa.

58 *Factos*; h. e. arte tornatos.

Euntes mollius; h. e. lenius decurrentes; absque strepitu scilicet, et spuma; nec lutum secum trahentes.

59 Plane assentior ingenioso viro Jacobo Cruquio, et plurimis scriptis Codicibus legendum esse *ac si quis*, pro *at si quis*, quod et Stephanus probavit. B. *Ac si*, quam si: *quid*, h. e. aliquid. Sensus loci, interprete Bentleio, hic est: Quid vetat et nos quærere, num Lucilii ingenium, num argumentum ipsum negaverit versus politiores et molliores, quam si quis sine cura et lima extemporales hexametros fundat? Scilicet Lucilius ipse, si majorem diligentiam adhibuisset, cultiores utique versus dare potuisset, quam quales nunc dedit ipse et Cassius. Z.

Claudere modo pro finire positum est: *Clauditur* enim quod ulterius progredi non sinitur.

61 *Ante cibum*; cœnæ tempore versus suos dictare Veteres solebant.

Cassium Hetruscum diversum fuisse a Parmensi ostendit Torrentius, atque ipse Horatius elegantissimum ejus ingenium hoc versu significat; *Scribere quod Cassî Parmensis opuscula vincat.* Ludovicus Desprez clausis oculis Dacerium sequitur. B. Non licet ista accurate disputare: sed hoc video, Massono etiam eundem esse Parmensem et Etruscum Cassium, interfectorem Cæsaris. G.

62 *Rapido ferventius*; hujus versus non ibant molliter; verum *multa purgamenta secum trahebant*, ut Scoliastæ verbis utar. *Ferventius* pro spumosius modo positum est.

63 *Capsis*; *in quibus sua Poëmata conclusa erant.* Vet. Schol. Cruq.

64 Ridicule *ambustum* posuit pro *combustum*. B. Pro rogo illi fuisse dicebantur capsæ et libri, quos ediderat. G.

65 *Comis et urbanus*; quod tamen nemo dederit.

Limatior; imo nihil magis oderat labore limæ.

66 *Quam rudis*; h. e. Quam auctor rudis carminis Græcis intacti, nam *et* necessitati metri deservit. B. Ennium describi hoc carmine apparet: ille Satiram tentavit primus, intactum Græcis carmen: ille *rudis arte* etiam Ovidio dictus Tr. 2. 424. Quod *et* metri causa assumtum ait vir doctus, nihil est. Ennius *rudis* arte, *insuper* tentavit carmen, in quo non licebat e Græcis vertere, ut in Tragœdia, ut in Epico carmine. G.

67 *Turba* dicitur viliorum multitudo.

68 Magis placet *delatus* quam *dilatus*, quod et Cruquius legerat in quatuor Codicibus. Nonnulli legunt *delapsus*. Bentleius *dilatus*. B. Nulla propositarum lectionum vel auctoritate vel ratione caret. *Dilatus* tamen mihi dignitatem quandam habere vide-

Detereret sibi multa; recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur; et in versu faciendo
Sæpe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
Sæpe stilum vertas, iterum, quæ digna legi sint,
Scripturus; neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego; nam satis est equitem mihi plaudere; ut audax,
Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius; aut cruciet quod
Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigellî;
Plotius, et Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
Valgius, et probet hæc Octavius optimus, atque
Fuscus; et hæc utinam Viscorum laudet uterque:
Ambitione relegata, te dicere possum,

70 versus *Z.* 75 Milibus *Bos Anim. p.* 59. 78 cruciet *etiam Sax.—Sed* crucier *est in edd. Ven. Glar. Lamb. Cæterum Bentleius distinguit* Men' moveat, cimex Pantilius, aut cruciet quod *etc. et ordinem putat hunc:* Men' moveat, quod cimex Pantilius; aut men' cruciet, quod Demetrius absentem vellicet?

tur. G. Pro *delatus* ex vett. edd. restitui *dilatus*, h. e. reservatus. Z.

69 *Detereret* lima; *recideret* cultro vel falce.

70 *Trahitur* quod demortuum est et inutile.

72 *Stilum vertere;* quo retusa ejus parte quæ scripseras inducas. B. Nempe hic relicto Lucilio ad locum communem devolvitur. G.

73 *Labores*, h. e. multum cures.

75 *Dictari; a Librariis in Ludis Literariis.* Vet. Schol. Cruq. Magistri Librarii prælegebant discipulis sua pensa.

76 *Equitem;* Comicum est Singulare pro Plurali.

77 *Arbuscula;* Mima hæc erat, uti et Cytheris et Origo. B. Mentio hujus *Arbusculæ* etiam Cic. Att. 4. 15. Nomen plurium Libertarum esse, ostendit Bentl. G.

78 *Cimex, putidus, abjectus.* Vet. Schol. Nostri homines *Cimices* Bugs vocant. Crediderim Pantilium istum fuisse exiguæ staturæ.

Plures MSS. pro *crucier* legerunt *cruciet*, quod magis Comicum est.

79 *Vellicat* canis qui non audet mordere.

80 Fannii Quadrati meminit superius Satyra quarta.

Conviva, scurra per Charientismum.

81 De *Plotio, Vario* et *Valgio*, supra dictum est.

82 Interpunctio ista placuit Bentleio, *probet hæc Octavius, optimus atque:* Neque enim censuit vocem *optimus* convenire Majestati Augusti, etsi primus deorum vulgo dicatur Optimus. Nomen Optimatium etiam ostendit quid sibi velit *Octavius optimus* apud Horatium. Ego plane sentio cum Jacobo Cruquio *Octavium optimum* non fuisse alium quam ipsum Augustum, etsi vir doctus Ludovicus Desprez hoc caveri jubeat. B. Ergo Horatius *Cæsarem, Divi filium*, in grege amicorum, et *Octavii* nomine posuit? Mihi nullo modo hoc fit probabile. Fuerit potius, quem VV. DD. judicarunt post Victorium V. L. 14. 7. ille, cujus in mortem est epigramma in catalectis, *Quis Deus Octavi*, vel quivis alius. G.

83 *Fuscum* dicit Aristium doctissimum Grammaticum.

Pater eorum Vibius Viscus, quamvis et divitiis et amicitia Augusti clarus esset, in Equestri tamen Ordine perduravit, cum filios suos Senatores fecisset. Vet. Schol.

84 *Ambitione relegata;* h. e. *remota gratificatione.* Vet. Schol. Potentium amicorum numero famam suam fulcire conatur.

Pollio, te, Messala, tuo cum fratre; simulque
Vos, Bibule et Servi; simul his te, candide Furni:
Complures alios, doctos ego quos et amicos
Prudens prætereo, quibus hæc, sint qualiacunque,
Arridere velim; doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

86 Bibuli *al.* Bibule *edd. aliquot ap. Cuning.* 91 Discipularum *etiam primæ editt.* Discipulorum *Venet. et Glar.*

86 Bentleius post Heinsium recte posuit, *Vos Bibule et Servi.*

Furni; erat hic Historiarum elegantia clarus. Vet. Schol.

88 Aliqui Codd. et hic et alias pro *sint* habent *sunt*, quod ob raritatem mirifice placuit magno Bentleio. Verum non adverterat vir eruditissimus promiscue fuisse scriptum *sunt* vel *sint*, quod prolatione vix differrent Vocales *i* atque *u* antiquis temporibus.

90 *Demetri, teque, Tigelli; hi modulatores fuerunt, et docuerunt puellas ingenuas per modos.* Vet. Schol. Lambinus in novem Codicibus repeterat *Discipularum* quod a Vetere Scholiaste confirmatur: plerique tamen Vulgati corrupte *Discipulorum* repræsentant.

91 *Jubeo plorare;* salsissima Dilogia utitur: nam et plorant qui docent puellas cantiunculas amatorias flebili voce decantare; et plorare jubent Græci quibus grave precantur infortunium, quod *κλαίειν*, vel *οἰμώζειν* illi dicunt.

Notum est *Cathedras* fuisse fœminarum proprias.

92 Veteres voto aliquo claudebant Epistolas, quem morem per ludum et jocum hic servat in calce libelli: Nam Amanuensem suum jubet subscribere quæ Demetrio et Tigellio optaverat. Miror latuisse Interpretes quid sit *subscriptio* et *subscribere*. *Cum Rhodiorum Magistratus, quod literas publicas sine Subscriptione ad se dederant, evocabat, ne verbo quidem insectatus, ac tantummodo jussos subscribere remisit.* Suetonius [Tib. 32. quem ex Dion. 57. p. 608. E. de subscribendis votis pro salute Imperatoris Casaubonus explicat]. *In subscribendo tardus ac negligens, ita ut libellis una forma multis subscriberet: in epistolis autem plurimis Vale tantum scriberet.* Lampridius. B. Locus est in Commodo 13 hic paucis declarandus, cum aquam sibi in illo hærere fateatur Casaubonus, et in Thesauro prætermissus sit. Commodus igitur *libellis multis*, de rebus diversis qui agerent, *una* tamen *forma* s. exemplo subscripsit, i. respondit. Hoc esse subscribere, tum res ipsa hodie adhuc in multis Secretariis usitata indicat, tum docet planissime Titulus Cod. *Comminationes, Epistolas* etc. *præsertim* l. 5. *Subscriptionem ad libellum datam talem, quæ diversam partem in possessionem fundi mitteret* etc. Itaque sesquiversus ultimus hujus Satiræ est subscriptio, s. clausula, ad reprehensores poëtæ: ut si quis in fine epistolæ poneret pro *vale, suspende te.* Imperium ad puerum deliciis ejus temporis convenit, ubi dictabant plerique. Sic Epist. 1. 10. 49. Simile quiddam est in illo Propert. 3. 22. extr. *I puer et citus hæc aliqua propone columna.* Imperio illo efficit Horatius, ut risum et aculeum habeat finis Satiræ. G.

Q. HORATII FLACCI

SERMONUM

SIVE

SATIRARUM

LIBER SECUNDUS.

SATIRA I.

In quendam qui actionem de famosis libellis Horatio intentabat. B. Ut conatum suorum obtrectatorum vanum esse, nec se a satiris scribendis istorum clamoribus avocatum iri ostenderet, finxit hunc longe suavissimum facetissimumque dialogum Horatius inter se ipsum et Trebatium, virum doctissimum et juris civilis peritissimum, eumque et ingenio et facetiis excellentissimum, ut ex Ciceronis, quo familiarissime usus erat, epistolis constat. Cum satiras meas, inquit, vel nimis acerbas, vel plane leves et futiles esse dicant nonnulli; quid mihi faciendum sit, responde. *Treb.* Ne scribas versus. *Hor.* Recte: at, nisi scribam, capere somnum non possum. *Treb.* Itaque aut natato Tiberim, aut largius sub noctem bibito mecum; aut, si scribendi cupiditas te invaserit, res gestas Augusti scribito. *Hor.* Audio: sed ad hanc rem deest mihi ingenium. *Treb.* Attamen eum ut justum et fortem potes scribere, quemadmodum Scipionem celebravit Lucilius. *Hor.* Operam huic rei dabo, cum temporis ratio tulerit: alioqui carmina mea ille non leget, et me inopportunum repudiabit. *Treb.* Consultius hoc erit, quam satiris scribendis odium hominum in te excitare. *Hor.* Sua quisque tenetur voluptate: et me delectat scribere versus, quales Lucilius, h. e. satiras. Hunc sequor, quamquam ego non sum Romanus, ut ille, sed sive Appulus sive Lucanus: res enim est incerta. Verum ultro neminem unquam scriptis lacessam, nisi lacessitus, quod Deus avertat: sum enim pacis cupidus. Quod si vero quis me lacessierit; is male mulcatus discedet. Nam cum se quisque defendat armis iis, quibus maxime valet; ego, quæcunque vitæ meæ conditio futura est, versibus pugnabo. *Treb.* O puer, metuo, ne ita, magni viri amicitia amissa, pro ægritudine brevi pereas. *Hor.* At procul abfuit, ut Lælius et Scipio satiris Lucilii, quibus et procerum et multitudinis vitia perstringebantur, offenderentur, ut eo familiariter uterentur. Me quoque, quamquam et genere et ingenio disparem, tamen cum viris magnis vixisse semper, nec negabunt malevoli, qui cum malo suo me lacessent; nisi tibi secus visum fuerit. *Treb.* Equidem tibi non repugnabo. Veruntamen caveas velim, ne ignoratione legum, quæ pœnam minantur, si quis mala carmina in quem scripserit, in jus voceris et damneris. *Hor.* Concedo: si quis mala carmina scripserit; at quid tum, si quis, ipse vitæ integer, bona carmina, quæ ipsi Augusto probantur, in hominem opprobriis dignum? *Treb.* Tum omne judicium cum risu exibit, et tu impune abibis.

SUNT quibus in Satira videor nimis acer, et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera, quicquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, præscribe. ¶ Quiescas. ¶ Ne faciam, inquis,
Omnino versus? ¶ Aio. ¶ Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. ¶ Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. ¶ Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,

1 videar *etiam H. it. edd. vett. Ratio dicendi Latina eaque severior poscit quidem* videar: *sed* videor, *cum sit structura orationis Græca, quam amat Noster, retinendum puto. Z.* 2 intendere *N. Heins. ex MSS. et Cun. Idem reperit Lambinus in codd. quibusdam, nec improbat Bentleius, quia* tendere *non significet augere, promovere.* Z. 9 Irriguumve *Rutg.* 10 rapit *omnes nostri. Sed* capit *Bentl. ex uno cod.* 14 neu *Sax. Cun.*

1 Cum quibusdam Lambini scriptis Codicibus pro *videar* reposui *videor.* Etsi fateatur nihil interesse, Bentleius tamen de *videor* fecit *videar*. Satis tamen constat ex sequentibus, videor recte dici in Indicativo, cum non fiat Narratio in modo Dubitativo.

Acer, calidus, furens.

Ultra legem, h. e. *Ultra quam se habet ratio ipsius vocabuli: Et mire Legem quia Jurisperito loquebatur.* Vet. Schol. Scita Dilogia: Habet enim alicujus minitantis Emphasin. B. *Legem* Decemviralem intelligit Rutg. Ego universim modum et morem. G.

2 *Tendere opus*, h. e. Satyræ suæ spiculum dirigere.

Est aliquid quo tendis, et in quod dirigis arcum. Persius.

Sine nervis; quia urbanus erat et parcens viribus, nempe Luciliano stilo confoderat hostem. *Nimis lenis* ut Vet. Schol. Cruq.

4 *Deduci;* sic et infra (Epist. 2. 1. 225.), *tenui deducta Poëmata filo.*

C. Trebatius Testa Jurisconsultus insignis et Ciceronis familiaris. *Hic est Trebatius Jurisperitus qui locum obtinuit inter Poëtas, et aliquot libros de Civili Jure composuit, et de Religionibus novem.* Vet. Schol.

5 *Præscribe*, h. e. *Constitue tanquam ex Lege.* Vet. Schol. Responsa enim Prudentum instar Legum erant.

6 *Aio; Jurisconsulto dat verba Jurisconsultica.* Landinus.

Male, modo positum pro infeliciter; usitato Euphemismo.

7 *Erat* pro *esset.*

8 *Transnanto; vide ut directis Jurisconsultorum verbis utitur ad Trebatium Jurisconsultum.* Vet. Schol. Cruq. Exercitia Campestria claudebantur fere natatione. B.

Natandi studiosum vocat Trebatium Cic. fam. 7. 10. Nec a vino eum abhorruisse, docet ibid. 20 et 22. G.

10 Vultuose profertur *tantus: Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?* Etiam Homero *amor* frequenter dicitur cupido.

Rapit: h. e. præcipitem agit. Rapi et corripi dementiæ est. Bentleius prætulit *capit*, vocem minus efficacem.

Quasi vix possit impleri, ideo dicit Aude. Vet. Schol.

12 *Pater*, sic appellare eum videtur et ob ætatem et dignitatem. Z.

Veteres majores natu *patres*, et contra minores *filios* salutare consueverant; æquales autem *fratres.*

13 An in animo habuit Virgilianum illud; *at nunc horrentia Martis Arma?*

14 *Fracta cuspide; de historia est: Nam Marius adversus Santonas talia tela commentus est, ut fracta mitterentur,* [*missa frange-*

Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
¶ Attamen et justum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. ¶ Haud mihi deero
Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem;
Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
¶ Quanto rectius hoc, quam tristi lædere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem!
Cum sibi quisque timet, quanquam est intactus, et odit.
¶ Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis. quod capitum vivunt, totidem studiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba,
Lucilî ritu, nostrum melioris utroque.

15 describet *quidam MSS. it. ed. Glar. sed Bentl. reposuit* describit *e codd.*

rentur. G.], *ne remitti ab hostibus possent.* Vet. Schol.

Trebatius comes erat Julii Cæsaris in Bello Gallico, et credibile est eum aliquid Carminis in illud bellum composuisse, quod hic laudare vult Horatius: Neque abludit Cruquius.

15 Bene *labentis equo:* nam Parthorum pugna fere erat equestris. Apposuit autem ista quo gratificaretur Augusto, ob recepta signa Marco Crasso adempta.

Bentleius posuit ex obscurioris notæ Chartis *describit;* sed parum admodum refert, etsi *describat* videatur rectius.

16 *Fortem;* h. e. generosum et erectum.

17 *Lucilius Vitam Scipionis privatam descripsit, Ennius vero bella.* Vet. Schol.

18 *Res ipsa;* h. e. ipsius temporis ratio.

Dextro tempore; cum fuerint *mollia tempora fandi.*

19 *Attentam;* significat *eum majoribus occupationibus intentum.* Vet. Schol.

20 *Male palpere;* h. e. imperite aditum ejus quæras. B. *Æquo animo ferunt reges, equis se comparari.* G.

Recalcitrat, perseverat in Metaphora: Nam *palpare proprie manu mulcere est.* Vet. Sch. *Aliquantum morosulus erat Augustus, atque ineptiarum et molestiæ impatiens.*

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico.

Tangit. [Pers. 1. 130.] Vet. Schol. Cruq. Bentleius *recalcitret,* quod minus placet.

Undique tutus; i. e. quaquaversum inaccessus: nam *tutus* modo Passive dicitur.

21 *Rectius,* h. e utcunque, consultius hoc fuerit. Rectum id est quod ad rationis normam exigitur.

Metonymice posuit *tristi* quod tristes atque iratos faciat.

22 Nihil opus fuerat Bentleium reposuisse *Nomentanumve* pro *Nomentanumque:* Encliticæ istæ a Librariis sæpe permutantur; quod vel ipse advertit Bentleius. B. Hic retinendum *que,* ut Ser. 1. 8. 11. G.

24 *Quid faciam; quia vitium habeo ut multi.* Vet. Schol. h. e. Vitio naturæ laboro, ut fere cæteri.

Saltat Milonius; obiter Milonium istum percutit, ut secum insanientem. *Nemo saltat sobrius nisi forte insanit.* Cicero pro Muræna. Et Theophrasti ineptus saltat antequam factus est ebrius.

25 Metonymice *capiti* posuit pro cerebro. B. *Numerus lucernis accedit,* cum ebrius est, cum *geminis consurgit mensa lucernis.* Juven. 6. 306. Quod ebrii, ut furiosi alii, gemina vident interdum quæ unica sunt. G.

27 *Pugnis, cestibus, pugillatu.* Vet. Sch. Cruq.

Terentianum illud; quot homines, tot sententiæ. Vet. Schol. Proverbium est inter notissima.

28 *Claudere,* finire, complecti.

29 *Melioris;* h. e. *Natalibus et censu;*

Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris; neque, si male gesserat, usquam
Decurrens alio, neque si bene; quo fit, ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus
Missus ad hoc, pulsis (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem; et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus; quem cur destringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Juppiter, ut pereat positum rubigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille
Qui me commôrit, (Melius non tangere! clamo)

31 gesserat *omn. Lambinus sine auctoritate* cesserat: *quod placet etiam Nic. Heinsio ad Ovid. Fast.* 2. 380. *et Cun.* cesserat unquam *Glar. et Lamb*: 36 Sabinis *Sax.* 37 inquireret *Ven.* 1479 *Med.* 1482. *Ven.* 1486. 41 distringere *Ven. Glar.* 43 ferrum *H.* robigine *Bentl.*

fuit enim Magni Pompeii avus. [imo avunculus magnus. Vid. hic v. 75. et ad Ser. 1. 10. 1.] Vet. Schol. Cruq. Imo et simplicioris utroque nostrûm; nam neque ego atque tu vitia nostra aperte scriberemus, ut ille sua. Et mecum facit Cruquius, vir elegantis judicii. Subest igitur vaferrima Dilogia.

30 *Velut fidis, hoc Lucilius ex Anacreonte Græco traxit et Alcæo quos ait Aristoxenus Libris propriis vice amicorum usos fuisse.* Vet. Sc.

31 Cum scriptis Torrentii et Cruquii Codicibus Veterique Scholiaste *Gesserat* reposui pro eo quod erat *Cesserat*, incommodo sensu, et pene nullo. Supprimitur autem post *gesserat* Pronomen *se*. Bentleius pro *gesserat*, arbitrio suo posuit *cesserat*; tamen ista subjicit, "*Gesserat* quidem omnes quos vidi Co-"dices uno consensu exhibent." B. *Cesserat* de conatu scribendi accipit Bentleius. *Gesserat* etiam ideo placet, quod statim subjicit Flaccus, *vitam* Lucilii *patere* in illius libris: ergo quidquid *gesserat*, egerat, passus erat, expertus erat etc. G.

32 *Decurrens alio*; h. e. devius a nudo vero: nusquam enim deflectebat equos ab instituto tramite.

33 *Votiva tabella, quoniam solent naufragi se pingere et consecrare in aliqua Æde.* Vet. Schol.

34 Lucilius sæculo *senex* erat, non ætate: neque enim supergressus est quadragesimum sextum ætatis annum: siquidem *senes* dici possunt, et *veteres*.

Lucanus an Appulus; libere profitetur ignobilitatem suam: Omnes enim Italici generis Romæ erant ignobiles. Extenuat tamen ignobilitatem hanc dum ostendit se colonum Romanum.

36 *Sabellis*; h. e. Samnitibus.

37 *Per vacuum*; h. e. *per vacantem locum.* Vet. Sch. Vacuum dicitur quod hactenus caret possessore. B. *Quo ne* idem est quod *ut ne.* G.

39 *Violenta*, ferox, imperiosa.

Ultro, h. e. voluntate mea. [† non lacessitus.]

42 *Tutus*, h. e. si sim tutus.

O pater! Tractum ex Græco hoc. Vet. Schol. Callimachi est; *Ζεῦ πάτερ, ὡς Χαλύβων πᾶν ἀπόλοιτο γένος.* Quod sic vertit Catullus, *Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat.*

45 Pulchro Charientismo *commovere* dicimus pro lacessere.

Melius non tangere Comicum habet ἦθος. B. Minantis est, ut Ter. Adel. 2. 1. 26. *Ante ædes non fecisse erit melius hic convicium.* G.

Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam:
Canidia, Albucî, quibus est inimica, venenum:
Grande malum Turius, si quid se judice certes;
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens: sic collige mecum:
Dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
Monstratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem: nil faciet sceleris pia dextera (mirum?
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos)
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam; seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu mors atris circumvolat alis;
Dives, inops: Romæ, seu fors ita jusserit, exsul,
Quisquis erit vitæ, scribam, color. ¶ O puer, ut sis

47 Servius *Ven. Lamb.* legem *S.* 48 Albuci *Lamb. et Bentl. quod quia alibi sic scribitur, recepimus. Vulgo dant* Albutî. *Z.* 49 quid—certet *G. Med.* 1477. *et* 1486. *Ven.* 1479 quis certet *Ven. Glar. Lamb.* 51 Imperitet nat. *Cun.* 54 cædis pia. *H.* 55 *pro* Ut, Ni *vel* Si *conj. Bentl.* 56 *male* Cun.

46 *Flebit; οἰμώξει. Græcismus.* Vet. Schol. Cruq. Ut Ser. 1. 10. 91.

47 *Cervius Ascanii libertus Calumniator accusavit Cn. Calvinum Lege de Sicariis.* Vet. Schol. Cruq.

Urnam, judiciariam, de qua pulchre Juvenalis [13. 4.], *Gratia fallaci Prætoris vicerit urna.*

48 *Hic Albutius veneno dicitur uxorem suam peremisse.* Vet. Schol. Ordo est, *Canidia minitatur venenum Albuti;* quod et Vet. Schol. significat.

49 *C. Turius Prætor fuit apud quem accusatus est a Cicerone Verres Hortensio defendente. Hic dicitur Centumviris dedisse tabulas, aliis nigras, aliis rubras, et cera adnotasse quas cuique dedisset, ut sciret a quibus postea pecuniam peteret, vel linqueret, nam omnes corruperat.* Vet. Schol. Legendum puto, *vel quos relinqueret*. B. Negligentiam et ἀνιστορησίαν Scholiastarum, h. l. jam detexit Hotomanus ad Cic. divinat. c. 8. ubi saniora de historia, quam referunt, habet Asconius. Nobis satis hic est monuisse lectores, ne putent Centumviros de causis publicis et criminibus tum judicasse. G.

Rectissime Bentleius ex vetustis Libris hoc loco reposuit *siquid se judice certes* pro *siquis se judice certet;* causa erroris ignoratio rarioris loquelæ.

50 *Suspectos,* quos metuit scilicet.

51 *Potens,* sæva, imperiosa.

Collige mecum, h. e. Attende mihi colligenti: est autem colligere Συλλογίζειν, sive computare quod dicas.

53 Docentis est *monstrare.* B. *Unde, nisi intus monstr.* h. e. Non nisi quod ita a natura insitum est. Z.

Crede, i. e licet committas.

54 *Mirum!* cum ironia accipiendum. Miraris Scævam ita pium, hominem alias sceleratum? Facit ille ut lupus, qui ideo non innoxius est quod calce non petit quemquam etc. Sed blanditur etiam illud Bentleianum *Mirum ni* i. *Nimirum.* G. Post *mirum* signum interrogandi posui, ut sensus esset: Num hoc mirandum est? scil. quod Scæva matrem ferro non occidit. Abhorret hoc ab ejus ingenio sic, ut abhorret a natura lupi calce petere. Z.

56 *Vitiato, corrupto.* Vet. Schol.

57 *Longum,* supple sermonem.

60 *Vitæ color; εἶδος,* species, aspectus, forma. B. Conditio, sors. *Puer:* vocat Trebatius Horatium jocose sic, quia supra vers. 12. appellatus erat *Pater.* Z.

Vitalis, metuo; et majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. ¶ Quid? cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Lælius, et qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi? aut læso doluere Metello,
Famosisque Lupo co-operto versibus? Atqui
Primores populi arripuit populumque tributim;
Scilicet uni æquus virtuti atque ejus amicis.
Quin ubi se a vulgo et scena in secrata remôrant
Virtus Scipiadæ et mitis sapientia Læli;
Nugari cum illo, et discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quicquid sum ego, quamvis

64 Ora in—Cederet *Sax.* 65 aut qui *Ven. Glar. Lamb.* 69 tributum *Lambinus e codd. et interpretatur* plebem infimam, *seu* tunicatum popellum, *ut Cicero vocat.*

61 Medici pronuntiare solent de recens natis, eos *vitales esse*, vel *non vitales*. Comice abutitur hoc vocabulo Jurisperitus.

Bene *Majorum quis amicus;* nam Amici erant Veteribus Majores sive patroni, et Minores sive Clientes, ut sæpius dictum.

62 *Frigore te feriat;* Bella Dilogia, de morte et de frigore amicitiæ. [† Simpliciter intelligendum: ne amicitiam tibi renuntiet.]

Videsis ne majorum tibi forte.

Limina frigescant—Persius. *Siquis occentassit mala carmina, sive condidissit quod infamiam faxit flagitiumque alteri, capital esto.* Leges XII Tabularum. B. Locus Persii 1. 123. ad frigus amicitiæ refertur: lex Decemviralis melius laudaretur ad v. 82. *Frigore ferire* ad mortem refert Acron Fabricianus, et suadet formula *Ne sis vitalis, metuo* G.

63 *In hunc operis morem,* ad hanc rationem et normam: h. e. satiras scribere. Z.

64 *Multi sunt mali homines, opinione tamen bona.* Vet. Schol. A serpentibus nomen suum habent versipelles: Veteribus enim hi erant astutiæ atque malitiæ symbola.

Per ora; per famam et populum. Juvenalis.

65 *Cederet pro incederet.* Vet. Schol. B. Plaut. Casi. 2. 8. 10. *At candidatus cedit hic mastigia.* G.

Lælius; hic socer Scipionis fuit. Vet. Schol. Cruq. [† vid. Ruhnken. ad Vellei. 1. 2. p. 45.]

Pro *aut qui* Bentleius recte posuit *et qui* ex veteribus Libris; μεγάλη χάρις αὐτῷ.

Minorem Africanum dicit, qui et Numantinus.

66 *Opprimi* proprie dicitur quod immani pondere strangulatur.

67 *Doluere,* h. e. irati sunt.

68 *Lupus Princeps Senatus fuit.* Vet. Schol. Incertum est quis *Metellus* fuerit; fuerant enim multi nobiles. B. De Lupo etiam Pers. 1. 129. Metellum intelligit Acron. Fabric. illum, quem Plin. 7. 44. a filiis consularibus elatum prædicat. G.

Co-operto, tanquam cœno, vel luto.

Atqui modo posuit pro *imo etiam;* vel *quod majus est.*

69 *Arripuit;* dentibus, ceu canis.

Tributim, per singulas tribus. Vet. Schol.

70 *Æquus* dicitur cui mens in sede manet sua, et per hoc, dulcis et pacatus.

71 *In secreta:* h. e. *intra suos parietes.* Vet. Schol. Cruq.

72 *Virtus Scipiadæ;* versus iste vel Ennium, vel Lucilium sapit; quem ut tumidum per transitum deridere videtur.

73 *Discincti,* h. e. *depositis seriis.* Vet. Schol. *Scipio Africanus fertur intra domum tam civilis fuisse, et carus Lucilio, ut quodam tempore Lælius circa lectos Triclinii fugienti supervenerit, cum eum Lucilius obtorta mappa quasi feriturus sequeretur.* Vet. Schol.

74 *Olus;* pauperculum Veterum prandium.

Infra Lucilî censum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia, et fragili quærens illidere dentem,
Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. ¶ Equidem nihil hinc defringere possum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negotî
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum;
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
Judiciumque. ¶ Esto, si quis mala; sed bona si quis
Judice condiderit laudatus Cæsare? si quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
¶ Solventur risu tabulæ; tu missus abibis.

79 huic diffidere *causæ Landi. in annott. Ven.* 1479. *et* 1486. *Sed in ipso contextu* diffingere. Diffingere *vel* defingere *etiam Sax. Zar. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl.* 82 condideris *Med.* 1477. quemquam *Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Ven.* 1486. 85 laceraverit *damnatur a Torrentio, placet Lambino, Rutg. Bentl.*

75 *Avia Pompeii Lucilii soror fuerat.* Vet. Schol.

79 *Dissentis,* et per hoc dissuades et deterres.

Nonnulli Codices pessime legerunt *diffingere.* Notum est quid sit *Diem diffindere* apud jurisconsultos. Significat se posse totam causam una cognitione absolvere, et pronuntiare ad mentem Horatii. Eruditissimus Bentleius plurima hic promit de verbo *diffindere,* frustra et inutiliter, nisi quod πολυμαθίαν suam ostentet. B. *Diffingere* etiam mihi improvide assumtum videbatur ex Car. 3. 29. 47. Ait Trebatius, rem ita liquidam, ut nullo modo defugere possit, quin pronuntiet in sententiam Horatii. Sed cum major librorum pars habeat *hinc diffingere* vel *defingere,* interpretemur cum Schol. mutare, emendare. G. Pro *hic diffindere* ex cod. Cruquii Tonsano, quem laudat Bentleius, cum Wielandio reposui *hinc defringere,* ut ad proxime antecedentia referatur, et sensus efficiatur hic, interprete Bentleio: *Es vero solidus, et firmior, quam ut dentem tibi imprimere quis possit. Equidem nihil hinc possum defringere.* Z.

80 Solito Charientismo *negotî* posuit pro turbarum, atque periculi.

81 *Incutiat,* vi subita injiciat.

Homo sacer est qui contra Sacrosanctas Leges quid fecerit.

82 *Si mala;* verba Legis supra repræsentavi vers. 62. B.

Jus est judiciumque; verba sunt Juris quasi dicat, Datur actio et publica cognito.

83 Salsa Dilogia est in voce *mala:* Nam mala sunt et maligna et insulsa.

84 Non video cur Bentleius de *laudatur* fecerit in Edito suo *laudatus.* B. *Laudatus* valde mihi placet, quia suspendit, et cum sequentibus connectit sententiam, facitque orationem multo concinniorem. Quis autem ferat non modo protasin et apodosin misceri; sed interrogationem Horatii, et Trebatii responsum? G.

85 Plerique scripti Codices cum Scholiastis habebant *latraverit,* non *laceraverit,* quod Interpretamentum est prioris verbi apud Vet. Schol. et contemtius *latraverit,* de Satyra sua. Bentleius post Lambinum edidit *laceraverit* auctoritate nescio quorum obscurioris notæ Librorum. Ipse tamen fatetur omnes ubique Editores ut melius atque elegantius amplexos fuisse *latraverit.* B. Liv. 38. 54. *Cato allatravit Scipionis magnitudinem.* Verbum nimis triste et injurium de Catone non adhibiturus erat Livius. Vid. Epod. 6. 5. G.

86 *Solventur risu tabulæ,* h. e. *subsellia, vel compago lignorum.* Vet. Schol. Risu scilicet Judicum. Magnum est in re capitali ridere Judices B. Promittit Trebatius eventum judicio, qualis fuit in eo quo causam dicebat Epaminondas, Nep. 68. Cogitabam *tabulas* esse tabellas judiciarias, in quibus scribi fingat sententias ludicras et hilares. *Solvi* i. e. frangi *risu subsellia* fuerit

SATIRA II.

In Vitæ Urbanæ Luxuriam et Ineptias. B. Inducitur Ofellus rusticus quidam, homo simplicis et probi ingenii, priscæque vitæ et frugalitatis tenax, qui sui temporis luxum castigat et frugalitatis commoda suis commendat. Hoc artificio Horatius effecit, ut oratio fieret gravior probabiliorque: nam cum convictor Mæcenatis aliorumque procerum esset, minus apte ipse mensæ delicias perstringere posse videbatur. Summa autem sermonis Ofelliani fere hæc est: Labore et exercitationibus, non raris et exquisitis cibis opus est ad suaviter edendum. Cibus varius debilitat, simplex servat rectum valetudinem. Qui paucis contentus vivit, is facile dormit, alacris est ad laborandum, non consumit in juventute præsidia senectutis, non perdit rem et famam, atque etiam in paupertate et rebus adversis habet, quo vitam tranquillam, exemplo Ofelli, transigere possit.

QUÆ virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
(Nec meus hic sermo est, sed quæ præcepit Ofellus
Rusticus abnormis sapiens, crassaque Minerva)
Discite, non inter lances mensasque nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus, et cum
Adclinis falsis animus meliora recusat;

1 bonis *G. Z. Med.* 1477. *et* 1502. 2 quæ *probat etiam Bentl.* quem *edd. vett.* 6 Adclivis *G. et primæ editt.*

comica hyperbole. G. Duplex interpretandi ratio cum specie aliqua proferri potest: vel *solvere* est debilitare, et *tabulæ*, leges: ut sensus oriatur, Risu co-orto vis legum contra te nulla erat, vel *solvere* est liberare a sigillo et vinculis, quibus *tabulæ*, h. e. literæ, satirarum tuarum volumina sunt colligata, ob quas satiras in jus vocatus es. Z.

Tu missus, cum de se diceret, quasi ad secundam personam locutus est. Vet. Schol. B. Nempe loquitur Trebatius. G.

Abibis; indemnatus evades.

SAT. II.

1 *Virtus* mentis sapientia est: hac enim viri sumus præcipue. *Quæ*, quam mira; *quanta*, quam magna.

Boni, suavis compellatio urbanorum delicate et molliter viventium. B. Sed *bonis* etiam pulchrum: *vivere parvo virtus* est *bonis*, non latronibus etc. G.

Stoicum Dogma est, Naturam paucis esse contentam.

2 *Sermo; alludit ad Libri Titulum.* Landinus.

Tres Torrentii Codices legerunt *quæ* pro *quem*, quod mirifice placet. Grammaticaster mutavit. Quid enim est præcipere Sermonem?

3 *Abnormem sapientem*, Philosophum dicit usu et vita, non præceptis. Magistri Præcepta sua Regulas, et Canonas, sive Normas, Fabrorum ritu, appellare consueverunt.

Crassa et pingui Minerva Proverbiali Schemate dicimus, pro crasso et pingui filo: Nam Minerva Lanificarum numen est, Græcis ob eam rem Ἐργάνη dicta.

5 *Cum stupet; cum fulgore argenti avocati fueritis.* Vet. Schol. Imo et eboris et peregrini marmoris. B. *Insanis*, ingentibus. *Acies*, scil. oculorum. Z.

6 *Vetus scriptura Adclinis* est. Torrent. Et bene *falsis*, quia ista remota sunt a vero bono, quod honesto constat. B. *Adclinis fals.* deditus opinionibus falsis, s. rebus vanis, quæ animum a vero videndo avocant. Z.

Meliora: Præcepta et rationes sapientum. Vet. Schol. Cruq.

Video meliora proboque. Ovidius.

Verum hic impransi mecum disquirite. ¶ Cur hoc?
¶ Dicam, si potero. Male verum examinat omnis
Corruptus judex. Leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel (si Romana fatigat
Militia assuetum græcari) seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem,
Seu te discus agit (pete cedentem aëra disco)
Cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis,
Sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. foris est promus, et atrum
Defendens pisces hiemat mare; cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas? aut

7 hoc impr. *MS. Bersm.* cur non *idem.* 13 aget *MSS. duo Bersm.* 14 extulerit *MSS. apud Torr. it. Sax.* expul. *unus MS. ap. Bentl.*

7 Comice posuit *impransi* pro *jejuni*. Sic et infra (Ser. 2. 3. 257.), *impransum Magistrum* dicit Xenocratem satis ridicule.

Mecum disquirite; i. e. *apud me discite.* Vet. Schol.

8 Fidenter dicit *si potero;* putat enim se posse.

Examinat, trutinatur: *Examen* ab *ex* et *ago* est, etiam cum de apibus dicitur.

10 *Indomito*, h. e. fero et effræni.

Romana militia; h. e. Campestris meditatio: et bene *Romana* subjecturus *Græcari*, quod est, *Se avocare et conviviis operam dare.* Auctore Vet. Schol. B. Eadem acerbitate *Græcari* dicitur, ac siquis nostræ ætati *morbum Gallicum* objicit, i. Gallos imitandi studium. G. *Assuetum græcari*, qui est assuetus Græcorum exercitationibus levioribus, qualis est pilæ et disci. Z.

12 *Molliter;* leniter, ea suavitate ut nil sentiamus.

Studium dicit ludendi animum.

Fallente, h. e. oblivisci faciente.

13 *Agit*, ducit, trahit.

Pete aëra; Discum vult in altum projici, magis quam in longum. *Discus* latus erat et cavus aliquantum; *Solus* [*σόλος*] autem rotundus, ut ostendit Cruquius ex Eustathio. Ordo est: *Pete aëra cedentem disco*, h. e. quia cedit, quod terra non facit. B. Magis ad rem pertinet observare, hic ad duplicem protasin, de pila et disco, inferri tantum unam, de disco, apodosin. Nempe alterius eadem ratio. G. Apodosin puto esse demum in verbis: *Sperne cibum*, et verba *pete cedentem a. d.* continere modum, quo discus debeat projici, nempe in altum. Imitatur decore poëta sermonem rustici. Hinc longior protatis, insertæ parentheses, anacolutha constructionis, et alia hominis minus severas linguæ leges sequentis sunt judicanda. Z.

14 *Extuderit;* eliminaverit, vi eliserit. Bentleii Lectio est *expulerit*, quod interpretamentum videtur sive glossema. B. Nondum allatum est exemplum, ubi *extundere* sit expellere, non potius tundendo efficere. Sed dura lex fuerit, si rejicere velimus omnia semel tantum observata. G. *Cum labor* h. e. venatio, equitatio, ludus pilæ et disci. Z.

Fastidia; h. e. dejiciat. B. nauseam, et contra famem excitarit. Z.

15 *Sperne; volo videre, si potes spernere.* Vet. Schol. B. Pro Tum non spernes s. fastidies cibum vilem: nec ad sitim restinguendam desiderabis mulsum, imo suaviter bibes aquam. Z.

Mel Atticum, sive *Hymettium*, summi erat pretii. Austeritatem Falerni melle temperabant, quo lenia Græcorum vina referret: quale vinum *Conditum* appellabant.

16 *Promus: qui Cellario præest; Cellarius.* Vet. Schol. B. *Foris est*, pro si promus non domi est, qui dapes tibi promat. Z.

17 *Hiemat;* modo posuit pro procellosum est.

Cum sale panis; Varro etiam pulmentarii vice usos sale Veteres auctor est; esitâsse enim salem cum pane et caseo. Torrentius ex Plinio.

18 *Latrantem*, irati latrant canes. *Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.* Satyr. 2. 8. 5.

Quî partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quære
Sudando: pinguem vitiis, albumque, neque ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina juvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potius, quam gallina, tergere palatum,
Corruptus vanis rerum; quia veneat auro
Rara avis, et picta pandat spectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quicquam. Num vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa,

27 attingat *H.* nunc vesc. *MS. Bersm.* 28 coctove *Glar.* 29 distat color *H.*

Voluit dicere, *satis bene.* B.

Unde putas hoc esse? quomodo accepit hanc vim oblectandi gulam sal cum pane? G.

19 *In caro nidore;* h. e. *in apparatu pulmentariorum.* Vet Schol. *Nidor proprie est odor gratus culinæ.* Vet. Schol. Cruq.

20 *Hoc autem Socrates primus ait: qui cum noctem usque spatiaretur, interrogatus a quodam, cur hoc faceret, Respondit; Ὄψον συνάγω, hoc est, Pulmentarium quæro.* Vet. Schol. juxta Codicem Henrici Stephani. *Pulmentarium pro quovis obsonio dicitur,* ut recte Torrentius: neque enim a pulte deductum credo (quod putavit Plinius), sed a *pulpa,* seu molli carne, unde et *pulpamentum* et *pulmentum* formata sunt. B. De sententia conf. Cic Tusc. V. 34. Z.

21 *Album, tumentem ex nimia copia.* Vet. Schol. *Atque albo ventre lavatur.* Persius. *Extenta per pinguedinem cute.* Cruq. V. ad Car. 2. 2. 15. B. *Pinguem vitiis,* obesum ob gulam et otium: *album,* pallidum: cf. infra vers. 76. Z.

22 *Scarus,* videsis Epod. 2. 50.

Lagois; Avis hæc Horatiana videtur esse Græcorum *lagopus,* quam Plinius dicit esse *præcipuo sapore;* Asiani *attagena* vocabant; Recentiores *francolinum:* estque e perdicum genere; pilosis pedibus, uti lepus; unde et nomen suum traxit.

23 *Eripiam; extorqueam, persuadeam.* Tralatio a manu ad animum.

24 *Tergere palatum,* impense gulosi catillonis est.

Atque ad conspectum cœnæ diducere rictum.
Sueti, ut Juvenalis utar verbis. B. *Tergere palatum* est comedere: alii interpretantur delectare, demulcere palatum. Z.

25 *Corrumpi* dicitur qui prave judicat.

Vanis rerum; Græcismus est pro *vanis rebus,* h. e. specie et opinione. B. Ipsum *auro venire* caritatis indicium, si pretium rei in auro indicetur. Hoc applicari forte potest etiam ad Varro. R. R. 1. 2. 10. G.

26 Proverbio dici solet *Rara avis:* adhibetur a Juvenale et Persio; et suaviter insurgit in levi materia, quo derideat Epicos. B. *Pavonem cibi gratia Romæ primus occidit Orator Hortensius, aditiali cœna sacerdotii. Saginare primus instituit circa novissimum piraticum bellum M. Aufidius Laureo, exque eo quæstu reditus sestertiûm sexagena millia habuit.* Plin. H. N. X. 23. Z.

27 *Ad rem;* ad præsens negotium, quod est suaviter cœnare.

28 *Laudas,* modo pro miraris dicitur.

Cum Lambino, Cruquio, Torrentio Vetereque Scholiaste, reposui *Cocto num adest.* Sciolus fecit *Coctove,* causa Metri. B. Probat etiam Bentleius, laudatque Lucr. 3. 1069. *Sed dum abest, quod amamus, idem superare videtur. Honor* hic est color, species; cujus amore luxuries certe proximorum sæculorum pavones cum caudis inferre mensis docuit.

29 In hoc versu nescio an tantis conatibus opus sit, quantos a renatis inde literis adhibitos videmus. Ex v. 26. intelligo verbum *vesceris: Quamvis distat nihil* inter gallinæ carnem et pavonis, *tamen hac* carne *magis* quam illa vesceris, magis appetis pavonis carnem, quam vulgaris gallinæ. Ergo *imparibus formis* etc. G.

Distat nihil; forma et aspectu scilicet. B.

Imparibus formis deceptum te patet. esto:
Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet, pontesne inter jactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species, video: quo pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus,
[Jejunus rare stomachus vulgaria temnit.]
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos
Præsentes Austri coquite horum obsonia! quamvis
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Ægrum solicitat stomachum; cum rapula plenus

38 *Hunc versum cum Bentleio spurium puto. Z.* 39 in magno *MS. Bersm.* 41 quamquam *Sax. Z. F. Cun. it. Bentl. et MSS. quatuor Bersm.*

30 *Esto,* h. e. sit id ut lubet: mittamus de isto ultra quærere.

31 *Unde datum; unde traditum hunc intellectum habes? ex qua conscientia nosti?* Vet. Schol.

32 *Hie? pisces statim cum capiuntur hiant.* Vet. Schol.

Dicuntur lupi esse meliores, qui aut inter duos pontes capiuntur, ubi aqua concitatior est, ut in ostio fluminis Tiberis. Vet. Schol. *Cornelius Nepos et Laberius mimorum Poëta lupum et asellum acipenseri successisse scribunt.* Landinus. B. Vid. Col. 8. 16, 4. Varro R. R. 3. 3. 9. G.

33 *Insane;* h. e. stulte.

Trilibrem; mullorum magnitudo modica, binasque libras ponderis raro admodum exsuperant. Plinius, citante Laodino et Cruquio. Nos dicimus Mullum, Surmullet.

34 *Minuas,* h. e. concidas; quia defuit mensura patinæ. [Vid. deliberationem de tali re ap. Juvenal. 4. 72. sq. G.] *Pulmentum,* sive *Pulpamentum* Græcorum Ὀψώνιον est, h. e. quævis caro in jure suo elixa.

35 *Ducit,* h. e. trahit.

Species, h. e. grata magnitudo. Εἶδος.

36 *Odisse,* h. e. fastidiisse. B. *Illis,* h. e. lupis. Z.

37 *Modum* dicit mensuram. *Totum insuave est quod finitur.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *suave.*

38 *Jejunus rare;* ita omnes fere scripti Codices cum Vet. Schol. *Alii rare legunt, cum in usu habeamus raro.* Vet. Schol. Ordo est: *Stomachus qui sit rare jejunus temnit vulgaria.* Vulgata Lectio est: *Jejunus stomachus raro vulgaria temnit.* Bentleius maluit *raro.* Ego fidem puto habendam Scholiastæ, ubi a communi usu discedit præcipue. B. Major quæstio est, an hic versus sit Horatii? negat Bentleius ad A. P. 337. Non dubito esse, et jungendum, tanquam apodosin, versui proxime præcedenti.

39 *Spectare;* oculos vult pasci mullo, non ventrem.

40 *Apud Inferos Canes dicuntur, et Furiæ; apud superos Diræ; in medio Harpyæ.* Landinus. Pertinebant istæ ad triformem Hecaten, ut alias ostensum est: atque hæ pestilentes erant auræ, Hecates telis armatæ.

41 *Bene præsentes, sicut deos præsentes, qui invocati exaudire debent.* Vet. Schol.

Comice *coquite,* pro *putida reddite calore status vestri.* Vet. Schol. B. Hæc exsecratio convenit ingenio rustici. Z.

42 Pulcherrimum Ὀξύμωρον est in *Putet recens,* et Satyrico Characteri accommodatissimum. *Corrigit se, quasi frustra Austros vocaverit, cum luxuriosis necesse sit*

Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa
Infamis: quid? tum rhombos minus æquora alebant?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit prætorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Judice. nam frustra vitium vitaveris illud,
S te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,

48 æquora alebant *G. Sax. Med.* 1477. *Fl. Med.* 1502. *it. Ven. Glar. Bentl. ex multis codd. ergo recepi pro* æquor alebat. Z. 53 distabat *MSS. duo Bersm.* 55 pravus *Bentl. ex MS. Bersm. non male.* Z. 56 dictum *H.* adhæsit *Sax. sic Ven. Glar. Lamb. et MSS. quatuor Bersm.*

suas putere epulas atque delicias. Vet. Schol.

Mala copia; malum dicimus importune molestum; bene igitur subjecit *solicitat.*

44 *Inula dicitur herba, quæ incocta aceto conditur, et fastidium decutit.* Vet. Schol.

Mire *abacta;* nam abigi solent pauperes et mendici. *Pauperiem* modo dicit tenuem majorum victum, quem lauti spernebant.

45 *Reges* potentes dicit Patronos.

46 Notum est oleas apud Italos esse admodum viles. Dilogως autem posuit *nigris* pro turpibus et maturis: ita supra, *Nigris dignissima barris.* B. *Nigras oleas* ad condiendum commendat Col. 12. 48. et 49. G.

47 De Gallonio isto notissimi sunt Lucilii versus apud Ciceronem: [de fin. 2. c. 28.] *O Publi, O Gurges Galloni, es homo miser, inquit, Cœnâsti in vita nunquam bene, cum omnia in ista Consumis squilla, atque acipensere cum decumano.* [V. Macrob. Sat. 2. 12.] Archestrato apud Athenæum *Acipenser* idem erat, qui et Græcis *Galeus Rhodius;* cum noster *Sturio* sit Græcorum Ὕκκης, seu *Porcus Marinus,* quod ostendit Gerard. Vossius Idol. Lib. IV.

48 *Infamis;* quia præco erat Gallonius, et supra censum epulabatur, quod Censoris erat notare.

50 Ironice *Auctorem* dicit *Prætorium,* quia ob infamiam gulæ Pretura excidit. *Asellius Sempronius Rufus instituisse creditur, ut ciconiarum pulli manducarentur: isque cum repulsam in Prætura tulisset, tale Epigramma meruit: Ciconiarum Rufus iste conditor, Hic est duobus elegantior Plancis; Suffragiorum puncta non tulit septem; Ciconiarum populus ultus est mortem.* Vet. Schol.

51 Pulchre *edixerit,* cum jam Prætoris meminisset: nam Prætoris erant Edicta.

Assos; mergos elixos fuisse in lautitiis ostendit Cruquius. Avis sane macilenta est et inutilis, præsertim vero *assa.*

52 Recto contrarium est quod *pravum;* et adversum etiam rationi.

53 *Sordidus; nimis aridus.* Vet. Schol. Cruq.

Distabit, h. e. immanem oportebit habere differentiam.

54 *Nam frustra; omnes virtutes ex nimietate fiunt vitia; sunt enim virtutes positæ in confinio vitiorum.* Vet. Schol. Cruq.

55 Auctoritate motus unius Bersmanni Codicis Bentleius fecit de *pravum pravus,* puto, quod rarior esset Lectio: nam nihil interfuit.

56 *Ex vero;* ex malignitate scilicet, et victu sordido.

Ductum atque *dictum* fere idem sonabant, unde in Codicibus varietas scripturæ provenit.

Cognomines dicuntur, qui eodem utuntur nomine: atque hinc *cognomen* commune dicitur nomen.

Quinquennes oleas est, et silvestria corna;
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur? et horum
Utrum imitabitur? Hac urguet lupus, hac canis, aiunt.
Mundus erit, qui non offendat sordidus, atque
In neutram partem cultûs miser: hic neque servis,
Albucî senis exemplo, dum munia didit,

57 Quinquennas *Sax. Z.* 58 Diffundere *G. Med.* 1477. *Ven. Glar.* 62 *pro* parcus, largus. Z. 64 angit *pro* aiunt *Sax. Z. Med.* 1477. *et* 1502. *Fl. et ante Lambi. puto omnes.* 65 qua—sordibus *B.* sordibus *etiam* H. Z. *Fl. Med.* 1477. *it. Glar. Lamb. et* offendet *Lamb.*

57 *Est*, ἐσθίει.

58 Usitato Charientismo *mutatum* dicimus, quod plane acetum est.

Bene *defundere:* deerant enim Veteribus siphones.

59 Idem est *licebit*, quod licet, vel quamvis.

60 *Repotia* diversi erant generis. Nam *Repotia dicuntur septimus dies, quo solet nova nupta redire ad parentes suos: et dies secundus a nuptiis, quo virgo ad muliebrem habitum componitur.* Item *repotia sunt quæ Græci dicunt ποδοστρόφια, aut mutuæ invitationes.* Vet. Schol. Pluto ποδοστρόφια joculare fuisse conventibus rusticis nomen, quod in repotiis istis choreas exercerent, ut etiam hodie solent agrestes. Post natos etiam liberos repotia fuisse ostendit Turnebus vir doctissimus.

61 *Albatus* (sic Persius 2. 40. *Quamvis te albata rogârit*); h. e. mundus vestibus.

Cornu; quod sextarium capit: sunt enim in venalibus cornua, quæ hanc olei habeant quantitatem. Vet. Schol.

62 *Instillat;* non enim audet infundere: mirus parci hominus Iconismus. Et attende Græcismum in *Instillat olei.* B. Putabam *olei* Græcismo poni pro oleum: Oleum, *cujus olei odorem nequeas perferre, instillat:* ut Terent. And. prol. *Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.* G.

Non parcus; Λιτότης et παρὰ προσδοκίαν, *quæ sunt inutilia, liberaliter fundit.* Vet. Schol. B. Sordidior erit Avidienus, si cum prima omnium editione legas, *non largus aceti*, in quo facile alias est largum esse. G.

64 *Utrum; Gallonium, an Avidienum?* Vet. Schol.

Proverbium, nam ubi res duæ nobis molestæ inter se pugnant, eo Proverbio utimur. Vet. Schol. Cruq. Torrentii et Cruquii Codices legerunt *Aiunt*, quod longe melius quam *Angit.*

65 *Mundus erit*, Modo dicit Hortativo; est enim Futurum pro imperativo; Expoliendo autem sequentia intulit: ostendit enim eum dici *Mundum* qui non sit in tantum sordidus ut offendat, vel etiam morosule lautus. Hic locus pessime acceptus ab Interpretibus: et corrupte vulgati Codices, præsertim recentiores, legerunt *offendet sordibus*, ut ex Vet. Schol. et sex MSS. Cruquii comparet.

Bentleius tenui de causa vertit *qui* in *qua;* neque enim vidit vocem *mundus* referri ad *sapientem*, non ad victum.

66 Satis comice *in neutram*, quia nequibat dicere *in alteram.*

Cultus Genitivus est. Vet. Schol. Atque τῶν μέσων. Vet. Schol. ex MSS. Stephani; significationis mediæ.

Miser cultus dicitur quid ob cultum in alterutram partem facessit sibi negotium. Alter Scholiastes vitiose legit *qua non* pro *qui non*, quod et Cruquii MSS. sequuntur.

67 *Hic est Albutius qui, ob cupiditatem nimiam habendi alienam uxorem, suam veneno necavit.* Vet. Schol. Bentleius ubique edidit *Albucî* vitiose pro *Albuti.* B. At sic dant Lamb. quatuor MSS. Bersm. et alibi per c scribitur. Ergo revocavi. Z.

Dum munia didit: quæ quisque agat,

Sævus erit; neque, sicut simplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque secum
Afferat. In primis valeas bene; nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit: at simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? Quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque prægravat una,
Atque adfligit humo divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citius curata sopori

68 nec sit ut *Ven. Glar. Bentl.* 77 desurgit *Sax.* ne dubia surgat *H.* 79 affigit *H. G. S. Z. Med.* 1477. *et* 1502. *it. MSS. quatuor Bersm.*

utpote. Tu rus ibis, Tu boves pasces, Tu granaria curabis. Vet. Schol. Cruq.

68 *Sævus erit: adeo asper hic erat ut servos nonnunquam castigaret prius et cæderet quam peccassent, dicens vereri se ne cum peccassent, cædere tunc ei non vacaret.* Vet. Schol. Cruq.

Simplex, h. e. vapide lautus, et ostentator deliciarum. Vid. Sat. 1. 1. 101. B. *Simplex,* nimis lenis erga servos, adeo ut non castiget, si isti convivis præbeant aquam impuram et sordidam. Nam etiam ejusmodi immunditiea, seu talis indulgentia erga servos valde est improbanda. Z.

Unctam; pro inunctis calicibus Nævius curando unctam aquam convivis præbebat. Vet. Schol. Cæteri lauti *inungebant vinarios calices,* iste vero vappa lautior lautissimis vel ipsam aquam (et frigidam scilicet et calidam) odoram fecit.

70 *Tenuis,* h. e. pauper et agrestis.

71 *Valeas* per Comicam elegantiam modo utitur Potentiali pro Futuro Indicativi.

73 *Simplex,* h. e. quod simplex et una fuerit.

Tibi sederit, h. e. nauseam non moverit. B. *Sedet* enim cibus, qui non creat ructus, non velut rebellis est, et reditum minatur ac tentat per gulam. G.

75 *Dulcia se in bilem;* proclivis est transitus a dulci ad amarum, ut norunt Medici.

Tumultum dicimus repentinum bellum, et fere civile.

76 *Pituita; Longa causa Metri.* Vet. Schol.

77 Lepida Dilogia *cœnam* modo dicit dubiam: nam scurris et urbanis ea *cœna dubia* est, in qua quis nescit de quo præcipue sumat: Horatio etiam dubia est, ubi incertum est an sit sessura necne. *Dubia, lauta, sic Terentius in Phormione; Cœna dubia apponitur.* Vet. Schol.

78 *Animum prægravat,* h. e. sensum deprimit. Nam Γαστέρες παχεῖαι λεπτὸν ἔχουσι νόον.

79 Pro *adfigit humo,* Dionysius Lambinus scribit optimos MSS. habere *adfligit humo,* quæ quidem Lectio arridet Cruquio, eo quod repererit in MSS. suis hanc Annotatiunculam adjectam *dejicit in terram.* (*Deprimit ad humum* verba sunt Vet. Schol.) Torrentius sævit, et Lambinum falsarium putat, quod a tanto viro nollem factum. B.

Auctoritas pene par utriusque verbi. Vis diversa, sed utraque huic loco apta. *Affligit* vi quadam. *Affigit,* ut non possit surgere. G.

Divinæ particulam auræ; hæc tanquam Epicureus protulit, ridendo Philosophos et Promethei ferulam. B. Loquitur Ofellus: nec, puto, Epicureus non potest divinæ particulam auræ dicere animam: nec Horatius perpetuo Epicureus. G.

80 *Dicto citius* Proverbiale dictum.

Curata, h. e. refecta: nam curare est molliter tractare quæ habent se male.

Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam :
Sive diem festum rediens adduxerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus ; ubique
Accedent anni, et tractari mollius ætas
Imbecilla volet. tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer et validus præsumis, mollitiem ; seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset !

83 advexerit *etiam H. Lamb. et Bentl.* 84 velit *S.* 87 puer invalidus *MS. Bersm.* 91 vitiatum *omnes, etiam ipse Cruqu.* vitiaret *Baxt. V. No.*

81 Bene *præscripta :* nam Veteres quoque mane quæ illo die acturi erant in diaria sua referebant.

82 *Transcurrere* proprie dicuntur Transfugæ, qui mutant partes.

Quondam ; quandocunque, Adverbium medii temporis. Vet. Schol.

Tamen refertur ad ea quæ in animo suo conceperat per Aposiopesin ; h. e. Tametsi tenui et parco victu contentus vivat.

83 *Advexerit* non *adduxerit* Lectio est plurium Codicum : nobis tamen placuit *adduxerit :* nam advehi dicuntur merces quæ de transmarinis partibus importantur. Quin et video scripturam istam superioris sæculi Editoribus unice placuisse. Bentleio magis placuit *advexerit*, etsi vox sit nautica.

84 *Recreare ;* h. e. efficere ut rursum crescat.

Tenuatum corpus : h. e. amissam carnem : nam usitato Charientismo *Corpus* dicitur Caro ; uti et stomachus et virile membrum. Hinc amitti dicitur corpus, ubi quis macilentus evadit.

Ubique modo dixit pro *et ubi.* B: Nec opus est illud mutari in *ubive.* G.

85 Per Charientismum *anni* posuit pro senectus.

86 *Tibi quidnam ;* prudenter monet gravissimus auctor Medicinæ Cornelius Celsus, *non consumenda esse præsidia senectutis in juventute.*

87 *Mollitiem* modo pro delicias posuit et suavem victum. B.

Præsumis, ante tempus capere, v. c. in pueritia, in bona valetudine, quotidie. Z.

88 *Dura*, h. e. gravis et aspera. Nam *valetudo* cum sit *τῶν μέσων*, modo ponitur pro morbo. Per Charientismum *duros* dicimus sævos et immites.

Tarda ; Metonymice, quod tardos et inutiles efficiat.

89 *Rancidum, leviter putentem.* Vet. Schol.

91 Vetus Interpres cum duobus Cruquii scriptis Codicibus legerunt *vitiaret* pro *vitiatum. Ordo cum hoc sensu ; quod commodius hospes vitiaret servatum, quam totum dominus absumeret.* Vet. Schol. Annotationes ad tres antiquissimos Cruquii Codices reddebant *vitiaret, reprehenderet. Commodius vitiaret*, quod mallent hospitem eum vituperare. Bentleius retinuit *vitiatum* quod in Editis legerat, contra consuetum sibi morem. B. Quod existimabant, melius esse, si hospes aprum, rancidum factum ob diuturniorem reservationem ad adventum ejus, ederet, quam si nullus illi apponeretur, statim recens a patrefamilias consumtus. Z.

92 *Integrum ;* Dilogως totum et non corruptum, quod et Vet. Schol. significat.

93 *Dicitur ante deos nata esse Terra : mire ait prima Tellus, illo enim tempore quo Mundus ex discordibus in hanc concordiam formatus est, ex terra generati traduntur Heroes, indocilis turba vitiorum.* Vet. Schol. Hæc quoque exclamatio repentina, ob aprum rancidum, rustici et simplicis hominis est digna ingenio, nec sine risu legi potest. Z.

Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi patinæque
Grande ferunt una cum damno dedecus: adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. Jure, inquit, Trausius istis
Jurgatur verbis: Ego vectigalia magna,
Divitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua deûm? cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte semper erunt res.

95 Occupet *Bentl. et sic H. it. MSS. duo Bersm.* 99 *Æs G. S. Med.* 1502. Trausius *H. G. Z. Med.* 1477. *Fl. etc.* Trallius *solus Baxt. V. No.* 106 eunt *conj. Heins. et Bentl.* recte tibi *MSS. quatuor Bersm.* rectæ *in libris quibusdam reperiri testatur Lambin.*

94 *Das aliquid famæ?* h. e. Putas famam esse aliquid?

Carmine, *τῷ ἀκροάματι. Antisthenes Philosophus cum vidisset adolescentem luxuriosum Acroamatibus deditum, ait: Miserum te adolescens, qui nunquam audisti summum Acroama, id est, laudem tuam.* Vet. Schol. Est autem Acroama Musicæ Symphoniæ.

95 *Occupat*, h. e. detinet, moratur, delinit.

Rhombi patinæque, Figura. Ἓν διὰ δυοῖν: nam Rhombi in patinis testaceis coqui consuevere.

96 *Cum damno dedecus;* damnum dicit gravem impensam, et dedecus Censoris notam.

97 Comice Satyrici *Patruum* pro Tutore ponunt. *Cum sapimus patruos*, Persius 1. Conf. Car. 3. 12. 3.

Leni vocabulo pro invisum dicimus *iniquum*. Siquidem *iniquus* is est cui animus sua sede non est, verum in iram, vel dolorem propendens, desumta Metaphora a Lance.

99 Nonnulli pro *As* vitiose legerunt *Æs*. Huc spectat et Proverbium *ad assem redactus;* id enim pretium laquei. Vulgare etiam Diverbium est, *Restim emere*, de homine perdito.

Mira varietas, *Trasius, Traxius, Travius, Traulius, Trausius, Tosius, Trallius.* Cum autem *Travius* occurrat in Veteribus Scholiastis, ego *Trallius* prætuli; quod Nomen videtur deductum a Trallibus Asiæ civitate: siquidem duplex *L* facile mutari possit in *U*. Erat autem iste Trallius *pauper et prodigus.* Vet. Schol. Bentleius prætulit *Trausius* ex sola sua conjectura, quod illud Nomen reperit in Gruteri Inscriptionibus. B. *Jurgatur* Deponens ne sit an Passivum, non dixerim, cum neutrius usus mihi annotatus sit. Si Deponens, Trausius junior aliquis tanquam, a patre vel patruo reprehendi dignus obiter perstringitur. G.

Inquit, scil. aliquis prodigus dives. Recte sic Trausius pauper vituperatur: non ego, qui sum locupletissimus. Z.

100 Bene *vectigalia* pro reditus, subditurus *Regibus;* nam Vectigalia sunt reditus publici.

101 Voluit dicere *satis amplas; Reges* autem Patres dicit.

102 *Quod superat;* h. e. Quod nimium est, et superest tuis usibus.

103 *Indignus;* h. e. vel doctus, vel ingenuus, qui non meretur egere.

105 *Patriæ;* h. e. Urbi Romanæ.

106 *Uni nimirum;* nihil puto exspectas adversi, atque hanc ob causam contemnis cæteros, tibi solus amicus. Ironica Subjectio; delendum enim est Interrogativum punctum.

O magnus posthac inimicis risus! Uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuêrit mentem corpusque superbum?
An qui, contentus parvo metuensque futuri,
In pace, ut sapiens, aptârit idonea bello?
¶ Quo magis his credas; puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. Videas metato in agello
Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum.
¶ Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
Quicquam præter olus, fumosæ cum pede pernæ:
Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque hœdo: tum pensilis uva secundas

107 Uter nam *Ven. Glar.* 118 At *Venet.* mihi cum long. *Ven. Glar.* venerit *MS. Bersm.*

Recte; h. e. sua sede et stabiles.

Bentleius ex sola conjectura Heinsii de *erunt res* fecit *eunt res*: ego nihil tale auderem.

107 *Uterne* ut *Quantane* Satyra sequente. Lambinus.

108 *Fidet sibi certius*; h. e. *magis videtur tutus adversum Fortunæ incommoda.* Vet. Schol.

109 *Assuerit pro assuefecerit.* Vet. Schol. Et habet Emphasin, eum scilicet non posse desuetudinem ferre posthac.

Hoc est, *superbam mentem et superbum corpus*, per Syllepsin Figuram; et animo et corpore fastidiosi sunt vappæ.

110 *Metuensque futuri*; quod maxime prudentis est. Verum plerumque, *Res prosperæ sapientum animos fatigant*; ut belle Symmachus.

112 *Quo magis his credas; bene: quasi persuaserit.* Vet. Schol. B. Hic nempe versibus IV interpositis poëta Ofello suo fidem facit. G.

113 Vir doctus Henricus Stephanus pro *latius* reposuit *lautius* ex Conjectura, quod miror placuisse Cruquio viro eleganti. *Latius* posuit quia dicturus erat *accisis.* B. Juvenal. 14. 234. *Indulgent sibi latius ipsi.* G.

114 *Metato in agello; ad mensuram diviso: Iste Ofellus proscriptus erat quia fuit in parte Cassii;* Vet. Schol. *Abstulit excultas pertica tristis opes.* Propertius 4. 1. 130. citante Torrentio. B. Agri proscriptorum aut alias publici, dividuntur militibus ad perticam et numerum pedum: quæ res agrimensoriam veterum disciplinam peperit. G. Incertum est, quod Scholiastes de Ofello proscripto dicit. Nam constat, rusticis tum agros ademtos esse, qui proscripti non essent. Z.

115 *Mercede; agro conducto a Milite Augusti ad quem fuerat translatus.* Vet. Schol. Atque ideo fortem dixit, quod se putaret positum extra jactum teli fortunæ. B.

Fortis, qui poterat a se impetrare, ut qui fuerat sibi injuria ademtus ager, eum, paullo ante dominus, nunc tenui mercede coleret, nec metueret quotidianæ recordationis tormenta. G.

116 *Temere*, h. e. sine gravi causa.

Profesta, non sacra. Vet. Schol.

117 *Perna, pes porcinus cum coxa.* Landinus.

118 Omnes Codices vetusti habent *seu* [pro *cum*] inquit Bentleius; quod ideo rectum videtur.

119 *Ideo vacuo, quia per imbrem*; h. e. pluviosum diem, adjecturus erat.

120 *Bene erat*, Comica facetia, pro hilariter egimus.

121 *Pensilis uva*, quæ suspendebatur in usum hyemis.

Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu:
Post hoc ludus erat culpa potare magistra;
Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractæ seria frontis.
Sæviat, atque novos moveat fortuna tumultus;
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam statuit. nos expulit ille;
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris,
Postremo expellet certe vivacior hæres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli

123 Posthac *MS. Berm.* cuppa *emendavit Lambinus, inde fecit* cupa *Bentl.* 124 ventura *Med.* 1477. ut culmo s. a. *Med.* 1502. *et al. etiam Talb. Sanb.* ita c. s. *etiam Med.* 1477. *etc. it. Bentl. Cun.* 132 Postremum *Glar.*

Secundas Pomorum dicit, ut novimus, mensas. Vet. Schol.

122 *Nux*, juglans.

Cum duplice ficu; bifida. Vet. Schol. Cruq. Marisca scilicet, seu fatua ficu, ut ostendit Turnebus. B. *Duplice ficu* aliquoties utitur in medicina boum Vegetius. G.

123 *Culpa magistra; si quando libere potare volebant Antiqui, id est, sine Archiposia, dicebant se magistram facere culpam.* Vet. Schol. Atque erat iste mos rusticis perpetuus, qui Græcari non didicerant, neque leges noverant bibendi, neque Regem habuerunt convivii. Culpa hæc erat, ubi quis per imprudentiam non attenderat verbis præbibentis, atque tunc universus grex multabat eum poculo. Frustra se torquent Interpretes, dum nesciunt culpam esse lapsum ex imprudentia. Pro *culpa* magnus Bentleius de suo ingenio posuit *cupa*, quam *καπηλίδα* ille exponit. Verum mea quidem sententia satius atque consultius fuisset non discessisse a vulgata scriptura Antiqui Scholiastæ interpretatione olim firmata atque stabilita. B. Bibunt *culpa magistra* hodie quoque homines in lætioribus invitatiunculis. Sed nolim huc referri Plaut. Stich. 5. 4. 43. nam ibi *multantur poculo*, qui bibere prohibentur. Potius huc pertinent *leges insanæ* Hor. Sat. 2. 6. 68. G.

124 *Cereri* deæ rusticæ rusticum libare conveniebat. Cum Veteribus Scholiastis et Cruquii et Torrentii MSS. pro *ut culmo surgeret* levi negotio reposui *ita culmo surgeret*. *Ita culmo, quomodo cœperat crescere.* Vet. Schol. B. *Ita*, intellige *ut*. Z.

126 *Sæviat; ut ut insaniat.* Vet. Schol. *Tumultus*, bellorum motus et terrores.

128 *Nituistis; bene accepti estis.* Vet. Schol.

Mire *incolam* vocat quem Virgilius [Ecl. 9. 3.] possessorem: neminem enim possessorem putat.

129 *Nam propriæ telluris;* siquidem *Non res sed rerum nobis conceditur usus*, ut scite Palingenius noster. B. *Nam* reddit rationem, cur *incolam* dixerit. Z.

131 *Nequities; luxuries quæ paupertatis amica est.* Vet. Schol. Cruq.

Vafri inscitia juris; est enim hujusmodi calliditas in Jurisconsultis, præsertim in iis quorum patrocinia venalia sunt, ut in utramque partem omne pene jus interpretentur. Christophorus Landinus. De conterraneis suis hæc loquitur Landinus.

133 *Umbreni; nomen militis qui Ofelli agrum ab Augusto acceperat.* Vet. Schol. Cruq. Expressit pulcherrimum Epigramma Græcum, quod sub nescio cujus Luciani nomine vulgatum habemus:

Ἀγρὸς Ἀχαιμενίδου γενόμην ποτὲ, νῦν καὶ Μενίππου,
Καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου βήσομαι εἰς ἕτερον.
Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχειν μέ ποτ' ᾤετο, καὶ πάλιν οὗτος
Οἴεται, εἰμὶ δ' ὅλως οὐδενὸς ἀλλὰ Τύχης,

Dictus erat, nulli proprius; sed cedit in usum
Nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

134 Dictus, erit *al.* Dictus erat *etiam S. Z. Bentl. ex MSS.* cedet *Ven. Glar. Lamb.*

SATIRA III.

Omnes insanire, etiam ipsos Stoicos dum hoc docent. B. Ut rem duram et offensionis plenam, omnes insanire, tuto, apte, et probabiliter diceret Satiricus, Damasippum, ex prodigo Stoicum philosophum repente factum, quem vulgo insanum vocabant, loquentem induxit. Hic primum ipsius Horatii in scribendo segnitiem perstringit: tum verbis Stertinii Stoici magistri inductione utitur ad dogma Stoicorum docendum, omnes esse stultos et insanos. Ad hos igitur esse referendos ait, *timidos*, qui temere metuant: *audaces*, qui metuenda non reformident: *lucri cupidos*, qui creditoribus incertis, malæ fidei et prodigis dent mutuo pecunias: *avaros*, et qui rem ostentandi gratia corradant, et qui a corrasis abstineant et ipsi sordidissime miserrimeque vivant: Aristippum, qui aurum abjicere servos jusserit: *sævos* erga uxorem matremque: *ambitiosos*, veluti Agamemnonem, qui ob gloriam immolaverit filiam: *luxuriosos*, exemplo Nomentani, Æsopi filii, Arrii filiorum: *libidinosus*, qui meretrices sectentur: *superstitiosos*, exemplo libertini cujusdam et matris. Tandem et ipsum Horatium esse insanum insanus dicit ob imitationem Mæcenatis in ædificando, ob carmina, iracundiam, magnificentiam in cultu et habitu, et amorem puerorum puellarumque.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas. Quid fiet? at ipsis
Saturnalibus huc fugisti; sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe; nil est.

1 Si *etiam. G. Sax. MS. Bos.* 4 ab ipsis *Ven. Glar. Lamb.* ab istis *MS. Bern.*

135 *Vivite fortes;* festive insurgit spiritu Heroici Carminis quo serium risu diluat. B. Metaphora a natantibus adverso flumine. G.

SAT. III.

1 Comice *Sic raro* pro *Tam raro:* frustra sunt qui reponunt *Si. Junius Damasippus consumto Patrimonio philosophari cœperat; ab hoc Horatius desidiam suam castigari inducit, cum ad villam secessisset et nihil scriberet.* Vet. Schol. *Videtur tolerandus is Satyrus qui ita cæteros carpit, ut ne sibi parcat.* Landinus. Bentleius pro *Sic raro scribis* ex scriptis Codicibus reposuit *Si raro scribes.* Fatetur tamen *Sic raro scribis* permansisse ex priscis Editionibus; atque hæc quidem scriptura Comicum habet spiritum, cum altera sit inefficax et inerter prolata.

2 *Retexens; uti Penelope.* Lubinus.

3 Argute *benignus* posuit pro largus, vel invidens sibi nihil.

4 *Dignum sermone, opinione, vel prædicatione.* Vet. Schol.

Quid fiet? Si neque Romæ, neque rure; neque potus, neque sobrius, calamum in manum sumis. Τί ς μηχανή;

Cruquii vetustissima Membrana recte habet *at* (quod est *imo etiam*) pro *ab.*

6 *Promissis* Comice protulit; namque vultus erat *magna et præclara minantis.*

Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries Dîs atque poëtis.
Atqui vultus erat multa et præclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras, Virtute relicta?
Contemnere miser: vitanda est improba Siren
Desidia: aut quicquid vita meliore parasti,
Ponendum æquo animo. ¶ Dî te, Damasippe, deæque
Verum ob consilium donent tonsore. sed unde
Tam bene me nosti? ¶ Postquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta est, aliena negotia curo,

10 lecto *conjicit ac damnat Bentl.*

12 educere? quid, tu *conj. Rutgers.*

Nil est; frustra succinis ambages, et causas nectis, quas nolumus audire. Nugaris.

7 *Laborat,* dat pœnas.

8 *Diis natus iratis* infelix dicitur, cujus mala astris imputanda sunt, non suo merito, et *παρὰ προσδοκίαν Poëtis* intulit. B. Sensus est: Et frustra culpam, quod nihil scribis, transfers in parietem ceratum, quasi hic tam sit infelix, ut te impediat, quo minus versus scribere possis. Z.

9 *Minantis; Poëta per contrarium dixit; Promisi ultorem, et verbis odia aspera movi.* Vet. Schol. Cruq. *ut ostenderet nescio quid elationis,* ut belle Landinus.

10 *Tepido tecto; amavit enim Horatius focum luculentiorem, idcirco sub Hiemem solebat se transferre in villam propter lignorum copiam.* Vet. Schol. Cruq. B. Intelligit poëta villam in Sabinis, a Mæcenate donatam. Z.

11 *Stipare; in vehiculo arctare eorum libros.* Vet. Schol.

Platona; Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ.

12 De *Archilochum* Bentleius, nisus auctoritate unius tantum Libri, de more suo fecit *Archilocho.* Horatiana variatio consuevit illi displicere.

13 *Invidiam placare; eundo ad agrum id volebas agere, placare invidiam, quam patiebare in publica positus facie.* Vet. Schol. Per Prosopopœiam Invidiam atque Virtutem pro Numinibus accipit.

Virtute relicta; spreta Socratica Disciplina, et scribendi studio.

14 *Miser* et *infelix* commoti compellatio est.

Improba, pellax et nequam: et commode inducit Allegorizantem Stoicum. Horum enim inventum Homerica Allegoria. Vide Epistolam ad Lollium I. 2.

15 *Vita meliore; honestiore proposito.* Vet. Schol. Publica scilicet conversatione. Tangit Epicureorum Dogma, *λάθε βιώσας.* B. Sensus loci est: Aut non debes alios accusare, si gloriam ante scribendo partam amiseris. Z.

17 *Verum,* rectum: nam veritas recti norma est atque examen.

Donent tonsore; h. e. reddant tibi divitias, quo conducas tibi tonsorem. Salse et *παρὰ προσδοκίαν.* Vult gratificari Epicureis suis deridendo vultuosum senem ex inopia philosophantem.

18 *Janum ad medium; Ideo ad medium, quia in Rostris simulacrum Jani erat, ubi res pecuniariæ agebantur per fœneratores.* Vet. Schol. *Jani statuæ tres erant, una in ingressu Fori; altera in medio, ubi erat ejus Templum, juxta Basilicam Pauli, vel pro Rostris; tertia ad exitum Fori.* Vet. Schol. Cruq. B.

Vereor, ut bene ista se habeant. Dixi in Thesauro Stephaniano. G.

19 *Fracta est;* naufragium passa est. B. *Aliena negotia curo,* est in dilogia, nam significat et procurator sum aliorum, et observo aliorum mores, vitam, facta. Z.

Excussus propriis: olim nam quærere amabam
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus ære,
Quid scalptum infabre, quid fusum durius esset
Callidus huic signo ponebam millia centum:
Hortus egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita. ¶ Novi:
Et morbi miror purgatum te illius. ¶ Atqui
Emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
Trajecto lateris miseri capitisque dolore:
Ut lethargicus hic, cum fit pugil, et medicum urguet.
¶ Dum ne quid simile huic, esto ut libet. ¶ O bone te

22 sculptum *H. it Lamb. Bentl. et MSS. tres Bersm.* 25 Mercuriali *conj. Cun.* 27 Et miror morbi *Bentl. MS. Bersm.* 29 capitisve *etiam G. Sax.*

20 *Excussus;* scita Dilogia; nam et *excussus* pro exturbatus dicitur, et excussio jurisconsultis est arcta perquisitio in bona Creditoris.

21 *Lavisset Sisyphus ære; significat Corinthiorum vasorum amatorem fuisse.* Vet. Schol. In summo erant pretio apud Veteres vasa antiqui operis. Notum est Sisyphum Æoli filium antiquissimis temporibus Corinthi regnâsse. Et tela et vasa ex ære conficiebant Vetusti. B.

Docet h. l. incendio Corinthi antiquius putassse æs Corinthium poëtam. G.

22 Veteres editiones cum nonnullis scriptis Codicibus *scalptum* legere pro *sculptum*, quod et nos, ut Satyræ convenientius, servavimus. Hoc non probat Bentleius. B. *Infabre*, minus ex arte. Z.

Fusum; nam signa ærea funduntur. Vet. Schol.

Durius; minus cum Rhythmo, rigidum et insuave.

23 Salsa Ironia *Callidus* et *millia centum.* B. *Callidus*, rem probe callens. Cæterum hunc Damasippum statuarum fuisse amatorem, et hortos emisse et vendidisse, colligitur quoque ex Cic. Epp. ad Div. VII. 23. Att. XII. 29. 33. Z.

Ponebam, h. e. insumebam, collocabam: Verbum negotiatorum hoc.

Centum; supple æris, vel sestertiûm.

25 *Cum lucro;* amara Irrisio.

Mercuriale, h. e. *Vulgo cognominabar Mercurius.* Vet. Schol. Cruq. *Coctio.* Alter Schol. Sunt autem Coctiones arilatores. Brokers. Unde Gallorum *Coquin* deductum puto.

26 *Auctiones fere in Compitis fiunt: Compita autem sunt loca in quæ multæ viæ competunt.* Vet. Schol.

27 Mire *purgatum* tanquam de insaniente.

28 *Emoveri* dicitur pecus quæ loco cogitur cedere in quo decubuit. B. *Emoventur membra* dum luxantur, *cardines* etc. G.

Novus; Dilogws et phrenesin dicit et deliramentum Stoicum: Dilogws etiam *cor* posuit pro mente et ventriculo: nam et dementiam significat, et cardiacum dolorem.

29 *Trajecto; Proprie, ita enim Medici dicunt.* Vet. Schol. *Μεταλαμβανομένου τοῦ πάθους.*

[† Quem Græci *τόπον πεπονθότα* vocant, aliquo labore aut dolore affectum locum, *miser locus* Latinis appellatur: sic *latus miserum* Horatio. *Salmas.* ad Tertullian. de Pallio, p. 289.]

Minus probabilis videtur Bentleii Disjunctiva *capitisve* pro *capitisque;* neque enim utilis erit.

30 *Cum fit pugil;* Comica Periphrasis Phrenetici. B. *Hic*, aliquis. Z.

Urguet, propellit; per Charientismum procedit. Nescio cur Bentleius prætulerit *angit*, cum *urguet* accommodatior sit vox atque etiam fortior.

31 *Esto ut libet;* Urbano Euphemismo utitur, cum deberet dicere, Per me licet vel quovis modo pereas. B. Sensum puto hunc: Per me licet, dummodo ne mihi simile acci-

Frustrere; insanis et tu, stultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Descripsi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus jussit sapientem pascere barbam,
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
Nam male re gesta cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter stetit, et Cave faxis
Te quicquam indignum: pudor, inquit, te malus angit,
Insanos qui inter vereare insanus haberi.
Primum nam inquiram, quid sit furere; hoc si erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, et quemcunque inscitia veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
Autumat. Hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe quare
Desipiant omnes æque ac tu, qui tibi nomen

33 verum *Sax.* 39 angit *etiam G. Bentl. ex MSS. Cun.* 43 cujusque *Cun.* quemcunque *etiam G. H. it. Med.* 1477. quæcunq. Z. *etc.*

dat, nempe ex lethargico, h. e. pigro in scribendo, fiam phreneticus. Z.

O bone; Ironica compellatio, tanquam bellus esset sodalis.

Ne te frustrere: urbane dicitur pro ne te fallas: minus est enim frustrari quam falli.

32 *Stulti* et *stolidi* dementes sunt, a fœminea stola.

33 *Stertinius,* Philosophaster Stoicus, qui scribillando victum quærebat. Nam *ducentos viginti libros Stoicorum scripsit,* ut ait Vet. Schol. in Epist. 12. bene igitur *crepat* de tam futili. B. *Crepat,* loquitur. *Z.*

Unde, a quo. Vet. Schol.

34 *Præcepta hæc,* Ironica commendatio.

35 *Non quasi ipsum sapientem, sed barbam.* Vet. Schol. Erat enim ἐν πώγωνι σοφὸς, ut Proverbio dicitur.

36 *Pons Fabricius, qui modo Lapideus dicitur, habet a conditore vocabulum, Fabricio scilicet Consule.* Vet. Schol.

37 *Male re gesta,* Charientismus, pro perditis bonis; ac si nihil defuisset sibi præter successus.

Operto capite; isto modo devovebant se morituri, ut ostendit Cruquius. B. Nempe ut pudoris, ita metus, horrorisque remedium est caput obvolvere. G.

38 *Dexter,* felix; nam dextra auspicia bona sunt Significat opportune eum venisse.

39 *Malus,* h. e. male collocatus et carens ratione: et cum septem Cruquii MSS. *angit* reposui pro *urguet;* nec improbavit Torrentius: Et rectius modo *angit* quam *urguet,* quod supra secus fuerit. Scholiastæ silent.

40 *Stulta verecundia est vereri in his vitiis quæ videntur esse communia.* Vet. Schol.

41 *Primum nam;* Hyperbaton. *Ostendit quid sit furor, ut Lucilius.* Vet. Schol.

42 *Fortiter,* Ironice protulit: *fortes* sibi videntur qui mortem sibi consciscunt.

43 *Mala;* prava, perversa et per hoc turpis.

Omnes pene MSS. legerunt pro *Quæcunque, Quemcunque.*

45 *Populos;* h. e. Civitates, seu Respublicas.

Formula, Definitio. Vet. Schol. Cruq. Aristoteli Τύπος. Sunt etiam singularia veluti exempla Definiti, atque hujus veluti signum Definitio est.

46 *Sapientem* modo dicit Stoicum.

Tenet, capit, complectitur.

Insano posuere. Velut silvis, ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrique
Error, sed variis illudit partibus: hoc te
Credo modo insanum; nihilo ut sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
Stultitiæ nihilum metuenda timentis; ut ignes,
Ut rupes fluviosque in campo obstare queratur:
Alterum et huic varum et nihilo sapientius, ignes
Per medios fluviosque ruentis: clamet amica
Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor;
Hic fossa est ingens! hic rupes maxima! serva!
Non magis audierit quam Fufius ebrius olim,
Cum Ilionam edormît; Catienis mille ducentis,
Mater, te appello, clamantibus. Huic ego vulgum

48 Insani posuere *Lamb.* 50 utriusque *Z.* utrisque *Sax. MSS. tres Bersm.* utrimque *Cun.* 53 trahit hoc genus *MS. Bersm.* 56 varium *etiam G. Z. Med.* 1477. *Fl.* 1482. *etc.* *Sed* varum *Acron et Porph.* 59 hinc rupes *MS. Bersm.* 60 Fufius *etiam Lambi. Torr. et Cun. qui laudat alios.* 62 vulgus *etiam G. et quæd. editt. ap. Cun.*

48 *Silvas* montanas dicit atque invias solitudines in quibus dispalantur boves. B. Num boves spectaverit auctor, incertum est. Z.

49 *Error*, evagatio.

Pellit, elongat.

50 *Abit*; discedit, aberrat.

51 *Illudit*; frustratur, ludos facit.

53 *Caudam trahat; ita stultus sit ut pecus.* Vet. Schol. Cæcutiunt hic vel doctissimi, dum non attendunt Poëtam de boum errore superius agere. B. *Caudam trahere* est pecudem esse, vel pecude non sapientiorem. Etiam in Germania ita lasciviunt interdum adolescentes, ut non sentienti caudam pecudis a tergo suspendant irrisionis causa. Subjicit deinde Stoicus Socratis dictum de insanientibus, quibus ille deinde comparat Philosophos apud Xenoph. Memorab. 1. 1. G. *Caudam trahat*, h. e. derideatur. Z.

55 *In campo*, in planitie.

56 *Huic varum; pedes in diversum flexos habentes varos dicimus.* Vet. Schol. Pessime Recentiores reposuere *varium* quod minus convenit Satyrico stilo. B. *Varum* etiam eo nomine placet, quod illo utitur plus semel imitator nostri Persius. G.

57 *Clamet*; Asyndeton Morale et Comicum.

58 *Honesta soror*; Diologus de bona et nobili: et studet notum facere quem pulsat.

59 *Serva.* Cave, φυλάττου.

60 *Fusius Phocæus Tragœdiarum Actor fuit qui cum vellet Ilionam dormientem exprimere, in scena obdormivit.* Vet. Schol. Bentleio *Fufius* ex quibusdam Libris manuexaratis. Disquirant quorum interest: nobis probabilior videtur *Fusius*, puto quod sit auribus familiarius. B. Etiam apud Ciceronem *Fufium* malunt viri docti: nota gens *Fufia*, non item *Fusia*, etc. G.

61 *Iliona* Tragœdia erat Pacuvii. B. *Ilionam* ipsius etiam Hecubæ nomen fuisse, non tantum filiæ illius, ex Cic. Acad. 2. c. 27. et h. l. colligitur. Certe in Euripidis Hecuba filii ipsius Polydori umbra hanc matrem suam dormientem excitat. Nisi aliam fabulam secutus est Pacuvius, quam habet Hygi. fab. 109. Et hoc sequitur mox Baxterus, vir doctus. G.

Catienus Histrio erat qui umbram egit Polydori.

62 *Mater*; Iliona Polydori erat mater nutritia et soror, Polymnestori Thraci nupta. Verba sunt Pacuvii apud Ciceronem (Tusc.

Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
Integer est mentis Damasippi creditor? esto;
Accipe quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam,
Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors,
Rejecta præda, quam præsens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non est satis; adde Cicutæ
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo avis, modo saxum, et, cum volet, arbor.
Si male rem gerere insani est; contra bene, sani;

72 in jura *MSS. ap. Torr. G. S. Z. etc.* *qui* malis *putarunt esse* τοῖς κακοῖς, *cum sit genis.*

l. c. 44.) *Mater, te appello, tu quæ somno curam suspensam levas, Neque te mei miseret, surge et sepeli natum, Priusquam feræ volucresque*, etc.

Mire Bentleius conjunxit *vulgus* et *similem*, cum ipse repererit in Libris *vulgum* et *similem* in eodem genere; neque *vulgus* et *similis* possint Syntaxi convenire hoc loco. B. *Similem* intell. *errorem huic errori insanire*, sive *volgus* malis sive *vulgum*, potest docere, salva Grammatica, Stertinius. Lectio Bentleiana itaque potest bona esse, licet non bene illam defenderit. G.

63 *Errori;* dementiæ scilicet quam dixi: dementiam enim per Euphemismum errorem dicimus. *Ut me malus abstulit error!* Virgilius. *Error proprius est iis qui in silvis incerta via vagantur.* Vet. Schol. Cruq.

65 *Integer* est cui nihil deperiit.

Esto, h. e. mittamus loqui de isto. Comica Μετάβασις. B.

Alia omnia puto. Non transit Poëta ad aliud, sed probare aggreditur quod dixerat. *Esto* Geometrarum more ponit. Esto hæc species: ponamus hunc casum, *si dicam tibi, Accipe*, etc. G.

68 *Præsens*, votis parens, et per hoc propitius. Notum est Mercurium esse deum lucri.

69 Obscurum est, quia tacet Horatius, et repugnantia dicunt veteres Scholiastæ, qui fuerint *Nerius* et *Cicuta*. Gronovius de Pec. vet. p. 644. ICtos facit; Bentleius ad Hor. Epist. 2. 1. 105. feneratores. Sententia non multum diversa, utrum eligas: Scribendas cura, o Creditor, tabulas decem, quales a Nerio, centum, quales a Cicuta scribi (si sint ICti, præscribi debitoribus, si sint feneratores) solent—tamen falleris. *Cicuta* ut fenerator describitur v. 175. et si idem est Perillius, v. 75. G.

Scribere juris verbum est, pro mutuum sumere; rescribere vere est reddere debitum. Vet. Schol. Cruq. Verum hoc loco *Scribe decem a Nerio* est, Tu scribe decem tabulas sive Syngraphas, quales scribebat debitoribus suis fœnerator Nerius: nam *a Nerio* est in morem Nerii.

Supple *si:* nam est Asyndeton Comicum. B. Conf. infra v. 116. G.

Cicutæ, nomen duri fœneratoris.

70 *Nodosi: argumentosi.* Vet. Schol. B. Qui nodos et laqueos verborum struere possit, ut valida fiat obligatio. G.

Catenas; cautiones et nexus juris. Vet. Schol.

71 Comice *sceleratus* pro astutus.

72 *In jus*, h. e. in forum.

Malis ridentem alienis; Græcus est sermo, qui significat, si eum in jus rapere cœperis risum simulabit suis malis. Vet. Schol. Cruq. Γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισι. Homerus (Od. Υ. 347.). Sic et Valerius Flaccus (8. 164.), *Alieno gaudia vultu Semper erant.* B. Homerica ratio quod ad verba, sed sensu plane alio. Hic debitor ridet *malis* s. genis creditoris, ut Galli dicunt, *aux depens du creancier.* Turpicule Itali, sed apposite ad hanc rem, *Forbirsi il culo colla camiscia d' altrui.* G.

73 *Aper, ferox; avis, fugax; saxum et arbor, mutus.* Vet. Schol. Satis belle.

74 *Male rem gerere* per Charientismum posuit pro rem perdere; ac si id quod erat stolidæ dementiæ imputandum foret casibus Fortunæ.

Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
Audire, atque togam jubeo componere, quisquis
Ambitione mala aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est hellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Hæredes Staberî summam incidere sepulcro:
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arrî;
Frumenti quantum metit Africa. ¶ Sive ego prave,
Seu recte, hoc volui; ne sis patruus mihi. ¶ Credo
Hoc Staberî prudentem animum vidisse. ¶ Quid ergo

86 Arrî, et *Bentl. e conject.* 89 jussisse *Lamb.*

Nollem cum Bentleio ponere verbum *est* ad finem hujus versus, præsertim cum pauciores Libri id faciant, atque ipsa structura minus sit naturalis.

Bene; scilicet rem gerere. Vet. Schol.

75 *Putidius; magis insanum.* Vet. Schol. Metaphora a putidis ovis desumta. Mare addle.

Perillius Cicuta amarissimus consignator. Vet. Schol. B. Sive ICtus fuerit, s. fenerator, callebat artem *consignandi* tabulas et leges contractus, ut eæ essent quam validissimæ et debitorem constringerent, ne calumniari aut effugere posset. Sed Horatius quidem hunc Perillium feneratorem dicit haud dubie, quem *putidi cerebri* accuset. *Cicuta* quidem avarus fenerator mox inducitur v. 175. G.

76 *Dictantis;* Tabellioni scilicet cautionis formulam componenti.

Rescribere est per mensæ scripturam reddere, auctore Donato: et per hoc: *Scriptum debiti liberare,* ut ait. Vet. Schol.

77 Adhuc quæ proprie ad Damasippum pertinet disputavit Stertinius, cum ostendit, stultiores ipso esse, qui crediderint pecuniam. Jam ad regulam suam generalem, v. 45. positam, redit. G.

Togam componere cultu concinni diligentius audiunt. Vet. Schol. B. Modestiæ in primis est, manum intra togam continere. Vid. ad v. 254. G.

78 Dilogωs dicitur *mala,* pro importuna et exitiabili.

79 Dilogωs etiam *tristi* pro mœsta et exsecrabili: nam usitato Euphemismo detestabilia omnia et *tristia* et *mala* dicimus.

80 Bene *mentis morbo;* nam Stoicis omnes affectus morbi videntur. B. *Calet,* ut febricitantes. G.

82 *Helleboro purgatur cerebrum.* Vet. Schol. Cruq.

83 *Ratio;* Philosophia Stoica quæ rationis usum tradit.

84 *Summam, relictæ pecuniæ.* Vet. Schol.

86 Comice *Damnati* pro addicti.

Duo erant insignes Catillones, Quinti Arrii filii, de quibus inferius v. 243. B. Pulchre arbitrium epularum luxurioso demandatur, ut vehementius multetur, qui commisit in legem testamenti. G.

87 *Africa,* horreum populi Romani hæc. B. Vid. Od. 1. 1. 10.

88 *Recte* fit quod ad rationis normam facimus; quod contra, prave.

Patruus; h. e. Tutor, vel custos; Comice. B. Vetat Staberius disputari de voluntate sua, sed sibi pareri. Interim divinat Stertinius cum actione quadam deliberantis, se ipsum interrogantis et respondentis. G.

89 *Prudentem,* Εἰρωνικῶς. Vet. Schol. Et mire *vidisse,* cum *prudens* sit quasi providens. Viderat Staberius subjectionem istam fore, et

Sensit, cum summam patrimonî insculpere saxo
Hæredes voluit? ¶ Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius; ut, si
Forte minus locuples uno quadrante perîsset,
Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque, pulchris
Divitiis parent; quas qui contraxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus—Sapiensne? Etiam! et rex,
Et quicquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid simile isti
Græcus Aristippus, qui servos projicere aurum
In media jussit Libya, quia tardius irent
Propter onus segnes? uter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec studio citharæ nec Musæ deditus ulli;
Si scalpra et formas, non sutor; nautica vela,

93 perisset *etiam Bos. Animadv. S. Cun. Sed* periret *Ven. Glar. Bentl.* 96 contraxerit *etiam Bos. Z.* 97 sapiensne *etiam H. S. Z. Sed* ne *abest ap. Ven. Glar.*

se pro insano ab hæredibus habendum. Pessime Lambinus *jussisse* vel *voluisse* reposuit. B. *Quid ergo* etc. Est oratio Damasippi aut alius interrogantis Stertinium, qui respondet inde a verbis *Quoad vixit.* Z.

91 *Voluit*, vox Juris est.

92 *Acrius*, vigilantius.

93 Et Lambinus et Cruquius a Scriptis Codicibus reposuere *perisset* pro *periret*, quod videtur et Veteri Scholiastæ placuisse. Bentleius tenere voluit *periret*, etsi nihil referret. Ejusmodi Præterita sæpe promiscuo esse usui rari sunt qui ignorant.

94 *Nequior*, h. e. *abjectior*. Vet. Schol. Cruq. Comice pro despectior.

95 *Pulchris divitiis*, Reginæ scilicet Pecuniæ.

96 Cruquii Codices cum Vetere Scholiaste pro *construxerit* legerunt *contraxerit*, quod videtur elegantius. Altera Lectio ex Interpretamento est. Bentleius retinuit *construxerit*. [† In quatuor Codd. ab Oudendorpio visis, est *construxerit;* quod præfert ad Sueton. p. 969.]

97 Bentleius post Lambinum atque Cruquium posuit, *sapiensne etiam et rex*, quod cum nobis videtur et durum et importunum, levi quidem negotio reposuimus *sapiensque etiam et rex*. B. Mihi placet, etiam hic vivide, et per puncta interrogatiunculæ ac responsionis disputantem induci Stoicum: quod illius sectæ proprium ait Cic. Parad. pr. G.

100 *Græcus*, h. e. Etsi fuerat Græcus; quod auget miraculum: nam contemnere divitias magis Romanum erat.

Aurum; quod a quodam Rege Mauritaniæ acceperat. Vet. Schol. Cruq. B. Narrat Laër. 2. 77. Fecit humane, ut servis parceret onere gravatis. G.

103 *Nil agit exemplum.* Canon iste Dialecticus. *Ad rem dubiam aperiendam nemo utitur dubio argumento.* Vet. Schol. *Exemplum* autem dicit instantiam, seu casum singularem. *Sensus est, id exemplum quod in se quæstionem habet non est verum.* Vet. Schol. B. Avarorum stultitia non potest convinci exemplo Aristippi, stultitia alia laborantis; certe non potuit laudare Stoicus patronum voluptatis, Diogenis Antisophistam. Cum ergo Aristippi exemplo non possit redargui avaritia, ponit aliam speciem. G.

Resolvit, Metaphora ab aperiendis nodorum nexibus. B. *Resolvit*, i. resolvere conatur.

104 *In unum*, supple locum.

106 *Formas, Calopodia.* Vet. Schol.

Aversus mercaturis: delirus et amens
Undique dicatur merito. Quî discrepat istis,
Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuste; neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus vescatur amaris:
Si, positis intus Chii veterisque Falerni
Mille cadis—nihil est, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, si et stramentis incubet unde
Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putrescat in arca:
Nimirum insanus paucis videatur eo, quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius aut etiam hæc libertus ut ebibat hæres,
Dîs inimice senex, custodis? ne tibi desit?
Quantulum enim summæ curtabit quisque dierum,
Unguere si caules oleo meliore, caputque
Cœperis impexa fœdum porrigine? Quare,
Si quidvis satis est, perjuras, surripis, aufers

108 quid discrepat *Lamb.* 112 Porrectus *etiam G. et primæ editt* 127 pejuras *G.*

108 *Undique, ab omnibus.* Vet. Schol. Cruq.

Pro *quid,* Cruquii et Torrentii Codices legerunt *qui,* quod et Vetus Interpres confirmat.

109 *Nummos* dicit argenteos.

Bene *Nescius,* cum cogitaret de artium ignaris.

110 *Compositis,* per Euphemismum pro sepultis.

Velut sacrum; Proverbiali Schemate profertur. Græci οὐδὲν ἱερὸν dicunt de eo quod non verentur attingere.

112 *Porrectus vigilet;* pulcherrima Enargia. Bentleius solo judicio suo nisus, acriter contendit pro *Porrectus* legi deberi *Projectus;* cum contra nobis *Porrectus* (quod est, humi cubans) convenientius videatur hoc loco vocabulum *vigilanti,* et delitescenti *cum longo fuste,* quam *Projectus.*

113 Etsi et *dominus* et *esuriens.*

114 *Amaris,* acerbis; sic et Virgilius; *Salices carpetis amaras.*

115 *Chii veterisque Falerni;* h. e. optimi Græci et Italici vini.

116 Observa correctionem, ut v. 69. *G.*

117 *Acetum,* vappam.

Age, præterea. Vet. Schol. Cruq. Comica Μετάβασις.

Stramentis, h. e. stramineis toris.

Unde, uno minus die. Vet. Schol. B. Uno minus anno. Z.

118 *Stragula, pretiosa plumario opere facta.* Vet. Schol.

119 *Tineæ* blattarum sunt proles.

121 Proprie *jactatur* de insano, vel febricitante.

123 *Diis inimice,* et per hoc devote, κατάρατε: et mire *senex* de avaro et deliro.

124 Mire etiam *summæ curtabit:* id enim vel maxime verentur divites avari ne aliquid de rotunda summa depereat.

127 *Quidvis,* etiam vilissima quæque. B. Si tam paucis eges, tam sordido culto contentus es, cur ita rem auges? Z.

Undique? tun' sanus? Populum si cædere saxis
Incipias, servosve tuo quos ære parâris,
Insanum te omnes pueri clamentque puellæ:
Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occidis Orestes.
Au tu reris eum occisa insanîsse parente?
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo est habitus male tutæ mentis Orestes,
Nil sane fecit quod tu reprêndere possis:
Non Pyladen ferro violare aususve sororem
Electram; tantum maledicit utrique, vocando
Hanc, Furiam; hunc, aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus, ut hæres

129 tuo *etiam H.* 133 occidis *Bentl. ex* VII. *MSS. it. Sax.* 135 malis *etiam H. G. Z. etc.* 137 est *neglexit Baxter. quod recte in aliis libris exstat.* 139 sororem est *conj. Bentl.*

129 Bentleius, Tanaquillum Fabrum secutus, pro *servosve tuos* rescribi voluit *servosve tuo*, neque male hoc fecit.

130 Legendum solute *pueri clament que puellæ.*

131 *Cum laqueo uxorem;* credo eum de Albutio cogitâsse, de quo supra 2. 1. 48.

132 *Capite* posuit pro cerebro.

Quid enim? Interpellante affectu interrogat quid dicendum putet; et est Comicum. Pro *Quid enim? Neque* (quæ vera erat scriptura) Bentleius ex quibusdam Chartis reposuit *Quidni? neque enim*, satis alieno intellectu.

Argis, apud Græcos hujusmodi scelerum peritos.

133 Bentleius auctoritate unius Libri reposuit *occidis Orestes* pro *occidit*, quod vix probaverim. Quid quod *Orestes* non sit Vocativus?

134 *Occisa parente*, h. e. ob occisam parentem. B. Furor non fuit pœna parricidii, sed causa. G.

135 Pro *malis* apud Veterem Interpretem occurrit *magis*, quod magis concinnum, etsi altera scriptura possit ferri.

Actum, Metaphora a bobus œstro percitis.

136 *In matris jugulo.* Παθοντεῖα. Cruquius.

137 *Tutus* dicitur cui morbus nil minatur periculi.

138 Comice *tu* protulit pro aliquis.

141 *Furiam*, Diabolam, Μέθες μί' οὖσα τῶν ἐμῶν Ἐριννύων. Euripidis Orestes 264. B. Quod Helenam in fine hujus fabulæ interficere conatur Orestes, quod Hermiones jugulo intentat gladium, illud sobrius jam facit et illud ulciscendi consilio, hoc salutis suæ impetrandæ causa. G.

Splendida bilis; h. e. generosa insania

142 *Pauper; Animo, non fortuna.* Vet. Schol.

143 Sic et Persius; *Veientanumque rubellum*, de vino vilissimo, ex agro Veientano.

144 *Trulla, vas orbiculatum et circa summa angustius, et utrinque ansatum.* Landinus. [† *Trulla* erat vas comparatum ad vinum hauriendum et poculo infundendum. *Ernesti.*]

Vappam, vinum quod exhalaverit. Landinus.

145 *Oppressus*, per Euphemismum pro strangulatus.

Jam circum loculos et claves lætus ovansque
Curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto; mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem sic erigit. addit et illud,
Ni tua custodis, avidus jam hæc auferet hæres.
¶ Men' vivo? ¶ Ut vivas igitur, vigila: hoc age. ¶ Quid vis?
¶ Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedat stomacho fultura ruenti.
Tu cessas? agedum sume hoc ptisanarium oryzæ.
¶ Quanti emtæ? ¶ Parvo. ¶ Quanti ergo? ¶ Octussibus.
¶ Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis pereamve rapinis?
Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
Stultus et insanus. Quid? si quis non sit avarus;
Continuo sanus? Minime. Cur, Stoice? Dicam.
Non est cardiacus, Craterum dixisse putato,
Hic æger. recte est igitur, surgetque? negabit;
Quod latus aut renes morbo tententur acuto.

151 jamjam *Heins. Cun.* 154 *pro* Ingens, præsens *conj. Bentl.* instans *Cun.* accedit *Bentl.* 156 emtum *Cun.* 163 tentantur *Lamb. Bentl.*

146 *Loculos* arcas dicit.

147 *Celer*, promptus et ingenio velox. B. Ut ὀξὺς, acutus. G.

148 Bene *excitat* de Lethargico.

150 *Sic*, rebus ita paratis. G.

Erigit, facit erigere se in lecto.

152 Etiam hic dialogismos est pars sermonis Stertinii, qui inducit medico excitanti respondentem ægrotum. G.

Hoc age, Τοῦτο πρᾶττε, Proverbiali forma dicitur: Noli cessare.

Quid vis? h. e. noli molestus esse: stupentis Interrogatio.

153 *Inopem*, inutilem et animam linquentem.

155 Cum Cruquii et Torrentii Codicibus, Veterique Scholiaste, *Tu cessas* legendum censui pro *Quid cessas?* et habet Emphasin duplicis periculi, et vitæ et nummorum scilicit.

Ptisanarium, Πτισανάριον, Diminutivum a *ptisana*: significat non esse multum quod sumi velit.

156 Omnes fere MSS. Codices cum Veteribus Scholiastis legerunt *Octussibus* non *Octo assibus*. *Tarpeia Lege cautum est ut bos centussibus, ovis decussibus æstimaretur.* Festus, citante Cruquio.

157 Alii Codices legerunt *pereamque*, alii *Pereamne*: ego horum medius *pereamve* reposui.

158 Pergit Damasippus referre sermonem Stertinii, acrem illum et interrogationibus responsionibusque constantem. G.

160 *Cur, Stoice?* Vultuose et cum fastidio profertur hoc ab homine Epicureo. Opportune etiam Stoicum nominat, cum Stoicum Dogma tractet. B. Secum ipsum disputare etiam hic puto Stertinium, qui se ipse Stoicum hic appellat. G.

161 *Craterus fuisse dicitur illis temporibus opinatissimus medicus.* Vet. Schol. *Et quid opus Cratero magnos promittere montes?* Persius.

162 *Recte*, ex sententia; nam animus nobis fere est recti norma.

Surget? h. e. convalescet, et ambulabit foras?

163 *Morbo acuto*, Græce ὀξείᾳ νόσῳ; sic enim legendum pro corrupto ὀξυνοσῷ. *Mor-*

Non est perjurus, neque sordidus; immolet æquis
Hic porcum Laribus: verum ambitiosus et audax.
Naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone
Dones quicquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canusî duo prædia, dives
Antiquo censu, gnatis divîsse duobus
Fertur, et hæc moriens pueris dixisse vocatis
Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque
Ferre sinu laxo, donare et ludere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:
Extimui ne vos ageret vesania discors;
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.

166 barathrone *etiam Z.* balatrone *G. et sic Bentl.* balatroni *Cun.* 169 didisse *Venet.* 170 hoc moriens *Ven. Glar. Bentl.* 172 credere *Cun. e conj.* 174 dissors *conj. N. Heins. ap. Burm.*

bus acutus est ubi sine intermissionibus accessiones et dolores graves urgent. Cornelius Celsus, referente Cruquio.

Tententur, lacessantur, fatigentur. Prætulit Bentleius *tentantur* auctoritate Codicum atque aliorum Scriptorum, sed nihil interest. Exscriptores sæpe suis utuntur verbis, ut nescias quid sit rectum atque ipsius Scriptoris verbum.

164 *Æquis*, placidis, non perturbatis: siquidem æquus dicitur animus qui sua stat sede, in neutrum partem inclinatus. Porcum immolabant Laribus et Maniæ Larium Matri, quo vel averterent, vel piarent errorem mentis et insaniam; quod ostendit Cruquius et Turnebus. Manes autem esse stolidos ostendit gravis auctor Homerus Iliade Ψ. 103. hoc disticho: *Ὢ πόποι, ἦ ῥά τις ἐστὶ καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι Ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν.* B. *Immolet* etc. Is ab insania liber debet Laribus propitiis ad gratum animum declarandum immolare. Z.

165 *Ambitiosus*, petitor magistratuum et largitor.

Marcus Antonius maxime gloriabatur *Audacis* nomine. *Audax Antonius* Lucano etiam dicitur. *Audax* est autem qui interritus magna adit pericula.

166 *Quid enim differt?* Cum eadem sit insania.

Barathro; gulæ, quod faciunt ambitiosi isti largitores. Notum est quid Barathrum erat Athenis. Miror potuisse Bentleio placere *balatrone* pro *barathrone*, cum non possit stare *balatro* in Dativo. B. Sic *barathrum macelli* Epist. 1. 15. 31. G. Barathrum non pro gula hic dici potest, quia non de guloso est sermo, sed de ambitioso et populi gratiam largitionibus aucupante. Ergo sensus est: Uterque æque insanus est, et qui sua profundit (in barathrum conjicit) et qui suis ob avaritiam non utitur. Z.

168 *Canusî;* conterranei cujusdam sui meminit Horatius ex persona Stertinii.

Dives antiquo censu; ubi Lex Agraria vigebat. *Censu* autem modi ponitur pro æstimatione.

169 *Divîsse* pro *divisisse*. Vet. Schol.

170 Melius *hæc moriens* quam Bentleii *hoc moriens*, etsi repugnent aliqui Libri. *Hæc* enim pro *hæc verba* modo ponitur.

172 *Ludere;* vix adducuntur parci ut ludant. Quæro cur Bentleius de suo posuerit *perdere* pro *ludere*, cum vox ludere possit Figurate dici pro *perdere*, ubi lusus scilicet temerarius est et nimis frequens. B. Puer qui talos et nuces non domi habet, ut, cum opportunum est, illis ludat; sed ubique sinu circumfert, nec deponit ante, quam vel donandi causa vel ludendi depromat, indicium ille dat animi ad rem faciendam et servandam parum attenti: contra avaritiæ et sordium signum est, si abscondat, solus et sæpius dinumeret. Cum gravi et decretoria severitate sua operam hic lusit et perdidit magnus Bentleius. G.

173 *Tristem*, Metonymice pro solicitum.

174 *Ageret*, tanquam œstro scilicet.

175 *Nomentanus* prodigus, *Cicuta* avarus. Cf. Ser. 1. 1. 102. et 2. 6. 6. G.

Quare per divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas; tu, ne majus facias id
Quod satis esse putat pater, et natura coërcet.
Præterea ne vos titillet gloria, jure-
Jurando obstringam ambo: uter ædilis fueritve
Vestrûm prætor, is intestabilis et sacer esto.
In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in Circo spatiere, aut æneus ut stes,
Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humâsse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
¶ Rex sum. ¶ Nil ultra quæro plebeius. ¶ Et æquam
Rem imperito; at si cui videor non justus, inulto

182 *pro* tu, tum *Z. forte* tun' *pro* tune. 183 et aëneus *Bentl. Pro* latus *est* lætus *in Ven. Glar.* 188 quæro *etiam G. et primæ editt. etc.* 189 ac si *Ven. Glar. Lambinus.*

178 *Coercet,* coarctat.

179 *Gloria,* h. e. magnum ex honoribus nomen.

180 *Ambo* pro ambos, Græcâ Declinatione.

Ædilis, Canusii, non Romæ. B. Ædiles coloniarum et municipiorum summi magistratus. G.

181 *Intestabilis et sacer esto;* ex XII Tabulis ista protulit. *Is dicitur intestabilis qui nec potest esse testis nec testamentum signare.* Torrentius. *Antiqui eos quos in testimonium admitti nolebant, intestabiles vocabant.* Vet. Schol.

Sacer, devotus, Diis inferis immolandus.

182 *In cicere; Antiqui Ædiles hujusmodi res populo Floralibus spargebant; pauperes enim initio Romani fuerunt.* Vet. Schol.

Tu; qui scilicet plus sapere debes. *Perdasque* duabus vocibus scribendum puto, ut supra *fuerit ve.*

183 *Latus: cum bis ter ulnarum toga.* Epod. 4. B. Etiam *ansatum* licet intelligere, item comitatum ab assectatoribus.

185 Fastidiose protulit *scilicet;* et *tu* ad Emphasin posuit immanis stultitiæ: et in transitu blanditur Agrippæ. B. Agrippæ splendidissima munera, septa, balnea, templa passim Dio commemorat. Ædilitas sponte ab eo gesta A. U. 721. G.

186 An *astutam vulpem* urbane dicit feroculum et versipellam asinum? B. Puto *astutum* hic dici et *vulpem,* qui largitione impetrare velit, quod virtuti debebatur. G.

Id est ingenuum quod arte non simulatur.

187 *Nequis;* ista transtulit ex Sophoclis Ajace, ut monuit Cruquius. B. Novum specimen furoris Agamemnon prohibens sepulturâ corpus Ajacis, ipse seque furiosus. Fingit autem collocutorem plebeium. G.

188 *Rex sum.* Huc pertinet Proverbium Græcum quod Henricus Stephanus ex Scholiaste suo MS. protulit. *Μωρῷ καὶ Βασιλεῖ νόμος ἄγραφος,* h. e. *Insano et Regi Lex est dissutilis.* Male autem ille *ἄγραφος* mutabat in *ἄγγραφος;* neque enim acumen Proverbii assequi potuerat. B. Fateor etiam me non intelligere neque *ἄγραφον νόμον* neque *dissutilem.* An *ἄρραφον* voluit, nexili opere, ut sunt hodie tibialia nostra? Hæc quidem facili opera *dissuuntur,* aut retexuntur, vel resolvuntur potius. Sed tamen *ἄγγραφος* prætulerim. G.

Bentleius non vidit Dialogismum esse, cum arbitrio sua mutaverit *quæro* in *quære.* Verum hoc fecit de more suo auctoritate unius Membranæ, quam ob raritatem cæteris præferendam censuit.

Plebeius, h. e. cum Plebeius sim. Ἐπεὶ οὐδὲ μὲν οὐδὲ ἔοικεν, Δῆμον ἐόντα παρὲξ ἀγορευέμεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ, Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ. Homer. Il. M. 212.

Dicere, quod sentis, permitto. ¶ Maxime regum,
Dî tibi dent capta classem reducere Troja!
Ergo consulere, et mox respondere licebit?
¶ Consule. ¶ Cur Ajax heros ab Achille secundus
Putescit, toties servatis clarus Achivis?
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruêre sepulcro?
¶ Mille ovium insanus morti dedit; inclytum Ulyssem
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
¶ Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa,
Rectum animi servas? ¶ Quorsum? ¶ Insanus quid enim Ajax
Fecit cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
Uxore et gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulyssem.
¶ Verum ego, ut hærentes adverso littore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.
¶ Nempe tuo, furiose. ¶ Meo; sed non furiosus.

190 quod *etiam H.* sentit *Cun.* quæ sentit *edd. vett.* 191 reducere *etiam G. Z. etc.* deducere *Glar. Bentl.*

190 Melius Bentleius auctoritate Librorum *Dicere quod sentis* [quam *Dicere quæ sentis*].

191 Suaviter deridet Homeri Chrysen precantem, Il. A. 17. Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν, etc.

Bentleius maluit *classem deducere* quam *reducere*, quod nobis minus videtur; nam nimis cavet Metro. Veteribus *re* modo longum erat, modo breve.

192 Qui adibant Jurisconsultos dicere solebant, *Licet consulere;* at illi contra respondebant *Consule*, ut ostendit Turnebus ex Cicerone.

194 Cruquii Codices pro *Putrescit* legerunt *Putescit*, quod et Torrentius reperit in suis. Bentleius tamen retinet *Putrescit*. Huic etiam mirifice placet antiquata scriptura *inclutum Ulixem*, et similia jam olim desita.

195 *Gaudeat ut Priamus;* Homericum est, Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες, Ἄλλοι τε Τρῶες. Il. A. 255.

200 *Molam salsam dicunt far et salem cum aqua, quæ spargebatur inter cornua quando initiabatur victima.* Vet. Schol. Cruq.

Per Euphemismum *improbe* posuit pro impie, vel sceleste.

Veteres immolabant diis *salsum* panem, quo scilicet ipsi vescebantur: nam sal fuit illis pro pulmentario, vel obsonio.

201 *Rectum animi*, h. e. rationis lances.

Quorsum tendis? quid vis? Vet. Schol. Cruq.

203 *Uxore et gnato;* Tecmessa et Eurysace: ergo tu insanior qui non abstinuisti filia.

Precatus, h. e. *tantum*. Vet. Schol. Cruq.

204 Per Euphemismum *violavit* posuit pro *occidit*.

205 *Hærentes*, tanquam luto fixas.

Adverso, h. e. Græco, Asiæ contrario.

206 *Eriperem*, evellerem.

Prudens, consulto.

Divos, h. e. ventos. B. Imo, Deos ventum prohibentes. Z.

207 *Nempe*, Comice pro *Verum*.

¶ Qui species alias veri, scelerisque tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur; atque,
Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
Ajax cum immeritos occidit, desipit, agnos?
Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? et purum est vitio tibi cum tumidum est cor?
Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
Huic vestem, ut gnatæ, paret ancillas, paret aurum;
Rufam et Rufillam appellet, fortique marito
Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
Prætor, et ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer est animi? ne dixeris. Ergo, ubi prava
Stultitia, hic est summa insania: qui sceleratus,

208 veris *conj. Lamb.* 209 Permixtas *Ven. Bentl.* 211 immeritos dum *edd. vett.* 212 Tu prud. scel. ob. tit. cum adm. *Bent.* 216 Ruf. aut Pus. *etiam. G. Z.*

208 *Species capiet*, vanas rerum imagines animo concipiet.

Cum Torrentii Codicibus et Veteribus Scholiastis *alias veri* reposuimus pro *alias veris*: nam *S* detractum erat sequenti vocabulo: estque Hellenismus pro *alias vero*, quæ Cruquiana Lectio est. Bentleius sic interpungit, *Species alias, veri scelerisque tumultu*, ac si *alias* diceretur absolute, quod nobis duriusculum videtur.

Tumultu, turbulentia. B. *Tumultus* Stoicis sunt affectus omnes et cupiditates, *scelus* omne peccatum: *Species tumultu sceleris permistæ*, opiniones turbatæ et confusæ a cupiditatibus.

209 *Commotus* per Euphemismum dicitur pro *insanus*. Vid. v. 278.

210 *Stultitiane*, ut tu; *an ira*, ut Ajax: *erret*, h. e. insaniat.

211 Omnes fere Codices legerunt *Ajax cum immeritos*, pro *Ajax immeritos dum*: atque hæc Lectio placuit Cruquio.

Agnos, nequivit dicere oves.

212 *Ob titulos*, ob gloriam et statuas triumphales.

Admittuntur equi quibus totæ permittuntur habenæ.

213 *Stas animo?* nonne putas te esse commotum?

Vitio, h. e. dementiæ morbo: Euphemismus.

Tumidum, superbum, titulorum avidum.

214 *Nitidam; abluto vellere candidam.* Cruquius, eleganter.

215 *Aurum*, h. e. aurea ornamenta.

216 Omnes Torrentii Codices legerunt *Rufam et Pusillam*; nonnulli tamen, auctore Lambino, habebant *Rufillam*, quod nos probavimus, cum alii legant *Pusam et Pusillam*; alii *Pupam et Pupillam*; Josephus autem Scaliger *Putam et Putillam*, turpiculo sensu. *Rufam, nomen Nobilis Virginis.* Vet. Schol. Cujus Diminutivum *Rufilla.* Quid apertius? Bentleius prætulit *Posillam*, quod est *Pusillam*, motus numero Codicum, quorum tamen auctoritatem novimus in istiusmodi Nominibus minus valere nihilo.

Forti, h. e. generoso et honorato.

217 *Destinet, constituat, spondeat.* Vet. Schol. Διϊστάνται.

Edicimus uni generi hominum, interdicimus diversis. Donatus. B. Ne quem hic fallat observatio Grammatici, nescio quam bona alias, cogitandum *interdictum* esse sententiam a Prætore interpositam, qua præsertim de possessione interim constituitur etc. G.

Adimat jus: apud Veteres insanis jus dominii auferebatur. Vet. Schol.

218 *Ad sanos propinquos; Tutor agnatus esto.* Vet. Schol. Cruq. ex Legibus XII Tabularum.

219 Bentleius nescio quomodo semper amat *siqui*, sive sit in Scriptis, sive non. Verum hoc fecit metu sibili, uti sæpius jam nobis dictum est.

221 Optimi Torrentii Codices cum Vulgatis legerunt, *hic est summa insania*, pro

Et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum;
Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne Macellum
Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes:
Verba facit leno, Quicquid mihi, quicquid et horum
Cuique domi est, id crede tuum: et vel nunc pete, vel cras.
Accipe quid contra juvenis responderit æquus;
Tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cœnem ego; tu pisces hiberno ex æquore vellis;
Segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufer!
Sume tibi decies; tibi tantundem; tibi triplex,

225 Vincit *Ven. Glar. Lamb.* 228 aut Tusci *Lamb.* 230 Quid enim *Cun. ex MSS.* 235 verris *etiam H.*

hic summa est insania. Illud posterius placuit Bentleio. B.

222 *Et furios.* idem ille erit quoque furiosus. Z.

Vitrea fama; et splendida et fragilis. Vet. Schol.

223 *Circumtonuit,* tuba scilicet bellici furoris. B. Hinc ἐμβροντητοι, attoniti. G. Sensus est: gloriæ vanæ et inconstantis cupiditate captus, furore est concitatus. Z.

Gaudens cruentis; Bellonæ cultores lacertos humerosque concidunt. Vet. Schol.

224 *Arripe;* dentibus, ceu iratus canis. *Arripe mecum,* h. e. attende mihi arripienti. B. *Arripere* etiam magistratuum et regum adeo est. Stoicus sapiens rex. G.

225 *Vincit* qui probat argumentis.

Ratio, Rationalis Philosophia, seu Dialectica. B. Nepotes, h. e. prodigos. Z.

227 *Edicit; mandat cum gravitate.* Vet. Schol. Cruq.

228 *Turba impia, perjura: Lenones sunt; ibi enim commanent.* Vet. Schol. B. Plaut. Curc. 4. 1. 21. *In Tusco vico, ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant, nempe ad infima quæque et turpissima ministeria.* G.

229 *Fartor,* avium altor; quem nos *Puelletrarium* dicimus.

In *Velabro* commanebant Olearii, Casearii, et hujusmodi. Navigabatur olim *Velabrum.*

In Macello venibant res quæ vescendi causa in urbem afferebantur. Torrentius. Hujusmodi loca Lacedæmonios appellasse Μακελλώτας auctor est Varro.

230 Bentleius ex conjectura sua reposuit *Qui cum venere:* Neque enim intellexit *Quid tum* Comicam esse Μετάβασιν.

231 *Apud luxuriosum leno primum loquitur, tanquam patronus omnium nebulonum.* Vet. Schol. Cruq.

233 *Æquus; Εἰρωνία.* Vet. Schol. B.

Juvenis, Nomentanus iste prodigus. Z.

234 Bentleius pro *In* posuit *Tu,* neque hoc absurde, nisi quod desit auctoritas. Ego nihil moveo. B. Ego ob elegantiam recepi. Z.

Homeri ævo ocreæ ex laminis stanneis conficiebantur.

235 Tres Torrentii Codices cum Vetere Scholiaste et primis vulgatis habebant *vellis* pro *verris.* *Vellis, cum difficultate trahis.* Vet. Sch. Bentleius servat *verris.* B. Et proprium certe est verbum, unde est *verriculum et everriculum.* G.

236 *Aufer!* apage! Terentius plene, *Aufer te hinc.* Comicum habet ἦθος, quod latuit Interpretes.

Unde uxor media currit de nocte citata.
Filius Æsopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet ut decies solidûm exsorberet, aceto
Diluit insignem baccam; quî sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitia et nugis, pravorum et amore gemellum,
Luscinias soliti impenso prandere coëmtas:
Quorsum abeant? sani ut creta, an carbone notandi?
Ædificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum, amentia verset.
Si puerilius his, ratio esse evincet, amare;
Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus

238 vocata *H.* 240 obsorberet *H. Sax.* 246 notandi *etiam G.* notati *Sax.* sani, creta Z. 250 Sic *libri nonnulli, perperam.* 251 differt *Sax.* *Vulgatus infinitivus refertur ad antec.* ratio evincet.

237 *Tibi, O venator.* Vet. Schol. Decies centena millia Sestertiûm.

Tibi, O piscator. Vet. Schol.

Tibi, O leno. Vet. Schol.

238 *Unde, a quo.* Vet. Schol.

Festive *Uxorem* dicit amicam. Erat enim conciliator. B. Vet. Sch. *Ut carius vendat Leno, dicit suam esse uxorem.* G. Imo ipse juvenis prodigus loquitur ad lenonem. Z.

Omnes Libri cum Vet. Schol. legerunt *currit* pro *currat:* et *citata* est apud Vet. Schol. pro *vocata;* et melius *citata* cum præposuerit *currit.* Bentleius servat *vocata.* B. *Citata,* cf. Carm. III. 6. 29. Z.

239 *Filius Æsopi; Æsopus Tragicus magnas opes filio Æsopo luxurioso reliquit. Hic cum vellet patrem animo vincere, dicitur decies sestertiûm concupisse una hora absumere, atque baccas detractas uxori Metellæ in aceto diluisse. De hoc Mævius Poëta scribit, de quo Virgilius.* Vet. Schol. Clodius hic dicitur Plinio. B. Similem insaniam insanivit Cleopatra et Caligula. Plin. H. N. IX. 58. Sueton. Calig. 37. Z.

Cæciliæ Metellæ Metelli filiæ. Vet. Schol.

240 *Decies solidûm; integrum decies centena millia Sestertiûm.* Vet. Schol. Cruq.

Bentleius ex quibusdam Exemplaribus posuit *absorberet*, quod idem fere valet.

Margaritæ et silices aceto percalefacto sparsa dissiliunt. Torrentius ex Plinio.

242 *Jaceret ve.* *Τὸ ve πρὸς τὸ cloacam jungendum est.* Vet. Schol. Cruq.

244 *Pravorum,* monstrosarum rerum. Euphemismus.

Et fratres et gemellos de simillimis dicere consuevimus.

245 *Luscinias, διὰ συναιρέσεως duarum vocalium posteriorum.* Vet. Schol. Cruq.

Impenso pro magno posuit. Vet. Schol. Quod prægrave est dicitur impensum: *Prandere* etiam ponitur abusive pro devorare, ut sæpe alias Comico ritu.

246 *Quorsum abeant? sani.* Ita distinguendum cum melioribus Membranis, ut ostendit Torrentius. *Cui parti eos aggregabimus, bonis, an malis?* Vet. Schol.

Sani ut creta; ita legerunt quatuor Cruquii Codices pro *sani. Creta. Carbone notentur ut insani, an creta ut sani?* Vet. Schol. Pro *sani ut creta an carbone notandi* Bentleius ponere voluit *sanin' creta, an carbone notati,* quod mihi vitiosum videtur.

Notandi, numerandi. Bona enim albo signabantur, adversa nigro. Vet. Schol. Multi Codices habent *notati,* verum corrupte.

248 *Par impar, uni duo.* Vet. Schol.

249 *Verset, defatiget.* Vet. Schol. Cruq. Hoc utique diceretur.

250 Cum Vet. Schol. atque optimis Cruquii Codicibus *Si* pro *Sic* reponendum duxi.

Evincet, obtineri poterit. Vet. Schol. *Amare* autem parcendo dicit pro *scortari.*

251 *Utrumne* ut supra *Uterne* et *Quantane.* Παρέλκον.

Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Solicitus plores; quæro, faciasne quod olim
Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri?
Porrigis irato puero cum poma, recusat:
Sume, Catelle; negat: si non des, optat. Amator
Exclusus quî distat, agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus, et hæret
Invisis foribus? Ne nunc, cum me vocat ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit, revocat: redeam? non, si obsecret. Ecce
Servus, non paulo sapientior; O here, quæ res
Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
Tractari non vult. in amore hæc sunt mala; bellum,

255 cubitale G. Z. 259 optet *etiam* G. 262 nec nunc *edd. vett.*

252 *Quale prius,* supple dixi. B. Intelligo *lusisti.* Trimus, puer trium annorum. Z.

254 *Mutatus; quem pœnituit sui.* Vet. Schol. B. Historia est Val. Max. 6. 9. ext. 1. *Perditæ luxuriæ adolescens, Polemo, Xenocratis philosophi patentem januam vino gravis intravit. Is de modestia ac temperantia loqui cœpit. Polemo primum coronam capite detractam projecit: paulo post brachium intra pallium reduxit (vid. supra v. 77.) ex infami ganeone maximus philosophus evasit.* G.

Insignia morbi; Festive ἀλληγορίζει. *Nam Palliolum, sicut fascias quibus crura vestiuntur, et focalia et aurium ligamenta, sola excusare potest valetudo.* Quintilianus (11. 3. 144.) laudante Turnebo.

255 *Fasciolæ* Περισκελίδες erant et Περιβραχιόνια; fasciæ scilicet purpureæ quibus delicatuli et crura et brachia obsolvebant. *Ornamenta quædam sunt brachiorum, pedum, articulorum, vel vittæ.* Vet. Sch. Cruq.

Cubital; pulvillus qui cubito cœnantis supponi solebat. Vet. Schol. Cruq.

Focalia, Tæniæ erant laneæ quibus fauces adversum frigus muniebantur. *Collaria a collo dependentia ad fovendum collum et fauces.* Vet. Schol. Cruq.

Potus modo Substantive ponitur.

256 *Furtim carpsisse: pudore affectus hoc fecit.* Vet. Schol. Cruq. Notum est etiam colla et brachia coronari solita.

257 *Impransi,* Comice et Satyrice pro sobrii, vel pauperis. Xenocratem dicit.

259 *Sume, Catelle; heus, Catelle, sume tu tibi illa.* Sic Lubinus, cum cæteri intelligant *Catelle* de ipso puero, quod satis mirari nequeo. B. Omnino *Catelle* hic est blandimentum puero dictum, quod satis ostendit Plaut. Asin. 3. 3. 103. Et quomodo conveniet, si canem intelligimus, illud *negat?*

Bentleio placuit *optet;* verum *optat* magis directum.

260 *Exclusus; Totus hic locus de Eunucho Terentii.* Vet. Schol. B. Vid. Ter. Eun. pr. Add. Pers. 6. 161. G.

Agit secum, intra se deliberat. Vet. Schol.

261 *Hæret, stupet et stat defixus.* Vet. Schol. Cruq.

262 Recte Bentleius ex melioribus Libris *Ne nunc, cum me vocat* [pro *Nec nunc cum me vocet*].

263 *Mediter,* mecum agitem, addiscam.

266 *Consilium,* rationem, meditationem.

267 *Tractari,* regi.

Pax rursum; hæc si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, et cæca fluitantia sorte, laboret
Reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis
Gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
Quid? cum balba feris annoso verba palato,
Ædificante casas qui sanior? Adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio scrutare: modo, inquam,
Hellade percussa Marius cum præcipitat se,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane senex manibus currebat; et, Unum
(Quiddam magnum addens) unum me surpite morti,

274 Seris *reperiri in libris nonnullis testatur Lambinus.* 283 Quiddam. G. *Sax. Z. et omn. puto ad Ald. qui* quoddam. *ut et Ro. Steph. et Fabric. Sed* quiddam *edidere etiam Lambi. et Torr. et H. Steph. Rutg. Heins. Burm.* Quid tam *Cruq. Talb. Bentl. Cun. Sandb.* Surripe *G. S.*

270 *Certa sibi*, sic Torrentii Codices distinguunt, cum alii legant *Certa, sibi.*

Explicet, expediat, efficiat.

272 *Picena* mala scriptoribus celebrata sunt.

273 *Percusti;* ingenio leves captabant ejusmodi auguria. B. Porphyr. Fabric. *Solent amantes semina ex malis orbiculatis duobus primis compressare digitis, eaque mittere in cameram, velut augurium, ut si cameram contigerint, posse sperari ad effectum duci, quod animo conceperint.* Vid. omnino Pollucis Onom. 9. 128. G. *Camera*, tectum, laquear. Z.

274 *Balba feris, per delicias.* Vet. Schol. B. *Feris verba palato*, metaphora a plectro et fidibus. Sed tamen *seris* magis placeret, si haberet auctoritatem, a *serendo sermo* dictus. G.

275 *Ignem gladio scrutare;* notum est Pythagoricum illud, Πῦρ *σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν*, h. e. iram iræ ne opponas: verum hic ignem dicit amoris æstum. *Auge stultitiam crudelitate.* Vet. Schol. Cruq. Pythagoricum detorquet Ænigma.

277 *Marius quidam ob amorem Helladem puellam occidit, cum ab ea contemneretur, et se postea præcipitavit.* Vet. Schol.

Præcipitât, Syncope pro *Præcipitavit.* B. Puto recte pro syncope haberi, ut Prop. 2. 6. 2. *flemus* pro *flevimus*, et 2. 12. 7. ac 9. *mutamus, narramus* pro *mutavimus, narravimus.* G.

278 *Cerritus*, quasi *Cereritus*, Lambinus. Δημητριακὸς, h. e. Larvarum incursu vexatus, quæ ad *Cererem*, sive Terram, spectant.

280 *Ex more; ex consuetudine vulgari.* Vet. Schol.

Cognata, diversa quidem, sed non multum inter se distantia. Vet. Schol.

281 *Ab Augusto Lares in compitis positi sunt, atque ex libertinis sacerdotes dati, qui Augustales sunt appellati.* Vet. Schol.

Siccus Comicum est pro Sobrius: *ne possis dicere quod ebrius fecerit.* Vet. Schol.

282 *Lautis; solebant precaturi deos manus et pedes abluere.* Vet. Schol. Cruq. et bene *lautis mane*, nam purgabant noctem flumine.

Festive *senex currebat:* quod faciebat quidem ut quaquaversum adoraret.

283 *Quiddam magnum addens;* apponens voti nomine: Quid manifestius? Et tamen

Dîs etenim facile est, orabat; sanus utrisque
Auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fœcunda in gente Menenî.
Juppiter, ingentes qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit: casus medicusve levârit
Ægrum ex præcipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet:
Quone malo mentem concussa? timore Deorum.
Hæc mihi Stertinius sapientum octavus amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.

288 dasque—labores *Cun.* minuisque Z. 289 messes *H.*

cæcutiunt omnes, quod taceat Vetus interpres. Bentleius fatetur ita legi in Editionibus priscis, me tamen, quem pro docto habet interprete, queritur nuperrime istam Lectionem inauspicato revocâsse. Interim ipse reposuit *Quid tam magnum?* Me movit Verbum *addit* tali sensui accommodatum. B. Favet Baxtero antiqua velut possessio: Bentleio facilitas sententiæ, extenuantis munus, quod petat. Sed cogitemus hanc sententiam inesse in verbis *DIs etenim facile est.* Non est nugax Flaccus. Illud *quiddam magnum* potest votum esse, quod vult Baxterus; potest forte etiam nomina deorum et obtestandi quasvis formulas significare. G.

284 *Sanus utrisque; Qui vendunt mancipia, solent hoc adjicere, Sanus corpore et animo. Juris erat apud Veteres, ut cum servum distraheret quis, ejus omnia vitia, vel animi vel corporis, publicaret.* Vet. Schol. Alioquin redhibebatur mancipium Jure Civili; ut ait Cicero.

285 Bene *Auribus atque oculis*, de sene.

286 *Exciperet*, h. e. Excipere deberet, nisi litium amans foret. B. Cic. Off. 3. 23. *In mancipio vendendo sunt vitia, quæ nisi dixeris, redhibeatur mancipium.* G.

Omnes indocti Stoicis pro vulgo sunt.

287 Chrysippus Stoicorum præcipuus pro quolibet Stoico.

Erat *Menenius* quidam illis temporibus stultitia insignis: *unde Meneniæ stultitiæ, vel ineptiæ.* Vet. Schol. Frustra tamen quæras *Meneniæ* in vulgatis Lexicis.

288 *Jupiter, ingentes;* scite insurgit in ridicula: estque fortasse hoc ex aliquo Poëmate desumtum.

Qui das adimisque; Jovem bonorum omnium malorumque auctorem credebant Veteres: quod et Archilochus ait, Τοῖς θεοῖς τίθει πάντα. Vir elegans Jacobus Cruq.

289 *Cubantis*, per Euphemismum pro ægrotantis. *Caput hujus quoque cubantis sublime esse debet.* Corn. Celsus.

290 *Frigida; Quartana frigida, quod fere ab ingenti horrore incipiat affictare corpus*, teste Cornelio Celso. Cruq.

Illo mane die; Die Jovis. Vet. Schol. B. Videtur diem Jovis indicare, quo jejunabant Judæi (Vid. Seld. de J. N. 3. 15.), quorum tum superstitio Romanos quam plurimos infecerat. G.

291 *Jejunia*, supplicationes: nam Veteres jejuni supplicabant.

292 *In Tiberi stabit;* Veteres priusquam supplicarent tingebant se.

Casus medicusve; obiter pulsat medicos.

293 *Ex præcipiti*, ex ultimo periculo.

294 Bene subjecit *fixum*, cum præmiserit necabit; estque ὕστερον πρότερον.

295 *Ne* in *Quone*, παρέλκει. *Insanitne naturæ vitio, an instinctu numinis?* Vet. Schol.

Concussa; exagitata, turbata. B. Ut commota v. 278. et 209. G.

296 *Sapientum octavus; sic et Juvenalis, Tertius e cœlo cecidit Cato.* Vet. Schol. Cruq.

297 *Compellare est injuriose alloqui quemlibet; ut Cicero in Philippicis, Laudat an compellat edicto.* Vet. Schol.

Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
¶ Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris:
Qua me stultitia (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
¶ Quid, caput abscissum demens cum portat Agave
Gnati infelicis, sibi tum furiosa ridetur?
¶ Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
Ægrotare putes animi vitio? ¶ Accipe; primum
Ædificas; hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis; et idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum et incessum: quî ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mæcenas, te quoque verum est,
Tanto dissimilem, et tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Belua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?

301 Quam me stultitiam *Lamb. et Bentl.* 303 *pro* demens, manibus *etiam* G. S. 317 num tandem sufflans sic *G.* tandem inflans sic Z. tandem suffl. si *Med.* 1477. *Fl. etc. Vehementer fluctuatur.*

299 *Ignoto, retroposito, ex Æsopi Fabula.* Vet. Schol.

300 Hic Stertinii præcepta finientem tandem Damasippum alloquitur Horatius. G.

Post damnum, res tuas perditas. B. *Sic* est bene precantis, ut Carm. I. 3. 1. Z.

Pluris, supple quam comparâsti. Vet. Schol. Atque hoc bene; quia pridem unus mortalium emere norat cum lucro: optat igitur ut rursum deponat Cynicam barbam et mercator fiat, uti ante, ut neque latret, scilicet quemquam, neque latretur ab ullo.

301 Bentleius, adductus auctoritate unius tantum Codicis, reposuit *Quam me stultitiam* pro *Qua me stultitia.* Quæ rara cara. In rarioribus etiam reperit *manibus* pro *demens* [v. 303.] quod ob eam rem in Edito suo reposuit.

304 *Gnati;* Penthei.

307 *Vitio* per Euphemismum pro morbo dicit.

308 Ædificatorem se fatetur etiam Epist. 1. 1. 100. G.

Festive *longos,* pro divites, cum fuerit ipse alias staturæ brevis.

310 *Turbo gladiator fuit parvo corpore, sed animosus pugna.* Vet. Schol.

311 *Animum et gestum tumidum.* Vet. Schol. Cruq. *Fuit Thrax Turbo.* Alter Schol.

312 *Mæcenas tunc in Esquiliis magnificas ædes et hortos amplos ornabat.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. Sat. 1. 8. 14.

Verum modo dicit rectum: nam *verum* norma est recti. B. Ut Epist. 1. 7. 98.

313 Bentleius *Tantum* maluit quam *Tanto* in initio hujus versus, auctoritate rarioris Exemplaris a Cruquio adducti. Nescio tamen cur *Tanto* pro turpissimo habeat mendo.

316 *Cognatos, congeneratos, sive fratres.* Vet. Schol. ex MS. Stephani. B. Ut Gr. *σύγγονοι.*

Rogare, supple cœpit.

317 Ex vetustissima Cruquii membrana pro *tandem* reposuimus *tantum,* quod longe

¶ Major dimidio. ¶ Nam tanto? ¶ Cum magis atque
Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
Par eris. Hæc a te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc; hoc est, oleum adde camino;
Quæ si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem. ¶ Jam desine. ¶ Cultum
Majorem censu. ¶ Teneas, Damasippe, tuis te.
¶ Mille puellarum, puerorum mille furores.
¶ O major tandem parcas, insane, minori.

318 Major, dein: Num tantum? Major. Cum m. *Cun ex conj. Pro* tanto *edidit* tantum *Bentl.* 322 facit, et sanus facies *MSS. ap. Lambi. Bos. Anim.* 323 dicam *Sar.*

SATIRA IV.

Leves Catillones Epicureæ Sectæ deridet. (*Conf. Ser.* 2. 8. *G.*) B. Est quoddam genus hominum, qui studio rerum tenuissimarum et maxime vulgarium ac cognitione vehementer delectantur, easque jactant, tanquam res maximi momenti commendant, et præ illis gravissimas contemnunt. Hos videtur ridere poëta sub nomine Catii cujusdam, qui quæ de re coquinaria modo ex magistro audivit præcepta satis vulgaria, ea valde laudat, cupide recitat, ipsisque summorum philosophorum de vita beata præfert præceptis. Sunt autem septendecim: de ovis, oleribus, gallina mactanda, fungis, moris, mulso, conchyliis, jure piscibus apto, apris, piscibus avibusque, oleo, vinis, cibis stomachum corroborantibus, duplici jure, pomis, de vasis et munditie.

UNDE, et quo Catius? ¶ Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis præceptis, qualia vincunt

2 vincant *Lamb. Chab. Bentl.* vincent *in codd. quibusdam Lambini.*

concinnius: et Comice *tantum sic* pro tam, cum esset adhuc inflatura se.

Pro *se inflans* scribendum cum Bentleio *sufflans se,* auctoritate bonorum Codicum.

320 Bene *abludit* de Fabella: alias abludere et discrepare chordæ dicuntur dissonæ.

321 *Oleum adde camino:* Proverbium Græcum est, Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. Vult significare Poëtica insanum fieri insaniorem. *Camino; in incendium.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

323 *Horrendam rabiem;* erat Horatius *irasci facilis,* ut vel ipse prodit in Epistolis.

Cultum dilogως dicit et vestitum et vivendi modum.

324 *Teneas tuis te;* h. e. rem tuam age: nihil enim ad te attinet hæc.

325 *Furores* dicit delicias; nam *puellarum* et *puerorum* Genitivi sunt materiæ. Sic et Virgilius, Eclog. 10. 38. Seu *quicunque furor* pro amatus, vel amata.

326 Etiam Fabius Philosophorum *infirmiora* dicit *ingenia.* B. Locus est 1 Pr. 14. ubi comparantur cum oratoribus. Sed quid huc faciat, non liquet. Joco claudit sermonem Flaccus ex ambiguo, majorem enim parcere minori naturalis æquitatis est: et simul, magis illum insanire, indicat. G.

SAT. IV.

1 *Unde, et quo? Familiaris Interrogatio,*

Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.
¶ Peccatum fateor, cum te sic tempore lævo
Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive est naturæ hoc, sive artis; mirus utroque.
¶ Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues, tenui sermone peractas.
¶ Ede hominis nomen; simul et, Romanus an hospes.
¶ Ipsa memor præcepta canam; celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut succi melioris, et ut magis alma rotundis
Ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
Cole suburbano, qui siccis crevit in agris

6 Quam si *Z. Med.* 1477. 10 simul et *etiam H. S. et primæ editt.* 13 alma *ex conj. Bentl.* alta *conj. Cun.* alba *vulg.* 15 caule *edd. vett. et Bentl.*

quæ lepide profertur cum sermo ad secundam personam tanquam de tertia constituitur. Landinus. Φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν; Plato in Phædone. Hoc monuit Lambinus.

In Epicureis quidem levis, sed non injucundus, Catius. Quintilianus (10. 1. 124.) citante Torrentio. *Marcus Catius scripsit quatuor Libros de Rerum Natura et de Summo Bono.* Vet. Schol. *Hic erat M. Catius Insuber.* Lambinus. B. Est is a quo *spectra Catiana,* quæ risit Cicero Fam. 15. 16. et 19. G.

Aventi, et per hoc properanti.

2 *Ponere signa, consignare litteris.* Vet. Schol. Cruq.

Novis; hactenus inauditis. Ironia.

Melius forsan Bentleius ex aliis Libris *vincant.* Oportet tamen incertum esse quid ipse Horatius scripserit ob Satyrici stili negligentiam.

3 *Rei omnes quorum de re disceptatur.* Landinus. Socratem modo significat.

4 *Lævo;* per Charientismum pro inopportuno ponitur: nam lævum est quod minus est felix.

6 Quidsi vera est lectio priscarum editionum, *Quam si interc. Quam mox repetes!* cum admiratione vel ingenii vel artis, quæ statim sequitur? G.

Interciderit, pro exciderit. Vet. Schol.

Repetes mox; h. e. *scio te mox posse repetere.* Vet. Schol.

7 *Naturæ;* acuminis tui naturalis: Nam memoria est vel naturalis, vel artificialis.

Artem posuit pro studio et doctrina.

Mirus utroque; salsa Ironia in ineptum et ferocülum Philosophastrum.

8 *Quin;* Laudatus cristas tollit et cupide respondet.

Curæ, meditationi.

9 *Tenues;* subtiles admodum, et aciem mentis fugientes.

Tenui; acri, artis pleno.

Peractas, temperanter pro tractatas.

10 Pro *simul an* rectius Bentleius ex vetusto Codice *simul et,* ut Conjunctio prior *utrum* vel *an* de more subintelligatur.

12 *Facies;* forma, figura. cf. Plin. H. N. 10. 74.

Ovis; bene ab ovis cœpit, id est, ab initio cœnæ. Vet. Schol.

13 Bentleius mero suo arbitrio de *magis alba* fecit *magis alma,* nullo commodo intellectu. B. Immo *alma* sunt alibilia, uti Varro R. R. 2. 11. 1. caseos molles *magis alibiles* dixit. G.

14 *Ponere,* apponere.

Marem; sic et Columella et Plinius sentiebant, etsi contradicat Aristoteles, ut ostendit Lambinus. B. Plinii locus est 10. 52. s. 74. Reliqua dedimus ad Colum. 8. 5. 11. G.

Cohibent, constringunt, unde cohibere dicitur gallina, hoc est, confovere. Vet. Schol. B. *Callosa* illa ipsa molecula, qua pulli stamina contineri putantur. G.

15 *Cole, hoc est, Caule, ut clode pro claude, sorices pro saurices, coda pro cauda.* Vet. Schol. B.

Dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris vivam misto mersare Falerno;
Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
Natura est: aliis male creditur. Ille salubres
Æstates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose; quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet: leni præcordia mulso
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mytilus et viles pellent obstantia conchæ,
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunæ.

19 mixto *G.* multo *Landi.* musto *Bentl.* misto *vulg.* 28 Petulus et dulces *Sax.* Mitulus *G.* Mugilus *Flor.* 1482. *Sic apud Seren. Samon.* v. 234. *ubi refertur hic versus,* Mugilis *fuerat in editis, deinde ex MSS. repositum* Mitulus. 29 Chio Z.

16 *Elutius; aquatius, dissolutius, minus sapidum.* Vet. Schol. Cruq. B.

Insipidius Schol. Gott.

17 *Oppresserit, ex improviso advenerit.* Landinus.

18 *Malum responset;* h. e. minus placeat; ingratior fuerit et per hoc frustretur. B. In *responset* lepida metaphora a servo responsatore sumta, quasi rixetur gallina, et recuset edi. G.

19 Festive *doctus eris,* pro nosse debes. B.

Audacter Bentleius pro *misto* posuit *musto;* atque hoc cum nihil esset opus, quod ego video. Antiquo tempore *musto* et *misto* non adeo diverso erant sono. B. Gulæ proceres quidam impleri vino per os injecto volunt gallinam, et sic strangulari. *Mersare* hic est suffocare, quod adjectum *vivam* satis indicat. Qui *misto* malunt, parcunt sumtui: qui *musto,* sunt delicatiores: luxuriosum *mulso* Landini. G.

Mersare, supple in aqua, quod fugit interpretes: vult enim admisceri Falernum ei aquæ, in qua mersanda est gallina.

20 *Pratensibus;* prata in illis partibus non sunt uliginosa uti nostra.

21 *Male creditur,* sic et Virgilius; *Non bene ripæ Creditur.*

22 *Prandia;* non itidem cœnas, teste Galeno.

23 *Gravem,* æstu dicit molestum.

24 *Miscebat; conditum de Falerno vino faciebat.* Vet. Schol.

25 *Mendose;* per Charientismum pro imperite: *Falernum enim erat austerum, et non debebat nisi mollis vini conditum jejunus gustare. Miscebat autem propter constipationem ventris.* Vet. Schol.

26 *Lene* est quod ventrem lenit, h. e. non austerum.

Præcordia modo ventriculum dicit, quem et vulgus cor appellat.

Mulsum est commixtio aquæ puræ et mellis incocti: id autem mulsum et conditum dicitur et melicratum. Vet. Schol. B. At apud Celsum *mulsum* fit ex melle et vino; *aqua mulsa* autem, ex melle et aqua. Z.

28 Ut Latine a Mus fit Musculus, ita Græce Μύτιλος a Μῦς formari videtur: *viles* autem *conchas* tellinas, pectines, chamas, et cochleas appellare videtur.

29 Non *brevis herba,* sed *brevis lapathi, Oxylapathi scilicet.* Lambin.

Albo Coo; quod Athenæus ostendit esse pertenue.

30 *Conchylia,* ostrea et similia, quæ lubrica dicit quod deducant ventrem, atque ob naturam lubricam, Dilogæ.

Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini;
Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi cœnarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces averrere mensa,
Ignarum quibus est jus aptius, et quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umber, et iligna nutritus glande, rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper edules.
Fecundæ leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quæ natura et foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.

33 Circeis *al.* 36 *pro* Non, Ni *Sax.* 37 avertere *H. G. Z. Med.* 1477. *etc. etiam Cun.* averrere *probat Heins. ad Sil.* 3. 321. 41 Curvat *G. F. etc.* 46 palato *Sax.*

32 *Muricem* Figurate posuit pro optimo conchylio, et contra *pelorida* pro pessimo. Est autem *peloris* e chamarum genere, Italis *poverazzo*, Hispanis *armilla*, Græcis autem *βασιλικὴ* et *πελωρία*, ob magnitudinem, teste Diphilo apud Athenæum, ut monuit Cruquius.

Lucrina, Rutupina et *Circeia ostrea* etiam Juvenali laudatissima.

33 *Echinus* cancer quidam est in modum erinacii aculeatus.

34 *Pectines conchas habent pectinatim striatas.* Plinius.

Molle, delicatum, deliciis fractum.

35 *Temere*, leviter, non habita secum ratione.

36 *Exacta, perfecte cognita, considerata, explorata.* Vet. Schol. Cruq. Examinata.

Tenui ratione, h. e. subtili differentia et distinctione.

37 Plures Codices corrupte legerunt *avertere: mensam* autem dicit piscatoriam. B. Par fere auctoritas utriusque verbi. Mihi etiam placet *averri*, celeriter et cupide emendo pisces de mensa cetarii. Bentleius volebat eos *averri* inter ceteras reliquias postquam contemti essent a fastidiosis convivis, tanquam non recte parati. Quibus *avertere* probatur, intelligunt eos præripi aliis emtoribus. G. [† *avertere* defendit Gronov. Obss. 4. 5. *Avertere cara mensa pisces* est fraudare mensam alicujus delicati obsonio illo. Sic dicit quidem pro emere, sed significans, nisi ille, de quo loquitur, eos emisset, futuros fuisse mensæ plerumque caræ partem; nunc quia emit iste, mensam pretioso instructam cibo iis esse fraudatam.]

38 Pisces elixantur jure.

39 *Languidus, fatigatus cibo.* Vet. Schol.

Reponet se in cubitum; ad edendum revocabitur. Vet. Schol. Cruq.

41 *Inertem*, fatui saporis et dissolutam. Nonnulli vitiose legunt *curvat*.

43 *Summittit*, mensæ suggerit. Capreæ sæpe in vineas irrumpunt.

44 Ex antiquissima Cruquii Membrana pro *Fæcundi* reposui *Fæcundæ*. Vult significare gratiores esse armos fœminæ ob frequentem partum, lumbos autem maris, quod non adverterunt Interpretes.

Sapiens, tam a sapore quam a sapientia, suavi Dilogia.

Sectabitur, quæret, cupiet; desumta Metaphora a re venatoria.

Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam:
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si cœlo supponas vina sereno,
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo;
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: perna magis ac magis hillis
Flagitat in morsus refici; quin omnia malit
Quæcunque immundis fervent illata popinis.

48 satis est re *Cun.* 57 quatinus *Lamb.* 61 immorsus *G. a manu secunda, Zar.* 62 fervunt *Cun.*

47 *Crustula, opus Dulciarii.* Vet. Schol. Placentas. *Irridet eum quod de opere pistorio in suo Libro scribit de seipso; Hæc primus invenit et cognovit Catius Miltiades.* Vet. Schol. Cruq. Et Comice dicit *promit* quasi cum gravitate.

48 *Consumere*, totam insumere.

49 *Laboret, curet.* Vet. Schol. Cruq. se cruciet.

51 Plures et vetustiores Libri *suppones*, inquit Bentleius. Verum in isto Tempore sæpius allucinatum est a Librariis, ut nescias quid sit rectum quid non.

52 *Crassi; immaturi et asperi odoris.* Vet. Schol. Cruq.

54 *Lino vitiata, per saccum lineum colata.* Vet. Schol. et per hoc mutato sapore.

55 *Surrentina debilia sunt.* Vet. Schol. Cruq. *Surrentinum generosum acetum dixit Tiberius, et Caligula nobilem vappam;* ut notavit Torrentius.

Vafer, catus ad fallendos hospites.

56 *Limum fæcem dixit.* Vet. Schol.

57 *Aliena;* per Charientismum posuit pro fæculenta, quasi diceret incommodantia, quæque abessent melius.

Vitellum modo dicit omne quod in ovo est. B. Nec hodie ignota ars ovis et ichthyocolla injectis vino, et bene ibi agitatis, præcipitare, siquid fæcium aut sordium aliarum vel saporem vel odorem corrupit. G.

58 *Marcentem, languidum vino et bene saturum.* Vet. Schol.

Perperam Interpretes *squillas* accipiunt pro cammaris, cum sint quos *astacos* appellant, ut vel ex Quinta Satyra Juvenalis manifestissime patet. Afræ cochleæ laudantur Varroni: supple autem per Syllepsin *tosta.*

59 *Lactuca;* huc pertinet Martialis Distichon a Cruquio laudatum; *Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum, Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?*

Acri, supple facto.

60 *Hilla est Diminutivum a Positivo Hira, et significat intestinum salsum, vel (ut alii dicunt) fartum salsitium: alii dicunt hillum in neutro.* Vet. Schol. Cruq.

61 *In morsus*, ad comedendum. Lubinus. G. *Potor flagitat in morsus refici*, ut dentibus denuo operas imperet. Ingeniose Bentleius *stomachus refici flagitat immorsus*, dum immordetur vel admordetur, vellicatur a cibis salitis. G.

Pro *malit* Bentleius posuit *mavolt*, vetustatis puto studio. B. Post *malit* vel *mavult* intelligo, quam lactucam. Lactucam plane post potum inutilem pronunciat. G.

62 *Fervent*, et per hoc olent, et bene de popina.

Est operæ pretium duplicis pernoscere juris
Naturam: simplex e dulci constat olivo
Quod pingui miscere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
Corycioque croco sparsum stetit; insuper addes
Pressa Venafranæ quod bacca remisit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo;
Nam facie præstant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam:
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus et halec,

65 At pingui *Bentl. qui conjecit etiam ex* 2. 8. 47. Quinquenni misc. *Cun. conj.* At mistum misc. 66 qua Byz. *Sic MSS. et primæ editt. Al.* quæ. putruit *Mediol.* 1477. *it. F.* potuit *G. et in marg.* putuit, putruit.

Pro *allata* alii Codices legerunt *illata*, alii *illota*. Lambinus. Nobis placuit *illata*. Bentleius prætulit *adlata*.

63 *Qui admovet aures ad audiendum opera utitur.* Vet. Schol.

Juris, i. e. *jusculi, sive juscelli.* Vet. Schol. Cruq.

64 *Ex oleo et liquamine omne jus constat.* Vet. Schol. B. Cum summo ingenio nec minore doctrina, et verbis plurimis, nihil hic egit Bentleius, eo quod non vidit, ut nec alius interpres, præter solum Baxterum nostrum, *jus simplex* non posse *constare* (ipsa vi verbi repugnante et natura juris) solo *olivo*, sed olivo quod mero muriaque misceatur. Poterat illum admonere Acron Fabricianus, *Ex oleo et liquamine omne jus constat.* Etiam Apic. 8. 1. *jus simplex* opponit *globo trituræ*, rebus siccis, quæ adjiciuntur: ipsum autem *jus simplex* constat *vino, aceto, liquamine, oleo.* Apparetne, criticum non minus quam sapientem Stoicum, debere esse sutorem, coquum, etc. Conferendum jus in cœna Nasidieni 2. 8. 45. G.

Dulci; novo, non olenti.

65 *Pingui*, h. e. vetere et maturo.

Muriam antiqui dicebant liquamen, et Syrorum lingua sic dicitur. Vet. Schol. E thunis fere fiebat muria, uti garum e scombris.

66 Διὰ Συναιρέσεως profertur *Byzantia.* B. Nempe ablativo accipiebat vir doctus *orca*, quod legeret *quæ*: sed libri meliores *qua*. Æque putet orca a muria, quam conversa vice muria ab vel in orca. G.

Cruquii atque Torrentii Codices legerunt *putuit* pro *putruit*, quod et nos præposuimus.

Orca; olla Græca, ore angusto in formam καυκαλίου. Vet. Schol. Cruq. Atque hactenus de jure simplice.

67 *Sectis herbis;* inula scilicet et eruca, ut ostendit Cruquius ex ultima Satyra.

68 *Corytio;* Cilicio, h. e. pretiosissimo.

Stetit; cessaverit agitari et fervere. Vet. Schol. Cruq. B. *Stetit* videtur indicare consistentiam, quam vocant, et crassitudinem juris a coctura et admixtis rebus siccis. G.

69 Notum est Venafranum oleum præstantissimum.

Remisit, exsudavit pressa trapeto.

70 *Succo, sapore.* Vet. Schol. Cruq.

71 *Facie, specie.* Vet. Schol. Cruq.

Venecula a *Ve* et *nucula* dici reor, quod vel grandes, vel plures habeat nuculas, sive nucleos. B.

Venuculam aliquando suspicatus sum *vermiculam*. Sed locis nimis multis facienda vis esset. Itaque nihil certe mutem. Conditivam esse *venuculam* s. *veniculam*, docet etiam Plin. 14. 2. s. 4. 6. G.

72 *Fumo duraveris;* ista et uva pensilis et passa dicitur. B. Cato R. R. 7. 2. *ad fabrum ferrarium* mittit hoc genus uvas. G.

73 Narrat inventum suum, se primum in *puris catillis circumposuisse* majoribus lancibus delicias istas, *uvas, mala, fæcem, halec* s. *allec* etc. ut eligendi potestatem majorem haberent convivæ, quod genus condimenti aut pomi probarent.

Hanc ego, supple *primus et circumposuisse invenior.* Zeugma a posteriore.

Fæcem liquamen dicit ex fæce generosi vini. B. Vid. mox 2. 8. 9.

Halec liquamen est, sive muria halecum:

Primus et invenior piper album, cum sale nigro
Incretum, puris circumposuisse catillis.
Immane est vitium, dare millia terna macello,
Angustoque vagos pisces urguere catino.
Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit;
Sive gravis veteri crateræ limus adhæsit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes?
Oblitum, quanto curam sumtumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi justius illis,
Quæ nisi divitibus nequeant contingere mensis.
¶ Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta,

74 inveni *Ven. Glar.* 79 frusta *MS. Bos. Animadv.* frustra *S.* 81 *pro* mappis, mattis *conj. Faber.* 89 quumcunque *Cu.* 90 quamquam *S.*

fæcem muriæ dicit Plinius. *Halec* piscis est quem Massilienses etiam hodie, teste Hieronymo Columna, *Halaccio* appellant, atque homines nostri Shad, et *matrem Harengorum.*

74 *Plebs Itala nunc utitur sale nigro.* Torrentius.

75 *Incretum, purgatum per incerniculum.* Cruquius.

77 *Vagos,* spatiosos. B. Forte etiam leporem in eo quærit, quod pisces vagari amant. Sic nostri, cum post piscem sitim fatentur, *natare,* inquiunt, *amat piscis.* Velut de re magna deliberat Senatus ille Domitiani, concidi ne placeat magnum rhombum, an parari sat magnam patinam. Juven. 4. 130. G.

Urguere, premere.

78 Cum quinque Torrentii Codicibus reposui *movet* pro *movent.*

80 *Gravis* et oculis dicitur et naribus: oculis autem modo. B. An copia sic indicatur, quæ pondus augeat? G.

Veteri, antiqui operis. Erat autem *cratera* pelvis quædam profunda tripodi imposita, qua aqua mero immiscebatur, ut supra ostendimus.

81 *In mappis;* ejusmodi abstersoria peniculamenta nos hodie *Moppas* dicimus; supple vilibus per Zeugma. B. *Scobe* constratum solum triclinii. V. Juven. 14. 67. G.

Quantus, quantulus.

83 *Ten' lapides varios?* Tessellata pavimenta; supple *decet.* Et bene *Ten'* ad Emphasin divitiarum.

In pretio scopas testatur palma fuisse. Martialis 14. 82.

84 *Toral, integumentum tori.* Torrentius: B. *Toralia* dantur vel sternuntur circa *vestes* stragulas purpureas, quo illas muniant a sordibus: quod non fit, si ipsa sint sordida: certe dedecet contingi rem ita pulchram et pretiosam a pannis sordidis. G,

87 " Melius in aliis Libris *nequeant*" Bentleius, cui equidem assentior.

88 *Docte Cati;* salsa atque urbana Ironia cætera exsequitur Poëta.

89 Illud *perges quocunque* respicit ad v. 11. ubi negarat Catius, se indicare velle auctorem horum præceptorum. Itaque rogat Horatius, ut quicunque is sit, ad illum se assumat comitem. G.

90 Magni fecit Bentleius in scripto quodam Codice inveniri (memoriæ puto errore) *memori referas* pro *referas memori.*

Non tamen interpres tantundem juveris: adde
Vultum habitumque hominis; quem tu vidisse beatus,
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

SATIRA V.

IN CAPTATORES ET HEREDIPETAS.

Tiresias vates ille Thebanus Ulyssi, roganti quo pacto ditescere possit, respondet, senum testamenta astute esse captanda; atque deinceps recenset varias artes, quibus Horatii ætate Romæ ejusmodi captatores utebantur.

Hoc quoque, Tiresia, præter narrata petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? ¶ Jamne doloso
Non satis est Ithacam revehi, patriosque penates
Aspicere? ¶ O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus: atqui
Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.

3 doloso *etiam Schol. Cruqu.*

91 *Interpres*, h. e. cum nihil fueris nisi interpres.

Adde, h. e. quod prætereundum non duco.

92 *Habitum*, *gestum*. Vet. Schol.

Beati fere bona sua pro nihilo habent.

93 *Contingere* dicuntur quæ maxima sunt.

95 Unicum Philosophiæ propositum est *bene et beate vivere*, quod Epicurei voluptate constare docent.

SAT. V.

1 Comicum principium ex abrupto. Scena est apud inferos; estque ex Odyssea desumtum. B. Nempe Od. Λ. apud inferos consulit Tiresiam Ulysses. Lepos satiræ in hoc est, quod Tiresiam et Thebas nominat poëta, manifesto tamen Romanos pingit mores et facit personas. G.

Præter narrata; de reditu in patriam, Odyss. Λ. 99. sqq. Nunc vero fingitur rogare de modo reparandæ rei familiaris. Z.

2 *Amissas*, a procis devoratas.

3 *Quid rides?* neque enim potest ut serio istum quæras. B. Tiresiæ tribuit hanc interrogationem. Sed mihi ita videtur: Observat Ulysses ridere Tiresiam ad preces suas. G.

Jamne non satis est, h. e. Nonne jam gratificatus sum tibi satis, reditum pollicitus in patriam?

Suaviter *doloso* apposuit, cum artium atque modorum meminisset illi, quibus facile reparari possent quæ amiserat. Quid opus fuerat Bentleium de suo mutare Dativum *doloso* in Vocativum *dolose?*

6 Bene *Nudus te vate;* de passuro naufragium. Nudum dicimus omnibus spoliatum bonis. B. Prædicit hoc Tiresias Ulyssi Od. Λ. 110. sq. G.

7 *Atqui;* quin etiam, quod adhuc gravius est.

8 *Virtus*, *Σοφία*, Doctæ artes, et belli mores.

¶ Quando pauperiem, missis ambagibus, horres;
Accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus
Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino sene: dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
¶ Utne tegam spurco Damæ latus? haud ita Trojæ
Me gessi, certans semper melioribus. ¶ Ergo
Pauper eris. ¶ Fortem hoc animum tolerare jubebo:
Et quondam majora tuli. Tu protinus, unde
Divitias ærisque ruam, dic, Augur, acervos.
¶ Dixi equidem, et dico. Captes astutus ubique

10 Aspice *G.* 11 primum *G. S. et quidam apud Landin. Fl.* 1482. 18 Visne tegam *Ven. Glar.* 21 protenus *Bentl.*

Vilior alga; Proverbio dicitur etiam Virgilio. Σοφίη τρόπος παντῦται. Anacreon.

10 *Accipe*, audi, ausculta.

11 *Privum est quod unius est, unde et privilegium, ut hoc Plautinum indicat: Exite et ferte fustes privos in manu.* Vet. Schol. B. Itaque *privum* erit unicum quiddam sui generis, et eo pretiosum. Hoc vero quomodo ad *turdum* commode applicetur, non video. *Primum*, cujus auctoritates posui supra, possumus intelligere vel ratione temporis, ut primos flores, fructus, pullos gallinaceos, haleces, in magnis urbibus caro venire novimus; vel propter præstantiam aliquam in suo genere, quæ varia esse potest. G. *Privum*, interprete Ascensio, est proprium, quod vulgo non reperitur. Z.

Scite *devolet* de avi, pro properet.

13 *Cultus*, h. e. bene cultus: et fundus fere pauperculorum dicitur ager ad domum situs.

Honores, munera, quæ fere honoratorum erant atque deorum. B. *Honor* est, quidquid in suo genere præstantius est. G.

14 *Ante Larem; Consuetudo fuit ut rerum primitiæ diis laribus ponerentur.* Vet. Schol.

15 *Sine gente, libertinus: nam sine gente libertini; contra ingenui generosi dicuntur et gentiles.* Vet. Schol. Cruq.

Cruentus, cruentatus.

16 *Fugitivus*, h. e. servus nequam.

17 *Tu;* quasi dicat, quod alii stulti faciunt.

Comes exterior; Veteres ambulabant catervis comitum circumsepti: hic enim præibat, ille sequebatur; hic a dextra assectabatur, ille a sinistra; atque hic modo *comes exterior* appellatur. B. *Interior* de duobus una euntibus, qui ad parietem it, sive dexter s. sinister: *exterior*, qui ab illa exteriori parte, qua non ita munitus est, latus illi claudit, vel tegit. G.

Si postulet; si officii tui id esse credat.

18 *Tegam latus;* hinc comites, seu milites, Veteribus *laterones* vel *latrones* appellati.

Spurco, projecto et vili: est autem *Damas* notum servi nomen et Diminutivum a *Damatrius* vel *Demetrius*.

Ita, Comice pro talem.

19 *Melioribus;* veluti Ajaci.

20 *Fortem*, h. e. utcunque magnus et fortis sit.

Jubebo, consilium dabo.

21 *Et quondam majora:* Homericum est; Ἤδη γὰρ μάλα πόλλ' ἔπαθον, inquit Ulysses. Hoc ostendit Cruquius.

22 *Ruam, Eruam.* Vet. Schol.

23 *Captare* proprie piscantium est. *An captatorem piscis amare potest?* Mart.

Testamenta senum: neu, si vafer unus et alter
Insidiatorem præroso fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim,
Vivet uter locuples sine gnatis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
Defensor: fama civem causaque priorem
Sperne, domi si gnatus erit fecundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum:
Jus anceps novi, causas defendere possum:
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum quassa nuce pauperet: hæc mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis jocus: ire domum atque
Pelliculam curare jube; fi cognitor ipse.
Persta, atque obdura, seu rubra canicula findet
Infantes statuas, seu pingui tentus omaso

36 quassa nuce *etiam G. Z. et Med.* 1477. *Sed* cassa nuce *jam Ven.* 1479. *it. Glar. Lamb. Bentl.* Cassa unce *Fl.* 1482. *quod Landinus interpretari conatur, quasi esset* uncia.
38 sis cogn. *G. S. Z.* si *Med.* 1477. *Cun.* fis *F.* fi *Bentl. firmat ex MSS.*

24 *Testamenta* modo dicit *legata.*

25 *Præroso hamo vorata esca.* Vet. Schol. Cruq.

26 *Illusus,* h. e. quamvis derisus et destitutus.

27 *Res,* lis, sive negotium.

Olim, aliquo tempore.

28 *Improbus ultro;* h. e. tua voluntate, non rogatus esto pertinax defensor. B. Pertinent hæc ad descriptionem locupletis impudentis: *ultro* hic est, sine causa, sola animi libidine. G.

29 *In jus;* in curiam. Aliquem notum tangi reor.

30 *Priorem, meliorem.* Vet. Schol.

32 *Gaudent prænomine;* siquidem familiares compellabant prænominibus sibi familiares atque intimos. B. Sic Cic. Fam. I. 9. *Quoniamque illi haberent suum Publium* (Clodium) *darent mihi ipsi alium Publium* (Vatinium) *in quo possem illorum animos—repungere.* G.

Molles, delicatæ.

34 *Anceps;* 'Επίθετον *Juris, quod incertum est, nunc propter* ἀμφιβολίαν, *nunc propter* ἀντινομίαν. Vet. Schol. Cruq.

35 *Eripiet oculos mihi;* Proverbium de re carissima.

36 *Contemtum,* male habitum.

Omnes MSS. habent quassa, vetere scriptura, sicuti nonnunquam offendi quarere pro carere. Adagium de re nihili. Cruquius, quem sequitur Torrentius. Bentleius scribi voluit *cassa,* quod idem sonat.

Pauperet, fraudet, spoliet. Vet. Schol. Vox Juris.

37 *Sis jocus; defensore vacuus.* Vet. Schol. Cruq.

38 *Pelliculum curare,* unguentis scilicet atque balneis, quod quotidiani moris erat apud Veteres.

Fi cognitor; Qui defendit alterum in judicio, aut patronus dicitur si orator est; aut advocatus si aut jus suggerit, aut præsentiam suam commodat amico; aut procurator si negotium suscipit; aut cognitor si præsentis causam novit, aut sic tuetur ut suam. Asconius Pedianus, citante Cruquio. Nonnulli legunt *sis cognitor,* contra fidem meliorum Codicum.

39 *Rubra, ardens.* Vet. Schol. Cruq.

40 Bene *Infantes,* quia in Foro stabant;

Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubito stantem prope tangens
Inquiet) ut patiens! ut amicis aptus! ut acer!
Plures annabunt thunni, et cetaria crescent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara sublatus aletur; ne manifestum
Cœlibis obsequium nudet te, leniter in spem
Arrepe officiosus, ut et scribare secundus
Hæres, et, si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro hæc alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, et tabulas a te removere memento:
Sic tamen ut limis rapias quid prima secundo
Cera velit versu; solus, multisne cohæres,
Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus

48 Adrepe *Bast.* 53 limus *Sax.* linus Z.

ubi debebant fari: et Dilogis mutos percutit Causidicos. B. Mihi fit probabile, videri poëtam, qui in descriptione æstus vehementis istum versum posuerat, et *infantes* dixerat recentes *statuas*. G.

Omasum dicitur intestinum bubulum. Vet. Schol. Atque hoc tanquam de paupere et voraci, satis ridicule.

41 *Furius Bibaculus in Pragmatia Belli Gallici: Jupiter hibernas cana nive conspuit Alpes.* Vet. Schol. Quem versum Quintilianus etiam reprehendit ut sordidum. B. Metaphoram duram vocat Quinct. 8. 6. 17. G.

42 *Nonne vides; Principium versus Lucretio usitatum.* Lambinus.

Cubito tangens, et per hoc tacite admonens.

43 *Ut patiens!* Laboris scilicet non parcens sibi. B. *Inquiet*, ad senem scilicet de te. Z.

Aptus, modo Passivum est; h. e. natus seu comparatus a natura.

Acer; calidus, vehemens.

44 *Thunni*, pingues et crassi senes.

Loca in quibus salsamenta fiunt cetaria dicuntur. Cetaria, officina in qua liquamen conficitur. Vet. Schol. Nam *cete* quilibet grandiores pisces sunt. B. Hic quoque captatorem hereditatis cum piscatore comparat, et senes cum piscibus. Igitur sensus proprius est: plures senes allicientur ad te heredem scribendum. Z.

45 *Male* sæpe Diminutive dicitur pro parum.

46 *Sublatus, susceptus, natus.* Vet. Schol. Veteres non tollebant humo quos ali nolebant.

47 *Cælebs pro orbo capitur.* Vet. Schol. Cruq. Κείλιψ, quasi *κοίτην λείπων*, ut supra diximus.

Nudet te, h. e. technas tuas aperiat.

Leniter, sensim, pedetentim, uti felis dum capiat mures.

49 Bene *egerit*, importune morantem.

Orco, ad Plutonem, sive Terram; nam Chaldæis ארקא *Arca*, Terra est. Quare crediderim Orcum vocem fuisse Punicam.

50 *In vacuum, in possessionem vacuam hærede.* Vet. Schol. Cruq. B.

Hæc alea; hoc genus technæ, vel ludi. This Game.

51 *Cumque* refertur ad *Qui.* Z.

53 *Limis rapias, obliquis oculis raptim legas.* Vet. Schol.

Quid prima secundo; bene hoc et juxta ordinem, quia primo versu testatoris nomen est, secundo hæredis. Vet. Schol. *Prima cera, prima tabula.* Vet. Schol. Cruq. Nam diptychæ erant ejusmodi tabulæ, et aliquando polyptychæ.

54 *Versu*, linea.

55 *Recoctus, sæpe refectus et per hoc astutus; recocti autem dicuntur scribæ, qui sæpius cum Proconsulibus missi exercitatiores*

Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
Captatorque dabit risus Nasica Corano.
¶ Num furis? an prudens ludis me, obscura canendo?
¶ O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
¶ Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
¶ Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Æneа, tellure marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
Filia Nasicæ, metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet; tabulas socero dabit, atque
Ut legat orabit: multum Nasica negatas
Accipiet tandem, et tacitus leget; invenietque
Nil sibi legatum, præter plorare, suisque.
Illud ad hæc jubeo; mulier si forte dolosa
Libertusve senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens:
Adjuvat hoc quoque; sed vincit longe prius ipsum
Expugnare caput: scribet mala carmina vecors?

facti sunt usu ipso et frequentia: solent autem mitti quinque viri, qui cum rediissent, vendebant Decurias suas, et Quinqueviri dicebantur. Vet. Schol. Cruq. Coranum significat. Vid. 2. 6. 36. Humilis curatio Quinquevirorum et vix magistratus. Cic. Acad. 2. c. 44. *Neminem esse Prætorem, Imperatorem, nescio an ne Quinquevirum quidem, nisi sapientem.* G.

56 Corvi inhiant cadaveribus, ut Captatores divitum funeribus.

58 *Ludis*, παίζεις. You banter me.

59 *Aut erit, aut non; Jocatur in Apollinem, ut Satyricus.* Vet. Schol.

61 *Si licet*, h. e. nisi secretum sit quod prodere nefas.

62 *Juvenis*, Perpetuum Augusti et Apollinis Epitheton. B. Si recte se habent rationes Bentleii, et nondum video quod impediat; *juvenis* etiam stilo Romano tum erat Cæsar, qui *Parthis horrendus* spe atque omine dicitur. G.

64 *Forti*, Dilogως et strenuo militi et ingenio promto et libero. Etiam Juvenalis *castrorum comitem* appellat.

Nubet modo posuit pro coibit, vel concumbet: et mecum sentit Dacerius. B. Nempe videtur, cum scriberet ista Flaccus, recens fuisse historia illi affinis, quam habent fragmenta Petro. c. 140. de Philumene *filiam ingerente* orbis senibus. G. Igitur ingeniose poëta vaticinari illam Tiresiam inducit, ut simul egregie laudetur Augustus. Z.

Procera nimis, nec satis lepida.

65 *Metuentis*, bene de avaro. B. *Metuens reddere*, qui non solet reddere, certe non *solidum*, de quo, si toto defraudare non posset, certe quamcunque particulam abraderet. *Metuens* ut Car. 2. 2. 7. G.

Soldum; assem, sive totum debitum: spe novarum tabularum [testamenti] prostituebat filiam.

66 *Gener*, sic et supra S. 1. 2. 64. *Villius in Fausta Sullæ gener.*

69 *Plorare*, οἰμώζειν: ita enim Græci.

Suisque; nil enim reliquerat ipsi amatæ.

70 *Illud ad hæc*, Hoc insuper.

Jubet qui fidenter dat consilium.

71 *Libertus*, dispensator.

Temperet, ad arbitrium suum regat. Vet. Schol. Cruq. Tanquam fræno scilicet.

72 Mire *socius*, subjecturus *vincit* et *expugnat:* nam socii sunt in bello.

73 *Vincit;* præstat.

74 *Caput*, ipsum senem, Patronum scilicet.

Laudato: scortator erit? cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. ¶ Putasne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?
¶ Venit enim magnum donandi parca juventus,
Nec tantum Veneris quantum studiosa culinæ:
Sic tibi Penelope frugi est; quæ si semel uno
De sene gustârit tecum partita lucellum,
Ut canis, a corio nunquam absterrebitur uncto.
Me sene, quod dicam, factum est; anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata; cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit hæres;
Scilicet elabi si posset mortua: credo,
Quod nimium institerat viventi. Cautus adito:

79 Venit *(venalis est)* enim *Penelopa* magno: donandi *est* p. j. *Sim. Bosius apud Lambi.* Ven. en. (indignum!) *Bentl.* Venit, Enim *vero id* magnum! *iron. Epist. ad Middleton.* p. 82.

75 *Ultro*, tua voluntate, non rogatus.

76 *Penelopam* posuit Bentleius pro *Penelopen*, uti mox *Penelopa*, affectato scilicet Æolismo, quod nimus putidum videtur. Notissimum est Horatium modo hoc, modo illo modo declinare. Putidior etiam videtur ista Emendatio Bentleii, *Venit enim (indignum) donandi parca juventus*, pro *magnum donandi*, quam neminem probaturum scio.

Facilis potiori trade: Facilis pronus est obsequio: *Trade potiori*, h. e. commenda veluti digniorem illo.

77 *Perduci* ad crimen, unde *Perductores* dicuntur, lenonibus etiam pejores. G.

78 *Cursu*, proposito vitæ: nam vita curriculum est: a *disciplina morum.* Vet. Schol. Cruq.

79 Nihil plane causæ videre possum, cur omnium librorum consentientem lectionem mutare opus sit. Satiricum oxymorum *parca magnum* quid *donandi juventus.* Sunt homines liberales promissis, nugis; parci ubi magnum quiddam expectatur. Od. Σ. 290. enarrantur dona procorum, quæ tandem, præsente jam Ulysse, astu elicuit ab illis Penelope. G.

Comice protulit *magnum* pro magni pretii donum, vel quod illa magni faceret. B. *Enim* refertur ad ellipsin, more Græcorum. *Non est mirum Penelopen conjugii fidem sanctam servavisse: nam etc.* Z.

82 *Gustârit*, uti canis de cadavere. Nam lucri bonus est odor et sapor ex re qualibet.

83 *A corio, Proverbialiter.* Vet. Schol. Χαλεπὸν χορίω κύνα γεῦσαι Theocritus, admonente Lambino. Et mire *corium* de sene.

Absterrebitur, abigetur, depelletur.

Uncto Dilogιας posuit, pro spurco scilicet et lauto. B. Quin simpliciter proverbium applicat, ut solet. Habemus etiam Germani adagium, *In parvulis loris condiscunt canes vorare corium.* G.

84 *Improba*, male salsa, astuta. B. Impudens. Quod dicit *Thebis*, Tiresiæ personæ servit, qui Thebanus fuerit. Utrum tale quid vel Romæ vel ubicunque contigerit, non dixerim: sed in fine fragmentorum Petronii turpius etiam testamentum, certe horribilius, jubente testatore se mortuum comedi ab heredibus. G.

85 *Elata*, sepulta. Euphemismo usitato.

87 *Si posset;* Comica Ellipsis pro *ut videret si posset.* B. Haud dubie hæc addita erat conditio, ut heres excideret ex hereditate, si illi corpus elapsum esset. Z.

88 *Institerat, se ingesserat.* Vet. Schol. Cruq. B. Nimia molestia et intempestivo officio istam coluerat. Z.

Cautus adito; nolito esse odiosus importuno accessu. Vet. Schol. Cruq. B.

Neu desis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem et morosum offendet garrulus: ultra
Non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare: mone, si increbuit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turba,
Oppositis humeris: aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec Ohe! jam
Ad cœlum manibus sublatis, dixerit, urgue; et
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Cum te servitio longo curaque levârit;
Et certum vigilans, Quartæ esto partis Ulysses,
Audieris, hæres: Ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge subinde: et, si paulum potes, illacrymare. Est

90 ultro *Ven. Glar. Lamb. Bentl.* 93 increbruit *MSS. Cruq. Mediol.* 1477. *etc. al.* increbuit. 100 esto *Bentl. e MSS.* 103 *Bentl. post varios conatus aliorum conj.* Et sic p. p. illacrimare, et Gaudia prudenter vultu celare.

89 *Neu desis etc.* Cave ne pecces in alterutram partem, vel negligentia, vel odiosa sedulitate. Z.

90 *Difficilis* dicitur cui vix quidquam placet; *Morosus* autem cui nunc hoc, nunc illud, etiam contraria.

Bentleius ex conjectura sua frustra reposuit *offendes* pro *offendet*. Demiror doctissimo viro displicuisse Personæ Enallagen: Neque enim intelligo quod sit *garrulus ultro*. Certe per totam istam Satyram cæcutire videtur vir magnus, vel saltem dormitare.

Optimi Cruquii Codices et nonnulli Lambini pro *ultro* legerunt *ultra*, quam scripturam et Vetus Interpres sequutus est, nam *nimis* exponit, h. e. *Ultra quam satis est*, ut Epist. 1. 6. 16. expressum legimus.

92 *Obstipo; ut Scaurus dicit, inclinato in alterum humerum.* Vet. Schol. Cruq.

93 *Grassari est impetu aditum aperire.* Torrentius. Suavi Oxymoro atque Dilogia usus est, ut sit, etiam spolia et denuda. [† Veteres Romani *grassari ἀντὶ τοῦ κολακεύειν* usurpabant, ut Festus docet: et ita dixit Horatius, *Obsequio grassare:* inde *grassator*, *ὁ κόλαξ*. *Casaubonus.*]

95 *Substringe*, acumina, contrahe et subrige, quod faciunt asini atque jumenta sonum captatura. B. *Substringe* picturam velut habet, certe metaphoram similem illi, qua *Substricta alvus* canum venaticorum dicitur. G.

96 *Importunus pro importune.* Vet. Schol. *Ohe vox est satietatis*, auctore Donato.

97 *Manibus sublatis ad cœlum*, admirantis et stolide prægestientis gestus.

Urgue, insta.

99 *Cura*, solicitudine, metu.

100 *Et certum vigilans; jucunde, quia solent homines quod cupiunt per somnum videre: ergo noli te hæredem factum credere, nisi illud vigilans videris.* Vet. Schol.

Esto; ita melius Bentleius quam *sit*, ex Legum Formulis.

101 *Ergo nunc.* Pathos amarissimæ recordationis. B. Vid. Car. 1. 24. 5. G.

Bellus sane *sodalis*, quem corvis toties mandaverat. B. Satis ridicule Ulysses inclytus dicitur sodalis Damæ, quod est nomen servile. Z.

102 *Fortem*, liberalem et generosum.

103 *Sparge*, parci et tenuis in sumtu est spargere vel piper, vel ejusmodi alia in convivia sua manu. B. *Sparge*, hic est, dic, interpone aliis sermonibus. G.

Est, *ἔστι*, licet. B. Ut Epist. 1. 1. 32. Potes lacrimando celare et intus continere

Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permissum arbitrio, sine sordibus exstrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis
Forte cohæredum senior male tussiet, huic tu
Dic, ex parte tua, seu fundi sive domus sit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperiosa trahit Proserpina: vive valeque.

105 Commissum *Ven. Glar.*

SATIRA VI.

HORATII VOTUM.

Laudat Poëta vitam rusticam, minus morbis obnoxiam, liberam a molestis negotiis Urbis, sobriam, frugalem, honestam, quam agat in villa, quam quidem dono acceperat a Mæcenate, ad cujus laudes adeo tacite rem trahit. Atque vitam urbanam ita reprehendit, ut simul laudetur scite Mæcenas.

Hoc erat in votis; modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, et tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulum silvæ super his foret. auctius atque
DI melius fecere: bene est: nil amplius oro,

vultum [conformationem oculorum, frontis, genarum] gaudia prodere alias solentem, et hic etiam conantem erumpere. Circumpone tibi fletum tanquam personam, sub qua ridere possis. *Prodens gaudia vultus* hic dicitur, ut mox *seu fundi* sit *emtor*, h. e. esse velit. Emendando excæcant et interficiunt Venerem hujus loci. G.

105 *Sine sordibus; sine tenacitate.* Vet. Schol.

107 *Male*, graviter, seu periculose.

109 *Gaudentem*, contentum.

Nummo; et uno nummo, quæ erat imaginaria venditio pro donatione. Vet. Schol. *Hoc modo invidiam donationis vitabant.* Cruquius. B. Non defuere qui mallent jungere *gaudentem nummo*, quo magis evitaretur invidia. Sed sic etiam nihil se debere sentiret senex, qui captatur. Et est formula solennis de qua Bentl. ad Sat. I. 4. 14. G.

Addicere, vendere, in alienum jus tradere.

110 *Imperiosa trahit; Nam post mediam noctem die adventante per Proserpinam nihil umbris fari concedebatur*, ut docte Cruquius. Et mire *trahit* de mortuo. *Imperiosa* est in imperio inexorabilis: oportet enim parcere imperioso.

SAT. VI.

1 *In votis*, supple præcipuum, vel summum: sic et Persius: *Scire erat in votis quid dexter senio ferret.*

Modus; mensura, quantitas.

2 [† Nescias *jugisne aquæ* voluerit, an *jugis fons*. Bentl. ad Epist. I. 15. 16. Præstat prius vid. Baxter. ad Epist. l. c.]

3 *Super his*, ἐπὶ τούτοις.

4 Comice dicit *bene* pro satis: vulgo sic dicimus pro contentus sum.

Nil, quod in Libris esse ostendit Bentleius, concinnius et nobis videtur.

Maia nate, nisi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem;
Si veneror stultus nihil horum; O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O si urnam argenti fors quæ mihi monstret! ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule; si, quod adest gratum juvat; hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, et cætera, præter
Ingenium; utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
(Quid prius illustrem Satiris Musaque pedestri?)
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Auctumnusque gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,

9 deformat *Ven. Glar.* 10 quæ *etiam MS. Bos. in Animadvers. et G.* qua *al.*

5 *Maia nate:* Horatius in tutela erat Mercurii. B. Vid. Car. 2. 7. 13. et 17. 29. G. *Propria, perpetua.* Vet. Schol.

6 *Ratione,* arte.

7 *Culpa,* negligentia. B. De re ipsa vid. Sat. 2. 3. 177. G.

8 *Veneror,* religiose exopto. Cruquius.

9 *Denormat, decurtat et inæqualem facit. Est autem norma ad quam mensores fines æquales dirigunt, habita perpendiculi ratione.* Vet. Schol. Cruq.

10 Ex vetustis Libris Bentleius bene reposuit *fors quæ;* hoc est, aliqua.

Ut illi; mercenario cuidam per quietem traditur Hercules thesaurum demonstrâsse. Vet. Schol. B. Pers. 2. 10. *O si sub rastris crepet argenti mihi seria dextro Hercule.* G.

12 *Amico Hercule; Ideo quia thesauris præest; et sunt qui eundem Incubonem esse velint, unde putant quod Res rustica in tutela sit ejus: nam illi sacrificia reddunt rustici cum juvencos domuerint.* Vet. Schol.

13 *Si* causam et conditionem impetrandi continet. G.

Gratum modo Passive pro *grate acceptum.*

14 *Præter ingenium:* ludit in gemino sensu: nam pingue dicitur ingenium quod non subtile, sed veluti crasso filo: sic et togam dicimus pinguem.

16 Hinc indicare incipit felicitatem suam rusticantis, quem auget comparatione vitæ urbanæ. G.

In montes: in Sabinos meos.

Dilogus *arcem* posuit pro montis summitate, et pro regia. *In arcem belle dixit, velut rex in villula mea.* Vet. Schol. B. *Arx,* villa in monte. Z.

17 Parenthesi inclusi versum, ne interpellet nexum sententiæ. G.

Illustrem, illuminem; exsequar. Vet. Schol. Cruq.

Pedestri, humili, prosaica.

18 *Mala,* molesta: *ambitio, visitatio amicorum.* Vet. Schol.

Perdit, enecat, ineptiendo scilicet et potando.

Plumbeus, quod plumbeos reddat. B. Insalubris, qui corpus solet grave et languidum reddere. Z.

19 *Gravis,* sævus, pestiferus.

Libitina locus est in urbe quo constituuntur qui efferenda corpora conducunt, et præbent funeribus necessaria. Vet. Schol. *Sub tutela Libitinæ erant Designatores, Pollinctores, Ustores, Sandapilarii, Vespillones, Præficæ, et Bustuarii.* Torrent.

20 *Janus* et *Jana;* Sol et Luna, Κάρος et Κάρη, ab *ἰαίνειν* juvenescere. Unde *Divus Janus*

Unde homines operum primos vitæque labores
Instituunt (sic Dîs placitum) tu carminis esto
Principium: Romæ sponsorem me rapis. ¶ Eja,
Ne prior officio quisquam respondeat, urgue:
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
¶ Postmodo, quod mihi obsit, clare certumque locuto,
Luctandum in turba; facienda injuria tardis.
¶ Quid vis, insane? et quas res agis improbus? urguet
Iratis precibus; tu pulses omne quod obstat,
Ad Mæcenatem memori si mente recurras.
¶ Hoc juvat, et melli est, non mentiar. At simul atras
Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. Ante secundam

24 urges *Lamb. et MS. Bersm.* 28 et facienda *Bentl. et MSS. duo Bersm.* 29 Quid tibi v. i. et quam rem agis *Bentl. Illud* tibi *habent MSS. etiam G. Sed potius est, illud* tibi *improvide assumtum a librariis, quam dedisse Flaccum, ut vult Bentl. vel ut Cun.* et quæ agis. 30 pulsas *MS. Bersm.* 32 mentior *Sax. et MS. Bersm.*

et *Diva Jana:* quod sint perpetuo juvenes; et per hoc æterni. *Tu puer æternus—deus temporum et dierum; dicitur hic præesse rebus incipiendis.* Vet. Schol.

Vitam urbanam descripturus incipit a prima parte diei, matutino, cui, ut omnium rerum initiis, *Janus*, respectu diei *Matutinus* dictus, præest. G.

Libentius audis; omnia deorum nomina citabant in hymnis, quod nescirent quibus gauderent potissimum. cf. Carm. Sæc. 15.

21 *Unde*, quo invocato.

22 *Instituunt*, ordiuntur, ineunt.

23 *Romæ, ad tuum Forum.* Vet. Schol. B. Cum Romæ sum, mane me in forum tuum invitum etiam rapis, et sic mihi imperas, *Eja* etc. G.

24 *Officium* est quo persona nostra damus operam amicis.

Quisquam, quidam alius.

Respondeat, satisfaciat. Vet. Schol. Cruq. h. e. fidejussorem se præbeat.

Urgue, propera. Vet. Schol. Cruq.

25 *Radit, stringit.* Vet. Schol.

26 *Interior gyrus* est, quem equi faciunt prope metam circi: a qua quo magis se removent, tanto majorem faciunt gyrum, s. anfractum etc. G. *Interiore gyro*, breviore circulo, h. e. facit diem breviorem. Cf. Broukhus. ad Tib. 1. 93. Z.

27 Cogitavit de Græco proverbio, 'Εγγύα, πάρα δ' ἄτη. B. Similiter Germani *sponsorem obtorto collo rapi* proverbio dicunt. G.

Clare certumque; satis ancipiti discrimine. B. Verba sponsionum quam clarissime concipiuntur, et adhibita stipulatione certa redduntur. G.

29 Bentleius de suo posuit *quam rem agis*, nimis scabre uti ego sentio. B.

Mutavi distinctionem, ut *improbus* fiat convicium cujuscunque cubito demoti ab Horatio, in ipsum Horatium. *Urguet* positum absolute, ut *inquit*, de quo Bentl. Ser. 1. 4. 78. *Urget tardus* aliquis, *cui facta injuria, iratis precibus*, imprecationibus, diris, ac dicit, Tu, Horati, *pulses* etc. G. Vulgo distinguunt *agis? improbus urget.* Z.

Improbus, impudens, maledicus: *urguet*, instat.

30 *Precibus, imprecationibus.* Vet. Schol.

Tu pulses; Comice de se loquitur secunda persona, et Emphaticωs, quasi dicat, Oportet tamen me surdum esse et properare.

31 *Memori mente;* promiserat enim ad cœnam. B. Animo cupido et hoc agente. Z.

32 *Hoc juvat;* pulsare scilicet plebeculam. B. Quin juvat ad Mæcenatem ire. G.

Atras, exsecrando dicit *atras*, quasi infelices et horrendas. B. Immo, nuper atras, funestasque. Vid. Ser. 1. 8. 14. sqq. G.

33 *Esquilias*, ad domum Mæcenatianam.

34 *Ante secundam;* nam *Exercet raucos*

Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
De re communi scribæ magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Mæcenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit, et instat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere suorum
In numero, duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, et cui concredere nugas
Hoc genus; Hora quota est? Threx est Gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subjectior in diem et horam
Invidiæ. Noster ludos spectaverat una;
Luserat in campo; Fortunæ filius; omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor:

44 Thrax an Gall. *Lamb. et MSS. duo Bersm.* 48 Invidiæ noster. Ludos spectaverit—Luserit *Bentl.*

tertia causidicos, ut ait Martialis. *Tertia* autem nobis Nona est.

35 *Sibi adesses;* h. e. advocatus sis, vel etiam testis.

Ad Puteal; in quo Tribunal solebat esse Prætoris. Vet. Schol. Vid. Epist. 19.

36 *De re communi; hoc loco significat se Horatius Decuriam habuisse.* Vet. Schol. B. Vid. ad Sat. 2. 5. 55. In Decurias divisi scribæ, decuriam i. jus illud collegii et potestatem adeo scriptum faciendi emere vendere poterant. G.

Nova, inexspectata.

37 *Reverti;* ad curiam scilicet scribarum, quorum erat de numero.

38 *Signa*, Augusti sigillum quod custodiebat. B. *Cura*, fac ut. Z.

39 *Dixeris*, impersonaliter, et negligenter: debebat enim *si dicam*, vel *dixerim*. G.

43 *Nugas; Hoc non sine tacita nota Mæcenatis, qui nihil serii communicabat Horatio.* Vet. Schol. Cruq.

44 Torrentii et Cruquii Codices legerunt *Threx* pro *Thrax*, quod perinde est. Thrax parmula Thracica et gladiolo falcato depugnabat.

45 De frigoris noxa Sat. 1. 1. 80. Ceterum juvabit cum hoc charactere componere illum quem ex Ennio refert Gell. 12. 4. G.

48 *Noster;* Ethopœia Invidorum. B. V. Schol. ad vocem *Noster*, *Ita dicebant*, inquit, *invidi*. Nempe invidorum de se Sermones poëta refert hos: Noster Flaccus ludos spectaverat una cum Mæcenate—Luserat cum Mæcenate: omnes subjiciunt, Fortunæ filius est hic homo. Illud *spectaverat—luserat* indicio est, has esse quasi de medio sermone excerptas particulas: alias enim posuisset *spectavit, lusit*. Si probasset Bentleius, vel probari posse putarem, *Noster* poni posse pro *ego;* plane probarem illius lectionem: *Per totum—invidiæ noster. Ludos spectaverit una, Luserit* etc. G.

Ludos, Comœdias.

Miror placuisse Bentleio *spectaverit* et *luserit* pro *spectaverat* et *luserat*, auctoritate rariorum Codicum tantum. Plusquam perfecto modo utitur Horatius pro Recordativo Tempore.

49 *In campo* Martio se exercuerat.

Fortunæ filius: sit et Græci παῖδα τῆς τύχης fortunatum dicunt, uti Sophocles.

Omnes, supple dicunt.

50 Omissum *si* vel quoties. G.

Frigidus rumor; rumor surdus, vel nullo, vel incerto auctore. B. Fortassis *rumor frigidus* est tristior, qui frigore s. metu percellit animos hominum. Z.

Quicunque obvius est, me consulit; ¶ O bone (nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet)
Num quid de Dacis audisti? ¶ Nil equidem. ¶ Ut tu
Semper eris derisor! ¶ At omnes DI exagitent me,
Si quicquam. ¶ Quid? militibus promissa Triquetra
Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?
Jurantem me scire nihil mirantur ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silentî.
Perditur hæc inter misero lux, non sine votis:
O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis,
Ducere solicitæ jucunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes cœnæque Deûm! quibus ipse meique,
Ante larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,

57 miratur *Bentl. ex uno cod.* 67 prout *omn.* cum, ut *Bentl. ex uno MS.*

A Rostris; Rostra erant in Foro: In Foro autem et Compitis maxima hominum frequentia.

51 *O bone!* Frigida compellatio.

52 *Deos* dicit *Augustum et Mæcenatem,* non tamen sine mixtura Ironiæ, ex invidi persona.

53 *De Dacis, qui tunc rebellabant Romanis.* Vet. Schol. Cruq.

54 *Derisor,* Εἴρων, A Banterer. [cf. Art. Poët. 433.]

Exagitatur a diis, qui ob scelus perpetratum furore concutitur. Vet. Schol. Cruq. B. Puto in tali contextu non elidi vocalem contractam in DI, sed legi *DI' ξagitent me,* Græco more. G.

55 *Post bellum Philippense metationem agrorum promisit Cæsar.* Torrentius. Sed probabilius est accidisse post bellum Actiacum, de quo nunc agit Horatius. B. Ex Bentleianis rationibus, quæ mihi videntur veriores, ad A. U. 718. ubi Sexto Pompeio devicto, exuto Lepido, agros divisit: de qua re Dio, 49. 14. G.

Triquetra, Sicula, Trinacria. *Militibus emeritis vel dabatur stipendium ex ærario, vel assignabantur agri quos colerent.* Vet. Schol. Cruq.

57 Non placet Bentleii *miratur,* nam de pluribus agit. Quin et *Quicunque obvius est* [v. 51. supra] vim habet Pluralis Numeri, neque in tali casu Singulare Verbum satis videtur convenire.

Unum, unicum.

58 *Scilicet,* plane, pro certo.

62 *Ducere oblivia,* tanquam haustu Lethæo: et mecum est Torrentius. *Ducere, id est, potare.* Vet. Schol.

63 *Cognata;* Pythagoras credebat fabarum cauliculis ascendere animas hominum ex Orco, quod faba genitale caput referret. Inferorum portas etiam appellabat fabarum caules, quod geniculis carerent. Vide et alias rationes in Rutgersii Venusinis Lectionibus c. 24.

65 *Deûm; Namque deos didici securum agere ævum,* ut noster alias.

66 *Ante larem,* focum scilicet: nam focus ara est larium.

Procaces, qui confidenter loquuntur et libere. Vet. Schol. Cruq.

67 *Libatis; degustatis, diminutis.* Vet. Schol.

Bentleius de suo pro *Prout* posuit *Cum.* Displicuit illi sonus vocis *Prout.* Nimis hic videtur delicatus pro Satyrico stilo.

Siccat inæquales calices conviva solutus
Legibus insanis; seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis uvescit lætius. Ergo
Sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
Nec, male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
Pertinet, et nescire malum est, agitamus; utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati?
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos?
Et quæ sit natura boni? summumque quid ejus?
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arellî
Solicitas ignarus opes, sic incipit: ¶ Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quæsitis, ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepositi ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum et ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens varia fastidia cœna
Vincere tangentis male singula dente superbo;
Cum pater ipse domus palea porrectus in horna

70 humescit *S. Z. F. Fabric.* 1555. *Glar. Venet.* 77 vicinos *MS. Bersm.* 78 nam si quis laudat *Ven. Glar. Lamb.* 83 ille *etiam* *G. S. Bos. F.*

69 *Insanas Leges dicit Archiposian, quando capaces calices ebibunt ad æquales haustus.* Vet. Schol. Cruq.

Capit acria, potest bibere grandia, quod acris potatoris est.

70 Comice *Ergo* pro Deinde.

72 *Lepos, nomen saltatoris opinatissimi.* Vet. Schol. B. Videtur ex re impositum nomen. G.

73 *Agitamus, disquirimus.* Vet. Schol. Cruq.

75 *Usus, utilitas; rectum, honestas.* Vet. Schol. Cruq. Quod ad rationis normam exigitur et rectum est et honestum.

76 *Natura, Definitio.* Vet. Schol. Cruq.

77 *Garrire est jucunde narrare.* Cruq.

78 *Ex re; ad exemplum rei propositæ pertinentes.* Vet. Schol. Nam ex re præsenti eas in memoriam revocabat.

Bentleius in vetustissimis reperiri scribit *Si quis nam*, inversim [pro *Nam si quis*] Luciliana constructione.

Arellî, prædivitis et avari. Probabile est colonum hunc fuisse non longe ab Horatii villa, et prædivitem.

82 *Asper*, alienus a deliciis.

Attentus, admodum cautus circa sumtus.

83 *Solveret*, laxaret, aperiret. B. Sensus est: ita tamen parcus et attentus ad rem, ut erga hospitem se liberalem præberet. Z.

Optime Bentleius ex Libris *ille* posuit pro *illi*.

84 *Longæ; habent enim glumum longum.* Vet. Schol. Cruq. Forte legendum *glumam longam*.

85 *Acinum, pro racemo ponitur.* Vet. Schol. Cruq.

87 *Male, vix.* Vet. Schol. Cruq.

88 *Cum pater ipse;* Ridicula Stili gravitas.

Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc, Quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris præponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes, terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus;
Vive memor quam sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere. Jamque tenebat
Nox medium cœli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia; rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magna superessent fercula cœna,
Quæ procul extructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes; nec non vernaliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque

92 Vis tu *probat Bentl. et sic G. Z. etc.* Vin' tu *al.* 95 bene *G. F.* 108 vernal. *etiam* G. Z. *F.* verniliter *Bentl. auctoritas hic et alias fere par.* 109 prælibans *Bentl. Cun.*

Horna, hujus anni, sive Horæ; ὡριvῇ.

89 *Ador, far, zea, vel spelta.* Torrent. B. *Relinquens* scil. hospiti. Z.

90 *Quid te juvat*, cur adeo delectaris?

91 *Patientem*, durum atque asperum.

Dorso nemoris villa erat Horatiana.

92 *Vis tu homines;* callide extorquet insinuando.

93 *Carpe viam;* Heroïcum charactera affectat in re ridicula.

94 *Mortales animas;* Urbani mures Epicurei sunt. Vult autem significare solis astris animas esse immortales. *Astra tenent cœleste solum, formæque deorum.* Ovidius.

97 *Vive memor*, h. e. carpe diem.

98 *Pepulere*, attigere ejus aures.

Levis exsilit; Energia sive Iconismus.

101 *Medium cœli spatium.* Metaphora a Circo, qui templum erat cœli et imago mundi.

103 *Canderet*, rubore fulgeret.

104 *Fercula, vasa quæ plena pulmentariorum sunt, et ponuntur in canistris cum his quæ superfuerunt.* Vet. Schol.

105 *Procul*, in altum, quomodo et Virgilius: *Et jam summa procul villarum culmina fumant.*

108 *Vernaliter:* ad instar urbani et delicati ministri.

109 *Officiis* ministrandi.

Prælambens, deridet lautorum servos. Minus placet Bentleii *prælibans*, quod in rariore reperit Exemplari. Certe *prælambere* magis erat vernæ quam *prælibare*. *Nos cola-*

Rebus agit lætum convivam; cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave: magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, et valeas: me silva cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATIRA VII.

Lepide se ipse carpit ex persona servi, et ostendit liberum esse solum sapientem. B. (Sequitur hic quoque morem suum, et severiora præcepta, quæ approbare se aulicis suis posse vix sperat, ex persona Crispini proponit (ut in Damasippo s. 2. 3.) quæ venusta quadam Œconomia hic a servo sibi suo fingit ingeri. G.) Inducitur servus, qui data per Saturnalia dicendi libertate, Horatio ea objicit, quæ ei vulgo ab obtrectatoribus et malevolis hominibus crimini data esse videntur. Hac ratione haud dubie efficere voluit, ut obtrectatio vana et irrita redderetur. Nam quæ hic vituperantur, ea primum a servo nequam proferuntur, deinde partim sunt reprehensione non digna; partim prorsus sunt ficta et a persona Horatii aliena, veluti quæ Davus ex Crispini Stoici philosophi janitore audierat et hic confuse repetit; partim leviora vitia, a quibus se non liberum esse ipse Poëta alias fatetur, et quorum facile ab æquis rerum judicibus veniam sibi datum iri sperabat.

JAMDUDUM ausculto; et cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. ¶ Davusne? ¶ Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi quod sit satis; hoc est,
Ut vitale putes. ¶ Age, libertate Decembri

phum incũtimus lambenti crustula servo. Juvenalis 9. 5.

111. *Agit l. conv.* præbet se lætum convivam. Z.

112 *Excussit,* exterruit.

113 *Currere,* supple *cœperunt.*

114 *Molossis, Epiroticis.* Vet. Schol. Cruq.

116 Omnes Cruquii Codices legerunt *valeas,* pro Lambini *valeat.*

117 *Ervo,* 'Ορόβῳ. *Ervum* agrestis est vicia.

SAT. VII.

1 *Ausculto,* auditor sum tuarum Satirarum doctique sermonis. Rutgersius tamen hæc verba Horatio tribuit, quod non placet. B. Neque his possum assentiri, neque Bentleio, qui putat his verbis continuari Satiram præcedentem. Sed puto servulum introduci, qui dicat, se jam diu auribus captare, et velut venari opportunitatem loquendi. G.

Tibi, h. e. in te. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?* Juven.

Servus, supple *quia.*

2 *Reformido,* præ formidine me contineo.

Davusne? Inducit servum, tanquam Satyricum hypocritam, ridentem omnia quæ de virtute splendide dixerat.

Ita, Davus; Comica confidentia respondet.

3 *Mancipium,* vilissimum servi nomen.

Frugi, h. e. frugi bonæ; non adeo nequam.

4 *Ut vitale putes; etenim qui nimii sunt in bonis, eos vitales non esse prædicimus.* Vet. Schol. *Eximie boni cito moriuntur.* Torrentius.

(Quando ita majores voluerunt) utere; narra.
¶ Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urguet
Propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia: sæpe notatus
Cum tribus anellis, modo læva Priscus inani,
Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas,
Ædibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste:
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctor Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi justa cheragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pavit; quanto constantior idem

13 doctus Athenis *Ven. Glar. Lamb. Bentl.* 15 chiragra *Vulg.* cheragra *post alios accuratiores etiam Cun.* 17 pyrgum *G. marg. S. Z. Ven. Glar. Lamb.* fimum *G. Med.* 1477. *etc.*

Libertate Decembri; convenienter hæc aguntur Saturnalibus, quo tempore ex imitatione aurei sæculi omnes exæquabantur.

6 *Constanter*, perseveranter.

Propositum cursum *urguent* nautæ.

7 *Natat*, fluctuat, et per hoc cursum mutat. B. Hanc inconstantiam describit pulchre Ser. 1. 3. pr. G.

8 *Pravum* inhonestum est et contrarium recto. Et rectum et pravum ad rationis normam exigitur.

Obnoxia, prona, proclivis.

9 Pro *annellis* veteres MSS. legunt *anellis*. Lambinus. Sic et Vet. Schol. Bentleius prave *annellis*.

10 *Clavum, propositum vitæ.* Vet. Schol. Et bene perseverat in Metaphora. Frustra sunt Interpretes qui clavos vestium crepant. B. Oblitus videtur vir doctus loci, qui hunc illustrat Ser. 1. 6. 17. Et *clavus* ille vestis insigne demum per metaphoram institutum vitæ notare potest. Natat Priscus, fluctuat, cum domo prodeundum est, clavumne latum sumat, an angustum, an togam puram? G.

11 *Ædibus est magnis* intell. migrans. G.

Se conderet, abderet se in cœnaculum aliquod. B. Apte dixit, pro migraret in parvam domum, quæ vix libertino digna esset. Z.

12 *Mundior; paulo liberalior.* Vet. Schol.

13 Quinque Lambini et totidem Cruquii Codices legerunt *Doctor* pro *Doctus*. *Dicitur enim Priscus Oratoriam docuisse.* Vet. Schol. Cruq.

14 *Vertumnus deus est naturæ.* Vet. Schol. Cruq. B. Describit pulchre Prop. 4. 2. G.

Quotquot sunt; fere in omnibus municipiis Italiæ consecrabantur ejusmodi simulacra. Vet. Schol.

Iniquis, iratis. Vet. Schol. Quod vim suam ei incusserint omnes isti Protei, sive Vertumni. B. *Natus Vertumnis iniquis* est, qui levi et inconstante est ingenio. Z.

15 *Scurram,* urbanum dicit aliena viventem quadra.

Bene justa quæ ejus puniret insaniam. Vet. Schol. *Et nunquam dixi justior unda fuit.* Ovidius, citante Henrico Stephano. B. *Justam* alibi de magna et gravi interpretantur. Z.

Bentleius in uno reperit *cheragra*, atque ita ipse edidit, nec male.

16 *Contudit*, edomuit, fregit. Contundendo fere domantur insani et feroces equi.

17 *Phimus instrumentum est ligneum stricti oris ex quo conjiciuntur tesseræ; fritillus, pyrgus.* Vet. Schol. Cruq. Martiali *turricula* est. *Pyxis erat sine fundo.* Alter Schol. [†*Phimus* turricula est seu pyrgus, crebris intus gradibus excisis, ex quibus fundebantur tali. Ea turricula statuebatur in media parte alveoli, in quam e *fritillo* talos jaciebant. *Valesius* ad Harpocrat. p. 196.]

In vitiis, tanto levius miser ac prior illo
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
¶ Non dices hodie, quorsum hæc tam putida tendant,
Furcifer? ¶ Ad te, inquam. ¶ Quo pacto, pessime? ¶ Laudas
Fortunam et mores antiquæ plebis; et idem,
Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses;
Aut quia non sentis quod clamas rectius esse,
Aut quia non firmus rectum defendis, et hæres,
Nequicquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas, absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus
Ad cœnam, laudas securum olus: ac, velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
Quod nusquam tibi sit potandum. Jusserit ad se
Mæcenas serum sub lumina prima venire
Convivam; Nemon' oleum fert ocius? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, furisque.
Milvius et scurræ, tibi non referenda precati

19 ille *Ven. Glar. Bentl.* 30—31 usquam in—Vitus *conj. Marcil.* 35 fugisque *etiam S. Z. Med.* 1477. *it. Ven. Glar. Lamb. Bentl.*

19 *Levius*, tolerabilius. B. Minus. Z.

Cum Turnebo et Lambino pro *prior ille*, reposuimus *prior illo*, quod et Scholiastæ probant. Bentleius retinuit *prior ille*, quod mirum videtur. B. *Prior*, præstantior. Z.

20 *Jam contento, jam laxo fune; Translatio est a colligata fera.* Landinus. Nam modo indulgent sibi nihil, modo omnia.

Laborat; et contento tamen et laxo sibi displicet: nam semper relicta quærit.

21 *Non dices hodie*; ad Emphasin posuit impatienter exspectantis responsionem.

Putida; *rancida, inepta, odiosa.* Vet. Schol.

23 *Fortunam*, supple *humilem*.

24 *Siquis deus*; etiam impossibilia divinæ potentiæ fuisse antiquitus creditum est.

25 *Clamas*, ad ravim usque molestus; ac si doceret, quod non crederet ipse, studio contradicendi.

26 *Non firmus*; præ mollitia non vales exsequi quæ decreveras.

27 *Cœno cupiens*; expressit Græcum Ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχειν, quod Torrentius monuit post Cruquium.

30 *Securum olus*; *domesticam cœnam.* Vet. Schol. *Securum* dicit nullis turbis vel ineptiis interpellatum, et quo quis placide fruatur, et sine aliquo incommodo suo. B. *Velut usquam vinctus eas*, quasi semper ad cœnam eas coactus, invitus, quasi vinculis tractus. Z.

32 *Jusserit*, h. e. si jusserit. Z.

34 *Oleum petit ut lotus et unctus abeat cœnatum.* Vet. Schol. Cruq. Ego Lucernarium oleum dici puto, nec dubitabit lector: Satis erat olei balnearii apud Mæcenatem.

Rectius Bentleius *fert* in Præsenti [pro *feret*] ex plurimis Libris.

35 *Blateras*, incondite clamas.

Pro *furisque* Bentleius ausus [est] reponere de suo *fugisque*.

36 *Milvius et scurræ*; Vafre Milvium Horatii clientem scurris annumerat, urbanum significans parasitum, magis quam commodum sodalem. Et *Milvius* scribebatur

Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem; nasum nidore supinor;
Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
Tu, cum sis quod ego, et fortassis nequior, ultro
Insectere, velut melior? verbisque decoris
Obvolvas vitium? Quid, si me stultior ipso
Quingentis emto drachmis deprênderis? aufer
Me vultu terrere; manum stomachumque teneto,
Dum, quæ Crispini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrûm cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit, sub clara nuda lucerna
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
Dimittit neque famosum, neque solicitum, ne
Ditior aut formæ melioris meiat eodem.
Tu cum, projectis insignibus, annulo equestri,

39 Sim quid vis *Ven. Glar.* 42 ipse *Glar. Lamb.* 45 Chrysippi *F.* 46 conjux *Glar. Bentl.*

Mulvius in pluribus Libris. In causa fuit, quod (ut sæpius dictum est) Vocales *i*, *u*, et *y* fere ejusdem fuerint prolationis. Bentleius in Edito suo posuit *Mulvius.*

37 *Dixerit ille*, h. e. posse aliquem dicere. B. Dicere potest Milvius. G.

38 *Levem*, cupidum. B. Pictura lepida auram et nidorem culinarum captantis, cujus ab ipso respiritu tollatur et velut suspendatur nasus. G.

39 *Popino*, popinarum et ganearum consectator et amator. Z.

Imbecillus, iners, libidini obnoxius et cessator.

Si quid vis, h. e. Si qua cupis. Et Comicum est et Morale. If you have any mind to it.

40 *Ultro*, nulla alia causa nisi quod ita velis: sola voluntate.

42 Verba *Obvolvas vitium* sunt ultima eorum quæ tribuuntur Milvio. Nunc addit de se Davus, *Quid, si me stultior ipso*, non modo Milvio, tuo ordinis homine, sed me, servo. G.

43 *Aufer terrere*, h. e. Vide ne terreas; Comica elocutio. B. Hic nempe fingitur frontem contrahere, et minacem digitum tollere Horatius. At servus postulat ut sibi liceat, salvis cruribus, recitare quædam de Crispini disputationibus sublecta, non in Horatium dicta, sed in vitiosos, quæ tamen vernili quadam malignitate torquet in herum. G.

45 *Janitor;* scite Poëtæ servus Philosophi servum audit.

47 *Acris*, calida, vel ardens.

48 *Sub clara nuda lucerna*, in lupanari scilicet: etiam Juvenalis Messalina erat *fumo lucernæ fœda*. B.

51 *Famosum*, infamem. Z.

52 *Meiat eodem;* projecte loquitur ut verna.

53 Non objicit hæc servus Horatio: sed, uti dixerat, de Crispini declamationibus quædam repetere se ait (qua œconomia Horatius alium mordere voluit, arbitror), unde etiam v. 72. *Non sum mœchus*, etc. Et perpetuo hoc gloriatur, ab illicitis se purum. Quæ fuisset impudentia, hæc de se scribere? Taceo, quod non constat, an annulo equestri usus, an judicum decuriæ alicui adscriptus unquam Flaccus fuerit: licet Tribunatus ei locum in equestribus (unde una cum Mæcenate ludos spectare potuit, Ser. 2. 6. 48.) Augusti gratia censum forte equestrem dederit. G.

Annulo equestri; vaferrime tanquam de persona sua insignem aliquem mœchum percutit.

Romanoque habitu, prodis ex judice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna,
Non est quod simulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clausus in arca,
Quo te demisit peccati conscia herilis
Contractum, genibus tangas caput? Estne marito
Matronæ peccantis in ambo justa potestas?
In corruptorem vel justior: illa tamen se
Non habitu mutatve loco, peccatve superne,
Cum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti

62 ambos *edd. vett* 64 peccatque *coll. Sax.*

54 *Romano habitu;* Toga Romanorum propria.

Notum est tunc temporis judices electos fuisse ex Equestri et Senatorio Ordine. B. Dama servile nomen etiam Ser. 1. 5. 18. G.

55 *Lacerna;* rusticorum Lacerna cucullata erat, et a servis gestata, uti hodie a mulierculis nostris.

56 *Quod simulas,* h. e. revera servus es [sc. Dama.].

Induceris; in domum adulteræ. Vet. Schol. B.

57 *Altercante,* h. e. metu pugnante cum cupiditate. Z. [*Altercante,* i. e. contradicente, repugnante; quamquam simpliciter ad alternas vices utriusque affectus potuit respici. *Gesner.*]

58 *Quid refert,* Quid interest? *Refert tanquam Rei fert.* Donatus. Verum nil opus, cum prima syllaba sit communis.

Uri virgis; Gladiatores ita se vendunt, et cautiones faciunt, Uri virgis; ferro necari. Vet. Schol. Cruq. B. Petro. 117. *In verba Eumolpi sacramentum juravimus,* uri, vinciri, verberari,—*tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissime addicimus.* G.

59 *Auctoratus; qui se vendunt ludo, auctorati vocantur.* Vet. Schol. Auctoramentum pretium erat, quo accepto gladiatores et milites addicebant se.

60 *Conscia,* ancilla. cf. supra Serm. I. 2. 130. Z.

62 *Justa potestas; Lex fuit apud Athenienses, ut adulterum cum adultera deprehensum marito liceret occidere; hæc Lex abolita est Lege Julia, quæ jussit cognitionem adulterii ad Judices referri.* Vet. Schol. B. *Justa potestas* lege naturali, et consuetudine Romana, de qua etiam pluscula Sat. 1. 2. 37. it. 127. sqq. Lex Julia formam et modum præscripsit ultioni maritorum, sed post hujus Satiræ tempora. G.

64 *Non habitu; non deponit ingenuitatis insignia.* Vet. Schol. Cruq.

Mutatve loco: vel gerit se pro ancilla, ut tu pro Dama.

Peccatve superne; inferne tantum meretrix est, neque enim cucullata incedit ut tu, et lacernata prostibula. Cæcutiunt hic doctissimi et monstra fingunt, dum non advertunt hæc dici *πρὸς τἀναντία,* ut ait Cruquianus Interpres, qui èo dicto facem nobis prætulit. B.

Fateor etiam me hic non esse *Lynceum;* nisi quod placet comparari peccatum adulteræ humilioris conditionis cum adulteri altioris loci turpitudine. Modestior illa est, cautior est, non se permittit adultero, ut hic committit se adulteræ et illius viro. G. Sunt qui *superne* interpretentur ex versu 50. Z.

65 *Cum,* etsi. B. quia. Z.

Mulier, quia mulier.

66 *Ibis sub furcam; in servitutem.* Vet. Schol. Nam furcæ ferendæ obnoxii erant servi. *Est autem furca lignum plaustri cui temo affigitur;* ut monuit Landinus ex Plutarchi Coriolano. Quin et verniliter jocatur in muliebrem furcam quam subit mœchus. B. Hoc vult, quid causæ dices, personate serve, si pro servo te tractet maritus, in crucem te agat? G.

Libidinem dicit *dominum.* B. Minime

Committes rem omnem, et vitam, et cum corpore famam.
Evâsti? credo metues, doctusque cavebis.
Quæres quando iterum paveas, iterumque perire
Possis. O toties servus! quæ belua ruptis,
Cum semel effugit, reddit se prava catenis?
Non sum mœchus, ais: neque ego, hercule, fur, ubi vasa
Prætereo sapiens argentea: tolle periclum,
Jam vaga prosiliet frænis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Adde super, dictis quod non levius valeat; nam
Sive vicarius est, qui servo paret (uti mos
Vester ait) seu conservus; tibi quid sum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus;
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent;
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis; et in seipso totus, teres atque rotundus,

68 metues, credo, *Bentl. ex cod.* 70 totiens. *Bentl.* 78 Adde super, dictis *etiam G.* supra dictis *al.* 83 sibi qui *etiam G. S. et primæ editt.* [† 86 totus; teres—*Bentl.*]

vero; de marito sermo est, quem dominum sibi adulter constituit, ut is possit in vitam, corpus, famam, rem ipsius grassari. G.

67 *Corpore*, ea parte corporis, qua vir es.

68 *Doctus*, monitus.

69 *Perire*, Hyperbole pro ingens adire periculum.

71 *Prava*, stolide perversa.

73 *Tolle pericl.* cf. de re infra Epist. I. 16. 53. Z.

75 *Rerum imperiis; cui pecunia, amor, libido, homines tot tantique imperant, dignum est te imperare mihi?* Vet. Schol. Cruq.

76 *Vindicta, virga Prætoris qua percutiebantur servi dum liberi fiebant, manumittebanturque, capiti imposita; tribus namque rebus fit manumissio, Vindicta, Censu, Testamento.* Vet. Schol. Cruq.

78 Melior Lectio est Bentleii ex Libris, *Adde super* [quam *Adde supra*] h. e. *Super adde*, Luciliano puto stilo.

79 *Uti mos vester ait;* h. e. ut vos ingenui ridentes nominare consuevistis. B.

Vicarius, servus qui est in alterius servi peculio. Z.

82 *Mobile lignum; plerumque simulacra de ligno facta nervis moventur.* Vet. Schol. Νευρόσπαστα Græcis appellabantur ista. Apage Bentleii *mobile signum*. Majus quid est moveri *lignum* quam *signum?* Quid quod in nullo libro legatur *signum?*

83 *Sibi qui imperiosus;* qui imperat affectibus. Lege cum Bentleio *sibi qui* [pro *sibique*].

85 *Responsare*, cum vultu negare, et obsistere. B. *Responsare* est detrectare imperium. G.

86 Stoicus sapiens deo Stoico similis h. e. mundo, rotundus est, ut ad centrum, ad animum et felicitatem illius, introrsum velut nutu suo ferantur quæ agit omnia: a seipso suspensas ut habeat bene vivendi rationes.

Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit semper fortuna. Potesne
Ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta
Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
Perfundit gelida: rursus vocat. eripe turpi
Colla jugo: Liber, liber sum, dic age. non quis;
Urguet enim dominus mentem non lenis, et acres
Subjectat lasso stimulos, versatque negantem.
Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella,
Quî peccas minus atque ego, cum Fulvî Rutubæque,
Aut Placideiani, contento poplite miror
Prœlia, rubrica picta aut carbone; velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? Nequam et cessator Davus; at ipse
Subtilis veterum judex et callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante; tibi ingens
Virtus atque animus cœnis responsat opimis?

102 Nil sum ego *Mediol.* 1477. ductor *Bos. Animadv.*

V. Cic. Fam. 5. 13. pr. Globus marmoreus ob ipsam levitatem non potest facile sufflaminari. G.

Teres, æqualis. Vet. Schol. *Levis.*

87 *Externi ne quid, τὰ τῶν ἐκτός.* Vet. Schol. Cruq.

Per leve, propter levigationem ejus, h. e. perfectam Sapientiam, qua veluti marmorarii manu ad unguem perpolitur Stoicus.

88 *Manca, inefficax.* Vet. Schol.

89 *Noscere, agnoscere.* Vet. Schol.

90 *Vexat,* inquietat dictis, lacessit.

91 *Gelida, supple aqua.* Vet. Schol. Per istam contumeliam significare voluit amoris extinctionem.

93 *Urguet,* impellit.

94 *Lasso,* inerti.

Stimulos, urticas.

Versat, agitat, quiescere non sinit.

95 *Pausias nobilis Pictor fuit.* Vet. Schol. De quo adi Plinium.

Torpes, præ nimia admiratione obstupescis, et per hoc multa impendis.

96 *Fulvi Rutubæque;* insignes erant gladiatores: de Placideiano Lucilius (apud Non. 4. 64.):

Cum Placideiano hic componitur, optumu' longe
Post homines natos gladiator qui fuit unus.

97 *Contento polite, gladiator dum pugnat extendit poplitem.* Vet. Schol. Cruq.

98 *Rubrica picta;* an in taberna aliqua vinaria, ubi cessator iste potabat?

Velut si; ridicula laudatio plebeii artificis. B. Forte ne artificis quidem; sed otiosi hominis, qui qualemcunque delineandi facultatem a natura habeat, eaque petulanter utatur. G.

100 *Arma viri,* suavissima Parodia Æneidis. B. *Davus* scil. audit s. dicitur. Z.

101 *Audis;* famam tu trahis unde ego infamiam.

102 *Nil ego; homo nihili.* Vet. Schol. Cruq.

Libum, panis erat dulciarius ex oleo, melle et farre. Gingerbread.

103 *Virtus* est qua viri sumus, et *spiritum* hoc loco significat.

Responsat; verbis Herculis obsistit. B. Vid. v. 85. Baxterus respicit ad Prodicium illum Herculem Xenophontis, voluptate conculcata virtuti se tradentem. G.

Obsequium ventris mihi perniciosius est: cur?
Tergo plector enim; quî tu impunitior illa,
Quæ parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ,
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
Furtiva mutat strigili? quî prædia vendit,
Nil servile, gulæ parens, habet? Adde, quod idem
Non horam tecum esse potes; non otia recte
Ponere; teque ipsum vitas, fugitivus ut erro,
Jam vino quærens, jam somno fallere curam:
Frustra: nam comes atra premit sequiturque fugacem.
¶ Unde mihi lapidem? ¶ Quorsum est opus? ¶ Unde sagittas?
¶ Aut insanit homo, aut versus facit. ¶ Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

105 quid? tu *Lamb.* 106 cum obsonia *Ven. Glar.* [† cum obsonia captas *al. cum Dan. Heinsio; minus recte.*] 107 immarcescunt *G.* 109 uva Furtivam m. strigilem. *Lamb.*

104 *Obsequium ventris:* veluti Subjectio est; ex persona enim sua et interrogat et respondet.

105 *Tergo plector,* h. e. ego quidem vapulo, tu cruditatibus laboras.

106 *Sumi,* edi, vorari, usitato Charientismo.

Captas, piscaris, venaris, aut sequeris.

107 *Inamarescunt,* acescunt: vomiturientibus commovetur bilis.

108 *Illusi pedes; qui cum stare se posse credunt, vacillant.* Landinus.

Vitiosum, ægrotum.

110 *Furtiva strigili,* ea Lectio est omnium meliorum Codicum, pro *Furtivam strigilem,* estque Hypallage. *Strigil est instrumentum æneum quo sudorem in balneis solent homines tergere, hodieque in campsariis multæ sunt strigiles Romæ.* Vet. Schol. Legendum puto *capsariis;* nam Balneorum erant capsæ, seu loculi ad res balnei reponendas. B. Mihi videbantur *campsariæ* esse tabernæ, ubi varii generis scruta venduntur, emuntur, *permutantur,* unde nomen: est enim *campsare,* mutare. G. Sensus est: Quodsi servus peccat, qui strigili furto ablata emit sibi uvam; nonne is magis peccat, qui prædia vendit ad opsonia emenda? Z.

112 *Recte,* cum ratione, sapienter.

113 *Ponere,* impendere.

Fugitivus ut erro, sic legimus cum optimis Cruquii MSS. pro *Fugitivus et erro. Est autem erro servus nugator vagabundus, sed tandem ad dominum rediens.* Ulpianus, citante Cruquio.

114 *Fallere curam,* oblivisci solicitudinis.

115 *Atra,* infelix, dira. B. Car. 3. 1. 40. *Post equitem sedet atra cura.* G.

116 Fatigatus Horatius longa disputatione Stoica, lapidem quærit, vel sagittas, quibus importunum servum abigat. G.

Unde mihi lapidem, supple comparem.

117 *Aut versus facit;* Dilogus et *παρὰ προσδοκίαν*: nam et potentes læsisse significat, et cum furentis gestibus versus suos componere consuevisse. Rodebat ungues et cædebat pluteum. B. Cum *sanos* arceat Helicone poëtas Democritus etc. Vide Artem Poet. in fine. G.

118 *Opera,* operarius.

Nona; quasi octo servos Horatius miserit in ergastula agri Sabini. Vet. Schol.

SATIRA VIII.

In Nasidienum Rufum convivatorem vapide garrulum. (Pluscula his similia sunt Ser. 2. 4. G.) Fundanius Horatio rogatus narrat convivium, quo Mæcenas exceptus erat a Nasidieno quodam, homine inepto et ridiculo, qui singulorum ferculorum juriumque præstantiam putide enarrat, ac rationem conficiendi exquisitam exponit. Quare merito ab umbris Mæcenatis deridetur hominis stultitia et inepta jactatio.

Ut te Nasidieni juvit cœna beati?
Nam mihi quærenti convivam, dictus here illic
De medio potare die. ¶ Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. ¶ Da, si grave non est,
Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.
¶ In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut aiebat cœnæ pater; acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum, siser, halec, fæcula Coa.

1 Ut Nasidieni *cum Bentl. etiam G. et H.* 2 convivam quær. *Bentl. Cun.* 4 Dic *omnes ante Ald. it. Torr. Bentl. Cun. G.* 5 pacav. *G. S.*

SAT. VIII.

1 Cum duobus Cruquii Codicibus, et Despauterio Grammatico, reposui *Ut te*, cum alii ponant *te* post *juvit*. In causa fuit Rhythmi confragositas ex nimia imitatione Lucilii. B. Si hoc placeat, *Nasidieni* nomen semper incipiet a Dactylo: qui alterum præfert, *i* inter *d* et *e* consonantem faciet, ut in *abiete*, *pariete*, cum Dactylum faciunt. Ceterum *Rufi* cognomen, quod v. 58. habet Nasidienus, favet conjecturæ, Horatio hic propositum fuisse *Salvidienum*, de quo Sueto. Aug. 66. Fingit autem Horatius se agere cum Fundanio, vid. v. 19. G.

Beati sibi videntur ineptuli.

2 *Here* pro *heri*. Vet. Schol.

3 *De medio;* festis diebus maturi cœnabant Veteres. B. Seu festus dies fuerit seu profestus; cœna certe hæc tempestiva. G.

4 *Da, dic.* Vet. Scholiast. Cruq. Omnes tamen Cruquii atque Torrentii Codices legerunt *Dic*: Ex glossemate ut puto. Sic et Virgilius, *qui sit da, Tityre, nobis.* Et magis Comice et blande dicitur *Da* quam *Dic*. Bentleio tamen magis placet *dic*, quod ex interpretamento est.

5 Bene *placaverit* cum præmiserit *iratum*.

6 *Lucanus, valentissimus.* Vet. Schol. Cruq.

Leni Austro; non æstuoso. Vet. Schol. Cruq. Ne fœteret scilicet; austro tamen flante, quod *affirment lassam carnem apri esse meliorem.* Alter Schol. B. Pro *lassam* forte legendum *laxam*. Forte ita excusavit Nasidienus *rancidum aprum*. Vid. Ser. 2. 2. 41. G.

7 Ridicule *patrem* nominat quem puerum putabat. Fidem facit pater cum docet. B. Simpliciter *cœnæ pater* est pater familias, qui etiam *dominus cœnæ* vel *epuli* vocatur. G.

8 *Rapula, Diminutive pro rapis, seu napis.* Vet. Schol. Cruq.

Radices, Ῥάφανοι. Vet. Schol. Cruq. Sic et Ovidius: *Intubaque et radix.*

9 *Pervellunt,* pertinaciter vellicant, et bene de lasso et pigro.

Siser, Tiberio Cæsari erat in deliciis: Galli vocant *Cheruy*, nos Skirret, quod corruptissime profertur pro Suyckerwort, ut appellatur Belgis. De Halece et Fæce vide supra 2. 4. 73. B. Hic dubium non est, e vino Coo paratum. G.

His ubi sublatis, puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, et alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Posset cœnantes offendere: ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
Cæcuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
Hic herus; Albanum, Mæcenas, sive Falernum
Te magis appositis delectat; habemus utrumque.
¶ Divitias miseras! Sed queis cœnantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
¶ Summus ego, et prope me Viscus Thurinus, et infra,
Si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul obsorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,

10 His ut *Sax. Cun.* 23 supra *S.* 24 semel *et* simul *hic et tantundem auctoritatis habent, et eandem significationem.*

10 *Alte cinctus*, quo expeditior esset. Cruquius legit *alter* ex tribus MSS. quod non probo.

Acernæ mensæ prima post citream gloria. Torrentius ex Plinio.

11 *Gausape, mappa villosa, hic Gausapes.* Vet. Schol. A Carpet. *Nobilius villosa tegant tibi gausapa citrum.* Martialis. Usus est ipso gausape pro peniculo. *Purpureo tersit tum latas gausape mensas.*

13 *Attica virgo*, *Κανηφόρος*, quæ lento passu progreditur; Proverbialiter, quale Ἤρεμον βαδίζειν. B. In solennibus pompis sacras cistas aut canistra ferebant virgines, *κανηφόροι*. Vid. ad Ser. 1. 3. 11. et Spanhem. ad Callim. p. 731. sq. G.

14 *Fuscus Hydaspes*, servulus Indus.

15 *Maris expers*, h. e. *Factitium, de quo Cato.* Cruquius. B. Acron, *Cui aqua marina more Græco non est adjecta.* Vinum Græco illi simile parare docent ex vino Italico, muria affusa, Cato 24. et 105. it. Colum. 12. 37. *Chium* vinum, cui aquæ marinæ, ut alias solet, nihil affusum est. G.

18 *Divitias miseras!* quæ scilicet miserum habebant Dominum. *Quis ferat istas Luxuriæ sordes?* Juvenalis 1. 140. B. Nihil hactenus sordidum video equidem. *Miseræ divitiæ*, quæ sic solicitum habent dominum, quem copia incertum faciat. G.

19 *Fundanius* Poëta erat insignis et Horatio familiaris. B. *Tibi* more Gr. regitur ab *una*, *ἅμα σοι*, *una tecum*. Z.

Laboro, impatienter cupio, gestio.

22 *Umbræ* joculari nomine dicuntur a vocatis ad cœnam una adducti. B. Puto autem Mæcenatis umbras fuisse Balatronem et Vibidium, qui cum illo medium triclinii lectum occuparint. Nomentanum et Porcium sibi quasi subserrituros, et adjutores quosdam sibi Nasidienus assumsisse videtur: inter quos accumbit *ipse*, *αὐτὸς*, Paterfamilias v. 23. Vibidius et Balatro liberius omnia agunt. Nomentanus deinde solatur Nasidienum: ipse et Porcius convivæ imi lecti v. 40. Fundanius cum Visco et Vario primi. G. Figuram triclinii vid. Gesn. Thes. voc. Triclinii. Z.

24 Meliores Codices pro *absorbere* legerunt *obsorbere*, quod et Cruquio placuit. Bentleius servat *absorbere*, quod fortasse alio tempore non faceret. B. *Ridiculus obs.* qui ridicule obsorbebat. Z.

25 *Ad hoc*, supple *ridiculus*. B. Intelligo *erat*, fungebatur hoc officio, ut, si quæ deliciæ latuissent Nasidienum, is demonstraret. Z.

Siquid lateret; erat huic usus edendi maximus.

Indice monstraret digito: nam cætera turba,
Nos, inquam, cœnamus aves, conchylia, pisces,
Longe dissimilem noto celantia succum;
Ut vel continuo patuit, cum passeris atque
Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
Post hoc me docuit, melimela rubere minorem
Ad lunam delecta: quid hoc intersit, ab ipso
Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti:
Et calices poscit majores. vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
Potores; vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, secutis omnibus: imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.

29 passeris assi et *Bentl. ex MSS. Lambi.* assi, atque *Cun.* 30 porrexerit *G. F. etc.* porrexit *conj. Marcilius.* 35 poscunt *Ven. Glar.* 39 Allifanis *ex MSS. Cruq. et N. Heins. ad Sil.* 8. 537. *it. Bentl. ob auctoritatem scriptorum recepi: vulgo* Alliphanis.

26 Comice *Nam,* pro *quod attinet ad.* B. Nos nihil curamus, quid esset, quod appositum esset, cœnamus taciti. G.

28 *Succum, saporem.* Vet. Schol. Cruq.

30 *Ingustata mihi,* h. e. hactenus mihi nunquam gustata: et cum Labino et Cruquio *porrexerat* pro *porrexerit* repono. B. *Passer* hic piscis est: de *asso,* quem inculcant, Sat. 2. 4. 88. G.

31 *Melimela* Κυδώνια μῆλα. Vet. Schol. Cruq. Plinio *mala mustea.* Cydonia illarum regionum sunt omnium suavissima. Virgilio *Aurea mala* dicuntur.

Minorem; ad incrementum Lunæ. Vet. Schol. Cruq.

34 *Damnose, ut damnum sentiat.* Vet. Schol. Cruq.

Moriemur inulti: nam enecabit nos. Parodia Virgiliana (Æn. 2. 670.).

Nunquam omnes hodie moriemur inulti. B. Male habet illos loquacitas domini sua fercula commendantis: hanc ulcisci volunt. G.

35 *Vertere,* supple *cœpit.*

36 Salse *Parochum* dicit, ac si esset caupo ob sordes. B. *Parochi* non sunt caupones, sed qui publice præbent hospitium: nec *sordes,* ut jam monui, hic apparent; sed putida diligentia, et commendatio epularum. Et metuit potores acres Nasidienus non ob sordes etc. G.

37 *Quod maledicunt; metuebat enim suas sordes propalari.* Cruquius.

38 *Fervida,* acrius potata.

Exsurdant, ut non possit sentire saporem. Vet. Schol.

39 *Invertunt; est Hypallage, ut sit sententia, invertunt Alliphanos calices, et vinaria tota ponuntur pro vino.* Vet. Schol. Cruq. B. Magis placet, quod additur, vel *οἰνοφόρα κατὰ κεφαλῆς τρέπουσι, Vasa vinaria in caput vertunt, ita ut ore terram tangant.* Alliphanis poculis implendis evacuant, ut inverti possint, vinaria. G.

Alliphe oppido Samnii majores calices fiebant. Vet. Schol. Cruq.

Vinaria, οἰνοφόρα. Vet. Schol. Cruq. h. e. lagenas.

40 *Imi convivæ lecti,* Porcius et Nomentanus studio parcebant vino, quo gratificarentur domino cui consueverant parasitari. Erant hi accubitores domini, in imo lecto.

41 *Lagenæ,* fictilia erant vasa angustis collis et ventricosa, quibus haustum vinum triclinio inferebant; minores cadi. *Jugu.*

Affertur squillas inter muræna natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus, Hæc gravida, inquit,
Capta est, deterior post partum carne futura.
His mistum jus est; oleo, quod prima Venafri
Pressit cella; garo de succis piscis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur (cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud) pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere, illutos Curtillus echinos,
Ut melius muria, quam testa marina remittit.
Interea suspensa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum

45 mixtum *Ven. Bentl.* 50 mutaverat *Ven. Lamb.* 52 inlutos *Bent.* Cotillus *Glar.* 53 remittat *Ven. Glar.* 58 Rufus capite hactenus, ut si *Cun. ex conj.*

42 *Squillas*, modo cammaros dicit.

Muræna, anguilla marina in ipsa testa, qua juscello suo incoquebatur.

45 *Prima cella*, *optima olearia cella*. Vet. Schol. Cruq.

46 *Garum* liquamen erat ex scombris, quorum optimi capiebantur in Hispania. B. Vid. Plin. 31. 8. pr. Conf. supra Ser. 2. 4. 64. sq.

47 *Citra mare nato;* vino Italico usus est dum coqueretur, Chio post cocturam.

50 *Vitio*, acore. Male plerique *mutaverit* pro *mutaverat*. B. At mihi necessarium videtur, quod libri pene omnes agnoscunt. Acetum alias *vitium* est vini; pro vino hic *uva* dicitur. G.

51 *Amaras*, *austeras*. Torrentius.

52 Optimi Cruquii Codices legerunt *inlutos* pro *illutos*, et puto dici hoc loco pro intinctos, aut lavatos, etsi dissentiant omnes. Bentleius *inlotos*. B. Nempe Cruquius *illutos* dicit, cum sua salsugine assumtos; Lambinus non tabefactos, *ἀτήκτους*, integros. Apicius 9. 8. *liquamen* echinis coquendis adhibet. G.

53 *Ut melius muria*, h. e. quia mea ratione sit melius liquamen, quam muria est, quæ ex piscibus testaceis paratur. Z.

Testa marina, Græca orca, de qua supra 2. 4. 66. Optima muria liquamine constat thynnorum. B. *Testam* non intelligo orcam s. dolium, verum ipsos pisces testaceos ut ostreas, mytilos etc. G.

54 *Suspensa; consuetudo apud antiquos fuit, ut aulæa sub cameras tenderent: ut siquid pulveris caderet ab ipsis exciperetur.* Vet. Schol.

58 *Erigimur*, *Liberamur a metu*. Landinus; Dilogus. B. Metu se contraxerant ad primum strepitum ac terrorem.

Posito capite; in lectum. Vet. Schol. Cruq.

59 *Flere*, subaudi cœpit. B. Vel perrexit; est enim infinitum historicum. G.

60 *Sapiens*, amarulenta Ironia.

Tolleret; Heu, Fortuna! quis est crudelior in nos
Te deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro, suspendens omnia naso,
Hæc est conditio vivendi, aiebat; eoque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Solicitudine districtum? ne panis adustus,
Ne male conditum jus apponatur? ut omnes
Præcincti recte pueri comtique ministrent?
Adde hos præterea casus; aulæa ruant si,
Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversæ nudare solent, celare secundæ.
Nasidienus ad hæc: Tibi Dî, quæcunque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis.
Et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.
¶ Nullos his mallem ludos spectasse: sed illa
Redde, age, quæ deinceps risisti. ¶ Vibidius dum
Quærit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula; dumque

71 ruent *Ven. Glar.* 75 preceris *tuetur Bentl.* precaris *vel* precare *al.*

62 *Deus,* Epicœno, seu promiscuo Genere, dicitur, ut Græcis Θεός.

64 *Suspendens omnia naso;* detorto ad rhonchos et sannas, et identidem excusso. *Callidus excusso populum suspendere naso.* Persius.

66 *Tuo;* certa Persona pro incerta. B. Putabam, sermonem directum ad Nasidienum.

67 *Tene;* supple decet, vel æquum est.

68 *Districtum,* divulsum, distractum.

70 *Recte,* ad unguem.

71 Comice *hos* pro ejusmodi.

72 Certe magis hoc agasonis erat quam commodi ministri. *Agaso is proprie est qui jumenta tractat; hic autem Satyrice significat escarum ministrum, quem vulgo nominant Infertorem.* Vet. Schol. Cruq. B. *Agaso* pertinet ad Nasidienum ridendum, qui ejusmodi servum sordidum adhibuerit ad cibos apponendos. Z.

74 *Nudare,* propalare.

75 *Ad hæc,* supple *dixit.*

76 *Commoda,* bona, vel animo tuo grata. *Comis,* suavis, civilis.

77 *Soleas, calopodes ad reparandum convivium.* Vet. Schol. Cruq. Nam accubituri deponebant soleas: erant autem soleæ, seu crepidulæ, domestica calceamenta. B. Vult exire, et imperare necessaria triclinio restituendo, rediturus v. 84. G.

Tum, postquam discessisset.

78 *Stridere; notandum est quod in ipso versu sit imitatus sonitum susurri.* Vet. Schol. Cruq.

Divisos, dispertitos.

80 *Redde,* refer, narra.

Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo;
Nasidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis, sparsi sale multo non sine farre;
Pinguibus et ficis pastum jecur anseris albi;
Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit. tum pectore adusto
Vidimus et merulas poni, et sine clune palumbes;
Suaves res, si non causas narraret earum et
Naturas dominus; quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Canidia afflasset pejor serpentibus Afris.

85 *Hic v. deest Z.* 88 albæ *quid. MSS. quasi serus referret.* 89 leporis vulsos *Bos. S. Z.* 90 edit *etiam G.* edat *Sax.* 91 palumbos *Cun.* 94 veluti si *contra omnes libros Bentl.* 95 atris *ex MSS. Bentl.*

83 *Fictis rerum;* ob res fictas, ne scilicet sentiat Nasidienus se a convivis derideri. Hellenismus, ut alibi *vanis rerum.*

Secundo; Hypocritam agente. Vet. Schol. Cruq. h. e. secundarum partium actorem.

84 *Arte,* ficta scilicet constantia.

85 *Fortunam,* supple *malam.* B. Respicit puto ad illam Platonicam sententiam de vita aleæ simili, quam expressit etiam Ter. Ad. 4. 7. 23. *Quod cecidit forte, id arte ut corrigas.* G.

86 *Mazonomo, magna scutella.* Vet. Schol. Cruq. Alteri Scholiastæ *grande salsare est,* quo scilicet Mazas vel pultes inferebant Veteres. Ridicule positum. B. Neque hic ridiculum quid indicari sentio præter dominum, et credo poëtæ v. 92. In Libro Coll. Sax. *Scutula* ex glossa pro voce ipsa *Mazonomo* irrepsit. *Salsare* Vet. Schol. a *Salsa* est, *Sauce,* majoribus nostris *Saltze. Mazonomo* circumferuntur, de quibus quisque pro lubitu sumere partem invitatur, atque eligere, quid vel quantum placeat. Nomen a distribuenda maza vel pulte. G.

87 *Farre,* micis panis.

88 *Ficis pastum jecur.* Veteres Συκωτὸν, sive *ficatum* appellavere, ut ostendit Cruquius.

Præcipui honoris erant res albæ.

89 *Leporum,* fœcundorum scilicet; nisi suspicati sunt delicati omnes lepores parere, ob famam ambigui sexus.

90 *Edit:* vetuste pro edat. B. Nam *edit* est Conjunct. ab *edim, edis, edit;* ut supra Epod. 3. 3. Z.

92 *Si non causas:* an sermonem orsus est de coitu animalium?

95 Mire *afflasset* de venefica et garrulo, ac si vel spiritu necarent, hæc quidem carminibus, ille autem ineptiis. B. *Afflare* etiam dativo jungi, quod dubitare videtur Bentleius, ostendit Stephanianus Thesaurus. G.

Notum est Afros serpentes esse omnium teterrimos.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM*

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.

AD MÆCENATEM.

Omissa re ludicra Philosophiæ se tradit. (Et philosophemata quædam, tanquam specimina illius, per lancem saturam addit. *G.*) B. Horatius, a Mæcenate provocatus ad versus scribendos, excusat se ob ætatem ingravescentem, et animi propositum, quo ad sapientiæ studium amplectendum ducatur, seligendis philosophorum variorum præceptis iis, quibus putet se vitam quodam modo regere et instituere posse sapienter, ut certe vitia fugiat careatque stultitia, qua vulgo laborent homines, qui divitias honoresque tantum magni faciant, contemtis animi ingeniique virtutibus, sintque valde, sive divites sive pauperes, in rebus appetendis et fugiendis inconstantes, et negligentiam rerum minutarum in vitæ cultu habituque graviter reprehendant, vitia, contra, animi gravissima, utpote vulgaria et usitata, non curent.

Prima dicte mihi, summa dicende Camœna,
Spectatum satis, et donatum jam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.

3 inducere *MSS. Bersm.*

* Ut *Satiræ* prima itemque libellus de arte poëtica *Epistolæ* vocari possunt, propter appellatum ibi Mæcenatem, hic utrumque Pisonem: ita Epistolæ hæ *Satirarum* nomen ob varietatem argumenti et vitiorum reprehensionem ferre possunt, *sermonum* vero propter pedestre genus orationis etc. G.

EPIST. I.

1 Primus liber Satirarum, primum Horatiani ingenii specimen vulgatum, habet primum sermonem inscriptum Mæcenati. Sic etiam prima omnium Odarum Mæcenatem alloquitur. G.

Tale est illud Virgilianum Ecl. 8. 11. *A te principium, tibi desinet.* Vet. Schol. Cruq.

Dicende; videtur Horatius hanc Epistolam Mæcenatis hortatu scripsisse. Vet. Schol. Cruq.

2 *Spectatum,* Dilogos etiam pro *probatum.* Landinus.

Rudibus batuebant in ludo: Rudis etiam insigne erat missionis a gladiatoria opera, et jam facti lanistæ. Publice autem alebantur exauctorati. Erat et duplex rudis; ferula scilicet et gladius ligneus quo inter se batuebant tirones. Vide Lipsii Saturn. Polybio ξυλίνη μάχαιρα.

3 *Ludo;* quia *secuit urbem* ut olim Lucilius. B. Gladiatorium ludum intelligi, manifestum est vel ex *rudis* mentione. G.

Non eadem est ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem;
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et versus et cætera ludicra pono:
Quid verum atque decens curo et rogo, et omnis in hoc sum:
Condo et compono quæ mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, et mersor civilibus undis,

4 Non ætas eadem, nons mens *MS. Bersm. Sax.* 10 ludicra cætera *MS. Bersm.* 1477. *it. Ven. Glar.* 6 totiens *Bentl.* 7 purgata—aure *coll.* 16 versor *MSS. Lambi. et Bos. it. Z. Med.*

4 *Mens*, studium. *Mutatione ætatis fit mutatio mentis*, ut scite Landinus.

Veianius, insignis gladiator ejus temporis.

5 *Herculi Fundano consecravit arma.* Vet. Schol. Gladiatores in tutela erant Herculis. B. Vitruv. 1. 7. *Herculi, in quibus locis non sunt Gymnasia neque Amphitheatra, ad circum* vult ædem ædificari, ut intelligamus, Amphitheatris vel sacella Herculis adjuncta, vel tota fuisse instar templorum Herculis. Hic igitur figunt arma gladiatores. G.

6 *Populum exoret; spectatorem clementia prohibebatur victor in victum sævire.* Landinus.

Extrema arena; cum amplius fugere non posset retiarius secutorem.

7 *Est mihi; ipse animus, qui ἐν ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει*, i. e. *qui in auribus hominum habitare dicitur Herodoto*, ut eleganter Cruquius. Ejusmodi erat Socratis Dæmon.

Purgatam, quia *Mordaci lotus aceto*, ut ait Persius 5. 86. nam calido aceti fumo vaporabant aures minus audientes.

8 *Solve senescentem; Sicut fortis equus spatio qui forte supremo Vicit Olympia, nunc senio confectu' quiescit:* Ennius apud Cic. de Sen. c. 5. citante Lambino. B. *Solve* scil. de curru. Z.

9 *Peccet ridendus*, ridicula peccata committat, ut erat illud in ludis Pompeii, de quo Cic. Fam. 7. 1: *Honoris causa in scenam redierant ii, quos ego honoris causa de scena decessisse arbitrabar:* et quæ de Æsopo addit. G.

Ilia ducat; frequenter anhelet. Vet. Schol. Cruq. *Ilia sunt inter coxas et pubem.* Celsus, monente Torrentio.

10 *Versus* lyricos, *ludicra* satiras, illas *illudere se chartis* dicit Ser. 1. 4. 139. Add. 1. 10. 37. G.

11 *Verum, animi bonum.* Τὸ καλὸν ὅλον. Cruquius.

Curo, meditor.

12 *Condo et compono*, recondo et in unum congero; tanquam in penum scilicet, vel promtuariam cellam.

13 *Quo lare;* h. e. in cujus Philosophicæ domus clientela sim: et bene *tuter*, cum præposuerit *duce*, ac si militiæ operam daret.

14 *Addictus*, factus alieni juris: Sacramento devovebant se clientes et milites pro salute ducum, verbis ab ipsis ducibus conceptis. B. Gladiatores se addicunt sacramento. Vid. Ser. 2. 7. 59. Medici olim jurabant in verba sui Hippocratis. G.

Magistri per contemtum dicebantur Philosophi.

15 *Tempestas*, animus, qui instar venti et maris varius est. B. *Hospes*, ad varias philosophorum sectas, tanquam ad loca aliena, in quibus non habitare, sed tantum aliquamdiu commorari animi causa soleo. Z.

16 *Agilis fio;* vitam laudo civilem, ut Stoicus: nam Epicurei sibi vivunt, et curam Reipublicæ, si molesta futura est, sapiente indignam putant: Λάθε βιώσας præcipuum horum Dogma est.

Virtutis veræ custos rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus, subjungere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque
Lenta videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id quod
Æque pauperibus prodest, locupletibus æque;
Æque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis;
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungui;
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.

21 Lenta *Bentl. ex MS. vetusto Barthii, quod ob elegantiam et varietatem dicendi recepi pro vulg.* longa. *Sic* nox longa, dies lenta *et* annus piger *commutate dicitur. Z.* 28 oculos *Lamb. Bentl. et MSS. Bersm.* 29 inungi *edd. vett.* 30 *pro* Nec, Et *Med.* 1477 Neu *Cun.* 31 cheragra *etiam G.* chir. *al.* 32 quadam *firmat Cruq. quodam Z. Med.* 1477.

17 *Rigidus* ad utrumque substantivum refertur. Vid. ad Od. 2. 19. 28. G.

18 *Aristippus Epicureæ sectæ princeps fuit.* Vet. Schol. B. Falso: Cyrenaicæ, voluptariæ magis etiam quam erat Epicurea. G.

19 *Et mihi res; Stoici dicunt, natum hominem ut a Republica regatur: Epicurei vero ut homo Rempublicam regat.* Vet. Schol. Quod si hoc nequit, ut prorsus eam negligat.

Septem Lambini Codices atque omnes Cruquii cum Vetere Scholiaste legerunt *subjungere* pro *submittere.* Subjunguntur vehicula jumentis, non jumenta vehiculis. B. Huc pertinet illa nobilis vox Aristippi, *Ἔχω τὴν Λαΐδα, οὐκ ἔχομαι ὑπὸ τῆς Λαΐδος, Habeo, non habeor.* G.

21 Bentleius ex ingenio *Lenta* posuit pro *Longa,* quo scilicet Horatium ipsum emendaret.

Opus debentibus; mercenariis. Vet. Schol. Cruq.

22 *Premit,* compescit veluti fræno.

24 *Consilium,* propositum. B. *Id quod* etc. h. e. sapientiæ virtutisque studium. Z.

27 *Elementis, præceptis primis.* Vet. Schol. Cruq. *Elementa* dicuntur, quasi quæ sint *e limine.*

28 *Non possis;* secunda Persona pro prima, Comico ritu, et supprimitur *Si.*

Maluit Bentleius *oculos* Numero multitudinis; sed *oculos* posuit ex mera conjectura. Ego nihil moveo. B. Tanto minus aliquid mutandum, quod *oculos contendere* videtur simpliciter modo hoc significare, versus aliquem locum dirigere oculos, et velut collineare; *oculo contendere* vel *oculis* indicat summum conatum efficiendi, et effectum adeo. G.

Contendere oculo; contento oculo videre.

29 Ipse erat *lippus. In omnibus fere MSS. legitur inungui.* Torrentius.

30 *Glycon athleta fuit fortissimus.* Vet. Schol.

31 *Nodosa,* lapidosa, tuberibus informis.

Hoc etiam loco Bentleius posuit *cheragra,* quod non improbaverim.

32 Bentleius ex admodum vetusto Exemplari recte reposuit *quadam* pro *quodam.* B. *Est* autem idem quod licet, ut Ser. 2. 5. 103. G.

Fervet avaritia miseroque cupidine pectus?
Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator;
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.
Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse. Vides, quæ maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea quæ stulte miraris et optas,
Discere et audire et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,

33 miseraque *Ven. MS. Bersm.* 34 laborem *Cun. post Cruq.* 40 accommodet *Sax. et MS. Bersm.* 44 animi *Z. Med.* 1477. *Fabric.* 1555. *etc. Jura fere paria.* 48 audere *Z.*

33 *Fervet*, calet uti febre.

34 *Sunt verba et voces:* Εἰσὶν δ' ἐπῳδαὶ καὶ λόγοι θελκτήριοι, Euripides in Hippolyto, citante Lambino. Notum est carminibus demulceri febres consuevisse.

36 *Tumes*, veluti hydrope. B. Et alioqui *tumere* ad morbos animi refertur. Intumescunt superbi, irati, cupidi. Vid. Bentl. ad Art. Poët. 197. G.

Bene *piacula*; nam Veteres morbos omnes ad iram deorum referebant, ut dudum monuit Celsus.

37 *Ter pure lecto; ut se mergunt qui se purgant.* Vet. Schol. Deridet enim piacula sacerdotum.

Recreare, levare.

39 *Ferus*, durus, incultus, indomitus. *Feritatem vocat inscitiam et animi duritiem.* Vet. Schol. Cruq.

40 Animus subigitur et purgatur Philosophia, uti ager *cultura*.

41 *Virtus est;* bene hæc intulit cum jam culturæ meminerit, qua purgantur agri infelicibus herbis.

43 *Repulsam, rejectionem ab honoribus.* Vet. Schol. Cruq.

44 Tres Cruquii Codices legerunt *Quanto animo* pro *animi*, h. e. quanta audacia. Bentleius cum aliis prætulit Genitivum *animi*, Horatiana varietate parum perpensa. B. Revocavi lectionem plurimum librorum bonam. Z.

Labore, discrimine, vitæque periculo.

46 *Per mare; hoc loco Theognidis versus imitatus est, qui ait:* Ἣν δὴ χρὴ φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων. Vet. Schol.

Per ignes, per torridam Zonam.

47 *Mirari* est pro magno aut bono aut malo aliquid habere, ut mox Epist. 1. 6. 1. *Nil admirari.* G.

48 *Discere et audire;* ὕστερον πρότερον. Vet. Schol. B. *Audere*, quod prima habet editio, mihi blanditur, ut sit vehementior et acrior cohortatio. Brevior longe ad tranquillitatem via est, si audeas contemnere, quæ mirantur alii, quam si ea parare studeas. G.

Meliori, doctiori. Vet. Sch. Cruq.

Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmæ?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quærenda pecunia primum est;
Virtus post nummos: hæc Janus summus ab imo
Prodocet; hæc recinunt juvenes dictata senesque,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque:
Sed quadringentis sex septem millia desint;
Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,

52 Vilius est auro argentum *Bentl. et MS. Bersm.* 55 Perdocet *Z. Med.* 1555. Prædocet 2 *MSS. Cruq. Fl. Versum* 58 *ante* 57 *posuit, et hunc a* Sed *incepit unius MS. auctoritate Cruquius, quem secuti Bentl. Maitt. Cun. Sanad.* Sed *habent MSS. plures, etiam G. Inde vero transpositionis necessitatem eo minus colligas, quod illud* Sed *potest indicare excusationem avarorum omissa per solennem ellipsin conditionali particula* Gesn. *Equidem ob sensus elegantiam et librorum auctoritatem secutus sum Bentl. Vulgo autem sic:* Si quadringentis sex septem millia desunt, Est animus tibi, sunt mores, et lingua fidesque. *Z.*

51 *Conditio dulcis, non dulcis palmæ.* Satis mirari nequeo Interpretes latuisse Interrogative distinguendum esse post *Olympia*. B. Ut sumus homines, mihi contra videtur sententia huic loco aptissima nasci, si ita jungas, quis athleta circumforaneus non malit Olympia coronari, si spes et conditio offeratur sine labore assequendæ illius palmæ? Miratur Horatius, non potius cupidinem malum exstirpare homines, et sic finem bonorum consequi, quam pugnare cum quotidianis perturbationibus. Qui ἀπάθειαν habet, vicit Olympia: qui studet satisfacere cupiditatibus, pugnat quotidie pugnas ignobiles. G.

Sine pulvere, Proverbialis Elocutio, ἀκονιτί. Erasmus.

52 Hinc novo quasi exordio ostendit inconstantiam et stultitiam hominum, qui in ore quidem habeant præclaram sententiam *Vilius argentum* cet. sub eodem tempore, si non totidem verbis, toto tamen vitæ tenore clament, *O cives, cives!* eamque sententiam legibus etiam sanciant. G.

Bentleius posuit *Vilius est auro argentum.* Verum ejusmodi errores labenti memoriæ videntur tribuendi.

53 *O cives:* Ironica Prosopopœia, qua vult significare urbanos pluris facere Arithmeticam quam Philosophiam. *Romani pueri longis rationibus assem Discunt in partes centum diducere.* De Arte Poët. 325. sq.

54 *Janus summus*; h. e. Universum Forum et Populus Romanus. V. s. 2. 3. 18.

55 *Prodocet, aperte docet.* Vet. Schol. Cruq. Atque hæc lectio est plurimum atque meliorum Codicum, cum alii habeant *Perdocet.* Mecum sunt Lambinus et Cruquius (Bentl. Bos). Torrentius contra est. B. *Recinere* est ad molestiam usque audientium aliquid repetere: ita ICtos *cantores formularum* appellat Cicero de Orat. 1. c. 55. Origo ab avibus cantatricibus. G.

Senesque; h. e. æque ac senes, vel una cum senibus, quos habent præceptores.

56 Hoc versu utitur Sat. 1. 6. 74. ubi est descriptio puerorum ludum literarium frequentantium. Hic illo Satirice utitur, ut indicet, senes etiam toto die puerili illa exercitatione computandi, numeros et æra suarum rationum tractandi, occupatos esse. Ita hic versus, qui insititius videri poterat, et visus est Cuningamo, gratiam et venerem addet orationi. G.

57 *Animus;* supple generosus, vel liberalis.

Mores; supple probi et belli.

Lingua, eloquentia.

58 Non est mirum homines ita diligenter computare nummos. *Si* enim *quadringentis* millibus HS. qui equestris census est, modo *sex* vel *septem millia desunt;* si de reliquo *et animus tibi—Plebs eris.* Plane hæc verborum ordinatio indignitatem auget, et invidiam facit legi, quod sibi admovet illa duo *Est animus, mores, lingua,* et *Plebs eris.* Ut non reprehenderim lectionem, quam transpositio duorum versuum efficit: sic receptum ordinem multo digniorem poëta arbitror. G.

59 *Plebs eris;* i. e. *In quatuordecim ordinibus non sedibus.* Vet. Schol. Δῆμος ἔσῃ.

Rex eris; Pueri ludentes magistratus exercent et Reges creant.

Si recte facies. Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum est
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui, rem facias; rem
Si possis recte; si non, quocunque modo rem;
Ut propius spectes lacrimosa poëmata Pupî:
An qui, fortunæ te responsare superbæ
Liberum et erectum, præsens hortatur et aptat?
Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis fruar îsdem;

67 Puppi *vulg.* Puppi *Lamb.* 69 optat *vulg.*

60 *Si recte facies;* si justa servaturus es, nec tuo arbitrio imperabis. B. Nihil opus est, ut hic peculiarem ludum βασιλίνδα cogitemus. Olim moris fuit *regem* vocari a pueris et adultis ludentibus, qui optime rem gessit. Locum Platonis in Theæteto, et alium Dionis Chrysost. laudavit hic Lambinus. Et quid hodie in Germaniæ urbibus notius est *rege jaculatorum?* Similis est hujus loci suavitas Epigrammati primo Callimachi, ubi Pittacus petentem consilium de uxore ducenda ad pueros ludentes ablegat, qui frequentant illud, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Sententiam, *Hic murus* saturæ lege vel licentia intexit poëta, ac statim ad næniam illam puerorum, ejusque interpretationem redit. G.

Hic murus aheneus; innocentia sit tibi pro munimento Regi inexpugnabile. Conscii arcibus magis fidunt quam civibus. Proverbiali sermone *aheneum* dicimus quod rumpi nequit; potuit etiam cogitare de muris Trojæ.

62 *Lex Roscia est qua cavetur, ut proximis ab Orchestra quatuordecim gradibus spectent, quibus est quadringentorum sestertiorum.* Vet. Schol.

63 *Nænia,* puerilis cantilena. *Hoc dicto valde gravat Legem Rosciam.* Vet. Schol. Cruq.

64 *Et maribus Curiis;* h. e. generosis et justis, qui scilicet ad normam hujus cantilenæ Rempublicam regebant. B. Heroës illi tales facti sunt, quales illos admiratur posteritas, quod non cecinere modo pueri cum essent, sed viri etiam animum sic induxerunt, regem esse qui *recte faciat,* non qui *rem faciat.* Hanc deinde formulam, ipsa repetitione ridiculam et odiosam reddere studet. G.

65 *Facias,* lucreris. B. *Qui scil.* suadet. Z.

66 *Recte,* juste. Notam aliquam historiam tangit. B. Est hic Ellipsis Græcis, amicis Horatii, usitata. *Si possis recte,* bene habet! *si non* etc. Tanto facilius autem potuit uti hac omissione, quod ipsum *recte* repetitum apodosis locum sustinere valet, *si possis recte,* recte est! G.

67 *Lacrimosa, Pupius Tragœdiographus ita affectus spectantium movit, ut eos flere compelleret, inde istum versum fecit: Flebunt amici et bene noti mortem meam. Nam populus in me vivo lacrymatu' est satis.* Vet. Schol. B. *Ut propius spectes,* h. e. sedeas in quatuordecim, s. ut sis locuples s. eques.

Pupî; hoc ex Libris ostendit Bentleius. Plurimi erant *Pupii* Romæ, ut patet ex Inscriptionibus.

68 *An qui,* scil. suadet. Z. *Responsare; contumaciter respondere.* Vet. Schol. Vid. Ser. 2. 7. 85.

69 *Liber* est qui audacter promit quæ sentit. *En ego liber, Ille ferox tacui.* Ovidius, Met. 1. 757.

Præsens, valens persuasione. Vet. Schol. Cruq.

Septem Cruquii et novem Torrentii Codices legerunt *aptat* pro *optat.* *Aptat, format.* Vet. Schol. Cruq. Concinnat.

71 *Porticibus,* ambulacris. Cloisters. B. *Judiciis fr. iisdem,* h. e. idem sentiam de rebus appetendis et fugiendis. Z. [† Male Bentl. *ferar* pro *fruar.* judiciis frui signif. fructum capere ex aliorum de nobis judiciis ac sententiis ad vitam emendandam sive regendam.]

Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati; rerum tutela mearum
Cum sis, et prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Præcipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

Moralem Philosophiam commodius tractari ab Homero quam Philosophis. (A v. 32. lanx satura præceptorum vivendi. G.) Lollium adolescentem hortatur ad sapientiæ et virtutis studium. Ostendit igitur, ex Homero luculentius et certius bene et sapienter vitæ instituendæ rationem disci posse, quam ex Stoicorum Academicorumque libris. Iliadem enim continere mala gravissima, quæ ex ira, libidine, aliisque cupiditatibus oriantur: Odysseam autem virtutis sapientiæque exempla utilissima. Tum addit, operam esse dandam mature, ut pravæ cupiditates et perniciosæ coërceantur, avaritia scilicet, libido, invidia, ira.

TROJANI belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi;

102 *Furioso dabatur Curator a Prætore.* Cruq.

103 *Rerum tutela mearum;* h. e. Patronus meus. Patronorum erat res clientium tutari.

104 *Prave, inæqualiter.* Vet. Schol. Cruq.

105 *De te pendentis,* h. e. Judicio tuo se metientis.

Iterum Bentleius emendando Horatium ipsum, solius Heinsii auctoritate nisus, edidit *suspicientis* pro *respicientis,* ac si respectum semper esset minorum, nunquam majorum. Plinius nihilominus auctor est 2. 7. *aliis nullum esse deorum respectum, aliis pudendum.* B. *Respicimus* ea, unde opem exspectamus, non minus quam ea, quibus auxilium debemus. Nudum latus hic Johnsono præbuit Bentleius. G.

Amicus minor Cliens est, major Patronus.

106 Temperat severitatem superiorum sententiarum irrisione Stoicorum simili illi, quæ est Sat. 1. 8. extr. G.

Ad summam; ut summatim intelligas totum quod velim: *ad summum,* denique est.

Imo si Senecæ credendum, *Vir bonus est Jove major.* B. Respicit, puto Epist. 53. extr. *Est aliquid, quo sapiens antecedat deum; ille naturæ beneficio non timet; suo sapiens.* G.

Hæc ex Lucilio tracta sunt: nam sic ille, *Nondum etiam hæc omnia habebit; Formosus, dives, Liber, Rex solu' vocetur.*

107 *Honoratus,* nobilis, honorabilis.

108 *Sanus* Dilogως modo ponitur, de animo et corpore.

Pituita molesta est; tussit enim interdum. Et senes et atrabiliarii vexantur tussi. Suavi risu seria diluit; quo gratificetur Mæcenati Epicureo. B. In oculis sedem quasi propriam et in naso habet pituita, et sensum utrumque obtundit. Hinc κορυζῶντα hebetes etc. G.

EPIST. II.

1 *Lollius* iste erat moderator juventæ Cai Cæsari, ut supra ostendimus. B. Respicit ad Od. 4. 9. Verum hic agit cum filio illius Lollii natu *maximo:* neque enim elogium hic esse potest *maximus;* et cognomen in

Qui, quid sit pulchrum, quid turpe; quid utile, quid non,
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regum et populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere causam:
Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine et ira,

4 Planius *etiam Z. Med.* 1477. *et* 1486. *Marcil. Bentl. Cun. San. Sandb.* 5 destinet *MSS. ap Lambi. et G. Forte voluere* distinet. [† *et sic est in melioribus Codd. teste Heinsio ad Ovid. Rem. Am.* 486. *cf. Var. Lect. ad Carm.* 4. 5. 12.] 10 Quod *etiam Sax. Cun. San.*

ea gente non satis probatur ex Inscr. Grut. p. 638. 2. . Agi cum adolescentulo, satis apparet ex v. 68. Ad eundem scripta Epistola hujus libri 18: frater illius ibi commemoratur v. 63. cujus respectu hic *maximus* vocari potuit. G.

2 *Declamas;* h. e. animi gratia Rhetoricæ Scholæ operam das: erat enim et adolescens et nobilis.

3 *Quid sit pulchrum,* τὸ καλὸν, vel honestum. Quatuor ista loca minus ad Rhetoricam quam ad Philosophiam pertinent. Vult enim significare Homerum etiam civilis vitæ usum tradere.

4 Mire *Plenius,* cum *Chrysippus* Stoicus supra septuaginta volumina conscripserit, *Crantor* autem Academicus ad triginta millia versuum, auctore Laërtio. Pro *Plenius* doctissimus Bentleius auctoritate multorum Codicum reposuit *Planius* in Editione sua Horatii. Nescio quomodo tamen *Plenius* nobis probabilior videtur Lectio: Certe *Plenius* magis ad materiam referri videtur, et *melius* ad stilum. Neque sane potuere tanti Scriptores non planissime scribere tam grandibus voluminibus. B. *Planior,* apertiorque via docendi per exempla et imagines; *plenius* docent philosophi, qui totis libris agant, quod poëtæ sub exemplis etc. G.

Melius, luculentius. B. Seu, aptius ad faciendum et cavendum. Z.

6 *Fabula,* Ilias.

7 *Græcia Barbariæ;* forsan Ennianus est versus: nam *Barbaria* veteribus Poëtis pro Phrygia erat.

8 *Æstus;* dementes iras. B.

Perturbatio omnis et inconstantia, fluctibus et æstui maris similis, notari videtur. G.

9 Vid. Il. H. 347. G.

Præcidere causam; Helena et rebus redditis. Verbum medicum est.

10 Bentleius edidit *Quod Paris,* pro *Quid,* auctoritate quorundam Librorum, quibus equidem nequeo fidem habere quod Horatiano careant spiritu. B. Recte sane. Corrumpitur vigor ille carminis consiliis et medicina virorum doctorum. Non vult Poëta, totidem verbis dixisse Paridem, *se cogi non posse ut salvus regnet* etc. Verum hoc, ita se gessisse rebus ipsis, quasi hoc verbis profiteretur. Ita nostri ad recusantem bona consilia, *si tu vis insanire,* etc. G.

Ut salvus regnet; Ironia, ad ostendendam Paridis dementiam.

11 *Componere,* sedare.

12 *Festinat;* studet, gestit. B. Vid. Il. A. 247. G.

13 *Hunc amor;* Achillem Briseidis amor.

Urit, incitat.

14 Hesiodi est (Op. 260.) Ὄφρ' ἀποτίσῃ δῆμος ἀτασθαλίας βασιλήων. Cruquius.

15 *Seditio* est a *se* et *itio,* Διχοστασία.

Scelere, sævitia. B. Violata pietate in deos vel homines. G.

Iliacos intra muros peccatur et extra.
Rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulyssem;
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbes
Et mores hominum inspexit; latumque per æquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces et Circæ pocula nosti;
Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis et excors,
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, et fruges consumere nati,
Sponsi Penelopæ, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata juventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.

17 Rursus *omnes præter unum MS. Bentl.* 18 Ulyxem *Ven.* Ulixen *Bentl.* 23 Circes, *et mox* Penelopes *Ven. Glar.* novit *Med.* 1477. 31 cessatum *omnes, nisi quod* cessantum *Flor.* 1482. *quod Landinus reddit* otiosorum. cessanti *conj. Cun.* [† cessatam *conj. Scaliger.*]

17 *Rursus*, in Odysseide. Bentleio suavius videtur *Rursum* quam *Rursus*. Non est nostrum tantas decidere lites. Neque enim habemus tam eruditam aurem. B. Sibilus et ὁμοιοτέλευτον evitatur, si legas *rursum*. G.

19 *Domitor*, h. e. postquam esset domitor.

Multorum providus urbes: Homerus (Odyss. pr.): Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω. Vet. Schol. Sic in Arte Poëtica; *Qui mores hominum multorum vidit et urbes.*

21 *Aspera*; gravia, dura.

22 *Immersabilis*, in animo habuit illud Pindari [Pyth. 2. 145.] ἀβάπτιστός εἰμι φελλὸς ὥς. Cruquius.

23 *Voces*, cantus. Sirenes monstrosæ erant volucres, ut et Harpyiæ, et ad Magicam pertinebant. Dicuntur autem Σειρῆνες a Σειρὰ, catena. Etiam Hebræis שיר, et catena est et cantus, ab εἴρω, *necto*.

Caper Grammaticus auctor est Horatium semper dixisse Circa. Torrentius.

24 *Cupidus*, intemperans.

25 *Fuisset*, mansisset.

27 *Numerus sumus*, i. e. *Quos fama obscura recondit. Eos qui absunt studio Philosophiæ, ait numerum tantummodo explere hominum.* Vet. Schol. B. Non puto ita severe hic philosophari poëtam, sed suam potius et aliorum otiosorum vitam sic desidere. G.

28 Festiva Ironia *Sponsos* dicit procos: erant enim voto sponsi.

Nebulones, prodigi, qui nihil habent pensi, a νὴ et βουλὴ, ut ait Donatus. B. Alcinoi Phæacum regis aula ita describitur ab Homero, ut nihil serium ibi egerint homines, sed in mensæ et ludorum voluptatibus tempus omne consumserint. G.

29 *In cute curanda*; pretiosis scilicet unguentis et balneis, quod quotidie factum est a veteribus ante cœnam: qua re intelligitur etiam cœnandi luxuria.

Operata, operam insumens: vox ista propria est convivatorum et sacrificia parantium.

31 *Cessatum; est Infinitivus a Futuro.* Vet. Schol. *Et scite cessatum tanquam feriatum.* Rutgersius. Bentleius posuit nescio quibus modis, ex diversis Chartis et Libris, *cessantem ducere somnum*, quod nil opus est refellere, cum provenerit ex ignoratione Exscriptoris, qui interpretari voluit quod non intellexerat. B. Placet in primis, quod Rut-

Ut jugulent hominem, surgunt de nocte latrones;
Ut teipsum serves, non expergisceris? atqui
Si noles sanus, curres hydropicus: et ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis et rebus honestis;
Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
Quæ lædunt oculum, festinas demere; si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet: sapere aude;
Incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
Rusticus expectat dum defluat amnis; at ille
Labitur, et labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor, et incultæ pacantur vomere silvæ.
Quod satis est cui contigit, hic nihil amplius optet.
Non domus et fundus, non æris acervus et auri

32—63 *post Epist.* 1. 51. *collocari vult Da. Heins.* 32 hominum *Bentl. ex pluribus MSS. et evitatur sic ingratum Homœoteleuton.* 34 nolis—cures *plures MSS.* cures *etiam primæ editt. Sed* noles *MSS. apud Lambi. Ex* nolis, non is *conj. Da. Heins.* 38 oculum *probat Bentl.* oculos *al.* 41 annum *pro* horam *F. G. et Med.* 1486. Incipe: vivendi recte qui *Glar. Lamb.* 46 contingit, nihil *MSS. et primæ editt. et Bentl.*

gersius monet, Belgas similiter dicere, *Syn Sorge speten leiden.* Si qua cura in animo forte oboriatur, illam *cessatum ducunt ad citharæ strepitum,* i. e. cantu illo et oblectatione sopitum eunt: ut dicimur curas *ventis tradere portandas in mare.* Car. 1. 26. pr. G.

32 Hinc incipit poëta adtexere præcepta alia Lollio juveni profutura, per saturam, ut solet. Heinsiana transpositio fundamento idoneo destituitur. G.

33 *Teipsum serves,* h. e. animi tui rectum sensum.

34 Hydropis cura ap. Cels. 3. 21. *Multum ambulandum, currendum aliquando.* Ceterum similitudine tantum hydropis utitur, omissis, ut solet, comparandi particulis. Disputat enim in genere contra desidiam. Cf. v. 42. it. 1. 3. 19. G.

Hydropicus; siticulosus, avarus: *Curres,* propemabis.

37 *Vigil,* quia non poteris dormire.

Nam cur, ex abrupto intulit; est enim Anacoluthon. Quatuor Torrentii Codices legerunt *oculum* pro *oculos.* B. *Nam cur* idem est, quod *cur nam:* non habet respectum ad superiora: sed est inceptivum, ut loquuntur Grammatici. G.

39 *Est,* ἐσθίω. B. Homerica formula Il. Z. 208. ὃν θυμὸν κατέδων, quod Cic. Tus. 3. c. 26. reddit, *Ipse suum cor edens.* G.

40 *Dimidium facti;* de Proverbio Græco est, Ἀρχὴ ἥμισυ παντός, ut post Erasmum Lambinus monuit.

Aude, audacter experire. B. *Sapere aude,* quia res est ardua, difficilis, coërcere cupiditates, vitiorum blandimenta superare et spernere. Z.

41 *Recte,* vere, ad Philosophicam normam.

Horam, tempus.

42 *Rusticus,* h. e. rusticus ille de quo Fabula; qui noluit transire flumen, donec tota defflueret aqua. B. Omittit et hic comparandi particulas, ut modo monuimus ad v. 34. G.

44 *Beata,* et dives, et bene nata.

45 *Pacantur,* mitescunt.

46 *Optet,* a diis petat. *Nil ergo optabunt homines?* Juvenalis.

Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, juvat illum sic domus et res,
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculas citharæ collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas; quodcumque infundis, acescit.
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis:
Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. Qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est: animum rege: qui, nisi paret,
Imperat: hunc frænis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam qua monstret eques. Venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba puer; nunc te melioribus offer.

52 podagram *omnes.* 61 dum vim *Bos.* 65 quam monstrat *Ven. Glar. Lamb.* 67 [† adhibe *al. repugnante metro.*]

48 *Deduxit corpore febres,* Parodia Lucretiana est: nam ille [2. 34.] *Decedunt corpore febres.* Hoc advertit Henricus Stephanus.

50 *Comportatis,* coacervatis, Metaphora a formica.

Bene cogitat uti, Hellenismus, *μέλλω εὖ χρῆσθαι.*

51 Cum Lambini et Cruquii Codicibus reposui *et res,* pro eo quod erat *aut res.*

52 *Ut lippum;* de seipso cogitavit.

Fomenta videntur levare podagram, revera irritant.

Puto Bentleium recte ex conjectura posuisse *podagrum* pro *podagram,* quo conveniret voci *lippum:* Nam et pronus est lapsus in voce minus nota, qualis est *podager* pro *podagricus.* [† Minus recte; positum est abstractum pro concreto. *I. A. Ernesti.*]

54 *Sincerum,* purum vitio, quasi *sine querela,* et *ἄμωμον.*

56 *Finem,* modulum et limitem.

57 Bene *macrescit,* nam *opimum* pingue est.

58 *Siculi tyranni,* de Phalaridis Tauro cogitavit.

59 *Moderari* est modum ponere.

60 *Mens* obstinata voluntas dicitur, et propositi violentia, dolor autem indignatio.

61 *Odio inulto* Dativum est.

62 *Animum,* spiritum.

63 *Frænis; fertur homo quatuor perturbationibus ut equis indomitis.* Cruquius ex Platone.

65 Pro *quam* reposui *qua* ex MSS. Torrentii sex, et duobus Cruquii.

67 *Puro,* sincero, tanquam de vase. B. Cum animus tuus nondum sit infectus et corruptus vitiorum contagione et peccandi consuetudine. *Nunc,* dum puer es. Z.

Adbibe, avide et sæpe bibe. V. Car. 2. 13. 32. G.

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quod si cessas, aut strenuus anteis;
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

Perquirit de Tiberio et comitibus in Oriente hoc tempore militantibus.

Juli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiæ campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? Hæc quoque curo;

1 Luci *conj. Marc.* 6 Hoc quoque c. *Bentl. ex codd. non male: nam refertur ad antecedens membrum.* Z.

68 *Puer*, h. e. dum puer es. *Ad Lollium scribit adolescentem Oratorem.* Vet. Schol. B. *Melioribus offer;* doctioribus excolendum.

70 *Testa;* cadus vel amphora.

Cessas; tardior es, et negligentior.

71 *Nec insto;* vere philosophantibus abest æmulatio. B. Credo, ut suspicionem omnem a se removeat, quasi suam rem agat, hoc addere Horatium. Quidquid tu egeris, viam ego meam persequar nec tardius tua alteriusve cujuscunque causa, nec celerius. G.

EPIST. III.

1 *Julius Florus fuit in Cohorte i. e. inter Comites Tiberii Neronis, qui ab Augusto imperium accepit.* Vet. Schol. Cruq. *Hic Florus fuit Satyrarum Scriptor, cujus sunt Electæ ex Ennio, Lucilio, Varrone.* Alter Schol. B. Tiberius Claudius Nero Liviæ filius anno U. C. 734. ab Augusto missus ad Orientem regnum Armeniæ Tigrani restituit: recepit etiam signa, quæ M. Crasso ademerant Parthi. Sueton. Tib. c. 9. Z.

Oræ sunt extremæ partes terrarum, id est, maritimæ. Cruquius ex Festo.

2 *Laboro*, gestio.

3 *Thracane, Græce protulit: Θρῄκη.* Vet. Schol. Cruq. B. Per Macedoniam Thraciamque exercitum ductum esse, tradit quoque Suetonius Tib. cap. 14. Z.

Mire *nivali compede* de Hebro tanquam Deo: an cogitavit de Xerxe [Juvenal. 10. 182.], *Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?* B. Ad glaciem referendum videtur. G.

4 *An freta;* Hellespontum dicit.

Turres, Seston et Abydon. Vet. Schol. Bentleius ex conjectura posuit *terras*, quod minus probaverim; ille non putavit et *Sesti* et *Abydi* fuisse turrem. Poëtæ non fuerat ita disquirere, sed Geographi vel Historici. B. Certe etiam Abydos urbs munita. Vet. Schol. Cruq. *Turres* pro urbibus Hellesponti posuit.

5 *Morantur*, oblectant, amore sui captos discedere vetant. B. Persequitur iter Tiberii eo ordine, quo illud institui debuit.

6 *Cohors nunc Amici; nam et Lucilius eos, qui nunc Præsidibus ad Salarium eunt, mercede inventas Legiones ait.* Vet. Schol. Hinc effictum est nostrum Court. Homero autem Αὐλῆς Χόρτος dicitur nostrum Court-yard. B. *Cohors* sunt amici Tiberii, co-

Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus et rivos ausus apertos?
Ut valet? ut meminet nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desævit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, et tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo;
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum est nec turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, seu civica jura
Respondere paras, seu condis amabile carmen:

22 *pro* nec, et *Bentl. ex codd.*

mites, contubernales, qui et commensales dicuntur. Z.

Curo, sunt mihi curæ, et per hoc perquiro, et scire laboro. B. Quia Horatius ipse aut ob difficultatem non audebat, aut, tanquam pristinus libertatis defensor Brutique amicus, nolebat scribere: veruntamen rei ipsius cupidus volebat videri ob gratiam Augusti. Z.

9 *Titius Septimius Lyrica Carmina et Tragœdias scripsit Augusti tempore; sed libri ejus nolli exstant: hujus autem insigne Monumentum est infra Ariciam.* Vet. Schol. Cruq. B. De hoc Car. 2. 6. Epist. 1. 9. G.

10 *Non expalluit:* res tantæ aleæ cuivis pallorem incutere potuerat; bene igitur subjecit *ausus*. B. Vid. Car. 4. 2. pr. G.

Bene etiam *apertos:* nam reconditioris intellectus sunt Pindari vatis Carmina.

13 *Auspice*, bona dante initia.

14 *Desævit*, Comicum erat Horatio ingenium, atque ideo minus arridebat Epicum Carmen, et Tragœdia. B. *Desævit*, sæva, crudelia, qualia in tragœdiis tractantur, describit. Z.

Ampullatur, bombos edit, ληκυθίζει. Καλλίμαχος Μοῦσαν ληκυθίαν τὴν τραγῳδίαν λέγει. Scholiastes Hephæstionis, citante Lambino. *Projicit ampullas; hoc de Callimacho sustulit.* Vet. Schol. in Artem Poëticam 97. B. Ampullis verborum utitur, sublimi dicendi genere, ut ars postulat, utitur. Z.

In arte; h. e. in Dramate; hinc et Actores Artifices appellabantur.

15 Moralem habet Emphasin particula *mihi:* nam ineptulum significat.

16 *Privatas;* nam quivis deprehendat bibliothecam publicam compilantem.

Tangere vitet; minantis sunt hæc verba.

17 *Cæsar sibi in bibliotheca statuam posuerat ad habitum ac staturam Apollinis.* Vet. Schol. B. Conf. Ser. 1. 4. 22. G.

19 *Cornicula ponitur Abusive pro graculo.* Vet. Schol. Cruq.

20 *Coloribus*, quibus se pingi gaudebat inepta.

Audes, moliris.

21 *Agilis*, tanquam sedula apis. Vide Od. 4. 2. 27. Omnes qui bene scribunt sua mella excerpunt e Veterum Scriptis.

22 *Incultum*, agreste, hirtum, asperum.

24 *Amabile* utitur tanquam perpetuo Epitheto.

Prima feres hederæ victricis præmia: quod si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te cœlestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, Si tibi curæ,
Quantæ conveniat, Munatius; an male sarta
Gratia nequicquam coit, et rescinditur? At, vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita cervice feros, ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

30 sit tibi *MSS. Lamb. Cruq. Torr. G.* curæ est *conj. Bentl.* 32 ac vos *Bentl. ex codd.* 33 Heu—heu *MSS. Cruq. Torr. Sax.* versat *ed. Ven. et Loescheriana.*

25 *Feres*, domum tuam, tanquam a Poëtico Certamine, et per hoc accipies; nam qui accipit secum fert.

26 Abusive dicimus *frigida fomenta.* Antonius Musa Augusti Medicus frigidis aspersionibus Arthriticos curavit, cum alii calidis fomentis uterentur. Vide Epist. 15. Festive significat refrigescere ingenium cogitatione pecuniæ atque honorum; nam et *frigidum* pro emortuo dicitur. Utitur igitur solita Dilogia.

Relinquere, deponere, negligere.

28 *Studium* opera est qua perpetuo oblectamur. B. Intelligitur studium sapientiæ, quod alienum est a cupiditate divitiarum, honorum etc. *Properemus*, maturemus, sine mora colamus. De activo verbi *properare* sensu vid. Broukhus. ad Tibull. p. 380. Z.

29 *Nobis*, h. e. inter nos: estque Præparatio ad ea quæ dicturus est: nam descendit ad sequentia.

30 Comice *si* pro *an* protulit. B. V. Epist. 1. 7. 39. G.

Curæ, amori; curæ sunt quæ amamus: sumus enim eorum semper memores.

Tua cura palumbes. Virgilius.

31 *Male sarta:* Metaphora a re vestiaria.

32 *Coire* proprie dicuntur vulnera, et vestium suturæ.

At, hoc est, utcunque vel nihilominus. Bentleius me invito fecit *Ac:* Quod etsi tantillum sit, ego nollem factum. B. Continuari vult Bentleius interrogationem usque ad *feros.* Sed magis placet, quia vehementiorem motum habet illud *At.* G.

33 Patheticum valde et miserationi aptum illud *Heu—heu:* et pene est ut præferam, cum præsertim *calidus sanguis* et *rerum inscitia* non disjuncta videantur, sed ex eodem fonte profecta, et valde conjuncta. G. [† *rerum inscitia* est eorum, qui longo usu res humanas, vel ad quascumque se appulere, non perspexerunt. *Burm.* ad Phædr. 1. 23. 2.]

Juventa *calidus.*

Vexat, agitat, in furorem agit.

35 Comparat cum juvencis eidem jugo alligatis, quod una ferre recusent.

Post *indigni* omissum *estis.* G.

Cognatos omnes, imo et coævos *fratres* appellant Veteres: potuerunt esse *fratres patrueles*, vel *fratres affinitate.*

36 *Lyrici juvencam immolabant, Tragœdi hircum, alii Poëtæ taurum.* Vet. Schol. B. Illud de hirco Tragicorum speciem habet. Vid. Ar. P. 220. Sed reliqua olent superbulum nugatorem. G. [† conf. Heyne ad Virgil. Ecl. 3. 84.]

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Tibullum sodalem suavi alloquio solatur mœrentem. (Vid. ad v. 4. *G.*) B. Videtur Tibullum ad sese invitasse Horatius. Quid agis, inquit, nunc? num carmina scribis, an meditabundus philosopharis? Certe tibi ingenium est præclarum, forma corporis egregia, divitiæ earumque rectus usus, mentis prudentia, facundia orationis, gratia apud principes, gloria, firma valetudo, habitus cultusque vitæ splendidus et magnificus. Quare vive lætus et tranquillus, et, si ridere velis, vise me, qui tanquam Epicureus cutem curo, edo et bibo, nec curæ ullæ animi mei turbant tranquillitatem.

Albi, nostrorum sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassî Parmensis opuscula vincat?
An tacitum silvas inter reptare salubres,
Curantem quicquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Dî tibi formam,
Dî tibi divitias dederunt, artemque fruendi.

EPIST. IV.

1 *Sermones* dicit Satyras suas et Epistolas communi sermoni similes, ac si non essent Poëmata. B. Etiam Epistolas hic intelligendas esse, non video. Z.

Candidus purus est, neque malignus, neque fictus.

Judex, Criticus erat scriptorum Horatii. Vet. Schol.

2 *Dicam*, conjiciam.

Pedum oppidum haud longe ab urbe fuit, nunc non est. Vet. Schol. B. *Inter Tibur et Præneste* collocat Schol. Cruq. G. Ibi villam haud dubie habuit Tibullus. Z.

3 *Hic est Cassius qui in partibus Bruti et Cassii Tribunus militum militavit, quibus victis Athenas se contulit: Quintus Varius ab Augusto missus ut eum interficeret studentem reperit, et peremto eo scrinium cum libris tulit: unde multi crediderunt Thyesten Cassii Parmensis fuisse; scripserat enim multas Tragœdias Cassius.* Vet. Schol. B. Recte hoc scholion erroris convincitur a viris doctis. Nam Cassius Parmensis, victo ad Actium Antonio, cujus partes secutus erat, fugit Athenas, ubi a Varo quodam, qui videtur fuisse dux Augusti, et perperam cum L. Vario tragico confunditur, jussu Augusti occisus est. Vid. Valer. Max. I. 7. 7: Ruhnkenium ad Vellei. Paterc. et inprimis Wieland, ad nostrum loc. Z.

Opuscula, h. e. auro contra cara, nam et Diminutiva nonnunquam laudis sunt. Liberalis recordatio Brutianarum partium, quarum et ipse fuerat. B. Opuscula Cassii quidem hic laudantur; at laus non est in Diminutivo. Z.

4 *Tacitum*, meditabundum.

Reptare, leniter ambulare, quod meditantium est. B. Sic Plin. Epist. 1. 24. *Reptare per limitem*. G.

6 *Corpus inanime* Proverbiali sermone inertem dicimus et meticulosum.

Eras, supple *olim*. Certe et agilis et generosus fueras. B. *Eras* refero ad nascendi felicitatem. *Ingenium*, quod ingenitum est, in puero statim eminebat. G.

Dii tibi; contra Epicureorum sententiam qui negant eos aliquid curare. Vet. Schol. Cruq.

7 Hic versus debebat monere viros eruditos, ne putarent hoc agere Horatium, ut consoletur Tibullum, decoctorem, in agello angusto lugentem superiorem stultitiam. G. *Dederunt, media syllaba brevi.* Vet. Schol. Cruq. B.

Artemque; callide laudat etiam prodigalitatem Albii.

Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Qui sapere et fari possit quæ sentiat, et cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

9 Quam s. et f. ut *vulg.* Quam ut s. *Bos. Nobiscum Bentl. Cun. San. Sand.* 13 deluxisse *primæ editt.*

8 *Nutricula;* Vota divitiarum exagitat. B. Non puto: nam quorsum illud, *non deficiente crumena?* Peripateticus hic est: nova omnia complectitur. G.

9 Lectio Veterum Codicum est *Qui sapere et fari possit,* non *Quam sapere et fari ut possit,* ut Vulgati; et probavit Torrentius: h. e. qui ejusmodi est ut jam possit. B. *Fari quæ sentiat;* de eloquentia et facundia hoc est accipiendum, non de libertate impune dicendi quæ velis. Z.

Qui talis est, ut hic describitur, ille non opus habet votis carissimorum. Felix es, Albi, tua si bona noris. G.

10 *Gratia* apud potentes, *fama* propter scripta.

11 Cum Bentleius in uno vel altero vetusto Exemplari reperiret *Et modus, et victus,* ille de suo ingenio fecit *Et domus, et victus,* quæ videtur mihi præ altera Lectione frigidiuscula, et sola raritate commendabilis.

13 Miserum est pendulum esse de futuro: soliciti et parci vivunt futuro, quod nunquam futurum est. B. Contra perturbationes v. 12. commemoratas remedium est cogitatio mortis. Qui cogitat unumquemque diem forte esse ultimum, singulos, quibus vivit, in lucro posuit, et gratus accipit. Conf. Ter. Phorm. 2. 1. 11. Putabam aliquando *deluxisse* [† ita legendum existimabat Rutgersius] forte rectum esse, ut finem lucis significet, et sit ista cogitatio cubitum euntium. Sed non observavi quidquam, quo aliunde verbum illud firmetur. G.

Diluxisse, se aperuisse, Ἐναργῶς.

14 *Grata* modo Passivum est pro grate accepta; et bene *superveniet* de non proviso. *Hora,* h. e. vel una horula. Unica vitæ ancora est sperare nihil: qui nil sperat nil metuit, spes sola stultitiæ escam præbet.

15 *Pinguem et nitidum,* h. e. gaudentem præsentibus, nec sumtibus parcentem ut tu. *Vises,* Imperativus in Futuro.

16 *Cum ridere voles;* h. e. ubi aliquando remissior fueris; nam semper me ridentem deprehendes. Apposui subdistinctionem post *voles,* quod neminem reprehensurum scio.

Porcum; obesulus erat Horatius, et porci audiebant Epicurei. *Epicure noster ex hara producte, non ex schola.* Cicero in Pisonem, referente Ludovico Desprez. B. Fere in eundem modum jocatur Cicero Epist. IX. 20. ubi ait se nunc edacem esse factum: se in Epicuri sui adversarii castra se conjecisse etc. Z.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Manlium Torquatum invitat ad cœnam. B. Morosus prorsus sit necesse est, cui hoc Horatii convivium non placeat. Vinum enim haud contemnendum, idque non parce apponitur: est pura et munda supellex, tempus opportunum, sermones faceti, delectus convivarum fidorum et bene convenientium.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella;
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes, iterum Tauro diffusa palustres
Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, et tibi munda supellex.
Mitte leves spes, et certamina divitiarum,

1 Archaicis *Z. Med.* 1477. *etc. Sed* Archiacis *G. S. Porphyr. Fabricii et ipse Fabr. R. Steph. etc.*

EPIST. V.

1 *Archiacis; Archias breves lectos fecit, unde Archiacos, sicut a Boëtho Boëthios, dicimus.* Vet. Schol. Hanc Lectionem Turnebus probat, cum cæteri contra omnium MSS. fidem reponant *Archaicis.* B. Videntur nunc post Bentl. et disputationem Kusterianam in Hist. Acad. Inscr. T. 2. in tuto esse *Archiaci lecti,* licet illorum Archias faber aliunde quam ex Porphyrione Fabricii nondum innotuerit: sed nec *Sotericus* ille, cujus *lecti* sunt ex Seneca apud Gell. 12. 2. G.

2 *Olus omne; qualecunque, ut dicere solemus nos omne vinum bibere.* Vet. Schol. Cruq.

3 *Supremo te sole;* contra quam faciebant lauti, qui de medio die cœnam ordiebantur.

4 *Iterum Tauro,* supple Consule: et significat ea non esse admodum vetula. B. Incidit hic annus in A. U. C. 728. fuitque vinum ex Bentleii rationibus VI vel VII annorum. G.

Diffusa; expressa. Vet. Schol. Cruq. B. Non quasi idem sit *exprimere* vinum uvis, et *diffundere* ex lacu in amphoras et lagenas: sed quia utrumque temporibus non multum diversis solet fieri. G.

5 *Petrinus vicus olim in agro Falerno.* Vet. Schol. B. Certe Minturnarum et Sinuessæ mentio etiam Falernum agrum indicant. G.

6 *Arcesse; me invita ad te.* B. Potior videtur Lambini interpretatio, qui ita: vel arcesse vinum, quod habes, melius meo, i. e. jube tecum afferri ad me: vel patere tibi meum apponi. Z.

Imperium fer; i. e. patere tibi a me imperari, tanquam domino convivii. G. *Dicitur hoc quia antea pascentes Reges appellabantur. Inde qui senatui cœnam post triumphum dabant in Capitolio, Consulem vel Dictatorem rogabant, ne ad cœnam venirent, se illis quod ederent domum missuros, ne illos ut Reges domum a senatu deduci illis præsentibus necesse esset.* Vet. Schol. B. Si conferas cum h. l. Val. Max. 2. 8. 8. et Plut. Qu. Ro. 80. colligas inde, a triumphantibus epulo exceptum fuisse Senatum, qui deinde dominum convivii domum duxerit, quod indecorum, consule vel dictatore præsente, alii cuiquam tribui. G.

7 *Tibi,* in usum tuum apud me. Z.

8 *Leves,* vanas et incertas.

Et Moschi causam: cras nato Cæsare festus
Dat veniam somnumque dies; impune licebit
Æstivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob hæredis curam nimiumque severus
Assidet insano. Potare et spargere flores
Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit;
Spes jubet esse ratas; in prælia trudit inertem;
Solicitis animis onus eximit: addocet artes:
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Hæc ego procurare et idoneus imperor, et non
Invitus; ne turpe toral, ne sordida mappa

11 extendere *pr. editt.* tendere *G.* 12 fortuna *etiam G. S. Z. etc.* Gesn. *Equidem cum Bentleio lectionem codicum nonnullorum restitui, ita ut intelligatur optem. Nam vulg.* fortuna *repudiatur a versu. Z.* 17 inertem *G. S. Talb. Bentl. Baxt.* 2. *etc.* inermem *al.*

9 *Moschi; hic Pergamenus Rhetor notissimus, reus veneficii fuit, cujus causam ex primis tunc Oratores egerunt, Torquatus hic, de quo nunc dicit, cujus exstat Oratio, et Asinius Pollio.* Vet. Schol.

Nato Cæsare; Divi Cæsaris natalem significat, ille Idibus Juliis celebratur. Vet. Schol. Ad natalem Augusti, vel ad Caii Cæsaris, qui referunt, nihil adferunt præter conjecturas. Ceterum IV. Id. Julii natalem assignat Divi Cæsaris Macrob. Sat. 1. 12. G.

10 *Impune* neque enim a Censore vetabimur æstivo hoc tempore noctis uti refrigerio. B. *Veniam*, feriandi, abstinendi a negotiis. *Somnum*, et adeo permittit diutius dormire, quo facilius per noctem possis convivio interesse. Z.

11 *Benigno*, large, copioso.

Tendere, producere; Metaphora a lanificis deducta.

12 *Quo mihi*, Enallage Personæ: pro *quo tibi.*

Fortuna, supple *magna.* Contra fidem Codicum Muretus reposuit *fortunas*, quod video a plerisque probatum. Sed nil opus: nam causa metri factum est. Bentleio placuit *fortunam*, verum sub tenui auctoritate.

14 *Assidet insano; sedet stulto proximus.* Cruquius. B. Ut *affinis* est, *proximus, vicinus* est. G.

Potare et spargere; Ὕστερον πρότερον.

15 *Patiar*, contentus feram.

Inconsultus, Charientismus prodigi et improvidi.

16 *Designat;* molitur. *Designare, rem novam facere.* Donatus. B. Ut *designantur* magistratus in futurum. Est hæc laus vini, quod fortes facit, ut illos, qui Pyrrhum interfecturi erant, nisi lagena defecisset. Quinct. 6. 3. 10. Ex hac designandi notione est Gall. *dessein.* G.

18 *Onus eximit;* tanquam jumenti dorso.

Addocet artes; ingenium acuit ad percipiendas disciplinas.

20 *Contracta;* Dilogως et angusta et inaudaci vel mœsta.

Solutum, hilarem, lascive ridentem.

21 Dispensatoris est *procurare;* nam procuratio est vicaria curatio: erat igitur Ἔρανος, vel collatitia cœna.

Idoneus; ad lætitiam et munditias, natura comparatus; et per hoc bene electus. B. *Hæc imperor* Græcismo, pro hæc mihi imperantur idoneo. G.

22 *Toral;* integumentum lecti.

Corruget nares; ne non et cantharus et lanx
Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coëat par
Jungaturque pari. Butram tibi, Septiciumque,
Et nisi cœna prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. locus est et pluribus umbris:
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu quotus esse velis, rescribe; et rebus omissis,
Atria servantem postico falle clientem.

26 Butram—Septicium *etiam G.* Brutum *edd. vett.* Septimiumque *Lamb.*

23 *Corruget nares;* gravi odore.

Cantharus, Bacchi poculum; ansatus erat. A Can or Cankard.

24 *Tibi te;* Enallage Personæ, pro *sibi aliquem.* B. Vult nitere vasa ut pro speculo esse possint. G.

25 *Eliminet, foras limen efferat.* Vet. Schol.

Coëat, apte conveniat, ætate scilicet et moribus.

26 Recte Bentleius, auctoritate Codicum plurium, pro *Brutum tibi Septimiumque* rescripsit *Butram tibi Septiciumque.* Causa fuerat tanti erroris quod ea nomina paucis erant nota. Plerique enim Librarii Scriptores nihil præter scribere novere. B. *Brutam* vel *Butram* puellam facit Vet. Schol. Cruq. G.

27 *Potior puella; urbanus jocus in Sabinum.* Cruquius.

29 *Convivium* modo dicit convivarum gregem.

Capræ; olentes alæ.

30 Ordo est: *Rescribe quotus tu esse velis.* B. *Quotus:* dicitur enim *epulari cum duodevicesimo comite* Plin. 12. 1. Martial. 14. 217. *Dic quotus, et quanti cupias cœnare.* G. Varro apud Gell. XIII. 11. dicit, convivarum numerum incipere oportere a Gratiarum numero, et progredi ad Musarum. Z.

31 *Atria servantem;* h. e. te in atrio exspectantem. B. *Postico* scil. ostio, porta falsa, ψευδοθύρᾳ. Z.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Vita beata constat externorum contemtu. B. Numicius videtur homo fuisse in vitæ genere et instituto probando ac sectando admodum inconstans et morosus. Quare docet Horatius, ad vitæ tranquillitatem pertinere nihil admirari, nec quicquam magis ab illa abhorrere, quam in rebus appetendis fugiendisque fluctuare. Quodsi in virtutis admiratione excedi potest modus; quid futurum est in vasis argenteis, statuis, vestibus, honoribus, opibus et divitiis admirandis et nimis appetendis? Ad animi igitur tranquillitatem tuendam opus est, ut in optimo, quod quidem visum fuerit tibi, servando et sectando sis constans et stabilis. Quodsi virtus te beatum reddere et servare potest; virtutem cole, cæteris omissis studiis. Si fieri potest, ut in divitiis vitæ felicitatem posueris; has unice sectare et auge quantum potes. Si honores tibi visi fuerint animi tranquillitatem afferre; honoribus omnem adhibe curam et operam. Si in mensæ gulæque deliciis summum posueris bonum; tanquam tribu motus et impotentes Ulyssis socii hoc voluptatis genus sectare. Si denique nihil sine amore jocisque jucundum putaveris; vive in amore jocisque.

NIL admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quæ possit facere et servare beatum.
Hunc solem, et stellas, et decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectent. quid censes munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?

7 Lud. et pl. Z.

EPIST. VI.

1 *Pythagoras interrogatus quid tam diuturno studio proficeret, respondit, Nil admirari*. Torrentius ex Plutarchi Περὶ τοῦ ἀκούειν. *Eum qui se in rebus omnibus gratiæ odioque exemerit, securum vivere posse significat*. Vet. Schol. B. *Admirari* in hac disciplina est magnum putare, h. e. valde vel expetendum vel aversandum. Docet hoc tota hæc epistola [in pr. vs. 13. sq.]. Conf. Od. 3. 16. 25. et 29. 11. it. 4. 9. 15. Sat. 1. 6. 32. Epist. 1. 1. 47. 1. 11. 21. 1. 14. 18. Sic sæpe Cicero. G.

Una, præcipua. Vet. Schol. Cruq.

2 *Una hirundo non facit ver, nec una dies beatum*. Aristoteles, citante Landino.

3 *Hunc solem* ad Emphasin posuit quasi diceret, *adeo verendum*.

4 *Tempora*; Horas scilicet, vel Quatuor Tempora, et numeros Lunares, sive Sabbata.

Sunt qui; Atheos significat illorum temporum: nam maximam religionem incusserat Veteribus timor Solis. B. Hic quidem nihil impietatis est. Nam sapientis est non metuere sibi quidquam ab eclipsi solis, a Saturni et Martis conjunctione, et similibus, quæ genethliaca superstitio timet. G.

5 *Munera terræ*; aurum scilicet et reliquas divitias.

6 *Maris* scil. munera, Uniones et gemmas.

7 *Plausus*, supple *scilicet*. B. *Ludicra*, ludos, spectacula. Z.

Dona Quiritis; honores, qui scilicet in vulgi arbitrio, non tuo sunt.

8 *Sensu, judicio*; *ore, spe*. Vet. Schol. Cruq.

Qui timet his adversa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto: pavor est utrobique molestus:
Improvisa simul species exterret utrumque:
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem,
Si, quicquid vidit melius pejusve sua spe,
Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus, æraque et artes
Suspice; cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude quod spectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, et vespertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus, et (indignum, quod sit pejoribus ortus)
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas;

12 metuatve *Ven. Glar.* 22 Mutus et *etiam G. it. MSS. Lamb. et Torr.* Mutius et *Z. Gem.* Mutius *sine* et *Ven. Glar. Lamb.*

9 *Mirari* est magnum putare, ut diximus. Hoc facit qui timet non minus quam qui cupit. G.

10 Optimi Lambini, Cruquii atque Torrentii Codices cum Scholiastis pro *utrique* legerunt *utrobique*. B. *Utrobique*; h. e. in metuendo et cupiendo. Z.

11 *Improvisa*; derepente superveniens. B. Ad quam te non paraveris ope philosophiæ. G.

Speciem vanam dicit imaginem, quales fere in somnis occurrunt.

[† 13 *Sua spe*, opinione consueta.]

14 *Defixis oculis*; *quia nihil aliud intuetur*. Landinus. B. Cum respectu ad vim magicam, qua *defigi* dicuntur homines, ut attoniti sint, promovere pedem non possint. G.

Torpet, *stupore hæret*. Vet. Schol. Cruq.

15 *Ferat*, possit accipere, et secum auferre.

Justum constat *æquo* τῷ ἴσῳ.

17 *I nunc*, inconsultos ita affamur. B. Argumentatur a minori ad majus, si in virtutis admiratione potest modus exeedi, quid fiet in divitiis? Conf. Epist. 2. 2. 76. G.

Vetus argentum, *Vetera æra*, et *Veteres artes*; nam Zeugma est. B. Vasa argentea veterum artificum, statuas marmoreas, æreas antiqui operis. Z.

Artes, veterum artificum opera.

18 *Suspice*; *cum admiratione aspice*. Vet. Schol. Cruq. Ut Veteres Stellarum ortus.

19 *Loquentem*; *ad populum in Republica*. Vet. Schol. Cruq.

21 *Dotalibus*; Mutus ignobilis accepta divite uxore locupletatus est.

22 *Mutus*: *et* (*indignum*; *quod sit pejoribus ortus*). Sic rectissime editum est a Bentleio: et bona sub auctoritate. Exscriptoribus ignotum fuerat *Muti* obscurum nomen, ideoque de more suo quæ non intellexerant corruperunt.

Indignum, non ferendum; ἀνάξιον.

23 Plane assentior Torrentio interrogative legenti. B. Facilior, et dignior Horatio mihi videbatur sententia, si ita construas, *ne plus emetat Mutus*, *et ne potius hic tibi sit mirabilis*, h. e. invidendus ζηλωτὸς, *quam tu illi*, quod *indignum* foret.

24 *Sub terra*; in obscuro et per Enallagen generis *Quicquid* posuit pro *Quicquid*. Terræ filii dicuntur qui subito ex ignotis noti fiunt. B. Græca formula ἐν ἅδῃ, in statu rerum sensui nostro nondum subjectarum, esse dicuntur futura, eodemque præterita redire. Deinde fingunt quasi domicilium earum rerum sub terra. Ἅδης est ἀΐδης, qui videri non potest etc. G.

Defodiet condetque nitentia. Cum bene notum
Porticus Agrippæ, et via te conspexerit Appî,
Ire tamen restat Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putes, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter:
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
Tertia succedant, et quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
Et genus, et formam, regina pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.

31 deliquitus Z. *quasi fuisset* deliquiis. putas *Glar. Lamb. pro* ut *edidit e codd. Bentl.* et. 34 porro et *sic MSS. Lamb. Cruq. Bentl. etiam G.* et *omn. al.*

Locus dicitur *apricus* ubi Sol se aperit. *In lumen et solem.* Vet. Schol.

Ætas, supple multa, vel longa.

25 *Nitentia;* fama atque divitiis splendentes et conspicuos. Omnium rerum vicissitudo est.

26 Porticus hæc erat Panthei, sive Templi Jovis Ultoris, qua vel deambulabant, vel gestabantur, lauti.

Te conspexerit; insigni curru, vel manno vectum. B. *Apii via.* Nam divites Romani illa iter faciebant in Campaniam amœnam, ubi habebant villas. Z.

27 Neque enim pietas quicquam profuit Numæ, neque Anco bellica gloria. B. Conf. Car. 4. 7. 15.

28 *Tentantur*, fatigantur, irritantur.

29 *Quære;* Imperativus pro Futuro. B. Quasi permittat, Esto, quæras licet. Sed hoc cum facias ut fine proposito quæras remedia, quidni etiam in rebus animi? G.

Recte; ad naturæ modulum et normam rationis.

31 *Hoc age;* huic uni studio te totum trade. Proverbialis elocutio.

Deliciis, molli otio et delicato fastidio.

Virtutem verba; cogitavit de verbis Herculis apud quendam Tragicum, quæ Brutum jam moriturum pronuntiâsse fingit Dion. [certe narrat L. 49. extr.] Ὦ τλῆμον ἀρετὴ! λόγος ἄρ' ἦσθα ὅλως. Ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ γὰρ ἐδούλευες τύχῃ. Ita enim corrigendum duxi. Atque huc spectat et illud Ovidii ad Uxorem: *Rara quidem est virtus quam non fortuna gubernat.* B.

Non puto hic impietatem notari; sed simpliciter hoc dici; si putas virtutem constare verbis (et nihil præterea esse), ut lucus constat lignis s. arboribus, etiam consentanea ratione agendum est. Oratio plane similis illi Prophetæ 1 Reg. 18. 21. ubi claudicare vetat populum, sed aut Jehovæ se dedere aut Baali. Conf. Epist. 1. 17. 41. G.

Bentleius ex Libris recte reposuit *putes* [pro *putas*], et bene Verbum Dubitativum in Modo etiam posuit Dubitativo.

Ut lucum ligna; derisores sacrorum lucos vulgo dicebant esse ligna, et sacras ædes tantum saxa.

32 *Occupet*, ante te petat.

33 *Negotia;* negotiationes.

34 *Rotundentur;* nihil tam explet avari animum quam rotunda summa. B. Congerantur, coacerventur. Lambin. Z.

35 *Quadret*, ut fiat solidum et ipso numero perfectum patrimonium quater mille talentûm. G.

36 *Fidem* dicit fidei opinionem apud vulgus. *Contemnere fulmina pauper Creditur.* Juvenalis.

37 *Reginas* dicebant Patronorum Matronas, quas nos Dominas hodie. B. Conf. Ser. 2. 3. 94.

38 *Decorat Suadela Venusque;* h. e. ingenii vis et venustas. *Suadela* armat, *Venus* ornat. *Suadela Epitheton est Veneris, Græcis*

Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenæ præbere rogatus,
Quî possum tot? ait: tamen et quæram, et quot habebo
Mittam: post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere et servare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species et gratia præstat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, lævum
Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina;

42 quod habebo *MSS. Lamb. Fabr.* 1555. Gesn. *Recepi lectionem Glar. Lamb. Bentl. et al.* Z. 47 potis *coll.* Sax. Cun. 50 sævum *MSS. Torr. it. G. S. et primæ edd. Sed* lævum *MSS. Lambi. Cruq. Bentl. Cun. Sandb.* 51 fodiat *edd. vett.*

Πυθώ. Vet. Schol. Comites decorant Patronos quos honoris causa sequuntur.

39 Domino et servis constat pauperculum regnum: Cappadocum etiam Reges vendebant cives jure dominii.

40 Comice *hic* pro talis. Noli tu miserum regnum præferre divitiis. *Μεταβατικῶς* et Concessive proferuntur ista. B. Si virtus nihil est quam verba, non sit tibi satis uno genere divitem esse: faciendum est, ut, quemadmodum Crasso, omnium generum copiæ supersint. G.

Chlamys militaris erat Græcorum lacerna, sive palliolum, inferius rotunda, superius contracta. Laxius erat aliquanto Romanorum paludamentum.

41 *Rogatus;* a Prætore ludorum Præfecto.

43 *Millia quinque;* convenienti Hyperbole usus est, cum Lucullus nominâsset ducentas, ut ostendit Cruquius ex Plutarchi Lucullo. B. At prior Horatius. G.

47 *Si; pronuncia ut irridendo magis horteris.* Vet. Schol.

49 *Species;* honorum splendor. B. Scil. prætexta, sella curulis, latus clavus, calcei lunati, fasces, lictores, comitatus etc. Lambin. Z.

Gratia; popularis aura.

50 *Qui dictet nomina;* Nomenclator hic erat, qui singulorum civium et nomina et conditiones noverat.

Sævum qui fodicet; sic plerique scripti Codices et Cruquii et Torrentii, pro *lævum qui fodiat:* Scholiastæ silent. Et bene *Sævum* et *fodicet*, quo studium et properationem ostenderet, quod et sequentia firmant. Bentleius tamen retinuit *lævum*, indicta causa. B. Sed *lævum* poscit *dextra*, et favent illi auctoritates: *sævum* nimis hic sævum est. *Fodicet*, subinde fodiat. Cf. Ter. Hec. 3. 5. 15. G.

51 *Trans pondera;* trans sarraca saxis vel trabibus onusta. B. Aut *trans pondera* togæ jam susceptæ ab infimo limbo, qua antea tegebatur manus, ut vult Ferrar. de Re Vest. 3. 2.: aut, quod ad Fabri et Stephani thesauros mihi placere ostendi, *trans pondera*, ultra æquilibrium corporis, cum periculo cadendi. Fodit latus lævum candidati nomenclator: alacris nimium et cupidus candidatus ita protendit dextram, ut æquilibrium pene perdat: etc. *Pondera* de æquilibrio dici, satis ostendit Ovid. Met. 1. 13. *Ponderibus librata suis tellus.* G.

52 *Fabia et Velina* Tribuum nomina sunt. B. Tribuum suffragia petebant paullo ante candidati per se, et per homines gratiosos, qui dicebantur *tribum conficere* alicui etc. G.

Cui libet is fasces dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur: Frater, Pater, adde;
Ut cuique est ætas, ita quemque facetus adopta.
Si, bene qui cœnat, bene vivit; lucet, eamus
Quo ducit gula: piscemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
Differtum transire forum populumque jubebat,
Unus ut e multis populo spectante referret
Emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti, Cærite cera
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulyssei,
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque

53 *hic fasces* edd. vett.

53 Recte Bentleius divisim posuit *Cui libet*, et *is* pro *hic*, idque auctoritate Librorum idoneorum.

Fasces, Consulatum.

Curule ebur; sellam curulem, et per hoc Ædilitatem. Eburneo feretro vehebantur in Curiam Ædiles. *Virga quam Imperator in Curiam ferebat, Curulis vocabatur.* Vet. Schol. Cruq.

54 *Importunus;* Comica festivitate *importunum* dicit præ nimia potentia ferocientem.

Blandi *Fratres* coævos compellabant, et natu majores *Patres*. *Vis Frater ab illis Ilibus.* Juvenalis.

55 *Facetus*, comis. *Faceto* semper adest quod dici convenit: est enim quasi *fando cietus*. B. *Adoptare* dicitur etiam filius patrem, ut Hammonem Alexander. G.

56 *Lucet;* supple, cum primum.

58 *Gargilius luxuriosus ac perditus fuit, qui se venari simulabat, dum emeret apros.* Vet. Schol.

59 *Per famam et populum.* Juvenalis.

Bentleius ausus est reponere *campum* pro *populum;* neque vidit *forum* modo non esse a *populo* diversum. Nullibi tamen comparet vox *campum* præterquam in Horatio suo nuper edito. Verum auribus erat adeo delicatis, ut non posset, vel in Satyrica carmine, istam repetitionem ferre, *populum* et *populo*. Nobis non licet esse tam disertis. B. Mane jubet Gargilius servos cum apparatu venatorio transire plenum forum, et populum adeo dividere ac dimovere; ridiculo eventu, ut eodem populo spectante vesperi referret aprum unum, eumque non a se captum suis in prædiis, sed emtum nummo. Magnam vim elegantium verborum hic perdidit vir doctissimus. *Populi* nomen bis positum: hujus enim oculos maxime captabat Gargilius, alioqui summo mane s. de nocte exiturus. G.

60 *Unus ut e multis;* nam et multos habuit ad majorem pompam et strepitum, ut oculos populi ad se converteret.

61 *Crudi;* etiam a cœna lavabant luxuriosi alteram venantes famem ad medias noctes. B. Cf. Pers. 3. 98. et quæ ibi Casaub. G. *Tumidi*, cibo potuque repleti. Z.

62 *Cærites tabulæ erant civium ærariorum, qui tribu movebantur.* Torrentius. *Qui aliquid flagitii admiserat in Cæritum tabulas relatus est.* Vet. Schol. Cruq. *Victis Cæritibus Romani in percutiendo fœdere non dederunt suffragii ferendi jus.* Vet. Schol. B. Quin pro beneficio Cæritibus data civitas, sed, ut tum solebat, sine suffragio. Res nota. G.

63 *Vitiosos ideo ait, quia nec apud Ulyssis Circen poculis ejus, nec apud Sirenas cantibus, sibi temperare poterant.* Vet. Schol. B. Omisit, suo more, comparandi particulam: simus tales, quales Ulyssis socii. G.

65 *Mimnermus* Poëta erat Venereus, cujus hi duo versus a Cruquio referuntur ex Plutarcho, et a Mureto ex Stobæo: *Τίς δὲ βίος; τί δὲ τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης; Τεθναίην ὅτε μοὶ μηκέτι ταῦτα μέλοι.*

Deest conclusio; ergo etiam si virtus est summum bonum, danda est illi opera. Cf. v. 26 sq. G.

Nil est jucundum; vivas in amore jocisque.
Vive, vale: si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

68 imparti *G. Cun.* si nil *coll. Sax.*

EPISTOLA VII.

AD MÆCENATEM.

Otium anteferendum divitiis. B. Horatius, quem, cum diutius quam promiserat, Roma abesset et in villa rusticaretur, vel Mæcenas ipse vel per alium quendam, ut promissi reditusque memor esset, monuerat, idque, ut videtur, gravius et cum quadam ingrati animi exprobratione, respondet liberius nec tamen sine urbanitate consueta, sese quidem gratissimo animo liberalitatem Mæcenatis agnoscere, qua locuples sit factus: verum, si Mæcenas eum, nunc ingravescente ætate, nunquam a se dimittere vellet, nec ei pristinam valetudinem juvenilemque vigorem redderet: se æquo animo, quicquid ab ejus benignitate accepisset, resignaturum esse, quoniam ita ipse non magis donis illis uti posset, quam Telemachus equis a Menelao oblatis. Tum rem more suo, hoc est, egregie illustrat exemplo Vulteii cujusdam hominis tenuis, qui, a Philippi liberalitate ex urbano rusticus factus, donum auctori reddiderit, cum priorem conditionem vitæ meliorem sibi esse cognovisset.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
Si me vivere vis, recteque videre valentem;
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam; dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris;
Dum pueris omnis pater et matercula pallet;

3 *Sic G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *Med.* 1502. *Loch.* vis sanum recteque val. *al.* si me vis vivum, sanum, r. v. *Cun.*

67 *Novisti;* didicisti.

68 *Candidus, benignus, sine invidia.* Vet. Schol. Cruq.

Hoc sumtum videtur ex Isocrate ad Nicoclem, Χρῶ τοῖς εἰρημένοις, ἢ ζήτει βελτίω τούτων. Vir elegans Jacobus Cruquius.

EPIST. VII.

1 *Quinque dies;* supple duntaxat.

Rure, apud villam. *Rure* Poëtæ dicunt pro *ruri,* auctore Servio; quod monuit Cruquius.

2 *Desideror;* absum, exspector.

Atqui, fidenter et ex abrupto.

3 Valde mihi placet hic versus, qualem ex MS. primisque editionibus reposui: sanum illud cum *recte valentem* positum abundat: in *videre* est dulcedo quædam et ἦθος, quod intelligunt soli qui amarunt. G.

5 *Ficus prima,* pro primus auctumnus, facete.

6 *Designatores sunt funerum mancipes, et ordinatores; nam designare est ordinare; unde et qui loca in Theatris spectatoribus distribuebant designatores dicebantur.* Vet. Schol. Cruq.

Belle *decorat,* tanquam de Magistratu aliquo majore.

7 *Matercula,* misella mater.

Officiosaque sedulitas, et opella forensis
Adducit febres, et testamenta resignat.
Quod si bruma nives Albanis illinet agris,
Ad mare descendet vates tuus, et sibi parcet,
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non, quo more pyris vesci Calaber jubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. ¶ Vescere sodes.
¶ Jam satis est. ¶ At tu quantumvis tolle. ¶ Benigne.
¶ Non invisa feres pueris munuscula parvis.
¶ Tam teneor dono quam si dimittar onustus.
¶ Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinquis.
¶ Prodigus et stultus donat quæ spernit et odit.
Hæc seges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus;
Nec tamen ignorat quid distent æra lupinis.

19 relinquis *Zar. Cun.* relinques *al.* 22 paratum *edd. vett.*

8 *Officiosaque sedulitas;* in matutina salutatione et in deductione ad Forum; ut primus scilicet omnium compareat.

Opella forensis, qua defendit amicorum causas.

9 *Resignat;* detractis signis aperit. B. Testamentorum resignatio eleganter pro morte. Z.

10 *Albanis, Latinis.* Vet. Schol. Cruq. Nam Alba olim Latii caput.

11 *Ad mare; quod per hiemem calorem præstat, et æstate frigus.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. ad Epist. 1. 15. 18. G.

Sibi parcet; sibi indulgebit cavendo a frigore.

12 *Contractus; præ frigore.* Vet. Schol. Cruq. Rigidulus erat Horatius. B. *Contractus* in parvum cubiculum; quod facile vaporetur, jacens in lectulo, involutus vestibus. G.

14 *Calaber, Apulus* vel *Tuscus,* pro quovis rustico dici solebat: modo autem populares suos suaviter deridet. B. Sensus est: Tu mihi non munera ea dedisti, quæ ipse sperneres, sed magna et magni a me facienda merito. Z.

16 *Benigne; humane facis, et gratias ago.* Vet. Schol. Cruq.

18 Sensus est: non possum mecum ferre: sed existimes velim, donum, quod offers, mihi non minus placere, quam si illo onustus domum abirem. Z.

19 *Hæc* et *hodie* commendandi habent Emphasin, et Comice proferuntur. B. Fit actio illa vividior, si legamus *relinquis:* magis urget bonus Calaber hospitem suum. G.

20 *Stultus,* rudis, agrestis, imperitus.

Odit, fastidit, nauseat.

21 *Hæc seges;* hic ager, hoc genus hominum.

Ingratos; qui gratiam non queunt mereri. Vet. Schol. Cruq.

Omnibus annis: in omne ævum: dum Sol et Luna sunt.

22 *Ait:* h. e. libenter ait, nec renuit.

Quinque Cruquii Codices pro *paratum* legerunt *paratus,* quam lectionem Gullelmus Canterus primus ex Sosipatri Charisii Institutionibus eruebat.

23 Parvuli hoc ignorant, quibus lupini sunt pro nummis. Aleatoribus hi erant pro calculis [vid. I. 1. Cod. de Aleatoribus], unde natum Proverbium. Ostendit etiam Muretus ex Plauti Pœnulo [3. 2. 20.] hos fuisse *aurum Comicum,* prodente Turnebo in Adversariis. B. Sensus est: Et probe tamen scit, quid distent probi nummi a falsis; adeo ut dignis hominibus det nummos veros, h. e. munera præstantissima. Z.

Dignum præstabo me etiam pro laude merentis.
Quod si me noles usquam discedere, reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos;
Reddes dulce loqui; reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Forte per angustam tenuis nitedula rimam
Repserat in cumeram frumenti; pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo, satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudasti; rexque paterque
Audisti coram; nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus, proles patientis Ulyssei;

30 cameram *conj. Dac. infeliciter.* 34 compellar *edd. vett.*

24 *Pro laude;* pro merito. B. Ob hanc ipsam quoque causam dignum me præstabo beneficiis tuis, Mæcenas, ut tu lauderis digno tribuisse. *Pro* hic ponitur ut Lucr. 5. 2. *Quis potis est dignum pollenti pectore carmen Condere pro rerum majestate,* i. quale poscit majestas rerum: ita hic qualem requirit laus bene de me merentis. Hæc nunc placent pro Tmesi *promerentis,* et præ constructione *dignum pro laude.* G.

25 Discedere, scil. a te rus, animi et valetudinis gratia. Z.

26 *Forte latus,* h. e. spiritum et incessum. B. *Angusta fronte,* a multis capillis tecta, quemadmodum est in juventute. Z.

28 *Fugam;* quia se subduxerat ebrio. B. Fortassis hæc res apud Mæcenatem ipsum acciderat, ipsius Mæcenatis consilio. Z.

29 Patet ex Sancti Hieronymi Epistola ad Salvinam bestiolam istam genus fuisse muris. Ita enim Dacerius Hieronymi verbis; "Docet Æsopi fabula plenum muris ventrem per angustum foramen egredi non valere." Rescribendum igitur cum Bentleio *nitedula* pro *vulpecula.* Erat autem *nitedula,* sive *nitela,* Græcis *μῦς ἀρουραῖος,* quem vulgo vocabant Δενδροβάτης, quod ostendunt Philoxeni Glossæ. Moris fuerat Librariis etiam corrumpere quæ non valebant intelligere. Vide eruditissimum Cuningamium.

30 *Cumera vasis frumentarii genus, factum ex vimine admodum obductum.* Vet. Schol. Vide Sat. 1. 1. 53.

34 Sex Cruquii Scripti Codices legerunt *compellor* pro *compellar,* quod magis Horatianum est. *Compellari* autem est jure arcessi.

Resigno; satis aspere. Vet. Schol. Cruq. *Resignare autem est conventum irritum facere.* Torrentius. B. Conf. Car. 3. 29. 54. ubi cum ipsa fortuna sic agit. G.

35 *Altilium; domi pastarum avium.* Vet. Schol. Cruq. B. Nam facile *qui satur est pleno laudat jejunia ventre.* Negat se tum demum laudare otium, cum ventrem expleverit deliciis, sed se æquo animo commodis etiam vitæ urbanæ atque aulicæ renunciare. G.

37 *Paterque, Patronus;* Mire igitur *verecundum* pro gratum posuit, *quod jam asperior fuerat,* ut ait Vet. Schol. Cruq. B. Lambinus *verecundum* explicat minime cupidum, paucis contentum. Z.

Non est aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, neque multæ prodigus herbæ:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent: mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus et fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque Foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non læve jussa Philippi
Accipiebat) abi, quære, et refer; unde domo; quis;
Cujus fortunæ; quo sit patre, quove patrono.
It, redit, et narrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine notum,

41 Ithacæ *vulg.* 42 nec multæ *Bentl.* 49 natum *Bentl. ex duobus codd.*

41 Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτέ τι λειμών. Odyss. Δ. 605.

Bene Bentleius *Ithace* in Nominativo, atque ita etiam ille edidit. [† *Ithacæ* est vel Genit. vel Dativ. hoc sensu: Insula Ithaca non habet locum equis aptum. Nec aliter Homer. l. l.]

43 *Atride*, Menelaë.

Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. Odyss. Δ. 601.

45 *Vacuum;* ob paucos incolas atque otium: Dilogus. B. *Imbelle*, Tarentum, quia ob mercaturam abundabit divitiis, notum erat ob luxum et molles effeminatosque incolarum mores. Z.

46 *Strenuus et fortis*, efficax et generosus. *Lucius Marcius Philippus Consularis et Censorius.* Torrentius. B. Videtur fuisse ille Ciceronis æqualis pater ejus, qui vitricus Augusti fuit. G.

47 *Ab officiis;* a defendendis amicorum causis apud Forum.

48 *Carinæ locus est ad Tellurem, ubi est Pompeiana domus.* Vet. Schol. Et domus etiam hujus Philippi.

50 *Adrasum;* commendatio hæc erat novaculæ. B. Pluto intelligi ἐν χρῷ κουρίαν, rasum ad cutim usque, parci hominis indicium, qui nollet sæpe nummum tonsori dare. Vid. 1. 18. 7. Non omisit hoc in parci s. μικρολόγου charactere Theophrastus, et illustravit Casaubonus. Non audiendus est Marcilius, qui libertinæ conditionis hoc insigne dicat. Ne servi quidem externo signo discerni ab ingenuis poterant. Et interrogat Philippus, *quo patre*, si ingenuus; *quove patrono*, si libertinus. G.

Vacua, otiosa. B. Quia in tonsorum officinas solebant convenire homines otiosi. Z.

Umbra; Pergula hæc erat.

51 *Leniter;* vacui animi indicium.

53 *Unde domo;* Romanus an hospes.

56 *Præconem;* hujus munus erat, inquit Lambinus, in comitiis tribus citare: qui magistratus creati essent, pronunciare: leges quæ suadebantur, pronunciare; in judiciis testes, reos citare: in auctionibus, rerum pretia declarare. Z.

Notum; h. e. multis notum: nam subdistinguendum puto post *crimine*: Neque enim placet Bentleii *natum*. Non erat laus egregia, præsertim illis temporibus, non fuisse notum. B. At mihi videtur laus esse, si quis *notus sit sine crimine*, i. e. ab innocentia potius nobilis, quam nobilitatus flagitiis, aut ob ignaviam obscurus. Itaque delevi incisum post *crimine*. G.

Et properare loco et cessare, et quærere, et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, et lare certo,
Et ludis, et post decisa negotia Campo.
Scitari libet ex ipso quæcunque refers: dic
Ad cœnam veniat. Non sane credere Mena:
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,
Respondet. ¶ Neget illi mihi? ¶ Negat improbus, et te
Negligit aut horret. ¶ Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, et salvere jubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset; denique quod non
Providisset eum. ¶ Sic ignovisse putato
Me tibi, si cœnas hodie mecum. ¶ Ut libet. ¶ Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
¶ Ut ventum ad cœnam est; dicenda, tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. Hic, ubi sæpe

58 curto *Heins. ad Ovid. Fast.* 2. 645. *et Bentl. ex* 2 *MSS.* 60 quodcunque *Ven. Glar. Bentl.* 63 Negat *vulg.* 69 Prævidisset *Glar.* Provisisset *Lamb.* 73 Hinc *G.* Ergo *Cun.*

57 *Properare loco;* sedulam operam navare, ubi res postulabat.

Cessare: interquiescere, otiari. Vet. Schol. Cruq. B. *Quærere et uti,* rem quærere et re parta et quæsita uti. Z.

58 *Lare certo;* avito, non a Patrono sibi ad libitum concesso, nec a voluntate Domini pendente. Bentleii *lare curto* pro *certo* mihi non probatur. B. *Certo lare,* ne talis videatur, qualem describit Epist. 1. 15. 28. G.

59 *Ludis,* supple *scenicis.*

Decisa; absoluta, finita.

Campo, supple *Martio.* B. Ubi scilicet homines otiosi versabantur, fabulabantur etc. Z.

60 *Scitari, audire.* Vet. Schol.

61 *Credere,* supple *potuit.*

62 *Benigne, sermo vulgaris est; gratias agit.* Vet. Schol. Et se excusat.

63 Melius ex Libris *Neget* pro *negare possit.* Et sic Bentleius ex vetustissimis Membranis.

Temperanter dicimus *improbus* pro scelestus, et impudens.

65 *Tunicato popello;* h. e. rusticis; nam illi non utebantur toga. *Pars magna Italiæ est (si verum admittimus) in qua Nemo togam sumit nisi mortuus.* Juvenalis 8. 171. B. Sed etiam urbani opifices et tabernarii tunicati; expeditiores nempe ad opus faciendum. G.

Scruta: Huc facit Lucilii Distichon: *Quidni? Et scruta quidem ut vendat scrutariu' laudat; Præfractum strigilem, soleam improbu' dimidiatum.* Græcis *γρυτάρια* dicuntur *scruta,* et *scrutarius γρυτοπώλας,* ut ostendit Cruquius.

66 *Occupat; prævenit salutando;* Vet. Schol. B. Seu, prior vidit et compellat. Z.

68 *Mane domum;* salutatum de more clientium.

72 *Dicenda, tacenda; velut plebeius expers rerum.* Vet. Schol. Cruq.

73 *Dormitum,* domum scilicet bene potum. B. Non satis intelligo illud *ubi.* An vult Philippi domum etiam aliis clientibus fraudi fuisse? Mihi magis placeret generalis sententia, *Hinc (uti sæpe—hamum) mane cliens.* G.

Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens et jam certus conviva, jubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum cœlumque Sabinum
Non cessat laudare. videt ridetque Philippus:
Et sibi dum requiem, dum risus undique quærit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer, ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos et vineta crepat mera, præparat ulmos,
Immoritur studiis, et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellæ,
Spem mentita seges, bos est enectus arando;
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad ædes.
Quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus,
Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris
Esse mihi. Pol, me miserum, patrone, vocares,
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quod te per Genium, dextramque, deosque Penates

93 ponere *probat etiam Heins. ad Ovid. Fast* 5. 73. *Sic et Lamb. et Bentl. sed* dicere *Ven. Glar.*

76 *Indictis Latinis; Feriis Latinis in urbe agi aliquid non licebat,* Vet. Schol. Dies erat conceptivus in honorem Jovis Latialis; ut ostendit Cruquius, ex Varrone. B. *Indictis*, quia a Consule solebant indici seu imperari ad tempus certum. Z.

77 *Mannis;* buricis trahebatur rheda.

78 *Videt*, intelligit.

79 *Requiem*, locum quo interjungat. B. *Diversorium* solet vocare Cicero. G. Materiam se oblectandi et recreandi. Z.

80 Septem millia sestertiûm.

83 *Nitido*, hilari sodale, et bello homuncione. *Hilares nitidique vocantur.* Juvenalis 11. 176.

84 *Crepat mera;* jactantiores fere sumus in re quam non sumus experti. B. Nil nisi vineta, loca vitibus obsita, loquitur. Z.

Ulmos, ad maritandas vites.

85 *Senescit;* impallescit. *En pallor seniumque!* Persius 1. 40. B. Conficitur, maceratur. Z.

86 Scite confert Lambinus locum similem Xenoph. Cyropæd. VIII. 3. 41. Z.

88 Per Charientismum *offensus* dicimus pro in rabiem versus.

Caballum, equum rusticum.

91 *Durus;* addictus labori, nec tibi parcens quod satis est.

Attentus, deditus curis et rei faciendæ. Per Charientismum *attentum* dicimus avarum, et *durum* asperum et immitem.

92 Plebeii Patronum quem sibi volebant antiqua lege deligebant.

93 *Ponere* lectio est fere omnium Codicum; *dicere* ex Interpretamento est.

94 *Quod te; Hi duo versus a Mena Philippo sunt dicti, et ab Horatio Mæcenati.* Vet. Schol. B. Per Genium domini et patroni jurabant servi et clientes. Z.

Obsecro et obtestor, vitæ me redde priori.
¶ Qui semel aspexit quantum dimissa petitis
Præstent, mature redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede, verum est.

96 semel *etiam Bentl.*

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Queritur se melancholia laborare. B. Scribit, se morosum hypochondriacum minus animo valere, atque hortatur Celsum, ut Tiberio Neroni ejusque comitibus studeat placere, fortunamque, qua utatur, ita ferre, ut homines de eo bene existiment.

Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano,
Musa rogata, refer, comiti scribæque Neronis.
Si quæret quid agam; dic, multa et pulchra minantem,
Vivere nec recte, nec suaviter; haud quia grando
Contuderit vites, oleamve momorderit æstus,
Nec quia longinquis armentum ægrotet in agris;
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod levet ægrum;

5 oleamque *edd. vett.* 6 arvis *primæ editt. Cun.*

96 Magis placet *semel* quam *simul*, quam scripturam reperit Lambinus in suis, et in uno Cruquius.

98 *Modulus* pes ligneus est, sive forma. Vide Epist. 10. Huc facit, Proverbium Græcum, *Μὴ ὑπὲρ πόδα τὸ ὑπόδημα.* B. De re conf. Cic. de Offic. I. 31. Z.

Verum est; veritas est norma recti. [† *Verum* signif. æquum aut rectum.]

EPIST. VIII.

1 *Gaudere;* expressit Græcorum *χαίρειν καὶ εὐπράττειν.* Vet. Schol.

2 *Refer*, h. e. meo nomine jube.

Comiti, clienti et sectatori. B. In cohorte Neronis, haud dubie tum, cum hic jussu Augusti esset in oriente: de qua expeditione vid. Epist. I. 3. 1. Z.

Neronis, Tiberii.

3 *Quid agam;* Dilogus, ut valeam, et quid scribam: hoc ostendunt sequentia.

Minantem; cum elatione quadam promittentem. B. Jactantem, ut Serm. II. 3. 11. Z.

4 *Nec recte;* nec ad rationem nec ad libidinem.

Haud quia grando; obiter pulsat avaros.

5 *Oleamque* solenni Librariorum errore pro *oleamve.* Sic et Bentleius.

6 *Longinquis in agris:* In Lucania vel Apulia Romani pascebant armenta et greges. Omnes fere scripti Codices legerunt *agris* non *arvis* ut Vulgati. B. *Arvis* minus placet, quia *arva* proprie sunt, quæ arantur segetis causa. G.

7 *Corpore toto ideo ait, ut quamvis partem validiorem ostendat quam animum suum.* Vet. Schol.

8 *Ægrum*, melancholicum.

Fidis offendar medicis, irascar amicis;
Cur me funesto properent arcere veterno?
Quæ nocuere sequar, fugiam quæ profore credam:
Romæ Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Post hæc, ut valeat, quo pacto rem gerat et se;
Ut placeat Juveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, Recte; primum gaudere; subinde
Præceptum auriculis hoc instillare memento;
Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

12 venturus *MSS. Cruquiani, et Bentl.* *Sed* ventosus *etiam Serv. ad Virg. Æn.* 4. 224. 14 atque coh. *Ven. Glar.*

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Egregie callidum et rigidum Principem demulcet. B. Ne commendatio apud Tiberium superbum, invidiosum, suspicacem esset vana et irrita, admodum caute et considerate rem tractat.

Septimius, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias. nam cum rogat, et prece cogit

10 Sentio cum Stephano hunc versum cum Interrogatione proferendum: est enim Ethopœia offensi et impatientia laborantis.

Funesto; diro, et pestifero.

Veterno, lethargo.

11 *Quæ nocuere;* supple *quia ἀπὸ τοῦ κακοῦ.* B. Medeæ Ovidianæ se facit similem, *video meliora proboque, Deteriora sequor.* Met. 7. 20. G.

12 De simili inconstantia vid. Serm. II. 7. 28. *Ventosus,* levis et inconstans, mobilis. Z.

13 *Gerat;* habeat. B. *Rem gerat* ad officii publici rationem pertinet, *se gerat* ad privatam vitam et mores. G.

14 *Cohorti;* Comitatui, sive Assectatorum gregi. *Erat enim scriba militum.* Vet. Schol. Cruq. B. *Cohors* proprie comites magistratuum provincialium. G. *Juveni,* h. e. Tiberio Claudio, qui tum circiter annos viginti duo natus erat. Z.

15 *Recte;* animus nobis plerumque est norma recti.

Gaudere, supple me dicito. Vet. Schol. Cruq.

Subinde, deinde, ut ostendit Cruquius ex Vallæ elegantiis. B. Sed ad repetitionem præcepti etiam pertinere, non dubito. G.

16 *Auriculis instillare,* insusurrare, ut nemo audiat.

17 *Fortunam* supple *magnam.*

Nos: debuit dicere Claudium et Comites, verum urbane dissimulat quod amice monet, ne fido offendatur medico. B. Ut tu, recte an male et insolenter, fers fortunam, sic homines de te existimabunt. Z.

EPIST. IX.

1 Titus Septimius Eques Romanus erat et Poëta insignis, atque olim Horatii commilito. B. Idem ad quem est Car. 2. 6. G. [† quem etiam laudat Ep. 1. 3. 9.]

Nimirum; quantum constat, ni multum fallor.

Unus; nam et meipso melius novit. B. Ergo non metuendum est, ne te commendatione aliorum obtundam. Z.

2 Concinnior mihi videtur hæc Scriptura,

Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honesta Neronis;
Munere cum fungi propioris censet amici;
Quid possim videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ, mihi commodus uni.
Sic ego, majoris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ descendi præmia. Quod si
Depositum laudas ob amici jussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Mira rusticanæ atque otiosæ vitæ præconia. B. Fuscus Aristius, admirator vitæ urbanæ, minus alienus esse videtur a studio divitiarum gratiæque potentiorum. Quare amici intimi morbo mederi leniter ac prudenter studet Horatius ita, ut ostendat, quid sibimet ipsi de hac re videatur. Scribit enim, se ruri paucis rebus tenuique victu contentum lætumque vivere: hic esse hiemem tepidiorem; auram quæ calorem æstatis temperet ac leniat gratiorem; somnum curis et invidia non turbari; herbas suavius pavimentis tessellatis urbis olere; aquam puriorem fluere cum murmure grato, et prospectum in longos agros reperiri. Qui vero divitiis et vitæ splendore ducatur, eum ob fortunæ inconstantiam minus tranquillum, beatum et liberum, esse posse.

Urbis amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores, hac in re scilicet una

quam Petrum Victorium secuti plerique probant, quam *me;* confirmant etiam Scripti Codices. B. *Prece cogit.* Ita sibi conjunctum indicat Septimium, ut precibus suis vim sibi facere et se cogere posse videatur. Sed tota epistola est perfectum commendationis exemplar. G.

3 *Tradere;* commendare.

4 *Mente domoque;* amicitia et mensa. B. Prudentia et domesticis. *Legentis,* h. e. deligentis. Z.

Honesta; et per hoc *honestos.*

5 *Propioris,* intimioris. B. Fungi scil. me. Z.

7 *Abirem,* evaderem.

9 *Opis;* gratiæ apud te.

Uni mihi studens.

11 *Urbana frons consistit in audacia civili.* Vet. Schol. Cruq. Dilogus usus est voce *urbana:* sunt enim urbani petulantes et minus verecundi; sunt etiam faceti et alloquio blandi.

Præmia, dotes; inverecundiam scilicet et argutias.

13 *Tui gregis;* tuæ familiæ, sive clientelæ.

Fortem; generosum et simpliciter bonum. B. *Fortem,* non mollia sectantem, sed labores tolerantem, cupiditatibus resistentem. *Bonum,* qui amicis prodesse et vult et potest. Z.

EPIST. X.

1 *Fuscum* Aristium dicit, Grammaticum illius temporis insignem. B. Ad hunc videtur esse Car. 1. 22. G.

Jubemus, optamus, volumus.

2 Antitheta veluti in acie componit.

Multum dissimiles, at cætera pene gemelli,
Fraternis animis; quicquid negat alter, et alter;
Annuimus pariter vetuli notique columbi.
Tu nidum servas; ego laudo ruris amœni
Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quæris? vivo et regno, simul ista reliqui
Quæ vos ad cœlum effertis rumore secundo:
Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ si convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda est area primum,
Novistine locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura

3 at *Cruq. Heins. ad Ovid. Met.* 7. 99. *Bentl. Cun.* ob *Z. Med.* 1477. 5 vetulis notisque columbis *Lambi. conj. Cruq. ex MSS.* 9 fertis *Sax. et Bentl.*

3 *Ad cætera;* supple, *quod attinet.* Tres Codices legerunt *at:* sed nihil opus, etsi Bentleius malit *at.* B. Recepi *at,* quia auctor solet absolute ponere *cætera,* pro cæteroqui, in cæteris rebus: ut in fine hujus epistolæ, et Carm. IV. 2. 60. Z.

Gemelli Proverbiali sermone dici solent simillimi.

5 *Annuimus;* alter alteri affirmanti quid. Et scitus est Iconismus columborum, quorum fere perpetuus iste gestus est.

Columbi; quia plurimus amor columborum. Vet. Schol. Perpetua Horatii figura, qua ex similitudine facit metaphoram, omittere particulas comparandi. Si posuisset *tanquam, veluti* etc. nemo desiderasset *vetulis.* Cf. ad Epist. 1. 2. 34. G.

6 *Tu nidum;* mire servat Metaphoram. Nobis etiam hodie Cockneys: h. e. pullorum ova, dicuntur perpetuo urbi hærentes.

Laudo, miror. B. Probo, sector. Z.

8 *Quid quæris?* quid ulterius desideras? Comica Enallage Personæ. B. *Quid quæris?* simpliciter continuat, et concludit sermonem, ut *breviter, denique* etc. G.

Vivo, h. e. nitide et hilariter ago.

Ad Emphasin ingentis fastidii posuit *ista* et *vos.* B. Ut in orationibus *iste* semper ad adversarium, contra quem dicitur, pertinet, ut *hic* ad clientem. G.

9 *Rumore secundo;* unanimi et consentiente voce: *secundum* enim dicitur quod juxta positum est, et per hoc, quod convenit, a *secus* ut puto. *Qui secundis aliquando frustra curatus est, contrariis sæpe restituitur.* Cornelius Celsus. Alias enim dixit *secundum remediis tempus,* pro conveniens. Dicimus *secundo* et *adverso amne navigare: Et Curruque volens dat lora secundo* apud Virgilium est.

10 Mire *fugitivus,* quia ipse fugit urbem. B. Et Mæcenatis dapes. Z.

Liba, mellitos panes. Gingerbread. B. *Liba,* jucunda, si rara sint: in familia sacerdotum copia ex multitudine sacrificantium fastidium adfert. Verum quid sibi vult Acron Fabric. *Cum in servis suspicio furti habetur, ducunt ad sacerdotem, qui crustum panis carmine infectum dat singulis, quod cum ederit* [s. ederint] *manifeste furti reum asserit.* An ita antiquum est Ordalium per eucharistian probandæ innocentiæ, ut ita de illo loqui potuerit homo a sacris Christianis alienus? Exempla quibus utuntur Hachenbergius et I. A. Schmidius ad hanc antiquitatem non ascendunt. An tale quid etiam inter deorum cultores in usu fuit? G.

11 *Egeo,* et per hoc cupio.

Placentas casearias dicit tortas, nobis Cheesecakes.

12 *Vivere naturæ;* quod Philosophiæ propositum est. Natura humanæ rationis norma est.

13 *Ponendæ,* erigendæ. B. *Area,* locus ad domum ædificandam. Z.

14 *Novistine;* bella interrogatione extorquet id quod vult.

Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum?
Est ubi divellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus longos quæ prospicit agros.
Naturam expelles furca, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundæ,

18 depellat *MSS. quid. Lambi. Bos. Gott. it. Z. Med.* 1477. 19 tapetis *conjic. Bentl. si quis velit indormire.* 24 expelles *primæ editt. it. coll. Sax.* 25 vestigia *Med.* 1477. *Cruq.* fastigia *Bos. Sax.* 27 sucum *Z.* succum *Med.* 1477. *Flor.* 1482. 30 plus æquo *Sax.*

16 *Momenta,* motus sive horribiles incessus.

17 *Acutum, acrem, vehementem.* Vet. Schol. Cruq.

18 Plures libri *depellat,* sed melius *divellat.* Sic et Anacreon, *Κατὰ μεῦ σχίνους ἐνίζεις.*

Dilogus posuit *invida;* invidet enim cura nobis quietem, uti et nos invidemus aliis honores atque divitias.

19 *Libycis;* ex marmore Numidico, quod colore erat vario, conficiebantur tessellata pavimenta.

20 Vicis constabant antiquæ urbes, interjectis hortis et viridariis: hinc et in Plurali numero Athenæ, Thebæ, Mycenæ, etc.

Tendit, nititur; alias tendere est arcum dirigere. B. *Plumbum* intelligere oportet fistulas plumbeas quibus constant aquæductus Romani, et ex eo ipso aliquid insalubre corporibus contrahunt. Quanto laudabilior aqua ex ipso fonte, vel certe ex rivulo fonti proximo hausta? G.

22 *Varias columnas;* porticuum scilicet. B. Cf. Car. 3. 10. 6. G.

24 *Expellas furca. Furcillis expellere Proverbialiter dici potest, pro eo quod est ignominiosa vi ejicere: Sic et Græci Διωκένους αἰσχῶν ἢ ἀτιμιῶν.* Cruquius. *Expelles* placuit Bentleio, at nobis vulgata Leetio *expellas.* B. Auctoritates posuimus. Aecedit ratio, qua *expelles* probat, quia asseverantius hoc est, et vehementius. G.

25 *Mala;* perversa.

Furtim; et per hoc, tu velis nolis. B. Divitum deliciæ repugnant simplicitati naturæ, quam fastidiunt: sed paullatim tamen vincit natura, ut cupide ad contemtam illam simplicitatem redeant. G.

26 Bene *contendere* pro comparare; nam una tendunt pannos qui comparant, et internoscere volunt discrimina. B. *Qui callidus nesc.* h. e. qui purpuram falsam et spuriam callide non potest discernere a vera et germana, qualis est Tyria. Z.

27 Aquinates Tyriam purpuram falsabant, qua decipiebant imperitos. B. Mirum est nullam hujus officinæ mentionem superesse apud Plinium. De *fuco* ejusque in purpura tingenda usu, de collatione item *lanæ fuco tinctæ* cum *purpura,* disputatum ad Quinctil. 12. 10. 75. G.

28 *Propiusve medullis;* Negotiatores tangit, quos immaniter angunt hujusmodi damna.

30 *Plus nimio;* ultra modum delinivere. B. Valde mihi placet *plus æquo.* G.

Mutatæ quatient: si quid mirabere, pones
Invitus: fuge magna: licet sub paupere tecto
Reges et regum vita præcurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frænumque recepit:
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frænum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet æternum, quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
Si pede major erit, subvertet; si minor, uret.
Lætus sorte tua vives sapienter, Aristi;
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique,

37 victo *etiam coll. Sax.* victor victo *Cun.* 40 vehit *sex editt. apud Cun. et Bentl. e codd.* 41 nesciat *Lamb. ex codd.*

31 *Mutatæ quatient*, eleganti Charientismo posuit pro adversæ turbabunt. B. De *mirabere* conf. Epist. 1. 6. 1. G.

33 *Reges*; potentes patronos, atque etiam ipsos reges Dilogως.

Vita; supple beata.

34 *Cervus equum*; hanc Fabulam narravit olim Stesichorus Himetiensibus, cum Phalaridi Satellites pararent, ut ex Aristotelis Rhetoricis ostendit vir doctus Johannes Hartungus. Philosophum ipsum adi et ridebis.

Melior, superior, κρείττων.

35 *Minor*, inferior, ἥττων.

36 *Opes* modo posuit pro *opem*.

37 *Violens*; ferox, insultans. Pro *victor violens* Bentleius legit *violens victo* de suo arbitrio. Neque videtur advertisse disjunctim dici *victor* et *violens*: neque enim dicit *violens victor*: sed *violens discessit*, quod est ferociter, superbiens scilicet ob superatum hostem. [† *Violens* est superbus, et dicitur conjunctim *violens victor*. Ernesti.]

39 *Metalla* dicit aureos et argenteos nummos per contemtum.

40 *Caret*, qui se privat.

Bentleius *vehit* pro *vehet*, verum tantundem fuerit: Dissentiunt Exemplaria quod Librarii parum referre crederent.

Mire improbus, pro eo quod est avarus et cupidus, ut; Quos improba ventris Exegit cæcos rabies. Vet. Schol. Cruq. Verum Dilogως usus est et pro vili, et pro importuno: quin et irati *Improbum* dicimus pro scelesto.

41 *Æternum*: et per hoc immiserabilis.

Plurium Codicum scriptura est *quia nesciet*, nonnulli tamen malunt *qui nesciat*, quod minus probabile videtur. B. *Nesciit* mihi magis placeret. G.

Uti; contentus frui. B.

42 *Non conveniet sua res*, si ob rem tenuem et angustam, quæ videtur, dolet; ob amplam vero superbit, luxui et cupiditatibus indulget. Z.

Olim; ita fere ordiri solent qui Fabulas narrant.

43 *Uret*, vexabit premendo.

44 *Vives*, Futurum pro Imperativo, eleganti Enallage. B.

46 *Cogere*, rem quærere, divitias corradere. *Cessare*, rei quærendæ modum et finem facere. Cæterum urbane et prudenter de sese loquitur id quod ad Aristium pertinebat. Z.

47 Hoc est, si non servit, imperat.

Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Hæc tibi dictabam post fanum putre Vacunæ,
Excepto quod non simul esses, cætera lætus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Animi ægritudinem peregrinationibus non levari. B. Bullatius vel ob spem aliquam, quæ frustrata erat, vel ob incommodum, quo affectus erat, vel ob animi morositatem, Romam relinquere et in aliquo Græciæ aut Asiæ loco vivere statuisse videtur. Ab hoc igitur consilio amicum avocare conatur Flaccus, docens, ad bene et beate vivendum non locum facere, sed animum æquum, rationem et prudentiam.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Crœsi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? majora minorave fama?
Cunctane præ Campo et Tiberino flumine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque

3 minorane *vulg. et Bentl.* 4 Cunctane *etiam primæ editt.* 7 Lebedus quam sit Gabiis *edd. vett.*

48 *Digna sequi;* h. e. æquum est pecudem servire pecuario, non pecuarium pecudi, cum necesse sit ut alter alterum trahat. Notum est pecudes fune ligari in pascuis. Huc spectat et illud Persii [5. 118.] *Quæ dederam supra repeto funemque reduco.* Hic locus ab omnibus quos vidi pessime exceptus est. B. Referunt ad ludum illum, funem utroque extremo prehensum ad se trahentium, vel ad eos, qui restim ductitantes saltant. Sententia quidem non obscura, undecumque formula repetita sit. G.

49 *Dictabam;* puero meo amanuensi.

Vacuna in Sabinis dea, quæ sub incerta est specie formata. Varro in Primo Rerum Divinarum Minervam [*Victoriam* Acro Fabric.] *dicit, quod ea maxime hi gaudent qui sapientiæ vacant.* Ex utroque Schol.

50 *Lætus,* quia contentus.

EPIST. XI.

1 Comice *quid?* pro Qualis et Quanta res? B. In peregrinatione versanti scripta videtur epistola, quod colligo præsertim ex v. 6. G. Vid. Argumentum. Z.

Nota; fama nobilis.

2 *Concinna,* bella.

3 Omnes Cruquii Codices pro *minorane* legerunt *minorave:* et *cunctaque* pro *cunctane* erat in plerisque Torrentii. *Minorave;* nam sentio ea minora tibi visa. Bentleius prætulit *minorane;* utrum vero rectius, qui vult dijudicabit: mea parum interest.

4 *Cunctane* etiam posuit Bentleius pro *Cunctaque,* etsi nihil opus.

Synecdochice *Campum* et *Tiberim,* exercitii loca, pro ipsa Roma protulit.

5 *Una;* Pergamus, vel quædam alia. B. Ut Apollonia, Thyatira, Myndus, Tralles. Z.

6 *An Lebedum laudas?* quod magis puto. *Odio;* fastidio, vel immani tædio.

7 Hæc jam e sua persona ac de se poëta: se quoque in obscuro loco malle vivere, quam immersum esse molestiis belli civilis. Interim fatetur, rebus secundis præferendam esse Ro-

Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Aspersus, volet in caupona vivere; nec qui
Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plene præstantia vitam;
Nec, si te validus jactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Pænula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet, ac vultum servat fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, et Chios, et Rhodos absens.
Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu; neu dulcia differ in annum;

18 austris *coll. Sax.* 20 *pro* et *recepi* ac *duce Bentleio ob sonum.* 22 deus seu Fors donaverit *Cun. e conj.* 23 neu *etiam G.*

mam; ante omnia vero parandam tranquillitatem animi, quæ ubique præstat felices. G.

Omnes fere scripti Codices legerunt *quid* pro *quam;* sed malim sine Interrogatione.

Gabii vicus in Sabinis juxta Lucretilem montem, unde et aqua Gabia. Vet. Schol. B. Verba, *Tamen illic—furentem* videntur esse Bullatii et ejus objectionem continere, hoc sensu: Quamquam scio esse locum desertum, tamen ibi mallem habitare; et turbas, motus, et incommoda patriæ procul remotus spectare. Z.

10 *Spectare,* Hellenismus pro *ut spectem.* Notum est Veteres maxime delectatos fuisse locis maritimis. *Hoc autem dicit ad imitationem Lucretii, qui ait* [2. pr.] *Suave mari magno motantibus* [turbantibus] *æquora ventis, E terra magnum alterius spectare laborem.* Vet. Schol. Cruq.

11 *Imbre lutoque: quo colligit non debere totam odisse vitam propter interveniens incommodum.* Vet. Schol. Correctio quædam est superioris sententiæ.

13 *Frigus collegit;* est et *colligit sitim* apud Virgilium. Vetus erat dictum in eos qui perpetuo rigebant: *Nunquam eos de balneo, aut furno conducendo cogitâsse.* Vid. Grangæum in Septimam Satyram Juvenalis.

16 *Trans Ægæum mare,* h. e. ubi tu ultra mare fueris; reditum enim tibi abscindes.

17 *Incolumi,* h. e. illi qui incolumi capite est, et sana mente.

18 *Pænulam* modo dicit gausapinam, non scorteam: est autem pænula hiberna et viatoria vestis; amiculum scilicet humerale in modum lacernæ, superne quidem undique conclusum, inferne autem in duos limbos partitum.

Sic et Virgilius, *Solstitium pecori defendite,* pro *æstatem.*

Campestre; tenue est, et totius corporis nihil præter inguina tegit. Vet. Schol. Campestre dictum, quod in Campi Martii exercitiis eo uterentur nudi juvenes. Alias subligaculum, succinctorium, et perizoma dicitur.

19 *Per brumam Tiberis; Quis enim tunc notaret?* Vet. Schol.

Caminus; fumarium, focus.

20 *Servat;* retinet. [† *Dum juvat et vultu ridet Fortuna sereno.*' Ovid. Trist. 1. 4.]

22 *Fortunaverit; beatum fecerit.* Vet. Schol. Cruq.

Horam; quantulumcunque tempus.

23 *Sume manu,* h. e. carpe, uti brevis ævi florem, ne decidat.

Bentleius ex Libris vetustis *neu* [pro *nec*] quod rectius.

Dulcia, suavitates vitæ, vel gaudia.

Ut, quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas. nam si ratio et prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
Cœlum, non animum, mutant qui trans mare currunt:
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est;
Est Ulubris, animus si te non deficit æquus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Solatur in tenui re philosophantem amicum, qui plantam e cœno avaritiæ evellere nequibat. B. Iccius, qui philosophiam affectabat et simul rei quærendæ avidior erat, ut supra Carm. I. 29. ita et hic salse, quamquam tectius, ridetur. Tum commendatur homini Pompeius Grosphus. Tandem de statu reipublicæ quædam adduntur.

FRUCTIBUS Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia major
Ab Jove donari possit tibi. tolle querelas;
Pauper enim non est cui rerum suppetit usus.

1 Icci *etiam G. H. H. primæ editt. Ald. Steph. uterque Cruqu. etc.*

In annum; in aliud tempus. Vet. Schol. Cruq. Tempus certum pro incerto. Nam fere consuevimus in alterum annum familiaria differre negotia.

24 *Libenter;* ad votum, vel ad libitum.

25 *Dicas,* et per hoc credas.

Ratio et prudentia, Logica, et Moralis Philosophia.

Curas, ægritudines.

26 *Maris arbiter,* h. e. mare spectans, et per hoc amœnus.

27 *Animum,* supple ægrum. *Οὐ τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸν τόπον μόνον μετήλλαξεν,* ut olim Æschines Orator de Ctesiphonte, quod monuit Cruquius. [† Dacierius ad *Cœlum* repetit *si* ex vs. 25. et post *currunt* ponit colon.]

Currunt, navigant.

28 *Strenua inertia;* h. e. sedula desidia. Ὀξύμωρον Figura. B. *Navibus atque quadr.* maria et terras peragramus. Z.

Exercet; per Charientismum pro inquietat, vel huc agit atque illuc.

30 *Ulubræ locus in Italia, in qua nutritus est Cæsar Augustus, propter quam causam ab Horatio nominatur, cum sit desertissimus vicus.* Vet. Schol. B. An confundit Scholiastes cum *Ulubris Velitras?* Hic educatum Augustum docet Suetonius. *Ulubras,* Trebatii sui patriam, ridet Cic. Fam. 7. 18. G.

Æquus, rectus, immotus, et sua sede quietus.

EPIST. XII.

1 Bentleius *Iccium* pro *Ictium,* et primo versu *Icci* pro *Icti,* præ negligentia et incuria. B. Vid. Var. Lect.

Quos colligis; Procurator Agrippæ hic erat. Vet. Schol. Vid. Lib. I. Od. 29.

2 *Recte;* sapienter, et ad rationis normam.

Non est ut; Hellenismus, *οὐκ ἔστιν ὅπως.* Cruquius.

3 *Tolle.* aufer, agage; *ἐν ἴθει.*

4 Mira Hypallage *rerum usus* posuit pro *res ad usus.*

Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si forte in medio positorum abstemius, herbis
Vivis et urtica, sic vives protenus, ut te
Confestim liquidus fortunæ rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia nescit;
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox:

8 protenus *cum Bentl. rescripsi pro vulg.* protinus. Z.

Suppetit, ad manum est, non deest; *ὑποπίπτει.*

5 *Lateri;* etiam tergum latus dicitur, ut venter Ovidio in isto; *Pœnitet et lateri conservisse latus;* ut sint quatuor hominis latera. B. Pectus et officinam spirandi maxime intelligi, docet versiculus Græcus, quem respexit noster, pars illorum, quos Soloni tribuit Plutarchus Solo. pr. quique inter Theognidis carmina leguntur 722. sq. *γαστρί τε καὶ πλευραῖς, καὶ ποσὶν ἁβρὰ παθεῖν,* ubi idem locus eodem modo tractatur. G.

Pedibusque; si tibi sint calceamenta. Vet. Schol. B. Pedibus bene est, si sani sunt, non dolent. Z.

6 *Regales,* Dilogως vel magnorum regum, vel ipsius Agrippæ patroni tui: et Proverbialiter dicimus *regias opes.* B. Videtur spectare *beatas Arabum gazas,* de quibus Carm. I. 29. Z.

7 *Positorum;* eorum quæ tibi satis large apponuntur, fructus scilicet Agrippæ, de quibus memini.

Abstemius; sine vino, siccus et sobrius. Vet. Schol. Absque temeto. Aliquid de nimia ejus parcimonia inaudierat Horatius. B. *Si forte* etc. Intelige *enim.* Reddit enim rationem, cur, si ventriculo quis valeat et corpore sit sano, vel maximæ divitiæ apud hominem avarum non habeant hanc vim, ut lautius vivat. Z.

8 *Urticam* etiam herbam edulem esse habitam, docet Plin. 21. 15. s. 55.; sed vere tantum cum tenera est: hanc autem epistolam auctumno scriptam, ex ultimo versu patet. Et v. 21. pisces memorat, et vivit Iccius in insula. Itaque *urticam* piscem hic intelligi, nil dubito. G. Quia pisces ad delicias tum referebantur, h. l. autem de tenui et sordidiore victu est sermo; urtica de herba est accipiendum. Z.

9 *Confestim;* non intermisso cursu, ut ostendit vir elegans Jacobus Cruquius ex Sosipatri Charisii Institutionibus. *Confestim et protinus conjunxit, indulgens Emphasi celeritatis.* Vet. Schol. Cruq. B. Mihi videbatur hic *confestim* retinere vim originis suæ, ut sit *confertim* dense, non tenui modo bracteola, sed solido auro. Illa celeritatis et continuitatis notio satis jam expressa in *protinus.* G. Distinguendum est, ut fecimus, et explicandum: Ejusmodi tenui victu semper uteris, quamvis confestim ditissimus sis factus. Z.

Liquidus Fortunæ rivus, cogitavit de Pactolo et Mida: et mire *liquidus,* alias non inauraret: quin et *inaurari* Proverbiale est.

10 *Naturam,* avari animum atque avidum ingenium: et supple, *Et hoc facis.* B. Iccius, ut procurator, poterat certe in tantum genio indulgere, ut uteretur in *medio positis* deliciis. Quod igitur abstinet, illud vel hanc habet causam, quia *pecunia,* in qua nunc est, *naturam* assuefactione moderatam *mutare* statim *nescit,* vel hanc, quod philosophia illum docet, *cuncta esse minora virtute etc.* Nihil equidem Ironiæ video, nihil mordax: sed ingenuum laudatorem amici et virtutis. G. Equidem ironiam puto. Z.

11 *Virtute;* Stoica temperantia. Salsa Ironia est per plures versus: nam mordendo laudat: et vult significare fieri non posse, ut quis Philosophiæ et avaritiæ serviat. B. Imo ridet Iccii philosophiam, quasi virtus esset, si quis, ob avaritiam, utatur victu tenuissimo. Z.

12 *Democriti; hic, dum Philosophiæ intentus erat, neglexit agros suos, adeo ut vicinorum pecora ibi libere pascerentur.* Vet. Schol. Cruq. *Constat autem Democritum apud Abderitas cives suos causam dixisse amissi patrimonii sui, et absolutum prolatis libris, quos de Physica scripsit.* Vet. Schol. Auctores meliores dabit Menag. ad Diog. Laërt. 9. 39. G.

13 *Culta;* sata, vel segetes.

Cum tu inter scabiem tantam, et contagia lucri,
Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures:
Quæ mare compescant causæ; quid temperet annum;
Stellæ sponte sua, jussæne vagentur et errent;
Quid premat obscurum Lunæ, quid proferat orbem;
Quid velit et possit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verum seu pisces, seu porrum et cæpe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; et si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid de'st.
Ne tamen ignores quo sit Romana loco res;
Cantaber Agrippæ, Claudî virtute Neronis
Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates

20 Empedocleum *conj. Cun.* Stertinii *Ven. Glar.* 23 Offer *Sax. e glossa.* 27 Phrahates *Baxt.*

14 *Scabiem;* dicit cupiditatem stolidam, importunam, et inexplebilem. B. Puto, hic irritamenta tantum cupiditatis intelligi: qui tractant rem pecuniariam, eos ab illa urtica non uri, ab illa scabie non prurire, mirum, et laudis est. Major virtus est, si quis, dum tractat quotidie pecuniam, ab ea non corrumpitur, quam qui illam plane non audet attingere. G. Sensus loci est: Democritus ob studium sapientiæ patrimonium neglexit, et agros deseruit incultos. Ergo mirum est, quod tu in studio tanto rei quærendæ et augendæ philosophiam (h. e. non tam sapientiæ studium, quam physicam) etiam tractas, etc. Salsam ironiam hanc esse, quis non videt? Z.

Contagia dicimus late serpentia mala: nam *Crescit amor nummi.*

15 *Sublimia,* Μετέωρα sive Cœlestia.

16 *Mare compescant;* ne in terras exeat.

Temperet, h. e. æstivo calore et hiberno frigore misceat.

17 *Stellæ,* Planetæ.

18 *Premat,* occulat, tegat: Dilogus Eclipsin dicit et Lunares Numeros.

19 *Rerum concordia discors:* in animo habuit Empedoclis illud: Ἄλλοτε μὲν φιλότητι συνερχόμεν᾽ εἰς ἓν ἅπαντα, Ἄλλοτε δ᾽ αὖ δίχ᾽ ἕκαστα φορεύμενα νείκεος ἔχθει. Atque hic quidem locus optime declaratur Ovidii Versibus Met. 1. 430. *Quippe ubi temperiem sumsere humorque calorque, Concipiunt; et ab his oriuntur cuncta duobus; Cumque sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes Res creat, et discors concordia fœtibus apta est.*

20 Ridicule *Stertinium acumen* Stoicismum appellat, ob Paradoxa. *Stertinius iste ducentos viginti libros Stoicorum Latine scripsit.* Vet. Schol. Advertendum autem omnes pene libros habere *Stertinium,* pro eo quod est Stertinii, cum Cruquiano etiam Interprete. B. De Stertinio Ser. 2. 3. 33. G.

21 *Seu pisces;* quod faciunt lauti. B. Vid. ad v. 8. G.

Seu porrum; quod audio te facere: et obiter pulsat Pythagoreos et Ægyptios.

Trucidas; convenit hoc verbum hujusmodi pulmentis. Vet. Schol. B. Jocose *trucidas* de victu Pythagoreo. G.

22 *Utere;* h. e. convivam adhibe.

Ultro, libenter, bono et benigno vultu.

23 *Verum,* rectum; nam ex vero judicatur rectum.

24 *Vilis amicorum,* h. e. Vili venit amicitia, ubi hujusmodi boni viri aliquo egent. Est autem Proverbialis Elocutio. Pro *deest,* antiquissimi Codices habebant *de'st,* ut advertit Lambinus.

25 *Quo loco,* quo statu.

Romana res; supple *publica.*

27 *Armenius cecidit;* dum regnum Tigrani restituit Tiberius. De Phrahate vide Lib. II. Od. 2. B. Conf. Brouckhus. ad Tibull. pag. 377. Z.

Cæsaris accepit genibus minor: aurea fruges
Italiæ pleno defudit Copia cornu.

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASELLAM.

Docet amicum quemadmodum velit carmina sua Augusto tradi. B. Vinio Asellæ, qui videtur rusticus Sabinus et tabellarius fuisse, mandat, quemadmodum scripta tradat Augusto. Tota epistola est jocosa, quæ ludit in nomine Asellæ.

Ut proficiscentem docui te sæpe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini,
Si validus, si lætus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meæ gravis uret sarcina chartæ,
Abjicito potius, quam quo perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Asinæque paternum

2 Vinni *vulg. edunt.*

28 *Genibus minor; subtiliter dixit, ad genua devolutum.* Vet. Schol. Vix enim æquabat ejus genua: et talis conspicitur in Cæsaris nummis, uti monuit Torrentius.

29 *Defudit* scriptura plurium Codicum est, non autem *diffudit*, auctore Cruquio et Lambino. Bentleius Præsenti Tempore *defundit*: verum magis placet Præteritum *defudit*, quo melius conveniat cum superioribus. Exemplaria sunt varia de more Exscribentium. B. Bene monet Bentleius, si *defudit* verum sit, post messem scriptam epistolam; si *defundit*, forte ante messem. [Imo, messis tempore, ut Bentleius ait. Z.] *Diffudit* ubertatem significat: *defudit* Copiam deam facit, de cœlo liberalem. Sed quis docebit verum? G.

Copia, ubertatis dea, sive Amalthæa. Cruquius. B. Ubertatem Italiæ nosse intererat Iccii, qui in Sicilia lucro operam dabat et frumentum vendebat. Z.

EPIST. XIII.

1 Mire *sæpe diuque* de Asina.

2 *Reddes;* Futurum pro Imperativo, usitata Enallage.

Bene *signata*, ne quis legat ante Augustum.

Vini, quod ostendit Bentleius. Fuerat enim Romana Familia *Vinia*, non *Vinnia*, ut satis constat ex Inscriptionibus. *C. Vinius Fronto, ad quem hæc Epistola scripta est, patrem habuit cognomine Asinam.* Vet. Schol.

4 *Studio*, supple nimio.

Odium, fastidium, et mire *importes* de Asina.

5 *Sedulus*, officiosus, et supple *dum tu es.*

Opera vehemente, pro importuno servitio, per Charientismum.

6 *Uret*, onere suo vexabit. Significare vult volumen suum esse satis grande.

8 Mire *ferus;* nihil enim asino irato ferocius.

Asinæque paternum; dum elevare studet scripta sua, ad frigidos jocos descendit; quod in tam levi materia excusare debemus.

Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Ut vinosa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ;
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possint oculos auresque morari
Cæsaris: oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale, cave ne titubes, mandataque frangas.

14 glomus *etiam G. et Sax.* 16 Neu *Bentl. ex MS.* 17 possunt *Ven. Glar.* 18 *Bentleius distinguit* nitere. porro Vade, *etc.*

9 *In risum*, in vulgarem jocum.

Fabula fieri Proverbialis Elocutio est.

10 *Lama est vorago; λάμος enim est ingluvies: Lamiæ quoque dicuntur devoratrices puerorum.* Vet. Schol. *Silvarum saltus, latebras lamasque lutosas.* Ennius, referente Cruquiano interprete. Nostrati vulgo Sloughs dicuntur.

11 *Victor propositi; compos voti.* Landinus. Cum difficultate scilicet. B. Victis viæ difficultatibus: Continuat enim huc usque allegorian de Asina. G.

12 *Servabis*, geres, fovebis.

14 *Glomos; glomus est rotundus globus filorum.* Vet. Schol. Cruq. Fuerat et *glomus, glomi*, atque *glomus, glomeris*, contra quod sentit Bentleius. Certe unus glomus filorum lanæ vix sufficeret furaci *Pyrrhiæ*. B. Negat Bentleius, *glomos* alias inveniri: putat, unum *glomus* etiam deprehendi posse. G.

Pyrrhia; nomen est ancillæ in quadam fabula Titinnii, quæ, furata lanæ glomos, ita gestavit, ut deprehensa sit. Vet. Schol. Cruq.

15 *Cum pileolo soleas;* ita sordidus erat ut ipse pueri sui munus implerit. *Soleæ* calceamenta erant domestica: erat etiam et pileolus domesticus, ut vel ex hoc loco patet. Vide Lib. I. Satyr. 3.

Conviva, h. e. vocatus ad cœnam.

Tribulis, h. e. contribulis meus. *Incertum est quem notet.* Vet. Schol. Cruq. B. Neminem privatim signat: sed hoc nomine indicat plebeium hominem imi subsellii, qui non esset conviva, nisi pars esset tribus, quam pascit aliquis civis lautior. G.

17 *Morari, detinere oculos dicit Naso.* Henricus Stephanus. B. *Morari*, delectare: *oculos*, ob calligraphiam: *aures*, ob argumentum. Z.

18 *Oratus multa prece;* hoc est, etsi oratus fueris. Ut alicubi resistas et garriendo tempus teras. B. Satis te oravi; quod superest, tu nitere etc. G. Baxteri explicatio potior est. Z.

19 Bene *cave ne titubes*, cum Asinæ jam dixerit, *Nitere porro.*

Mandata nunc Participium est. Vet. Schol.

Frangas; poterant enim frangi quæ frivola erant.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

O fortunatos nimium, bona si sua norint, Agricolas! B. Servus, quem ex mediastino fecerat Horatius villicum, nunc flagrabat desiderio Urbis et vitæ urbanæ. Poëta igitur ostendit, non locum, sed animum esse morositatis causam, semet ipsum delectari ruri ob commoda quæ afferat, istum vero Urbe ob studium nugarum et deliciarum urbanarum.

VILLICE silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres;
Certemus spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro; et melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas et cura moratur,
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.

3 Bariam *G. et primæ editt. etiam Fabric.* Baria *quidam MSS. Cruq.* 5 rus *Da. Heins et probat Cun.* 6 moretur *Lamb.* 9 avet *ex conj. Bentl.*

EPIST. XIV.

1 *Villicus rusticæ familiæ præerat, ut Dispensator urbanæ.* Torrentius. Atque hi erant plerumque liberti.

Silvarum, Metonymice pro gregum et rei pastoritiæ: nam communia pascua silvis fere constabant et montibus. *Montibus et silvis studio jactabat inani.* Virgilius, Ecl. 2. 5.

Agelli, ruris et villæ meæ. B. Ubi post negotia urbana me recreo. Z.

2 *Habitatum,* supple quamvis.

Focis, domibus. Ad octavum Lapidem ultra Tibur in Via Valeria. Vet. Schol. Cruq.

3 *Bonos Patres;* pro ratione illorum temporum divites Senatores. B. Non *Senatores* intellexit, credo, vir doctus Romanos, sed decuriones proximi municipii. Ego ne hos quidem in Flacco video, sed patres familias, municipes aut colonos Variæ, singularum villarum dominos, Variæ contributos s. adscriptos. G.

Varia oppidum in Sabinis olim, nunc vicus imminens Anieni. Vet. Schol. Cruq. An hic erat Commune Sabinæ gentis Concilium antiquis temporibus? Advertendum omnes fere scriptos Codices habere *Variam,* non *Bariam.*

4 *Spinas,* molesta vitia: carduos et paliuros dicit.

5 *Melior,* purgatior.

6 *Cura;* animi ægritudo. B. De Lamia Od. 1. 26. et 36. it. 3. 27.

7 *Rapto;* ante diem sublato.

8 *Mens animusque;* propositum et libido. B. *Istuc,* in villam meam. Z.

9 *Amat,* temperando dicit pro gestit.

Claustra sunt carceres; et est Translatio ab equis Circensibus. Vet. Schol. B. Cupit tollere impedimenta, quæ me Romæ remorantur, ut possim otiari et libere vivere. Z.

11 *Est odio,* displicet, fastidio est.

Sors, vitæ status.

Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, et discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te: nam, quæ deserta et inhospita tesqua
Credis, amœna vocat mecum qui sentit, et odit
Quæ tu pulchra putas. fornix tibi et uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video; et quod
Angulus iste feret piper et tus ocius uva;
Nec vicina subest vinum præbere taberna
Quæ possit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias terræ gravis: et tamen urgues
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, et strictis frondibus exples:

28 Dejunctum *Lamb. ex quatuor codd.*

13 *Animus*, supple ægrotus. *Patriæ quis exsul, Se quoque fugit?* Od. 2. 16.

14 *Mediastinus, servus ad omnia viliora officia comparatus.* Torrentius. Idem qui et calo: quasi *mediodestinus*, ut *clandestinus*.

Mire *tacita prece* de calone, qui non audebat promere sua vota.

15 *Villicus*, supple *factus*, ut supra etiam ad *mediastinus*.

16 De constantia Horatii alia omnia Ser. 2. 7. 28. G.

17 *Invisa*, temperando dicit pro detestabilia.

18 *Miramur*, magna et beata putamus. V. Epist. 1. 6. 1. G.

19 *Tesqua; Lingua Sabinorum loca difficilia et repleta sentibus sic nominantur.* Vet. Schol. Quasi testa vel plexa. Etiam Belgis Twisschen est plectere, cum quo convenit, et Latinum *texere*; quæ omnia a Saxonico nostro Twegen, *Duo*.

21 Plurimi MSS. *putas*, non *vocas*. Lambinus: atque sic legit Cruquius.

Fornix; in fornicibus Circi prostabant meretriculæ.

Uncta, redolens et optimi cibi plena. Vet. Schol. Cruq. B. Recte igitur præcipit Columella 1. 8. ne villicus ex eo servorum ordine instituatur, *qui urbanas ac delicatas artes exercuerit. Socors et somniculosum genus id mancipiorum, otiis, campo, circo, theatris, alcæ, popinis, lupanaribus consuetum, nunquam non easdem ineptias somniat* etc. Z.

23 *Angulus iste*; agellus meus, Εὐτελισμὸς μετ' Ἠθοποιΐας. B. Sensus est: Agellus iste non magis feret uvas quam piper et thus, h. e. nunquam. Z.

24 *Subest*; suppetit, ad manum est, ὑπόκειται. B. *Subest* simpliciter prope est. G.

26 Pulchre *strepitum* dicit cantum indoctæ et pauperculæ fidicinæ.

Terræ gravis; deridet agrestem saltatorem.

Et tamen, plurima habes quæ agas, neque vacat tibi nugari. B. Recte vir doctus et melius illis, qui hic proponi volunt objectionem s. excusationem villici, quam potius ipse laudat hic Horatius, quod desiderio urbis non negligat officium. G. Quanquam in te est urbis et urbanarum deliciarum nugarumque desiderium: tamen tu non negligis opera rustica. Z.

Urgues, oportet te urgere, h. e. fodicare.

27 *Ligonibus*, sarculis latis; Μακέλλας Græci dicunt, nostri Hoes: erant et Δίκελλαι, quos bidentes vocabant.

Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ nitidique capilli,
Quem scis immunem Cinaræ placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Cœna brevis juvat, et prope rivum somnus in herba;
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat; non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis;
Horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos piger; optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

33 Cynaræ *edd. vett.* 40 reddere *Fl.* 1482. 43 piger *refert Bentleius ad* caballus.

29 *Pigro*, otianti, interquiescenti.

30 *Docendus; præfossis tramitibus: sic alibi* (A. P. 68.) *ipse de fluvio; Doctus iter melius.* Vet. Schol. B. Nempe de incilibus et fossis vel fodiensis, vel purgandis aperiendisque, aquæ pluviæ derivandæ causa, loquitur. G.

31 Comice protulit *quid* pro *quantum.* B. Quantum inter me atque te intersit. G.

32 *Nitidi*, uncti. Z.

33 *Immunem, sine munere.* Vet. Schol. B. De Cinara Od. 4 1. 4. et 13. 31. G. *Scis*, quippe qui internuncius fuisti, et mihi puellam adduxisti vinumque apposuisti. *Rapaci*, qualis erga alios amatores erat. Z.

34 *Liquidi*, sacco liquati. B.

35 *Juvat*, scil. me nunc, ubi ætas mea alios mores, aliam vitam postulat. Z.

36 *Pudet* modo posuit, pro *pudor est.*

Incidere; abrumpere, vel per compendium finire.

Ludum per Charientismum dicit res Venereas et cæteras nugas.

37 Temperanter dixit *mea commoda* pro *meas felicitates.* B. *Istic*, in villa mea Usticæ. Z.

38 *Limat*, radit et per hoc urit. *Floriferis ut apes in saltibus omnia limant.* Lucretius. B. Locus est 3. 11. Sed meliores *libant.* *Limat* est minuit, detrahit. G.

Obscuro; invidia tacitum est odium. Vet. Schol. Cruq. Clanculariæ res sunt et Invidia et Obtrectatio, quam modo morsum dicit.

[† *Venenat*, fascinat.]

39 *Rident;* adeo non invident.

40 Bentleius *cum servis tu urbana*, tenui de causa, et nullo cum fructu, nisi quod auribus placuerit suis.

Diarium unius diei demensum est. Torrentius. B. Recte. Sic Petronianum illud scortillum negat se *post asellum sumere diaria*, cibum vilem post delicias. Non audiendus est Landinus, qui *diaria* interpretatur lucra diurna, quæ servus mereatur domino. Nempe legebat *reddere* pro *rodere.* G. *Rodere* apte de victu arido et tenui. Z.

41 *Horum tu in numerum;* etsi fueris rure procurator meus et libertus.

42 *Calo;* mediastinus, qui jam de longinquo ligna atque olera petit. B. *Argutus*, callidus, seu potius loquax. Z.

43 *Optat ephippia bos;* etiam nostratibus familiare adagium est, As a Saddle to a Cow.

Ephippia; sagmata. Vet. Schol. et bene de rustici caballi stramentis. Hodie etiam caballi arare norunt. B. *Piger*, quem piget laboris sui. Ita nihil refert, sive ad bovem, sive ad equum referas. G.

44 *Uterque*, tu scilicet et calo meus. B.

EPISTOLA XV.

AD NUMONIUM VALAM.

Horatius curandæ valetudinis causa Philosophicum arcum retendit. B. Cum Horatius auctoritate Antonii Musæ medici celeberrimi aquis frigidis usus (quamquam invitis Baiarum incolis, qui ægre ferebant, quod ægroti ad aquis frigidis utendum, spretis thermis, Clusium Gabiosque peterent) hiemem transigere vellet in locis maritimis; petit a Vala, ut scribat de Velia et Salerno, quæ illorum oppidorum vicinorum in Lucania sit conditio, reperianturne ibi ea, quæ ad vitæ commoditates pertineant, cœlum, panis, aqua, lepores, apri, pisces. De vino se non quærere ait, quia generosum ibi esse constet. Etsi enim, quamdiu in villa sua rusticetur, quovis vino contentus sit: cum tamen ad mare descenderit, se requirere optimum ad cuticulam curandam. Omnino autem se in hac re similem esse Mænii, qui, si non accepisset unde laute et opipare cœnaret, sed tenuissimo uti victu coactus esset, luxuriantes nepotes vituperaret: sin vero lautiora nactus esset, laute comedentes laudaret beatosque prædicaret.

Quæ sit hiems Veliæ, quod cœlum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, et qualis via (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis

Præsertim cum tu artem calleas villici. Cf. vers. 26. seqq. Z.

Censebo; sententiam dicam, tractum a Senatu. Notum est Græcorum dictum. [Aristoph. Vesp. 1422.] Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

EPIST. XV.

1 Familiaris sermonis negligentiam imitatur hæc epistola. Pendet prima illa interrogatio a v. 25. *Par est, te nobis scribere, quæ sit hiems* etc. nam ego in illam oram inferi maris venire non soleo, cum Antonius Musa interdicat thermis, quales ibi sunt, commendet fontes frigidos. G.

Velia et Salernum oppida sunt Lucaniæ: Salernum a salis copia dictum est. Vet. Schol. Et *Velia*, olim *Helia*, teste Plinio, h. e. Paludosa: a Græco Ἕλος.

Vala; in antiquo Nummo est C. Numonius Vaala. Lambinus. [† vid. Vossii notam ad Vellei. 2. 119.]

2 *Quorum hominum;* i. e. *quibus moribus ibi sunt homines.* Landinus.

3 *Antonius Musa, frater Euphorbi Medici Jubæ, Augusti libertus.* Torrentius. *Antonius Musa ægritudine Augusti artem suam illustravit: nam cum dolore Arthritico laboraret, et ad summam maciem perductus esset, curante Aimilio Medico, qui eum adeo calidis curabat, ut tectum cubiculi ejus velleribus muniret; hic postea in contrarium versis omnibus, non solum perfusionibus frigidis, sed etiam Gargarismis Cicerninæ Aquæ, quæ est Atellæ, in domo Cæsaris, et potionibus usus est; ita ut intra breve tempus eum curaret. Ob quam causam ab Augusto usque ad Sestertiûm quadringenties ex Senatusconsulto accepit. Hic autem Musa Horatio jusserat ut lavacro frigido uteretur propter oculorum dolorem.* Vet. Schol. Cruq. *Medico Antonio Musæ, cujus opera ex ancipiti morbo convaluerat, statuam ære collato juxta signum Æsculapii statuerunt.* Suetonius in Augusto [c. 59]. En autem quod nuperrime accidit Londini, apud *Fontem* dictum *Clericorum*, qui haud ita longe est ab *Iseldunо*, frequenti vico, aquis frigidis modo celebris: a viro autem et claro et fide digno, *Edvardo Baynardo*, M.D. Collegiique Londinensis Socio celeberrimo, accepimus. Rusticus quidam cognomento *Plumbarius*, in vico agit vernacule appellato Harrow on the Hill, quod est *Herga* sive *Castra super colle:* qui quidem vicus satis notus est in Medio-saxonum nostrorum pago; præsertim vero nobis, qui in sacro isto monte Musas primum adivimus. Laborabat hic vir sesquimestri fere spatio immanibus arthritidos vagæ, paralyseos, atque etiam spasmatum doloribus, adeo ut neque pedibus insistere valeret. Plurimis autem incassum tentatis remediis, imo

Me facit invisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. sane murteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulphura contemni, vicus gemit, invidus ægris,
Qui caput et stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et diversoria nota:

5 myrteta *edd. vett.* 7 sulfura *edd. vett. Bentl.*

et Mercuriali saliva inutiliter mota, misellus iste tandem (incredibile dictu) ab omnibus istis tam sævis symptomatibus, vel unica in Frigidas nostras immersione ex toto liberatus, ad integram sanitatem restitutus est; jussus tamen firmioris efficaciæ causa iterato bis terve in easdem aquas se demittere. Ostendit idem vir elegans et locum mihi Senecæ, qui est in Epistola quadam illius ad Lucilium [83.], quem quoniam huc pertinere videbatur, apponendum duxi. *Ab hac fatigatione magis quam exercitatione in frigidam descendi: hæc apud me vocatur parum calida; ille tantus Psychrolutes qui Kalendis Januariis in Euripum saltabam.* Derivabantur autem *Euripi* isti *ex Aqua Virgine* gelidissima atque Alsietina: atque hi ad instar Motarum nostrarum circuibant Circi Maximi et Theatri interiora, nonnunquam et privatas domos. *Auspicabar* (inquit idem Auctor) *in Virginem desilire.* Qua de re et Ovidius de Ponto [1. 8. 38.] *Stagna quoque Euripi Virgineusque liquor.* Atque alias [Ar. 3. 385.] *Nec vos Campus habet, nec vos gelidissima Virgo.* Vide Julium Frontinum de Aquæductibus. Neque hoc loco silentio prætereundas censeo pene a tribus retro sæculis apud Venedotos Britannos miraculorum fama nobilissimas *Albicollinas Frigidas:* sic enim illas appellandas duxi, quod vetere indigenarum sermone idem sit Gwenvre, vel Gwenfre, quod Romanis *Albus Collis;* et quod wy eadem lingua aquam sonet. Ex Britannico igitur Gwenvrewy, vel Wenvre wy Johannes a Pennant, *Salopiæ* (sive *Novi Veroconii*) Abbas, qui primas Fabellam istam ex ore vulgi depromtam consarcinavit, pro more rudioris sæculi, nescio quam Saxonico Vocabulo *Winefridam,* sive Divam, sive Nympham, ausus est comminisci. Verum a diverticulo in viam redeundum erit.

Supervacuas per Charientismum posuit pro inutiles, vel nihil agentes.

Tamen: neque enim excusor auctoritate tanti Medici.

4 *Invisum;* ob amissum quæstum scilicet.

5 *Sane;* neque enim per jocum mentior.

Murteta; ea est scriptura meliorum Codicum. *Est et quarundam naturalium sudationum* [calor] *ubi e terra profusus calidus vapor ædificio includitur, sicut super Baias in Murtetis habemus.* Cornelius *Celsus* 2. 17. pr. [† *Maxime utiles* (in hydrope) *naturales et siccæ sudationes, quales super Baias habemus in Murtetis.* Idem 3. 21.]

6 *Cessantem morbum; podagram.* Vet. Schol.

Elidere; efficaciter eliminare, per sudores scilicet.

7 *Invidus; quia itur ad alia loca.* Vet. Schol. Cruq.

8 *Qui caput Aqua frigida infusa, præterquam capiti, etiam stomacho prodest: item articulis, doloribusque qui sunt sine ulceribus: item rubicundis nimis hominibus, si dolore vacant.* Cornelius Celsus (1. 9.). In resolutione etiam stomachi idem celeberrimus Auctor hæc præcipit (4. 5.). *Huic generi inutilissimum balneum est: Lectiones exercitationesque superioris partis necessariæ: item unctiones frictionesque; hinc perfundi frigida, atque in eadem natare, canalibus ejusdem subjicere etiam stomachum ipsum, et magis etiam a scapulis id quod contra stomachum est: consistere in frigidis medicatisque fontibus, quales Cutiliarum Subcutiliarumque sunt, salutare est.* De Cutiliis autem et Subcutiliis Aquis vide Plinium (2. 95. et 31. 2.) et Vitruvium (8. 3.).

9 *Clusinæ et Gabinæ aquæ frigidæ sunt, Clusinæ in Hetruria, Gabinæ in Sabinis.* Vet. Schol.

Frigida rura, montana loca, maritimis contraria; Sabinos agros intellige.

10 *Locus;* Vetus hospitium.

Diversoria; interquiescendi loca. B. Equi meritorii assueti viæ Baias ducentis, eo tendebant ab ea, quam exspectationem similium casuum vocat hodierna schola. Fingit ergo expostulationem poëta equitis suo cum equo, quem dextrorsus ad Cumas et Baias nitentem *læva habena* ad Gabios reflectit. G.

Præteragendus equus: Quo tendis? non mihi Cumas
Est iter aut Baias, læva stomachosus habena
Dicet eques: (sed equi frænato est auris in ore.)
Major utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Jugis aquæ; (nam vina nihil moror illius oræ:
Rure meo possum quidvis perferre patique;
Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
Utra magis pisces et echinos æquora celent;
Pinguis ut inde domum possim Phæaxque reverti;
Scribere te nobis, tibi nos accredere, par est.
Mænius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumtis urbanus cœpit haberi,
Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret,

13 equis *Bentl. Cun.* equi *defendit Jonson.* 16 dulcis aquæ *Lamb. ex duobus codd.* 17 quodvis *conj. Heins. Adv.* 3. 13. *p.* 493. 25 nobis, ac nos tibi credere *Glar.* 26 *Ab hoc versu fit initium novæ epistolæ in ed. Glar.*

11 *Tendis;* niteris.

13 *Est auris in ore; suavis Allegoria, qua significat voluptatem magis homines captare, quam curam corporis.* Vet. Schol. B. Nempe proprie dicit, ad equum verbis nihil profici, frenis opus esse. Ab hoc autem versu redit ad quæstiones v. 2. cœptas. G.

14 *Major utrum; supple Te nobis scribere par est.* Vet. Schol. Cruq.

Utrum populum; utram civitatem, Velinam an Salerninam.

15 *Collectos, cisterninos.* Vet. Schol. Cruq.

16 Nonnulli Codices inepte reponunt *Dulcis* pro *Jugis*, ex aliquo Interpretamento ut puto: est autem *Jugis* quæ continenter manat, et *perennis*, quasi per omnes annos.

Nihil moror; quia nihil capior. B. Ego ita putabam, *Non moror*, non opus habeo de illis quærere: novi illa Campana, Massica, Cæcuba, Falerna: quibus rure meo facile careo, cum ad mare descendi, utor jucunde. G.

18 *Ad mare*, ad loca voluptatum. B. Calabriam intelligere nos jubet N. Heins. Adv. 3. 13. p. 493. hic pariter et Epist. 1. 7. 11. Sed hic Lucaniam intelligi nimis apertum: et ipsum *descendere* in loco priore *inferum* potius mare signare videtur.

Lene; suave. Vet. Schol. Cruq.

21 *Juvenem commendet; i. e. quod calidiorem faciat ad amplexus.* Vet. Schol. Cruq.

23 *Echinos;* Vide Sat. 2. 4. 33.

24 *Phæax;* alter Alcinous. B. Vid. Epist. 1. 2. 28. G.

25 *Scribere te nobis; hic versus principia Epistolæ concludit.* Vet. Schol. Immane Hyperbaton.

Accredere, verbum Lucretianum. B. Valæ hæc loca erant nota, qui videtur ibi prædia habuisse. Z.

27 *Fortiter, magnanimus puer*, ut ait Persius. B. Sine ullo paupertatis metu. Z.

Urbanus; dicax, salsus, sodalis, commodus.

28 *Scurra;* parasitus, ad assentationem compositus.

Præsepe; mire tanquam de voraci belua *Satyrice pro mensa.* Vet. Schol.

Impransus non qui civem dignosceret hoste;
Quælibet in quemvis opprobria fingere sævus;
Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
Quicquid quæsierat, ventri donabat avaro.
Hic, ubi nequitiæ fautoribus et timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas cœnabat omasi,
Vilis et agninæ, tribus ursis quod satis esset;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos corrector Bestius. Idem
Quicquid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem, Non hercule miror,
Aiebat, si qui comedunt bona; cum sit obeso
Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.

30 stringere *conj. N. Heins.* figere *conj. Cun.* 32 donarat *G. S.* donaret *Bentl. ex MS.* 35 agnini *MSS. Torrent: G. Z. Med.* 1477. *G.* 36 lama *G. it. Med.* 1477. *F.* 37 corrector *Lambi. ex MS. etiam Sax.* Bestius *omnes MSS. Cruq. G. pr. edd.*

29 *Impransus; ideo iratus ob hoc ipsum.* Vet. Schol. Est autem *Impransus* pro *impastus*. B. Marcilius *impransum* interpretatur bene saburratum, et inde petulantem. Sed destituitur, puto, ab exemplo. *Impransus* certe nostro est non pransus Ser. 2. 2. 7. et 3. 257. G.

31 *Barathrum, vorago.* Vet. Schol. Cruq. B. V. Sat. 2. 3. 166. G.

32 *Quicquid quæsierat;* nam emendicabat undique, hinc Pantolabus dictus.

33 *Nequitiæ fautoribus,* luxuriæ plausoribus: nam fautores sunt qui plaudunt fere scenicis.

Timidis, non generosis: nam meticulosi sunt avari. B. *Timidos* interpretor, qui metu quodam petulantis hominis os illud maledicum offercire cibis malebant, quam fame irritare. Duplex genus eorum, qui scurras alunt, *fautores,* quibus placent maledicta: *timidi,* qui metuunt, ne in se convertantur. G.

34 *Patinas,* supple *plenas.* Testaceis patinis elixabant carnes et pisces.

Omasi, visceris bubuli. Vet. Schol. Tripe.

35 Omnes fere MSS. pro *agnini* legerunt *agninæ* cum Cruquiano Interprete, et Turnebo. Agnina nihil vilius apud Veteres. Qua de re videsis Turnebi Adversaria.

36 *Lamna candente;* Ligurientium servorum ventres stigmate scribebantur, ut ostendit Dacerius ex Galeno.

37 Mænius interdum invehebatur in lautias hominum æque severe ac *Bestius* ille nobilis *corrector* et castigator nequitiæ. G. Igitur *Bestius* verti debet, tanquam alter *Bestius.* Z.

Omnes fere scripti Codices legerunt *Bestius* pro *Mænius,* et nonnulli *correptus* pro *correctus. Bestius* etiam est in Cruquiano Interprete, *nomen parcissimi cujusdam Romani.* Lucro hic unice deditus est. *Cornelius Bestius* apud Plutarchum pupillum suum, ut alter Polymnestor, ob spem auri obtruncavit; quod ostendit Cruquius. Pro *correptus* vel magis *correctus,* Bentleius posuit ex ingenio suo *corrector,* optima ut puto cum ratione. Fuerat enim *Bestius* iste homo frugi atque avarus, et nebulonum castigator, quod vel ex Persii Satyra (6. 37.) constat.

38 *Siquid* Bentleius, levi de causa; quod scilicet unus vel alter scriptus Liber repræsentet *Siquid.* Ego nihil moveo.

39 *Verterat in fumum et cinerem;* h. e. in culina absumserat.

41 Notum est suillam vulvam olim habitam in deliciis. B.

Plin. 11. 37. s. 84. *Vulva ejecto partu melior quam edito: ejecticia vocatur illa, hæc porcaria.* Martial. 13. 16. *Te fortasse magis capiat de virgine porca, Me materna gravi de sue vulva capit.* V. Apic. 7. 1. G.

Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula laudo,
Cum res deficiunt, satis inter vilia fortis:
Verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINCTIUM.

Vitam beatam æquanimitate constare, et conscientia veræ virtutis. B. Quinctius Hirpinus, quo familiariter usum esse Horatium etiam ex Od. II. 11. intelligitur, videtur honoribus divitiisque et auræ populari plus tribuisse quam par erat, servata tamen viri boni laude. Huic igitur percontanti de villæ reditibus rescribit Noster, de reditibus non esse quod scribat, cum illa villa ob situs amœnitatem salubritatemque cœli sibi placeret, ibique se corporis valetudine recta et tranquillitate animi frui. Tibi vero alia vivendi ratio probatur, nec, fateor, male vivis, si non modo videri, sed et esse bonus studes. At vereor, ne virtutem in externa specie vulgique opinione sola ponas. Quæ res est vana, aliena minusque stabilis, eaque non magis capi sapiens debet, quam infamia falsa terreri. Vir bonus est virtutis amore, non pœnæ metu; atque cum externa bona non magnifaciat, nec adeo metuat et cupiat, est vere liber habendus. Nam qui mori potest, is cogi non potest.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, et situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opaca

2 bacis *MSS. ap. Cruq. it. G. S. Ven. Lamb.* 3 pomisne, *sic edd. vett. et Bentl. qui pro* et *reposuit* an *ex codd. recte: nam sic solet Noster: v. c. Epod.* 7. 13. *Epist. I.* 3. 3. *I.* 11. 4. *I.* 18. 102. Z.

42 *Hic ego sum;* de me fabula narratur. B. Seu, ego hac in re sum similis Mænii. Z.

43 *Fortis;* magniloquus, alter Hercules.

44 *Unctius;* lautius, opimius.

45 *Aio bene vivere; Potest hoc Epicurus dicere, qui ait divitias, ut non appetendas, ita nec fugiendas, si contigerit.* Vet. Schol. Cruq.

46 Bene *conspicitur* subjecturus *nitidis:* nam marmoreas significat villas.

Fundata, et per hoc mansura: nam facile perit pecunia in fœnore posita, vel intus condita.

EPIST. XVI.

1 *Ne; id est, ne forte.* Vet. Schol.

Fundus, ager est cum ædificio. Torrentius.

Hic forte erat Q. Hirpinus, de quo Od. 2. 11. Torrentius.

2 *Arvum ager dicitur segetis ferax et præparatus frumento.* Vet. Schol.

3 Optimi MSS. pro *pomisne* legerunt *pomisve,* quod mihi cum Cruquio aridet. *Pomisne* Bentleius, sed parum refert. Placet tamen *an,* pro *et,* auctoritate scriptorum Codicum.

4 *Loquaciter;* non quod multa dicat, sed quod de suis crepet, ut fere solent loquaculi.

5 Cruquius putat Usticam dici et Lucretilem, de quibus in Odis.

Valle; sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
Lævum decedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid? si rubicunda benigne
Corna vepres et pruna ferunt? si quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum juvat umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus;
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, et jam, si credis, amœnæ,
Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.
Tu recte vivis, si curas esse quod audis:
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum:
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente bonoque beatum,

7 discedens *edd. vett.* descendens *codd.* 2 *Bersm.* 9 ferant *et mox* juvet *edd. vett.* 11 florere *MS. Bersm.* 13 [† Threcam *scribitur in vetustissimo Leidensis Bibliothecæ codice, teste Heinsio ad Ovid Trist.* 4. 1. 21.] 14 fluit aptus et *S. Z. Med.* 1477. *Z.*

6 *Dextrum* in sacris erat oriens, quod Romanis deorum simulacra in templis spectarent meridiem. B. Ponit se et suum Quinctium in villa, quæ, ut in frigida regione meridiem adspicit, et vallem, cujus dextrum latus orienti soli oppositum est, lævum occidenti. G.

7 *Decedens* Bentleius ex optimis Libris.

Vaporet, Lucretio *vapor* dicitur calor. B. *Vaporare*, est quocunque modo calefacere, fomentis, igne accenso etc. G.

8 Bentleius præposuit Adjectivum *benigni*, quod non æque placet. Major enim est vis Adverbii in isto loco. B. Sed *benigni* est *σωματικώτερον*. Z.

9 Melius in Indicativo *ferunt* et juvat: atque ita Bentleius ex Libris quos ipse probandos putat; neque nobis secus videtur.

10 *Fruge*; glande.

11 *Dicas*, h. e. fatendum tamen tibi erit. B. Si temperiem illam consideres, situm, amœnitatem, dicas alterum hic esse Tarentum, quasi a maritima illa et humili regione huc versus mediterranea adductum. G.

Nota Horatium in Italia nihil magis laudare quam Tibur et Tarentum. Vet. Schol.

12 *Fons Bandinus, e quo rivus qui Digentia dicitur.* Vet. Schol. Cruquianus Interpres *Bandusius* habet. B. V. Car. 3. 13. 1. G.

Dare nomen rivo; mira Hypallage, pro dare rivum non sine nomine. B. Quo plus aquarum dat fons rivo, tanto digniorem facit, ut suum sibi nomen habeat. Itaque dat nomen cum aqua. G.

15 Acutissime Bentleius pro *etiam* (*si credis*) *et* (*jam si credis*), h. e. audita mea descriptione. B. Mihi magis placet, *et jam*, etiam nunc, hoc ipso tempore, quo scribo, debeo valetudinem agello meo, tempestate anni alias gravissima. Illud *tibi* ἦθος, habet amicitiæ. G.

16 *Septembribus horis*, h. e. quaque Septembri hora, sive tempestate: *quo tempore in urbe facile morbo tentantur corpora, ex Auctumni æstu noxio*; ut ait Vet. Schol.

17 Temperando dicit, *Tu recte vivis si*, pro *Non recte vivis nisi: recte* autem dicit tam ad animum quam ad rationem: nam et animus vulgo norma recti est.

18 *Jactamus*; prædicamus.

Beatum, opinione vulgi, ob famam scilicet atque divitias.

19 *Ne cui de te plus*; egregius est iste Catonianus versus [1. 14.]. *Plus aliis de te quam tu tibi credere noli.*

20 *Alium*; divitem scilicet, vel fama celebrem: est autem Hellenismus in *alium sapiente*, quasi ἄλλον τοῦ σοφοῦ, quod advertit Cruquius. *Quod si accusator alius Sejano*

Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures;
" Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
" Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
" Juppiter;" Augusti laudes agnoscere possis.
Cum pateris sapiens emendatusque vocari.
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? ¶ Nempe
Vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.
¶ Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet; ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum,

22 tempus habendi *Zar.* 30 Cum cupias *MS. Bos. G. S.* cupies Z. 32 *Verba ego ac tu ad antecedentia refero.* Zeu.

foret. Phædrus 3. Pr. 41. B. Add. 2. 1. 240. G.

22 *Febrem;* notum est Stoicos omnes affectus pro animi morbis habere. B. Comparandi particulas more suo omittit. Similis est dissimulator morborum animi ægroto intemperanti, qui, ne interdicatur ipsi cibo, dissimulat sensum adventantis febris, donec in ipsis epulis superveniens ille algor tremore partium prodatur. *Manus unctas* vocat, jam jurulentis cibis pingues. G.

23 Paralyticus tremor futuræ mortis indicium.

24 *Malus;* perversus et pravus.

26 *Dicat,* cantet.

Vacuas; et per hoc patulas.

27 *Tene magis; Hæc enim Varius de Augusto scripserat; sunt autem ex notissimo Panegyrica Augusti.* Vet. Schol. Obiter et Augusto et Vario amico suo gratificari studet.

29 *Augusti laudes;* non tuas. B. Possisne ita stolidus esse, ut in te agnoscas laudes, quæ in neminem præter Augustum conveniunt? Sed non multo prudentius admittas *sapientis* vel *emendati* hominis nomen etc. G.

30 *Sapiens emendatusque,* h. e. doctrina et moribus egregius.

31 *Respondesne tuo nomine?* h. e. an non falso nomine appellaris, neque enim sapientis est captare opinionem imperiti vulgi. B. Metaphora sumta a dilectu vel lustratione militum, censu etc. ubi nomine suo recitato quisque respondet, se adesse. *Nomine* Dativus antiquus videtur Marcilio, nec repugnem. Sed potest etiam ad quæstionem, Quis est sapiens? suo nomine respondere, casu auferendi. G.

Nempe, ex abrupto concedentis est; forsan enim dicturus es, omnes hoc morbo pariter laborare.

32 *Prudens,* doctus, Philosophus.

Ego ac tu, supple *æque.*

33 Postquam concessit jucundum esse vocari bonum et prudentem, addit, ab eodem populo æque facile auferri illum honorem. Itaque leve putandum est, quod pendet a levitate multitudinis. Si volumus non dolere sinistris judiciis plebis, neque debemus efferri secundis. G.

34 *Indigno,* supple *mihi.* B.

35 *Inquit,* scil. populus. Z.

36 Mire *clamet;* de rauca turba. B. *Idem* refert Bentleius ad *mordear:* sed, nisi fallor, rectius refertur ad nominativum *populus,* qui latet in *clamet.* Z.

Mordear opprobriis falsis mutemque colores?
Falsus honor juvat, et mendax infamia terret,
Quem, nisi mendosum et medicandum? Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat;
Quo multæ magnæque secantur judice lites;
Quo res sponsore et quo causæ teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrsus turpem, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi; si mihi dicat
Servus: Habes pretium, loris non ureris, aio.
¶ Non hominem occidi. ¶ Non pasces in cruce corvos.
¶ Sum bonus, et frugi. ¶ Renuit negitatque Sabellus:
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, et opertum miliius hamum.

40 medicandum *probat etiam Bentl. it. Cun. Sandb.* 45 Introrsus *Bentl. ex codd. recte: nam vulg.* introrsum *efficit sonum ingratum. Z.* 46 dicit *post alios Bentl. et Cun.* 49 negitatque *ex MSS. Cruq. Bentl. Cun.* renuitque *Z. fuit forte* renuitque negatque. 51 Suspectus *Sax.*

38 Magis nobis arridet *mutemve* quam *mutemque*. Verum Particulæ *que, ne,* et *ve,* frequenter errore Librariorum commiscentur.

Tres Cruquii Codices cum Vetere Interprete pro *colores* legerunt *colorem*, quod rectum est. Nescio cur eruditissimus Bentleius prætulerit hoc loco Plurali Numero *colores*, etsi forsan rarius occurrat in tali sensu. B. Lectionem edd. vett. cum Bentleio revocandam putavi, tanquam exquisitiorem, quia crebro pallorem ruboremque ire ac redire significat: sed per interrogationem extuli. Z.

40 *Mendosum*, vitiis minorem et hoc stultum.

Mendosum et Mendacem Cacozelon est Horatio indignum: quare non dubitavimus cum Cruquii MSS. et Veteri Interprete *medicandum* in suam sedem reducere. *Medicandum;* h. e. *non sanum.* Vet. Schol. Egentem scilicet Hellebore.

Vir bonus est quis; Subjectio est Horatii, cui vulgus suo more respondet.

42 *Secantur;* dirimuntur.

43 *Responsore*, fidejussore. Bentleius posuit solute *res sponsore*, secutus quendam Cruquii scriptum Librum. Verum hæc Lectio sola raritate placitura est. B. Cum *responsor* nondum habeat alium auctorem; cum pro veteri ratione scribendi vix distinguantur *responsore* et *res sponsore;* cum denique posterior ratio sententiam pulcherrimam pariat: faciendum putavi ut exhiberem lectionem, cujus paraphrasis quædam esse videtur Pers. 5. 78. *Marco spondente recusas Credere tu nummos? Marco sub judice palles? Marcus dixit; ita est.* G.

Tenentur, obtinentur. Torrentius. Sic et Cicero voce utitur.

44 *Domus*, domestici sui.

45 *Pelle decora;* i. e. *solummodo fama bonum, simulatione virtutum.* Vet. Schol.

49 *Bonus, et frugi;* probus: neque enim te fallo; vel quæ tua sunt luxuriæ insumo.

Quis probet Bentleii *negitatque Sabellus*, etsi adducat testem nescio quem manuscriptum Librum? B. Nititur codd. duobus, estque verbum exquisitum, quod apud Lucret. Plautum, et ipsum Cic. occurrit. Vulgatum autem *negat atque* est Horatio indignum. Z.

Sabellus: Horatius Sabinus, et per hoc durus, catus, et severus, ut ostendunt sequentia.

51 Vetusti Codices legerunt *milvus*, non *milvius*. B. Piscem *milvum* hic esse, hamus monere poterat interpretes Gallum, Germanum, Anglum. Tria totidem generum animalia rapacia memorat poëta. G.

Oderunt peccare boni, virtutis amore;
Tu nihil admittes in te, formidine pœnæ:
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis:
Nam de mille fabæ modiis cum surripis unum,
Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
Quandocunque Deos vel porco vel bove placat,
Jane pater, clare, clare cum dixit, Apollo,
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da justo sanctoque videri;
Noctem peccatis, et fraudibus objice nubem.
Quî melior servo, quî liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque; porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli:

55 unam *conj. Cun. ex Accursio Florent.* 56 Est damnum levius mihi, non facinus tamen: esto *Lambin.* 61 justo sanctoque *Cruq. Torr. Rutg.* 63 Quo melior—quo lib. *Ven. Glar.* 66 vivit *Ven. Bentl.*

52 *Signate locutus est primum non timent peccare, sed oderunt; deinde non metu pœnarum, sed amore virtutis.* Vet. Schol. Cogitavit de Biantis dicto, Μὴ διὰ φόβον ἀλλὰ διὰ τὸ δέον ἀπέχεσθαι χερῶν ἁμαρτημάτων, Cruquius ostendit.

53 *Admittes in te;* verum naturam tuam expellis furca.

54 *Fallendi,* latendi.

Miscebis sacra profanis, Proverbiale dictum est de his qui quævis scelera pro levibus habent.

56 *Damnum est, non facinus; Hoc secundum Stoicos, quia paria dicunt esse peccata.* Vet. Schol.

Mihi; apud me. Vet. Schol. Cruq. B. *Mihi,* mea sententia et judicio. G. Hactenus philosophatus est Flaccus cum servo. Z.

57 *Spectat;* in quem ora convertit. Salsissima Ironia est.

60 *Laverna in via Salaria lucum habet; est autem dea furum, dicta Laverna a lavando; nam fures lavatores dicuntur.* Vet. Schol. Unde etiam forsan et Hebræis גנב fur, quasi Γναφεὺς, Ducta Metaphora a re fullonica: Erat et Cella Lavernæ juxta Ædem Telluris, ut ostendit Vossius, qui diversam hanc putat a Græcorum Praxidice. B. Voss. de Idol. 8. 17. et 9. 27. Confer Persium, 2. 4. G.

61 *Fallere,* latere.

Etsi aliquot Exemplaria a Bentleio huc adducta pro *justum sanctumque* habeant *justo sanctoque,* non ausim tamen affirmaré utra Lectio fuerit Horatiana, cum utravis possit stare. B. At Bentleiana est exquisitior, Græca, et Horatio digna. Ergo recepi. Z.

62 *Objice,* Oppone.

64 *In triviis fixum;* notissimus puerorum lusus. B. Solent etiam in Germania ferrum vel calidum abjicere temere, vel affigere, in quo vel manus adurant, vel frustra certe conentur boni patres familias, qui lucellum neque parvum contemnunt. Pers. 5. 111. *Inque luto fixum possis transcendere nummum.* G.

66 *Liber mihi;* aliud Stoicorum Paradoxum est, *stultos esse servos, et solos sapientes liberos.*

69 *Vendere;* amarulenta Irrisio, quâ sig-

Serviet utiliter: sine pascat durus aretque;
Naviget ac mediis hiemet mercator in undis;
Annonæ prosit; portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere; Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? ¶ Adimam bona. ¶ Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas licet. ¶ In manicis et
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
¶ Ipse Deus, simul atque volam, me solvet. ¶ Opinor,
Hoc sentit: Moriar; mors ultima linea rerum est.

72 penusque *etiam S.* penumque *al.*

nificat ignosci debere hujusmodi mancipiis, quia prosunt aliis, etsi sibi sint inutiles.

70 *Pascat*, pastorem agat.

71 *Mercator;* nam apud Romanos mercaturam in contemtu fuisse, constat. Z.

72 *Annonæ prosit;* efficiet enim ut viliori veneat triticum.

Portet, importet.

73 *Pentheu;* ista desumta sunt ex Bacchis Euripidis [v. 492. sqq.] ut olim ostendit vir doctissimus Antonius Muretus. Dialogismus est inter Bacchum captivum et Regem Penthea.

74 *Quid me;* Εἴφ' ὅτι παθεῖν δεῖ. τί με τὸ δεινὸν ἐργάσῃ.

75 *Adimam bona;* Πρῶτον μὲν ἁβρὸν βόστρυχον τεμῶ σέθεν. Suaviter pro capillis reposuit *bona.*

76 *In manicis:* Εἱρκταῖσί τ' ἔνδον σῶμα σὸν φυλάξομεν.

78 *Ipse deus:* Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω. *Deus ipse*, ὁ δαίμων αὐτὸς populari loquendi formulâ Principis Dei numen significabatur. Sic et Homerus, Iliad. 10. 446.

—Οὐδ' εἶκεν ὑποσταίη Θεὸς Αὐτός.
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα.

Ἢ γὰρ Αὐτὸς Ἀντωνυμία τὸν ὄντως ὄντα σημαίνει Θεόν. Justin. Martyr. in Cohort. ad Græcos. B. Ambiguum responsum Bacchi, qui se vindicaturum sese in libertatem innuebat, ad Stoicum dogma et Autochirian accommodat. G.

79 *Ultima linea*, meta: Metaphora a stadio. *Extrema linea* Proverbio dicitur. Erat autem linea ista sulcus transversus, solo impressus inspersa calce vel creta; ut monstravit doctissimus Grævius: *Ad hanc albam lineam* (inquit idem vir doctus) *decursis septem spatiis, legitime scilicet missu peracto, consistebant. Dicebatur illa linea etiam creta et calx.* Unde et Proverbium *Arena sine calce*, de Indefinito.

Rerum, supple *malarum.* Sic et Virgilius, *Fessi rerum;* et, *sunt lacrymæ rerum. Mors sola omnium est finis malorum.* Vet. Schol. Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. Euripides in Antigone, ut ostendit Torrentius.

EPISTOLA XVII.

AD SCÆVAM.

Modus promerendi potentes. Non esse scurrandum. B. Modeste ac prudenter docet, quomodo Scæva adolescens potentioribus uti debeat. Si ei vita otiosa placeat et urbana displiceat, migrandum esse Ferentinum (ubi fortassis prædium habuit Scæva); sin suis sibique ipsi prodesse velit, exemplo Aristippi philosophi amicitiam potentium virorum esse comparandam. Hoc enim vitæ institutum non alienum esse ab officio viri boni et honesti. Res magnas gerere, hostes vincere, patriam defendere esse maximum et prope divinum, at proximum esse principibus placere. Verum hoc esse difficile, et requirere vigilantiam, diligentiam, et animum fortem, qui impedimenta vincat. Inprimis cavendum esse, ne quis impudenter beneficia flagitet et paupertatem suam suorumque jactet, aut rerum amissarum jacturam et incommoda quædam comminiscatur; qui ita non magis tandem fides habeatur, quam meretrici damna fingenti vel plano crus esse fractum simulanti.

Quamvis, Scæva, satis per te tibi consulis, et scis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Disce, docendus adhuc quæ censet amiculus; ut si
Cæcus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
Si lædit caupona; Ferentinum ire jubebo.

8 lædat *Cruq. Bentl. Cun.*

EPIST. XVII.

1 *Quamvis;* προθεράπευσις. Vet. Schol.

Ad Scævam Lollium Equitem Romanum hæc Epistola scribitur. Vet. Schol. B. Nondum inventum est boc cognomen in gente Lollia. Sed potuit esse proprium bujus juvenis, et alias non commemorari. Certe argumentum adeo affine illi, quod proxima epistola tractatur, quæ Lollium alloquitur, ut non sit improbabile, vel plane eam conjungendam et continuandam huic nostræ, vel certe, cum ad hanc nostram respondisset Lollius Scæva, se parasitari et scurrari non posse, illi repositam essa Epistolam 18. G.

2 *Majoribus: id est, amicis: sed in consuetudine majores dicimus.* Vet. Schol. B. *Majores* hic sunt potentes, ut Serm. II. 1. 61. Z.

Uti, Commode cum illis versari.

3 Ordo est, *docendus quæ censet:* neque enim nosti quæ ego censeo, cum satis per te sapis. B. Mihi placet *amiculus adhuc docendus*, qui tamen docere audet, et *cæcus* ipse *iter monstrare:* ut modo 1. 16. 40. *medicandum* dixit, ægrum. Illustravit Bentleius ex imitatione Ausonii præf. Cento. et Epist. 17. G.

Amiculus, etsi tantillus: elevando se commendat.

4 *Cæcus iter;* Græcum est Proverbium. Τυφλὸν ὁδηγόν.

5 *Cures;* operæ pretium duxeris in usum vitæ reponere, et memoriæ tuæ mandare.

6 Prima hora nobis septima dicitur matutina. *Magnis opibus dormitur in urbe,* ut scite Juvenalis.

8 *Livius aquæ Ferentinæ meminit.* Glareanus. Puto dici Tuscum Ferentinum, non Campanum: desertum hoc erat oppidulum.

Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
¶ Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. ¶ Si sciret regibus uti,
Fastidiret olus, qui me notat. ¶ Utrius horum
Verba probes et facta, doce; vel junior audi,
Cur sit Aristippi potior sententia: namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
¶ Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
Splendidius multo est. equus ut me portet, alat rex,
Officium facio: tu poscis vilia rerum
Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
¶ Omnis Aristippum decuit color et status et res,

11 benignior *Cun.* 12 inunctum *Cun. solus.* 21 vilia, verum es *vulg.* vilia, verum *Z. et Cruq.* vilia rerum *Lambi. ex MSS. H. Steph. in marg. Bentl.* G.

10 *Fefellit*, latuit; ut fere rustici, quorum et vita et mors æque in obscuro est. *Est autem Epicureorum hæc sententia.* Λάθε βιώσας, h. e. *Late in vita.* Vet. Schol. Cruq.

12 *Siccus*, quantumlibet sobrius.

Ad unctum, supple *epulum*. Sic et Persius 6. 16. *Cœnare sine uncto;* h. e. cibo duplice jure condito, de quo vide Sat. 2. 4. 63. B. Sed *sicco* melius opponitur *unctus*, ut persona intelligatur, homo *lautus*, qui *ungui* extra et intus solet. E balneo lauti et uncti ad cœnam ibant. G. Lambinus non male sic: Tu pauper et tenuis ad amicitiam divitis et copiosi applicabis. *unctum*, unguento delibutum, et ita divitem. Z.

13 *Si pranderet;* ex notissima Historia desumtum: estque Subjectio, cui Horatius respondet veluti Aristippi verbis. B. V. Diog. Laërt. 2. 68. G. [† add. Bergler ad Alciphr. 3. 49.]

14 *Si sciret;* quo ego scilicet jam monstro.

15 *Notabant* proprie Censores. B. *Qui me notat*, h. e. Diogenes Cynicus. Z.

16 *Junior*, h. e. implens locum junioris, cujus est majorem natu patienter audire. B. Scribit ad juvenem, si hic Scæva est Lollius, ad quem est Epist. 18. Vid. ibi v. 60. sq. G.

18 *Mordacem* scite de cane.

Cynicum, Antisthenem vel Diogenem. Vet. Schol. Nam de utroque fabula ista narrabatur.

Gladiator eludit, dum arte effugit ictus.

19 *Scurror;* aretalogum ago, vel urbanum, et per hoc verniliter obsequor. B.

Mihi, ut prosim mihi, habeamque unde laute vivam. Z.

Populo tu; venabantur Cynici plebeculæ gratiam obtrectando suis potioribus; quod ostendit Dio Chrysostomus.

Rectius, rationabilius.

20 *Splendidius*, forti viro dignius.

Proverbium Græcum est, ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει. Vet. Schol.

21 *Officium facio*, humanitate reges demereor, et per hoc non me demitto.

22 *Dante minor;* neque enim pro sodali haberis, uti ego, sed pro vago scurra.

Fers te, te geris, B. Jactas te. Z.

23 *Omnis Aristippum; laudat Aristippum ex sententia Platonis, qui cum invenisset illum naufragum diploide, id est, panno duplici, involutum, laudavit eum dicens; Omnis color et status et res decuit Aristippum.* Vet. Schol. Ἦν δὲ ἱκανὸς ἁρμόσασθαι καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ προσώπῳ. Laërtius 2. 66.

Color, species; *status*, locus; *res*, fortuna.

Tentantem majora, fere præsentibus æquum:
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor vitæ via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum;
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque:
Alter Mileti textam cane pejus et angui
Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
Rettuleris pannum: refer, et sine vivat ineptus.
Res gerere et captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Jovis et cœlestia tentat.
Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit qui timuit ne non succederet: esto:
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui

30 angui *Bentl. ex Priscia. et Cun. ex XX edit. Recepi hanc formam rariorem. Z.*

24 *Tentantem*, affectantem.

Æquum; quieto animo ferentem. *Æquus* est cui semper mens in sua sede est.

25 *Duplici panno;* diploide, seu pallio cynico, quod in alterum humerum rejectum, altero nudo, eo modo duplicabatur. Vide Salmasium de Pallio (p. 396. sqq.). Forsan etiam in eam formam consuebatur: *Pannum* autem contemtim dicit, ut Græci ῥάκος. B.

Quem etc. h. e. Diogenem Cynicum et ejus similes. Z.

Patientia; tolerantia, duritia.

26 Ἐν ἤθει posuit *mirabor* pro *mirandum est.*

Conversa, temperanter dicit pro contraria. B. *Via*, ratio, genus vitæ. Z.

27 *Non exspectabit*, non morabitur: nam susque deque habet. Respicit ad ea quæ superius dixi de naufragio.

29 *Non inconcinnus;* quia satis erat compositus ad utramque fortunam. *Personam ferre*, Translatio est a scena.

30 *Mileti; sane nunc vestes Milesiæ pretiosæ sunt.* Vet. Schol.

Cane pejus et angue; pejus quam insui culeo cum cane, angue, et simia, uti parricidæ. Inepti sunt Interpretes quos vidi. B. Nihil equidem ineptiarum video, si quis *canem* rabiosum, et *anguem* viperam intelligat. Hæc fugiunt omnes; parricidarum culeum timent pauci. Certe de hoc non cogitavit Theophrastus cum εἴρωνα s. cavillatorem caveri jussit magis quam viperas, φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ ἢ τοὺς ἔχεις. G.

31 *Chlamydem*, purpureum palliolum.

Morietur frigore; aiunt Aristippum, invitato Diogene ad balneas, dedisse operam, ut omnes prius egrederentur, ipsiusque pallium induisse, illique purpureum reliquisse, quod Diogenes cum induere noluisset, suum repetiit: tunc Aristippus increpuit Cynicum, famæ servientem, qui algere mallet quam conspici in veste purpurea. Vet. Schol.

32 *Ineptus;* stomachabunde ineptum dicit.

33 *Res*, supple *magnas*. Vet. Schol.

34 *Tentat*, affectat. Veteres nihil magis probabant in summo numine quam potentiam. B. Vid. Car. I. 1. G.

35 *Principibus placuisse; promereri principes civitatis.* Vet. Schol. ex MS. Steph.

36 *Non cuivis; Græcum Proverbium est:* Οὐ παντὸς ἀνδρὸς εἰς Κόρινθον ἐστὶν ὁ πλοῦς. Vet. Schol. Cruq. Contigit hoc sane Aristippo nostro, qui Laidem Corinthiam habuit, sed non habebatur a Laide. B. Sed hic *Corinthum adire* est magnum quiddam efficere vel consequi. G.

37 *Sedit*, domi mansit.

Esto; sit ut libet, de hoc nihil pronuntio.

38 *Pervenit*, supple *Corinthum*. B. *Quid? qui perv.* h. e. Quid videtur tibi de eo, qui superatis difficultatibus eo pervenit, quo voluit? num recte et fortiter fecit? Jam vero

Hîc est, aut nusquam, quod quærimus: hic onus horret,
Ut parvis animis et parvo corpore majus;
Hic subit, et perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege sua de paupertate tacentes
Plus poscente ferent. distat, sumasne pudenter,
An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
" Indotata mihi soror est, paupercula mater,
" Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,"
Qui dicit, clamat, " Victum date." Succinit alter,
" Et mihi dividuo findetur munere quadra."
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, et rixæ multo minus invidiæque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
Aut cistam effractam aut subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe periscelidem raptam sibi flentis; uti mox

43 suo *vulg.* 34 ferunt *conj. Cun.*

in hoc posita est quæstio, deceatne amicitiam potentium sectari. Z.

Atqui hîc est; quasi tergiversantem urget ad respondendum. Vet. Schol.

39 *Quod quærimus*, et per hoc, quod nobis dicendum est. B. Quærimus, utrum deceat virum bonum assectari reges? G. *Hic*, h. e. alter, qui ita timidus aut ignavus est, ut rei difficultatibus se deterreri sinat. Z.

41 *Virtus nomen.* Vid. Epist. 1. 6. 32. G.

42 *Recte;* suo merito. B. *Decus*, honores: *pretium*, mercedem s. præmium suæ fortitudinis, qua superatis impedimentis assequitur potentium amicitiam. Z.

Experiens vir; qui scilicet audet experiri quid possit; [† qui conjungit theoretica et practica.]

43 *Rege*, majori amico.

Sua de paupertate; ita ex conjectura sua Bentleius edidit [pro *suo* etc.], neque male, etsi parum intersit. Nemo est qui non videt, hanc Lectionem altera esse longe concinniorem.

45 *Atqui rerum;* h. e. Quin et hoc palmare præceptum est: et Comice protulit *rerum* pro *rei.* B. *Atqui* etc. et sane hoc spectabant, ut a rege beneficia acciperent. Z.

47 *Firmus*, satis certus.

48 *Succinit: cantilenam mendicorum pulchre expressit, qui succinunt sibi invicem.* Vet. Schol.

49 *Quadra; Satyrice panis qui uni cibus dari poterat.* Vet. Schol. Notum est quid sit quadra panis. B. Postulat, non totam dari placentam illi primum petenti; sed eum cogi, ut secum dividat. Videatur Cerda ad Virg. Æn. 7. 115. G.

50 *Si posset corvus; nam corvus cum accedit ad cibum strepitu vocis alias aves rauce ciet.* Vet. Schol.

55 *Acumina, astutias: hic locus de Truculento est, Plauti Fabula* [1. 1. 32.] *ubi adolescens dicit; Aut aurum periit, aut conscissa pallula est, aut armariola Græca; aliquid semper est quod pereat, debeatque amans scorto suo.* Vet. Schol.

Catellam, catenam parvam. Vet. Schol. Cruq.

56 *Periscelidem*, tibialia: delicatulæ fasciolis involvebant sibi crura et femora. B

Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum; licet illi plurima manet
Lacryma; per sanctum juratus dicat Osirin,
Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum:
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

62 reclamant *conj. N. Heins.*

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

In eandem materiam. Vitandam esse asperitatem in assectatione divitum. B. Plane aurea præcepta hic Lollio adolescenti traduntur, quibus ille vitam recte instituere possit, ut principibus placeat eorumque amicitiam honeste tueatur ac conservet. Primum duo vitia extrema eaque contraria, inter quæ virtus sit media, vitanda esse docet Flaccus, adulationem parasiticam, quæ puerilem in modum blandiatur et assentetur, atque morositatem agrestem invisamque, quæ de lana caprina, rebus prorsus futilibus, vehementer rixetur, nesciatque alteri cedere. Præterea a vitiis flagitiisque, ut Venere lasciva, alea, studio nimis se exornandi, habendi cupiditate et stulto paupertatis pudore, esse abstinendum: arcana amici non esse scrutanda et commissa tegenda: nec propria studia laudanda, nec aliena reprehendenda: cedendum amici voluntati, velut in venationis meditationumque campestrium studio: quid, de quo, et cui dicatur, probe esse perpendendum: percontatorem fugiendum: ab amore pueri aut puellæ in ædibus amici abstinendum: in commendando aliquo summam adhibendam diligentiam, nec indignum, si forte deceptus commendaveris, amplius tuendum: innocentem vero adversus obtrectatores defendendum: mores, quantum fieri possit, ad amici mores accommodandos: atque omnino, ne in cupiendo modum excedas animumque curis perturbes, legendos esse hominum doctorum libros. Ad extremum Horatius suum ipsius exemplum proponit, quomodo sentiat, ut sua sorte sit contentus.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem præbere, professus amicum.

Hic potius intelligam eas, quas Petronianus Trimalchio c. 67. *compedes mulierum* vocat, ex auro etc. G.

58 *Irrisus;* illusus, falsus.

Attollere, in rhedam, vel vehiculum; de via scilicet.

59 *Planum, mendacem erronem.* Vet. Schol. Cruq. *Planum autem scurram dicit. Hinc etiam Proverbium natum est: Qui semel scurra nunquam paterfamilias.* Vet. Schol.

60 *Osirim;* notat Ægyptios et cæteros orientis populos, ut Planos improbissimos. Est autem Ægyptiis Οὐ Σίρι, δ' υἱός; h. e. Liber, sive Bacchus; qui et Sol. B. Salmasiana hæc sententia, quam refellit consultissimus rerum Ægyptiarum P. E. Jablonskius in Pantheo 2. 1. 7. p. 130. sq. G.

61 *Non ludo,* non fingo.

62 *Rauca; ad ravim.* Vet. Schol. Cruq. B. *Peregrinum,* h. e. qui te tuasque fallacias non novit: nos, qui novimus, tibi fidem habemus nullam. Z.

EPIST. XVIII.

1 *Liber* dicitur qui ea quæ sentit dicit. Crediderim hunc esse *Lollium* Scævam, ad quem præcedentem scripsit. B. Vid. ad illius princip. dicta. G.

2 *Scurrantis;* leviter assentantis, seu belli et urbani parasiti.

Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurræ distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope majus,
Asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
Quæ se commendat tonsa cute, dentibus atris;
Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, et utrinque reductum.
Alter in obsequium plus æquo pronus, et imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit,
Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas:
Alter rixatur de lana sæpe caprina,
Propugnat nugis armatus; scilicet, ut non

8 lib. mera dici *vulg.* 9 redactum *Z. Med.* 1477. 15 rixatus *MS. Cruq.* rixator *conj. Muret. probat Cun. Sed Bentleius posuit* et *ex conj. in fine versus.*

Mire *speciem;* neque enim potuit plane scurrari vir bonus et ingenuus.

Professus, supple cum fueris: *amicum* autem nunc dicit minorem, seu clientem.

3 [† *Ut* supplendum est *ita.*]

4 *Discolor,* specie diversa.

Infido, ficto. B. Cui fides haberi potest nulla. Z.

6 *Inconcinna gravisque; insocialis et odiosa.* Vet. Schol. Inconcinnus incompositus dicitur et parum commodus sodalibus.

7 *Tonsa cute,* ad cutem tonsus ἐν χρῷ ξυρῶν. B. Vid. Epist. 1. 7. 50. G.

Atris; sordidis ab incultu. Vet. Schol.

8 *Facete* vult *dixit.* Vet. Schol. Uti et *mera.*

Libertas dici mera: ita edidit Bentleius ex melioribus quos putat Codicibus, atque hoc dicit meliore esse Rhythmo atque auribus magis placere. Atque equidem non ibo inficias, quando tantus vir ita in suo ediderit Libro. Vellem enim, quod ille ait, aurem habere eruditam.

9 *Virtus est: virtus inter contraria vitia debet in medio sita esse, ut ab utroque crimine tantundem remota sit.* Vet. Schol. Atque hoc ex Aristotelis disciplina, virtutes medio constare scribit.

Reductum, retractum.

10 *Imi derisor lecti;* Μετανομικῶν, *pro accubitoris amici: nam in summo et in medio amici, in imo vero ipse dominus discumbit.* Vet. Schol. Cum accubitoribus scilicet, seu certis convivis suis, quos quotidie pascere consueverat. B. *Derisor,* εἴρων s. scurra in imo lecto apud regem convivii s. patrem familias accubans. *Derisor* ut Art. P. 433 Sen. Ep. 27. *Satellius Quadratus stultorum divitum arrosor, et quod sequitur arrisor, et quod duobus his adjunctum est,* derisor. G.

11 *Horret; horrere se fingit.* Vet. Schol. Cruq.

13 *Dictata,* quæ Magister prælegendo puero ediscenda tradit.

14 *Partes secundas; scilicet ut in actoribus Græcis fieri videmus sæpe illum qui est secundarum partium, aut tertiarum, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum summittere, ut ille princeps quam maxime excellat.* Cic. div. in Cæcil. c. 15. referente Cruquio. *Primæ partes sunt dictatoris, secundæ mimi qui refert dicta prioris.* Vet. Schol. Cruq. Hypocritarum erat principum actorum actionem mimice referre, et Joculatores hi erant.

Tractare, pronuntiare: et manu et lingua tractare est.

15 *De lana caprina,* de villo caprino, utrum lana sit an seta. Proverbium ex antiqua aliqua fabella.

16 *Propugnet nugis;* h. e. *pugnat pro nugis.* Minellius.

Mire armatus, tanquam pro aris et focis decertaturus. Minellius.

Sit mihi prima fides, et vere quod placet ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat an Dolichos plus;
Brundisium Minucî melius via ducat, an Appî.
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem supra vires et vestit et unguit,
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
Sæpe decem vitiis instructior, odit et horret:
Aut, si non odit, regit: ac, veluti pia mater,
Plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
Vult: et ait prope vera; Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est:

19 Docilis *G. et pr. editt. it Bentl.* 28 Mihi contendere *Lamb. ex codd.*

Scilicet, ut non; Ethopœia seu Mimesis agrestis Disputatoris. *Scilicet;* quippe hoc vult, et secum cogitat.

17 *Placet vere,* ut Gaius lib. 2. §. 2. ff. ad L. Aquil. *An sues pecudum appellatione contineantur, quæritur, et recte Labeoni placet, contineri.* G.

18 *Elatrem;* mire de rabiosulo.

Pretium; designat non tanti facere immortalitatem, ut quod senserit non defendat. Vet. Schol. *Ætas altera;* renovata qualis Hippolyti. *Altera instauratio vitæ, ut Virbio constitit.* Vet. Schol. B. Pone huc rixatori assignatos fato annos sexaginta: quodsi deus aliquis illi promittat alteros sexaginta ea lege, ut concedat, non pugnet; hoc tantum pretium modestiæ et *ἐπιεικείας* jejunum et sordidum illi videtur præ libidine animum explendi etc. G. *Sordet,* prorsus a me spernitur, inquit iste rixator agrestis. Z.

19 Comice *quid enim* pro *quid putas?* B. Suspendit lectores exspectatione: *Quidnam est, de quo ambigitur?* Deinde infert quæstiones futiles. *Parturiunt montes,* etc. G.

Castor et Dolichos erant illius temporis nobiles gladiatores. Vet. Schol. Scholiastæ consentiunt tres Cruquii Codices; alii tres pro *Docilis* vitiose legerunt *Dolicis.* Bentleius tenuit *Docilis:* invito Scholiaste, atque indicta causa. Puto illum parum attendisse.

20 *Minucia Via est a Porta Minucia, sive Trigemina; per Sabinos ad Brundusium. Minucia autem Porta dicta est a Minucio Augurino Præfecto Annonæ, qui, quod farris pretium ad assem redegerit, Statuam æream extra Trigeminam portam habuit.* Plinius, citante Cruquio. Alii corrupte legunt *Numici.* Mirari satis nequeo *Minuci* placuisse Bentleio pro *Minuti.* B. Si *Minuti* scribas, derivatum videtur a *minutus* penultima longa; quam tamen brevem habet. Cic. Att. 9. 6. pr. est eadem varietas, sed prævalet *Minucia,* quod probat etiam ad Bergerium Henninius. *Minucii* apud Livium et in lapidibus plurimi. Itaque hic etiam c posuimus pro *t.* G.

21 *Damnosa,* pretiosa.

Nudat, omnibus bonis exuit.

22 *Supra vires; ultra vires habitus nitor.* Juvenalis.

23 *Importuna,* Metonymice quod importunum faciat et odiosum domino.

24 *Pudor et fuga;* dum certare studet lautitia cum domino.

25 *Decem vitiis auctior ad peccandum quam amicus minor.* Vet. Schol.

Odit; nauseat, fastidit.

26 *Regit;* catechizat. B. Monet, ut a vitiis istis abstineat. Z.

Veluti pia mater; festiva Ironia. B. Votum piorum parentum, ut liberi sui se meliores fiant. G.

28 *Prope vera;* imo verissima. Comica Meiosis. B. *Ait,* scil. Dives iste. Z.

Meæ; per Mimesin loquentem divitem facit. Vet. Schol.

29 *Patiuntur;* excusant *Opibus compenso stultitiam meam. Simile illud est Sallustii* (Hist. 1. Or. Lepidi 44.), *Quia secundæ res mire sunt vitiis obtentui.* Vet. Schol. B. Meæ opes tantæ sunt, ut stultitia illa vesti-

Arcta decet sanum comitem toga; desine mecum
Certare. Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes:
Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
Officium; nummos alienos pascet; ad imum
Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam;
Commissumque teges, et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes;
Nec, cum venari volet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
Conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici

36 Thrax *edd. vett.* 37 scitaberis *Cun.* illius *Bentl. ex MSS. etiam G.*

endi illas non attenuet; quam ob causam vix stultitia vocari meretur. Quod in divite stultitia est et vanitas, illud in paupere furor est ac dementia. G.

30 *Arcta decet;* Toga quæ his ter ulnarum non sit, ut in Epodis dixit. *Pro opibus enim veteres magnas vel parvas habebant togas.* Cicero: *Velis amictos non togis.* Vet. Schol.

Sanum; mentis compotem. Vet. Schol. Cruq.

Comitem; assectatorem, clientem.

31 *Volumnii Eutrapeli non uno in loco meminit Cicero.* Torrentius. Eutrapeli nomen illi adhæsit ob urbanum ingenium.

Cuicunque nocere volebat; Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατὰ εὔνοιαν φέρων μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἀλλ' ἵνα τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. Aristoteles in Rhetoricis, citante elegantissimo viro Jacobo Cruquio.

32 *Beatus enim jam;* ridicule tumescit; et supple *factus.* B. Verba sunt Eutrapeli rationem sibi reddentis consilii sui. G.

33 *Nova consilia; fiet delicatus.* Vet. Schol. Non enim vivet ut hactenus, sed convertet vitæ propositum.

34 *Honestum Officium* dicit pauperis amici inopiam sublevare.

35 *Pascet, ad fœnus accipiet* et *augebit.* Landinus.

Ad imum; ad extremum. Vet. Sch. Cruq.

[† Nescio annon commodius ita distingui possit, *nummos alienos pascet ad imum: ut* subaudiatur *Janum.* Ita alibi, *hæc Janus summus ad imum prodocet.* Rutgersius.]

36 *Threx erit; auctorabitur se in ludum, ut gladiator sit.* Vet. Schol. Thraces parmula Thracica et gladiolo depugnabant.

Aut olitoris aget; Satyrice invenit sordidissima post beatum incessum cultumque lætantem. Vet. Schol.

37 Recte Bentleius *illius* pro *ullius.* In causa fuit erroris quod vocales *i*, *y* et *u* non fuerint olim adeo diversi soni, ut alias diximus. B. Conf. v. 40. G.

38 *Commissum;* nempe arcanum.

Vinum et ira tormenta sunt, quibus multi inviti secreta fuderunt. Vet. Schol. B. Vid. Art. P. 435. G.

39 *Studia,* exercitationes corporis, vel ingenii.

40 *Panges,* condes.

41 *Gratia,* intima amicitia. Ex Antiopa Euripidis, quod ostendit Daniel Heinsius ex Olympiodoro, Platonis Gorgiæ Enarratore.

42 *Suspecta* per Charientismum posuit pro *odiosa.*

Severo, agresti et pastori, et per hoc, tristi et imperito.

[† Acroni Amphion citharam omisisse dicitur causa discordiæ vitandæ. De toto loco vid. Valkenar. ad Eurip. Fragm. p. 67.]

Lenibus imperiis; quotiesque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta canesque,
Surge, et inhumanæ senium depone Camœnæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus emta;
Romanis solenne viris opus; utile famæ,
Vitæque et membris; præsertim cum valeas, et
Vel cursu superare canem vel viribus aprum
Possis: adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet; scis quo clamore coronæ
Prælia sustineas campestria: denique sævam
Militiam puer et Cantabrica bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
Nunc, et, si quid abest, Italis adjudicat armis.
Ac ne te retrahas et inexcusabilis abstes,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque

46 Æolis *MS. Bos. et Ulitius ap. Bentl.* 54 sustentes *Cun.* 56 refigit *etiam Bentl. ex MSS. it. Z.* refixit *vulg. et Talb. Cun.* 57 Et nunc si quid *edd. vett.* arvis *conj. Bentl.* 58 abstes *conj. Bentl. et Baxt. 2. v. Not.*

45 *Lenibus imperiis; quia cum potest imperare blanditur.* Vet. Schol. Et quia nihil imperat quod jure possit tibi displicere: Dilogia est.

46 *Ætolis plagis;* uti alter Meleager aprum venaturus.

Jumenta: burdones, vel mulos.

47 *Inhumanæ,* insocialis.

Senium; pallorem, mœstitiam. *En pallor seniumque!* Persius I. 40. B. Senes tardi, pigri, morosi. Sic *insenuit* Epist. 2. 2. 82. G.

48 *Pulmenta,* opsonia quasi pulpamenta.

49 *Opus;* Studium, Exercitatio. B. Studium venandi. Z.

50 *Vitæ;* supple longæ, et per hoc valetudini.

53 *Coronæ;* circumstantis turbæ.

54 *Prælia Campestria; armorum ludicra.* Landinus. In Campo Martio scilicet.

56 *Sub duce;* sub Augusto.

Pro *refixit, Et nunc,* omnes fere scripti Codices legerunt *refigit Nunc,* et sic Vetus Scholiastes. B. Pulchre etiam ratio temporum Bentleiana convenit. G.

57 *Abest,* deest; sic et Juvenalis; *Nullum crimen abest. Est* et *abest* contraria sunt.

Mire *adjudicat;* tanquam sedendo vincat: nam per Tiberium recepit Crassi signa. B. Ut *abjudicare se vita* est adimere sibi vitam: ita *adjudicare armis Italis* est subjicere, vel metu certe armorum ad comiter reverendam majestatem imperii adigere. G.

58 *Ne te retrahas;* h. e. ne videare inexcusabiliter te officiis subtrahere virilibus.

Melius *abstes* [quam *absis*], quod ostendit Bentleius sub auctoritate quorundam Librorum. B. Quin mera conjectura est, nec illa necessaria. Hoc dicit, ne te subtrahas studiis venandi Tiberii, et ita absis, ut plane excusationi locus non sit, illud te admoneo: soles ludos tuos et tu habere; hos si probari vis Tiberio, vicissim illius studio faveas facito. Alias excusationes jam præciderat, nunc subjicit, quod videtur potentissimum. G.

59 *Quamvis nil,* προθεράπευσις *subsequentis Ludi in Villa paterna.* Vet. Schol. Cruq.

Extra numerum modumque; quod Græci Proverbiali Schemate dicunt, *παρὰ μέλος.* Numerus in voce est, modus in Lyra: *Numeros memini si verba tenerem.* Virgilius Ecl. 9. 45. B. Quin *numerus* et *modus* tum voci tum lyræ conveniunt. *Numerus* est longorum breviumque temporum permistio: *modus* melos etiam et sublationem atque depressionem sonorum indicat. G. *Extra numerum modumque,* h. e. inepte. Z. [† *Nil extra numerum facere* est, nulla in re modum excedere.]

Curas, interdum nugaris rure paterno:
Partitur lintres exercitus; Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur;
Adversarius est frater; lacus, Adria; donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam (si quid monitoris eges tu)
Quid, de quoque viro, et cui dicas, sæpe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem est;
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures;
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam aspice; ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

70 commissa *Sax.* 77 ruborem *Sax. Cun.*

60 *Curas*, amas, gratum tibi est, vel cordi. Ad Emphasin posuit *nugaris*, quasi ludos pro nugis ille haberet. Ostendit illum non esse natura alienum ludis.

61 *Lintres monoxylos.*

Actia pugna; Imaginem pugnæ Actiacæ tu Cæsari (melius Cæsaris) *facis.* Vet. Schol.

62 *Per pueros*, per vernas tuos.

Refertur, exprimitur. Vet. Schol. Cruq.

63 *Donec alterutrum; Tamdiu simulata nomina servantur, donec alteruter vincat.* Vet. Schol.

64 Dilogus *velox* posuit, et quia Victoria pennata est, et quia Actiaca victoria fuit omnium celerrima.

Fronde, laurea.

65 *Qui crediderit*, Augustum dicit.

66 *Fautor*, plausor.

Utroque pollice compresso significare volebant deosculandum esse eum qui bene luserat; contra conversis pollicibus ignave devictum necari jubebant: Eo enim modo necantur pulices; *Et verso pollice vulgi Quemlibet occidunt populariter.* Juvenalis 3. 36. Frustra se hactenus torserunt eruditissimi. Quid apertius?

67 *Protinus;* ferente impetu, absque ulla præfatione. B. Porro continuatis præceptionibus. G. Ut prioribus monitis alia addam, videto etc. Z.

Siquid; Θεράπευσις est.

68 *Quid, de quoque; Tria dixit, quid dicas, de quo dicas, et cui dicas.* Vet. Schol.

69 *Percontatorem; Eadem enim libidine prodit qua et audit.* Vet. Schol.

71 *Et semel emissum; terribiliter pronuntiandum est.* Vet. Schol.

72 *Jecur*, affectuum sedes propter bilem.

Ulceret, incendat, amore urat.

73 *Marmoreum limen*, Synecdochice per marmoream Villam, vel Prætorium.

75 *Munere te parvo;* mancipio scilicet. *Alludit ad Virgilium, cui Alexandrum puerum Pollio dominus dono dedit.* Vet. Schol. B. Munere parvo dato magnas gratias a te elicat: qua re alterius forte majoris obtinendi spes tibi pereat. G.

Incommodus, male salsus in negando.

Angat; cruciet, dum hoc agit ut doleas, et mimum sibi parat de tua frustrata libidine.

76 *Aspice;* vide, considera.

77 *Incutiant;* inspergant, injiciant.

Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisque tuo fidentem præsidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet;
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi,
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi;
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula; quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.

80 Ac *Bentl. Cun.* 81 fidenter *Bentl. Cun.* 91 de luce *conj. Bentl. et Cun.* 93 tepores *G. S. Med.* 1477.

78 *Quondam:* nonnunquam.

79 *Premet;* urgebit, onerabit.

80 Bentleius conjecit *At* reponendum esse pro *Ut*, contra quod ego sentio. B. Ut possis tanto majori cum fiducia tueri innocentem, omitte tueri eum qui peccavit, eaque re integrum et dignum fide Patrono te proba. G.

Tentent; invadant, impetant.

Crimina, criminationes, mendacia; supplendum enim *falsa*.

81 *Fidentem* pulchrum, quin dulce est et ἠθικὸν maxime. Talem, tam dignum tua ope ut possis tueri, para tibi fidem. G.

Præsidio, patrocinio.

82 *Luthienus Theon libertinus, dicacitatis amaritudine præter cæteros, ita Patronum suum exasperavit, ut domo ejus summoveretur, et quaternario legato* (an *quadrantario?*) *juberetur restem sibi palumque emere.* Vet. Schol. Cruq.

Circumroditur; undique a pluribus obtrectatoribus.

85 *Sumere*, colligere.

86 *Dulcis inexpertis;* detorsit antiquum adagium, *Dulce bellum inexpertis.* B. Γλυκὺς πόλεμος ἀπείροις. Pindarus. [† in Fragm. ap. Schol. Venet. ad Homer Il. Λ. 227. vid. Villois. Prolegg. ad Iliad. p. XXXIII.]

Cultura; assectatio. B. Seu, cultus. Z.

87 *Dum tua navis in alto est; cum prosperum cursum amicitiæ tenes: et est Tropus* Ἀλληγορία. Vet. Schol.

88 *Hoc age;* huic rei totus incumbe.

Aura, tenuis ac levis culpa. Vet. Schol. Hoc ostendunt sequentia.

90 *Sedatum; lentum, tardum.* Vet. Schol. Cruq.

Remissi; enerves, pigri: Metaphora ab arcu retento.

91 Bentleio non placent *Potores bibuli*, putatque idem valere quod *potores potantes*, cum *bibuli* sint *nimii* vel *assidui* in potando. Ipse mallet de suo penu reponere *liquidi*; quod si fieret, nihil illud esset nisi perpetuum Epitheton. B.

Potores acres *oderunt* te recusantem bibere *pocula Falerni* post mediam noctem tibi *porrecto, quamvis jures*, te recusare ob metum æstus nocturni a vino intempestive sumto orituri. Plana sententia et recta emendando corrumpitur. G.

93 Plurimi MSS. pro *vapores* legerunt *tepores*, verum interpretamentum est; *Vapor* Lucretio calor est, ut alias diximus. Bentleius utcunque vult retinere *tepores*, etsi sit minus Poëticum et minus Lucilianum.

Deme supercilio nubem: plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum;
Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, et rerum mediocriter utilium spes:
Virtutem doctrina paret, naturane donet?
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum?
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter et fallentis semita vitæ?
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus;
Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi quod nunc est; etiam minus: et mihi vivam
Quod superest ævi, si quid superesse volunt Dî:
Sit bona librorum et provisæ frugis in annum
Copia; neu fluitem dubiæ spe pendulus horæ.

96 percunctabere *Lamb. et Baxt.*

94 *Modestus;* gravis, vel, ut vulgo dicimus, The formal, qui scilicet modos suos et numeros per omnia servat. B. Conf. Ser. 1. 3. 60. G.

95 *Obscuri,* tecti, insidiosi.

Acerbi, Censoris amari.

96 *Optimi quique scriptorum veterum, cum doctos nominant, fere Stoicos intelligunt.* Cicero, citante Cruquio.

97 *Leniter,* suaviter.

98 *Semper inops;* uno spiritu proferenda sunt.

Agitet, inquietet, huc et illuc distrahat: *Vexet,* in diversa vehat.

99 *Mediocriter utilia* externa sunt, quæ Stoici dicunt *Media,* h. e. per se neque bona, neque mala.

100 *Doctrina;* ars, disciplina. B. Theorema antiquum Socratis, *εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετή;* an virtus doceri possit? Tractat dedita opera Æschines dial. 1. G.

101 *Quid te tibi reddat amicum; nihil stulte facere, ac per hoc teipsum non lædere.* Vet. Schol. B. Plato Polit. 10. extr. *δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐπιτηδεύσομεν, ἵνα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς φίλοι ὦμεν καὶ τοῖς θεοῖς, κ.τ.λ.* G.

102 *Pure tranquillet,* h. e. animum serenet, ut ne sit vel macula nubis.

Honos, magistratus.

Lucellum, mercaturam elevat.

103 *Fallentis;* sensim relabitur in Epicureismum, quorum Dogma est, *Late in vita,* *Λάθε βιώσας.* B. *Secretum iter,* vitæ genus otiosum, remotum a studio honorum, divitiarum. Z.

104 In Sabinis hæc ponenda cum fonte *Bandusiæ, Lucretili* et *Ustica* montibus, ostendit ipse Car. 2. 18. 14. *Contentus unicis Sabinis.* G.

Reficit, refrigerat.

105 *Rugosus; rugosa faciens hominum corpora.* Vet. Schol.

[† *Pagus* i. e. totus tractus, sive fundus Horatianus.]

107 Pro *ut mihi vivam,* optimi et plurimi Codices legerunt *et mihi vivam;* quod cum Lambino, Cruquio, Torrentio mihi quoque arridebat. Quasi dicat, nec ulterius sim in clientela potentum.

109 *Provisæ frugis in annum;* quantum una messis villæ meæ præstare possit.

110 Omnia fere scripta habent *neu* pro *ne;* et sic legerat Cruquianus Interpres.

Fluitem, h. e. inter spem vitæ et metum mortis natem.

Horæ, extenuando posuit pro *vitæ;* Mortis contemtum optat, vel potius, *ut spatium*

Sed satis est orare Jovem quæ donat et aufert:
Det vitam, det opes: æquum mî animum ipse parabo.

111 ponit *Bentl. ex MSS.* 112 opes, animum mihi ego ipse *MSS. ap. Bentl.*

EPISTOLA XIX.

AD MÆCENATEM.

Poëtæ judicium de suis et poëtastrorum sui sæculi scriptis. B. Primum reprehendit servum imitatorum pecus, qui, virtutibus optimorum poëtarum neglectis, temere et stolide vitia imitantur. Se quidem Archilochi iambos et Alcæi numeros imitatum esse, et primum Latine vulgasse: sed non item res et verba. Cur vero carmina sua vulgo legant domi, foris autem reprehendant, causam esse hanc, quod non multitudinis cum poëtastris suffragia venetur, nec aliorum carmina audiat, nec sua recitet publice.

Prisco si credis, Mæcenas docte, Cratino,
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus: ut malę sanos

vitæ extremum inter munera ponat Naturæ; quod ait Juvenalis 10. 358. B. *Neu fluitem* etc. Et ne incertus sim de futuro, quod quidem ad usum vitæ sit necessarium. Z.

111 Male nonnulli reposuerunt *Hæc* pro *Sed,* cum sit correctio priorum votorum; ut docte Minellius.

Tres Torrentii Codices pro *qui* legerunt *quæ,* quod multo melius videtur. Res mira mihi videtur potuisse placere Bentleio *quæ ponit et aufert* pro *quæ donat et aufert:* Verum illum obscura fere semper nescio quomodo magis delectant, et veluti de angulis petita. Conqueritur ille hæc Librariorum nationi minus placitura. B. Nihil tale video: sed monet, quod ego etiam verum puto, si qua lectio sit obscurior, abstrusior, bona tamen sententia, eam videri præferendam planiori et usitatiori; cum non sit probabile, librarios, parum doctos homines, recondita illa excogitasse. G.

112 *Ut æquum animum geram, in mea magis est potestate quam Jovis.* Vet. Schol. Nam *nullum numen abest si sit prudentia* [Juvenal. 10. extr.]. Stoici docent, frustra rogari deos quæ jam nostræ fecere potestatis, beate scilicet et tranquille vivere. B. Vid. Senecæ Epist. 41. pr. G.

EPIST. XIX.

1 *Prisco; antiquæ Comœdiæ scriptori.* Cruquius. Potest inesse Dilogia. B. Ridicule dejeratur apud Aristoph. Equ. 399. *εἴ σε μὴ μισῶ, γενοίμην ἐν Κρατίνου κῳδίον.* Observat ibi V. Schol. hoc dici in ebrietatem Gratini per quam immejeret pellibus, in quibus accumberet. Pulchre hoc vidit Marcilius, et inde emendari posse ostendit Acronem ad h. l. G. Illustrat locum epigramma Antholog. quod laudat Bentleius:

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ.
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις·
Ταῦτ᾽ ἔλεγεν, Διόνυσε, καὶ ἔπνεεν, οὐχ᾽ ἑνὸς ἀσκοῦ
Κρατῖνος, ἀλλὰ παντὸς ὀδωδὼς πίθου.
Τοιγάρτοι στεφάνων δόμος ἔβρυεν, εἶχε δὲ κιττῷ
Μέτωπον, οἷα καὶ σύ, κεκροκωμένον.

3 *Ut; postquam.* Vet. Schol. B. *Ut* per *tanquam* potius interpretatur Bentleius. Sed hoc videtur magis poëticum. G.

Male sanos: Democritus exclusit suo judicio sanos Poëtas a numero Musarum, dicens insanos in numerum Faunorum et Satyrorum deorum transire, quasi veriores. Vet. Schol. Quin et omnes dii Manes, excepto uno Tiresia, extra se positi sunt. B. De Tiresia ex Odyss. κ. 498. sqq. De Democrito poëtas sanos Helicone excludente noster A. P. 297. *Fauni, Fatui, Satyri,* stulti, veridici iidem: insaniunt affines poëtarum, vates etc. De Bacchi tutela noster Epist. 2. 2. 77. et totum Argumentum Ranarum Aristophanis. G.

Adscripsit Liber Satyris Faunisque poëtas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camœnæ.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus:
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. "Forum putealque Libonis
"Mandabo siccis; adimam cantare severis."
Hoc simul edixit, non cessavere poëtæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus, et pede nudo,
Exiguæque togæ simulet textore Catonem,

4 Ascripsit *etiam edd. pr.* Ascribit *Asc.* 1544. *Fabr.* 1555. *etc.* 10 edixit *vulg.* edixti *(o Mæcenas) Da. Heins. conj.* edixi *MSS. Lambi. et Torr. et plures Bentl. it. Bos. quam lectionem probant etiam Da. Heins. Talb. Cun.* 13 tesquore *Mur. Dac. quod nusquam inventum.*

4 Octo Lambini MSS. cum Vetere Scholiaste et Servio legerunt *Ascripsit*, non *Ascribit*. Notum est Satyros atque Faunos esse in clientela Liberi Patris et infernalis Numinis, et primi Musicæ repertoris et Choreæ. B. Post versum 4 ponit Marcilius eos qui nunc sunt 10 et 11; sine auctore, et ut puto, sine causa idonea. G.

5 *Vina fere*, faceta et suavis Ironia.

Mane; quod infame erat. Notum est illud: Οὐκ ἔστι Διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ. B.

6 V. G. Iliad. Z. 261. Ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει. G. *Laudibus vini*, h. e. quia vinum laudat. Z.

7 *Pater;* Latini scilicet carminis.

Ad arma dicenda; ad Libros Annalium. Vet. Schol.

8 Mire *prosiluit*, tanquam ipse pugnaturus.

Forum Putealque Libonis; supple *Dixit Ennius.* Vet. Schol. Cruq. Quod mirum est non advertisse interpretes. *Puteal Libonis; sedes prætoris fuit, prope Arcum Fabianum.* Vet. Schol. *Sacellum erat superne apertum;* quod ostendit Cruquius ex Festo. Hoc est ara conditi Fulminis. Vide Gutherium de Jure Manium. B. *Puteal Libonis* recentius longe Ennio. De eo Serm. 2. 6. 35. Ergo Ennii non potest esse illud edictum. Scilicet *Edixi* legendum, ut Horatius de se loquatur non minus quam v. 18. Conf. Epist. 1. 5. 19. Decepit Baxterum corrupta lectio Vet. Schol. G.

9 *Mandabo* et *adimam*, Comica Temporum Enallage; nam ἐν ἤθει dicuntur. Quin et *siccis* et *severis* Comice protulit, pro *sobriis et tristibus*.

Mire *edixit*, cum de prætore ante cogitasset; nam prætoris erant edicta. *Edixit; visus est omnibus dixisse.* Vet. Schol. Mirum est eruditissimum Bentleium non vidisse hæc esse Ennii verba, præsertim cum antiqua Scholia illud modo monuissent. Frustra igitur ille reposuit *edixi* pro *edixit*, ac si sui ipsius verba narraret Horatius. B. Non recte ad Vet. Schol. provocat vir doctus. Porphyrio. edit. 1486. tum Pinc. it. Asc. 1519. et. Fabric. 1555. ita habent; *Statim ut hoc visum est omnibus dixisse*, quæ multo sane commodius ad ipsum Horatium referuntur. Ceterum similis huic sententia est Art. P. 297. Omnium sæculorum querela est, quod imitantur homines externas quasdam notas, sæpe vitiosas, rem ipsam non attingunt. G. Revocavi antiquam lectionem *edixit*, ut intelligatur Ennius, quemadmodum series orationis ostendit. Nam salva modestia Horatius non sic de se loqui potest. At puteal Libonis est recentius Ennio. Recte: sed poëta usus est prolepsi historica. Z.

11 *Nocturno certare mero:* Mira Enargia assiduitatem significat potandi; sic in Arte Poëtica: *Nocturna versate manu, versate diurna.*

12 *Vultu torvo ferus; Cato Senator Romanus*, ut *severior appareret, intonsa barba capillisque, prodibat in publicum, duroque calceamento et sæpe nullo, togaque exigua.* Vet. Schol. Cruq. De Catone loquitur Uticensi. B. Conf. Plutarch. Cat. Min. cap. 1. 6. 44. et 50. Z.

13 *Textore;* nequibat dicere *textura*. Apage *tesquore*. B. Conf. omnino Epist. 1. 1. 94. G.

Virtutemne repræsentet moresque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis æmula lingua,
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quod si
Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
O imitatores, servum pecus, ut mihi sæpe
Bilem, sæpe jocum, vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps;
Non aliena meo pressi pede: qui sibi fidit
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Ostendi Latio, numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac, ne me foliis ideo brevioribus ornes,

15 Hyarbitam *edd. vett.* *pro* lingua, cœna *Sanad. ex MSS.* 19 20 bilem Ut mihi sæpe *MSS. ap. Talb. Cun.* 22 fidet—reget *Lamb. ex octo codd.*

14 *Virtutem;* fortitudinem, vel masculum animum.

Repræsentare est ob oculos ponere. B. Rem quæ abest præsentem constituere. Lamb. Z.

15 Facete posuit *Iarbitam* pro *Maurum:* nam et Iarbas æmulus erat Æneæ. *Hic Iarbita Maurus fuit Cordus, qui dum Timagenem imitabatur post convivium et inter pocula declamantem, propter insolentiam faciendi quod conabatur, pene disruptus est.* Vet. Schol. *Cordi* nomen in Cruquiani Interpretis Auctario invenimus. Timagenes Alexandrinus, celeberrimus ejus temporis Rhetor, a Gabinio Pompeianis temporibus Romam adductus est. B. *Timag. æmula lingua,* quæ in declamando imitabatur naturam rerum sensumque verborum. Z.

16 *Urbanus;* elegans, ornatus.

Tendit, nititur.

Disertus; eloquens, proprius; copia, dispositu, et pronuntiatione eximius. B. Quasi eloquentia cerneretur tantum in pronuntiatione. Z.

17 *Vitiis imitabile; quod adjuncta habet vitia imitatu facilia.* Henricus Stephanus. B. Exemplar, quod imitari tantum possunt stulti, quatenus vitiosum est. G.

18 *Pallerem;* scita Enallage pro *Palleret quis.*

Exsangue cuminum; sic et Persius (5. 55.), *Pallentis grana cumini.* B. Plin. 20. 14. *Ferunt Porcii Latronis—adsectatores cumini potione similitudinem coloris studiis contracti imitatos.* G.

19 *O!* indignantis est.

Servum pecus; et servi et pecudes ad alienum præscriptum vivunt; asinos intelligit.

Ut sæpe pro *quam sæpe.*

20 *Movere;* excitavere.

Tumultus; horribiles inter pocula clamores, et affectati cantus: imo magis ruditus; nam Arcadicum pecus ante dixerat.

21 *Vacuum* dicitur Jurisconsultis a nemine hactenus occupatum. Vult significare se primum sermone Romano Lyrica scripsisse, et per hoc, neminem imitatum fuisse; quam rem designat voce *Libera,* quæ modo Dilogos ponitur: nam *liberum* est et quod alieno arbitrio non servit, et quod non est privati juris.

22 *Pressi pede;* et per hoc occupavi.

23 *Regit examen; imitatus Regem apum.* Vet. Schol. Et mire *examen;* significat enim immanem esse numerum scribillantium. Est autem *examen* quasi *exagmen;* uti superius diximus.

Parios; Notum est Archilochum fuisse domo Parium.

24 *Ostendi Latio;* in Epodis hoc fecit.

Animos, iram.

25 *Non res,* non ejus Argumentum, et materiam; neque enim Lycambæ et Neobulæ maledixi.

Agentia: agitantia, ad insaniam adigentia.

26 Ad mentem Bentleii et Horatii hæc ita videntur interpretanda: Ne putes, me minus meruisse laudis, quod genere etiam carminis servato Archilochum imitatus sum:

Quod timui mutare modos et carminis artem;
Temperat Archilochi musam pede mascula Sappho,
Temperat Alcæus; sed rebus et ordine dispar,
Nec socerum quærit quem versibus oblinat atris,
Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen: juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum et tritæ munere vestis;
Non ego nobilium scriptorum auditor et ultor,

32 Latinus *Talb. ex. opt. MSS.* Latinis *vulg.* 34 Ingeniis *fere legebatur ante Lambi.* 39 adjutor *Sax.* [† *Pro* ultor *quidam MSS.* actor.]

scito, simile quid fecisse et Sappho, quæ suam musam, suum genus carminis, temperat pede Archilochi, i. e. Sapphicis suis carminibus admiscet quædam Archilochia: scito, idem egisse etiam Alcæum. Itaque non Archilochi musam Sappho et Alcæus, sed suam temperarunt pede s. Carmine Archilochi. *Carmen* Lyricum et *Iambos* distinguit etiam Epist. 2. 2. 59. G.

Brevioribus, h. e. ævi brevioris, citius marcentibus.

27 *Modos*, Pedes, et formam Carminis.

28 *Temperat Archilochi;* Sappho atque Alcæus ante me Archilochi Metra, immistis aliis pedibus, leniora reddiderant. B. Pede, ut Car. 4. 6. 35. *Lesbium pedem* dixit, genus Sapphicum. G.

Mascula Dilogos, ob Poëticum ingenium, et amorem puellarum.

29 *Rebus*, materia; *ordine*, dispositu Rhythmicæ artis. Bentleius hoc in loco multa turbando, nihil videtur extricare. B. Quin hoc ipsum monet Bentleius, *ordinem* esse dispositionem versuum ad diversa genera carminis efficienda. G.

30 *Socerum*, Lycamben, h. e. Metra tantum imitatur, quod et ego facio.

31 *Sponsæ*, Neobulæ.

32 *Hunc ego;* Alcæum malo cum Glareano et Badio, [Bentleioque] quam Archilochum cum reliquis: nam Odas suas commendat. B. Nam ante versu 23. dixerat, se imitatum esse Archilochum: nunc ait, se quoque Alcæi numeros primum Latine vulgasse. Z.

33 Extenuando se *fidicinem* appellat pro Lyrico. B. Ut Carm. 4. 3. 23. Sed de ipso Apolline Car. 4. 6. 25. G.

Immemorata; a nullo ex Latinis ante me dicta. Vet. Schol.

34 *Ingenuis*, et per hoc, pudicis. Inprimis verecundus est Horatius in Odis, et Christianorum Poëtis ruborem incutit. B. Nollem hæc præstare de Epodis certe. G.

35 *Scire velis;* supple *forsan.*

Ingratus; velit, nolit, invitus.

36 *Domi*, dum domi suæ est.

Premat, deprimat, elevet, depretiet.

Iniquus et *improbus* iræ nostræ temperando, pro *scelestus* dicimus.

37 *Ventosæ;* mobilis, ut ventus.

38 *Impensis cœnarum;* nobiles quosdam obiter pulsat. Clientes a pastoribus suis et cibum et vestes accipiebant. Hinc reges apud Homerum *ποιμένες λαῶν* appellantur. B. Pers. 1. 53. *Calidum scis ponere sumen, Scis comitem horridulum trita donare lacerna. Tritas* donasse puto vestes, quas ipsi gestassent, obtentu honoris, suadente avaritia. G.

39 *Nobilium auditor;* non soleo adesse recitationibus Nobilium, atque illis plaudere.

Ultor; Vindex: ita enim legendum apud Cruquianum Interpretem pro *Index.* Verum *ultorem* se dicere videtur, quod et ipse invicem in publico recitaturus esset sua Poëmata. *Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam?* Juven. 1. 1. B. Conf. Serm. I. 4. 23. 73. Z.

Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor:
Hinc illæ lacrimæ. Spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,
Si dixi; Rides, ait, et Jovis auribus ista
Servas: fidis enim manare poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido: et, luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo, et diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen et iram;
Ira truces inimicitias et funebre bellum.

47 deludia *Sanad. auctoribus, ut ait, Vossio et Salmasio.*

40 *Grammaticas tribus ipsam discipulorum multitudinem dicit, pulpita vero ipsos magistros.* Vet. Schol. B. Penes Grammaticos fuit, auctoritatem conciliare poëtis, si illos in ludis prælegerent. Hinc Homeri, Ennii, Virgilii nobilitas. Vid. mox 1. 20. 17. et Quinctil. 1. 8. 5. sqq. G.

Signate *ambire;* nam qui quærebant honores triginta sex tribus ambiebant, ut suffragia conquirerent. Notos quosdam Poëtas tangit.

41 *Hinc illæ lacrymæ; Locus Terentianus* [And. 1. 1. 99.] *tractus in proverbium.* Landinus. Utitur et Cicero. *Illæ* autem Comica admiratione pro *tam magnæ,* profertur. Quam bella est ista Ironia!

Theatra nunc dicit auditorum greges, recitationum loca, Dilog*is*, et Satyrica Hyperbole.

42 *Addere pondus;* pronunciatione scilicet gravi, et affectata.

43 *Rides;* non serio loqueris, nos habes derisui.

Ait, sic et Græci *φησὶ* dicunt, de incerta atque indefinita Persona.

Jovis auribus; proverbium Græcum est, *Θεῶν ὠσὶ,* quo et Virgilius usus est [Ecl. 3. 73.] *Partem aliquam venti divûm referatis ad aures.* Augustum autem significat.

44 *Fidis enim;* quodcunque tu contra crepes. B. *Manare,* facere ut manent, s. edere. *poët. mella,* h. e. versus melle dulciores. Z.

45 *Tibi pulcher; judicio tuo contentus.* Vet. Schol.

Naribus uti: Satyrice respondere. Omissis rhonchis et sannis vultum componit, quia ventum erat ad vivum. Hoc loco cristas suas tollit Horatius. B. Mihi videbatur hic potius submittere cristas, et certamini se subtrahere! nisi quod hoc ipsum superbiæ genus est, non committere se in certamen humile. G.

47 *Displicet iste locus;* metuo enim ne quis audiat. B. Potius, ne populus audiat: non auditores, sed multitudinem, deprecatur. G.

Diludia dicuntur tempora, quæ gladiatoribus conceduntur inter dies munerum quibus pugnatur. Vet. Schol. Cruq.

48 *Ludus,* initium est certaminis. Metuit ne ludus iste tandem in seria exeat. Et ridicule genealogum agit, quo risum alio vertat. B. *Trepidum,* in quo trepidant certamen ineuntes. Z.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

Carmina sua vulgo prostitui dolet. B. (Severe nimis conceptum lemma. Monet librum in fine ipso voluminis, quæ fata illum maneant. Jucunda apostrophe, qua sibi blanditur potius, et delatum iri in scholas et in provincias carmina sua pollicetur, quam ut iis metuat. Sub satirica et humili specie dicit hic non minora quam Carm. 3. 30. Pulchre ista vidit et imitatus est Gallorum Horatius Epist. XI. qui etiam docere Sanadonum poterat, non necesse esse, ut in fronte voluminis ponatur tale opusculum. G.) Allegoria admodum jocosa utitur, qua epistolarum volumen, quod ad Sosios bibliopolas mittit, comparat cum filia lasciva, quæ non diutius in ædibus paternis restare vult, sed, invito patre, in publicum prodire ibique prostare cupit. Romæ quidem ait, quamdiu sit recens, amatores esse reperturum, sed tandem aut neglectum plane, aut in exilium Uticam vel Ilerdam missum iri, aut pueris ad litterarum elementa inde discenda esse serviturum.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris;
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claves, et grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis, et communia laudas;
Non ita nutritus. Fuge quo descendere gestis:
Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?
Quid volui? dices, ubi quid te læserit; et scis

1 Vertunnum *primæ edd. etiam Lambi.* Pertunnum *Z.* 5 descendere *etiam G.* discendere *Z.* 7 quid te *ex MSS. Bentl.* quis *vulg.*

EPIST. XX.

1 *Vertumnum Janumque;* ad Vertumni ædem et Jani Arcum mensæ (Ar. P. 374. *columnæ* G.) erant bibliopolarum. Vertumnus, teste Varrone, princeps Hetruriæ deus, Templum habebat in vico Turario, sive Tusco, in Valle Montis Cœlii, ut ostendit Cruquius. (Vertumnus *Deus et præses rerum vertendarum,* h. e. *emendarum et vendendarum. In vico Turario sacellum habuit. Janus quoque similiter vicus est, ab Jano gemino sic appellatus, qui in eo Arcum habet sibi consecratum.* Vet. Schol.

2 *Prostes,* Dilogiam posuit: nam prostant et libri et meretricii pueri. Signate igitur subjecit *pumice:* nam hujusmodi pueri erant *pumice leves,* quod ait Juvenalis. B. Pueri natura leves non indigent pumice. Simpliciter ad cultum voluminum respicit. Tota hæc Dilogia mihi non placet. G.

Sosii illo tempore fratres erant Bibliopolæ celeberrimi. Vet. Schol. B. V. A. P. 345. G.

3 *Claves;* includebantur et sub sigillo erant pueri et virgines, quorum pudicitiæ propinqui verebantur.

4 *Paucis ostendi gemis;* atque hoc impudicorum est.

Communia; loca publica.

5 *Non ita nutritus;* supple, *Quamvis:* nam parentem habuisti verecundum. B.

Fuge, ex quadam animi indignatione hoc profertur: q. d. quia tantopere cupis, nec melioribus consiliis vis parere, fuge, quo ruis cum damno tuo. Z.

Omnes fere libri pro *discedere* legerunt *descendere,* quod mihi cum Cruquio, Lambino et Torrentio (Bentleio etiam) arridet; tanquam diceret in lupanar: et ad viliora descendimus. B. *Descenditur* etiam in forum. G.

6 *Miser;* improvidus, inconsultus.

7 *Scis,* jam intelligis quod ante credere noluisti.

In breve te cogi, plenus cum languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romæ, donec te deserat ætas.
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus; ut ille
Qui male parentem in rupes protrusit asellum
Iratus. quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
Me libertino natum patre, et in tenui re,
Majores pennas nido extendisse loqueris;

8 cum plenus *edd. vett.* 10 deserit *S. Bentl.* deseret *Med.* 1477. *Cun.* 11 Contractatus *G. S. Z.* 13 vinctus *ex MSS. Bentl.* unctus *vulg.* 15 detrusit *Ven. Glar.*

8 *In breve te cogi;* manu complicatus, ut charta inutilis et projectitia. B. Qui volumen seponit, convolvit illud et constringit, et ad parvum modum redigit. G.

Languet amator, Dilogus de lectore et amatore.

9 *Desipit*, occæcatur, et per hoc, perverse judicat. B. *Augur* ipse Horatius. G.

10 *Ætas*, supple *juvenilis.*

11 *Contrectatus*, Dilogus, nam subest turpicula significatio. *Servat Metaphoram, quasi de scorto loquens.* Vet. Schol. Cruq.

12 *Taciturnus;* a nemine lectus.

13 *Fugies Uticam;* in barbaram exulabis Provinciam. B. Ubi tum incipiebant fervere studia hæc. G.

Vinctus Ilerdam; aut fient de te Opistographa Epistolarum. Vet. Schol. Alii male legunt *unctus.* B. Mihi plane non videtur hic de usu contemtibili loqui poëtam; sed dicere, tanquam mercem, vinctum et constrictum in sarcinam a bibliopolis, mittendum esse in Hispaniam, quæ et ipsa tum cupide arripiebat literas Romanas. Si abolenda dicere voluisset exemplaria libri, quid opus fuisset ea Ilerdam mittere, poterant Romæ vel tus et piper amicire, vel cum Volusii annalibus ire, quo saturi. Denunciat mala, quæ optat: ut A. P. 345. *Hic meret æra liber Sosiis, hic et mare transit.* G.

14 *Ut ille;* notat aliquam veterem Fabellam de Rustico et Asino.

15 *In rupes;* ut iret quo tendebat, et per hoc cervicem frangeret.

17 Etiam hæc felicitas et bonos libri, tractari in schola. Respice ad Epist. 1. 19. 40. G.

Elementa docentem; Alphabetarium aliquem Magistrum: *Elementa*, quasi quæ sunt *E limine.*

18 *Occupet;* h. e. occupatum teneat.

Extremis in vicis, ad urbis extrema, ubi pauperrimi vivunt. B. In compitis, ubi extrema vicorum congruunt, et major est frequentia. *Balba senectus* etiam de libro potest jocose dicta esse, qui tandem balbutire inter parvos discat. B.

Balba; parasitantes discipulis, atque edentuli: nam Dilogia subest.

19 *Cum tibi sol tepidus. Secundum Librariorum morem locutus est, qui circa quartam vel quintam horam dictata pueris præbere consueverunt, quo tempore tractabiliores sunt.* Vet. Schol. h. e. Decimam et undecimam nostram. B. De pomeridiano tempore intelligo, ubi confectis negotiis etiam senes otium suum audiendo oblectent. G.

20 *Me libertino; ipse enarrat vitam suam Cynice.* Vet. Schol. B. Irridet irrisores natalium suorum, ut Sat. 1. 6. 44. G.

21 *Majores nido pennas:* Proverbiale improperium. B. Laudat fortunas suas, qui ultra sortem natalium progressus sit. G.

Ut, quantum generi demas, virtutibus addas:
Me primis Urbis belli placuisse domique,
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur ævum,
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

22 *Ut;* ita tamen ut.
Addas, apponas.
23 *Belli;* Bruto et Cassio, sub quibus Tribunus militabat. B. Serm. II. 1. 76.
Domi; Augusto, Mæcenati, et Pollioni, ob elegantissima scripta.
24 *Præcanus, præpropere canus.* Vet. Schol. Cruq. B. *Corporis exigui,* vid. Serm. II. 3. 309. Z.
Solibus aptum; rigidulus erat, ut alias diximus, idcirco amabat insolari, sive ad solem inungi. *Solitum jacere sub sole et chroma facere.* Vet. Schol.

25 *Irasci celerem,* generosæ indolis indicium.
28 *Duxit; Lollius erat solus Consul, exspectato Cæsare Collega: illo recusante Q. Æmilius accessit tandem.* Torrentius. B. Ad vim verbi *duxit,* satis est, quod Lollius prior magistratum ingressus est: dicit Dio 54. 6. Porro autem nihil nos cogit hoc ipso anno scriptam esse hanc epistolam, vel epilogum potius, certo credere. Potuit causam quamcunque habere Horatius, cur ætatem suam ab his COSS. signaret. G.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA II.

AD AUGUSTUM.

Post splendidum et numerosum principium quo laudes Augusti egregie canit, subtiliter Augustum movet in favorem sui temporis poëtarum. B. Cum Augustus, quemadmodum Suetonius in vita Horatii tradit, questus esset, quod nihil ad se et de se scriberet; ne talem tantumque virum negligere videretur, scripsit, opinor, hanc epistolam, qua inprimis hoc egit, ut causam afferret, cur ad res Augusti scribendas non accederet, præmissa historia quadam critica de poësi ejusque pretio apud Romanos. Ordo autem sententiarum, quem sequitur, hic est: Ne te, Auguste, occupationibus pro reip. salute distentum morer, hæc pauca a me accipe. Romulus, Bacchus, Castor et Pollux, demum post mortem inter Deos sunt relati; verum populus tuus tibi vivo divinos tribuit honores; atque in hoc uno genere recte sentit, in poëtis æstimandis autem a vero et æquo recedit longe. Nam, spretis recentioribus, non nisi antiquissimos, velut Ennium, Nævium, Pacuvium, Accium, Afranium, Plautum, Cæcilium, laudat et legit. Interdum quidem recte judicat; sed ferri non potest, si negat vitia plane illis inesse, aut ob solam antiquitatem vel ob unum alterumve eleganter dictum poëmata ex toto magnificit ac præfert, atque ita recentiora odit. Græci secus fecerunt, quibus novitas placuit ita, ut semper novi aliquid molirentur. Apud Romanos, qui olim juri, rei familiari operam dederunt, nunc mutato studio, pueri et patres, docti et indocti versus scribunt. Hoc studium insanum tamen habet hæc commoda: poëtæ, alieni ab avaritia et fraudandi libidine, paucis sunt contenti; sermonem formant puerorum, fingunt mores, exemplis instruunt, hymnis celebrant Deos. Prisci agricolæ olim quotannis tempore festo cantabant Fescennina carmina; quæ cum nimis essent mordacia, postea pœna lata ad benedicendum sunt redacta. Postquam tandem Romani Græcorum literas cognoverunt, poësis quidem cultior est facta, et inprimis tragœdias, ad quas Rom. ingenium est aptius, scribere cœperunt, sed minus emendatas. Multo minus res cessit in comœdiis, præsertim cum populus magis spectaculis rebusque quæ oculos feriunt, quam ludis scenicis delectaretur, et adeo poëtæ ab hoc genere poëseos deterrerentur. Verum ne quis forte putet, me reprehendere quæ ipse facere non audeam; confirmo, me poëtam comicum tragicumque bonum maximi facere. Ut vero et aliorum carminum existant idonei auctores, horum aliquam habeas velim rationem. Sed, fateor, nos poëtæ sæpe nobis nocemus, cum carmina tibi importune tradimus, reprehensione unius versus offendimur, nostris carminibus plus tribuimus quam par est, et statim præmia exspectamus. Veruntamen probe videndum est, ut non indigno poëtæ res gestæ committantur et munera dentur, quemadmodum Chœrilo Alexander M., a cujus stultitia longe distat prudentia tua de Virgilio Varioque poëtis, quos et dilexisti et ornasti. Nam non magis per statuas apparent vultus virorum clarorum, quam mores animique eorum per carmen. Equidem mallem tuas res carmine celebrare ac virtutes, quam Satyras scribere aut epistolas, si modo pudor meus ac ingenii tenuitas rerum tuarum caperet magnitudinem. Verum ut imago male expressa est dedecori, ita carmen malum magis est turpitudini quam honori.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.
Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt;
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis. diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui prægravat artes

1 sustentes *Cun.* 2 tuearis *in libris aliquot vett. Lambin.* mœnibus *suspic. Bentl.* [† *Sed,* res Italas ornari mœnibus, *putidum esse et non Horatianum pronuntiat Chishull ad Monum. Ancyran. p.* 185. *in Antiquitt. Asiat.*] 6 fata *conj. Bentl. et sic S.* 8 formant *Cun.*

EPIST. I.

1 *Cum tot sustineas; Apparet hunc Librum hortatu Cæsaris scriptum esse, cujus rei etiam Suetonius auctor est.* Vet. Schol. in vita scilicet Horatii.

Sustineas tot negotia; tot munera impleas: cum una persona tot personas geras.

Solus; per partes, ut ait Jurisconsultus Pomponius, eo jam ventum erat, ut necesse esset Reipublicæ per unum consuli. Torrentius. B. Nam præter dignitatem consularem postea etiam receperat potestatem tribunitiam perpetuam, item morum legumque regimen æque perpetuum. Sueton. Octav. 27. et Tacit. Annal. I. 2. Z.

2 *Moribus:* vitæ tuæ puritate. B. Et legum tutela, unde fit, ut illæ in mores transeant. Conf. Car. 4. 5. 22. G.

3 *Legibus,* inter cæteras Lege Julia de Adulteriis, atque altera de Maritandis Ordinibus. B. Cf. Sueton. cap. 34. Z.

5 Mire *Romulum* nominavit primum, cum Augustus alter Romulus a multis haberetur; de qua re vide Suetonium.

6 *Deorum in templa recepti;* in cœlum; et per hoc consecrati.

7 *Colunt,* excolunt.

8 *Componunt; sedant.* Vet. Schol. Cruq.

Agros assignant; h. e. *Colonias deducunt.* Vet. Schol. Nota autem Temporum Enallagen.

9 *Ploravere* Metonymia quadam hic videtur nihil aliud significare, quam causam habuere conquerendi. Sueto. Calig. 58. *Julii et Augusti decreta ut vetera et obsoleta deflebat;* quam lectionem hic ipse Horatianus locus videtur tueri. G.

Favorem, plausum.

10 *Contudit;* edomuit: ferocia animalia contundendo fere frangimus. B. Et respicit forte ad clavam Herculis, quæ *contundit* et comminuit quocunque incidit. G.

Hydra significationem habet bellorum civilium. B. Hoc non video. Z.

11 *Fatali;* a Fatis ei imperato, *Fatis Junonis iniquæ.* Virgilius [Æn. 1. 668.]. Dicitur autem *Fatale* Dilogως, etiam de diro et pestifero, et satis eleganter hoc: Cogitavit enim de *Fatali monstro* [Car. I. 37. 20.] Cleopatra.

12 *Supremo fine;* Euphemismus, noluit enim mortem nominare.

13 *Urit;* macerat. *Et bene urit ad fulgorem retulit.* Vet. Schol.

Prægravat; onere suo deprimit et celat. B. Proprie *prægravatur* in bilance minus pondus a majori, i. e. elevatur, unde *elevare* est contemnere. G.

Antique *Artes* posuit pro Virtutes, Græcis 'Αρετάς. Callida etiam Dilogia de Obtrectatoribus suis queritur. B. Etiam hic Metonymia quadam artifices signat ab artibus. G. Recte igitur interpretatur Lambinus: Qui artifices se inferiores sua præstantia quodammodo onerat et opprimit. Z.

Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Præsenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens et justus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cætera nequaquam simili ratione modoque
Æstimat, et, nisi quæ terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit;
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt, fœdera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum,
Dictitet Albano Musas in monte locutas.
Si, quia Græcorum sunt antiquissima quæque
Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina, non est quod multa loquamur:

16 numen *Bentl. Cun. San.* 18 hoc *Bentl. ex uno cod. refertur* hoc *ad uno, h. e.* in hac una re. 23 Graiorum *G. Bentl. ex codd.* 29 pensentur *MSS. duo Bersm.* 30 nihil est *MS. Bersm.*

14 Indignanter protulit *idem.* B. V. Car. 3. 24. 31. G.

15 *Præsenti;* splendidius hoc quam *viventi:* Et, quo sentias te laudari. B. De amore populi erga Augustum vid. Sueton. Octav. cap. 57. seqq. Z.

Maturos; sero laudamur mortui. B. Aliorum honores *maturitatem* et ἀκμὴν accipiunt demum a morte. G.

Honores; tura. B. Vid. Virg. Æn. 1. 632. G.

16 *Numen* tribuit Augusto Car. 4. 5. 35. Sed etiam *jurare per nomen* divinum honorem significat apud sacros quoque. G.

17 *Oriturum; Et hoc splendidius; oritur enim Sol.* Vet. Schol.

18 Multo melius *hic populus* quam Bentleii *hoc populus,* quod ille ex conjectura posuit. Certe *hic populus* magis morali dicitur charactere.

Sapiens, sanus.

21 *Terris semota,* sublata ex oculis. B. *Suis temporibus defuncta,* quæ pervetusta sunt, quorum tempora jam præterierunt. Z.

22 *Fastidit et odit; Aὔξησις· plus enim est odit quam fastidit.* Vet. Schol.

23 *Tabulas peccare vetantes; Duodecim Legum Tabulas a Decemviris scriptas.* Vet. Schol.

25 *Gabiis;* a Tarquinio Superbo. Præpositio *cum* revocanda etiam ad *Gabiis.* V. v. 31. G.

Æquata, æquis conditionibus condita.

Sabinis, a Romulo.

26 *Pontificum Libros; Utrum Annales, an Pontificium Jus significat.* Vet. Schol. Imo omnia antiqua scripta pro divinis habebantur. Primi enim Scriptores se pro Magis apud imperitum vulgus gerebant: tanto erat miraculo novum literarum inventum.

Annosa volumina vatum: Veteres libros Nævii Vatis et Sibyllæ. Vet. Schol. Imo et Cn. Marcii.

27 *Albano in monte; Quia Egeria Nympha dicebatur loqui cum Numa Pompilio in Albano monte.* Vet. Schol. Erat autem Egeria de numero Camœnarum.

29 *Eadem trutina; Eodem examine quo Græci.* Vet. Schol. Cruq. In trutina examen vertitur.

30 *Non est quod;* nam uno verbo rem omnem absolvam.

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
Venimus ad summum fortunæ: pingimus, atque
Psallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus:
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Viles atque novos? excludat jurgia finis.
¶ Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.
¶ Quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poëtas,
An quos et præsens et postera respuet ætas?
¶ Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel mense brevi vel toto est junior anno.
¶ Utor permisso, caudæque pilos ut equinæ
Paulatim vello, et demo unum, demo etiam unum;
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,

32 summam *MS. Bersm.* 35 chartis pretium *Bentl. et MSS.* 5 *Bersm.* afferat *MS. Bersm.* 37 veteresne *G. et MSS.* 4 *Bersm.* 38 excludit *MSS.* 2 *Bersm.* 41 vet. probosque *conj. Bentl.* 42 respuat *Bentl. MSS.* 3 *Bersm. Cun. San.* 46 et item unum *Bentl. Cun. San. MSS.* 2 *Bersm.*

31 *Nil intra est;* proverbium de rem manifestam negante.

Bentleius de suo posuit *olea* in Ablativo, quo *intra* et *extra* essent Adverbia. Horatii nota varietas postulat ut *intra* sit præpositio, *extra* vero Adverbium. B. Voluit Bentleius, præpositionem *in* revocari etiam ad *olea*, ut v. 23. Conf. Car. 3. 25. 2. G.

32 *Venimus ad summum; utrum in imperio, an cæteris in rebus quas enumerat: Non habet, inquit, quod nobis amplius fortuna jam præstet. Ergo et perfecti Poëtæ sumus; Sed hoc intelligi quam dici a se maluit.* Vet. Schol. B. Putat igitur Schol. Horatium hoc dicere, ut in reliquis rebus, ita etiam in poësi, Romanos ad summum gradum pervenisse. Sed mihi videtur hic esse deductio ad absurdum: si Romana æstimamus ad formulam illam Græcorum, renunciandum est communi sensui, negandum aliquid intra in olea, extra in nuce durum esse, dicendum statuariam artem, et musicam, et palæstram, a majoribus jam perfectam: quæ quidem aperte falsa etc. G.

33 *Unctis;* Dilogia; Ceromate scilicet, et pretiosis unguentis; nam ista voce Græculos percutit.

34 *Dies,* supple *multus,* h. e. vetustas.

35 *Scire velim;* Ironica interrogandi forma: sic Juvenalis nonam Satyram orditur. B. *Arroget* comitiale verbum: quoto anno Romani arrogant suffragiis suis bonitatem? G.

36 *Decidit;* Metaphora ab arborum foliis.

37 *Ideo perfectos quid veteres.* Vet. Schol. Cruq. Bene, quia subest Ironia.

38 *Finis;* solutio hujus controversiæ. B. Definitio ac decretum populi. G.

39 *Probus,* probabilis.

45 *Utor permisso;* servit proposito meo tua concessio.

Caudæ pilos ut equinæ; tractum ex Historia de Sertorii milite, qui etsi imbecillis, fortis equi caudam, singulos pilos evellendo, facile nudavit; cum alter, vir fortis, nequiret imbecillis equi caudam uno nisu extrahere. Hoc ostendit Lambinus ex Plutarcho.

46 *Unum,* supple *annum.*

47 *Cadat;* causa cadat, refellatur, ruat.

Elusus, refutatus. Metaphora a Gladiatorio ludo.

Qui redit ad fastos, et virtutem æstimat annis,
Miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis, et alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promissa cadant, et somnia Pythagorea.
Nævius in manibus non est, et mentibus hæret
Pene recens? adeo sanctum est vetus omne poëma.
Ambigitur quoties uter utro sit prior; aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti:

48 in fastos *etiam G. Bentl. et MSS. 4 Bersm.* fastus *G. a manu pr. it. Heins. ad Ovid. Fast.* I. 11. 56 Accius *fere accuratiores. Sic etiam Steph. in fragm. Manut. orthogr.* Attius *Lamb.*

Ratione; ratiocinatione.

Ruentis; continuo impetentis, vel indesinenter lacessentis. B. Potius ita: ut qui insistens acervo subtrahi sibi patiatur unum lapidem post alterum, facile cadit, illo acervo sic ruente et collabente: ita qui notione indefinita atque indeterminata [sic enim hodie loquuntur] *antiqui* vel *novi* nituntur in judicando, eludi et subverti possunt insidioso illo Sorite, et interrogatione, quam statim ponit. G.

Acervi; hic acervus est Sorites, qui prædominans est, cum falsitatem veritate confirmat: ut siquis dicat; Dico me mentiri et mentior; verum igitur dico. *Est etiam Sorites cum ultra modum capacitatis assensionem audientis brevi adjectione producit, dicendo,* unum et unum, *ut hic Horatius facit.* Vet. Schol. Cruq. B. Parum accurate Scholiastes. *Sorites*, fallax argumentatio ab exemplo *Acervi*. Acervum ne faciunt grana tria? non: an quatuor? nondum etc. et locum habet in omnibus, quæ non certum modum sed relatione tantum magnum aut parvum significant. Ut, divesne qui sexcentos habet? doctusne, qui tot res scit? etc. Sic vetus ne qui centum annos habet? an sufficiunt 99? an 98? ubi difficile est subsistere et terminum quasi constituere. G. [† Ipsum vocabulum *Sorites* dictum est ab acervo s. acervatione. *Ernesti.*]

48 *Redit*, Comice recurrit.

Ad fastos; per Consules annorum colligit numerum. Quid est Bentleii *redit in Fastos?*

Virtutem, artem, ingenium.

49 *Libitina; feretrum.* Vet. Schol. Cruq. Vide Sat. 2. 6. 19.

50 *Sapiens et fortis*, h. e. gravis et animosus; sapiens sententiis, fortis spiritu et sublimitate stili.

51 *Leviter*, parum; Comice pro non omnino.

Videtur, apparet.

52 *Quo promissa cadant*, h. e. Quid tandem fiat de magnis promissis. *Cadant*, exeant.

Somnia Pythagorea: Ennius in principio Annalium suorum somnio se scripsit admonitum, quod secundum Pythagoræ dogma, anima Homeri in suum corpus venisset. Vet. Schol. *In somnis mihi visus Homerus adesse poëta.* Ennius. B. Ennius immortalitatem fama et laude carminum suorum inter nos consecutus, parum curat Pythagoricam illam migrationem: mavult Ennii nomine inter nos versari, quam in animalis corpore habitare. G. Sensus est: Ennius, quem nostri grammatici tantopere laudant, parum videtur curare sitne vere alter Homerus, sitne mente Homeri, ut se somniasse fingit, præditus. H. e. alter Homerus non est. Z.

53 *Nævius* Dramatum scriptor antiquior Ennio, quem in plurimis imitatus est. B. Qui non viderunt, locum esse interrogative sumendum, hi plane sensum alienum tribuunt ei. Nam, ut Bentleius recte vidit, Horatius ait: Nonne Nævius manibus omnium teritur? etc. Z.

55 Refert hic poëta judicia vulgi suæ ætatis de poëtis scenicis, quæ ipse non satis probat. Non debebant ergo simpliciter tanquam Horatii judicia poni, quod fieri nonnunquam videmus. Conf. A. P. 270. G.

Prior, potior.

56 *Docti senis, Euripidis; alti, Sophoclis. Virium Actio plus tribuitur; Pacuvium videri doctiorem, qui esse docti affectant, volunt.* Quinctilianus, citante Cruquio. *Senis* autem modo posuit pro *veteris*, ut supra de Lucilio.

Dicitur Afranî toga convenisse Menandro;
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi;
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte,
Hos ediscit, et hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poëtas
Ad nostrum tempus, Livî scriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt; est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poëtas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat:
Si quædam nimis antique, si pleraque dure
Dicere cedit eos, ignave multa fatetur,
Et sapit, et mecum facit, et Jove judicat æquo.
Non equidem insector, delendave carmina Livî
Esse reor, memini quæ plagosum mihi parvo

63 peccet *Glarean.* 67 credit *Lamb. ex codd. bonis.* credat *Ven. Glar.* 69 Lævi *MS. Bentl. Cun. it. Sax.*

Bentleius male *Accius* ex incuria. B. Sed vett. edd. habent. Ergo pro *Actius* recepi. Z.

57 *Bene toga; togatas enim scripsit Afranius.* Vet. Schol. Palliatæ Comœdiæ Græcorum, togatæ Romanorum erant; Romæ autem palliatæ dictæ sunt quæ personas habebant Græcas, et togatæ quæ Romanas. B. Afranius Græcas Menandri fabulas commode Latina veste induit. G.

58 *Properare,* facili lepore diffluere. *Quam non adstricto percurrat pulpita socco* [infra 174]. Erat Epicharmus lepide nugax, et salibus præcipuus.

59 *Gravitate;* pondere et dignitate quibus caruit Plautus.

Arte; terso Stilo et concinna dispositione.

60 *Hos,* ad Emphasin posuit stolidæ admirationis.

61 *Potens;* Dilogos et magna, et sibi placens, vel elata et turbida.

62 *Livium dicit Andronicum, qui primus omnium Latinas Fabulas scripsit.* Vet. Schol. *Livii Salinatoris libertus erat.* Lambinus ex Eusebio.

63 *Rectum videt,* non cæcutit.

Peccat; videt quod non videt.

66 *Dure;* rigide, rustice, harshly, inelegantly.

67 Ostendit Bentleius *cedit* legendum esse pro *credit;* i. e. concedit, dat.

Ignave; vapide, insulse.

68 *Sapit;* sani est sincipitis.

Mecum facit; a meis stat partibus: mecum pugnat. *Facere* etiam Cornelio Nepoti (18. 8. 2.) est pro *pugnare:* et a *factum* est nostrum Fight: Quin et Homero, Iliad. Δ. ἔργον pro *pugna* est.

Jove æquo; Jove irato fit ut errent homines ac delirent. Vet. Schol. *Æquus* autem seu sedatus dicitur non ira motus. Jovis erat dementare juxta veterem opinionem.

69 *Insector;* infensus invado.

Delendave pro *delendaque* ex melioribus codicibus legerunt Torrentius et Cruquius. *Delenda,* abolenda. B. *ve,* h. e. *nec,* est vera lectio. Z.

Nescio cur Bentleius pro *Livî* rescripsit *Lævî,* cum *Lævius* iste Erotopægnion scriptor admodum obscuri fuerit nominis, et plerisque ignotus; et cum Livii Andronici jam ante facta sit mentio, verisimile est hunc non fuisse huic diversum. B. Ait Bentleius, Andronicum illum Livium nimis antiquum et obsoletum fuisse, quam ut illum prælegeret Orbilius. At fragmenta, quæ exstant sat multa, aliud loquuntur; nempe et illa sunt bonam partem, judice Bentleio, Lævii. G.

70 *Plagosum;* de hoc Domitii Marsi hic versus exstat: *Si quos Orbilius ferula scuticaque cecidit.* Quid mirum? Ex milite quinquagenario magister factus est librarius. Vide Suetonium de Claris Grammaticis.

Majores audire, minori dicere per quæ
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio: puerique patresque severi
Fronde comas vincti cœnant, et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior; et prius orto
Sole vigil, calamum et chartas et scrinia posco.
Navim agere ignarus navis timet; abrotonum ægro
Non audet nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
Promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poëmata passim.
Hic error tamen et levis hæc insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatus avarus
Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
Non fraudem socio, puerove incogitat ullam

107 voluptas *MS. Bersm.* 109 *Vulg.* pueri. 111 me *om. S. quod placet.* 114 Navem *edd. vett. et Bentl.* 118 *Hic inseri vult Boivinus Epist.* 2. 87—140. *pulchre refutatus a Bentleio.* 122 puero non cogitat ullam *Ven. Glar.*

codicem relatos. *Recta autem nomina de Legibus facta.* Vet. Schol. Nam antiquæ Leges vetabant usuras. Nonnulli Codices legerunt *certis* [pro *rectis*] quod non probo. B. *Nomina recta*, h. l. videntur esse debita honesta, pro quibus usuræ legitimæ exiguntur. Z.

Expendere, et per hoc, collocare.

106 *Majores audire, in jure officium minoris est.* Vet. Schol.

107 *Damnosa libido;* pretiosa voluptas, vel nimius sumtus.

108 *Mentem*, propositum.

109 *Puerique;* ita ex optimis Libris Bentleius.

110 *Cœnant*, epulantur. Intemperantiæ est coronari; *ad majorem reprehensionem* igitur posuit *severi*, ut ait Vet. Schol.

112 *Parthis mendacior;* Proverbii loco utitur. Quis quærat fidem apud Orientis vernas? B. Forte ea, quæ in Crassum, ac deinde in Antonium perfide designarunt, proverbio occasionem dedere. Et mendacium est illa fuga, e qua subito ad pugnandum se convertunt. G.

113 *Scrinia, capsas dicit, in quibus scripta reponuntur.* Vet. Schol.

114 *Navim agere* solute posuit pro navigare, h. e. gubernatorem agere. B. Conf. A. P. 379. sqq. G.

Abrotonum; mire dixit, non helleborum, sed abrotonum, quod minori periculo etiam indoctus potest miscere et dare. Vet. Schol. B. Vid. Pers. 5. 100. G.

116 *Promittunt; profitentur.* Vet. Schol. Cruq. B. *Melicorum* et *Melici* suspicabatur Bentleius, et arripuit Sanadonus: sed non est, puto, professionis nomen, ut neque Elegorum scriptor, neque poëta heroicus. A peculiari curationis exemplo transit ad totum genus. G.

117 *Indocti doctique; hoc cum pronuntiatione inferendum est.* Vet. Schol.

118 *Error*, vertigo mentis.

119 *Virtutes; utilitates.* Vet. Schol. Cruq.

Collige; ratiocinare, vel enumera. B. Cf. Serm. II. 1. 51.

120 *Non temere; non facile.* Vet. Schol. B. Rarissime poëta habendi cupiditate flagrat. Ille non nisi versus amat, et jacturam rei familiaris parum curat etc. Z.

122 *Incogitat*, h. e. cogitat in. Comica Elocutio est. B. *Puerove*, h. e. nec puero. Z.

Pupillo; vivit siliquis et pane secundo;
Militiæ quanquam piger et malus, utilis urbi;
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari;
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat;
Torquet ab obscœnis jam nunc sermonibus aurem;
Mox etiam pectus præceptis format amicis
Asperitatis et invidiæ corrector et iræ;
Recte facta refert; orientia tempora notis
Instruit exemplis; inopem solatur et ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, et præsentia numina sentit;
Cœlestes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos, metuenda pericula pellit;
Impetrat et pacem, et locupletem frugibus annum:
Carmine Dî superi placantur, carmine Manes.
Agricolæ prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, pueris, et conjuge fida,

129 Correptor *Bos. S.* 135 opes docta *MS. Bersm.* 136 tollit *Cun. MS. Bersm.* 142 et pueris *edd. vett.*

123 *Siliquis*, Conche. *Siliquas autem specialiter dicit eas, quæ in herbis nascuntur in omni legumine.* Vet. Schol. Immaturis leguminum siliquis aquæ incoctis vescebantur tenuiores.

Pane secundo; cibario, sive nigro: atque hæc Satyrice protulit.

124 *Malus;* inutilis.

Urbi; Reipublicæ.

127 *Obscœnis*, illiberalibus et agrestibus.

128 *Amicis;* amabilibus, honestis, ἱλαροῖς. B. Utilibus præsertim, ut *inimicus imber* est noxius Virg. Æ. 1. 123. G.

129 *Asperitatis*, incultæ avaritiæ.

130 *Refert;* repræsentat, depingit.

Orientia; venientia. Vet. Schol.

131 *Exemplis*, exemplaribus quæ sequantur.

Ægrum, mœstum.

132 *Castis cum pueris;* chorum dicit Apollinis et Dianæ in ludis Sæcularibus, de quibus satis supra diximus. B. Non ad solos sæculares hoc retulerim, qui sunt rari admodum; sed ad alios etiam festos dies deorum. Talis est Catulli 35. et nostri Od. 1. 21. G.

134 *Præsentium numinum* exemplum in carmine Sæculari extremo. Sic sine dubio in aliis etiam. G.

137 *Pacem; utrum deorum pacem, an finem belli?* Vet. Schol. Dilogæis voce utitur.

138 *Manes;* qui irati sunt ubi vagantur. Dici videntur *manes* tanquam *exigui* a Græco μανὸς, unde *immanis* pro *ingenti.* Quin et Britannis nostris et Armenis *man* pro *minuto* est.

139 *Fortes;* liberales, aversi lucro. [cf. Virgil. Georg. 2. 528.]

140 *Levantes corpus;* interquiescentes.

141 *Dura*, aspera.

142 Et Torrentius et Bentleius recte omisere Conjunctionem *et* in *Cum sociis operum et pueris.* B. *Socios operum* vel ipsos *pueros* licet intelligere, i. e. servos, vel mercenarios, vel boves adeo aratores, qui *socii hominum*,

Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem brevis ævi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter, donec jam sævus apertam
In rabiem verti cœpit jocus, et per honestas
Ire domos impune minax. doluere cruento
Dente lacessiti; fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quenquam
Describi: vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agresti Latio. sic horridus ille

143 porca *Cun.* 145 invecta *citant Polit. Brisso. Barth. ap. Bentl. et Cun. probat etiam San.* 149 cœpit verti *Bentl.* 153 sancta *Cun. qui etiam* nata *it. dicta in aliis esse ait.*

et *Cereris ministri* Varroni R. R. 2. 5. 3. *Feriæ bubus et bubulcis* Cato 132. G.

Fida; casta et moribus antiquis.

143 *Porcus; Promiscuo genere dicitur, et mas et fœmina.* Lambinus. Porcam mactabant Terræ, quod rostro eam læderet. B. Videatur Cato 134. De Silvano id. c. 83. G.

144 *Genium; Naturæ deum.* Vet. Schol. Cruq. Dæmona dicit vitæ comitem. B. Hoc loco duce et Pers. 2. 3. curatus est ille mirabilis *Erogenius* in lege Theodosii M. 12. Cod. Th. de Paganis, *Nullus—Larem ignem Erogenium Penates nidore veneratus,* pro *Larem igne, mero Genium.* G.

Memorem, qui facit memores, Metonymicws: nam quicquid oritur interit. Ideo *Floribus et Vino,* quo coronati bibamus, dum licet.

145 *Fescennina, Jocularia Carmina et probrosa, dicta ab oppido Fescennino, unde processerunt, et Atellanica nominata sunt.* Vet. Schol. B. Certiora dant hodie Lexica. G.

Conjecit Bentleius hic legendum esse *invicta,* sed minus probo; neque sane video, cur istiusmodi consuetus lusus non possit pro invento, non minus quam cætera ludicra, haberi.

147 *Recurrentes,* redeuntes: supple autem *singulos.* B. *Accepta per annos recurr.* h. e. repetita quotannis. Z.

148 *Amabiliter;* suaviter, amœne. B. Sine petulantia maledicendi. Z.

149 *Rabiem;* caninum scilicet furorem. B. Libidinem maledicendi hominibus nobilissimis et honestissimis. Z.

150 *Doluere,* irascebantur. B.

151 *Intactis,* non læsis. Cf. Serm. II. 1. 23. Z.

152 *Lex pœnaque lata,* in Duodecim Tabulis: vide Sat. 2. 1. 82.

153 *Malo,* maligno.

154 *Describi,* depingi.

Vertere, invertere. Puto Proverbiali joco dici *vertere modum,* uti nos, They changed their note, h. e. Palinodiam cecinerunt.

Formidine fustis; Quia fustuarium supplicium constitutum erat in auctorem carminum infamium. Vet. Schol. *Etiam canes cum fustes metuunt morsibus se abstinent;* ut scite alter Scholiastes. Atque hoc ut servet Metaphoram v. 150.

155 *Bene redacti; quia non voluntate correcti, sed edocti malo.* Vet. Schol.

156 *Cepit,* delinivit. Ludit in ambiguo sensu. B. *Ferum,* Romanos indoctos, nondum litteris humanitatis excultos. Z.

157 *Horridus;* hirtus, rudis, incomtus.

Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiæ pepulere: sed in longum tamen ævum
Manserunt, hodieque manent, vestigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis;
Et post Punica bella quietus, quærere cœpit
Quid Sophocles et Thespis et Æschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem si digne vertere posset;
Et placuit sibi, natura sublimis et acer:
Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inscite metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet Comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. Aspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi;
Ut patris attenti; lenonis ut insidiosi;
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis;

158 grave vi rus *conj. Rutgers.* [† *atque ita legisse existimat Acronem, qui exponit* morum rusticitas, et carminum.] 167 inscriptis *vulg. et MSS.* in schediis *conj. Cun.* inscite *etiam Bos.* 173 Dorsennus *F. et al.*

158 *Defluxit; desiit fluere.* Vet. Schol.

Saturnius, i. e. Italicus vetus: Saturnia enim antiquum Italiæ nomen. Convenit mecum Schol. Cruq.

Grave virus: rancidum fœtorem; rusticitatem atque vetustatem ita appellat. En tibi Exempla Saturnii metri (apud Atil. Fortunat. p. 2679. sq. Putsch.):

Duello magno dirimendo, regibus subigendis:
Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

161 *Serus* sc. victor Græciæ: sero Romani studium suum et ingenii vim contulerunt ad litteras Græcas discendas. Z.

162 *Quietus; securus metu Punico.* Vet. Schol.

164 *Rem; poëma dicit.* Vet. Sch. Et distinguendum puto post *rem:* est enim altera pars versus Epexegesis prioris. B. Hanc distinctionem mutavi cum vulgata: nam apertum est, sensum esse, Romanus quoque tentavit, an tragœdias recte vertere seu imitari posset Græcorum. Z.

165 *Natura,* ingenio.

Acer; calidus, vehemens.

166 *Feliciter audet, quod aggreditur complet.* Vet. Schol.

167 Pro *in scriptis,* optimi Codices legerunt *inscite:* quæ quidem scriptura a Vetere Interprete confirmatur: nam *inscite* reddit *turpem putat,* vel *stulte erubescit: Inscite,* illepide est et inurbane: Bentleius de sua conjectura de *inscite* fecit *inscitus.* Verum quid opus? B. Quamquam Romanus natura factus est ad tragœdias: tamen minus præstat propterea, quod stolide erubescit scripta sua emendare. Z.

168 *Ex medio,* de communi. *Quia Comœdia communia sectatur, atque de medio est.* Vet. Schol. i. e. non quærit sublimia, uti Tragœdia. B. *Arcessit,* scil. comœdia. Z.

Res; oportet enim et materiam esse humilem.

170 *Veniæ minus; quod non minus ignoscitur* μιμητικῷ *Charactere peccantibus.* Vet. Schol.

171 *Quo pacto;* quam misere. B. De vitiis Latinæ comœdiæ vid. Quinctil. X. 1. Z.

Tutetur, sustineat. B. Conf. Sat. 1. 10. 12 A. P. 193. G.

172 Usitato Charientismo *attentum* dicit avarum, tanquam curis addictum. Nos dicimus, A careful father.

173 Hic non est Fabius *Dossennus* Atellanarum scriptor, sed Plautinus aliquis Para-

Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere; post hoc
Securus, cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus instat.
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit ac reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe, etiam audacem, fugat hoc terretque poëtam,
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti stolidique, et depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equiti quoque jam migravit ab aure voluptas

175 posthac *Ven. Glar.* posthæc *MSS. 3 Bersm.* 178 instat *S.* inflat *vulg.* 180 Subr. ac *Bentl. ex MSS.* 184 decertare *S.* 186 plaudit *Lamb. Bos. Sax.* plaudet *MSS. 2 Bersm.*

situs. Quantulum enim vitium in Atellana Fabella de ridicula persona excessu peccare! B. Potius Comicus poëta videtur fuisse ea tempestate nobilis. G. *Quantus*, quam multus et copiosus. Z.

174 Quam negligenter scribat comœdias. Z.

175 *Post hoc securus; multi carmina scribendo non curant quid de iis fiat, dum lucrum inde acceperint.* Vet. Schol. Notat Plautum avaritiæ, ut qui gratiam plebeculæ venatus fuerit, et stultis scripserit. B. At sermo est de Dossenno. Z.

176 *Cadat*, ruat judicio Sapientum, et explodatur. Cadere et stare juris sunt vocabula, verum a palæstra puto petita: Comice igitur protulit *recto talo*.

177 Transit ab avaro ad gloriosulum.

Gloria; Prosopopœia, nam deam effinxit de vana gloria.

178 *Exanimat;* animo suo privat, ad humum dejicit.

Lentus; quem dicta non permovent. Vet. Schol.

Sedulus, qui singulis officiose attendit. B. *Instat* etiam pulchre huc facit: urget, reddit attentiorem ac diligentiorem. G.

179 Comice *sic* pro *tam*, ut aliis in locis.

180 *Subruit;* subvertit, prosternit humi.

Bentleius *ac* [pro *aut*,] quod magni non est faciendum. Ego tamen illud probaverim, quod sit commendatum a magno Bentleio.

Reficit; recreat.

Valeat res ludicra; abeat quo velit Comœdia, vel pereat: et *rem ludicram* elevando dicit.

181 *Palma negata macrum;* h. e. *nihil mihi cum ea sit, si propter palmæ folia vivam afflictus.* Vet. Schol.

Opimus dicitur qui abundat pinguedine; et mira Hyperbole *macrum* posuit et *opimum* pro *tristem et lætum*.

182 *Audacem*, minime pusillanimum.

Fugat; tergiversari cogit, seu proposito suo cedere.

183 *Virtute et honore;* h. e. sapientia et dignitate.

184 *Depugnare*, ad manus venire. [† Versus Ennii, *Nam vi depugnare sues stolidi soliti sunt.* Rutgersius.]

185 *Eques*, Enallage Numeri.

186 *Aut ursum, aut pugiles; Recte, quia adhuc Amphitheatri usus non erat, et in eadem cavea etiam ferarum gladiatorumque munera spectabantur.* Vet. Schol.

His; talibus, supple nugis. B. Vid. Sat. I. 10. 76. G. Conf. Terent. Prol. in Hecyram. Ipse Augustus hanc plebis cupiditatem aluit, et variis spectaculis edendis animos multitudinis demulsit, et ipse cupide spectavit. Vid. Sueton. Octav. cap. 43. seqq. Z.

187 Verius Bentleius *Equiti* [quam *Equitis*] etsi de sola sua conjectura.

Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quattuor aut plures aulæa premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmæ peditumque catervæ;
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus; seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi præbentem mimo spectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. nam quæ pervincere voces

188 incestos *conj. Cun.* 198 nimio *sp.* risu *S.* 200 et surdo *aliquis ap. Cun.*

188 *Incertos*, fallaces. *Secundum Academicos, qui contendunt oculos nostros in multis falli, et in pluribus rebus certius esse quod auditur.* Vet. Schol. Nescio cur Bentleius maluit *ingratos oculos* quam *incertos*. B. *Incertos* interpretor primo fluctuantes, dubios, distractos, propter varietatem, ut in *cœna dubia* Sat. 2. 2. 77: tum ignaros, quid videant, docendos demum ab aliis. Conf. mox v. 205. G.

Vana, inania.

189 *Aulæa premuntur; per Aulæa Comœdiam significat. Tropus* Μετωνυμία. Vet. Schol. *Aulæa quoque in scena in terra sternuntur, quod pictus ornatus erat ex Attalica Regia Romam usque perlatus.* Donatus. B. *Aulæa premuntur*, demittuntur, ut aperta sit scena: contra hodie *tolluntur* ab imo ad summum eadem de causa. Nempe in scena theatri traducebantur tunc v. g. *sexcenti illi muli, cetrarum tria millia, armatura varia peditatus et equitatus*, de quibus Cic. fam. 7. 1. G.

190 *Dum fugiunt*; h. e. *Dum populo bellorum simulachrum monstratur, et ad postremum Pompa ducitur triumphalis.* Vet. Schol. Pyrrhichen saltatum fuisse putavit Interpres Cruquianus, quod in medio relinquimus.

191 *Regum fortuna;* Periphrasis pro ipsis Regibus. Triumphus hic erat Gallicus. B. Non peculiarem triumphum signat, sed pompam triumpho similem, ludis, in scena theatri, exhibitam. Nihil est melius, quam conferre Ciceronis epistolam ad Marium 7. 1. G.

192 *Esseda, Gallorum vehicula quibus tantum victi Reges vehuntur; pilenta, quibus captæ Reginæ; Petorrita, quibus familia Regum; Naves, quibus in navali bello victi.* Vet. Schol.

193 *Captivum portatur ebur, captiva Corinthus;* eburnea atque Corinthia vasa et signa. *Corinthum ponit pro vasis Corinthiis.* Vet. Schol. Apage eburneam Corinthi a Mummio captæ imaginem, quod miror post Dacerium placuisse viro docto Ludovico Desprez. *Captiva Corinthus*, *μεγαλοστομία.* Vet. Schol. Deridet enim puerilem Pompeæ superbiam.

195 *Panthera camelo:* panthero-camelum seu camelo-pardalin dicit, Itali *Giraffam* vocant. *Figura est ut camelus; sed maculis ut panthera.* Varro.

196 *Elephas albus* rarum nunc quoque animal, cujus possessione in titulis suis Siamensium tyrannus glorietur. G.

Nihil opus fuerat Bentleium mutare *converteret* in *converterit*, in tantillo Temporum discrimine. Forsan tamen rectius est *converterit*, quod ita legerit Priscianus. Certe imperiti Librarii sæpissime peccant in Vocalibus. B.

198 *Mimo*, h. e. histrione. Z.

199 *Scriptores*, Poëtas.

Narrare asello fabellam surdo; Proverbium Græcum est, *Ὄνῳ τὶς ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει.* Lambinus. B. *Fab. et surdo* tanto minus probare possum, quia vehementia inest si ut *surdus* non audiat, et tanquam *asinus*, si audiat, tamen non intelligat. G.

200 *Voces*, Scenicorum scilicet.

Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum:
Tanto cum strepitu ludi spectantur, et artes,
Divitiæque peregrinæ; quibus oblitus actor
Cum stetit in scena, concurrit dextera lævæ.
Dixit adhuc aliquid? ¶ Nil sane. ¶ Quid placet ergo?
¶ Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quæ facere ipse recusem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne;
Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet
Ut magus; et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age et his, qui se lectori credere malunt,
Quam spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam redde brevem; si munus Apolline dignum
Vis complere libris, et vatibus addere calcar,

205 Constitit *MS. Berm. conj. Rutgers.* 213 Ut me Argis modo me Thebis modo ponat Athenis. 216 *pro* redde, impende *Bentl. ex MSS.*

201 *Referunt*, per echo repercutiunt. B. Quin *theatra* s. spectacula hominibus inquietis et turbulentis plena, verbo ipsi spectatores, reddunt sonum ita turbulentum, quem vincere scenicorum voces non possunt. Non de imagine vocis s. echo sermo est, sed de immodestorum spectatorum tumultu. G.

203 *Ludi*, Comœdiæ.

Artes, Phrygionios dicit et purpureos habitus Scenicorum.

204 *Oblitus*, ad aureas vestium picturas retulit.

205 *Concurrit dextera lævæ; plausus datur priusquam aliquid dicatur.* Vet. Schol. Cruq.

207 *Violas imitata;* ianthina vestis.

Veneno, pharmaco, fuco, pigmento.

208 *Recusem*, detrectem. B. Non possim, ut mox 259. it. A. P. 40. G.

209 *Maligne;* invide, parce.

210 *Ille per extentum;* dicit se non magis invidere Latino comico, quam funambulo, qui dum stolidæ plebeculæ gratificari studet, cervicis suæ periculum adire non veretur. *In Comœdia maxime claudicamus* inquit Quinctilianus 10. 1. 99. Interpretes ad unum falluntur dum serio laudare putant. B. Alii rectius sic locum intelligunt: Poëta comicus et tragicus videtur mihi rem factu difficillimam præstare, qui animum meum variis affectibus commovere potest, veluti metu, ira, lætitia, terrore, atque ita apte res describit, ut iis ipsis locis me esse putem, quibus res gestæ esse finguntur. Z.

211 *Inaniter;* levi vel nulla de causa.

212 *Falsis;* inanibus.

213 *Magus;* præstigiator, qui monstra commendat fidei.

Modo me Thebis; non solum in characteribus peccat, sed et obliviscitur loci ubi Scena sit. B. Plautus certe sæpe obliviscitur se fabulam palliatam dare, et subito, Atticis Athenis relictis, Romam transfert spectatorem. *Thebæ* scena Tragœdiarum propter familiam Cadmeam et Œdipi, ibidem Amphitruo Plautina agi fingitur etc. G.

216 *Curam redde brevem;* habe illorum aliquam rationem. B. *Redde*, ut indicet, illum non nunc primum ea de re cogitare. G.

Munus Apolline dignum, Templum dicit Apollinis Palatini cum Bibliotheca. B. Sueton. Octav. cap. 29. [† Ovid. Trist. 3. 1. 63. ibique Heins.]

217 *Addere*, admovere. B. *Libris* scil. auctorum Latinorum. Z.

Ut studio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala sæpe Poëtæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
Solicito damus, aut fesso; cum lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprendere versum;
Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Cum lamentamur, non apparere labores
Nostros, et tenui deducta poëmata filo,
Cum speramus eo rem venturam, ut, simul atque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, et egere vetes, et scribere cogas.
Sed tamen est operæ pretium cognoscere, quales
Æditaos habeat belli spectata domique
Virtus, indigno non committenda poëtæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui versibus et male natis
Rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt

229 *Hic inseri vult Da. Heinsius versus Epist. 2. 87—140. recte refutatus a Bentleio.*

220 *Ut vineta egomet cædam mea; Proverbium in eos qui sibi volentes nocent.* Vet. Schol. Cruq. Satyrice hæc in se atque in Augustum: nam erat Augustus morosulus natura. B. Sensus est: ut me ipse accusem. Z.

223 *Revolvimus*, et per hoc relegimus.

Irrevocati; ubi nemo jubet ut revolvamus. Tres autem Torrentii Codices legerunt *Inrevocati*, ut supra *inrevocabile*, quod antiquitatem sapit. B. Mihi illa orthographia videtur sapere acumen Grammaticorum sæculi sequioris, post Quinctilianum certe. *Revocare* significat jubere ut denuo legatur, pronuntietur, quod jam lectum pronunciatum est. G. Vulg. et meliorem scripturam restitui. Cæterum *irrevocati* est non jussi, quasi alter elegantiam loci minus sentiat, stulte et cum offensione repetimus loca jam recitata. Z.

224 *Apparere*, cognosci et honorari poëmata tanto cum studio elaborata et tanta cum arte s. subtiliter. Z.

227 *Commodus;* comis, suavis.

Ultro, non exspectata commendatione.

228 *Arcessas; Secundum Priscianum arcesso venit ab arcio, quod nunc dicimus adcio; quia antiqui dicebant* ar *pro* ad. Vet. Scholior. Compilator.

229 *Sed tamen*, nihilominus. *Bene et subtiliter tetigit Cæsarem quasi negligentem Poëtarum.* Vet. Schol ex MS. Stephani.

230 *Æditaos, Narratores: Æditui enim templorum ac numinum, quibus inserviunt, et sacrorum originem advenis et ignorantibus narrant.* Vet. Schol. Æditui dicti quod ædes tueantur. Ἱερομνήμονας puto dici, magis quam Νεωκόρους.

231 *Virtutem* per Prosopopœiam posuit pro ipso Augusto.

233 *Incultis et male natis; neque arte, neque natura compositis; et deest Pro.* Vet. Schol.

234 *Mire Rettulit acceptos, tanquam diceret legitime vendidit.* Vet. Schol. Nam, acceptos nummos in codicem retulit.

Philippos; acceperat pro singulis versibus singulos Philippeos. Vet. Schol. Aureos scilicet. Et optimi Codices pro *Numisma* habent *Nomisma;* quod et Vet. Schol. sequitur. B.

235 *Sed* minus prudenter fecit Alexander; quia, quemadmodum atramenta ma-

Atramenta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit ne quis se, præter Apellen,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia. Quod si
Judicium subtile videndis artibus illud
Ad libros et ad hæc Musarum dona vocares,
Bœotûm in crasso jurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se judicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtæ:
Nec magis expressi vultus per ahenea signa,
Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas,
Terrarumque situs et flumina dicere, et arces
Montibus impositas, et barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Claustraque custodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis te principe Romam;

nibus contrectata maculant manus, sic mali poëtæ dedecorant gloriam rerum gestarum. Z.

236 *Atramentum olim erat infamiæ symbolum.* Cruquius. B. Nihil puto aliud velle, quam Car. 1. 6. 12. *Laudes deterere culpa ingenii.* G.

240 *Alius Lysippo;* Hellenismus, de quo supra ad 1. 16. 20.

Duceret, per Catachresin, tanquam de imagine cerea. B. Sed etiam ad ea, quæ malleo elaborantur, pertinet, τὰ ὁλοσφύρατα, de quo genere Plin. 33. 4. s. 24. G.

243 *Vocares,* revocares, vel conferres. B. Sensus est: Si Alexandri judicium, quod tam acre fuisse videtur in cognoscenda artis pingendi fingendique præstantia, æstimares ex eo, quod de poëticæ præstantia tulit; eum stupidum et hebetem fuisse, jurares. Z.

244 *Bœotûm in crasso;* notum est Proverbium Βοιωτία ὗς, cujus meminit Pindarus (Ol. 6. 152.). Add. Juven. 10. 50. G.

245 *At,* Tuum, Auguste, judicium de poësi melius est. Z.

246 *Tulerunt; acceperunt, quia jam bis singulis donaverat Augustus decies sestertium.* Vet. Schol. Cruq.

248 *Expressi,* ad vivum efficti.

250 Excusatio suavissima, qua pulchrius laudatus est Augustus, quam totis forte milletum poëtarum carminibus. G.

Sermones Satyras suas dicit et Epistolas, utpote communi sermone scriptas.

251 *Gestas;* susceptas, incœptas, adeoque peractas.

252 *Arces montibus impositas: conditas a Cæsare civitates dixit.* Vet. Schol. Ad muniendos scilicet Imperii fines. B. Sueton. Octav. c. 47.

254 Auspiciis Imperatorum Legati militabant, nunquam suis.

255 *Claustraque; Jani Gemini Templum ac Portas Belli, pacato orbe terrarum, solus clauserat Cæsar Augustus.* Vet. Schol. [† cf. Heyne ad Virgil. Æn. 7. 607.]

Si, quantum cuperem, possem quoque. sed neque parvum
Carmen majestas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem, stulte quem diligit, urguet;
Præcipue cum se numeris commendat et arte;
Discit enim citius meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium quod me gravat: ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus usquam,
Nec prave factis decorari versibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere, et una
Cum scriptore meo capsa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem tus et odores,
Et piper, et quidquid chartis amicitur ineptis.

268 operta *G. Z. Cun. MSS. 5 Bersm.*

257 *Si, quantum cuperem; et hoc vetus esse dictum Aristarchi ferunt, qui cum multa reprehenderet in Homero, aiebat; Neque se posse scribere quemadmodum vellet; neque velle quemadmodum posset.* Vet. Schol. B. Conf. Serm. II. 1. 12. Sunt qui putent, Horatium noluisse laudes Augusti canere, quoniam olim sub Bruto contra Augustum libertatem reip. defenderit. Verum fortassis causa fuit otii amor, et fuga laboris. Z.

258 *Recipit*, admittit.

260 *Sedulitas;* obsequendi studium. B. Sensus est: Poëta, præsertim cum aliis ob artem sit celebris, molestus est et gloriæ officit ejus, quem canit, si inepte et intempestive laudat. Nam ita virtutes obscurantur vitiis, quæ acute animadvertuntur et deridentur. Z.

Stulte, prave.

Urguet; premit, onerat, odio est. B. Ut Ser. 2. 3. 30. *Lethargicus pugil factus medicum urguet.* G.

261 *Arte*, supple *Poëtica.*

264 *Quod me gravat:* quod mihi oneri, vel odio sit futurum, vel etiam rubori.

265 *Proponi; in publico poni.* Vet. Schol. Cruq.

267 *Pingui*, crasso filo deducto. B. quod ingenio et arte caret. Z.

Una cum scriptore meo; ideo quia in eodem libro et scriptoris nomen est, et ejus de quo scribitur. Vet. Schol.

268 *Porrectus; quasi mortuus in feretro.* Vet. Sch. Et melius *aperta* quam *operta*, quod mortui nudato vultu efferebantur. Atque hanc scripturam probaverunt Badius, Lubinus, et Stephanus. Bentleius tamen nulla de causa servavit in Edito *operta*. B. *Aperta* mihi etiam hoc nomine magis placet, quod videntur magis negligi, quæ aperta capsa feruntur. G.

269 *In vicum vendentem; in vicum Thurarium.* Vet. Schol.

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

Suaviter garrit cum amico, et ostendit se nactum quod avebat poëticæ nuntium remittere, et ad pristinum Philosophiæ studium se recipere. B. Excusat se Julio Floro, qui questus quod nec epistolam ullam, nec carmina promissa misissit, hunc in modum: Ut mango, si vitia servi, quem vendit, ingenue indicavit, ad redhibendum damnari nequit; sic nec ego, cum tibi proficiscenti prædixerim, me epistolam non esse missurum, malæ fidei accusari potero. Quod vero carmina miserim nulla, sic habeto: Ut Luculli miles quidam, zona perdita, ad prædam faciendam fortissimus exstitit, sed idem locupletatus periculum adire recusavit; ita et ego, quem olim post prælium Philippense paterno fundo privatum paupertas, ut versus facerem, impulit, nunc, cum satis sit unde vivam, malo dormire, quam scribere versus, a quibus avocat me non modo ætas ingravescens, sed et morositas quædam hominum, quorum alii alio carminis genere delectantur; tum vita Romæ negotiosa et turbulenta, quoniam ad versus faciendos requiritur secessus, solitudo, et otium; denique mala poëtarum consuetudo, qui certatim se invicem temere laudant et irascuntur secus facientibus. Ad poëma autem legitimum diligentissimus verborum delectus est habendus, opusque est multo labore. Ergo, dicet aliquis, commodius est malum videri poëtam, dummodo nobismet ipsis placeamus et beatos nos putemus, ut ille Argivus delirus. At vero omnino præstat abstinere a nugis poëticis, et veræ sapientiæ operam dare, et vitia animi pravasque fugere cupiditates omnes.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat; Hic et
Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo;
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles;
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda;
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti:

8 *Melius legimus* imitaberis, *ut est in veteribus exemplaribus, Comment. Cruq.* imitabitur *G. et primæ editt.* mutabitur S.

EPIST. II.

1 *Amice;* cliens, comes.

Neroni, Tiberio.

3 *Tibure vel Gabiis;* ruris vernam, et per hoc, moribus aliquantum incomtis. B. Seu simplicibus, nec corruptis. Z.

Sic agat; his verbis tecum contractet. Vet. Schol.

4 *A vertice ad talos* Proverbiali forma dicitur. B. *Candidus,* albus. Z.

5 *Fiet eritque tuus;* garrulitate placere studet, et Jurisconsultos deridet.

Nummorum, sestertiorum.

6 *Ministeriis,* cœnarum scilicet et conviviorum.

8 *Argilla quidvis,* h. e. Efficies de eo quod tu volueris: in quamvis formam flexeris. Proverbialis et Allegorica Elocutio est. Sic et Persius (3. 23.). *Udum et molle lutum es.* B. Horatianum est comparandi voces omittere, et simpliciter ponere similitudines, instar metaphorarum. G.

9 *Bibenti;* ubi aliquantum potus quis fuerit.

Multa fidem promissa levant, ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces :
Res urguet me nulla; meo sum pauper in ære :
Nemo hoc mangonum faceret tibi : non temere a me
Quivis ferret idem; semel hic cessavit, et, ut fit,
In scalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te si fuga lædit.
Ille ferat pretium, pœnæ securus, opinor.
¶ Prudens emisti vitiosum ; dicta tibi est lex :
Insequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua.
¶ Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum ; ne mea sævus
Jurgares ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod

11 excludere *Cun.* 16 lædat *edd. vett.* 17 feret *Glarean.* 22 rediret *G. Bos. Sax. Med.* 1477. *Flor.*

10 *Levant;* elevant, minuunt.

12 *Meo sum pauper; pauper quidem sum, sed nulli quidquam debeo.* Vet. Schol. B. Nempe qui suo in *ære* pauper est, non habet *alienum*, quod illum urgeat. G.

13 *Hoc faceret tibi;* ut simpliciter narraret tibi tantillum vitii.

14 *Ferret*, auferret. B. Neque alius mango tibi præstaret, quod ego : neque ego cuivis, quod tibi : duplex commentatio integritatis. G.

Semel hic cessavit; simpliciter et lenissime fatetur fugitivum. Vet. Schol. B. *Cessare* hic et Art. P. 357. est ἐλλείπειν, delinquere, omittere aliquid officii sui. G.

15 *In scalis; Ordo est, metuens habenæ pendentis in scalis.* Vet. Schol. *Impuberes, teste Ulpiano, habena vel ferula plectebantur.* Torrentius. B. Non est quod fidem hic habeamus scholiastæ. *In scalis* latendi esse opportunitates, vel Clodii nos factum docet, qui *fugiens in scalarum se tenebras abdidit.* Cic. pro Mil. c. 15. Extenuat factum pueri mango, qui non plane fugitivus sit, sed modo in proximo delituerit, dum defervesceret ira domini. *Habena*, ut hodie lora stapedum, adhibita ad pulsandum. Ulpia. l. 1. § 33. ff. de SC. Silan. *Impuberes—terreri tantum solent, et habena vel ferula cædi.* De tormentorum quæstione sermo est. Verum ipse Ovid. Epist. 9. 81. Herculem ab Omphale sua *scuticæ habenis tremefactum* canit. G.

16 *Des nummos;* age da, sine videam tuos nummos.

Magis placuit *lædit* quam *lædat;* atque hæc scriptura est antiquissimi Cruquiani Codicis. [† itemque unius ex Bentleianis.] *Lædit*, offendit.

17 *Ferat;* possit auferre, vel accipere.

Pœnæ securus; redhibendi metu, quod non dixerit vitium.

18 *Dicta tibi est lex;* ita enim legimus in Bentleii edito Libro pro eo quod in aliis est *dicta tibi lex.* Atque hoc quidem fecit contra consuetum sibi morem : nam inutilia et trahentia omittere solebat. *Est* autem hoc loco videtur haud inconcinne interpositum.

19 *Hunc;* callide demonstrat se digito, tanquam notæ fidei homuncionem.

Moraris; detines : leni Charientismo pro inquietas.

21 *Mancum;* manu debilem et inutilem, paralyticum altera manu.

Sævus; immaniter iratus.

22 *Rediret* magis placet, quam *veniret. Venit* epistola etiam ejus qui ultro scribit : *redit* ejus, qui respondet ad se missis amici literis. Pigrior, cujus non *redit* epistola. G.

23 *Quid tum profeci? prædicendo vitium meum.* Vet. Schol.

Mecum facientia; quæ pugnant a me. Landinus.

24 *Attentas; solicitas.* Vet. Sch. Experiris.

Exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præsidium regale loco dejecit, ut aiunt,
Summe munito, et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis;
Accipit et bis dena super sestertia nummûm.
Forte sub hoc tempus castellum evertere prætor
Nescio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem.
I, bone, quo virtus tua te vocat; i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia: quid stas?
Post hæc ille catus, quantumvis rusticus, Ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adjecere bonæ paulo plus artis Athenæ;
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,

32 facti *Cun.* factus—ornatus *coll. Sax.* 36 mentis *Cun.* 44 vellem *ex MSS. Cun.*

Super hoc, ἐπὶ τούτῳ. Cruquius.

26 *Collecta viatica*; prædando scilicet. Viaticum viæ subsidium est.

27 *Ad assem*, Proverbiali sermone dicimus, cum omnino amisimus.

28 *Vehemens lupus*, supple *tanquam*, vel *factus*; sic et Homerus Λύκοι ὥς; ut sit Proverbialis Elocutio.

29 *Acer*; calidus, vehemens.

30 *Præsidium regale*; Mithridatis Præsidium quod Tigranocertæ erat, uti ex Dione ostendit Cruquius.

Loco dejecit; statione sua deturbavit. He dislodged them.

32 *Donis: militaria dona, coronæ, torques, et phaleræ.* Torrentius. Male nonnulli Codices legerunt *opimis* pro *honestis*. B. De hoc more Romanorum virtutem militarem ornandi vid. Broukhus. ad Tibull. p 23. Z.

34 *Prætor*; *significat olim Duces Imperatores dictos, Præfectos Prætores. Valerianus Servilianus Præfectus erat exercitus.* Vet. Schol. Nam ipse Lucullus Athenis agebat apud Brutum.

36 *Addere mentem*; animos adjicere.

38 *Quid stas?* Quid hæres, vel dubitas?

39 *Catus*, lingua Sabina acutus est.

Rusticus, et per hoc imperitus et rudis rerum.

Ibit pro *eat*, ἐν ἤθει: nam Comica est Enallage.

40 *Qui zonam perdidit*; *Ex fabula Græca ductum, athletæ qui zonam perdiderat.* Vet. Schol.

42 *Iratus Graiis*, ridicule Iliadem significat. *Figurate sævitiam Cæsaris Augusti in adversas partes videtur ostendere.* Vet. Schol. B. Quin simpliciter argumentum Iliados, et initium Μῆνιν ἄειδε θεὰ, respicit. G.

43 *Artis*, doctrinæ.

44 *Curvo dignoscere rectum*; virtutem, quæ in medio duorum vitiorum est, ad rationis examen exigere. B. Non absurde putat Dacerius, Geometriæ elementa hic intelligi, sine

Atque inter silvas Academi quærere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas impulit audax
Ut versus facerem: sed, quod non desit, habentem
Quæ poterunt unquam satis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem quam scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes;
Eripuere jocos, venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poëmata. quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque:
Carmine tu gaudes; hic delectatur iambis;
Ille Bioneis sermonibus, et sale nigro.
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.

46 amovere *Ven. Glar.* 53 expugnare *e MS. Cun.* Sicyæ *Lamb. ex conj.* 56 ludos *Sax.* 62 nimium diu *Cun.*

quibus nemo tum apud Academicos philosophabatur. Sanadonus his jam Romæ Flaccum esse imbutum existimat. G. Assentior Sanadono, et intelligo locum de studio philosophiæ. Z.

45 *Quærere verum; jucunde hoc quia quærunt verum, ut negent idem inveniri posse.* Vet. Schol. Hoc loco profitetur se Academicum.

46 Omnes fere MSS. legerunt *emovere* pro *amovere.*

47 *Æstus;* tempestas, procella. *Et Brutus tunc Achaiam et Athenas tenebat, cui cognitus erat a studio Philosophiæ.* Vet. Schol. Cruq.

50 *Decisis humilem pennis; significat se proscriptum fuisse.* Vet. Schol. Quantum debemus Augusto quod proscripserit eum!

51 *Laris,* Metonymicōs pro domo, in qua *Lar* colitur.

Audax; bonum paupertatis Epitheton: nam *Hominem experiri multa paupertas jubet,* ut ait Publius Mimus.

52 *Quod non desit;* mire pro quantum non sinat ut egeam.

53 *Cicutam posuit pro helleboro.* Vet. Schol. Satyrice, ac si helleborum venenum crederet. Lambinus ex ingenio suo *Sicyæ* reposuit. Quantum est habere palatum! B. *Cicuta* summo gradu refrigerat. Vid. Plin. 25. 13. Ergo æstum etiam illum et fervorem, quo Poëtæ calescunt, domare potest. Pers. 5. 145. *calido sub pectore mascula bilis Intumuit, quam non exstinxerit urna cicutæ.* *Expugnare* pro *expurgare* commodum huic rei videtur. *Cicuta* non *purgat* ut helleborum, sed *pugnat* contra calorem. G.

54 *Melius dormire,* satis frequenti Proverbio hoc dicimus.

55 *Euntes:* decedentes, cum jam sol noster vergit in occasum.

56 *Ludum,* Musicam et Choreas.

57 *Tendunt,* nituntur. B. *Extorquere* poëmata, ut v. 139. *extorta voluptas,* auferre voluntatem scribendi. G.

Quid faciam vis? Cum cesset mens, desint vires.

59 *Carmine;* Lyrico: etiam Epos accinitur Lyræ. Δότι μοι λύρην Ὁμήρου. Anacreon. B. *Iambos* etiam a *Lyricis* separat Epist. 1. 19. 23. sqq. G.

60 *Bioneis sermonibus;* ita Satyram ap-

Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod jubet alter;
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Præter cætera, me Romæne poëmata censes
Scribere posse, inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino; visendus uterque;
Intervalla vides humane commoda. ¶ Verum
Puræ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstet.
¶ Festinat calidus mulis gerulisque redemtor;
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Tristia robustis luctantur funera plaustris;
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.
I nunc, et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes
Rite cliens Bacchi, somno gaudentis et umbra:

63 quod tu *Bentl. ex MS.* petit alter *Sax.* 65 Romæne *omnes MSS. apud Cruq. G. Z. Med.* 1477. *F. Lamb. Steph. etc.* Romæ mene *Ald.* Romana *solus forte Baxt.* 68 valle *Sax.* Quirino *malit Heins. ad Ovid. Fast.* 375. *it. Cun.* 70 Rerum *Cruq. ex MSS. conf.* v. 84. 71 Plures *Glar.*

pellat a Bione Borysthenite Philosopho, qui neque diis, neque hominibus pepercit. *Sunt autem disputationes Bionis Philosophi, quibus stultitiam arguit vulgi, cui pene consentiunt carmina Luciliana.* Vet. Schol. Alter hic erat Lucianus. B. Firmari hæc possunt ex Laërt. 4. 52. et quæ ibi Meibom. G.

Sale nigro; lividis jocis. Vet. Schol. Alias utebantur nigro sale in conviviis. Vide Sat. 2. 4. 74.

63 Pro *tu, quod* Bentleius posuit *quod tu*, fortasse aliquanto dulciori sono.

Jubet, optat. Δραματικῷ *Charactere tanquam ad ipsos convivas loquitur.* Vet. Schol.

65 *Præter cætera: omissis aliis rebus.* Vet. Schol. Quinetiam.

Nescio cur in Bentleii edito Libro *Romæne* est pro *Romana*, nulla sub auctoritate. B. Dormitavit vir doctus. Vid. Var. Lect. G.

66 *Curas*, negotia, molestias.

67 *Sponsum; ut pro se spondeam.* Vet. Schol. B. Conf. Sat. 2. 6. 23. G.

Auditum scripta; Satyrice et παρὰ προσδοκίαν hoc intulit; quomodo et Juvenalis inter cæteras pestes infert [3. 9.]. *Augusto recitantes mense Poëtas.*

68 *Officiis*, quæ inter amicos intercedunt: ut exempli gratia quæ sequuntur.

Cubat, per Euphemismum pro ægrotat: alias *decumbit* dicitur.

70 *Humane commoda;* Comica Ironia hæc; humani enim cavere solent, ut dum potentes adeunt, justum intercedat intervallum, dum salutant. Nos diceremus; A very respectful Distance. B. Ironiam ita intelligo: *intervalla* loci et viæ, inter *collem Quirinum* et *extremum Aventinum*, incommoda homini, vix equo facilia. G.

72 *Calidus*, sudans, properans.

Geruli sunt qui portant necessaria ad fabricam. Vet. Schol.

Redemtor, ædium condendarum conductor.

73 *Torquet*, trochleis suis trahit.

Tignum, trabem. B. Vid. Juven. 3. 255. G.

74 *Funera;* corpora feretris elata cum nigro Libitinariorum grege.

76 *Canoros*, sublimes. B. Bene modulatos. G.

77 Mire *chorus;* quia in silvis Satyri et Nymphæ, Bacchi chorus saltant; cujus in clientela sunt et Poëtæ. B. Conf. Epist. 1. 19. 3. it. hic 104. G.

78 *Umbra;* nemorum solitudine.

Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, et contracta sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris et curis, statua taciturnius exit
Plerumque, et risu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, et tempestatibus urbis,
Verba lyræ motura sonum connectere digner?
Frater erat Romæ consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores;
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Quî minus argutos vexat furor iste poëtas?
Carmina compono, hic elegos; mirabile visu
Cælatumque novem Musis opus. Aspice primum,

80 contacta *G. S. Med.* 1477. cunctata *Cun. et Sax.* 81 sqq. sibi qui—Ut studiis—taciturnior *Cun. solus.* 87—140 *Dan. Heinsius transfert ad* Epist. 2. 1. 229. *Boivinus ad* 118. *Utrumque refellit Bentl.* 89 Crassus *pro Gracchus conj. Bentl.* huic ut M. ille *sic* XL. *editt. ap. Cun.* hic—illi *al.* 90 versat *Bentl. e conj.*

80 *Contracta;* arcta: nam presso et circumspecto gradu incedunt: *ut ea sequendo vix contigerit imitator,* inquit Vet. Schol. Pro *contracta* Bentleius posuit *non tacta,* levi vel nulla de causa: maxime hic turbatur ab imperitis Librariis. Antiquus tamen Interpres facit pro me, vel saltem ego pro illo. *Verba Togæ sequeris, junctura callidus acri* Persius 5. 14. Apage *contacta* et *cantata.* B. Dacerius *contracta,* i. e. pene deleta. Sanadonus *cunctata,* incerta, dubia. Vet. Schol. videtur *contacta* legisse. Nihil melius vulgato *contracta* i. e. angusta, quæ pauci sequi possunt, ut στενὴ πύλη Matth. 7. 13. G.

81 *Ingenium;* ego autem non me gero pro ingenio. Obiter Satyram stringit in umbratiles studiosos.

82 *Insenuit; impalluit, immortuus est.* Vet. Schol. ita enim legendum pro *immoratus est.* B. *Insenuit* ut *inhumanæ Camœnæ senium* Epist. 1. 18. 47. G.

83 *Curis,* studiis.

Statua taciturnius; Proverbium est. Scite Neutrum pro Masculino.

Exit, redditur, efficitur.

84 *Quatit,* concutit.

86 *Digner, condignum arbitrer.* Vet. Schol. Vin' tu ut populus me itidem derideat ut illum, per plateas meditantem?

87 *Frater,* h. e. tanquam juratus frater Bentleius plurimum desudat ut *Pactus* fiat de *Frater,* [et *consulto* de *consulti,*] verum incassum. Hi coitione tantum erant *fratres.* B. Etiam si *fratres* ponas sanguine: tamen potest *frater* etiam reduplicative poni, *Frater erat* adeo frater i. e. similis, *ut* etc. Vid. Ser. 2. 3. 244. G.

88 *Honores,* eximias laudes.

89 Tiberius et Caius Gracchus, Corneliæ filii, dicendi gloria præcipui; contra Publius Mutius Jurisconsultus erat egregius. Bentleii Editio male *Mucius* pro *Mutius.* B. Quin MUCIUS libri, lapides, nummi, Græci. G.

90 *Argutos;* sonoros, sublimes.

Vexat, agitat. Bentleius vitiose *versat,* atque ex mera sua conjectura.

91 *Carmina compono,* vult videri et se ipsum tangere. B. Ut per communicationem tanto audacius stultitiæ illius sibi conscios possit perstringere. G.

92 *Cælatumque;* Ἐνάγγυα. Vet. Schol. *Cælatum, pictum, affabre variegatum* [Vet. Schol. *omni genere poëseos quasi ad vivum expressum*]. Splendida hæc Metaphora tam ad Carmina quam ad Elegos referenda est, etsi ἀσυνδέτως. Bentleius inscite posuit *Sacratum* de suo, pro *Cælatum.* B. Nempe *mirabile opus* intelligit ædem Palatinam, vel illam Herculis Musarum: hanc vel *cælatum* opus *musis* vult intelligi, i. e. signis illarum exornatum, vel legi, ut ipse ex conjectura po-

Quanto cum fastu, quanto molimine circum
Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam, si forte vacas, sequere, et procul audi
Quid ferat, et quare sibi nectat uterque coronam.
Cædimur, et totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo, et supplex populi suffragia capto:
Idem, finitis studiis, et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina: verum

95 vacat *Ven.* 96 Qui ferat, aut *Zar.* 98 limina *Med.* 1477. lumina prona *MSS.* 2 *Bland. apud Cruqu.* 100 si plus se attollere *MS. Cruq.* 102 vates *Cun.*

suit, *sacratum musis opus.* Post lectas longas ipsius et Massoni disputationes placet simplicitas hic proposita et exposita. G.

93 *Molimine,* grandi et meditato gestu.

Circumspectemus: una pars Orationis est divisa in duos versus, Lucilii more antiquo. Vet. Schol. B. Schol. Cruq. *Ut negemus, in templo Apollinis ullos poëtas Romanos habere aut recitare sua carmina.* Itaque *vatibus* ablativo casu accipit. Sed mihi hic certe videtur verum vidisse Bentleius, et ita explicandus h. l.: Facit nos superbos ædes Apollinis *vatibus* (Dativo) *vacua* et destinata. G.

94 *Vacuam,* liberam, vacantem, et per hoc frequentem. *Vacuus* etiam dicitur qui semper *vacat* amicis.

Ædem; Apollinis Palatini et Musarum.

95 *Si forte vacas;* ad nugas scilicet audiendas.

96 *Ferat;* abducat: cum vultu proferat.

97 *Cædimur;* Critico gladio acriter decertamus.

98 *Lento Samnites; Tanquam Samnites quorum pugna stataria est.* Vet. Schol. B. Forte *lento* etiam, quia interdum arma ludicra, quibus nihil, aut tarde decernitur. G.

Ad lumina prima; unde et Ennius: Bellum æquis manibus nox intempesta diremit. Vet. Schol. Sed hæc Ironice dicta sunt: nam contrarium intelligitur. B. An *lumina prima* cœnæ potius tempus signant? Sic certe de h. l. Lipsius Sat. 1. 6. ubi gladiatores in triclinio pugnantes exhibet. G.

99 Carminibus suis *Alcæum* imitatus est Horatius.

Puncto, suffragio, juxta Legem Tabellariam. Vet. Schol. Cruq. Nam *punctis* numerabant suffragia in Tabellis. B. Vid. A. P. 343. G.

100 *Callimachus;* egregius hic Elegorum Scriptor. B. Quinct. 10. 1. 58. *Princeps habetur elegiæ.* Sed videntur quidam prætulisse Mimnermum: certe ita intelligit h. l. Vet. Schol. Cruq. *Mimnermum laudat tanquam primum in elegis scribendis.* G.

101 *Mimnermus duos libros luculentos scripsit.* Vet. Schol.

Optivo, adoptivo. Vet. Schol.

102 *Multa fero;* nam recitantibus adesse cogor.

104 *Mente recepta; ex insania Poëticæ professionis ad me rediens.* Vet. Schol. B. Vid. Epist. 1. 19. 3. it. A. P. 296. G.

105 *Obturem,* obturare possim. *Tractum est hoc a sacerdotibus Martis, qui dum sacra celebrarent, cera obturabant aures, ne aliquo sono mens eorum inquietaretur.* Vet. Schol. Cruq. B. Nota etiam fabula Ulyssis, aures sociorum obturantis ad cantum Sirenum. G.

Impune, sine ullo periculo. B. *Impune* potest negare operam aurium recitantibus, qui ipse recitare non cupit. G.

Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant quidquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poëma,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti;
Audebit quæcunque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestæ.
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quæ priscis memorata Catonibus atque Cethegis
Nunc situs informis premit et deserta vetustas:
Adsciscet nova, quæ genitor produxerit usus.
Vehemens et liquidus, puroque simillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua:
Luxuriantia compescet; nimis aspera sano
Levabit cultu; virtute carentia tollet:
Ludentis speciem dabit; et torquebitur, ut qui
Nunc satyrum, nunc agrestem cyclopa movetur.

107. scriptores, sed *Sax.* 122 depascet *conj. Cun.* 125 imitatur *Z. Med.* 1477.

106 Conf. Ser. 1. 1. 66. *Populus me sibilat* etc. G.
111 *Splendoris*, dignitatis.
112 *Pondere*, gravitate.
Honore, honesta statione, sive ordine.
Ferentur, videbuntur. B. Mihi videtur Metaphora a turbida aqua torrentis, quæ *fertur* rapido cursu, *fluit lutulenta* ut Sat. 1. 4. 11. Contrarium huic v. 120. G.
113 *Movere loco; Censores quos notabant loco movebant.* Vet. Schol. Cruq.
114 *Intra penetralia Vestæ;* h. e. *Quamvis sacrosancta videantur.* Vet. Schol. Cruq. Proverbium de non tangendis. Primo calore inveniendi omnia videntur egregia. B. *Intra penetralia Vestæ* Palladium est, quo nihil carius. G.
115 *Bonus*, æquus. B. Compara A. P. 47. sqq. G.
118 *Situs informis; Lanuginosus mucor.* Landinus.
Premit, celat.
Deserta, desolata, sola, derelicta.
119 *Adsciscet;* aliunde assumet.
Produxerit, in medium protulerit.
120 *Vehemens*, per Synæresin profertur.
Liquidus, pellucidus.
122 *Compescet*, tanquam vinitor sua falce. B. Sed *compescitur* proprie pecus, ne luxuriando et exsultando dissipetur. Illa falcis et ablationis cogitatio fecit, ut *depascet* conjiceret Cuningamus. G.
123 *Levabit;* molliet, colendo temperabit.
Virtute carentia; inertia, quæ sine nervis sunt et spiritu.
124 *Ludentis;* Saltantis Pantomimi.
Torquebitur, h. e. fiet quod ipse voluerit: omnes gestus et motus Pantomimus novit, sic et ille Dramaticos Characteras.
125 *Satyrum;* mollissimum saltationis genus. *Saltantes satyros imitabitur Alphesibœus.* Virgilius E. 5. 73. B. Utraque persona occurrit in Cyclope Euripidis, ubi ex ipsa comparatione diversorum motuum voluptas. G.
Cyclopa; durissimum genus saltationis, quod Polyphemum referebat.
Movetur; quoniam saltatio infamis res erat, temperabant sibi a vocabulo, et *moveri*

¶ Prætulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam sapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus sessor plausorque theatro;
Cætera qui vitæ servaret munia recto
More; bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
Et signo læso non insanire lagenæ:
Posset qui rupem et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese; Pol, me occidistis, amici,
Non servastis, ait; cui sic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratissimus error.
¶ Nimirum sapere est abjectis utile nugis,

128 Argos *MSS. Tor. it. Sanad.* 140 *pro* per vim, pretium *Zar.*

pro saltare dicebant. Gesticulando autem saltabant Pantomimi. B. *Motus Ionici* sunt Car. 3. 6. 21. Add. A. P. 232. G.

126 Dixerit aliquis, si tanto labore opus est, malo delirus haberi, et mihi placere. Respondetur a v. 141. G.

127 *Fallant; lateant, sic ut mala esse nesciam.* Vet. Schol. Cruq. Metabaticōs hæc intulit. B. *Denique,* omnino, *se gar.* Z.

128 *Ringi;* torquere os, ut canis: hoc faciunt qui cruciati risum fingunt. *Hic ringi est ficto risu lætitiam simulare.* Vet. Schol. Cruq.

Haud ignobilis; Hic Lycas dictus est. Vet. Schol. Cruq.

Argis; apud Græcos: nam Abydi fuisse ostendit Aristoteles de Mirabilibus. Hoc monuit Cruquius. B. An *Argis* significare possit inter Argivos, non dixerim. Aristoteles non nominat *Lycam.* Potest eadem insania bis observata esse: potest, ut fit, intercessisse error. Ceterum similis insaniæ exemplum Thrasyllus Æl. V. H. 4. 25. G.

131 *Servaret,* obiret.

132 *Sane;* re, non simulate, vel etiam valde.

Amabilis; suavis, benignus.

134 *Signo læso;* effracto signo, quo signabatur lagenæ cortex, sivi suber. Vult significare satis fuisse liberalem. *Lagena,* vas erat fictile, seu minor cadus: *nostris, a Jug.* Vide Sat. 2. 8. 81.

136 *Opibus;* ope, auxilio.

Refectus; ad sanitatem iterum perductus.

137 *Bilem;* supple *corruptam,* vel *atram.*

Meraco; non admodum diluto, ob tantam dementiam.

140 Pulcherrimam sententiam parit lectio Zaroti, qua *pretium mentis* dicitur *error gratissimus:* q. d. facile aliquis sana mente careat, ut tam jucundo errore fruatur. Consilio emendandi adscribi vix potest in editione tot deformata sphalmatis: igitur aut ex bono archetypo est, aut casus plane similis illi, cum impacta temere spongia Nealcis equo spumam effecit, quam ars pictoris desperarat. G.

Gratissimus error; unde illud Græcum: 'Αμαρτία ϑράσος. Vet. Schol. ex MS. Stephani, h. e. *Error audaciam parit.* Est et aliud simile huic 'Αμαϑία ϑράσος, h. e. *Ignorantia audaciam parit;* quæ nollem a Stephano confusa.

141 *Nimirum;* quantum ex jam dictis licet conjicere. B. Resumit hic personam suam poëta. Disputatum adhuc fuit, melius esse irrideri, quam scribendi laborem ferre. Subjicit Horatius, Nimirum optimum est plane non facere versus, sed tempus in morum potius disciplina consumere. G.

Et tempestivum pueris concedere ludum;
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numerosque modosque ediscere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacitusque recordor;
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis. quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius; fugeres, radice vel herba
Proficiente nihil, curarier? Audieras, cui
Rem Dî donarint, ille decedere pravam
Stultitiam; et cum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es; tamen uteris monitoribus îsdem?
At si divitiæ prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est quod quis libra mercatus et ære est;
Quædam, si credis consultis, mancipat usus:
Qui te pascit ager, tuus est; et villicus Orbî,
Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,

148 nulli te farier *Zar.* 152 donarent *edd. vett.* 154 rationibus *Lamb. MS. Bos. it. G. et S. a manu prima.* 155 sapientem *S.* 158 mercatur et ære, *Ven. Glar.* 161 daturus *etiam Bentl. ex MSS.* daturas *etiam Z. edd. vett.*

142 *Tempestivum;* pueris, non mihi jam senescenti.

143 *Sequi,* quærere.

144 *Numeri* versus sunt, *modi* lyræ.

145 *Recordor,* in animum revoco, revolvo. B.

146 Hæc sententia de siti et cupiditate habendi debetur Aristippo. Vid. Plutarch. de Amore Divit. Z.

147 *Narrares medicis;* metu scilicet hydropis. B. *Quod,* quantum attinet ad hoc. Z.

150 *Levius,* tolerabilius.

151 *Audieras;* a vulgo scilicet, cui semper in ore est, *Sapere divites,* atque *Dementes esse pauperes.*

152 *Donârint;* ita recte Bentleius [pro *donarent*] etsi de suo. B. Juven. 3. 153. *Ridiculos facit paupertas.* G.

Pravam, perversam.

155 *At,* quinimo: insuper.

156 *Nempe ruberes;* concedo quod deberes erubescere.

157 *Viveret in terris;* vulgaris forma loquendi est.

158 *Libra et ære, verba sunt Juris, cum per libram expensa pecunia; per æs ipsum pretium demonstratur: unde et libripens hujusmodi testificationi adhiberi solet.* Vet. Schol.

159 *Mancipat;* mancipio dat, vel legitimam possessionem facit.

Usus; usus fructus, non usucapio neque usurpatio, ut quidam volunt.

160 *Villicus Orbî;* cujus agrum tu conduxisti mercede: nam qui agros conducebant, et villicum et servos una conducebant; sic et qui emebant. B. Non, puto, conduxit vel Orbii, vel cujusquam agrum unquam Horatius: sed sic argutatur: meus est ager, qui me alit, sive eum agrum totum simul emam, sive per intervalla, quoties aliquid opus est. G.

161 Pro *daturus* cum Cruquio et Torrentio reposui *daturas,* et MSS. confirmant.

Te dominum sentit. das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
Emtum cœnat olus, quamvis aliter putat; emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum;
Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
Limitibus vicina refugit jurgia; tanquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horæ
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema,
Permutet dominos, et cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur usus, et hæres
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, si metit Orcus

169 gelidum *Sanad. male.* 171 refigit *etiam Bos. et Cun.* 173 morte *Bentl. ex MSS. et primis editt. Et sic G. S. Z. Med.* 1477. *etc.* 175 Sed *MS. Sanad.* 177 *pro* vici, vites *Marc. ex Porphyr.*

166 *Refert* supple *ad tua negotia.*

Numerato nuper; pretio agri per partes numerato; quod tu facis dum pensionem solvis quotannis. B. Potius, dum de fructibus emis, quoties opus est. G.

167 *Emtor Aricini;* qui scilicet a multis retro sæculis Aricinum vel Veientem agrum de populo Romano emerat. B. Illud *quondam* non ad antiquissima tempora respicit, cum agrum populorum a se devictorum privatis vendidit populus: sed hoc modo vult, Qui longo ante tempore emit agrum, quales sunt suburbani illi Veientes et Aricini, ille proprie non cœnat *dapes inemtas* [quas laudat Ep. 2. 48.] sed emtas in summa illa, quæ pro toto agro soluta est. G.

170 *Qua populus;* agri limites festive designat.

171 Non placet Bentleii *refigit*, ex obscurioris notæ Membranis aliquot. Servius ipse legit *refugit*, ut vel ipse notat Bentleius. B. *Refugit*, evitavit, i. e. cavere solet ac prohibere. Ter. Andr. 4. 4. 27. Chremes, *Recte ego*, inquit, *fugi has nuptias*, non de suis loquens, sed filiæ, quas prohibebat. G.

173 *Nunc vi;* se proscriptum meminit: est autem, *Nunc prece nunc pretio*, trita loquendi formula.

Sorte suprema, morte. B. Si *morte* sit vera lectio, *suprema* habet hunc vim, ac si diceret, nunc morte denique. G.

174 *Cedat*, transeat: abeat.

176 Bentleius de suo posuit *alternis*, frustra. B. *Alternis* eas vices significat, ut unus tradat alteri, quod ab illo recepturus est, ut regnum Thebanum debebant alternis habere Eteocles et Polynices. Hic de successione agitur simpliciter, et illud *alterius* facit ut tres gradus successionis designentur. Hoc etiam in undis ita est: quæ unda undam trusit, ea non ab hac, sed a tertia superveniente impellitur. G.

177 *Vici;* Prædia. *Omnium vicos et prata contemno;* Cicero ad Atticum. Nil opus est legi *vites.* Est autem *vicus* a Græco *οἶκος*; sed pluribus et servilibus familiis constat: hodie *manerium* dicimus.

Horrea; ingentia granaria.

178 *Saltibus, latifundiis porrectis per plurimos montes. Est autem Calabria, præter cæteros reditus, etiam rei pecuariæ et lanarum mollium ferax, item Lucania.* Vet. Schol.

Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungui
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter,
Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum;
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturæ deus humanæ, mortalis in unum-
Quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.
Utar, et ex modico quantum res poscet acervo
Tollam; nec metuam quid de me judicet hæres,
Quod non plura datis invenerit. et tamen idem
Scire volam quantum simplex hilarisque nepoti

182 curat *etiam G. Z. Bentl.* *vulg.* curet.

Orcus, terra est, Chaldæis ארקא: puto vocem esse Punicam.

179 *Cum parvis*, æque atque parva: et terribiliter hæc dicuntur.

180 *Tyrrhena sigilla; Tusci primi in Italia signa de marmore posuerunt.* Vet. Schol. B. Vid. Vitru. 3. 2. G.

Tabellas, supple pictas.

181 *Gætulo, Mauro: significat enim purpuram Girbitanam.* Vet. Schol. B. Conf. ad Car. 2. 16. 35. G.

183 *Alter fratrum*; Terentianus ille Micio. B. Nescio an hos cogitarit. G.

Cessare, *otiari.* Vet. Schol. Cruq.

184 *Herodis palmetis;* justa Hierichuntem satis, unde maximi reditus tam ex palmis, quam ex balsami viridario, atque aliis rebus provenere. B. Vide Strabonem, 16. p. 525. G.

Pinguibus, opulentis.

Alter; Demea.

185 *Importunus;* improbus, indefessus.

Lucis; solis.

186 *Silvestrem;* senticosum, et per hoc sterilem.

187 *Genius;* modo Sol, modo ipsa hominis anima, ut in hoc loco.

Astrum natale; Metonymicωs fatum. *Geminos, Horoscope, varo Producis genio.* Persius 6. 18.

188 *Naturæ Deus;* Ἡ γὰρ φύσις δαιμονία, h. e. Natura nostra genialis est; ut sit Aristoteles, Naturæ ipsius conscius: cum sit Ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως; quod est, *Repetitio* [malim *explicatio*] *modi quo universa rerum natura administratur;* ut olim Heraclitus ὁ Σκοτεινὸς, cum vellet dicere eam esse Imaginem Dei, vel *Divinæ auræ particulam.* Τὸν θεῖον λόγον δ' ἀναπνοῆς σπάσαντες νοεροὶ γινόμεθα, Heraclitus, referente Sexto Empirico [M. 7. 129.]. Qui quidem θεῖος λόγος Virgilio dicitur Ænead. 3. 600. *Cœli spirabile lumen.*

Mortalis in unumquodque caput; Hoc secundum Physicos protulit, qui singulares animas in originem suam redire voluere.

189 *Mutabilis;* varius.

Albus et ater; felix et infelix, et per hoc, liberalis et illiberalis. Secundum hoc homines vel εὐδαίμονας, vel κακοδαίμονας dicuntur: nam albus color cœlestium est, adeoque faustus, atque ater contra dirus et funestus, utpote lemurum proprius.

190 *Utar*, simpliciter, pro utar rebus meis, sumtum faciam, ut sæpe veteres, et Sen. Controv. 14. *Naviga, milita, peregrinare adolescens: utere senex.* G.

Res, supple, *præsens.* B.

192 *Datis*, a Mæcenate, interpretatur Lambinus. Sed simplicius veriusque esse videtur, si explicas, quam quæ acceperit, s. quam quæ per testamentum aut jus hereditatis ei tradita sint. Z.

193 *Scire volam*, Comice profertur, pro

Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumtum
Invitus facias, neque plura parare labores;
Ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domu procul absit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
Non agimur tumidis velis aquilone secundo;
Non tamen adversis ætatem ducimus austris;
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus: abi. Quid? cætera jam simul isto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures portentaque Thessala rides?

199 domus *edd. pr. et vulg.* procul *MS. Bentl. Cun. V. No.* 204 Extremique priorum *Sax.* 206 fuge, rite caret *MSS. ap. Torr. G. Bos. S. Z. Med.* 1477. *F.*

discernam. B. *Scire volam,* ostendam me scire, ut Ser. 2. 5. 9. *Horres,* i. e. horrere te fateris. G.

Simplex; liberalis, apertus.

197 *Quinquatrus a quinque diebus, qui dies ad Ferias Minervæ pertinent.* Vet. Schol. Eo tempore Scholarum diludia celebrabantur.

Olim, aliquando.

199 *Pauperies,* h. e. tantum opto usui.

Lambinus alicubi legerat *domu* pro *domus;* neque dubito quin ea vera sit lectio. Est etiam *domu* apud Cornelium Nepotem, et Plautum. Bentleius de sua conjectura posuit *procul, procul absit* pro *domu procul absit.* B. Si quid mutare velim, pro *domus* vel *domu* ponam *modo:* quod permutari sæpius observat Bur. ad Ovid. Art. 1. 361. *Procul* repeti, nimis hic Tragicum vel Paratragicum potius. Sed nec *domus* nec *domu* damnare ausim. G.

Utrum modo posuit pro *sive.* B. Sensus est: Utrum nave magna an parva vehar, nil refert, quia tamen ego vehor etc. Z.

203 *Viribus,* valetudine.

Specie, virtute, loco, h. e. forma, eruditione, et dignitate.

205 *Non es avarus:* hoc enim tu ais, et nos utique concedimus.

Abi; euge, beatus es. Εὖ σοι profertur. B. Ut Ter. Ad. 4. 2. 25. *Laudo, patrissas, abi, virum te judico.* G.

208 *Somnia; hæc ad superstitionem referuntur.* Vet. Schol.

209 *Lemures, umbras vagantes hominum ante diem mortuorum, et ideo metuendas. Lemuria mense Maio per triduum celebrari solebant, ante additum anno mensem Februarium, ob quam rem Maio mense religio est nubere, et item Martio, in quo de nuptiis habito certamine a Minerva Mars victus est; obtenta virginitate Minerva Nerine est appellata.* Vet. Schol. Cruq. Addito jam Februario novo mense sacra Feralia fiebant Diis Manibus XII. Kalend. Martii. *Dum tamen hæc fient viduæ cessate puellæ.* Ovid. Fast. 2. 557. Crediderim eos hoc fecisse ne pro bonis geniis Lemures nova subirent corpora. *Physici dicunt eos qui morte violenta concidissent non recipi in originem suam donec errantes legitimum fati tempus complevissent.* Servius ad Æneid. 4. Sic et Tertullianus de Anima.

Portentaque Thessala; conversiones Magicas. B. De his pleni libri Apuleianarum Metamorphoseôn, propter quas in Thessaliam ipse abiit etc. Sic Epod. 5. 45. G.

Natales grate numeras? ignoscis amicis?
Lenior et melior fis accedente senecta?
Quid te exemta juvat spinis de pluribus una?
Vivere si recte nescis, decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti:
Tempus abire tibi est; ne potum largius æquo
Rideat et pulset lasciva decentius ætas.

210 *Grate numeras;* hilariter agendo, uti liberalem et sapientem decet, singulis natalibus.

212 *Juvat;* verbum medicum est, pro *levat:* et Cruquiani Codices habebant *levat,* ex aliquo Scholiaste, ut puto. Quin et Bentleius prætulit *levat.* B. Sensus est: Non uno vitio, sed omnibus, purus esse debes. Z.

213 *Vivere si recte nescis;* h. e. Si nequis ulterius ad animum tuum vivere per ætatem.

Decede peritis; via cede junioribus, h. e. contentus vita excede. B. Si sapere nescis, s. versus scribere, rebusque vitæ humanæ jucundis decenter ob ætatem aliaque impedimenta uti non potes amplius; rem concede his qui poterunt. Z.

214 *Lusisti,* amâsti et cecinisti. Hæc tanquam de se Horatius scripsit. B. Nempe a v. 145. secum loqui instituit. G.

215 *Ne potum largius æquo;* nimis saturum convivam.

216 *Rideat et pulset;* nam pueris ludibrio sunt temulenti senes.

Lasciva Dilogus posuit: nam *luxuriosa* est et *petulans.*—*Vellunt tibi barbam Lascivi pueri.* Sat. 1. 3. 133.

Q. HORATII FLACCI

DE ARTE POETICA

LIBER.

AD PISONES.

Hunc librum, qui inscribitur DE ARTE POETICA, ad L. Pisonem, qui postea Urbis Custos fuit, misit; nam et ipse Piso poëta fuit, et studiorum liberalium antistes; in quem librum congessit præcepta Neoptolemi [Parii] de Arte Poëtica; non quidem omnia, sed eminentissima. Vet. Schol. B. (Potest hic libellus commode haberi pro epistola libri secundi tertia, qui sic non major erit libro primo. Nec temporum ratio, aut aliud necessarium, quod sciam, argumentum obstat. Favet etiam Charisius, qui p. *182. 3.* et 183. 10. simpliciter *Epistolarum* nomine, quæ hic leguntur, laudat. Mature tamen ut peculiaris libellus laudatur, a Quinctiliano Epist. ad Tryphon. ubi simpliciter *Artem poëticam* vocat, et 8. 3. 60. ex *prima parte libri de arte poëtica* ipsum affert principium. Priscianus quoque et alii Grammatici passim *Horatium de arte poëtica* citant. An occasionem separandi voluminis dedit, quod ut *somnium Scipionis ex Ciceronis de republica* opere excerptum Macrobius explicavit, sic mature Grammatici Horatium interpretari cœpere? Certe *Terentii Scauri* (quem Hadriani temporibus assignat Gellius 11. 15.) *Commentariorum in artem poëticam Horatii librum X.* laudat Charis. p. 182. 5. et 186. 17. In MSS. et priscis editionibus jam post Epodos et Carmen sæculare ponitur, ut in MS. Gottingensi, it. in edit. Mediolanensi 1477. in Veneta 1479. etc. usque ad H. Stephanum; nunc medio inter Epistolas et Sermones loco, ut in editione Zaroti, nunc denique ultimo omnium loco post epistolas, cujus instituti auctor videtur laudatus modo H. Stephanus, qui rationem ejus reddit Diatr. p. 32. Certe non annotavi, qui ante illum ultimo loco poneret Artem, neque qui post illum non poneret. Harduino, qui Q. Horatium Flaccum negat auctorem hujus libelli esse, respondemus locis iis, unde is putat hoc probari. G.) Placet mihi sententia Wielandii, qui negat, Horatium voluisse hic artis poëticæ tradere præcepta, sed hortatu Pisonis patris Pisonem puerum, nimis ad versus faciendos proclivem, a poësi deterrere, rei difficultate demonstrata, et vitiis, quæ vulgo soleant committi, indicatis.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, et varias inducere plumas,

2 qui velit *MS. Bersm. pro* plumas, formas *conj. Bentl.* pennas *coll. Sax.*

1 *Humano capiti;* hujusmodi fere erant sacræ Ægyptiorum Picturæ, quas sacras litteras, seu Hieroglyphica, dicebant. *Primum præceptum est περὶ τῆς Ἀκολουθίας.* Vet. Schol. hoc est, de consequentia vel convenientia.

2 *Jungere si velit,* h. e. si sit juncturus.

Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne,
Spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cujus, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. ¶ Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
¶ Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coëant immitia; non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis,
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter
Assuitur pannus; cum lucus et ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,

3 aut *pro* ut *San.* 4 pistrim *conj. Gronov. Obs.* 1. 18. 8 Finguntur *Gott. Med.* 1477. junguntur *MS. Helmst.* 9 Reddantur *Zar. MS. Helmst.*

Varias; omnium colorum.

Inducere, proprie ad calamum et penicillum refertur. B. Potest pictor *plumas* inducere partibus alioquin humanis, equinisve. G.

3 *Undique,* ex omni parte; ex quibusvis scilicet animalibus.

Collatis, adeo ut singula membrum aliquod de suo conferant.

Atrum, h. e. colore fœdum: et Antitheta sunt *atrum* et *formosa.* Dea cœlestis Syrorum, inferiore parte piscis erat vel serpens, quo significabatur marinum et infernum Lunæ imperium. B. Tales Tritones, Nereides, Parthenope, Eurynome etc. G.

5 *Amici,* domini mei: Amicus major patronus est, minor comes, vel cliens, uti sæpius dictum.

6 *Tabulæ,* supple *pictæ.*

7 *Velut ægri somnia,* Proverbialis loquendi forma.

Ægri, melancholici.

Vanæ; otiosæ, inutiles et chimæricæ.

8 *Species;* imagines.

Nec pes, nec caput; aliud Proverbium est.

9 *Reddatur uni formæ;* h. e. cohærere dicatis, vel ad convenientem sibi formam reducere valeatis. B. *Reddatur,* respondeat, conveniat, ut *Apodosis,* quæ ad verbum *redditio* est, Protasi: *reddi* alteri dicitur, quod ei debetur, vel quacunque ratione convenit. G.

Pictoribus atque Poëtis; quos tu modo invadis. Subjectio est.

11 *Petimusque damusque; petimus ut Poëtæ; damus ut Critici.* Vet. Schol.

12 *Coëant:* misceant sua corpora inter se: quomodo Virgilius; *Jungentur jam gryphes equis.* Ostendit Poëticam licentiam pudenter esse sumendam, et modum servandum. Estque Metabasis, sive Transitio ad alterum præceptum, quod est De servando Themate, seu de vitandis inanibus et affectatis Episodiis.

13 Basiliscum ergo nondum componebant ex gallo gallinaceo et serpente. G.

14 *Gravibus;* dignitate plenis.

Plerumque; satis frequenter.

Professis; præ se ferentibus.

15 *Purpureus assuitur pannus;* Metaphora a purpureis clavis quæ tunicis Senatorum assuebantur: et *pannos* per contemtum nominat hujusmodi intempestivos excessus.

16 *Cum lucus;* incertum quos notet. Ariciæ erat celeberrimus Dianæ lucus cum ingenti lacu. *Πᾶς τόπος σύνδενδρος ἄλσος καλεῖται, ὕδωρ ἔχων καὶ θεοῖς ἀφιερωμένος.* Homeri Interpres, citante Cruquio.

17 *Et properantis aquæ;* fontes designat, qui plurimis rivulis per prata in Aricinum la-

Aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus:
Sed nunc non erat his locus: et fortasse cupressum
Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Institui; currente rota cur urceus exit?
Denique sit quod vis, simplex duntaxat et unum.
Maxima pars vatum, pater et juvenes patre digni,
Decipimur specie recti: brevis esse laboro,
Obscurus fio: sectantem levia nervi
Deficiunt animique: professus grandia turget:
Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ.
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,

18 Rheni *Sax.* 20 expers *Z.* expes *G.* 23 quidvis *Bentl. et Cun. ex MSS.* vis quod *MS. Helmst.* 26 lenia *Bentl. Cun. San. ex MSS.*

cum decurrunt. Hoc ostendit Cruquius ex Strabone.

18 *Aut flumen Rhenum;* Poëtæ consueverunt Substantiva etiam declinare ad formam Adjectivorum. Sic Ovidius posuit *Caput Augustum,* et *Quirinam Urbem;* et Persius *Heroas sensus,* et *Juvenes jocos:* atque hic noster, *Metaurum flumen,* et *Romulam gentem.*

19 *Sed nunc;* h. e. quantumvis pannus splendeat, et tametsi sit purpureus.

Cupressum scis simulare; tractum est hoc ex antiqua fabella, quam sic relatam habemus a Vetere Interprete. *Hoc Proverbium est in malum pictorem, qui nesciebat aliud bene pingere quam cupressum: ab hoc naufragus quidam petiit ut fatum suum exprimeret; ille interrogavit, num ex cupresso vellet aliquid adjici: Μή τι καὶ κυπάρισσον θέλεις;* Hoc Proverbium eruditus vir Henricus Stephanus ex scripto suo Scholiaste eruebat. Notum est naufragos, ad commovendam populi misericordiam, infortunium suum tabella depictum humeris circumgestâsse.

20 *Exspes,* ab omni spe destitutus, qui jam despondit animum: neque enim, puto, plausores invenit vel inveniet interpretatio Bern. Martini, Var. Lectt. l. 25. *expedem* hic esse, *νήποδα,* ore tantum qui exstet, pedibus, et reliquo corpore adeo, aqua occultatis et submersis. G. *Quid hoc,* quid prodest naufrago misero cupressus picta? Z.

21 *Amphora,* vas amplum et quadrilaterum, oblongo collo.

22 *Urceus,* lagena, vas angustum et ventricosum, cadi fere forma. *Orca genus est vasis, a quo urceus et urceolus dicitur.* Vet. Schol. Cruq. Nos corrupte Ewer dicimus.

Exit; prodit, quasi ex insperato. B. Cur desinit in urceum? h. e. instituitur carmen sublime, et tandem fit humile et ineptum. Z.

23 Male Bentleius *quidvis,* et nulla cum auctoritate.

Simplex et unum; continuum et uniforme.

24 *Maxima pars;* ad tertium præceptum properat, quod est De vitandis vitiis in Charactere Stili.

25 *Specie,* supple *falsa.*

Rectum est pravo contrarium, uti pravum et perversum naturæ et rationi.

Laboro; h. e. laborat quis: nam Enallage est Personæ.

26 *Sectantem,* imitari tentantem.

Levia; facilia, mollia et fluentia. Bentleius propria conjectura de *levia* fecit *lenia:* ego nihil mutaverim indicta causa. B. *Lenia* pulchram parit sententiam, et habet multos auctores. Sed quod *devia* conjicit vir doctus, tota via aberrare mihi videbatur. G.

Nervi animique; h. e. robur, et vigor spiritûs. *Sæpe enervatos versus scribit qui dat operam ut scribat delicatos.* Vet. Schol.

27 *Grandia,* sublimia.

28 *Serpit humi; it per terram, qui non audet magnis se imponere rebus;* ut eleganter Vet. Schol. Qui scilicet diserte loqui amat, tenui Stilo contentus.

Procellæ; alti venti, h. e. inflatæ dictionis. *Non tamen alto semper feremur: nam et litora interdum sequenda sunt.* Quintilian.

29 *Variare;* figurata dictione, seu Allego-

Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.
Æmilium circa ludum faber imus et ungues
Exprimet, et molles imitabitur ære capillos,
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam pravo vivere naso,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus, et versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit et venus, aut ego fallor,

32 unus *Bentl. ex MSS. Cun. San. MS. Helmst.* 36 naso vivere pravo *Lamb. MSS.* 4 *Bersm. MS. Helmst. et Bentl.* 40 pudenter *V. D.* 42 haud ego *G. S. F.*

ricis pigmentis, distinguere; quod in florido Stilo fieri amat.

Prodigialiter; monstrose; quia scilicet *specie recti decipitur*, ut acute Franciscus Luisinus. B. Contra omnem fidem. Z.

30 Recte *appingit*, cum præmiserit *variare*.

31 *Culpæ*, reprehensionis.

Si caret arte; ut caveat Scyllam dum devitat Charybdim.

32 *Æmilium circa ludum*; Quartum præceptum Materiam esse deligendam quam possimus implere. *Æmilii Lepidi ludus gladiatorius fuit quod nunc Polycleti Balneum est.* Vet. Schol.

Existimo *Fabrum imum* dici qui ad capitella columnarum, ferarum προτομὰς, h. e. ungues atque rictus affabre expresserat, atque hoc solum noverat. Frigidiusculum videtur Bentleii *faber unus.* Quin istiusmodi statuarius possit Poëtica circumlocutione dici *faber imus*, quod tantum extrema ferarum noverat exprimere? B. Quidni *summus*, qui rictus facit? Quid *faber imus* notat aut in imo vico habitantem, aut ultimum ab arte: *unus* vel pro *aliquis* ponitur, vel superlativum indicat. G. [†Bentleium refutat Chishull. in Antiqq. Asiat. p. 47. et docet, *fabrum imum* dici secundarium, arte atque ordine inferiorem.]

33 *Exprimet*, poterit exprimere, seu ad vivum effingere. Scita Temporum Enallage.

34 *Ponere*, verbum est quod ad pictores et statuarios spectat; *Pone Tigellinum, tæda lucebis in illa.* Juvenalis 1. 155. B. Vid. Od. 4. 8. 7. G.

35 *Curem*; mediter, cogitem.

36 *Pravo*, torto. Bentleius vetusta quædam Exemplaria secuta reposuit *naso vivere pravo*, satis incondito Rhythmo. Neque me terret, quem dicit, invenustus trium syllabarum concursus in VOVIVE.

Vivere; in publico versari, foras prodire.

37 *Spectandum*; admirandum. B. Quin conspicuum. Niger color capillorum et oculorum exigua pars formæ; nasus pravus insigne dedecus. G.

39 *Versate*: revolvite animis. Metaphora hæc a gerulis desumta; nam de lignea materia cogitavit.

40 *Potenter*; *Figuravit ὡς δυνατῶς.* Vet. Schol. h. e. *Secundum quod potest*, ut ait alter Schol. B. Seu, viribus, ingenio suo convenienter. Z.

41 *Facundia*, ars stili; de qua scilicet jam dictum est: et transit ad quintum præceptum, ut doceat Quid sit Dispositio.

Deseret, destituet, frustrabitur.

42 *Virtus et venus, ars et gratia.* Vet. Schol. B. *Virtus* omnis ordinis est, *ut jam nunc dicat j. n. d. d.* hoc est, ut suo quidque loco dicat, ut gestum est. *Venus* et dulcedo ordinis poëtici est, ut *pleraque differat*, lectorem poëmatis et spectatorem comœdiæ statim in medias res immittat, relicta ab initio suo tempore revocet. Partem proximæ annotationis Baxterianæ inclusi, ut nihil pertinentem ad Horatium. G.

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
Pleraque differat, et præsens in tempus omittat.
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget; dabiturque licentia sumta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parce detorta: quid autem

43 *pro* nunc, non *V. D.* haud *MS. Bersm. et Helmst.* 46 *ante* 45 *ponunt omnes præter Bentl.* 49 rerum, et *Lamb. Glar. et ita* continget *ad apodosin refertur.* 52 factaque *Fabric. ex MSS. Bentl. Cun.* 53 cadent *G. Lamb. Bentl.* per te *pro* parce *Erf.*

43 *Jam nunc dicat, jam nunc differat,* h. e. Lectorem incerta exspectatione ludat, vel ut vulgo dicimus, tantalizet. *Jam nunc* pro *modo* est. [Vix capio quæ dicat hoc loco Bentleius post " mille annos." Nodum puto in scirpo quærit.] *Hoc spernat,* h. e. hoc omittat, vel non dicat. Usitata hæc est Μετάληψις.

Debentia dici, quæ proxime dicenda veniebant: ἃ ἔμελλεν εἰπεῖν.

45 Sextum præceptum est, De verbis veteribus et novis. B. Admisi transpositionem Bentleianam, remedium magnæ difficultatis blandum, quod sciunt, qui observarunt, librarios, siquid in ordine esset peccatum, ne librum deformarent litura, minutis notis appositis verum ordinem demonstrasse; illas porro notulas ob tenuitatem evanuisse, salvo ipso contextu orationis pinguioribus literis scripto. G.

Tenuis; rarus, infrequens, B. Immo subtilis. G.

Serendis, propagandis, ponendis. Vet. Schol. Cruq. B. *Verba serere, εἴρειν,* connectere, unde *sermo* dicitur. Deliberet poëta, quod verbum hoc vel illo loco ponat, ubi aptius sit unum altero. Universim enim de verborum delectu agitur, in quo *tenuem* esse jubet Horatius poëtam h. e. subtilem et *cautum.* Speciatim deinde de novatis egit. G.

46 *Hoc amet, hoc spernat;* h. e. rationem habeat eorum quæ vel dicat, vel prætermittat.

Promissi, diu exspectati et per hoc egregii.

47 *Egregie;* multa cum laude.

Ordo est; Si callida junctura reddiderit notum verbum novum, ut superiore sæculo ostendit Jason de Nores Cyprius. *Callida junctura;* i. e. *Elegans et nova Elocutio.* Vet. Schol.

49 *Indiciis;* concinne, quod sequantur *monstrata* et *abdita.*

Abdita rerum, Lucretiana Elocutio est, pro *res abditas,* h. e. hactenus occultas, et per hoc, novas.

50 *Cinctutis;* contemtim posuit quasi nudis. *Cinctutis, exsertis: Exsertique manus vesana Cethegi.* Lucan (2. 543.) Vet. Schol. ex MS. Mediolanensi. *Exsertus est qui manum et humerum habet nudatum: Ideo cinctuti, quod loco tunicæ cinctum,* h. e. *campestre, vel subligaculum gestaret.* Octavius Ferrarius de Re Vestiaria. *Nunquam tunica usi sunt, ideo cinctutos eos dixit, quoniam cinctus est genus tunicæ, infra pectus aptatæ.* Vet. Schol. B. Ergo *cinctutos Cethegos* dixit ut Car. 2. 15. 11. *Intonsum Catonem.* Vetustatem notat. Cf. Epist. 2. 2. 117. Metri causa hic confictum *cinctutis,* ait Harduinus; quasi non potuisset *succinctis* dicere. Utitur eo etiam Ovid. Fast. 5. 10. de Lupercis. G.

51 *Continget,* obtinget, licebit.

Pudenter, cum verecundia, cum causa. Vet. Schol.

52 *Fidem, auctoritatem.* Vet. Schol.

53 *Cadant,* defluant, deriventur.

Parce detorta; modice de rivo suo deducta, et ad Latinam formam levi negotio declinata, ut, e. g. Triclinium, a Τρικλίνιον.

[† 58 sqq. Sensus est: Licuit Cæcilio

Cæcilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio Varioque? ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum
Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
Signatum præsente nota producere nomen.
Ut silvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos nostraque; sive receptus
Terra Neptunus classes aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisque diu palus, aptaque remis,

56 possim *MS. Ach. Stat.* 58 prodiderit *conj. Cun.* 59 procudere *ex MSS.* nummum *e conj. Bentl. Cun. San.* 60 silvis folia privos *Bentl. qui etiam conjic.* nudantur *vel* viduantur. Silvæ ut cum foliis *conj. Cun.* prono in anno *V. D.* 63 Debemus *MSS. Priscia. apud Ach. Stat.* 65 ster. palus aptataque *Marc. ex MSS. et Prisc.* palus prius *Bentl.* sterilisve palus dudum actaque remis, *vel* pulsataque remis, *vel* agitataque remis *conj. Cun. V. N.* sterilisve *vett. edd. Bentl.*

et Plauto verba confingere: cur non idem permittatur Virgilio?—*Nannius.*]

54 *Romanus;* acer libertatis assertor.

Ademtum, negatum. B. De re ipsa cf. Epist. 2. 2. 119. G.

59 *Producere,* in medium proferre est, et populo tradere: Inutile foret *procudere,* quod video multis placere, contra fidem tot Codicum: Procuduntur gladii, cuduntur nummi. Vid. Epist. 2. 2. 119. Bentleius, inducto *producere nomen* (quæ Lectio est plurimorum Codicum), obtorto loco, inseruit *procudere nummum,* satis dura et inficeta *Allegoria.* B. Sed hanc Metaphoram esse optimis probatam, et *procudere* in MSS. esse, probavit Bentleius. Equidem malim sic scripsisse, quam duobus deinceps versibus posuisse, *Nomina protulerit,* et, *Producere nomen.* G.

60 *Ut silvæ;* Homericum est: Οἵη γὰρ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν. [Il. Z. 146.]. Mira quadam fiducia inutilique opera magnus Bentleius de suo ingenio reposuit, *Ut silvis folia privos mutantur in annos.* B. *Silvæ mutantur* splendidius dictum, quam *folia mutantur.* G.

Pronos in annos, h. e. in singulos auctumnos. B. Cf. Od. 3. 27. 18. G.

61 Nota *vetus ætas,* pro *vetustas.*

63 *Receptus; Divus Augustus duas res divinas fecit; nam Pomtinam Paludem siccavit, ut ad mare meatum habere cogeret, ut post et arari posset, et Portum Lucrinum munivit.* Vet. Schol. *Immisso prius in lacum mari; Pomtinas autem Paludes ad quadragesimum milliarium emisit.* Alter Schol. Hæc autem inserit ut gratificetur Augusto [vid. ad v. 65.]. *Neptunus* autem Tritonum pater dicitur, quasi *Nepodunus,* quia caret pedibus: uti et Græce Ποσιδίων, quasi Ποσὶ δίων; quod miror nemini observatum. Νήποδες Græcis usitatum omnium piscium Epitheton.

[† *Sive receptus terra Neptunus*—De portu Julii non potest accipi Horatii locus; nam ad hunc sensum multa parum apte dicta essent a poëta, imprimis illud, quod aquilones pro quovis vento accipiendi essent. Mihi portum Alexandrinum respexisse videtur. *Heyne* ad Virg. Georg. 2. 164.]

64 *Classes aquilonibus arcet; Hypallage.* Vet. Schol.

65 *Regis opus:* Augustus Imperator erat in Republica; et Παροιμιακῶς dicitur. B. Sed hæc ipsa tamen *Regis* appellatio, tantopere detestata Augusto, suadet, ne de ipsius operibus hic agi putem, sed Xerxis circa Atho montem conatibus, cum præsertim inconstantiam memoret. Ceterum de portu Julio est apud Sueto. Aug. 16. G. *Regis opus* cum sit opus magnificum, regibus maximis dignum; opera Augusti et Agrippæ commode intelligi possunt, præsertim cum Augustum ipsum non nominet.

De *sterilisque diu palus* Bentleius, jure

Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum;
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius; mortalia facta peribunt:
Nedum sermonum stet honos, et gratia vivax.
Multa renascentur quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi.
Res gestæ regumque ducumque, et tristia bella,
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter junctis querimonia primum;
Post etiam inclusa est voti sententia compos:
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo:
Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares

72 vis et norma *Ven. Glar. MS. Bersm.* 74 possent scribi *MS. Bersm.*

quodam suo, nullo sub auctore, imo (quod vel ipse fatetur) abnuentibus etiam omnibus veteribus Grammaticis, tantummodo quod caveret in metro, rescripsit *sterilisve palus prius.* Quis tamen tantæ auctoritati contradicat? B. Testantur Servius et Priscianus posteriorem syllabam in *palus* correptam ab Horatio, ut in *Tellus* a Martiano Capella, in *Senectus* a Cornelio Gallo. Et quam facile potuit Horatius, modo voluisset, solicitudine liberare Grammaticos, quam levi transpositione, *sterilisque palus diu?* hiatum enim nemo bonus poëta refugit. An igitur ita legimus? Non puto, cum reclament Servius et Priscianus. De re ipsa Plin. 26. 4. *Siccentur hodie Æthiopide* [herba magica] *Pomtinæ paludes.* Tentatum postea a Trajano, a Theodorico. G.

67 *Cursum mutavit; Tiberim Agrippa derivavit, qua nunc vadit; antea per Velabrum fluebat.* Vet. Schol.

Iniquum; grave.

68 *Doctus,* ut Epist. 1. 14. 30. *Docendus.* G.

Mortalia facta peribunt; etiam hæc quæ maxima sunt. Et sic exponit Jason de Nores. Bentleius etiam de suo penu depromsit *cuncta,* delevitque *facta,* quod non esset bene Latinum, ut ille ait. B. *Facta mortalia,* quidquid *faciunt* mortales; quibus pulchre opponuntur *verba:* sub appellatione *cuncta* autem jam continentur. G.

69 *Stet honos;* non defluat decor: durat in Metaphora de arborum foliis.

71 *Usus enim facit auctoritatem.* Vet. Schol.

73 *Res gestæ;* Septimum hoc præceptum docet Quibus Metris singulæ res tractandæ sunt.

75 *Querimonia;* lugubris materia; hinc Ἔλεγος ἀπὸ τοῦ ἒ λέγειν. B. *Versibus* etc. hexametro et pentametro. Z.

76 *Voti sententia compos;* materia læta, ut lusus amatorii.

77 *Exiguos;* tenues, querulos.

78 *Grammatici certant;* utrum scilicet Polymnestus Colophonius, Callinous, Terpander, an Theocles Naxius. B. V. Mar. Victori. Art. Grammat. 3. p. 2559. med. G.

79 De Archilocho Epist. 1. 19. 30. Dn. Heinsii transpositionibus æquo nos animo carere posse arbitrabar. G.

80 Notum est soccos fuisse Comœdorum, et Cothurnos Tragœdorum. Crepida Deorum atque Regum erat Cothurnus, alta et puniceo colore.

[† *Pedem* h. e. totum Senarium. *Bentl.* ad Ep. 1. 19.]

81 *Alternis aptum,* h. e. Dialogismis scenicis. Πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ

Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et juvenum curas, et libera vina referre.
Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, Poëta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis, ac prope socco
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen et vocem comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
Telephus et Peleus, cum pauper et exsul, uterque

86 labores *Sax.*   91 tractari *Sax.*   94 tibi litigat *conj. V. D.*

διαλλάττῃ τῇ πρὸς ἀλλήλους. Aristoteles in Poëtica, ut ostendit Jason de Nores.

82 *Vincentem strepitus;* quod altum sonet. *Natum,* natura factum; ob tumorem scilicet et fastum.

83 *Fidibus,* Carmine Lyrico.

84 *Pugilem victorem;* de Pindaro cogitavit et Anacreonte.

86 Octavo præcepto ostendit Quem Characterem Stili singula requirant. *Descriptas vices;* Munera modo definita, seu Poëmatum varia genera. Sic locutus est et Quintilianus [1. Pr. 4.]. *Quando divisæ professionum vices essent.*

Servare; neque vel evagari, vel aliena intermiscere.

Colores; varietates, nativa discrimina, seu characteres.

87 *Si nequeo, per naturam; si ignoro, per artem.* Vet. Schol. Cruq.

Poëta salutor; hoc secundum Græcos qui nomine officii salutant, χαῖρε Ποιητά. Vet. Schol. B. Apud Non. 2. 334. *Enni, poëta, salve!* G.

88 *Prave;* perverse, intempestive.

89 *Tragicis;* altis, sublimi Stilo.

90 *Privatis,* communibus, tenui Stilo, et salse Tragœdiam percutit. B. Personæ in Tragœdiis sunt regis et tyranni, in Comœdia privati. Fastum tyrannorum etiam oratione exprimere studebant poëtæ. Itaque non tam Tragœdiam percutere mihi videtur, quam eos, qui aguntur in Tragœdia, si modo est hic aliquid mordax. G.

91 Cœna, in qua Atreus fratri Thyestæ pueros, quos ille ex Ærope, Atrei uxore, adulterio susceperat, epulandos apposuit. G.

92 *Locum teneant;* ordinem suum servent. *Sortita decenter;* postquam eum cum decore, seu convenienter sibi delegerint, et invenerint: nam *non omnia possumus omnes.* Bentleius adductus auctoritate unius vel alterius Libri pro *decenter* posuit *decentem,* sed minus probabiliter, uti ego sentio. Certe ejusmodi Adverbia Horatio admodum sunt familiaria.

[† 93 sqq. *Interdum,* inquit, Comœdia cothurno incedit: et Tragœdia *plerumque* dolet verbis socco convenientibus: tum scilicet, cum *lamentatur* Tragœdia, sermone pedestri loquitur; neque *interdum* si modo *dolet,* sic loquitur, sed *plerumque* et ut plurimum: in aliis autem affectibus ampullas suas et verba sesquipedalia profundit. *Bentl.* ad Carm. 1. 34. 6.]

93 *Vocem tollit; grandioribus verbis utitur.* Vet. Schol. Cruq.

94 *Iratus;* supple, *cum est.* *Chremes,* Persona Terentiana. B. *Delitigat,* ut *desævit* Epist. 1. 3. 14.: at *detonare, debacchari* etc. G.

95 *Pedestri,* plebeio et jacente: nam de plebe sunt pedites.

96 "Etsi obruant Librarii (inquit Bent-

Projicit ampullas, et sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia sunto,
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus: si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, vel Peleu, male si mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia mœstum
Vultum verba decent; iratum, plena minarum;
Ludentem, lasciva; severum, seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore gravi deducit, et angit;
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,

99 pura *MSS. ap. Bentl.* 101 adsint *Z. it. MS. Helmst.* adflant *Marcil. ex MS.* adflent *etiam aliunde firmat Bentl.* *Sed* adsunt *omnes ubique codices teste Talboto.* 105 Aut ridebo aut dorm. Z.

" leius) tamen ipse reposui *Telephus aut Pe-* " *leus*, Disjunctive, pro *Telephus et Peleus.*" Quantum tam magno viro debemus! B. *Telephus pauper*, certe simulate, in castris Achillis sanari illius hasta cupiens, qua vulneratus erat; ET *Peleus exsul* aliquoties, *uterque projicit*, abjicit, inutiles *ampullas*. G.

97 *Ampullas;* ληκύθους, bombos. Vide Epist. 1. 3. 14. *Regio habitu mutato: neque enim debet in humili habitu regaliter loqui.* Vet. Schol.

98 *Si curat; si agit ut.* Vet. Schol. Si sperat.

99 Nonum Præceptum: Admiscendum esse Pathos.

Pulchra; docte composita, quod Œconomiam attinet, quod hactenus docuimus. Pro *pulchra* Bentleius posuit *pura*, quod est civili stilo composita; atque hoc quoque de suo protulit, Minerva invita. B. *Pulchra*, quæ placent recto judicio, certe vitium non habent: *dulcia*, quæ afficiunt animum. Ita Formas nobis narrant ἐρωτικοὶ homines alias *pulchriores*, admirationem solam moventes, *dulciores* alias, imperantes amorem. Gallice dicendum est, ut etiam belli homines intelligant, *La Beauté est pour l'Esprit, la Douceur est pour le Cœur.* G.

Dulcia; Pathetica, affectibus imperantia.

Sunto et agunto; nunc quasi Legem ponit. Vet. Schol.

101 *Adsunt; præsto sunt, quia flent et ipsi.* Vet. Schol. Fabri *adflent* inutile est, et Cacozelon sapit. Demiror verbum *adflent* in isto versu potuisse placere Bentleio, tanto viro. Certe magis hoc decuisset Tanaquillum Fabrum, auctorem hujus commenti. Immutavit etiam *equites peditesque* [v. 113.] in *equitesque patresque* de suo ingenio, quo sensus fieret improbabilior. Quis nescit Senatores Romanos non solitos fuisse immiscere sese Plebeiis, presertim vero in Ludis Scenicis et Theatris?

102 *Humani vultus;* cogitavit de Terentiano illo: *Homo sum, humani nihil a me alienum puto.*

Si vis me flere; Hoc ex Demosthene sumtum est, a quo cum pauper flagellatus causam suam defendi vellet, ei confidenter narranti credere noluit, donec fleret ira permotus. Vet. Schol. Cruq.

103 *Lædent;* tangent, et per hoc flectent.

104 *Male mandata;* personæ tuæ parum convenientia. *Mandata*, tibi a Scriptore tradita. Jason de Nores.

110 *Deducit;* Metaphora a ramis arborum.

Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Davusne loquatur, an Heros;
Maturusne senex, an adhuc florente juventa
Fervidus; et matrona potens, an sedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.
Scriptor honoratum si forte reponis Achillem;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis:
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.

114 Divusne *Bentl. ex MSS. post Jaso. de Nores, Talb. Cun. San. ut* v. 227. 116 et matro. *Sic G. Sax. cum Bentl. Cun. etc. Al.* an. 117 Mercatorve—cultorve. *Z.* Mercatorque *MS. Helmst.* 120 Homereum *Bentl.*——*Edd. vett. et Bentl. interpungunt demum post* Scriptor.

113 *Equites peditesque; Equester Ordo et Plebeius.* Vet. Schol. Proverbialis Elocutio, Horse and foot. Decimum est hoc præceptum, De formandis Personarum Characteribus. B. Add. Baxterum ad v. 102. Poterat Bentleius suos *equitesque patresque* firmare etiam ex Mart. 14. 120. ubi sunt tot literis. Et tamen non persuadet. Ridiculum auget Flaccus, primo quod *pedites* pro plebe ponit, quasi de exercitu sermo esset: deinde quia magis ridiculus est poëta, quem etiam plebs ridet. G.

114 *Davus, an Heros;* Menandriani servi hi erant, e quibus *Davus* confidenter locutus est ad herum; contra *Heros* submisse et timide, ut vernam decuit. *Tanquam apud Menandrum servus inducitur libere loquens: hoc ille indulgenter et consulto, ut omnia domino simpliciter fateatur. Itaque aliquo modo illum excusat.* Vet. Schol. Nihil mutandum, nec, puto, auscultandum Scholiis. *Davus* servilis persona, et *Heros*, sibi opponuntur velut e Diametro, ut senex et juvenis etc. Dicas *Davum* et *Heroa* in una fabula non convenire? primo neque hoc dicit Horatius: deinde conveniunt in Amphitruone Jupiter et Sosia, in Tragœdiis Heroës et servi, in Aristophanis Ranis Bacchus et Xanthias etc. Ex alia pene infinita varietate placet nihil ita ut indicatum supra *Divus.* Cf. v. 83. G.

116 *Potens;* imperiosa, superba.

118 *Nam Colchus non nisi sævus inducendus est, Assyrius astutus: nec inducas Argis natum timidum, aut Thebis facias peritum.* Vet. Schol.

119 *Famam,* Veterum Poëtarum Fabulas.

120 *Scriptor reponis;* h. e. ut peritus Scriptor characterizas.

Honoratum; honoris plenum. Vet. Schol. Cruq. Magnificum. Unde vero hoc monstrum *Homereum,* nemini unquam visum neque auditum ante Bentleium? Quis non videt voce *honoratum* exprimi Homericum Epitheton perpetuum *τιμήεντα,* quod apud illum in frequenti est usu? Est igitur *honoratus* modo pro magnifico et superbo, facili Figura. B. Sic *honoratus* est Homeri carminibus Achilles, ut Alexander illi inviderit.

121 *Impiger;* audax.

Acer; animosus, calidus. *Οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων, Ἀλλὰ μάλ' ἐμμεμαώς.*—Homerus de Achille, Iliad. Υ. 467.

123 *Invicta, pervicax.* Vet. Schol. B. Medea patrem prodit et patriam cum aureo vellere amatori peregrino Jasoni, fratrem Absyrtum crudeliter discerpit, filios suos ob iram pellicis interficit, venefica Draconibus vehi audet etc. G.

Ino et Orestes Euripidis erant Tragœdiæ; Ixion Æschyli; Io etiam de Prometheo est Æschyli. Jason de Nores. B. Ino fugiens furores Athamantis, viri sui, in mare se præcipitat cum Melicerte filio, qui sic Palæmon maris deus factus, ipsa Leucothea s. Matula. G.

124 *Perfidus; quod cum conviva Jovis*

Si quid inexpertum scenæ committis, et audes
Personam formare novam, servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem;
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres; ne desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim:

132 Non circa *Glar. MS. Helmst. Bentl.* 135 referre *MS. ap. Ach. Stat. Lambin.*

esset, *Junonem de stupro ausus est appellare.* Vet. Schol. Eioneum etiam socerum vivum combussit, postquam ad cœnam eum invitasset. B. *Io* amata Jovi, in bovem mutata, fugiens Junonis iram, in Ægyptum tandem delata, nupta Osiridi, et Isis post mortem facta. *Orestes*, interfecta matre Clytæmnestra, in furorem tristem actus a furiis etc.

125 *Inexpertum;* a nemine hactenus tentatum; novum scilicet Thema. Metabasis est ad undecimum præceptum, De Veterum Imitatione.

128 *Proprie communia dicere;* h. e. res vulgares disertis verbis enarrare; vel humile Thema cum dignitate tractare. *Difficile est communes res propriis explicare verbis.* Vet. Schol. B. *Proprie dicere* est ita undique describere ac finire, ut jam non commune quiddam aut generale videatur, sed individuum, in quo omnia sunt determinata, ut loquuntur Philosophi. Picturæ, ut proprie talis sic poëticæ, major laus si rem singularem pingat. G.

129 *Rectius*, consultius.

Deducis; a lanificis ducta Metaphora est.

131 *Publica materies;* h. e. Ilias, et reliqua Veterum Carmina.

Privati juris erit; fiet quasi tua. Vet. Schol.

132 *Vilem patulumque;* tritum atque omnibus expositum et nudum.

Moraberis; totum tempus tuum consumes.

Orbem; κύκλον, περίοδον. Ita universæ materiæ comprehensionem appellavere, ducta Metaphora a Circo: sic Orbem terrarum dicere consuevimus pro Universitate. Hoc vel doctissimos latuisse admiror. Περιοδονίκην male accepit etiam magnus Gruterus in Inscriptione quadam Græca, cum *undique victorem* reddidit, quod in Circo victorem debuerat. *In Gymnicis certaminibus Periodon vicisse dicitur qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit; a circumitu eorum spectaculorum.* Festus. B. *Orbis*, s. Cyclus est systema quoddam fabularum poëticarum, a Theogonia inde ad reditum Ulyssis, de quo Proclus in Chrestom. p. 6. [add. Schotti Obss. Hum. 2. 1.] Hinc *Cyclici* poëtæ, conditores hujus cycli, et, qui nihil præter hunc cyclum sapērent, descriptores. Hæc summa disputationis Schwarzianæ Altorf. G.

133 *Curabis;* institues.

134 *Desilies in arctum;* ut Æsopica illa capella quæ temere in puteum desiluit; *h. e.* ne nimis duram legem tibi impones, singula scilicet imitandi: nam multa imitatori sunt prætereunda.

135 Mire *proferre*, tanquam de capra frustra ascensum tentante.

Pudor; pudebit enim relinquere quod semel cœperis.

Operis lex; hæc enim exigit ut ultima conveniant primis, atque ut totum eodem filo exsequaris.

136 Duodecimum præceptum est, De ponendo Principio.

Cyclicus est qui Cyclum Epicum, seu Cursum Poëticum, simpliciter et nulla arte exsequitur, ut magis Fabulator sit quam Poeta. Bentleius tenui de causa reposuit *Cyclius*. Odit ille Adjectiva Græca in *κος* finita. B. Vid. ad v. 132.

"Fortunam Priami cantabo et nobile bellum."
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturiunt montes; nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte!
"Dic mihi, Musa, virum, captæ post tempora Trojæ,
"Qui mores hominum multorum vidit et urbes."
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdin;
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat, et in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit; et quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit;
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego, et populus mecum desideret, audi:
Si plausoris eges aulæa manentis, et usque

137 nob. regnum *Sax.* 139 Parturient *al.* 141 mœnia *MS. Arch. Stat. Bentl. Cun.* funera *conj. Bentl.* Pergama *conj. Cun.* 145 Circamque *conj. Bentl.* 154 fautoris *conj. Bentl.* plosoris *Sax. Cun.*

137 *Fortunam*, supple *malam.*

138 Cum hiatu proferuntur *Cantabo* et *Nobile.*

139 *Parturiunt; Græcum est Proverbium* Ὤδινεν ὄρος, τίκτεται μῦς. Vet. Schol. ex MS. Stephani.

141 Bentleius fuit qui posuit *mœnia* pro *tempora.* Sed quis ferat *mœnia* hoc loco? B.

143 Non solet exordium facere sublime et magnificum et postea humile contexere carmen, sed ab initio tenui progreditur ad sublimiora. Z.

144 *Cogitat;* animo suo molitur, aggreditur.

145 *Antiphates* Læstrigonum rex, qui statim unum Ulyssis sociorum cœnam sibi paravit.

146 *Nec reditum; Antimachus fuit Cyclicus Poëta: hic aggressus est materiam; quam sic extendit, ut viginti quatuor volumina impleverit, antequam septem Duces usque ad Thebas perduceret.* Vet. Schol. B. Diomedis reditum a Troja et adventum in Italia [vid. Sat. 1. 5. 93.] descripturus *non orditur ab interitu* patrui illius *Meleagri,* post quem pater Diomedis Tydeus fuit inter septem duces, Thebas et Eteoclen in gratiam Polynicis oppugnantes, diu ante bellum Trojanum. G.

147 *Gemino ab ovo;* a partu Ledæ. B. Leda Tyndari uxor e viro et Jove in cycnum verso duo ova peperit: in uno erant Pollux et Helena, in altero Castor et Clytæmnestra, etc. G.

148 Statim incipit ab ira et rixa Achillis cum Agamemnone, reliqua per occasiones narrat, vel plane omittit. Sic in Odyssea, sic omnes Fabularum epicarum et scenicarum boni auctores. G.

151 *Mentitur;* nam nonnulla adjicit de suo, quo totum cohæreat melius.

153 *Tu, quid ego;* Decimum tertium præceptum, Περὶ τῆς Ἠθοποιΐας, sive De servando Ethos.

Mecum desideret; h. e. æque atque ego exspectet.

154 Quid opus fuit Bentleium ponere *fautoris* pro *plausoris,* cum idem valeant?

Aulæa manentis; donec aulæa leventur.

Sessuri donec cantor, Vos plaudite, dicat,
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces jam scit puer, et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Imberbus juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Conversis studiis, ætas animusque virilis
Quærit opes et amicitias, inservit honori,
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda; vel quod
Quærit, et inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,

157 maturis *Bentl. ex conj. et auctoritate nonnulla. Etiam Baxt. ed. 2. it: Cun.* 161 Imberbis *edd. vett.* 168 quod permut. *MS. Ach. Stat.*

Vet. Schol. Quod fiebat paracta jam fabula. Nam cum ludebant, pulpita erant strata aulæis. B. Quin aulæum quod, quam diu scena aperta est, humi, sub pulpitis delitescit, finito actu, post *Plaudite*, in altum trahitur, ut scenam claudat, et spectatorum oculis tegat. Vid. Ovid. Med. 3. 121. *Sic ubi tolluntur festis aulæa theatris, Surgere signa solent* etc. *Pulpita* sunt ipsum solum, in quo agunt scenici. Vid. v. 215. G.

155 *Cantor*, Histrio: nam cantu quodam agebant.

156 *Notandi:* designandi, exprimendi.

Mores, ἤθη, Ethici Characteres. B. Humanissimæ voluptatis gustum qui capere volet, comparet characteras s. notationes ætatum Aristotelicas Rhet. 2. 12. sq. G.

157 *Mobilibus;* variabilibus.

Rectissime Bentleius *maturis* pro *naturis*, quod erat vitiosissimum. B. Abstulit hic virum alias cautum Bentleiana Siren. Dicit, *naturam* non esse *mobilem*. Sed nonne hic docet Horatius aliam esse naturam pueri, juvenis, viri, senis? Nonne hic *natura cum annis mobilis* est? Suavissima illa rhetoricatio, et testimonia de natura immutabili, de *maturis* virorum ac senum *annis*, nihil valere ad *naturas et annos mobiles* Flacci loco movendos debent. G.

160 *Temere*, leviter, inconsulto.

161 *Imberbus et imberbis, sicut inermus et inermis invenitur.* Vet. Schol. Vide Sosipatri Charisii Institutiones.

Tandem ἐν Ἤθει protulit; habet enim Emphasin impatienter exspectantis: et bene *Imberbus* de rudi et rerum imperito.

Custode; Tutore, seu Pædagogo; hoc fiebat serius, ocyus, inter decimum quartum annum decimumque septimum.

162 *Campi*, Martii.

165 *Sublimis, cupidusque;* Elatus et ardenter cupidus. B. Conf. Epist. 2. 1. 100. G.

166 *Conversis studiis;* mutata in contrarium voluntate.

167 *Inservit honori;* serviliter Magistratus ambit.

168 *Mutare*, infectum efficere.

169 *Circumveniunt;* circumsepiunt, circumsident.

Incommoda; pestes: nam Charientismo utitur.

170 *Miser*, miserabilis, et per hoc stultus.

171 *Gelide*, lente.

Ministrat, regit.

Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor castigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt: ne forte seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles,
Semper in adjunctis ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur:
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus, et quæ
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen, intus
Digna geri, promes in scenam; multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens:
Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.

174 cast. censorque *Talb. ex MSS. omnib. et Bentl.* 178 morabitur *MS. Ach. Stat. Sax.* 180 animum *MS. Ach. Stat.* 185 Ne pueros *MSS. 8 Bersm. et Bentl. e codd.* 187 Procne *Lamb.*

172 *Spe longus;* quia quæ longinqua sunt sperat; vix enim adducitur ut se credat senem. De *longus avidusque* Bentleius nullo negotio fecit *lentus pavidusque.* B. Nemo tam senex, qui se non putet annum posse vivere. Δυσέλπιδες sunt Aristoteli, non quod nihil sperent, sed quod male exspectant. *Avidus futuri* est φιλόζωος Aristotelis: cupiunt, quod deesse sibi sentiunt. G.

Iners, et corpore et animo gravis.

Avidus futuri; semper enim res novas perquirit.

173 *Difficilis; intractabilis.* Vet. Schol. Cruq.

175 *Usque ad quadragesimum sextum venire dicuntur anni.* Vet. Schol. Translatio est a solis motu.

178 *Adjunctum;* Græcis παρακείμενον, cujusque rei naturale consequens est, quod ab ea vix, vel ne vix, separari possit.

Morabimur, durabimus, permanebimus.

179 *Aut agitur;* Præceptum decimum quartum, de non proferendis in Scenam, sive de Nuntiis. B.

180 Ὦτα τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. Herodot. 1. 8. Z.

182 *Tradit*, narrat.

184 *Præsens;* Antitheton est, quod dixeris *Tolles ex oculis.* B. Intelligitur autem *facundia* narrantis servuli, supervenientis amici: minime placent soliloquia, s. personæ loquentes cum solæ sunt in scena. Quis enim sanus hoc agit? quis solus loquitur nisi pauca, per summum affectus æstum? G.

185 *Nec pueros; neque enim decet hoc in Scena fieri, alioquin incipit verus Actus fieri non Fabula.* Vet. Schol. *Pueros*, παῖδας, Græco more, uti alias. Hi erant Mermerus et Medus. Bentleius conjecit legendum esse *ne*, quod ego minus probaverim. B. Conf. v. 123.

186 *De Atreo* v. 91. G.

188 *Incredulus odi;* h. e. quia non possum credere fastidio, et nauseo. Incredibilia referenda sunt, non ostendenda. *Quæ enim audimus plerumque falsa; quæ autem videmus vera sunt, secundum Stoicos.* Vet. Schol.

Neve minor, neu sit quinto productior actu
Fabula, quæ posci vult, et spectata reponi:
Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat; neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat et hæreat apte.
Ille bonis faveatque, et consilietur amicis;
Et regat iratos, et amet peccare timentes:
Ille dapes laudet mensæ brevis; ille salubrem
Justitiam, legesque, et apertis otia portis:
Ille tegat commissa, deosque precetur et oret,
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque

189 minor, quinto neu sit *Glar.* 190 spectanda *MS. A. Stat.* 193 auctoris *Glar.* 194 intercitat *Z.* 196 amice *Z. Glar. Lamb. MSS. 4 Bersm. MS. Helmst. et Bentl.* concilietur *Ven. Glar. et MS. Helmst.* 197 pacare *etiam MS. Ach. Stat. et al.* tumentes *e MSS. Bentl. Cun.* 202 juncta *Lamb. Bentl.*

189 *Neve minor;* Præceptum decimum quintum, De Numero Actuum, et de Personis.

190 *Reponi;* in Scenam reduci, atque iterum spectari.

191 *Nodus;* vel ad conciliandum rei incredibili fidem, vel ubi res digna divina cura incidat. Proverbium est Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, de his, qui omnia interventu numinis explicant. *Vindex* autem modo dicitur qui quid sibi soli vindicat. B. *Vindex* est, qui summo in periculo versantem subito liberat et eripit, ut Jupiter in Amphitruone Alcmenæ suæ succurrit. *Nodus* implicatio quædam suspicionum, metuum, periculorum, quæ facit spectatorem dubium, suspensum, eventus cupidum. G.

192 *Quarta persona; inducitur Quarta Persona, aut ut annuat, aut ut ei aliquid imperetur.* Vet. Schol. *Quartam Personam quando inducimus, aut non omnino loqui debet, aut pauca.* Alter Schol. Κωφὸν πρόσωπον appellat. B. [† *Quarta persona* est quartus actor, qui tertium sequebatur, regis vel tyranni personam in tragœdiis agentem, quique hujus adeo erat famulus aut satelles, unde et nomen accepit. *Spanhem.*] Qui observant hoc præceptum, perturbationi spectatorum volunt occurrere, et servire claritati. Ubi nullus talis metus est, impune plures personæ loquentes inducentur. G.

193 *Actoris partes;* Præceptum decimum sextum, quod est de Choro. Καὶ τὸν Χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν, h. e. *Chorus pro singulari Actore accipiendus est;* ut ostendit Lambinus ex Aristotelis Poëtica. *Chorus non mutarum Personarum actus defendat, sed unius suscipiat.* Vet. Schol. B. Turneb. Adv. 19. 9. *Auctoris* legit. Certe tales sunt interdum chori Aristophanis. Sed *Actoris* recte omnes reliqui. G.

Officiumque virile; h. e. unius viri, vel Personæ. Sic et Ovidius Metamorph. 3. 189. *Vultumque virilem Perfudit,* pro viri.

194 *Defendat;* tutetur, agendo servet. B. Vid. Sat. 1. 10. 12. Epist. 2. 1. 171. G.

Intercinat; inter scenas canebat Chorus.

196 *Faveat,* plaudat, h. e. laudes bonorum dicat.

197 *Regat;* tanquam rationis fræno flectat.

Amet pacare tumentes; ita magnus Bentleius pro *amet peccare timentes.* Bella Hercule emendatio, sola nisa conjectura propria et ratione cum nulla. B. Non sine auctoribus conatus est Bentleius. Sed mihi tamen nimis amabiles videntur *peccare timentes,* quam ut eos hinc exsulare velim. G.

200 *Ille tegat;* h. e. tegere doceat.

201 *Fortuna,* supple *prospera.*

202 *Tibia non, ut nunc;* Præceptum decimum septimum, De Musica.

Æmula, sed tenuis simplexque, foramine pauco
Aspirare et adesse choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, castusque verecundusque coibat.
Postquam cœpit agros extendere victor, et urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari genius festis impune diebus,
Accessit numerisque modisque licentia major.
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscæ motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem:
Sic etiam fidibus voces crevere severis,

203 parvo *MS. Helmst.* 206 parcus *conj. Faber.* 208 urbes *MSS. 4. Bersm. et Helmst.*

Orichalco vincta; ad internodia scilicet. *Orichalcum simillimum bracteæ aureæ est.* Vet. Schol. Compositum erat ex auro, ære, et terra Cadmia, eratque initio vel ipso auro pretiosius.

Bentleius *juncta* ex quibusdam Libris, levi et facili errore. Mihi non succurrit aliquas Veterum tibias fuisse ferruminatas vel nodosas.

203 *Foramine pauco; Varro ait in Tertio Disciplinarum, et ad Marcellum de Lingua Latina, quatuor foraminum fuisse tibias apud antiquos, et seipsum ait in Templo Marsyæ vidisse tibias quatuor foraminum.* Vet. Schol.

204 *Adesse choris;* supple *tantum: nam ad tibiam saltabant chori: et sonus ejus vix audiebatur per totam scenam.* Vet. Schol.

206 *Sane,* h. e. scilicet. B. *Numerabilis* erat in theatris populus olim, quia per se *parvus,* et insuper *frugi,* ut manus movere in agro colendo, quam in plaudendo histrionibus mallet. *Parcus* Fabri non differt a *frugi.* G.

209 Bentleius maluit *Laxior,* levi de causa. B. *Latior* est extensam latius urbem complexus. G.

Vinoque diurno; nec partem solido demere de die. Od. 1. 1. 20.

210 *Genius; natalis deus.* Vet. Schol. Huic enim deo primitias vini libabant. B. *Genius* est animus in quantum corpus suum amat ejusque voluptatibus delectatur: hinc *mensa, torusque genialis* etc. G.

Impune, non vetante Censore.

211 *Numerisque modisque;* numeri erant carminis; modi tibiæ. B. *Numeri* sunt *rhythmi* alternatio et ordo longorum et brevium temporum: *modi* totum *melos* vocis elevatæ ac depressæ.

212 *Liberque laborum;* et per hoc ebrius.

213 *Turpis honesto;* nobili ignobilis: nam divitiæ tollunt ordinum discrimina.

214 *Motumque et luxuriem;* nam scenam canendo obambulabat saltantis gestu, quo Syrma suum populo ostenderet. B. [† *luxuriem* i. e. prisca Musices ars recentioribus temporibus accepit numerorum et modulationis majorem copiam atque ambitum.] Marcilius adfert ex Plin. 16. 36. *Cantus luxuriam* de tibiis. [† cui *simplicem musicam* opponit, *τὸ αὐλεῖν ἀπλάστως.*] G.

215 *Per pulpita; per tabulas scenæ.* Vet. Schol. B. Vid. ad v. 279. G.

216 *Voces; Modi insolentiores: ante enim lyra septem chordas habuit tantum, postea excogitata est cithara.* Vet. Schol. Quæ decachordos erat. B. Qui hoc discrimen *lyræ* et *citharæ* probare idoneis auctoribus possit, illi ego multum debebo. G.

Severis; ad sacra tantum comparatis. B. Ode honori deorum et magnorum hominum destinata. G.

Et tulit eloquium insolitum facundia præceps;
Utiliumque sagax rerum, et divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
Incolumi gravitate jocum tentavit, eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo;
Ne quicunque deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas;
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna tragœdia versus,
Ut festis matrona moveri jussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum

220 cantavit *Sax.* 234 inornata *Hurd. conj.* honorata.

217 *Eloquium insolitum;* Prolationem affectatam et inflatam.

Præceps; audax. B. Cum *periculo* conjuncta, ut solet dicere Fabius, *παρακεκινδυνευμένα*. Alta et sublimia hic etiam parum tuta. G.

218 *Divina;* gnara, prudens: nam ejusmodi esse debuit; modo autem ambigua, incerta et vitæ inutilis efficitur, ob morum scilicet contemtum.

220 *Carmine qui tragico;* Præceptum decimum octavum, De Dramate Satyrico.

Ob hircum; victori dabatur hircus, qui ob læsam vitem Baccho deinde immolabatur: hircus autem, Græcis *τράγος*, Tragœdiæ nomen dedit. [† vid. Heyne ad Virg. Georg. 2. 382. ad Tibull. 2. 1. 55.]

221 Bene *Agrestes;* nam Satyricus Chorus initio rusticæ erat Tragœdiæ, non itidem urbanæ.

Nudavit; nam nudus erat rusticorum Chorus, nisi quod hircinis pellibus indueretur, ut fere prisci mortales. Chorum hunc ducebat Silenus, vel Sileni Actor.

Asper; mordax. *Ostendit Satyram natam esse ex Tragœdiis.* Vet. Schol.

223 *Morandus,* detinendus, alliciendus.

224 *Functusque sacris; Non voluptatis causa inventi sunt ludi, sed Religionis.* Vet. Schol. Quam ob rem renunciabant illis veteres Christiani in Baptismate. B. Vide Tertulliani de spectaculis librum. *Exlex* respicit ad illa tempora, cum nondum essent leges theatrales. G.

225 *Dicaces,* ad dicendum liberos.

226 *Vertere seria ludo; Tragœdiæ immiscere Satyram.* Vet. Schol. Cruq.

227 *Deum* et *Heroa* festive nominat Actorem qui modo dei vel herois partes agebat, nunc vero Satyri. B. In Satyrica fabula, cujus unicum specimen superest, Euripidis Cyclops, Bacchus, Silenus, Ulysses, tragicæ alioquin personæ, prodeunt cum Satyris, utunturque humiliore quidem sermone, quam in tragœdia, non tamen plane plebeio et tabernario. G.

229 *In obscuras tabernas,* h. e. in Tabernariæ Fabulæ vilissimum Stilum.

232 *Moveri jussa;* saltare rogata.

234 *Inornata;* pura, non figurata; *Dominantia,* præsenti usu invalescentia. Ita olim interpretatus est Madius, auctore Jasone de

Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo;
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil intersit Davusne loquatur et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
Speret idem; sudet multum, frustraque laboret
Ausus idem: tantum series juncturaque pollet;
Tantum de medio sumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne, velut innati triviis ac pene forenses,
Aut nimium teneris juvenentur versibus unquam,
Aut immunda crepent ignominiosaque dicta:

235 Satirarum *MS. Helmst.* 237 an audax *Ven. Glar. MS. Helmst.*

Nores, nam *communia et vulgaria* reddidit, qualibus scilicet Comœdia utitur. Reliqui Interpretes nugacissimum Veteris Scholiastæ Interpolatorem secuti sunt. B. *Dominantia* ex Græco expressum est, *κύρια* i. e. propria quibus contraria sunt *ἄκυρα*. Sic *domicilium* habere dicitur verbum in ea re, de qua, proprie, *κυρίως* adhibetur, Cic. Fam. 16. 17. G.

Bene adjecit *solum*; quod ex parte maxima Satyrici communibus et dominantibus verbis uterentur: bene etiam *nomina verbaque*; quæ Aristotelica divisio est vocabulorum.

235 *Scriptor,* supple *cum fuero.*

236 *Colori,* Characteri.

237 *Davus,* Terentianus servus.

238 *Pythias; Ancilla in Comœdia Lucilii.* Vet. Schol. Cruq.

Emuncto Simone; deriso: soli enim infantes emunguntur. B. *Madidi infantia nasi* Juven. 10. 199. senis attributum: apud Græcos *κόρυζα,* altera illa senum infantia, qua eludi possunt facilius. G. [† Emungere est per dolum et astutis technis defraudare. Vocabulum de Comœdia sumtum. *Hemsterhus.* ad Lucian. Dial. Mort. 6.]

239 *Custos;* Tutor erat Bacchi Silenus, et Satyrici Chori Coryphæus et Præcentor. Est igitur Satyra majoris dignitatis quam Comœdia. Silenus in chorea Recitator erat, seu Poëta; Satyri autem Hypocritæ, qui gesticulatione exprimebant, quæ ille referebat. Dicitur autem Silenus Herodoto *Silenus Marsyas;* quem et Nysæ regnasse ex Fabulis prodit Diodorus. Sed Marsya flumen erat; numina vero fluminum e Satyrorum et Nympharum genere fuerant. Est igitur a *Σωλὴν* Silenus; ut a *Σίφων Σίφυλλα,* vel *Σίβυλλα.* Notum est etiam senes Satyros dictos fuisse *Silenos,* ob summam scilicet Poëticæ Musicæque peritiam. Quin et Latinis *Silanus* canalis est, seu fistula, Belgis 𝔖𝔦𝔩𝔩𝔢; unde et nostrum 𝔖𝔦𝔩𝔩𝔞𝔟𝔲𝔟, quod rectius ab agrestibus 𝔖𝔦𝔩𝔩𝔢𝔟𝔲𝔠𝔨 profertur, quod quidem vas est ventricosum, tubulo seu canali inserto.

240 *Sequar;* exsequar.

242 *Ausus,* supple, *cum fuerit.* B. Cic. Orat. c. 23. *Orationis subtilitas imitabilis illa quidam videtur existimanti, sed nihil est experienti minus.* G.

Series juncturaque; ordo et collocatio verborum.

243 *De medio; de publica et vulgata materia.* Vet. Schol. Cruq. Comicam intelligit.

Honoris; decoris.

244 *Deducti,* a Præsultore, seu Sileno.

245 *Triviis:* Romæ scilicet.

Forenses; nam in Foro purissimis verbis utebantur. *Verba Togæ sequeris junctura callidus acri.* Persius.

246 *Teneris;* delicatis, urbanis. B. *Juvenari* ex Græco formatum, *νεανιεύεσθαι,* non autem, ut plane *ἀμούσως* fingit Harduinus, metri causa fictum. Aut nunquam degustarat ille vir poëticen, aut sciens in hoc genere calumniatus est. G.

247 *Immunda,* vilia, humilia; *crepent,* deblaterent; *ignominiosa,* inhonesta. Mag-

Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res;
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi subjecta vocatur Iambus,
Pes citus; unde etiam trimetris accrescere jussit
Nomen Iambeis, cum senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in jura paterna recepit
Commodus et patiens: non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter: hic et in Accî
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Ennî
In scenam missos magno cum pondere versus,
Aut operæ celeris nimium curaque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata judex;

260 missus *Marc. Bentl. et al. apud Cun.* 263 Num. *Z.*

nus est etiam communium verborum delectus.

248 *Quibus est equus;* Ordo Equestris; *quibus est pater,* Patricii; *quibus est res,* Ditiores, quibus honestior census est.

249 *Fricti,* tosti. B. Vid. Sat. 1. 6. 115.: 2. 3. 182. G.

251 *Syllaba longa brevi;* Præceptum decimum nonum, De pedibus Iambicis.

Subjecta; postposita.

252 *Trimetris; ex sex Iambis tres Diiambi facti sunt.* Vet. Schol. Nam per Dipodias numerantur hi versus.

253 *Ictus,* numeros, vel pulsus pedum.

254 *Pridem;* ex quo scilicet nostri homines Dramata composuere. B. Veteres Tragici et Comici Romanorum, ut hic Accius, Enniusque vix ultimam cujusque versus regionem Iambo illi primitivo reliquere. Sed *non ita pridem* æquales et paullo majores Horatio hoc servarunt, ut in regione impari quidem spondeum, et æquales spondeo vel Iambo pedes, reciperent, partes autem s. masculinas regiones solo Iambo implerent; qua ratione se ad Græcorum exactam diligentiam conformarunt, quorum Senarii s. Trimetri aut meros, aut certe in omni regione pari, habent Iambos. G.

256 *Stabiles;* firmos, immobiles, non currentes.

257 *Commodus et patiens;* suavis et æquanimus; qui scilicet jure suo ultro cederet.

258 *Socialiter;* sociorum ritu, qui bona quæ habent inter se dividunt. *Iambicus Trimeter Tragicus recipit pedes, dextros spondeum, videlicet primum, tertium, et quintum; sinistros Iambos, videlicet, secundum, quartum, et sextum.* Vet. Schol. in Epod. 1.

259 *Nobilibus,* Ironice protulit.

260 *Magno cum pondere;* tardorum scilicet Spondeorum. Bentleius ex Libris, *cum magno pondere:* Sed altera Lectio æque bona est. Certe ejusmodi variationes pendebant de memoria Exscriptorum. B. *Cum magno* hic magis placet quod facit versum vastiorem et graviorem. G.

262 *Premit;* onerat, de Iambo autem hoc dicit per Prosopopœiam. Frustra Theodorus Marcilius mutavit *missos* in *missus* contra Codicum fidem, ut *versus* esset Nominativus. B. Si retinemus *missos,* nominativus proximarum enunciationum commode huc trahitur. *Hic* Iambus—*apparet—et Ennî—versus—premit.* Nempe tollo interpunctionem post *Ennî.* Si vero *missus* placeat, erit plane extrinsecus assumendus accusativus, *auctorem suum,* vel tale quid. G.

263 *Non quivis videt,* Tu dicas: nam Subjectio est.

Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Idcircone vager, scribamque licenter? Ut omnes
Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem veniæ cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Græca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At vestri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales; nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati; si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicæ genus invenisse Camœnæ
Dicitur, et plaustris vexisse poëmata Thespis,
Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.

265 Ut omnes *MS. Ach. Stat. Bentl. Cun.* an omnes *edd. vett.* 266 et extra *Lamb.* 271 utrosque *Cun.* 272 Non *Ach. Stat.* 276 vectâsse *ponit, et* per Hellada *conj. Cun.* 277 Quæ *etiam Diomed. et Donat.*

264 *Indigna;* nimis magna, pudenda.

265 Duæ sunt objectiones v. 263. et 264. Respondetur universim, *Idcircone vager—licenter?* tum ad priorem, *ut* i. e. etiamsi ita inter scribendum inducam animum, ut *putem omnes visuros peccata mea;* ad alteram de venia, Etiamsi *tutus* fuero, et ibi quoque *cautus*, ubi spes veniæ est; tamen ad summum *vitavi culpam* etc. Ut *intra legem* cœnat, qui minus impendit, quam lex permittit: ita *intra spem veniæ cautus est*, qui non omnia sibi indulget, quæ sperare potest sibi condonatum iri. G.

Vager, nullo servato tramite.

Licenter; ut impetus tulerit.

Melius *ut* (h. e. si) magis quam *an*, ut bene monuit Bentleius.

266 *Tutus;* supple, quod fuerim tutus.

Intra spem veniæ, cui non est de venia desperandum, ut qui nihil gravius cæteris admiserit.

267 *Cautus*, supple *scribam*.

Denique; si vel illud præstitero; quia res magna non est, nec Poëtam ostendit.

269 *Nocturna versate;* ἐνεργῶς assiduitatem exprimit. B. Cf. infra. vers. 323. sqq.

270 Omnes Lambini et Cruquii Codices pro *nostri* legerunt *vestri*, quam scripturam et Victorius probavit. B. Et omnino *vestri* magis modestiæ Horatii convenit, qui se libertini filium probe meminisse solet, et proavos Romæ non habere. Quod autem dicit Harduinus, hunc locum repugnare his, quæ primitivus ille Horatius dicat de Plauto Epist. 2. 1. 58. et 170; in eo illum falsum esse, facile docet collatio. G.

Numeros et sales; Metra et jocos.

271 *Patienter;* negligenter.

274 *Digitis;* levatione et positione digitorum, quas Græci Ἄρσιν et Θέσιν nominant; sic enim distinguebant Tempora et Tonos, dum Metra metiebantur.

275 *Ignotum tragicæ;* Præceptum vigesimum: sæpius corrigenda esse quæ scripseris.

276 *Poëmata* modo dicit Choros rusticos, sive Satyros, Figurate.

277 Bentleius *Qui* h. e. *Auctores qui.* Ignorâsse videtur vir magnus plaustrum fuisse Thespidi pro Scena. Quin possint etiam recitata Thespidis Carmina dici Poëmata, etsi illa nunquam fuerint scripta. B. Plaustra Thespis non adhibuit, ut ab una urbe in alteram veheret actores, ut tibicines illi vino sepulti apud Liv. 9. 30. plaustris translati sunt: sed paravit sibi in quavis urbe scenam extemporalem de plaustris aliquot conductis. His *vexit poëmata* i. e. in his docuit Tragœdias, figura jucunda: quidni enim *vehi* dicantur, quæ aguntur in plaustris? Non erat Hamaxobios suo cum grege Thespis: sed ut alii boni viri, v. g. ut Aristippus per deserta

Post hunc personæ pallæque repertor honestæ
Æschylus et modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his Comœdia, non sine multa
Laude; sed in vitium libertas excidit, et vim
Dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere Poëtæ:
Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
Ausi deserere, et celebrare domestica facta;
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium, si non offenderet unum-
Quemque Poëtarum limæ labor et mora. Vos, O
Pompilius sanguis, carmen reprehendite quod non
Multa dies et multa litura coërcuit, atque
Præsectum decies non castigavit ad unguem.

Libyæ, iter faciebat pedibus. Illud *Qui* ergo non juvat sententiam, sed corrumpit. G.

Peruncti fæcibus; Actores fæce vini faciem perungebant, vasis face tenus epotatis. Vet. Schol. Cruq. *Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti. Primus inexperta duxit ab arte choros.* Tibullus. B. Locus est 2. 1. 155. ubi hoc in honorem Bacchi factum ostendit Brouckhusius. Omnis ars scenica in tutela Bacchi, ut vel Ranæ Aristophanis docent. G.

278 *Personæ pallæque honestæ; Persona* pictus erat vultus; seu potius caput; *pallam* autem syrma dicit Tragicum. Est etiam *honestæ* Antitheton ejus quod ante posuerat, *peruncti fæcibus ora.*

279 *Modicis tignis;* h. e. paucis tabulis. B. *Modicis tignis* Dativus est. His tignis mediocriter magnis, partim arrectis, partim transversis, *instravit pulpita*, tabulas, quæ pro solo essent actoribus. Vid. v. 215. G.

282 *Excidit, lapsa est.* Vet. Schol. Cruq.

283 *Regi*, frænari.

Lex est accepta; et per hoc non amplius sui juris erat: accipiunt enim Leges qui alieno arbitrio reguntur.

Chorusque; Grex Actorum et Comœdorum Liberi Patris. Vet. Schol. Cruq. Nam nova Comœdia *amisit Choros*, ut ait Alter Schol. Hæc Comœdia orta est, crescente Macedonum Imperia, exstinctaque libertate Græciæ. Nam non liberorum hominum neque liberas oportuit esse linguas. B. Cum Latini Comici Plautus et Terentius, Menandrum, Diphilum, Philemona, et alios novæ comœdiæ scriptores imitarentur, chorus non habent illorum fabulæ, vid. Diomed. 3. p. 486. Aristophanis Fabulæ nimium Græcis rationibus et moribus implexæ erant, quam ut iis uti vellent Romani. G.

286 *Vestigia;* exemplaria.

287 *Ausi;* etiam hi qui ausi sunt: neque enim solum Palliatæ Comœdiæ Auctores meruere laudem.

288 *Prætextatam quidam dicunt Tragœdiam, Comœdiam autem Togatam.* Vet. Schol. Quod in Prætextatis agerentur Personæ Nobiles, in Togatis autem Romana plebs. *Prætextatas et Togatas scripserunt Ælius Lamia, Antonius Rufus, Cn. Melissus, Afranius, Pomponius.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. omnino Diomed. 3. p. 486. sqq. G.

Docuere; ita et Græci locuti sunt, *Ἐδίδαξαν.*

292 *Quia Calpus filius est Numæ Pompilii, a quo Calpurnii Pisones traxerunt nomen.* Vet. Schol.

293 *Coërcuit:* ut falx vitem, quam premit ne luxurietur.

294 Pro *Perfectum* duo Lambini totidem-

Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone poëtas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam; secreta petit loca; balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poëtæ,
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego lævus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata; verum
Nil tanti est; ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi:
Munus et officium, nil scribens ipse, docebo;
Unde parentur opes; quid alat formetque poëtam;
Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte, sapere est et principium et fons:
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ:

302 purgo *Lamb.*

que Cruquii Scripti Codices legerunt *Præsectum*, quod et Mureto et Lubino placuit. *Tractum a marmorariis qui juncturas marmorum unguibus pertentant.* Vet. Schol. B. Opportune laudavit Bentleius Sidon. 9. 7. *Tota verborum structura liquida prorsus et ductilis; veluti cum crystallinas crustas aut onychintinas non impacto digitus ungue perlabitur: quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur.* G. Conf. Winkelm. Anmerkungen über die Gesch. der Kunst. p. 79. Z.

295 Præceptum vigesimum primum, De legendis Philosophorum Scriptis. *Ingenium; Ait enim Democritus Poëticam Natura magis quam Arte constare, et eos solos Poëtas esse veros qui insaniant, in qua persuasione Plato est.* Vet. Schol. B. Compara Epist. 1. 19. 10. it. 2. 2. 104. G.

Misera Dilogus posuit, quod videlicet se torqueat, et quod dignam putet miseratione.

299 *Pretium;* honorem, opinionem.

300 *Si tribus Anticyris;* cum non sint nisi duæ.

301 *Tonsori Licino; Qui dicitur factus Senator a Cæsare quod odisset Pompeium; de quo hoc scriptum est Epitaphium: Marmoreo tumulo Licinus jacet, at Cato nullo; Pompeius parvo: quis putet esse deos?* Vet. Schol. Cruq. Nondum oblitus est veterum partium Horatius.

302 *Purgor bilem;* supple corruptam, hoc est, Melancholiam. Nil opus est reponere, vel *purgo*, vel *bile*.

Horam, tempestatem.

304 *Nil* Adverbii loco ponitur pro *non*. *Nil tanti est:* nam susque deque fero; non curo: Comica locutio est. B. Nil tanti est, etiam laus poëtæ non tanti est, ut illam sanitate mentis impensa velim emere. V. ad Epist. 2. 2. 140. Ergo, quia poëta hac lege fieri nolo, fungar etc. Videtur hæc scripsisse, certe nihil impedit scripsisse, ante Odas. G.

306 *Nil scribens ipse;* Ironica extenuatio.

307 *Opes; materiæ ad carmina scribenda.* Vet. Schol. Cruq.

308 *Affectate dixit virtus pro arte, quæ ἀρετὴ dicitur.* Vet. Schol.

Error; vitium, artis ignoratio. Vet. Schol. Cruq. Et mire *ferat* de incerto impetu, vel potius insania.

309 *Sapere;* i. e. *Scire quid scribas.* Vet. Schol.

310 *Socraticæ chartæ;* tractum est ex Lucilio; cujus verba sunt apud Nonium: *Nec sic ubi Græci, ubi nunc Socratici charti, quicquid quæritis petimus.* B. Locus est 3. 40. Hinc *Socratici charti* etiam hic re-

Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, et quid amicis,
Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
Quod sit conscripti, quod judicis officium, quæ
Partes in bellum missi ducis; ille profecto
Reddere personæ scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, et veras hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis morataque recte
Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte,
Valdius oblectat populum meliusque moratur,
Quam versus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius avaris,
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. ¶ Dicat

311 sequuntur *coll. Sax.* 312 quod—quod *coll. Sax.* 318 vivas *etiam G. et Medial.* 1477. *it. Bentl. et MSS.* 4 *Bersm. et Helmst.* 319 jocis *Ach. Stat. et præfert Marc. idem est in Ven. Glar. et MSS.* 2 *Bersm.*

poni volebat Da. Hejnsius. Sed nemo, quod sciam, paruit. G.

311 *Verbaque provisam; Et Pollio idem dixit; Male Hercule eveniat verbis, nisi verba rem sequantur. Menander cum Fabulam disposuisset, etiamsi nondum versibus adornasset, dicebat se tamen jam complêsse.* Vet. Schol.

312 *Qui didicit patriæ; qui legit libros De Officiis,* i. e. Περὶ Καθηκόντων. Vet. Schol.

314 *Conscripti;* Senatoris.

317 *Exemplar vitæ;* Philosophiam intelligit Moralem: et sic olim explicavit Jason de Nores, nec dissentit Luisinus.

318 *Imitatorem, Comicum; quia Comœdia est imago vitæ.* Vet. Schol. Cruq.

Veras, vivas. Vet. Schol. Bentleius pro *veras* posuit *vivas* nulla de causa; Scholiastæ hoc Interpretamentum est, non vero variata Lectio.

319 *Speciosa locis,* Characteribus decora: locus enim ordo est quem quisque in vita servat: in Scena dicuntur Partes. B. Etiam sententias et locos communes licet intelligere, ut de amore, senectute, divitiis, quibus tanquam luminibus quibusdam *speciosa* est *fabula. Jocis* quomodo *speciosa esse eadem* possit, non intelligebam. G.

Morata, servans Ethos.

320 *Veneris,* Leporis.

Sine pondere; nulla rerum vel verborum gravitate.

322 *Inopes rerum; nulla sententia, nulla arte boni.* Vet. Schol. Cruq.

Canoræ, sonoræ.

323 *Ore rotundo;* pleno, ut nihil vel desit, vel supersit.

324 *Præter laudem; tanquam Protogenes ille qui lutum finxit decem annis; vel Apelles qui totidem pinxit annis.* Vet. Schol.

325 *Romani pueri;* Scholam scilicet petentes. B. Græci τὸ καλὸν petunt, Romani computant, quid referat. Est enim, ut ait Aristot. Rhet. 2. 12. ὁ μὲν λογισμὸς τοῦ συμφέροντος, ἡ δὲ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ. Qui amat puellam, non computat dotem. G.

326 *Dicat filius*: Ethopœia est. Pessime Bentleius immutavit *Dicat* in *Dicas:* neque enim novit Enallagen Personæ in tali Dialogismo urbanam esse atque elegantem, et Comica prolatione pronuntiatam. B. *Dicat* plane ut Car. 1. 27. 10. G.

Filius Albini, Si de quincunce remota est
Uncia, quid superat? ¶ Poteras dixisse, Triens. ¶ Eu!
Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?
¶ Semis. ¶ An, hæc animos ærugo et cura peculî
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, et levi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt aut delectare poëtæ,
Aut simul et jucunda et idonea dicere vitæ.
Quicquid præcipies, esto brevis; ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles:
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causa, sint proxima veris.
* Nec, quodcunque volet, poscat sibi fabula credi;
Neu pransæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis;
Celsi prætereunt austera poëmata Rhamnes:

328 superest *S.* superet *Bentl. Cun.* Poterat *Z. et Bentl.* 329 poterit *Cun.* 330 *pro* An, Ad. *Talb. ex MSS.* Et *Cun.* Ad hæc *Ven. Glar. MSS.* 4 *Berms. et Helmst.* At, hæc *Lamb.* 331 Speremus *Cun.* 337 Manat de pectore pleno *MSS.* 3 *Bersm.* 339 Ne *etiam G. Z. Flor. it. MSS.* 3 *Bersm.* 340 exciat *Cun.* 342 Ramnes *Bentl.*

327 *Albini;* prædivitis cujusdam fœneratoris.

328 *Superat;* superest.

Poteras; festiva Personarum Enallage. Perdurat in Enallage.

Eu! bene: verba sunt magistelli.

330 *Semis,* inquit discipulus.

Pro *Ad hæc* legendum cum Bentleio *An, hæc,* auctoritate trium optimorum Codicum. B. *Imbuere* ad *aliquid* recte dici, satis docet illud Cic. pro Mil. c. 4. *Lex,* ad quam—*imbuti sumus.* G.

Ærugo; Lividum atque edax venenum: ita appellat cogitationem pecuniæ.

332 *Cedro; libri qui aut cedro illinuntur, aut arca cupressina inclusi sunt, a tineis non vexantur.* Vet. Schol. Cedrum autem dicit cedrinum oleum. B. *Levis cupressus* arca e tabulis cupressi bene politis ea, quam non bene puto *dolabram,* melius forte *planam* vel *planulam* dici. G.

333 *Aut prodesse volunt;* Præceptum vigesimum secundum, De Fine Poëticæ, docere scilicet et delectare.

334 *Idonea;* utilia, accommoda.

335 Exsequitur, quod modo proposuerat. *Prodesse volunt poëtæ præcipiendo,* de hoc v. 335—337: *delectare,* de hoc a v. inde 338. G.

337 Cum pectus præcepto plenum est, cum semel intelleximus, quid præcipiatur, reliqua *manant* et velut defluunt, ut quidquid pleno vasi velis adjicere, respuitur et defluit. G.

339 Illud ego prætuli Bentleiano *Ne,* quod 'Εξήγησις sit prioris versus.

340 *Lamiæ; has ad terrendos infantes solent nominari.* Vet. Schol. *Lamia monstrum est superius habens speciem mulieris, inferne vero desinit in pedes asininos.* Vet. Schol. Cruq.

341 *Centuriæ seniorum;* bene tanquam Centuriata Comitia agerentur.

Agitant, abigunt, exsibilant.

Expertia frugis; nugatoria, quæ scilicet juniores delectant.

342 *Celsi;* elati, fastidiosi, sublimes.

Prætereunt, negligunt; *austera,* gravia, qualia delectant senes.

Rhamnes; festive Virgiliano nomine abutitur. *Simul ense superbum Rhamnetem aggreditur.* Virgil. Æneid. 9. 325. B. Sed equites in universum, *juvenes, sublimesque,* ideo, intelligit, quorum centuriam a Romulo *Ramnenses dictos,* ait Liv. 1. 13. G.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Sosiis: hic et mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen quibus ignovisse velimus:
Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus et mens,
Poscentique gravem persæpe remittit acutum;
Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, venia caret; et citharœdus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem;
Sic mihi, qui multum cessat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terque bonum cum risu miror; et idem

350 quæcunque *MS. Ach. Stat.* quocunque *MSS. 3 Bersm.* cuicunque *conj. Bonfin.* 355 sit *MS. Ach. Statt. pro* et, ut *Bentl. ex MSS. Cun.* 358 terve *Bentl.*

343 *Omne tulit punctum,* h. e. Et seniorum et juniorum suffragia. *Omnium meruit favorem, juxta Legem Tabellariam, quæ caverat non voce, sed puncto debere ferri suffragia.* Vet. Schol. B. Vid. Epist. 2. 2. 99. G.

345 *Sosiis,* bibliopolas suos nominat. Vide Ep. 1. 20. 2.

Hic et mare transit: nam et Græci hunc lecturi sunt, qui raro Latinos libros quærunt. B. Africani certe coloni. Vid. Epist. 1. 20. 13. G.

347 *Sunt delicta tamen:* Præceptum vigesimum tertium: Ob modica delicta non esse erubescendum.

Velimus; velle debemus.

348 *Mens;* propositum.

349 Non simpliciter, quasi contra naturam suam gravior chorda acutum sonum possit reddere, sed hoc ait, sæpe chordam aut nimis aut parum tensam facere, ut alius sonus reddatur, quam postulabat ratio carminis. G.

353 *Humana natura;* h. e. ingenium humanum, quod labi pronum est: nam Humanum est errare: neque omnia possumus vel cavendo prævidere.

Quid ergo est? Apposui *est* ex MSS. Lambini et Cruquii et veteribus Scholiastis. Et supple, *quod velis.*

[† *Quid ergo est?* Quid fiet illi scriptori —ille venia neutiquam dignus. 354. Ut scriptor librarius assidue si peccat idem, h. e. eodem modo, quamvis monitus, venia est indignus; exemplo citharœdi. *Nannius.*]

354 *Scriptor librarius; Bibliopola.* Vet. Schol.

355 *Quamvis est, pro eo quod est, Quamvis sit, propter* Κακέμφατον; *ut Maro, Quamvis est rustica Musam.* Vet. Schol. Ac si sonaret *Quam pisit,* ἂν μύλλει.

356 Vix opus hodie denuo monere de errore eorum, qui hunc versum Parœmiam fecere in eos, qui variare nihil possint, sed idem semper repetant, cum de repetito eodem errore sermo sit. Simile studium parœmiæ fecit, et dicerent, *quandoque* h. e. interdum *bonus dormitat Homerus.* G.

357 *Cessat;* ignavus est. B. Vid. Epist. 2. 2. 14. G.

De *Chœrilo* dictum est in Epistola ad Augustum (2. 1. 233.). *Hujus omnino septem versus laudabantur.* Vet. Schol.

Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus?
Verum operi longo fas est obrepere somnum.
Ut pictura, poësis: erit quæ, si propius stes,
Te capiat magis, et quædam, si longius abstes:
Hæc amat obscurum: volet hæc sub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen:
Hæc placuit semel; hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor; certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi: consultus juris et actor
Causarum mediocris abest virtute diserti
Messalæ, nec scit quantum Cascellius Aulus;
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poëtis
Non homines, non Dî, non concessere columnæ.
Ut gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver,

362 capiat, *sic Lamb. Bentl. MSS.* 4 *Bersm. et Helmst. al.* capiet. 371 Cassel. *al.* 373 Non Dî, non homines *Lamb.* 375 Ut cr. *Sax.*

359 *Quandoque;* quandocunque. B. Solœcismi postulat hoc *quandoque* Harduinus: recte, si pro *interdum* poneretur; sed pro *quandocunque* optimi quique. G.

360 *Operi longo;* ita emendavit Bentleius [imo Heinsius ad Ovid. Metam. 7. 155.] (pro *opere in longo)* sub pluribus, atque optimis auctoribus, in quibus vel ipse Sanctus Hieronymus, Epistola ad Pammachium.

Fas est; h. e. non est adeo grave crimen.

361 *Ut pictura;* Præceptum vigesimum quartum: Nil valere Poëma quod non est optimum. B. Ut pictura, sic poësis quædam magis placet spectata e proximo, alia e longinquo. *Abstes* verbum fictitium ait Harduinus: Bentleius illud reponi etiam vult Epist. 1. 18. 58. G. *Pictura* est tabula picta, et *poësis,* carmen. Z.

363 *Obscurum;* supple, *locum.*

364 *Argutum, subtile.* Vet. Schol. Cruq.

366 *O major juvenum; L. Piso.* Vet. Schol. Ad hunc credidit latere sua vitia?

367 *Ad rectum,* h. e. ad verum, quod ad normam rationis exigitur.

368 *Tolle,* tibe habe, et repone.

369 *Recte,* cum ratione.

Consultus juris et actor; Patronus causas agebat; at Jurisconsultus domi tantum de jure respondebat. Franciscus Luisinus.

370 *Virtute;* laude, præstantia.

371 *Scævola clarissimus Legumlator, quotiescunque de jure Prædiatorio consulebatur, ad Furium et ad Cassellium consultores rejiciebat.* Val. Maximus (8. 12. 1.), referente Jasone de Nores.

373 Ridicule et παρὰ προσδοκίαν intulit *Columnæ.* In Columnis autem *Poëtæ ponebant πιττάκια, indicantes quo die recitaturi essent.* Vet. Schol. Cruq. B. *Columnæ* sunt, ad quas libri venales pendent, certe illorum tituli. Vid. Serm. 1. 4. 71. Neque tamen absurdum est hic intelligere Porticus, vel atria columnata, in quibus recitabant. Potuit forte utrumque genus obversatum esse, cum ista scriberet, Flacco. G.

375 *Crassum,* pingue, non tenui odore.

Corsicum et Sardum mel pessimi saporis est. Vet. Schol. Propter taxos ibi abundantes.

Semen candidi papaveris tostum cum melle in secunda mensa apponebatur. Jason de Nores ex Plinio. B. Locus est 19. 8. s. 53. Conf. Epist. 2. 1. 114. it. Pers. 5. 102. *Navem si poscat sibi peronatus arator,* G. etc.

Offendunt, poterat duci quia cœna sine istis;
Sic animis natum inventumque poëma juvandis,
Si paulum a summo decessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilæ discive trochive quiescit;
Ne spissæ risum tollant impune coronæ:
Qui nescit, versus tamen audet fingere! ¶ Quid ni?
Liber et ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
¶ Tu nihil invisa dices faciesve Minerva;
Id tibi judicium est, ea mens: si quid tamen olim
Scripseris, in Metii descendat judicis aures,
Et patris, et nostras, nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis. Delere licebit
Quod non edideris; nescit vox missa reverti.
Silvestres homines sacer interpresque deorum
Cædibus et victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones:
Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis,

378 paullum summo decessit *Bentl.* 387 Matii *MS. Ach. Stat.* Mæci. *Bentl. Cun.* Meci *Lamb.* 393 in hoc *MS. Ach. Stat.* rapidos *Z. Med.* 1477. *Flor.* 394 Urbis *S.*

376 *Duci;* produci.

377 Cf. Cic. de Orat. 1. c. 61. G.

378 Pro *discessit* reposui *decessit* ex quatuor optimis libris, et Vet. Schol. [† Poëma, nisi sit summum, fit imum; nisi sit eximie excellens, sordet et repit. Nulla enim mediocritas placet.]

379 *Ludere;* certare in Campo Martio.

380 *Trochi:* i. e. *rotæ quam currendo pueri scutica vel virga regunt.* Vet. Schol. Vide Od. 24. Lib. III. ut etiam de Disco Od. 8. Lib. I.

383 *Ingenuus;* plus est ingenuum esse quam liberum: potest enim vel peregrinus esse liber.

Census, ἀπογεγραμμένος. Vet. Schol.

384 *Vitioque remotus ab omni;* Nunquam a censore notatus.

385 Præceptum vigesimum quintum. De adhibendo idoneo Judice. *Invita Minerva; ingenio repugnante.* Vet. Schol. Cruq. Proverbialis Elocutio est. Nil valent artifices, nisi Minerva adjuvante, artium dea.

386 *Judicium,* voluntas; *mens,* consilium. B. Excusat adhortationem: ita judicas ipse, ita decrevisti facere. G.

387 *Spurius Metius Tarpa iis temporibus summus Criticus fuit, doctus et severus auditor Carminum æstimatorque.* Vet. Schol. Cruq. Bentleius ex quibusdam Libris reposuit *Mæci.* Verum cum ab antiquo interprete *Spurius Metius Tarpa* dicatur, nihil morabor Scriptores istos librarios et rudes et mercenarios. B. Vid. ad Serm. I. 10. 38. G.

388 *Nonumque prematur;* h. e. supprimatur. *Cinna Librum scripsit qui inscribitur Smyrna, quem non edidit nisi nono anno.* Vet. Schol.

390 Ut verba ore prolata, tanquam alata (πτερόεντα, Homerico epitheto) frustra revocantur. Ceterum secutus sum distinctionem Bentleianam. Alii interpungunt post *annum,* incidunt post *positis.* G.

391 *Sacer interpresque;* Sacerdos erat Orpheus et Θεόλογος. Barbari melius demulcentur Musica, quam Philosophia. B.

392 *Victu fœdo,* v. c. usu glandium et pomorum silvestrium. Cf. supra Serm. I. 3. 100. et Lucret. V. 937. Z.

394 Quidam Codices pro *arcis* legerunt *Urbis;* sed interpretamentum est.

Saxa movere sono testudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno:
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
Tyrtæusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit; dictæ per carmina sortes;
Et vitæ monstrata via est; et gratia regum
Pieriis tantata modis; ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, et cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, et conjurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; sudavit et alsit;

402 Dircæus *primæ editt.* 410 prosit *edd. vett.*

395 *Prece blanda; oratione et alloquio suavi.* Vet. Schol. Cruq.

396 *Sapientia;* Philosophia Heroici sæculi omnino erat Politica.

399 *Ligno; unde adhuc Athenis Legum Tabulæ Axones vocantur.* Vet. Schol. B. Dissensio scriptorum de materia et forma tabularum Solonis facit, ut divinationi locus sit. Ex Plutarchi narratione Solo. p. 92. B. Mihi fit verisimile, fuisse corpora plurium laterum, vel cylindrica adeo, ope axium (ἀξόνων) versatilia, ut undique legi possent: hinc appellatio. G.

402 *Tyrtæus;* Poëta Atheniensis, Lacedæmoniorumque dux ex Apollinis Oraculo in bello quod contra Messenios gerebant. Hic primus moderationes tubæ reperisse fertur: non longe aberat ab ætate Homeri. B. Nobile hoc illius Distichon, *Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα Ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον,* pulchrum cadere in prima acie pugnantem pro patria virum bonum. G.

403 *Sortes;* Apollinis Delphici: hinc Carmen Heroicum et Delphicum et Pythium appellatum est: imo et huic oraculo originem suam debuit, auctore Plinio 7. 56.

404 *Vitæ monstrata via est;* uti aureo Carmine Pythagoræ, et similibus.

405 *Tentata;* canendo eorum Encomia, ut Theocritus Ptolemæi.

Ludus, Scenica Dramata.

406 *Longa opera,* rustica intelligo, quæ *longa* videntur *debentibus* (vid. Epist. I. 1. 21.) post quæ Septembri mense celebrati Ludi Romani, et in his scenici. G.

407 Elevando modo *Cantorem* posuit. B. Sed hic Cantor Apollo ad magnam dignitatem pervenit, nummisque celebratus est, sub Nerone. G.

409 *Quæsitum est;* a philosophis, ut supra meminimus ad v. 295.

Sine divite vena; sine nobili indole. B. Metaphora a metallis auri et argenti. G.

410 Legendum *possit* [pro *prosit*] auctoritate optimorum Librorum: atque hoc ostendit Bentleius.

411 *Conjurat amice; amicabiliter consentit.* Vet. Schol.

413 *Multa tulit; Athletæ qui ad Curule*

Abstinuit Venere et vino. qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse, " Ego mira poëmata pango:
" Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est,
" Et, quod non didici, sane nescire fateri."
Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
Noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donâris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ; clamabit enim, *Pulchre! bene! recte!*
Pallescet super his; etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt

414 Ven. et Baccho *MS. Ach. Stat.* 416 Non *S.* 426 velis *MS. Ach. Stat.* 431 plorare *Sax.*

Certamen instruebantur, non edebant carnes elixas, sed assas igni tantum. Ante Pythagoram ficis utebantur Athletæ; sed ille panes Ἀζύμους *et assos carnes eos comedere docuit, quæ* Κωλίφια *vocabantur: abstinebant a Venere, et ne forte per somnium noctu ludificarentur, laminas plumbeas renibus appendebant.* Vet. Schol. Cruq.

Alsit; Gymnici more. Vet. Schol. Cruq.

414 *Qui Pythia cantat; His quoque ludis erant et Pythaulæ qui Pythia cantaverunt.* Hyginus, citante Turnebo. Quod munus videtur fuisse summe difficile. Αὐλεῖν δὲ Πυθικοῖς αὐλοῖς πένθος σημαίνει. Artemidorus. [† *Pythia* olim fuit citharœdicum tantum certamen, ubi citharœdi de laude carminis certabant; quo respexit Horatius.]

416 Recte Bentleius *Nec* pro *Nunc;* neque scitur, quem pulsat.

Ego mira poëmata pango; verba cujusdam insulsi Poëtastri.

417 *Occupet extremum scabies;* Proverbium de puerili lusu tractum: Deil take the hindmost. Atque hæc de suo adjecit Horatius.

Mihi turpe relinqui est; h. e. Priorem pati nequeo; nam illud me indignum puto.

418 *Sane,* ingenue.

420 *Ire,* venire.

422 *Unctum Satyrice posuit pro pulmentarium bene coctum.* Vet. Schol. B. Mihi potius videbatur *unctus* intelligi, qui e balneo lotus et unctus ad cœnam it. Conf. Epist. I. 17. 12. *Ponere* sic fuerit collocare, accumbere jubere convivam, ut Ov. Art. I. 231. et ibi Burm. G.

Recte; omnibus suis numeris.

423 *Spondere; intervenire et fidem dicere, vadem fieri.* Vet. Schol.

Levi; Levis fidei; cujus fides nihil habet ponderis apud creditores.

Atris, tristibus, duris. Visum est Bentleio reponere *artis* (h. e. *arctis*) pro *atris;* quod minus Poëticum videtur.

424 *Implicitum, irretitum.* Vet. Schol.

425 *Beatus,* qui sibi videtur ob fortunas, et Poëticum ingenium.

429 *Amicis,* Ironice protulit. B. Aut vere amicis, aut certe simulantibus amorem. G.

431 *Ut qui conducti:* Lucilium imitatus

Et faciunt prope plura dolentibus ex animo; sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urguere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborant
An sit amicitia dignus: si carmina condes,
Numquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, Corrige sodes
Hoc, aiebat, et hoc: melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra, delere jubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum quam vertere malles,
Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem;
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,

434 cucullis *Z.* 435 laborant *Bentl. e MSS. it. Lamb. MSS.* 4 *Bersm. et Helmst. et melius est quam* laborent *Baxteri. Ergo recepi. Z.* 437 fallent *MSS. Ach. Stat. S.* 441 formatos *viri docti apud Cun. et ipse cum Sanad. At videntur favere Scholiastæ et alii semiveteres.* 443 Nil u. verbi, a. operæ insum. inanis *Cun. solus.* insumebat *sic Lamb. et Bentl. it. MS. Helmst. recte. al* sumebat. *Z.*

est, cujus hæc sunt verba apud Nonium: *Mercede quæ Conductæ flent alieno in funere Præficæ Multo et capillos scindunt et clamant magis.*

433 *Derisor:* scurra, fictus amicus. B. *εἴρων.* Cf. Epist. 1. 18. 11. G.

434 *Culullis;* Vide Od. 1. 31. 11. B. De re ipsa Od. 1. 18. extr. G.

437 *Animi sub vulpe,* h. e. intra vulpem. *Vulpes in Æsopi Fabula ostendebat se corvo simplicem.* Vet. Schol. Cruq.

438 *Hic erat Quintilius Varus Poëta Cremonensis Amicus Virgilii.* Vet. Schol. In quem Od. 24. Lib. I. conscripta est.

441 Quis ferat Bentleii *ter natos* positum pro *tornatos* nullo cum lepore, vel colorata Figura? Satis nequeo etiam admirari virum doctissimum non vidisse *tornum* plane fuisse Propertio [2. 25. 43.] pro monetaria forma, Figurato tamen sensu. *Incudi;* Monetæ: nam a re monetaria ducta Metaphora est, secus ac putant Eruditi. Forma etiam qua cuduntur nummi *tornus* dicitur Propertio in isto versu. *Augusto torno versus incudere. Tornatos,* Effigiatos. *Nec qui Communi feriat carmen triviale moneta.* Juvenal. 7. 55. B. *Tornum* in re monetaria adhibitum, non puto probari posse. *Malleum* nobis ingerunt nummi ipsi, et *feriendi* atque *percutiendi* verba. Ceterum *Tornare* ad poëtæ opus accommodari pulchre, non negat ipse Bentleius. Metallicum opus tornari, res vulgata hodie, et quidni apud antiquos, qui totas columnas lapideas tornaverint, teste Plin. 36. 13? Et quidni *torno* imperite adhibito, non minus quam *lima* et *cælo,* corrumpi possit opus, fornaci atque *incudi* propterea reddendum? *Male natos* probat ipse Hor. Epist. 2. 1. 233. Sed an *ter nascuntur* animalia? an *male nata incudi redduntur?* an certe potest hoc probare, qui *tornatos* non vult redire sub *incudem,* ne misceantur metaphoræ? Denique nonne *malle tornata* dici possunt, quæ dum tornare vult artifex, nimis extenuat, vel alias corrumpit? Quare primo nihil mutem contra omnes libros: si quis autem me cogat, malim *formatos,* quam *ter natos. Tornatos* versus Gallicismum prodere, ait Harduinus, sui hic etiam similis. G.

442 *Vertere; mutare.* Vet. Schol.

443 *Nullum ultra verbum,* supple *faciebat.*

444 *Sine rivali;* Proverbiali schemate ponitur, et satis Satyrice. B. Sic Cic. ad Q. Fr. 3. 8. G.

445 *Vir bonus et prudens;* h. e. Et benevolus et doctus.

Inertes; sine spiritu et nervis.

Culpabit duros, incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit;
Fiet Aristarchus; non dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urguet,
Aut fanaticus error et iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam,
Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimis versus ructatur, et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve, licet, Succurrite, longum

450 non *Bentl. ex MSS.* nec *al.* 451 ducunt *S.* 458 Sic veluti *MSS.* 2 *Bersm.*

446 *Duros;* rigidos, illepidos.

Incomtis; rudibus, inornatis.

447 *Ambitiosa,* nimis ornata, et luxuriantia: *Elatos ornatus amputabit.* Vet. Schol. Cruq.

448 *Dare lucem;* *apertiora facere.* Vet. Schol.

449 *Ambigue dictum;* *Amphibologias.* Vet. Schol.

Mutanda; quæ scilicet gustui suo minus placent, etsi lateat causa.

450 *Fiet Aristarchus,* et per hoc nihil parcet amico. B. Solebat Aristarchus ὀβελίζειν, expungi jubere versus Homeri, quos non probaret. Vid. Cic. Fam. 9. 10. G.

452 *Derisum;* derideri dicitur qui ab Irone vel scurra laudatur. V. v. 433.

Exceptum sinistre; perverse tractatum, ridicule habitum, dum credit turpiter assentanti.

453 *Mala scabies;* *Lepra incurabilis.* Vet. Schol. Cruq. Mala autem usitato Charientismo dicuntur dira quæque et horrenda.

Morbus Regius; Vulgus Ictericos fugit, ne ex aspectu Auruginem colligat. Mulso curatur hic morbus, unde et Regius vulgo appellatus est, quod hic potus maxime esset divitum et delicate viventium, ut olim ostendit Jason de Nores, ex Varrone. B. Plin. 22. 24. s. 53. *Varro Regium cognominatum morbum arquatum tradit, quoniam mulso curetur.* G.

Urguet; affligit, deprimit.

454 *Fanaticus error;* *Fanaticum errorem pati dicuntur qui a Faunis percutiuntur, id est, qui lymphatico spiritu agitantur.* Vet. Schol. Faunos autem et reliquos manes, excepto uno Tiresia, fatuos esse supra [ad Epist. 1. 19. 4.] ostendimus. Epilepsiam seu Comitialem morbum intellige, quem morbum etiam Herculi Incuboni, sive Ephialtæ, tribuit stolida veterum credulitas.

Iracunda Diana; quæ et Luna et Hecate et Proserpina dicitur; Nocturna et irritabilis dea. Putabatur hæc fuisse Mania mater larium, et vexare infantes, atque adultos etiam singulis Interluniis, deducta de suo curru, in furorem vertere præcipue si sacra ejus negligerentur.

455 *Tetigisse pro tangere.* Vet. Schol.

456 *Qui sapiunt;* h. e. qui non et ipsi insaniunt.

Agitant, per plateas insequuntur.

Incauti, nulla habita ratione, vel nulla verecundia deterriti. B. Pueri non metuunt contagionem, et sectantur furiosos, tanquam materiem risus. Cic. in Verr. 4. c. 66. *Homo ridicule insanus—ut eum pueri sectentur.* G.

457 Cum MSS. Cruquii et Vetere Interprete pro *sublimes* reposui *sublimis.* Est autem *sublimis* hoc loco, quem Græci μετέωρον appellant; h. e. qui sidera tantum spectat, inferiora despicit. Hoc satis declarant sequentia.

Antiqui et ructo et ructor dixerunt: hic genere patiendi extulit ructatur. Vet. Schol.

Errat; sui admiratione inebriatur.

458 *Merulis,* satis vili aucupio.

459 *Longum clamet;* expressit Homericum, μακρὸν ἄϋσεν. Lambinus.

Clamet, Io cives! non sit qui tollere curet:
Si curet quis opem ferre, et demittere funem,
Quî scis an prudens huc se dejecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poëtæ
Narrabo interitum: Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Insiluit. sit jus liceatque perire poëtis:
Invitum qui servat, idem facit occidenti:
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, jam
Fiet homo, et ponet famosæ mortis amorem.
Nec satis apparet cur versus factitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental

461 curret *Z.* Siquis curet *Ven. Glar.* 462 Quid *MS. Ach. Stat.* sociat. *Cun.* projec. *quidam MSS. et Bentl.* 468 retentus *MS. Helmst.* 469 formosæ *MSS. Ach. Stat.* 470 *pro* cur, cum *Flor.* versus cur dictitet *Cun. sol.* dictitet *MS. Helmst.*

460 *Curet;* animum appellat.

462 *Quî scis;* Ethopœia est: nam ex persona adstantis alicujus vicini hæc protulit. B. Quin, ut recte ipse mutavit distinctionem Baxterus, ipsius velut adstantis Horatii hæc verba sunt. G.

Longe convenientius est hoc loco verbum *dejecerit* quam Bentleii *projecerit:* nam Empedocles deorsum se jecit in Ætnæ montis craterem. An se *projecerit* incertum esse necesse est.

465 *Ardentem frigidus;* pulchro Antitheto usus est; atque eum ex sua Philosophia arguit: *Empedocles enim dicebat ingenia frigido circa præcordia sanguine impediri.* Vet. Schol. Quod Dogma et Maro noster expressit in Georgicis (2. 484.), cujus hæc sunt verba: *Sin has ne possim naturæ accedere partes Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis.* B. Diversas de Empedoclis morte sententias, et hanc ipsam fabulam, i. narrationem, refert Diog. Laërt. 8. 69. ubi vid. Menag. G.

466 Similis hic est asperitas, ut in illo edicto Spartanorum, Æli. V. H. 2. 15. *Κλαζομενίοις ἐξέστω ἀσχημονεῖν, Liceat Clazomeniis indecenter se gerere.* G.

467 *Idem facit occidenti;* Græca Phrasi extulit *τὸ αὐτὸ ποιεῖ τῷ ἀποκτείναντι.* B. Nam vim facit ei, qui impedit, quo minus quis, mori cupiens, se interficiat; atque vim facit etiam ei, qui vitæ cupidum occidit. Z.

468 *Hoc fecit;* ut se demitteret in Craterem.

469 *Fiet Homo; animal rationale, ut est in Definitione hominis.* Jason de Nores.

Famosæ: se occidere etiam olim erat infame. *Καὶ τὶς ἀτιμία πρόσεστι τῷ ἑαυτὸν διαφθείραντι.* Aristoteles ad Nicomachum, referente Francisco Luisino, viro docto. *Ἡμεῖς γὰρ ἄνθρωποι ἐν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶμεν,* uti olim moriens Socrates, auctore magno Platone. Quare Homicidæ sui insepulti abjiciebantur, teste Seneca in Controversiis. Vide eruditissimum Gutherium de Jure Manium. B. Mihi videbatur mediæ significationis hic esse *famosæ.* Quærit insanus hic, sermones esse de morte sua. G.

470 *Cur versus factitet; an quia scelus aliquod perpetraverit propter quod puniri debeat.* Vet. Schol. Cruq.

471 *Minxerit;* gravissimum scelus hoc, illudere parentum cineribus. B. Pers. 1. 113. *Pingo duos angues* (indicium loci consecrati): *pueri, sacer est locus, extra Meiite.* Vid. Casaub. G.

Triste; cum magna reverentia tractandum et horrendum, Dilogus.

Bidental; Reliquias fulminis quas Pontifices cum Sacrificio sepeliebant. Vet. Schol. Nam cæsis duabus bidentibus procurabant ejusmodi prodigia, atque ipsum locum in quem ceciderat fulmen sacrabant, qui exinde Bidental appellabatur. Erat hoc sepulcrum Numinis: siquidem casus Fulminis pro morte alicujus Dæmonis habebatur: et Meteora omnia veteribus pro Diis erant et Jovis Angelis; quod passim apud Poëtas legere est. B. Non pervulgata sunt, quæ hic Baxterus, non vulgariter antiquitatis peritus, de morte Dæmonum fulguribus nunciata habet. An hausit ex iis, quæ de *Britannicis* quibusdam

Moverit incestus; certe furit, ac velut ursus
Objectos caveæ valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus:
Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

Dæmonum ac Heroum insulis narrat Plutarch. de Orac. Def. p. 419. E? Cf. p. 416. D. G.

472 *Incestus;* impius, impurus.

Certe furit; quæcunque fuerit causa, constat effectus.

474 *Fugat;* odio suo, et prolixæ recitationis metu.

Acerbus; atrox, immisericors.

475 *Arripuit;* de fuga prehenderit et ad se retraxerit.

476 *Plena cruoris;* donec pene disruptus fuerit legendo. B. Non opus est similitudinem eo usque extendere. Satis est, si maneat imago hirudinis adhærescentis, etc. Sæpe hic peccatur, in sacris præsertim; ubi singulas partes dum applicare volunt homines, non evitant nugas. Cf. ad Epist. 1. 2. 34.—1. 10. 5.—1. 16. 22. G.

INDEX

IN

Q. HORATIUM FLACCUM

OLIM QUIDEM COLLECTUS A

THOMA TRETERO,

DEINDE OMNIBUS EDITIONIBUS ACCOMMODATUS A

DANIELE AVEMAN,

NUNC VERO, ADDITIS ETIAM

V. CL. RICHARDI BENTLEII VARIANTIBUS LECTIONIBUS,

PLURIBUS QUAM MILLE ET QUINGENTIS LOCIS

AUCTUS ET EMENDATUS AB

ISAACO VERBURGIO.

LECTORI

S. P. D.

ISAACUS VERBURGIUS.

Quam necessarium adjumentum iis, qui capiuntur lectione Veterum, sint Indices, quibus tanquam a fidis ducibus ad locum aliquem ducimur, notius est, quam ut necesse sit hoc loco illud monere. Testes sunt omnes, quibus literæ cordi sunt, quique non sine suo malo nequicquam totas horas aliquando insumserunt in requirendo locum, quem legisse se meminerant, nec tamen poterant reminisci qua libri parte. Huic malo jam ante duo ferè secula quisque pro suâ virili cœperunt mederi, qui, dum auctoris alicujus dulcedine capti singula in proprium usum seligunt, nobis tot egregios indices, quibus non sine uberrimo fructu utimur, confecerunt. Non potuerunt Horatii amatores diu esse destituti tam necessario adjumento, quippe cujus lectio immensâ utilitate compenset laborem in legendo collocatum, cujusque scripta decies ad unguem castigata ultro alliciant lectorem ad optima quæque excerpenda. Eâ certè ratione *Thomas Treterus* natus Posnaniæ (Poloniæ majoris ea est urbs) collegit primus Indicem in Horatium adjutus a *Stanislao Drozinio*, quum uterque Romæ in ædibus *Stanislai Hosii* R. E. Cardinalis versabantur anno 1573. nullam enim aliam fuisse caussam, nisi ut scriptorem, quo plurimum delectabatur, redderet sibi familiarem, testatur ipse Treterus; hujus materiam

postea polivit *Daniel Aveman* Brunopolitanus. Quum enim Treterus, ut qui scripserat sibi, non aliis usus esset numeris, quam paginarum sui exemplaris, aggressus est *Aveman* maximi laboris, sed majoris tædii opus, revolvendo omnes voces, quas Treterus in Indicem retulerat, et numeros paginarum mutando in numeros librorum, minorum opusculorum, ex quibus libri constant, atque adeo ipsorum versuum; idque tam accuratè præstitit, ut sæpe hominis diligentiam fuerim admiratus, et verissimum esse compererim, quod ipse affirmat, numeros vocum indices nunquam fallere, si exceperis Odam XI. et XIII. in libro Epodôn, quæ eundem versuum numerum in omnibus editionibus non habent pro diversa ratione dimensionis earum Odarum. Egregiam plane operam a Clarissimo Viro RICHARDO BENTLEIO in illustrando Horatio positam, quum Fratres *Wetsteinii* denuo typis describerent, visum fuit etiam fore e Re literaria, si Avemanni Index præstantissimus editioni præstantissimæ, tanquam corollarium ultra pactum additum, subjiceretur, additis etiam Illustris Viri Lectionibus variis, ut et præclara Viri merita eo magis elucescerent, et Tu non possis queri aliam in Indice, aliam in ipso Horatio Lectionem exhiberi. Hujus rei curam eo suscepi lubentius, quo mihi semper ante omnia dulcius fuit occasionem mihi dari navandi non inutilem literatis operam. Postquam autem manus operi admoveram, videbar mihi non male meriturus de ipso Horatio, si præter Lectiones Viri Reverendi, etiam adderem ea, quæ ad dictionem Horatianam propius noscendam egregiè videbantur facere, multa enim, ex Græco præsertim fonte hausta, non legebantur in Indice, quorum tamen splendor et majestatem addit huic Auctori et dignitatem,

quæque adeo ut noscerentur omnium intererat, qui ab arte et elegantiâ instructiores volebant redire ab Horatii lectione.

Relecto igitur cum curâ Horatio, atque sepositis iis, quæ usui fore sperabam, videbam adeo crevisse observationes meas, ut penè abjecerim consilium addendi quidquam, ne scilicet Index nimium auctus mole sua laboraret, sed vicit tamen utilitas publica, quæ certè major videbatur fore in iis, quæ addere constitueram, quam in enumeratione vocum nullius in Indice usus, nisi si adhibeantur cum elegantia singulari, quales sunt *ac*, *et*, *si*, *que* et *ne* encliticæ, et quæ aliæ ejusdem sunt generis, quarum maximam partem resecui; partem, ut earum usus pateret, retinui; partem, quæ non vulgarem usum præ se ferebat, retentis subjeci. Quæ necessaria scitu sunt de dimensione unius atque alterius Odæ ex mente Bentleii, ipse suo loco monuit, ut hoc loco repetere nihil attineat. Quod si forte, ut homines non semper eâdem mentis acie omnia dignoscimus, alicubi erravero, Tuum est ignoscere homini huic de Literis bene mereri cupienti. Vale.

INDEX

IN

HORATIUM.

Od. *Odas:* Ep. *Librum Epodôn:* C. S. *Carmen Seculare:* S. *Libros Sermonum:* Epl. *Epistolas;* A. P. *Artem Poëticam: numerus Romanus Librum designat; Odæ, Epodæ, Satyræ, et Epistolæ indicantur numero Arabico sequente commate; sequente vero puncto versum monstrat.*

INDEX IN HORATIUM.

INDEX IN HORATIUM.

A

INDEX IN HORATIUM.

INDEX IN HORATIUM.

F.

G.

H.

I.

I *Corripitur in penultima vocis Græcæ.* Symphonia. A. P. 374.

INDEX IN HORATIUM.

N.

P.

INDEX IN HORATIUM.

R.

K

INDEX IN HORATIUM.

INDEX IN HORATIUM.

V.

M

INDEX IN HORATIUM.

X.

Z.

INDEX NOMINUM.

significat Librum Epodon: C. S. *Carmen Seculare:* Ep. *Epistolas:* S. *Sermones:* Ar. *Epistolam de arte poëtica: numerus simpliciter scriptus, Odas.*

INDEX NOMINUM.

INDEX NOMINUM.

N.

O

Q.

R.

S.

X.

Z.

FINIS.

Londini: Excudebat G. Woodfall, Angel Court, Skinner Street.

WORKS

PUBLISHED BY

GEO. B. WHITTAKER, AVE-MARIA LANE.

M. T. CICERONIS de ORATORE Libri Tres, ex Editione Jo. Aug. :nesti, cum Notis Variorum. In Usum Studiosæ juventutis. In 8vo. ce 12*s*. boards.

M. T. CICERONIS de OFFICIIS Libri Tres, ex Recensione J. Mich. J. Frid. Heusingerorum, Patrici Majoris et Patris sui Animadversiones nolarum Usibus accommodavit C. Heusinger, accedit Index Rerum et rborum. 12mo. price 5*s*. 6*d*. boards.

M. T. CICERONIS ORATIONES, in Usum Delphini. 8vo. price s. 6*d*. bound.

C. CORNELII TACITI Opera recognovit, emendavit, Supplemento plevit, Notis, Dissertationibus, illustravit Gabriel Brotier. 4 vols. 8vo. ce 2*l*. 16*s*. boards.

CLAVIS HORATIANA; or a Key to the Odes of Horace. To which is efixed, a Life of the Poet, and an Account of the Horatian Metres. Price 7*s*. ards.

CLAVIS VIRGILIANA; or, a Vocabulary of all the Words in Virgil's icolics, Georgics, and Æneid. 8vo. price 7*s*. 6*d*. boards.

EXCERPTA ex LIVIO, cum J. B. L. Crevierii Notis integris aliorumque ectissimis, in Usum Scholarum. 12mo. price 6*s*. boards.

D. JUNII JUVENALIS AQUINAS SATIRÆ XVI, à G. A. Ru-rti; accedit et Index copiosissimus; Oxonii. Price 10*s*. 6*d*. boards.

JUVENALIS et PERSII SATYRÆ EXPURGATÆ, with Explanatory iglish Notes, by the Rev. E. Owen. 12mo. price 5*s*. 6*d*.

T. LIVII PATAVINI HISTORIARUM ab Urbe Condita Libri qui su-rsunt Omnes, ex recensione Arn. Drakenborchii. Accedunt Notæ In-græ. Ex Editionibus J. B. L. Crevierii, cum Indice Rerum locupletis-no. 4 vols. 8vo. price 1*l*. 16*s*. boards

LUCANI PHARSALIA, cum Notis Grotii et Bentleii. 8vo. price 12*s*. ards.

P. VIRGILII MARONIS GEORGICORUM Libri Quatuor. The orgics of Virgil, with an English Translation and Notes. By John artyn, F.R.S. 8vo. price 16*s*. boards.

DUMESNIL'S LATIN SYNONYMS, with their Significations, tran-ited into English, with Additions, &c. by the Rev. T. M. Gosset. 8vo ice 12*s*. boards.

GRADUS ad PARNASSUM, with an English Translation of the Latin rms. 12mo. Valpy. Price 7*s*. 6*d*.

INSTITUTES of LATIN GRAMMAR. By the Rev. J. GRANT. Sec... Edition, with Additions. 8vo. price 12s. boards.

The PRAXIS; or, a Course of English and Latin Exercises. For t... Use of Youth in the lesser Schools. By the late Rev. H. BRIGHT. A N... Edition, corrected. 8vo. price 7s. 6d.

POLYBII MEGALOPOLITANI HISTORIARUM quidquid super... Reçensuit, digessit, Emendatione, Interpretatione, Varietate Lectionis, Indic... illustravit JOHANNES SCHWEIGHAUSER, Argentoratensis. Accedit Lexi... Polybianum, ab Is. et Merico Casaubono olim adumbratum; inde ab J... ERNESTI elaboratum; nunc ab J. SCHWEIGHAUSERO passim emendatum, p... rimisque partibus auctum. In 5 vols. 8vo. Price 4l. boards.

PINDARI CARMINA et FRAGMENTA; cum Lectionis Varietate ... Annotationibus. Iterum curavit CHR. GOTTL. HEYNE. In 3 vols. 8... price 2l. 8s.

ARISTOPHANIS COMŒDIÆ, ex optimis Exemplaribus emend...; cum Versione Latina, Variis Lectionibus, Notis, et Emendationibus. Accedu... deperditarum Comoediarum Fragmenta; à R. F. P. BRUNCK. In 3 vols. 8v... price 2l. 2s. boards.

ÆSCHYLI TRAGŒDIÆ quæ supersunt. Recensuit, Varietate Lectionis et Commentario perpetuo illustravit C. G. SCHUTZ. In 2 vols. 8vo. price 1l. 8s. boards.

THUCYDIDIS DE BELLO PELOPONNESIACO Libri Octo. Ex recensione IMMANUELIS BEKKERI. Accedunt Scholia Græca et Dukeri Wassiq... Annotationes. 4 vols. 8vo. price 2l. 12s. 6d.

THUCYDIDIS LIBRI OCTO, ex Recensione J. BEKKERI. 8vo. price 14s. boards.

LEXICON THUCYDIDÆUM; a Dictionary, in Greek and English, of the Words, Phrases, and principal Idioms, contained in the History of the Peleponnesian War of Thucydides. 8vo. 10s. 6d. boards.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM Libri IX. Codicem Sancrofti Manuscriptum denuo contulit, reliquam Lectionis varietatem digessit, Annotationes Variorum adjecit T. GAISFORD, A.M. Gr. Ling. Prof. Reg. 4 vols. 8vo. price 3l. boards.

EURIPIDIS TRAGŒDIÆ; nova Editio accurata in usum Prælectionum Academicarum et Scholarum, cum Interpretatione Latina. Ex nova recognitione AUG. MATTHIÆ. 3 vols. 8vo. price 30s. boards.

EURIPIDIS HECUBA, ORESTES, PHŒNISSÆ, et MEDEA, quatuor ex Euripidis Tragœdiis, ad fidem Manuscriptorum emendatæ, et Notis instructæ. Edidit RICARDUS PORSON, A.M. Editio correctior, cui tres Indices accedunt. 8vo. price 14s. boards.

*** Each Play separately, viz.—Hecuba, 8vo. 4s.—Orestes, 3s.—Phœnissæ, 3s.—Medea, 3s.